This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

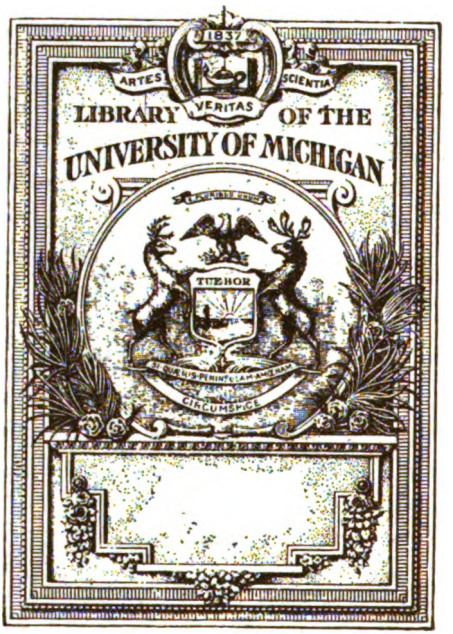

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

KERKERAADS-PROTOCOLLEN

DER

LONDENSCHE GEMEENTE.

1569—1571.

Digitized by Google

Digitized by Google

WERKEN

DER

MARNIX-VEREENIGING.

Serie I. — Deel I.

KERKERAADS-PROTOCOLLEN

DER

HOLLANDSCHE GEMEENTE TE LONDEN,

1569—1571,

UITGEGEVEN

DOOR

Dr. A. KUYPER.

UTRECHT,
KEMINK EN ZOON.
1870.

Digitized by Google

BX
9470
.M35
ser. 1
v. 1-3

Nijhoff
8-17-1923

Digitized by Google

MAY 8 1921

WERKEN

DER

MARNIX-VEREENIGING.

Serie I. — Deel I.

KERKERAADS-PROTOCOLLEN

DER

HOLLANDSCHE GEMEENTE TE LONDEN,

1569—1571,

UITGEGEVEN

DOOR

Dr. A. KUYPER.

UTRECHT,
KEMINK EN ZOON.
1870.

Digitized by Google

Digitized by Google

VOORREDE.

Gelijk men weet, is de Marnix-Vereeniging ten vorigen jare opgericht met het doel, om de oorkonden onzer Nederlandsch-Gereformeerde Kerken, uit de 16de eeuw, onder het bereik te brengen van het historieminnend en kerklievend publiek. Breedvoerig zijn door hare oprichters in hun eerste circulaire de redenen ontvouwd, waarom aan de uitgave van deze oorkonden behoefte bestond, waarom thans het oogenblik voor die uitgave gekomen scheen, en waarom een taak, als deze uitgave bedoelde, alleen door een Vereeniging kon worden ondernomen. Aangemoedigd door de ondersteuning, haar van meer dan éene zijde geboden, meent zij daarom thans, zonder verdere bespreking van dit doel, met de eersteling van haren arbeid tot het publiek te moeten komen, overtuigd als zij is, dat de uitgave van het kleinste proefstuk haar veel krachtiger steun verschaffen

Digitized by Google

zal, dan de breedste uiteenzetting van haar beweegreden.

De uitgave van haar werken zal naar het voorloopig vastgestelde plan in drie seriën geschieden, waarvan de eerste *Kerkeraads-protocollen, de* tweede *Synodale Acten en de* derde *Memoriën en Brieven zal bevatten.*

Allereerst zal de uitgave ondernomen worden van het archief der Hollandsche Gemeente te Londen, wijl het verre van zeker is, dat, bij eventueel aftreden van Dr. Gehle, *zijn opvolger ons even bereidwillig bij het onderzoek van dit archief ter zij zou staan. Alleen door* Dr. Gehle's *tusschenkomst zijn we thans tot de uitgave dezer archiefstukken in staat, en gewaagd zou het derhalve zijn, deze gunstige gelegenheid ongebruikt te laten, vooral bij de groote moeilijkheid, waarmêe de verzending uit Engelsche archieven steeds gepaard gaat.*

Zoo groot is zelfs deze moeilijkheid, dat we ook met Dr. Gehle's *hulp nog niet die vrije beschikking over het materiaal van het Hollandsch archief konden verkrijgen, die voor de deugdelijkheid der uitgave zou zijn gewenscht. Daar toch de archiefstukken, die we tot dusver ontvingen, slechts voor beperkten tijd ons werden toevertrouwd, ontbrak de mogelijkheid, om bij de uitgave de copie met het handschrift te vergelijken op plaatsen waar een duistere lezing dit wenschelijk maakte. Zoo dikwijls hierdoor onzekerheid over de ware lezing bleef hangen, is dit aan den voet der bladzijde aangegeven.*

Digitized by Google

Overigens heeft de Vereeniging zich tot regel gesteld, de archiefstukken zonder aanteekeningen uittegeven. Uitzondering hierop maakt alleen de verklaring van enkele verouderde woorden, die noodig scheen om ook den ongeletterde den toegang tot deze oudste geschiedenis zijner kerk te ontsluiten.

Aan het slot van elk deel zal een index de namen van plaatsen en personen aanwijzen.

Het deel dat thans verschijnt, bevat de Kerkeraads-protocollen der Londensche Gemeente van 10 *November* 1569 *tot Mei* 1571. *De aanteekening vóór de eigenlijke notulen toont genoegzaam, dat vóór dien tijd geen opzettelijke opteekening van het verhandelde gehouden werd. Wel is in den loop dezer acten nog van een ouder consistoriënboek sprake, maar dit schijnt meer een memorandum van acte-stukken, dan een notulenboek in den gewonen zin te zijn geweest. Trouwens in het Londensch archief is van dit oudere actenboek geen spoor te vinden.*

De hier bedoelde acten zijn te vinden in het archief van den Kerkeraad der Hollandsche Gemeente te Londen, en wel in dat deel van dit archief, dat niet naar „Guildhall" overgebracht, maar in de Consistoriekamer van „Austinfriars" gebleven is. Ze vormen een folio-deel in perkamenten band, zijn door verschillende handen maar voornamelijk door H. Fremault *geschreven, en van zeer leesbaar schrift.*

Als tweede deel hoopt de Vereeniging het eerste stuk van haar derde Serie te kunnen geven, door uitgave van Simeon Ruytinck's „*Historie der Nederland-*

Digitized by Google

sche Natie in Engeland". Ook tot verkrijging van dit stuk heeft Dr. GEHLE *zijn welwillende hulp toegezegd. Moge hij ons spoedig door een gunstig antwoord de mogelijkheid openen, om onverwijld ook dit gewigtig stuk ter perse te leggen.*

UTRECHT, 1 December 1870.

G. GROEN VAN PRINSTERER,
Eere-Voorzitter.
A. W. VAN BEECK CALKOEN,
Secretaris-Penningmeester.
W. G. BRILL.
B. TER HAAR.
A. KUYPER.
J. J. VAN TOORENENBERGEN.

Digitized by Google

ACTEN

DER

LONDENSCHE GEMEENTE.

Digitized by Google

Digitized by Google

REGISTEREN OFTE CONSISTORIEBOUCK fol. a.

DER

NEDERDUYTSCHE GHEMEYNTE TE LONDEN.

Begonnen bij HERCULES FREMAULT, Ouderlinck,
10en Novemb. 1569.

Ministers.

D. Gottfridus Wingius, D. Bartholdus Guilhelmi, D. Georgius Vibotius & Octavius Selnavus.

Auderlinghen.

Mr Jan de Radermakere.	Philippus Garcy.
Mr Gisbertus Joannis.	Pieter de Bert.
Lucas van Reene.	Hubrecht Clinck.
Lieven d'Herde.	Jan de Cueninck.
Thomas Soen.	Jacob Hein.
Ghijselbrecht Dormael.	Hercules Fremault.

Diakenen.

Franchois Clercs.	Gillis Heureblock.
Willem Togghe.	Mr Mattheus Verhomme.
Jan Davelu.	Pieter Bauders.
Ghelein de Beste.	Melchior van As.
Reynier Pastor.	Gillis Verhiele.
Willem van den Bogaerde.	Rupaert Henricxs.
Joannes Cubus.	Cornelis Joost.

Digitized by Google

fol. b. Namen ende toenamen van den Auderlinghen, die toe vercoren, ende voor eerst in heuren dienst ghetreden zijn, Sondaechs 13 May 1571.

Jan Beelen.
Clement van den Driessche.
Willem Rouck.
Guillame van den Bogaerde.
Lucas Mayaert.
Lucas de Heere.

Op dat dese Consistorybouck voor auctentijck anghezien mach werden, ende naermaels gheen zwaricheit voor gheworpen en zij, als of de acten daerinne gheregistrert, bij den scriver alleene naer zijn goetduncken, zonder aduijs ende communicatie der Consistorie ghedicht waeren, — So is bij ghemeenen accorde der Consistorie geadvisert, dat men d'acten bij den schrijver gheannoteert, telcken eersten consistoriedaeghe daernaer, voor de Consistorie, al eer men eenich ander werck zal beghinnen, opentlick overlesen zal.

Ende zo daer yemandt waere die op eenege acte yet te zegghen hadde, dat se te lanck, te cort, ofte anders dan behoorlick ghecausert ware, zo zal men dezelve acte bij ommestemminghe ende besluute corrigeren, naer dat men zel bevinden behoorende, ende stellen daer van de correctie in de marge ofte daert best schicken zal. Welcke correctie een van de ministers oft auderlinghen onderscriven zal. Actum in Consistorie 20^{en} Novembris 1569.

Gottfridus Wingius, Verbi Minister.
Bartholdus Wilhelmi, Verbi Minister.

Thomas Soenen Chz.
Huberecht Clinck.
Jan de Conninck.
Philippus Garcerius.
Hercules Fremault.
Lieven de Herde.
Gisbertus Joannes.
Jacob Hein.
Peter de Berdt.
Lucas van Reene.
Ghijsbrecht Dormale.
Jonas Rotarius.

Digitized by Google

De navolghende Auderlinghen hebben onderscreven den 17 May 1571.

Jan Beelen.
Lucas Maijart.
Clement van den Driessche.
Guillame Bogaert.
Wm Rouck.

---

15 AN. 69. fol. 1.

Acte 10en Novembris. Sdonderdaechs.

Beclach D. Gott. over Francisco Marguina.

D. Gottfridus beclaechde sich van Francisco Marguina, van dat hij Mar. zeker verzouckschriften hem Gott. in handen zoude ghesteken hebben, in den Consistorie in de teghenwoordicheyt der auderlinghen. Ende nyet te vreden zijnde metter andwoorde Gott., zoude hij Marguinas hem noch opentlick in de kercke nae de praedicatie oploop ghedaen hebben, ende beschuldicht dat hij nyet en vuldeedt. Verzouckende midsdien dat Franciscus ontboden zoude zijn bij der consistorie, die van der zaeke kennen zoude ende discipline over hem bruucken.

Las oock opentlick voor de consistorie de verzouckschriften van Marguinaes, waerof de summa was dat Marguinaes ettelicke stucken hadde ten laste van Gott., waeraf de vuldoeningh bestondt in zijnen Consistorie bouck, den welcken hij verzochte te ziene ende visiteren in presentie van ettelicke christelicke persoonen etc.

Was gheresolvert Franciscum hierup tontbieden Sondaghe naestcomende 17 ditto.

Vertooch der ministren ende auderlinghen van de franesche gemeinte.

Verschenen voor Consistorie Dnus Coysijn des Roches, Mermerius, ministers, des Fontaines, du Boucquet, auderlinghen der Franscher ghemeinte: vertoonende hoe dat D. Gott. ende Barth. met Claude Dotignis ende Jan En-

Digitized by Google

ghelram, alshedent comende in haere Consistorie, hemlieden aldaer gaven zeker scrift, gheintitulert: *Confutatie* etc., metter sententie bij den zelver franscher Consistorie hier te vooren ghegheven tusschen de ministers ende auderlinghen der duytscher ghemeente ende Francisco Marguina. Naer welck overgheven zij vertrocken uuter Fransche kercke, zonder andwoordt te verwachten. Nu zij, vertoonders, met haren metbroederen de dienaers, tschrift overzien hebbende, ende bevindende grootelicx hemlieden, ende haren dienst daerbij bezwaert, zo zij zeyden, — Zo hebben zij tzelve wel willen overbringhen in handen der auderlinghen deser ghemeinte, metter voornoemde sententien, op dat zij oordeelen zouden, of zodane sententie ende uutspraeke, die zij tot verzoucke van partien, naer 't verstandt dat hen de Heere verleent hadde, in aller trauwe ende eenvoudicheit, nyet zonder groote moyte ende eerbiet, ghegheven ende uutghesproken hadden, zulck eene bittere, verkeerde ende lasterlicke confutatie ende teghenscrift verdient hadde. Ende of zulcke handelinghe ende manniere van doene den ministren met haren metghenooten christelick ende ordentlick was, zonderlinghe anghemerct het alreede twee maenden ghepassert waren, dat de sententie ghepronunchiert was, ende dat den zelven tijdt gheduerende noint yemandt harer daervan een woordt jeghens hemlieden, van de fransche Consistorie, ghesproken en hadde, breeder dan dat Jan Enghelram ten daeghe van de uutspraeke der sententie, jae zo haest hij de selve hadde hooren pronunchieren, vraeghde of zij die nyet en zouden mueghen betrecken voor den Superintendent. Waerop hem verandwoort was dat jae. Verzochten voorts de voorseyde vertoonders dat hemlieden copie auctentycque ghemaeckt ende ghelevert zoude worden van den voorseyden confutatiescrifte, omme daermede voorder te doene ende verzouckene, zo zij te rade werden zouden, begheerende dat 't originale scrift metter sententie voornoemd bij ons bewaert zoude werden.

Dit Confutatiescrift es bij den Franchoisen versocht wederom in hueren handen te hebbene, ende bij advyse der Consistorie hender een ghegheven. Actum 16den July 1570.

Digitized by Google

Hier jeghens zeyde D. Gottfridus, alvooren allegierende zeker redene voor excuse, waerom zij zonder andwoorde te verbeyden vertrocken waren, hoe dat zij 't voorseyde scrift in alder eenvaudicheit, zo zij meynden, ghestelt ende hemlieden anghegheven hadden, up hope dat zij tot bekentenesse heurer feylen, in de voorseyde sententie begaen, daer duere zouden mueghen commen, ende dat alzo de zaeke zoudt mueghen ter nederghelecht worden. Werdt gheandtwoort bij de Consistorie, dat men d'originale scrift bewaren zoude ende henlieden copie verleenen naer heure begheerte. fol. 2.

Presenterende nyetmin — zo van ghelijcken dede D. Bartholdus — te betere ende vuldoene alle faulten ende mesgrijpinghen, die hem ontrent den voorseyde scrifte zouden behoorlick anghewesen worden, begheerende zeer wel dat de broederen onser Consistorie daervan oordeelen zouden, zo het noodt ware.

Aldus ghecorrigeert den 17 Nov. in Consistorien. Bartholdus Wilhelmi.

Verscheen Franciscus Marguinas, versocht van D. Gott. restitutie van zekeren scrifte, dat hij hem bij abuuse, ende meenende een ander scrift te gheven, onlancx ghegheven hadde.

Verzouck Francisci an d. Gott. Wingio.

Andtwoordt Gott., dat hem 't zelve scrift alleene niet anne en gynck, maer noch ettlicke broederen meer, zonder tconsent van dewelcke hij van den zelven scrifte niet scheeden en mochte; oock zo was hemlieden tvoorseyde scrift gantsch noodich omme sekere ontschuldinghe te verifieren etc. Submitterende nyetmin hem dies aengaende (zo hij tanderen tijden noch ghedaen hadde) int zegghenschap der Consistorie, zo verre de voorseyde ander broeders van ghelijcken doen wilden. Repliceert Franciscus, dat hij hem oock submitteerde, maer dat hij met niemandt te doene en hadde, dan met D. Gott., die tscrift van zijnder handt hadde alleene ontfanghen, ende zo verre de andere broeders die Gott. pretendeerde, begheerden hemlieden mede te voughende met Gott., dat liet hij wel

Digitized by Google

. . . toe. Dese saecke wierdt aldus verdraghen tot Sondaechs 13 Novembris.

2e Versouck. Versochte ten tweede maele Franciscus, dat de Consistorie oordeelen zoude, of D. Gott. hem zoude ghehouden wesen ostensie te doene van den Consistoriebouck de a° 1569, achtervolghende zijn schriftelicke verzouck an den zelven D. Gott. ghedaen, omme daermede te verifieren zulcke stucken, als hij D. Gott. begheerde te laste te legghen. Wierdt verdreghen up Sondaeghe 13en November, om te verhandelen metten verzoucke Gott., als van eenen effecte ende al een zaeke wesende.

Verclaerende Francisci ten laste van Carpentier ende Artijs. Verclaerde ten derden dat hij ettlicke stucken hadde an te gheven, ten laste van Pieter Carpentier ende Gheeraert Artijs — omme daerbij te betoonen achtervolghende de vrijheit der ghemeinte in de electie der diakenen ghegheven — dat de zelve twee persoonen voor deser tijdt nyet
fol. 8. admitteerlick en zijn totten dienst der diakenscap. Wierdt hem belast de stucken bij scrifte up te bringhen Zaeterdaghe naestcomende 12en Novembris.

Acta 12en Novembris Saterds.

Verzouck Hans van Betburch. Hancz van Betburch van Cuelen verzochte ghetraut te zijne als morghen. Wierdt verheyscht attestatie van de uutroupinghe van zijne bruut in huere parochiekercke, of ten minste een briefken van consentie van hueren Pasteur, om dat zij een Ynghelsche was, ende daernaer zoude men hem absolute andwoorde gheven.

Francisci oppositie teghen de confirmatie Carpen. ende Artijs tot diakenschap. Verscheen Franciscus Marguinas, overghevende in handen der Consistorie zeker schrift, daerbij hij maintenerde te bethoogen, dat Carpentier ende Artijs nijet admitteerlick en zijn tot den dienst der diakenschap. t Zelve ghelesen, wierdt hem afghevraecht of hij oock an de voorseijde broederen zijn schuldeghe plicht bewesen hadde, om hemlieden te vermaenen totter versoeninghe, die hij preten-

Digitized by Google

derde. Waerup hij andwoorde, dat hij verstondt hemlieden vermaendt thebbende metten vermaenscriften, die hij D. Gott. ende Barth. tanderen tijden in Consistorien ghegheven hadde. Wierdt hem voor resolutie anghezeit, dat de Consistorie in dese zaeke doen zoude, alzoot van noode zoude wesen, met waerschuwinghe, dat hij de stucken (daermede hij beschuldichde) zoude moeten bijstellen.

Franciscus beclaechde D. Gott. van ontrauwicheyt, die hij ghebruuckt zoude hebben in het scrift, bij hem ghemaect ende Francisco ghegheven, omme bij de Franchoisen te nachtmale gheadmittert te zijne, daermede, dat hij in tzelve scrift ghestelt hadde meer dan hem de Consistorie belast ende besloten hadde, twelck D. Gott. in kennesse leyde. *Hiervan ziet tscrift bij Franc. overbrocht, rustende onder de Consistorie ende de notitie, staende op de rugghe.* Franc. beclaecht Gott. van ontrauwicheyt.

Verscheen Willem Togghe, diakene, verzochte vuldaen te zijne van zeker zwaricheit, die hij hadde ten laste van Pieter Bauters, diaken vercoren ende als morghen staende te confirmeren, van dat hij, Bauters, tanderen tijden zoude gheseit hebben, dat hij, uuten H. Gheest ghedreven zijnde, te Medston hem ter ghemeente begheven hadde. Verzouck Wm Togghe.

Wierdt hem gheandtwoordt, dat in de belijdenesse des gheloofs ende anneminghe totter ghemeinte, de dienaren met hem zo ghehandelt hadden, als zij meenden voor Gode te verantwoorden. Verstonden derhalfven dat hij, Togghe, hem daermede oock behoorde gherust ende te vreden voortan te houdene, twelck zij hem baden zo te willen doene.

Op de questie, of men Carpentier ende Artijs voor eenen tijdt suspenderen zoude, tot van huere zaeke ende d'oppositie Francisci ghekendt ware, ende interim voortgaen metter confirmatie van dandere, ofte dat men de gheheele confirmatie schorten zoude totter decisie van d'oppositien ofte niet, — Wierdt gheallegeert, hoe dat in dese zaeke niet alleene te letten ende stondt op d'oppositien Francisci, maer Resolutie angaende Carpentier ende Artijs.

Digitized by Google

veel meer up zeker Confutatiescrift, ghemaeckt bij onse ministers, met de letst afghegaene auderlinghen, ende bij den voorseyde Carp. ende Artijs over zulcks mede onderteekendt, jeghens de sententie der Franscher Consistorie, in Francisci oppositien ghementionert, welck scrift dezelve van den Fransche Consistorie als ghisteren in onse handen overbrochten, metter sententie ten ende etc. *Zie hiervan dacte hiervooren fo.* 1°.

Wierdt voorts inghezien hoe dat d'oppositien moesten verhandelt zijn in de jeghenwoordicheit der ghedeputeerden, bij den E. Bisschop ghecommitteert, ende dat dierhalfven die zaeke ghescepen was, noch eenen tijdt an te loopene, hanghende welcken de ghemeynte onvoorzien hadde moeten blijven van tmeeste part harer diakenen. Item hoe dat men den voorseyde Carpentier ende Artijs nyet admitteren en mochte zonder onderzouckinghe ende excussie der voorscreven zwaricheyt, of men hadde der Franscher Consistorie daermede groot nadeel ende prejudicie moeten doen, — anghezien de toelaetinghe oft afhaudende der zelver, voor een deel metbringhen moet de confirmatie ofte infirmatie der Franscher sententie; item d'approbatie oft reiectie van 't voorseyde confutatiescrift.

Op al twelck rijpelick ghelet, wierdt gheresolveert, dat men den 9 diakenen sanderdaechs confirmeren zoude, om den grooten noodt der ghemeinte daerinne te goede te commen, ende suspenderen dander twee, om middelertijdt van de oppositien te handelen metten ghedeputeerden.

Acta 13en Novembris. Son.

Angheven D. Gott. contra Marg.

D. Gott. hilt de Consistorie vooren zulck als hij den 10en ditto anghegheven hadde, aengaende Francisco Marguina. Verzouckende dat hem gheordineert zoude zijn te verclaeren de stucken, die hij hadde ten laste van D. Gott., zo hij hem dies in zijne scriften ghevantert hadde. Daer en

fol. 4.

Digitized by Google

boven beclaechde Gott. den voornoemden Franciscum van dat hij hem uploop in de kercke onlancx zoude ghedaen hebben etc. Verzouckende etc.

Hierop ghehoort Franciscum, verzochte, men zoude zijne verzouckschriften ende de andwoorden Gott. inzien, ende daernaer oordeelen of zijn verzouck ghefondeerdt was. Hierop gheresolvert, wierdt Franciscus belast te verclaren, ofte bij gheschrifte te bringhen, de stucken, die hij hadde ten laste van D. Gott., omme de zelve ghezien ende ghewoghen, alsdan te oordeelen ofter inspectie zouden moeten gheschieden van den Consistoriebouck ofte nyet.

Versochte Franciscus, dat de bouck zoude gheleit worden in handen van een van de auderlinghen, als „en main neutre." Hij zoude alsdan zijn stucken mondelinghe oft scriftelick angheven. Hierop ghehoort D. Gott., zeyde hoe dat hij tbouck ghehouden hadde voor zijn memorie, zonder daertoe bij den Consistorie gheordonert te zijne, ende zonder eeneghen sallaris daervan oyt ontfanghen thebbende. Derhalven achtede hij, dat de Consistorie daeranne gheen recht en competeerde, presenterende nyetmin hierin te doene zulck als recht ende billick was.

Wierdt endelinghe gheresolvert bij consente D. Gott., die het zeer goedt vandt, dat hij den bouck toeghesloten ende ghezeghelt met zijn eyghen cachet overleveren zoude in handen Rotarii ofte Fremault, onthier an morghe noene, dewelcke belast waren te dien fijne beede tsamen ofte een van hemlieden, die best moete[1]) hadde, te gaen ten huuse D. Gott., om de bouck te halen, twelck ghedaen, zoud men Franciscum belasten zijn stucken van stonden an over te bringhen. Hierbeneven wierdt Franciscus dapperlick ghewaerschuut bij de auderlinghen, van de groote suspitie ende bezwarende, die hij hiermede anrechte jeghens der ghemeinte oudsten minister, twelcke indien hij bevonden ware ten

1) moete = *beschikbare tijd.*

Digitized by Google

onghelijcke ende zonder fondament ghedaen thebbene, zoude hem zelven in zwaren last bringhen etc.

Angaende tdander point van Gott. beclachte ende angheven daerup, zijn bij den Consistorie ghehoort gheweest als ghetuughen: Jan Blommaert, D. Bartholdus, minister, ende Hercules Fremault, auderlinck, maer en hebben nyet ghetuucht, daermede Franciscus eenichsins zoude mueghen beswaert wesen. Wierdt oock naderhandt ghehoort Willem van den Bogaerde, welcke tuychde als dandre.

Angheven der ander diakenen.

Verschenen Clercs, Davelu, Beste, Pastor, Togghe, diakenen. Gaven an, hoe dat zij in de confirmatie der diakenen voormiddach gheschiet, nyet present en zaeghen Carpentier ende Artijs, mede bestemt ende vercoren; hoorden oock aflesen dat huere bevestinghe zekeren tijdt ghesuspendert wierdt. Versoucken midtsdien te wetene oorzaeke van de zelver suspensie, anghezien in de verkiesinghe (daer zij anghevers mede over waren) up dezelve twee als nu ghesuspendeerde nyet te segghen was.

Andwoorde de Consistorie, datter zeker oppositien ende andre zwaricheden inghevallen waren, wichtich ghenoech om suspensie, dewelcke verhandelt moesten worden bij de Consistorie ende den ghedeputeerden van den E. Bisschop, volghende tlast begrepen in sijn scrift, an de Consistorie ghesonden. Derhalfven dat zij hemlieden te vreden daer
fol. 5. inne zouden willen houden.

Acta 17en Novembris. Sdonds.

Angheven Gott. contra Fr. Marg.

D. Gott. hilt de Consistorie indachtich van zeker ongheschicte propoost ende redenen, bij Francisco ghesproken zaterdaeghe lestleden in vulle Consistorie, twelck was, als dat hij Franciscus protesterde, zo men up zijn oppositien gheen acht en name, ende dezelve nyetjeghenstaende Carpentier ende Artijs totter bevestinghe des diakenscaps admitterde, dat hij hem opentlick in de kercke voor de gantsche ghemeynte opponeren zoude, ende dat hem leedt

Digitized by Google

was, dat hij zulcx hier te vooren nyet ghedaen en hadde, als hij zach dat men voortgynck metter bevestinghe des huwelicx Francisci de Moor met Betken Keijte, verzouckende D. Gott. hiervan kennesse ghenomen tzijne, ten ende etc.

Rapport Rotarij ende Fremault, nopende de Consistoriebouck.

J. Rotarius ende H. Fremault deden rapport an de Consistorie nopende huerlieden upgheleyde last van de bouck te halene ten huuse D. Gott. De summa daervan was, dat zij hare commissie nyet en hadden connen volbrenghen, overmidts den arreste, dat Loijs Thierij daerup ende up alle boucken ende scriften der ghemeinte hadde ghedaen doen bij eenen ordentlicken Officier, voor de summa van 36 ℔ st., die hij ande ghemeinte pretenderde ten achter te zijne. Hierof es breeder besceet in zeeker attestatiescrift bij de voorseyde twee broederen hierof ghemaeckt ende onderteeckent, beghinnende: *Wij ondercreven broederen auderlinghen etc.*

Questie der Consorie an D. Barth., Chueninc ende Soen ghedaen.

De Consistorie vandt goedt D. Barth., Jan de Cueninck ende Thomas Soen af te vraghene, of zij zodane arrest van Loijs Thierij voor goedt hielden, ofte desadvouerden, anghezien zij metten zelven Loijs, Saal ende Enghelram (die dit ghepractisert hadden om den bouck der Consistorie tonthoudene, ende alzo tbesluut der zelver crachteloos te maeken) in een cause ghestaen hadden teghen Franciscum voor die fransche Consistorie.

Andwoordt.

Andwoordt D. Barth, dat hij hierup nyet en begheert peremptorie tandwoorden, oft zijn advijs te segghen, want hij nyet en wiste, wat den arrestant tot zulcken daat ende op zulcker wijse te procederen ghemovert hadde.

Andwoorden Cueninck ende Soen, dat zij de daet van Thierij ende den middel bij hem ghebruuct, achten voor quaet, ende overzulcx desadvoueren.

Resolutie.

Op de vraeghe wat men voorts in de zaeke te doene hadde, gheresolvert: vooreerst, omme tvoorgaend besluut der Consistorie effect te doen sorteren. Ten anderen, anghezien de Consistorie bij ghemeene bestemminghe ende

Digitized by Google

accorde eenen scrijver hadde, wien naer rechte ende billicheit toequam de custodie van den boucken ende alle andere scriften der ghemeynte: dat men D. Gott. ordonneren zoude dezelve boucken ende alle andere scriften der ghemeinte annegaende, onghezeghelt ende onbecommert te leveren in handen H. Fremault, scrijvers der Consistorie; ende dat nietjegenstaende den voorseyde arreste, twelcke in hem zelven nul ende onbehoorlick was, als ghedaen onder D. Gott., die dezelve boucken ende scriften nochtans niet als Gott., maer als representerende de gantsche ghemeinte, onder hem ghehouden hadde. Bovendien oock zo was der Consistorie den bouck daeghelicx van noode, omme diversche acten ende handelinghen, die dickmael toverziene quamen.

Ten tweeden, dat men Gott. vermanen zoude, van dat hij, den auderlinghen den bouck onthoudende, dien hij met rechte toequam, den zeluen nochtans ghecommunicquert hadde andere private broeders, die 't regiment der kercken nyet toe en quam.

Ten derden, dat men Loijs Thierij vermanen zoude van zijn onbehoorlicke handelinghe, waermede hij grotelicx de
fol. 6. Consistorie verhinderde in haeren dienst, ten grooten nadeele der ghemeinte, ende derhalfven dat hij, zijne schult daervan bekennende, zijn arrest zoude laten varen ende hem voortaen vermijden zulcke zaeken, die onchristelijck ende onstichtelick waren meer te doene.

Tot dese besluute verclaerde D. Barth. nyet te willen stane.

Andwe D. Gott. De voorgaende resolutie wierdt D. Gott. verclaert, die daerup eerst andwoorde, dat hij hem beraeden wilde, ende angaende de vermaninghe dat hij die achte onghefondert. Daernaer, hem beraden hebbende, gaf dese andwoorde: Nopende den bouck, dat hij begheerde dat dien ghezeghelt zoude bliven totter excussie van de zaeke Francisci. Ten tweeden, dat hij alsdan copie daervan presenteerde te leve-

Digitized by Google

ren, oft de copie voor hem te houden ende 't originael te gheven, mette naevolghende conditien. Eerst, dat hem tijdt zoude gheconsentert zijn om de copie te maekene. Ten tweeden dat men hem contenteeren zoude van zijnen aerbeyt. Ten derden dat men hem garanderen zoude van arreste. Ende, dat hij sich onse vermaninghe niet annemen en conde, de redene was, dat hij den bouck maer ghecommunyceert hadde den broederen, die denzelven van doene hadden, omme het different, dat zij met hem ghemeene hadden, teghens Franciscum voor de fransche Consistorie verhandelt, welck different wij auderlinghen (zeyde hij) ons niet antrecken en wilden, hoewel wij dies verzocht waren, ende hadde oock hemlieden gheen breeder communicatie ghedaen, dan zo verre het dier zaeken anghynck.

Loijs Thierij andwoorde, dat hij dochte nyet qualick ghedaen thebbene, want hij ons dickmael vermaendt hadde tot betalinghe van zijne verschoten penninghen, achtervolghende zeker rekeninghe, die hij daervan zeyde ghehouden tzijne, maer wij en hadden hem noint betalinghe willen doen ofte beloven te doene. Hierup wierdt hem ghereplicert, hoe dat warachtich was, dat hij somtijts hadde commen angheven van zeker tachterhede ende verschoten penninghen, die hij hadde hanghende an de ghemeinte. Maer dat wij als noch gheenen middel en zaeghen om hem te helpen. Want wij zelven hadden alreede vele penninghen verschoten, die wij nyet en zaeghen zeer haest in te crijghen. Aver zo wanneer de standt der ghemeinte beter waere duer Gods ghenade, dan hij tehandts is, ende dat wij middel zaeghen om d'oncosten der ghemeinte beter te becommen, wij zouden alsdan hem ontbieden ende zien of zijn gheheyschte schult oock ghefundert ware; twelcke indient zo ware, zouden hem onse hulpe ende assistentie alsdan andienen, zo verre wij daerinne met recht ende redenen verbonden zouden wesen. Loijs persisteerde bij

Andwe Thierij.

Digitized by Google

zijne andwoorde, ende en nam sich de vermaninghe nyet anne, daertoe noch voughende, dat hij oorzaeke hadde, om de boucken onder onse handen nyet te willen hebben.

Thierij contra Bauters.

Gaf an Loijs Thierij, hoe dat Pieter Bauters hem beschuldicht heeft, achter de bursse ende in gheselschepen, voor een wouckeraer; hadde hem daerover vermaent, ende (want hij gheen beteringhe ghedaen en hadde) verzochte, dat hij bij ons ghedronghen zoude wesen tot boete ofte
fol. 7. zijne beschuldinghe te verifieren.

It. uuter name van de wede Utenhoven.

Gaf voorts anne uuter name van der weduwe zaligher Jan Uutenhoven, hoe dat Franciscus Marguinas huer schuldich was bij obligatie de soem van 11 ℔ st., waerof ze ernstelick betalende verzochte, overmidts ze het nu bij haere ziecte grootelicx van doene hadde, biddende derhalven dat men Franciscus hierup vermanen zoude; — twelcke ghedaen wierdt, ende zijn obligatie hem ghetoont.

Andwe Franc.

Hierup andwoordt Franciscus, hoe dat hij van vurseyde weduwe vermaent es gheweest, ende dat hij doen zal al dat hem mueghelick werdt, bekennende oock de schult ende zijn obligatie goedt wesende.

Andwe Pieter Bauters.

Verschijnt Pr Bauters: ontkendt directelick Loijs Thierij ghediffamert thebbene van woeckere, achter de bursse ende in gheselscepen. Maer kendt wel daervan ghesproken thebbende in presentien van getuughen, ende vermanenswijse oock jeghens eene zijne nichte gheseyt thebbene, dat hij verstaen hadde van Jeremias Ackerman, dat Loijs Thierij hem tanderen tijde 10 ℔ st. zoude ter handt ghedaen hebben, ende daervoor intrest ghenomen ten advenante van 20 ten honderden, te wetene alle 3 maenden 10 β etc., breder te verclaren alst noodt werdt. Gheordonnert Thierij zijn prueve te doene.

Resolutie aengaende tgene der verheyschte copie van de oppositien Francis.

Op de vraeghe of men Carp. ende Artijs copie gheven zal van de oppositien Francisci Margui, zo zij verzochten, wierdt gheandtwoordt, ende den verzouckers anghezeit: Anghezien datter maer suspensie en es, die nyet en bestaet

Digitized by Google

up de oppositien Francisci alleene, maer veelmeer up het Confutatiescrift, inhoudende veelderley leelick injurien ende beschuldinghe, ten laste van de francsche Consistorie, twelcke de ghesuspenderde onderteeckendt hebben. Item dat wij de zaeke nyet alleene, maer verhandelen moeten metten ghedeputerden van den E. Bisschop, overmidts de groote zwaricheden, breed verhaelt in dacte hiervooren fo. 3. Item dat wij nyet eyghentlick oock en wisten, wie dezelve ghedeputerden wesen zouden, anghezien dat in de plaetse van D. Mermerius, minister, ende Duboucquet, auderlinghe, der Francscher ghemeinte, hier te vooren in de electie als ghedeputerde ghezeten hebbende, nu andere zullen moeten ghecomittert zijn bij den E. Bisscop, overmidts zij hierin als nu voor partien zouden mueghen anghezien zijn. Sonderlinghe, updat wij ons nyet vergrijpen en zouden met tgheven der copie, omme breeder authoriteit antrecken dan ons competerde, — dat de voorseyde verzouckers vertouven zouden van de voorseyde copie, tot wij wisten hoe ende met wien wij in de zaeke zouden handelen. Anghemerct zij zo langhe vertouven moesten van huere ontschult teghen de voorseyde oppositien te proponeren.

Caspar van Hautte contra Franciscum Mar.

Gaspar van Hautte gaf an, hoe dat Franc. Mar. tanderen tijden zeker briefken zoude ghegheven hebben, onder zijn handtscrift, Henrico de Moor: inhoudende dat hij Henricum ontslouch van alle oude rechten. Daernaer zoude hij omme gheloopen hebben met een ander scrift, daer meer in stondt dan int voorseyde eerste billet, als namelick dese woorden: *Ende belove dat ick nyet vertrecken 'en zal, voor an der stondt dat ick met Francisco vuldaen hebbe*, met welck letste scrift hij Henricum zoude beschuldicht hebben, jae daervan copie naer Gheneve ghesonden. Ghevraecht Gaspar, of hij Franciscum hiervan vermaent heeft, andwoordt: eens in presentien van 3 zo 4 persoonen. Franciscus hierup ghehoort, wierdt hem voorghehouden, hoe dat hij zelve tanderen tijden sich beclaecht hadde van Gaspars,

fol. 8.

Digitized by Google

dat hij ommeliep met zeker briefken, verzouckende, dat hij daer inne vermaendt zoude zijn. Ende anghezien zij beede claechden, was gheordent dat Franciscus upbringhen zoude ten naeste daeghe de copie van de billette, die hij hadde, ende daerinne dat Gaspar zeyde de veranderinghe ghedaen zijnde, omme, die ghezien, voorts te doene zoot behooren zoude. Andtwoordt Francis. dat hij naer de copie zien zoude, ende die overbringhen zo hij se vonde.

Verzouck Franciscì angaende den bouck.

Verzouct voorts Franciscus te wetene, of de bouck overghelevert was bij D. Gott., volghende tletste besluut, consistorien Sondaeghe voorleden.

D. Gott. versouck.

D. Gott. versouct, Francis zal zijn stucken angheven zonder langher beyde, ende begheert ernstelick dat de Consistorie hem zulcx uplegghe, opdat hij nyet langher in eeneghe suspitie en blijve.

Andwoorde der Consistorie.

De Consistorie hierup ghedelibereert hebbende, ende bevindende, indien Franc. zijn stucken overgave, dat tzelve zoude moetten gheschien teghen den reghele Pauli ad Thimoth., die clachte verbiedt an te nemen teghen een ouderlinck, ten zij onder 2 zo 3 ghetuughen, ende dat Franciscus verclaert hadde, zijn prueve in den bouck te bestane, die ghesloten ende ghearrestert was. Considererende oock, dat bij tzelve overgheven de voorgaende resolutie der Consistorie, ghemaect tselfs bij advijse D. Gott., crachteloos ende gheëludert zoude wezen; — heeft goedt ghevonden, van Francisco alleenlick int vriendelick te begheeren, dat hij de stucken overgheven zoude, zonder hem voorder te dringhen tot an der stondt de Consistoriebouck in onse handen ghelevert zoude zijn, daer hij behoorde. Volghende welcke resolutie is Francisco zulckes voorghehouden gheweest, maer verstaende, dat, midts een arreste, de bouck in onse handen niet en was, weygherde zijn bezwaerstucken over te gheven ende dat tot an der stondt etc., verzouckende dat wij ons debvoir daerinne doen zouden.

Digitized by Google

Acta 20 Novemb.

D. Gottfridus gaf over zeker scrift beghinnende „*dewijle L. Broeders*" als inhoudende diversche poincten; verzouckende daerup bescheydenlijke corte andworde. D. Gott gheeft over zeker scrift.

Wierdt hem gheandwoordt, zoverre teerste poinct anghinck, dat tzelve eens verhandelt was, *zie hiervooren fo* 3, ende dat ment daerbij zoude laten blijven. Angaende tsurplus van tzelve scrift, dach, om daerup tandwoorden, tvrydaghe.

Franciscus beclaechde sich van Jaspar van Hautte, van dat hij openbaerlick hem zoude naegheseit hebben, als dat hij, Fran., valsche briefven nae Geneve zoude gheschicket hebben, emmers zulcke briefven die contrarie waren deguene die hij hier zoude ghegheven hebben. Verzouckende dat Jasper van Hautte afghevraecht zoude werden, van wien hij zulcx wiste ofte vernomen hadde, anghezien het een zaek es hanghende tusschen hem ende Mr. Jan Enghelram, onghedecideert in consistorie. Wierdt hem ghevraecht, of hij oock de graden der discipline ghebruuct hadde. Andwerde dat Jae, maer Jasper hadt de vermaninghe nyet anghenomen. Nijetmin presenterde Francis noch eens zijn schuldighe plicht te doene. Francis. beclach contra Hautte. fol. 9.

Angaende tbriefken, ten voorleden consistoriedaghe hem belast over te bringhen, volghende *dacte fo* 8, andwoorde dat hijt nyet vonden en hadt, maer zoude noch zijn debvoir doen ende in allen ghevalle der consistorie zien te vuldoene. Andworde fran. ande consistorie nopende zeker briefken etc.

Franciscus voorderde wederom den consistoriebouck, presenterende zijn stucken over te gheven, als tanderen tyden. Fran. Verzouck aengaende consistoriebouck.

Gaf over zeker schriftelicke vermaninghe die hij zeyde D. Gott. ende Barth. ghedaen thebbene, tot vuldoeninghe der Sententie die hij gheobtinert hadde voor de francsche consistorie, ghevende de consistorie daerbij te oordeelen, of Carp. ende Artys daermede oock nyet vermaendt en waren, alzo wel als de voorseyde D. Gott ende Barth., Ander verzouck ende overgheven van scrift.

Digitized by Google

anghezien tvoorseyde vermaenscrift tot hen allen ende elcken byzondere, die in de procedure ende questie ghestaen hebben, ghedirigiert was.

Andwerde der consistorie.

Andwoorde de consistorie: angaende den bouck dat hem te vooren anghezeit was tbelet, datter ingevallen was; derhalfven zoude hem verdraghen [1]) ons te molesteren tot wij den bouck hadden, daer toe wij debvoir doen wilden.

Nopende tdander poinct, te weten van zyn scrift dat hij inder consistorie oordeel stelde, — de broederen zouden daar inne doen zo zyt goedt vinden zouden.

Vermaninghe der consistorie an Franciscum.

Voorder heeft de consistorie Franciscum ernstelick vermaendt van zijn ongheschickte propoosten, voor de consistorie ghesproken, *als hier vooren fo* 5, hem vrientlick biddende, hij zoude zyn schult daer van bekennen, ende Gode ende der zelver consistorie ghenouch doen. Andwerde Francis., hij zoude hem hierup beraeden.

Verzouck Enghelrame ende Clerx.

Verschenen Mr Jan Enghelram ende Jan Clercx, verzochten andwoorde up zeker verzouckscrift bij hem lieden ten letsten daeghe an de consistorie brocht. Item copie van der oppositien francisci contra Carpentier ende Artys.

Andwoorde de consistorie, dat huer nyet toe en quam Francis zulcx up te legghen, als zij bij hueren scrifte verzochten. Maer, indien zij eeneghe copien vonden, die zij achtteden bij Francisco vervalscht ende onbehoorlick overghesett te zijnen etc., dat zi se ten voorschyne bringhen ende hem daervan overtuughen zouden, ende als dan zoude men inde zaeke voorts doen wat billick waer.

Angaende de copie van der oppositien was hemlieden gheandtwoordt, hoe dat den ghesuspendeerden zelven de copie gheweyghert was om de redenen hier vooren *fo* 7 staende. Vele te min conste men hen, verzouckers, dezelve accordeerende, anghezien dat d'oppositien jeghens hen nyet ghedaen en was. Diende oock alhier gheconsiderert, dat

---

1) hem verdraghen = *sich enthouden, witstellen.*

Digitized by Google

zodane oppositien nyet anghegheven en werde, als clachten, daer inne men partien jeghens elckanderen sy, maer alleenlick als redenen die men der consistorie te bedencken gheeft, volghende de vryheit die de ghemeente in dien deele, selfs bij toelatinghe van den E. Superintendent, ghegheven es gheweest. fol. 10.

Acta 24 Novemb. Sdonderdaeghs.

D. Gottfridus hilt der consistorie indachtich van zeker protest ende verclaeringhe, dat hij hadde ghedaen ten voorleden consistoriedaghe: als namelick dat het arrest, bij Loys Thiery ghedaen, nyet gheschiet en es bij zijnen raedt, wille ofte weten, verzouckende hieraf notitie ghehouden thebbene. Verzouck D. Gott.

Jan van Coorde met noch zes andere broederen verclaerden voor consistorie, hoe dat zij hem verwonderden, waeromme het ghebruuck des H. Avondmaels in onse kercke zo langhe naeghelaten wierdt, ter grooter bedroefnesse der gantscher ghemeinte. So het ware om 3, 4 of 5 particuliere broederen zaeke, begheerden te wetene, of men daeromme zodane uutstel ende vertreck des nachtmaels doen mochte. Angheven Joans van Coorde cum suis.

Andwoorde de consistorie: dat men om der zaeke van 3, 4, zo vijf particuliere tghebruuck des nachtmaels een wijle naelaeten zoude ende de ghemeinte daervan onthouden, — achten zij nyet billick te zijne. En was oock zulcx alhier nyet gheschiet, maer was zodane vertreck [1]) des avondmaels ghefondert up zeker groete ende ghewichtege redenen ende causen, die met Gods hulpe haest gheslist zouden werden, biddende der halfven de broederen ende de gantsche ghemeinte dat zij noch wat patientich zouden wesen, men zoude inde zake voorzien metten eersten, ende der ghemeinte ghenouch doen.

Arendt, den koster van de kercke, dede ghelijck vertooch Arendt, de Costere.

1) vertreck = *uitstel.*

Digitized by Google

uuter name veelderley broederen zoo hij zeyde, ende wierdt hem gelijcke andwoorde ghegheven.

Verzouck Wm Fogghe nopende zijn verleyt ghelt.

Willem Fogghe verzochte betaling van zijne verschoten penninghen voor de ghemeinte naer uutwysen van den billette hier te vooren by hem der consistorie overgheheven: — ten minsten een absolute andwoorde, waer, wanneer, ende an wien hij zijn penninghen vinden zoude, de somme beloopt omtrende 20 £ st.

Wierdt hem ghevraecht uut name der consistorie, van wien hij verstondt betalinghe te moeten hebben, oft van der ghemeinte int generale, oft van den auderlinghen int particuliere. Andwoordde: van de Consistorie. Wierdt hem ghereplicert, dat wij wel bekenden zo daer yemandt yet verschote voor de ghemeynte, dat men hem met rechte zijn duechdelick ende behoorlick verschot wederomme behoorde te gheven. Maer en verstonden daeromme nyet dat wij, auderlinghen, in onse privé persoonen, daer inne eenigh breeder last draghen moesten, dan elck lidtmaet int particuliere, naer zijn qualificatie ende goedtwillicheit, schuldich es te draghen, ten waere dat wij in onse persoonen daer vooren ghesproken hadden, ofte dat men conste bewijsen dat wij penninghen ontfanghen hadden van der ghemeinte tot zulcken eynde, ende ghenouchsaem tot furnissement van zoodane lasten. Twelcke, dewijle het zo nyet en was, maer dat wij ter contrarien zelve alreede vele penninghen verschoten hadden, die wij nyet en zaeghen haest in te crijchen. Daer beneven dat zijne pretensieschult geschiet es voor onse tijdt ende al eer wij in den dienst des auderlingscaps ghecommen zijn, zo was tverstandt van de auderlinghen, dat hij onghelijck hadde van hemlieden zulcx te
fol. 11. voorderen. Aver, zo verre het huere ampt ende dienst anneghynck, bekenden wel, dat zij schuldich waren in die qualiteit, hem alle hulpe, voorderinghe ende assistentie te doene an de ghemeinte, om hem an zijn behoorlick verschot te helpen, twelcke zij presenteerden, zoo zij tanderen

Digitized by Google

tijden noch ghedaen hadden. Ende zo hij daermede te vreden ware, zouden hem ter eerster gheleghener tijdt opontbieden, ende alsdan examineren zijn billet ende zien of zijnen schultheysch billick ende ghefondert ware, omme daerof hem te doen rembourseren zo haast het hemlieden mueghelick waer. Hiermede Fogghe nyet te vreden zijnde, wilde absolutelyck verclaert hebben, of wij hem betaelen zouden of nyet, ende daer up onse andwoorde bij geschrifte.

Wierdt hem belast zondaghe wederomme te commen bij den consistorie.

D. Gott. gaf over zeker schriftlicke presentatie ende verzouck, begheerende ernstelick daervan andwoorde. Angheven D. Gott.

Wierdt hem gheandtwoordt, zo vele teerste deel zijnes scriftes anneghynck, hoe dat wij, ziende dat hi ons met twee verscheyden schriften drong, zondaeghe ende dyssendaghe lestleden, op dat wij Francisco zouden uplegghen, zijne stucken bij scrifte an de consistorie over te gheven, ende dat hij nochtans den bouck niet leveren en wilde in onse handen, volghende den voorgaenden besluyten, — ons beraeden hebben metten broederen der Franscher consistorie die goedt vonden D. Gott. hier inne te vermanen van zijnen debuoir ende twelcke oock ghedaen wierdt bij dry hueren ministers ende twee auderlingen, — ende want D. Gott persisterde bij zijne scriften, ende gheensins van de boucke scheyden en wilde, dan up de conditie bij hem anghegheven, *breeder verhaalt fol. 2 ghecorregeert Barthold Wilhelmi*, zo was hem verclaert, hoe dat wij breederen raedt zouden moeten zoucken an onse E. Superintendent, twelcke oick gheschiet es, ende hebben onse zaeken bij scrifte zijne E. anghegheven, de welcke dezelve overzien ende daerup ons ende onse ministers ontbieden zoude ter eerster gheleghener tijdt. Dus vele up teerste membre zijnes scriftes, zo vele aver de reste belangde, begheerden de broederen hem daerup te adviseren, tot sondaeghe naestcom-

Digitized by Google

mende an te gheven dat men up de Kersdach des Heeren
fol. 12. avontmael houden zal.

Acta Novemb. die 27.

Andwerde der consistorie AnD. Gott.

Op Dom. Gottfridi verzouckscrift, namelick tguene datter onbeantwoordt bleef van donderdaghe lestleden, wierdt bij de consistorie verclaert, hoe dat de zaeke den E. Superintendent anghegheuen was, zo eensdeels den voorleden donderdach oock te kennen ghegheven was. Derhalfven achteden de broederen, dat D. Gott. nyet en behoorde zo hart an te houden. Want, tot dat zij den bouck hadden, en conden zij Francisco nyet uplegghen zulck als t voorseyde scrift verheyschte. Ende dewijle D. Gott. in tzelve scrift zeer exaggererde de daet Francisci, waerof de contrarie bij tuychenis der consistorie ghebleken was: item dat hij in tzelve scrift bruyckende was zeker onbehoorlicke taxatien ten laste van den auderlinghen, — was hij van weghen der consistorie vermaent hem van zodane exaggeratien voortan te mijden (als eenen minister niet wel betamende). Item dat hij uut Gods woordt anwijsen zoude, waerom der consistorie begheerte en rigoreux mandement was ghedaen in faveure Francisci, ende waer inne de auderlinghen zijnen dienst verhindert hadden, ofte dat hij van zodane onrechte beschuldinghe ende taxatie over de consistorie (die huer in dien deele gantsch ontschuldich ende innocent kende) zijne schult bekennen zoude.

Andwoordde D. Gott. dat hem dochte, dat de consistorie rigoruestelick met hem handelde, uut causen dat zij naer 't arresteren van den bouck (ghedaen buuten zijnen weten ende advies, zo te voiren noch gheseit es), hem meer upgheleit hadde dan te vooren, als namelick van den bouck onghezeghelt over te leveren met alle de scriften der ghemeinte, nyetjeghenstaende den arreste twelcke in faveure Francisci scheen ghedaen te zijne, om dat Franciscus eerst-

Digitized by Google

maal van den bouck anghegheven hadde. Repliceerden de anderlinghen, dat in 'tguene hij hen eerst verzocht, zij huer recht ghaerne te buuten ghynghen, om alle suspitie te benemen, als of zij in faveure Francisci yet hadden willen doen ten achterdeele D. Gott.; anders waren welghefondert metten eersten te verzoucken, zulck als zij ten twede maele deden. Ende zo vele het tweede verzouck belangde, dat was gantsch nootzaekelick om trecht der consistorie in dien deele te bewaren, ziende de onbehoorlicke proceduren ende handelinghe jeghens teerste besluyt der zelver voortghestelt bij middel van de voorseyde arreste. Ende dies te meer dat D. Gott. te vooren ghesustinert hadde, dat de boucken zijn eyghen waren, ende dat hij der ghemeynte daeranne gheen recht en kende.

Voorder al was teerste verzouck van de overleverende [1]) des boucks gheschiet ter occasie Francisci (hoe wel oock met bewillinghe D. Gott.), daer uut en volchde nyet dat het tweede verzouck in favuere desselfs Francisci gheschiede, maer om causen voorscreven; derhalfven D. Gott. qualick dede de consistorie van faveure te beschuldighen.

Verschenen Jan Enghelram ende Jan Clercx: presenteren zeker scrift up de andwerde bij de consistorie hemlieden ghedaen 20 Novemb. fo 9, vertoonende zeker redenen bij tzelve scrift, waeromme zij in huere begheerte persisteerden. Verzouck Enghelram ende Clercx.

Andwerde de consistorie, dat se noch bij deerste andtwoorde bleven ende mette redenen der voorseyden scriftes nyet conden beweecht worden, van dezelve eerste andwerde af te gane.

Enghelramus presenteerde noch een ander privaet scriftken, begheerende daerbij dat de consistorie een eynde wilde maeken van de zaeken tusschen hem ende Hopsack, item Ander verzouck Enghel.

---

1) *Overleverende.* De vorm op-*ende* keert telkens in dit H. S. voor den vorm op-*inghe* terug. *Overleverende, bezwarende, verclarende* enz.

Digitized by Google

tusschen hem ende Francisco Marguina. Andworde de consistorie zij zoude daerup letten ende haer beste doen.

Acta 30 Novembris Swoensdaechs.

Vermaning der consistorie an Catarina Ellinck.

Verscheen Catherina Ellinck, gheseit Zebaert. Wierdt huer vertoocht hoe dat zou huer begheven hadde met eenen man (gheen broeder wesende) te wonen ende slaepen, zonder yeuwers ghetraut te zijne. Hier of es zou ernstelick vermaend gheweest, namelick als dat zou zoude afstaen, ende der ghemeinte Gods met boetveerdicheit naer
fol. 13. orden der discipline ghenouch doen. Hier jeghens heeft zou voorghewendt, dat zij elckanderen belooft ende ghetraut hadden in den Heere, in meeninghe huwelick te celebreren, als zij eens zouden over zee gheraeken te commen. Derhalfven achtede zou dese huere daet zo erch nijet te wesen. Hier up es zou vertrocken uut consistorie om huer beter te beraeden tot up een anderen dach.

Verzoucken Jacques de La Schonkiere ende Janneken Floris uutroupen etc.

Verscheenen Jaques de La Schonkiere, van Andwerpen, broeder, ende Janneken Floris, van plaets [1]) van Uutrecht, alsnoch van de ghemeinte nyet, maer huer begherende ten eersten keere daertoe te begheven, — verzochten haer ten huwelick te begheven ende te dien fijne haere uutroupende ghedaen thebbende. Ghehoort hierup Monica Monghe, moye ende als toesicht hebbende over de voorseyde dochtere; item d'huusvrauwe van Cornelis Bazijn, tsamen ghetuughende van de vromicheit van den Jonckman ende van den goeden wille der vrienden over beede zijden, dat ooçk den Jonckman debuoir ghedaen hadde van scriven an zijnen voocht tAndworpen, ende gheen andwoorde connen crijghen, twelck zij ghesaemdelick up hen namen te verandwoorden.

Wierdt gheaccordert Sondaeghe naest commende voort te gane mette uutroupinghe, per salvo dat se noch eens

1) Onzeker of *„van Plaets"* als eigennaam zij te nemen.

Digitized by Google

schrijven ende andwoorde crijghen zouden voor de bevestinghe des huwelicx, waert muegelick, — twelck zij beloofden te doene.

Verscheen Hendrick Cnoop. Wierdt hem vertoocht hoe dat hij hier te vooren eens vermaendt was gheweest bij de consistorie van zeker dronckenschap ende onchristlicke insolentien bij hem begaen ende nu nieuwelinghs wederomme ververscht, ter grooter scandale van de ghemeinte ende d'Ynghelsche natie. Vermaninghe der consistorie an He Cnoop.

Nam de vermaninghe an, ende beloofde ghenouch te doene, in zulcker voughen als hem de dienaers naer Godes Woordt uplegghen zouden. Wierdt goedt gevonden voor ditmael hem ernstelick in consistorie te vermanen ende up te legghen dat hij morghen ten eersten hem zoude gaen versoenen, in presentie van twee auderlinghen daertoe ghedeputiert, met zijne ghebueren die hij ontsticht hadde. Ten surpluse dat men zijnen wandel zien zoude, onthier ande tavontmael, ende alsdan naer gheleghentheyt van breeder satisfactie ordonneren, zoot behooren zoude. Tzelve beloofde Hendric naer te commen ende es daar up vertrocken.

Verscheen Jacques Grameye. Wierdt voor de tweede reyse vermaendt, van dat hij, een broeder wesende ende nyet wettelick ghescheyden van zijnder huusvrauwe, noch in levene zijnde, buuten weten der consistorie een ander vrauwe ghetrauwt hadde van oneerlicken gheruchte, ende oock nyet alleszins vrij; twelck anghezien het een erghelijcke daet was, zoude dar of zijn schult bekennen ende voorts der ghemeinte in alles ghenouch doen naer Godes Woordt. Jacques, naer vele redenen die hij tot verschooninghe zijnder daet voorwendde, was hendelicke te vreden, nae te commen zulck de dienaers hem uplegghen zouden, zo verre het billick ende naer Godes Woordt waere. Gheresolvert dese zaeke te consulteren mette Francsche consistorie, in de maentlicke tsamencompste. Wierdt hem dienvolggende anghezeit, hoe dat men up zijn zaeke breeder letten Vermaninge der consistorie an Jacques Grameye.

Digitized by Google

zoude ende rijpen raedt nemen, ende daernaer hem ontbieden, hem belastende hij zoude daer en tusschen aen den Heere neerstelick bidden.

Vermaenynghe an Govart van de Poorte.

Govaert van der Poorte, verschenen voor consistorie, wierdt ernstelick vermaendt (als tandere tijden noch) van zijn ghewonelick dronckenscap. Nam de vermaninghe an, ende beloofde openbare beteringhe te doene, met voortstellinghe zijnes persoons an de ghemeinte, de welcke geresolvert
fol. 14. wierdt teffectueren Zondaghe 4 Decemb.

Acta 1e Decembris Sdonderdt.

Verzouck der consistorie an Francisco.

Verscheen Franciscus, wierdt van hem verheyscht copie van 't briefken bij Hautte an de Consistorie brocht, *als fo* 8. Andwoordde Franciscus dat hijt ghesocht hadde, maer niet connen vinden. Refereerde hem nyetmin up tbillet van Hautte, want zijn copie al eene was, ten minsten in zin ende substantie, ende zo daer eeneghe veranderinghe in waere, die en was nyet malicieuselick gheschiet, om yemandt te praejudicieren. Want hij dezelve copie alleenlick voor zijn memorie ghemaeckt hadde, naer het beste onthoudt dat hij hadde van den originalen billette, ende brachte dezelve copie alleenlick voort, om bij dien middel an d'inspectie van d'originale te gheraekene.

Wierdt gheresolvert dat men Jasper belasten zoude, zijn anclaeghe te verifieren, *staende fo.* 7 *ende* 8. Francisco was anghezeit, wij zouden in de zaske doen, zoot behooren zoude.

3 Verzoucken Francisci.

Franciscus voorderde wederom den Consistoriebouck, bereyt zijnde zijn stucken over te gheven, zo D. Gott. den besluyte der consistorie ghenouch ghedaen hadde.

Verzochte voorts restitutie van zijn scrift, D. Gott. bij abuise ghegheven, *als fo* 2.

Item een acte van zulcx, als wij hem tanderen gheaccordert hadden, daerbij wij verclaerden, wat wij van hem

Digitized by Google

ende zijne partie hilden, angaende de sententie bij de francsche consistorie ghegheven.

Wierdt hem gheandwoordt up 't 1e, dat hij den bouck zoude nalaten te voorderen, zo wij hem tanderen tijde noch gheseit hadden; want wij en hadden den selven als noch in onse handen niet connen crijghen, maer zo haest wij dien hadden, zouden hem ontbieden ten ende etc. Andwerde der consistorie.

Angaende 't 2e, anghezien D. Gott. de zaeke noch begheerde verdreghen hebbende tot Sondaeghe, zo zoude hij zo langhe oock vertouven.

Angaende 't 3e wierdt hem geaccordert acte, daer bij wij verclaerden, dat wij van hem ende zijne partie hilden, zo vele de Sententie belangde, zulcx als de Sententie hild, totter tijdt dat dezelve bij hoogheren rechter zoude ghereformeert wesen.

Franciscus wierdt anderwarf vermaendt over zijn onbehoorlicke redenen, ghesproken voor consistorie, *als fo.* 9, waerup hij hem anghenomen hadde te beraeden. Andwoordde Franciscus, dat hij de vermaninghe annam, begheerende nyetmin dat men hem wijsen zoude waer inne zijn groote onchristelickheit, bij D. Barth. gheallegiert, gheleghen was. Zeyde D. Barth. daer inne, dat hij opentlick verclaert hadde, zo men Carpentier ende Artys bevestichde, dat hij hem opentlick voor de ghemeente opposeren zoude, daertoe voughende dat hem leedt was, dat hij zulcx nyet ghedaen en hadde, in de zaeke des huwelicx Hci de Moor, als hij zach dat men mette bevestinghe voortghynck. Welcke propoosten oproerisch waren, ende des te ergher, dat hij daer inne noch jeghenwoorddelick persisterde. Zeyde Franciscus, dat hij vermanenswijse ghesproken hadde ende nyet oproerisch, updat de consistorie ghewaerschuut ware, zo nyet te doene als de voorgaende ghedaen hadde, in de zaeke des huwelicx Hc de Moor met Betken Keyte: te weten voortgaende mette bevestinghe des huwelicx, nyet jeghenstaende alle oppositien ende submissie van zaeke, Vermaninghe der consistorie an Francisco. fol. 15.

Digitized by Google

welcke hij allegierende was voor exemple. Nyet min maecte tusschen die zaeke ende dese zijne oppositien, jeghens de bevestinghe Carpentery ende Artys, dese distinctie: namelick dat den voortganck ende bevestinghe des huwelicx irreparable was, ende de bevestinghe des diakenscaps reparable. Waeromme hij oock zijne schult bekende, zo verre hij gheseit hadde, als dat hij hem jeghens de zelve opentlick opposeren zoude, nemende de vermaninghe daervan gheerne an etc. Aver zo verre het tdandere poinct angaet: als dat hij hem opentlick opposeren zoude jeghens de bevestinghe des huwelicx, zo het noch te doene ware., daervan can hij nyet bekennen qualick gheseit thebbene, dewijle hij zulcx als noch voor goedt houdt. Ende zo D. Barth. zeyde, dat zijne daet zoude oproerisch gheweest hebben, zo hij zulcx ghedaen hadde, hoe zeer hij se pijnt te verschoonen, andwoorde Franciscus: „Nyet mijne daet, maer den voort ganck des huwelicx (nyet jeghenstaende alle oppositien ende submissie) es eer voor oproerisch te houden." Hiermede es hij ghescheyden uuter consistorie, ter vermaninghe van den auderlinghen, die noch meer zaeken te verhandelen hadden.

Verzouck Togghe. Togghe verzochte andwoorde, als te vooren, 24 *Novemb. fo* 11. Wierdt hem ghelesen in presentie van de diakenen dacte van de voorseide date, daernaer de auderlinghen maintenerden dat zij hem vuldeden. Hij daerteghen was daermede nyet te vreden, zegghende dat hijt voor gheen andwoorde en hilt, ten was dat men hem beloofde finaelick ende absolutelick te betalen te zekeren daeghe: te weten binnen eenen halfven jaere, ende zoot niet ghenouch en waere, binnen eenen jaere, oft soot noch te lettel [1]) ware, binnen twee jaeren. Dauderlinghen persisteren, dat hare andwoorde souffissant was.

---

1) lettel = *kort.*

Digitized by Google

Acta 4 Decembris Sondaechs.

Ynghelram, Saal ende Clercx gaven over zeker scrift, verzouckende daerbij scriftelicke andwoorde up al huerlieden voorgaende scriften. Item dat men Philippum Garcy vermanen zoude over zeker prophetie, bij hem anghegheven 13de Octob., die zij achteden erghelick te zijne. Item die in de letste ghemaecte vrede huere handen daer onder ghestelt hebben, met belofte van diezelve te bevestighen metten eersten avontmaele, ende nochtans tzelve niet naeghecommen en zijn, dat men mette zelven handelen zoude, zo onse officium ende plicht verheyschte. Verzoucken Ynghelrami cum suis.

Andwoordde de Consistorie: zo verre teerste poinct anne ghynck, dat men se donderdaghe andwoorde gheven zoude, schriftelick oft montlick. Up t 2e, zouden daer inne doen zo zij verhopen stichtelicxt ende der ghemeynte 't oorborlichst te wesen. Andwerde der consistorie.

De voorghenomde Enghelramus, cum suis, gaven over noch een ander scrift, inhoudende 19 beschuldingstucken ten laste van Francisco, welcke, dewijle zij tijdt verheyschten om 't overziene, was hemlieden voor andwoorde ghegheven dat men tscrift overzien zoude ende daernaer adviseren, wat men mede te doen hadde. Enghelramus cum suis gheven an die 19 artickelen ten laste Franc. Mar.

Franciscus erscheen ende verzocht andwoorde, die hem ten voorleden daghe belooft was, nopende tscrift, dat hij D. Gott. bij abuise ghegheven hadde, warof hij restitutie verzochte. Wierdt hem gheandwoordt, datter wat inghevallen was, waeromme het moeste uutghestelt zijn tot donderdaeghe. Franc. verzouckt andworde.

[Memorie: *Van dit scrift was mentie ghemaect in de* 19 *beschuldingstucken Enghelrami; daeromme moeste uutghestelt zijn, om met eenen te discussieren.*] fol. 16.

D. Gott. versochte andwoorde up zijn voorgaende scrift. Wierdt hem verandtwoordt bij den auderlinghen: zij en Verzoucke D. Gott. om andworde van de consistorie.

Digitized by Google

Andworde der zelver.

consten anders nyet andwoorden, dan zij te vooren ghedaen hadden. Want zijne scriften hilden ene conditie inne, die zij niet naecommen en conden. Dan, zo verre hemlieden den consistoriebouck onverhindert toeghelaten wierde, die hemlieden met rechte toequam, ende den welcken zij daegelicx van doene hadden om d'affairen der ghemeinten, — zij wilden gheerne, jae begheerden met al der ernsticheit, een eynde van de zake te maeken. Dit alles verclaert wesende, track D. Gottf. een scrift uut sijnen boeseme, presenterende dat der consistorie, zo hij zeyde; de summa van den welcken was: Anghezien dat men hem gheen andwoorde hadden willen gheven, zijn recht alwech verkeert hadde, ende den Francisco in alle zijner gantsch erghelicke onbillicheit te wille gheweest, zo het scheen, — dat hij der ouderlinghen dienst in dese deele voortan nyet meer versoecken en zoude, maer dat hij sich harer (den welcken hij hiermede ende bij dese verclaerde voor openbare partien in dese saeke te zijne) beyde voor God ende menschen beclaeghen zal.

Gottf. gheeft anderwarf een schrift over.

Acta 8en Decembris Sdonderdaechs.

Angheven Petri Carpentery.

Verscheen Petrus Carpenterus: gaf an, hoe hij te vooren verzocht hadde copie van der oppositie Francisci, ende want hem die gheweyghert waer, ende dat in de zaeke der suspensie niet ghehandelt es, zo verzochte hij anderwarf copie om hem te verandwoorden, anghezien de suspensie ten grooten nadeele zijnes persoons was. Andwoordden de auderlinghen als tanderen tijden ende mette redenen, hier te vooren gheallegiert, dat sij se nyet gheven en mochten voor ander stondt dat zij haere behoorlicke rechters hadden, daertoe zij grootelicx gheaerbeit hadden ende noch zouden. Verzochte Carp. voorts te weten, of in de oppositien breeder feyten begrepen waren dan in de sententie, ofte voorder streckende dan de sententie. Was verandtwoordt, dat men zulcx zien zal, wanneer men de zaeke verhandelen zal.

Digitized by Google

Vraechde anderwarf, anghezien daer twee oorzaeken zijnder suspencie zijn, te weten de Sententie ende tConfutatiescrift, ende zonderlinghe tConfutatie scrift, oft t'overgheven van dien de oorzaeke zijnder suspensie was, of de substantie des scrifts. Was verandwoordt als vooren, dat wij daerup nyet andtwoorden conden, voor dat men de zaeke behoorlick verhandelde. D. Gott. ende Barthold. waeren hier van contrarie opinie, ende achtteden dat men Carpenterio groot onghelijck dede.

Angaende thouden der Censure.

Up de questie bij d'auderlinghen anghegheven, of men voor de toecomende avontmaele censure houden zoude, volghende d'oude ghewoonte ende tBouck des Kerckelicken Regiments, bescreven bij den hoochgeleerden D. Ioannem Alasco, — wierdt gheresolvert, dattet zeer noodich was de zelve censure, ettlicke tijt naeghelaten, wederom in ghebruyck te bringhen, maer, overmidts zeker zwaricheden fol. 17. ende differenten, die daer voorhanden waren tusschen D. Gott. ende Barth., Ministers, ende den auderlinghen, ende oock van ettelicke particuliere broederen, was goedt ghehevonden, die als noch nae te laeten, tot bequamere tijdt wesen zoude. Ende om daer en tusschen de differenten af te legghene, ende de ghemeynte tot stilheit ende bevredinghe te bringhen, wierdt anghegheven bij den auderlinghen ende voor zeer goedt ghevonden: dat sij metten twee ministers ghesaemdelick an den E. Superintendent verzoucken ende begheeren zouden, dat zij alle differenten ende zaeken, daer inne zij verschillich waren, zouden mueghen rapporteren totten Synodus der francschen ministren, die hier in grooten ghetaele waren, sampt ettlicken engelschen daer toe ghevoucht, ofte tot zulcke andere Godsalighe ende verstandighe mannen, franschen ende ijnghelschen, als zijne E. believen zoude te deputeren. Ende dit om zijne E. te subleveren van alle moyte ende zwaricheit, ende op dat wij hem met al onse querelen nyet te importuyn ofte toelastich vallen en zouden, waerof hij ons tanderen tijden

Met ghemeene bewillingheder ministeren ende auderlinghen is deze narratie gheroyert als nul, overmits dat maer een deliberatie was en zonder conclusie. Waeraf naderhandt breeder ende bescheiden verclaringhe ghedaen es gheweest van elcx ghevoelen.

Actum 17 Novembris 1569.

Ita est. G. Wingius.

Digitized by Google

vermaendt ende ghewaerschuut hadde. Ooc mede om te voorcommen zodane inconvenement, daermede zijne E. ons tanderen tijden ghedrecht hadde, zegghende; wij zouden zo vele doen met onse dissentien ende differenten, als dat ons de Consistorie ende alle oordeel inde ghemeinte benomen zoude zijn, ende alleenlick toeghelaeten de praedicatie des Woordts metten ghebruycke der Sacramenten.

Dit aduys en vonden de ministers niet goedt. Emmers en wilden gheenssins toestaen zodane verzouck an den E. Bisschop te doene. Zij verclaerden wel, dat zij alle billicheit begheerden nae te commen ende alle faulten te beteren, die in hen zouden mueghen bevonden worden, maer den middel om daertoe te commen en wendden zij niet voor, noch en wilden den genen bij ons voortghewendt niet nae commen. Hierom zijn de meeste part der auderlinghen veroorzaect gheweest, te protesteren opentlicken als voor den Heere, dat bij hemlieden nyet en stondt, dat de meinighen zwaricheden ende differenten uuter consistorie ende der ghemeinte nyet gheweert en waren. Ende des te meer, dat de voorseyde 2 Ministers oock met zeker protestatie maendaghe lestleden verhindert hadden, als dat men in de maentlicke tsaemcompste metter Francscher Consistorie, ons bij den E. Superintendent ghegunt, geen besluyt maken en conde van eeneghe particuliere differenten, in onse consistorie hanghende; daeromme nochtans de zelve tsamencompste eygentlick bij den auderlinghen ghesoliciterd ende vercreghen is gheweest.

Enghelram cum suis versoucken andwerde up haer voorgaende scriften.

Verschenen Enhgelram, Saal, Dotignijs, Clercx. Gaf over Engelram zeker vermaenscrift; daer naer versochten ghesaemdelick antwoorde, zo hemlieden belooft was sondaghe lestleden. Wierdt hemlieden ghelesen per notarium (bij protestatie ende zonder prejudicie van den ampte der ministren) zeker schrift, beghinnende *Lieve Broeders etc.*, hemlieden ernstelick biddende, zij wilden t'inhouden van dien voor andwoorde ontfanghen ende daermede te vreden zijn,

Digitized by Google

zonder ons breeder te molesteeren, op dat wij onse schuldeghe plicht der ghemeinte met min verhindernisse mochte andienen Waerup zij verclaerden, als dattet scrift lanck ende prolix was, ende datter ettlicke broederen meer waren die de zaeke anneghynck, die nyet jeghenwoordich waren; verzouckende der halfven copie van den scriftte, om dat met fol. 18. rijpheit t'overziene, allegierende te dien eynde noch sommeghe redenen. Wierdt hemlieden anderwurf ghebeden, zij zouden te vreden zijn; want wij van den sinne niet en waren, breeder proceduren bij scriften toe te laeten, om de zwaricheit te mijden, die uut zodane scrijven ende weerscrijven pleghe t'ontstane. Ende zo vele de broederen anghynck, die absent waren, men zoude hemlieden van ghelijcken lecture doen zo zij inde consistorie quamen ende zulcx begheerden; hiertoe noch voughende, dat de voorseyde antwoorde meest waerschuwinghe inhoudende was, hoe men in alle vermaninghen ende kerckelicke straffen behoorde te procederen, — Ende want zulcx ghetrocken was uuter boucken D. Joannis a Lasco ende Microny, salegher gedachten; mochten de zelve boucken overlesen zo zij breeder onthoudt ende bescheet daer of begheerden.

Ettlicke broederen angheven nopende huere verschoten peninghen voor de ghemeynte.

Mr. Jacob Saal gaf an, hoe hij voor de ghemeynte verschoten hadde 18 ℔ sterl.

Mr. Jan Enghelram gaf an van 6 ℔ st., oock van verschoten gelde.

Claude Dotignijs verclaerde: men was hem ten achter van vier jaeren, dat hij Sangmeester geweest was in de ghemeinte, tot 5 ℔ sjaers, tsamen 20 ℔ st.

Item verclaerde Sael, hoe dater noch groote quantiteit van Psalmboucken waeren, beloopende an den cant van 90 ℔, verzouckende dat men middel vinden zoude om die uut te vercoopen.

D. Gott gheeft wederom een schrift.

D. Gott. presenteerde der consistorie wederom een scrift, ghenoch conforme inhouden van zijnen voorgaenden, behalfvens dat hij ons daar inne voor gheen partien en ver-

Digitized by Google

claerde, zo hij bij tvoorgaende ghedaen hadde. Hier up en was hem gheen antwoorde ghegheven, dewijle hij die nyet en begheerde, zegghende dat de zaeke te verre commen was.

Acta 11 Decembris Sondaechs.

dAuderlinghen gheven D. Gott een scrift.

De auderlinghen geven D. Gott. seker presentatiescrift, aengaende de sake tusschen hem, te beraeden wat andwoorde hij daerup gheven soude.

De ministers gheven de auderlinghen een scrift.

D. Gott. ende Barth. gaven den auderlinghen een vermaenscrift over, twelcke ghelesen ende bij hem lieden gheanvaert was, om daer up te delibereren.

Vermaninghe der auderlinghen an de ministers ende etlicken andere broeders.

De auderlinghen deden in consistorien roupen Mr. Jacob Sael, Mr. Jan Enghelram, Claude Dotignis, Jan Lamoot, Jan Clercx, Pieter Carpentier, Gheraert Artijs, denwelcken, sampt de 2 ministren D. Gott. ende Barth., sij seker scriftelicke vermaninghe deden, van dat sij hen reconcilieren souden metter fransche consistorie over sodane iniurien, als sij hen bij t'confutatie scrift, ons anbrocht den 10en Novembris, anghescreven hadden.

fol. 19. Andwoordende d'auderlinghen, up t Ie: Tot niemandts beliefte, dan (so 't scrift behelst) in quytenesse onser conscientie ende schuldigen plichtes.

Up 't IIe: Dewijle Soen ende Cueninck tConfutatiescrift hen niet anghedreghen hebben, noch als noch en doen, maer expresselick desadvoueren (so sij noch verclaerden), so strecte dese vermaninghe alleenlick tot ten voorseyden ministers ende broederen.

Up 't IIIe: Was hemlieden copie gheaccordert.

Up IIIIe: Wij verclaerden, dat wij dese vermaninghe nyet proceduursche wijse, noch partijdische wijse, angheleit hebben, maer alleenlick in quytenesse etc. Doch so wij qualick deden, submitteren ons gheerne in indifferente rechters, te weten den E. Superintendent, ofte deguene die hij sal willen deputeren. Roerden oock alleenlick an de

Digitized by Google

verkeerde forme ende iniurien, ende, so de ghecondempnerden eenich recht hadden, om de nulliteit der sententie te bewijsen, dat mochten sij doen.

Verscheenen tmeeste part der diakenen; gaven an hoe dat t'gheruchte onder den broederen zeer ghynck van vele zwaricheden, die daer waren, ende namelick tusschen onse ministers ende de fransche consistorie ter causen van der sententie, Francisco toeghewesen. Baden der halfven, anghesien 't helick avontmael anstaende was, dat al t'zelve soude mueghen voor t' andienen vàn dien ter nedergheleit worden. Angheven der diakenen.

Item dat van der suspensie van Artijs ende Carpentier ghehandelt mach worden voor den avondmale, om te weten of sij dienen sullen of niet; zo verre d'anghevers angaet, zij achten dezelve ghesuspendeerde voor bequame.

Item dat men neerstich besouck der broederen souden willen doen, anghesien datter sterck gheruchte gaet, datter vele schurfde schapen sijn.

Hierup wierden de diakenen ghebeden, dyssendaghe den 13 te willen verschijnen inde kercke, naer noene, ten 1 uuren; men soude hemlieden den standt der ghemeinte alsdan te kennen gheven, ende met hemlieden raetslaghen van de bequaemste middelen die daer souden mueghen te vinden sijn, om alle differenten ter neder te legghen. De diakenen beloofden te verschijnen. Andwerde der consistorie.

Wm Togghe gaf over an de Consistorie seker scrift. Was hem gheandtwoordt dat ment ter bequamer tijdt oversien soude. Togghe heeft over een scrift.

Jaspar van Hautte liet bij der consistorie dry ghetuighen hooren, up zijn anclaeghe fo 7 ende 8, volghende de resolutie, fo 14. Naer twelcke gheresolvert wierdt, dat beede, Franciscus ende Jaspar, compareren souden voor twee auderlinghen, alwaer Franciscus bekennen soude sijn briefken tot niemandts nadeel ghescreven oft verandert thebbende. Ende voorts beede vermaendt sijn, vrede ende eendrachticheit met elckanderen te houdenen. Ende so verre Resolutie der qrie angaende Jaspar van Hautte.

Digitized by Google

Franciscus H^o de Moor naegheseit soude hebb^en, dat hij een valschaert was, dat hij daer van soude vermaend sijn.
fol. 20. Quippe de absentibus nihil nisi bonum.

Acta 13 Novemb. extra ord^em sdijsend^s.

Hooftstucken der swaricheden den diakenen vertoocht.

Up de questie wat men den diakenen, verscheenen voor Consistorien, naer uut wijsen den besluyte van den letsten daghe angheven soude, wierdt gheresolvert.

Voor eerst, henlieden te verclaercen de swaricheit bij etlicken broederen, als M^r. Jan Engelram ende anderen, teghen d'auderlinghen anghegheven, in sake verscheyden scriften. Item, etlicke swaricheden up ende sichtent tletste avontmael ontstaen tusschen D. Barth. ende d'auderlinghen.

Item, verzoucke D. Gott. contra Franciscum nopende de consistoriebouck, daer inne een ander incident teghen de auderlinghen mede vermijnghelt etc.

Item, angaende der suspensie Carpentarij ende Artijs ende tgheven van de copie van de oppositien.

Item, angaende tConfutatiescrift ende de vermaninghe daerup angheleit bij den auderlinghen. Ende voorts van der sententie der francsche consistorie.

Item, van de censure, ende waeromme die den tijdt onses dienstes gheduerende nyet te wercke gheleit was.

Alle welcke puncten int bysondere den voorseyden diakenen int corte voorghehouden sijn gheweest, met seker verclaringhe van den differenten die daer uut ontstaen waren.

Andwerde der diakenen.

De diakenen, al tselve ghehoort hebbende, hebben begheert wat te vertreckene, om tsamen te sprekene; ende, naer hare tsamensprekinghe wederghekeert sijnde, gaven dese andwoorde:

Hoe dat sij met groot leedwesen ende droufheit des herten ghehoort hadden alle de voorscreven swaricheden ende differenten. Baden daaromme God ende partien, dat se mochten ter nederghelecht worden. Ende so vele haer

Digitized by Google

advys ende raedt anghynck, om daervan een eynde voor den avondmaele te hebbene, dat was dit. Als dat alle saeken ende differenten die openbaer sijn, ghesett souden werden int oordeel van mannen, Fransche, Ynghelsche, ende Duytsche, ende dat men te dien fyne ghesaemdelick soliceteren soude de verwillinghe van den E Superintendent ende de bevestinghe met sijne autoriteit, op dat sulcx, alsser gheoordeelt ware, bondich wesen mochte ende onverbreekelick naeghecommen. Zo vele aver de secrete saeken anghynck, dat die secretelick verhandelt ende tusschen elckanderen vermiddelt souden sijn. Ende zo wie van de openbare saeken bevonden soude sijn, schult thebbene, dat hij openbare bekentenesse doen soude tot stichtinge, ghenouchdoeninghe ende bevredinghe der ghemeinte.

Besluyt der consistorie angaende die voorgaende sake.

De consistorie heeft hierup ghedelibereert ende met ghemeenen advyse goedt ghevonden ende gheresolvert dat alle partien hare swaricheden ende differenten souden laeten commen in submissie; ende op dat deselve bondich zijn mochte ende oock onverbrekelick naeghecommen, dat de ministers ende etlicke auderlinghen hemlieden als morghen vinden souden bij den E. Superintendent, ende hem ghesaemdelick bidden om sijn verwillinghe.

Voorts dat hem believen soude, te autoriseren sulcke mannen, als men hem denomineren soude, ofte sulcke als fol. 21.
sijne E. selve soude beliefven te denomineren, omme de voorseyde differenten te richten, up dat daer van een eynde voor den avontmaele ghemaeckt mochte worden, ter bevestinghe der gantscher ghemeynte. Dese resolutie wierdt den diakenen angheseit met bedanckinghe van huere goedtwillicheit ende goeden raedt, die sij hier inne bewesen ende ghegheven hadden. Ende, dewijle D. Gott tot ten E. Bisscop als morghen nyet gaen en conste, was gheadvisert, dat hij een briefken senden soude van sijne bewillinghe, onder sijn handtscrift; twelck achternae afghe-

Digitized by Google

slaghen wierdt, midts dat D. Bartholdus selve in persoone annenam mede te gane.

Acta 15 Decembris Sdonderdaechs.

Vermaninghe an Joncher Sul.

Verscheen Joncher Sul: wierdt vermaendt van sijn onachtsaemheit int frequenteren van den dienst Godes. Item, dat hij grotelix berucht was van somtijts droncken dryncken. Ten derden, dat hij over ettelicken maenden eenen persoon ghequest hadde, twelcke openbaer was.

Hierup verandtwoordde hij:

Ten eersten, dat hij langhe cranck gheweest hadde, waeromme hi noch sijn huisvrouwe ter kercke niet en hadden connen comen, met meer andere reden.

Ten tweeden, dat hem van noode was somtijden in herberghen te gane om sijns handels wille, ontkennende nochtans daer eeneghe dronckenscap begaen 't hebbende, dewelcke so se hem overtuycht ware, soude daervan beteringhe doen.

Ten derden, t'saect was op t'verweeren sijnes lijfs ghedaen, als daertoe bij zijne partie ghedwonghen gheweest hebbende.

Wierdt hem bij de consistorie angheseit, dat men hiervan seker verclaeringhe moeste doen, t'sijnder purgatie voor de ghemeinte, dewijle hij voor dezelve qualick berucht was. Was te vreden dat sulcx gheschiede angaende t'ghevecht, maer ten surpluse nyet. Nyetmin zoude hem bedyncken, onthier ende Sondaghe, ende sijn antwoorde 2 auderlinghen anzegghen, die te dien eynde tsijnent commen zouden. Wierdt gheordineert breder ondersouck hier en tusschen te doene.

Angheven etlicker broederen.

Verschenen Jan van Coorde met noch 5 anderen broederen, vertoochende de navolghende puncten.

Eerst, hoe sij en ende vele broederen meer ernstelick begheerden, dat het different tusschen D. Barth. ende Clays Bent ende Hoppesacq gheeyndich waere, biddende D. Barth. daer inne te aerbeyden. Item, anghesien sij beschuldich

Digitized by Google

waren, als toestaenders van eenen openbaren oproerighen, namelick Clays Bent, bijden auderlinghen, so sij se noemden (sonder beschuldinghe nochtans an te willen rechten thaerlickelieden lasten), of de consistorie hen oock voor sulcx hilt.

Ten derden, waeren verwondert, waerom de ghewonelicke manniere van censure te houden naeghelaeten was.

Ten 4^{en}, segghen datter vele swacke broederen sijn, die seer in haere conscientie verslaghen sijn om desen differente van Clays Bent ende D. Barth., achtende dat sy gheen broot met hen breken mueghen so langhe het so staet.

Wierdt hemlieden gheandwoordt, op 't 1^{e}: dat men sich beneerstighen sõude om een eynde van der saeke te crijghene. Up tweede: dat wij hen voor sodane persoonen niet en hilden, want sij voor ons nyet beclacht waren. Up 't derde: dat de censure an den tijdt niet ghebonden en es, ende dat wijse begheeren metten eerste wederom in bruycke te bringen. Up 't 4^{e}: wierdt hemlieden vertoocht, hoe Paulus ons leert, ons selven te prouven ende nyet eenen andren, fol. 22. derhalven sij nyet weldeden, so sij om anderluyden ghebreken van den avontmaele sich onthielden etc. Waerof sij vermaendt waeren, den swacken broederen oock tonderwijsen naer de leere Christus.

Gaven voorts an seker different, dat sij seyden met D. Bartholde tzijnen huise ghehadt hebbene, van etlicke sechwoorden; welcke saeke ter neergheleit wierdt bij tusschenspreken der consistorie, ende verclaerden de broederen, dat sij hen dies te vreden hilden.

Vraechden voorts in alder eenvoudicheit (so sij seyden) an de gantsche consistorie, uutghenomen D. Barth., waervooren wij Clays Bent ansaeghen, ende of wij hem voor een broeder hilden. Wierdt hemlieden gheandtwoord — hoewel sodane vraghen impertinent sijn — „de guene die wij voor gheen broeders en houden, segghen wij de ghemeynschap der kercken af. Nicolas en es de ghemeynscap nyet

Digitized by Google

afgeseit. Ergo." Hierbeneven wierden vermaendt, sodane vraeghen up een ander tijdt nae te laeten. Namen de vermaninghe an, ende danckten de broederen.

Verzouck Christiaen Claessen.

Verscheen Christiaen Claessen, versouckende wederomme ten avondmaele gheadmittert te sijne, dat hem hier te vooren afgheseit es gheweest. Was gheadvisert te vernemen naer sijn conversatie ende sonredaghe hem t'andwerden.

Vermaninghe David Muller.

Verscheen David Muller. Wierdt vermaendt hoe hij ende sijn huusvrauw etlicke tijdt naeghelaeten hadden de kercke ende den dienst Godes te frequenteren. Andwoordde, hoe hij daervan eensdeels verhindert is gheweest om sijn broot-winninghe, eensdeels om de dissentie die inde kercke es. Ghevraecht of sulcx wettelicke oorsaeke ware, die hij met Gods Woordt bewijsen conde, ende, of dese nyet en was een kercke Christi, — andwoordde, dat hij hem hier up wilde met etlicken broederen beraeden, bekennende voorts dese kercke voor eene kercke Christi.

Eyndelinghe naer breeder woorden ende vermaninghe, [beloofde] beternesse ende sijn huusvrauwe oock te vermanen. Es belast gheweest J. Ceuninck, den voorseyden David te visiteeren ende ondervraghen van sijnen gheloove.

Versoucken Saal cum suis.

Verscheenen Mr. Jacob Saal, Ynghelram, Clercx, Dotignys, de 2 ministers met hen ghevoucht, vraeghende, of Thomas Soen ende Jan de Cueninck hen tanlegghen der vermaninghe up tConfutatie scrift, Sondaghe lestleden bij der Consistorie ghedaen, andronghen of niet; begheerende oock de copie der vermaninghe onderteekendt thebbene.

Wierdt gheandwoordt, dat sulcx alsser ghedaen was, bij besluyte der Consistorie ghedaen was, ende wij en wisten van gheen verschil. T'dandere poinct wierdt hemlieden gheaccordeert.

Verclaerden voorts, hoe dat sij wat ghelet hadden up der auderlinghen andwoorde hemlieden ghelesen 8 Decembris; ende dewijle se lanck was ende sij daer inne achteden, saeken vervaet te sijne, die se beswaerden, so be-

Digitized by Google

gheerden sij daerup eene replycque te doene, de welcke fol. 23.
sij in scrifte ghestelt hadden ende ons voorlasen. Aver, dewijle tselve scrift seer lanck ende prolix was, so en es van der summa der selver gheen upteekeninghe connen gheschieden, dan nochtans sijn hier etlicke poincten bij ghevoucht, in 't lesen gheexcipiert. Als van dat sij hen beclaechden, dat men hen voor hare vermaninghe, met onrechten, onverdienden loon, als namelick met sware beschuldinghe, beloonet hadde: dat men haer ghetaxert hadde van rotterije [1]): dat hare vermaninghen gheen plaetse en hadden connen hebben: hadden groote oorsaeke de 8 vraghen des 1e Septembris voor te stellen, de wijle sij wel teekenen des waerheits daervan hadden: de liefde, daerof de auderlinghen hen vermaenden, scheen meer een specie der liefde Eli, dan van de guene daer of Mathei 18 staet. Baden, wij wolden de saeke naedijncken ende so wij bewijs begheerden, presenteerden 't te doene.

Hier en tusschen dede D. Barth. rapport van de bewillinghe des E. Superintendents, over tversouck van alle differenten in arbitrage te moggen setten, an hem bij de ministers ende auderlinghen ghedaen: welcke bewillinghe in scrifte vervattet was ende in Consistorien ghelesen.

Achtervolghende dien so was den voorseyden broederen angheseit: anghesien sij met ter andwoorde der auderlinghen nyet te vreden waren, dat zij hare saeke ghelijck als alle andere differenten souden laeten richten bij den ghedeputerden van den E. Bisscop. Andwoorden de broederen, hoe dat haer voornemen ende oorsaeke harers scrijvens was gheweest, uut christelicke sorghe, die sij, als ghemeene Lidmaeten der ghemeynte, achteden schuldich te sijne an te dienen. Aver dewijle d'auderlinghen verclaert hadden, dat sij gheen procedueren en begheirden, so verclaerden sij van ghelijcke gheen te begheeren, sonder-

1) rotterije = *oprorigheid.*

Digitized by Google

linghe buuter ghemeinte; maer baden alleenlick, dat wij beteringhe doen souden, so wij sulcx bekenden schuldich te zijne, beveelende dat onsen conscientien. Doch so wij wilden selfve de saeke voor darbiters brijnghen, souden sien wat alsdan van doene stondt.

Wierdt hemlieden hierup gheandwoordt, dat het guene, dat wij van'den E. Bisschop ghesolicitert hadden, was om onse conscientie te ontlasten, ende een yghelick ghenouch te doene, zo ons ghewesen soude sijn, dewijle wij onse eyghen rechters nyet en waren. Ende want sij persisterden bij hare beschuldinghen, ende noch bij haren scrifte, alhier ghelesen, qualick duydeden onse andwoorde, sich beclaechende van ons als dat wij qualick ende onrechtelick an hen ghedaen hadden etc., -- so begheerden wij wel dat hare saeke metten anderen oock verhandelt soude sijn bij arbiters, want wij ons onses handels niet en schaemden voor de gantsche werelt: dat al sonder prejudicie van de rechte der gemeinte ende van sodane manniere van betrecken in consequentien nyet te willen laten commen.

Verclaerden de broederen hierup, hoe dat sij achteden, in dese deele haer gheweten ende hare conscientien ghenouch ghedaen thebbene, begheerende daeromme de saeke daerbij te laeten blijven, ende ons niet meer te belasten; dan, so wij hemlieden' beriepen voor den arbiters, souden daer verschinen om hunne saeke te verdedighen. Wierdt aldus verdraghen bij de auderlinghen om te raemen ende te
fol. 24. delibereren, wes hen van doene stondt.

Acta 18 Decembris Sondaechs.

2e Vermaninghe der Consistorie an de ministers ende an de broeders ende hare schultbekentenisse.

Naer dien Mr. Jacob Saal, Mr. Jan Ynghelram ende dandere broederen, die tConfutatieschrift onderteekendt hadden, in consistorien gheroupen waren, so was hemlieden, sampt D. Gott. ende Barth., anderwarf vermaninghe ghedaen nopende den Confutatiescrifte, naer uutwijsen den

Digitized by Google

vermaenschriften hemlieden dien aengaende ghegheven. Hier jeghens gaven sij over seker scrift, twelcke ghelesen sijnde, wierdt hemlieden bij den auderlinghen gheandwoordt, dat sij persisterden bij hare eerste vermaenschrifte, waerinne zij, nyet de substantie, maer de onbehoorlicke forme ende maniere van doene des schrijvens angheroert hadden. Eyndelinghe, naer seker vraghen ende andwoorden, hebben schultbekentenesse ghedaen naer uutwijsen sekeren scriftes, twelck sij sander daechs onderteekendt hebben.

Satisfactie Hc. Cnoop.

Naer dien Hendrick Knoop beloofd hadde, nae te commen sulcx als de consistorie oordeelen soude, in sijne saeke ghementionert fo. 13., so was bij de consistorie gheresoluert, dat men up den dach des toecommenden Avontmaels, der ghemeynte anseghhen sal, hoe datter eenen broeder es, die hem grootelicx mesgaen hadde in fameuse dronckenscap, waerof hij der consistorie ende de gheoffenserde partien vuldaen heeft. Ende, so daer noch yemandt ware die van der saeke wiste, badt, om Christus wille hem sulx te willen vergheven ende nyet gheergert te wesen, dat hij metten broederen ten nachtmaele ghynghe.

Angheven Davelu ende andere.

Verschenen Jan Davelu, diakene, Lambrecht Pieterse, ende Hendrick Nabuer, vertooghende der consistorie seker handelinghe ende spraeke, die sij met Jacob Kaert seyden ghehadt thebbene. De summa daer van was, dat deselve Jacob met heftighe woorden onse 2 ministren beschuldicht hebbe, van dat sij, tweemael veroordeelt wesende, t'recht, dat over hen gegaen was, niet naeghecommen en hadden. Item, dat in onse kercke gheen discipline meer en was, maer een ghevanckenesse, want het was kennelick, seyde hij, dat Barth. 2 broederen in de vanghenesse hadde doen werpen. Item, dat hij an onse kercke, noch gheen ander, sonderlinghe ghebonden en was. Item, dat de kercke beter ghesloten ware dan opene, so langhe daer sodane dienaers waren.

Van al desen hadden de voorseyde broederen hem (sc.

Digitized by Google

Jacob Kaert) ten meer stonden vermaendt, maer nyet ghebetert, waerom sij het der consistorie angaven. Ende, hoe wel hij in de eerste tsamensprekinghe den ministers bij name nyet en noemde, nochtans daernaer zeyde uutdruckelick, hoe dat D. Barth. veroordeelt was gheweest ende nochtans de sententie niet naeghecommen.

Hierup was bij Hubrecht Elinck, auderlinck, vertooghend, hoe dat de voorseyde Jacob teghen zekeren persoon sijn schult bekendt hadde van sijn heftich spreken, claeghende, dat men hem quelde tot arghernis, daer inne hij hem nyet wel gheschictelick draghen en conste; item, hoe hij daervan bereet was sijn schult te bekennen, so D. Gott. van ghelijcken doen wilde, van dat hij voor tlestste avontmael de pacificatie ghebroken hadde, zo hij zeyde.

Wierdt besloten hem dese weke te doen spreken bij 2 auderlinghen ende hem te vermanen tot boete, ende daer-
fol. 25. naer sien, wat men voorts inde saeke te doene soude hebben.

Angheven etlicke broederen. Verscheenen Gabriel Berts, Adriaen Ghijselinc, ende Hans Frederick. Vertoonen hoe dat hier te vooren de gemeynte uuten predicstoel vercondicht was de nieuwe forme van de verkiesinge der diakenen, waerup, so yemandt yet billicx te segghen hadde, dat hijt soude connen angheuen, so sij seyden ghedaen thebbene, maer en was hemlieden up haere angheven nyet ghenouch ghedaen gheweest. De Consistorie gaf hier up voor andwoorde, dat se den anghevers bereet waren te vuldoene ten eersten het mueghelicke ware; maer up dit pas waren so beladen met ander saeken der ghemeynte dat het hen onmoghelick was nu te doene. Dit namen sij an, ende begheerden, men woude sulcx doen. Seyden oock, hoe D. Gottfridus hemlieden de letste reyse, als sij in Consistorien waren, nyet en vuldede van sulcx als sij van hem verheyschten, daer omme sij oock te dier cause voor Consistorien verschenen, hoe wel de schuldighe plicht des herders (seyden sij) was, tot

Digitized by Google

sijn scapen te commen ende niet de scapen tot hem. Dit selve wierdt oock verdraghen tot beter ghelegener tijdt.

De consistorie admittert Christiaen Claessen tot ten avontmaele.

Verscheen Christiaen Claessen, versouckende antwoorde van dat hij begheert, fo. 22. Ghehoort hierup Pieter de Bert ende Hubrecht Elinck, auderlinghen, verclarende hoe dat Christiaen hem een langhe wijle christelick ghedreghen hadde; item, datter gheen tuychenis en was ter contrarien, — de Consistorie verclaerde, dat se hem admitterde ten avontmale, behalvens seker verclaringhe die men uuten predickstoel doen soude up den dach des avondmaels. Was voorts vermaendt, hoe dat hij nyet al te stichtelick en dede, dat hij thuus lach tot een weduwe. Derhalfven hij wel doen soude, hem van een ander logys te voorsiene, om alle suspitien te benemen. Hier up andwoordde hij, hij wouder in voorsien.

Acta Smaendaechs 19 Decemb. extraordre.

Handelingh der auderlinghen mette afghegaene auderlinghen.

De Auderlinghen verclaerden anderwarf an Mr. Jan Enghelram ende de andere broeders, die hier te vooren diversche scriften overghegheven hadden, so breeder gheseet es fo 22 ende 23, hoe dat sij van advyse waren haer te purgieren van sodane stucken als sij bij hare scriften beschuldicht, ende daermede sij den auderlinghen beswaert hadden. Daeromme begheerden an de broederen: sij souden voor de ghedeputerde van den E. Superintendent verschijnen om hare saeke daer te houden staende, dewijle sij in hare conscientien nyet vinden consten noch bekennen wilden, dat sij ons tonrechte beschuldigt hadden. De broederen andwoordden hierup als te vooren fo 23.

Andde der auderlinghen up de vermaninghe der ministren.

De auderlinghen gaven den 2 ministren andwoordde bij monde, up hare vermaenscrift hemlieden ghegheven 11 Decembris. De summa daer van was, dat sij hem grootelicx beswaert vonden ten onghelijk, bij den selven scrifte. Twelck so quaelick ende oock met woorden so gheexagge-

Digitized by Google

rert was, als dat sij nyet en consten naer uutwijsen desselves eeneghe schultbekentenesse doen. Ende dewijle tselve scrift oock behelsende was een beschuldinghe gantsch contrarie der waerheit voortghestelt, twelcke sij geenssins achteden te mueghen lijden, so vermaenden sij den ministeren tselve stuck, begrepen int 4 ar^le haeres vermaenscrifts, te royeren ende haere schult daervan te bekennen, ofte haere beschuldinghe te verifieren. Dit es aldus verdraeghen gheweest tot eenen anderen dach.

Also diversche swaricheden ende differenten ontstaen waren, so wel in consistorieen tusschen de predicanten, namelick D. D. Gottfridus ende Bartholdus, ende de auderlinghen. Als oock tusschen de auderlinghen ende etlicke particuliere broederen, voormaels oock auderlinghen
fol. 26. gheweest hebbende, al somen uute voorgaende acten ende handelinghen eensdeels zien mach,

So eyst, dat de voorseyde predicanten ende auderlinghen om alle de voorseyde questien ende differenten ter neder te legghene met elckanderen verdraghen zijn an den E. Superintendent ende Bisscop van Londen te versoucken, dat deselve differenten ende gheschillen souden mueghen ghestelt worden in arbitragie, 'twelcke dezelve E. Bisscop hemlieden gheaccordeert heeft, ende voor arbiters gedenominert ende ghedeputeert met verwillinghe van beede partyen Mr. Thomas Waltes, archidiaken van Middlesex ende D. Henricum Wright, Pastor tot S. Stevens in Walbroke tot Londen. Hiertoe ghevoucht D. D. de Lafaye ende Tengunee eertijts ministres in Franckerijcke ende hier ghevlucht om de religie. Dewelcke tsamen uutghesproken hebben huere advis ende arbitraige, in de manniere naervolghende:

Formula compositionis quarundam controuersiarum, in ecclesia Londino-belgica nuper exortarum, interposita per D. Thomam Waltes, archidiaconum Middelsexoniae, D. Henricum Wright, pastorem ad S. Stephanum in Walbroke

Digitized by Google

Londini, D. D. de Lafaije et Feuguerée[1]), nuper ministros Ecclesiarum gallicarum, huc refugos, arbitros in ea parte per in Christo patrem, D. Episcopum Londinensem, ex consensu partium designatos; qui, quae sequuntur, facienda indicarunt:

Primum, ut nuper defuncti presbyterio seniores, prout per ministros se velle protestati sunt, iteratis aliquoties antehac adversus hodiernos seniores querelis supersedeant et quiete ac pacifice disciplinae ecclesiae subiaceant.

Secundo, ut Dnus Bartholdus, minister, agnoscat, se, seriore suspicione motum, non sine aliqua culpa, quoad facti circumstantiam, judicium consistorii in attentata eius accusatione recusasse; et vicissim seniores agnoscant, se non satis accuratos praestitisse in audienda et examinanda eius accusationis gravitate, et utrinque peccatum esse, ob idque mutuam culpam deprecentur et dextras reconciliationis dent. Monito obiter Domino Bartholdo ut posthac ex disciplinae Ecclesiasticae authoritate consistorii iudicium subeat, salvo interim appellandi superiorem iudicem iure. Monitis insuper et senioribus, de non admittenda in suos pastores accusatione, nisi sub duobus (ut Paulus ait) aut tribus testibus.

Tertio, ut Nicolaus Benth dictum dominum Bartholdum veniam oret, quod de eius ministerio minus honorifice senserit, tametsi seria quadam a domino Bartholdo oblata occasione id fecerit. Monito interim Domino Bartholdo, ut cautius ab omni offensa se gerat, vel in minutissimis ministerii sui circumstantiis.

Quarto, ut Dominus Wingius, quemadmodum nobis est protestatus, senioribus iterum affirmet, se nec aresti super libro consistorii interiecti consilium dedisse, nec factum tale probasse, sed potius iniquo animo natum hinc offendiculum tulisse. Seniores vero asseverent, se sola Libri denegatione impulsos, quod Franciscum Marguinam,

1) Zoo ook op p. 48 te lezen voor *Tengunee*. Het is Feugureus, theol. prof. te Leiden.

Digitized by Google

quae in dictum dominum Wingium haberet, afferre non urserint. Propterea ut ille, quod hos, suos adversarios existimaverit, hi quod illum tantae fraudis suspicati sint, veniam muteo deprecentur, commonefactis utrisque sui cuiusque particularis in hoc negotio errati; senioribus quod dictum Franciscum instantius non urserint, ut obiecta Domino Wingio sibi videnda traderet; Wingio vero, quod seniores immerito culparit, quod illi patefieri noluerint communicationem obiectorum Francisci, nisi ea lege et conditione ut ante seorsim perpenderent, num e re Ecclesiae esset ea illi patefieri.

Quinto, ut duo fratres, nuper in diaconatum designati, sui in hoc munere vel repulsam vel confirmationem ex-
fol. 27. pectent, tantisper dum sententiâ Ecclesiae gallicanae, unde sumpti sunt, in eos institutae oppositionis appellatio confirmatione vel infirmatione terminetur.

Sexto, ut excusatio Domini Wingii de quibusdam additis in probationibus, exhibitis consistorio gallico, quae registrum consistorii belgici minus continet, et quibusdam aliis in dicto quidem registro contentis, non autem expressis in dictis probationibus, Francisco Marguinae satisfaciat. Roget vero idem Franciscus Dominum Wingium, ut graviorum in ea re suspicionem a se conceptam sibi condonet.

Quae omnia cum a nobis illis omnibus singillatim primum, deinde vero simul et coram proposita fuissent, gratoque et pio animo omnia omnes se accipere respondissent, sibi invicem, prout cuique iniunctum erat, satisfecerunt et junctis dextris suam reconciliationem nobis testatam fecerunt.

Supererat, ut Domino Episcopo, a quo hoc negotium nobis commissum fuerat, nostram hanc sententiam patefaceremus, et quam grata esset utrique partium, illi significaremus. Ille vero recuperatam Ecclesiae belgicae pacem gratulatus, eam, ut et Deo hoc nostro Domino gratias ageret, et conservandae communis tranquillitatis studiosa esset, publice commonefieri voluit: denique integram sen-

Digitized by Google

tentiam animo approbavit, tantum parvula quaedam verba quae pro suo iure servando, quod in peregrinas ecclesias a regia maiestate habere se, nos monuit, ad finem secundi articuli adiici voluit. Idcirco propria eius verba hic transscripta apposuimus, quae ad secundum articulum referri debent:

„Licebit tamen semper Episcopo Londinensi, ecclesiarum peregrinarum Superintendenti, ex iustis et legitimis causis ipsum monentibus, si hoc ad Ecclesiarum pacem et utilitatem facere iudicabit, quascumque causas, dictam Ecclesiam concernentes, facta prius monitione, ad suam audientiam advocare.

Ita signatum:
Feuguereus. Tho. Wattes."

Dese sententie oft arbitraige is ghecollationert met 't originael, onderteekendt als boven. Gheaccordeert bij ons onderteekenden uut name der consistorie.

Bartholdus Wilhelmi.
Georgius Wibotius.
Gisbertus Joannis.
Thomas Soenen. m. pr. fol. 28.

Acta 23 Decembris S'vrijdaechs.

Briefven van de Mt. an de consistorie.

Der consistorie wierdt ghepresenteert een brief, ghecommen van de Court, uut name van de C. Mt. De summa daervan was, dat een yder persoon, bij hare Mt. ghevrijdt van religieshalfven, hem verdraghen soude[1]), up wissel te maecken, in de landen des Conincryckx van Spaegnen, oock elders bij haer partenaers vrienden factuere af te doene gheduerende dese troublen, eenich goedt te coo-

[1]) *Sich verdraghen:* zich onthouden, Kil. abstinere.

Digitized by Google

pen ofte anderssins te traffiequineren, up peijne, dat de guene, contrarie doende, ghehouden sullen wesen als andere subiecten van den voorseijden Coninck, sonder faveur ofte verdragh.

De Fransche ende Italiaensche consistorien hadden oock briefven van ghelijcken inhoude. Ende want de superscriptie addresserde an allen ministers ende auderlinghen, zo binnen dese stadt van Londen als alomme elders, binnen den Coninckrijcke van Ynglandt, zo sijn na de publicatie van de voorseijde brieven (de welcke gheschiedde uuten predicstoel den 2 Kersdach), drij copien daervan ghemaect, om te senden tot Norwichs, Sandwichs ende Medtston, met brijfven ende laste van daervan oock copien te maekene, ende die te sendene totten Duutschen Kercken, hemlieden naestgheleghen.

Hans van Breda verzouckt ten Nachtmaele toeghelaten tsijne.

Hans van Breda presenteerde brieven van attestatie van der consistorie van Andtworpen, verzouckende daerup ten Nachtmale gheadmittert te sijne. De brieven ghelesen, wierdt hem tselve gheconsentert.

Afsech van den Avondmale.

Gheadvisert Catharina Ellinck af te segghene van den Avontmale, om saken fo 12 staende, daervan men handelen sal met huer.

Angaende Francieco Marguina.

Wierdt verhandelt van Francisco, ende gheresolvert, om t'betrecxs [1]) wille hem totten Avondmale te admitteren, met protestatie van elck in sijn gheheel te blijven aengaende de sententie ende datter af dependert; dat in de voorgaende transactie niet begrepen en was.

Schultbekentenisse Margarite Jochems.

Als van Margriete Jochems, jonghe dochtere, welker saeke verhandelt es gheweest sekeren tijdt hier te vooren, — wierdt besloten dat sou schultbekentenisse doen soude als morghen, wesende Saterdaechs voor den Nachtmaelsdach, in der manniere alst volcht.

Men sal aflesen van den predickstoel: „hoe dat daar es eene sustere, ongehuwet, met name M. J., die duer listicheit in oneerbaerheit ghevallen es met eenen jonckman,

[1]) *Betreck:* appel voor een hoogeren rechter.

Digitized by Google

de welcke daeromme in ghevanckenesse commen es, ende daernaer sijner verden ghegaen, in sulcker voughen dat dese saeke openbaer gheworden es bij velen. Hierover es de voorseijde Sustere in consistorien vermaendt geweest, alwaer sou groot leedstcap bewesen heeft met bekentenesse harer schult, so sou alsnoch doet. Biddende so daer yemandt van der saeke wiste, dat hijt haer vergeven wille ende den Heere voor haer bidden."

Dit was aldus uutghelesen bij haren consente, ende heeft sulcx bewillicht met upstaen ende jae segghen.

Private vermaninghe an Sara Ravets.

Jan de Cueninck gaf an, hoe dat hij Sara Ravets vermaendt hadde, van dat sou niet wel en dede te wonen ten huuse van Pieter van Huden, weduwnaer, omme dies wille dat sou voor een ghehuwede vrouwe anghesien wordt, ende datter gheruchte gaet van al te groote familiariteit tusschen hem ende huer; waerup sou andtwoorde dat se nyet en dede, darinne sou te berespen was ende dat se oock niet en begherde te verhuusen.

fol. 29.

Willem Togghe te andwoorden.

Tscrift van Willem Togghe, overghegheven 11 Decemb., wierdt ghelesen, ende gheadvisert hem te andtwoorden metten inhoude van der voorghescreven transactie.

Schultbekentenisse Jacob Koordt.

Wierdt ghelesen in consistorien seker scrift, commende van Jacob Koordt, bij twelcke hij sijne schult bekende, van dat hij 8 daghen voor St. Bartholomeus lestleden hem in grooter haesticheit mesgaen hadde teghen God ende sijnen naesten, in seker tsamensprekinghe in der consistorie, biddende daeromme etc.

Hierbeneven so begheerde hij D. D. Gottfridum ende Mr. Jacob Saal vermaendt thebbende, datse van ghelijcken hare conscientien wilden bedencken, ende niet onboetveerdich totter tafele des Heeren gaen etc.

De consistorie hierup tsamen ghesproken hebbende, hebben Thomaes Soen belast den voorseijden Jacob Koordt privatelick an te spreken, ende uut verwillinghe D. Gottfridi hem an te segghen, zo hiernaer volcht. Te wetene: hoe dat den broe-

Digitized by Google

deren lief was gheweest om te hooren dat hij sijne schult bekendt hadde. Ende zo vele D. Gott. belangde, die begheerde, waerinne hij te verre mochte ghesproken hebben, ghelijck hij een meijnsche was, dat Jacob hem sulcx oock vergheven soude. Voorts angaende Jacob Sael, souden de broederen daer inne oock hare schuldighe plicht doen. — Dit's aldus in consistorie bij Thomas Soen gherapportert vulcomen te wesen.

Acta 24 Decembris Saturdaechs.

Haudelinghe ende schultbekenninghe Elysabeth Warnick.

Verscheen in consistorien Elijsabeth Warnick. Wierdt huer voorghehouden, hoe dat sou, een Sustere sijnde, ghetraut hadde inde enghelsche kercke eenen man, die voormaels van de ghemeinte gheweest was ende sich langhe tijd daervan ghehouden hadde, sonder eeneghe uutroupinghe daervan te laeten gheschieden 'oft advertissement te doene an de consistorie, twelcke qualick ende ergherlick ghedaen was.

Andwoordde hierup, datse Hubrecht Elinck, auderlinck, huer voornemen voor 't angaan des huwelicx te kennen ghegheven hadde, begheerende nyetmin voorts nae te commen sulcx als huer de consistorie oplegghen soude.

Wierdt gheresolvert der ghemeinte an te segghen, „dat daer was een Sustere, met name Elijsabeth, die eenen man ghetraut hadde etc. *ut supra;* van dese onordentlicheit heeft sou hare schult in consistorien bekendt, ende bidt daervan Gode ende een yegelick, diese daermede soude mueghen vererghert hebben, vergheffenesse." Dit's bij huere consente also ghedaen gheweest.

Schultbekenninghe Clement Waulters.

Clement Waulters, de letste voorgaende reijse afgheseit van den Avontmale, van begaen dronckenscaps halfven, wierdt bij sijnen ernstiche versoucke alsnu toeghelaten, *salvo* dat hij tot voldoeninghe der ghemeinte opentlick sijn schult bekenne ende laete aflesen de naervolghende

Digitized by Google

forme: „Als dat daer was een broeder met name Clement Wrs., die hem ten diverschen stonden in dronckenscap mesgaen heeft. Hierover van de dienaers in consistorien vermaendt sijnde, heeft sijne schuldt bekendt, ende bidt als noch verghevenesse, vooreerst Gode ende daernae alle de guene die hij soude mueghen vererghert hebben." Hierinne heeft hij bewillicht, ende int aflesen een jaewoordt daerup ghegheven.

Schultbekenninghe Mathijs Valcke.

Mathijs Valcke, vermaendt in consistorie van begaen dronckenscap, submitterde sich, ende, bij ordonnantie van de dienaers, bekende in consistorie met leetwesen sijn schult, ende beloofde hem voorts te wachten. fol. 30.

Angheven Franciscci Marguinas.

Verscheen Franciscus Marguinas. Gaf an, vooreerst, hoe dat Gheeraert Artijs in presentien van ghetuijghen hem beschuldicht hadde van seker scrift (daer of hier te vooren noch gheroert es gheweest) valschelick ghescreven t'hebbende, ende dat de greffier der Francscher consistorie ontrauwichijt daerin begaen hadde. Versouckende dat hierin de consistorie huere schuldighe plicht dede.

Ten tweeden dat Jaspar van Hautte ende Herrij de Moor onbehoorlick ghehandelt hadden tsijnen huuse, met de dochtere (nu huusvrouw van Herrij) uut sijnen huuse te willen doen gaen. Int welcke doende sij huer t'werck van hueren schoot trocken, ende den stoel van onder huer, ende dierghelicke ongheschictheden meer. Hiervan zeijde hij Jaspar privatelick vermaendt thebbene ende voorts in presentien van ghetuijghen. Ende want sulcx tot noch toe te vergheefs ghebuert was, gaf hij tselve der consistorie anne ten eijnde etc.

Ten derde versochte, dat der saeken tusschen hem ende IJnghelramo van overlanck voor consistorien hanghende, een eijnde ghemaeckt wierde.

Ten 4de versochte vuldoeninghe van D. Gottfrido, van dat hij hem voor den vier arbitren van uploop beschuldicht.

Andwerde der consistorie.

Hierup wierdt hem gheandtwoordt ende belast: Eerst

Digitized by Google

dat hij behoorlicke vermaninghe doen soude an Gheeraert Artijs.

Up t 2e, daerup soudt ghelet wesen tsijnder tijdt.

Up t 3e, van ghelijcken.

T' 4e was neergheleijt metter transactie, ende also nyet van nooden daervan breeder te spreken. Hem wierdt voorts angheseit tbesluijt van gistren, fo. 28. Wierdt voorts indachtich ghemaeckt van de vermaninghen hem hier te vooren ghedaen, nopende sijn onbehoorlick spreken, ende vermeten, van hem t'opposeren opentlick voor de ghemeinte, waervan breeder ghementionerdt es fo. 14. Hierup andtwoorde hij, dat hij bewijsen wilde metter ordinantie der kercken, geenssins, int guent voorscreven, mesdaen hebbene, ende so hij sulcx nyet doen conde, wilde daervan ten oordeele der consistorie staen.

Jacques Grameije in consistorie 't nachtmael afghesecht.

Jacques Grameije verscheen in consistorie, alwaer hem tnachtmael bij de dienaers afgheseit wierdt om de groote swaricheit van sijne saeke, de welcke men tsijner tijdt verhandelen soude. Hierin verclaerde hij gheerne te verwilligen.

Vermaninghe ende handelinghe met Matheus Vermuers.

Matheus Vermuers, ontboden in consistorien, es vermaendt gheweest van dat hij hier te vooren een dochter wech ghevoert zoude hebben om te trauwen, jeghens den danck van vrienden, zo men verstondt; — waermede hij groote erghenisse angherecht hadde, daervan hij schuldich was boete te doene. Ghevraecht voort, hoe dat metter saeken stondt ende of hij metter ghemeinte versoenen wilde, zeijde, hoe dat hij consent hadde in scrifte van onsen E. Superintendent, om de dochter te moghen trauwen, waer hij wilde, twelcke oorsaeke was dat hij se wech ghevoert hadde, en conste oock nyet ghevoelen, dat hij qualick ghedaen hadde met het wech leiden, dewijle hij achtede dattet sijn wettelick wijf was. Ghevraecht, hoe hij daervan als nu dus ghescheijden es, seijde: dat se buuten sijnen weten secretelick van hem wech trock van der plaetse

Digitized by Google

daer hij se meende te trauwen, ende daernaer weer ghekeert sijnde, heeft se int weereldlick recht betrokken, daer de saeke es blijven hanghen; daer naer heeft hij se anghesproken, begheirende van haer een brief van afscheet, dien sou hem gheweijghert heeft, segghende: „daer gheen belofte en es, daer en diende oock gheen quijtscheldinghe." (Dese correctie es in stede van de ghesublineerde regulen. Ita est: Gottfridus Wingius.)

Eijndelinghe sijn onderlinghe veraccordert ende bij transactie van elckanderen ghescheijden, ende hebben elckanderen quijt ghescholden van zodane beloften als sij d'eene den anderen souden mueghen ghedaen hebben. fol. 31.

Dese saeke wierdt verdreghen tot eenen anderen bequamen tijdt, ende nyetmin Matheux vermaend van den avontmale voor dit mael noch t'onthouden; item voorts belast sijne litteren van consente van den E. Bisscop over te bringhen.

Uxor Joannis Willicx, Angli, wordt ten avontmale toeghelaten.

Anna Willicx, uxor Joannis, IJnghelsche, versochte ten avontmale gheadmittert te sijne; huere certificatie van haren pastoor ghesien, wierdt gheadmittert.

Communicatie cum diaconis de Pacificatione.

De diakenen wierden ingheroupen in consistorien. Wierdt hemlieden vertoocht, hoe dat het besluijt bij hueren rade ende advijse ghemaeckt den 13 Decembris fo. 20 ten wercke ghelecht ende eijndelinghe met Godes hulpe volbrocht was, zoot blijcken mochte bij den scrifte van Pacificatie, dat d'arbiters daervan ghemaeckt hadden, twelck hemlieden voorghelesen wierdt.

De diakenen al tselve ghehoort hebbende, dancten den Heere van sijn ghenade, verclarende so vele hare persoonen anneghijnck dat sij hen vuldaen hilden. Aver dewijle daer ettlicke stucken waren die der ghemeijnte kenbaer ende openbaer waren, so achteden sijlieden nootlick te wesen, dat men daerof verclaringhe doen soude uuten predickstoel, op dat een yder also vuldaen ende gherust wesen mochte: item dewijle de sententie als noch daervan onghedecidert was hanghende, dat men daervan oock een verclaringhe doen soude.

Digitized by Google

Hierup hebben de Dienaers metten diakenen tsamen ghesproken ende gheadvisert, in wat forme men sulckes al der ghemeinte bequamelick soude mueghen an gheven. Eijndelinghe sijn daer inne onderlinghe verdreghen ende gheaccordert, naer uutwijsen van den scrifte daer of wesende, twelck s'anderdaechs uuten predickstoel bij D. Gott. afghelesen wierdt ende bij den partien met upstaen ende jae segghen verwillicht.

Handelinghe met Ynghelram ende andere afghegaene auderlinghen.

Verschenen Mr. Jan Enghelram ende andere, eertijts auderlinghen. Wierdt hemlieden voorghelesen tscrift oft uutsprake van de 4 arbiters, biddende sij wilden hemlieden daernaer reguleren. Hierup hebben sij seker scrift der consistorie in presentien van den diakenen voorghelesen, int welcke sij sich beclaechden dat wij se ghedreijcht hadden voor den arbiters te beclaghen: item dat sij maer als vermaenders ende nyet ghebieders hare voorgaende scriften anghegheven hadden, daeromme wilden hen voor de consistorie purgieren van de oproericheit, rotterie etc., daer mede de auderlinghen hen ghenotert hadden (so sij seijden), begheerende daervan huere verclaringhe, of se hen voor sulcx hilden of niet, met meer andere dinghen, breeder int scrift ghementionert; twelcke de auderlinghen int corte beandtwoordden, zonder eeneghe scriften voertan (ten ware om groote ghewichtighe oorsaeken) te willen anveerden, om alle proceduren ende langduerighe querelen (die uut sodane scrijvinghe — replicerende, dupliceronde — pleghen t'ontstane) te vermijden. Ende voor consistorie [1]) wierdt hemlieden angheseit, hoe dat sij te meer stonden gheinviteert waren gheweest, voor de aerbiters te verschinen ende aldaer huere saeken te houden stane, so sij se voor recht hilden; twelcke dewijle sij niet ghedaen en hadden, maer dat in stede van dien bij den ministers over hemlieden gheprotestert was, als dat se sich voortan stille wilden draghen ende alle voorgaende zwaricheden naelaeten, — Zo begherden ende vermaenden hemlieden de

[1]) D. i.: voor het consistorie alleen, na vertrek der diakenen.

Digitized by Google

auderlinghen, dat se voortan hen nae uutwijsen der arbitrage draghen souden, sonder de consistorie meer, in der voughen als sij ghedaen hadden, te molesteren. Hiermede, nae etlicke propoosten noch over beede sijden ghehouden, schieden sij uuter consistorie, verclarende dat se de saeke daer wilden laten blijven. fol. 32.

Acta 25 Decembris Sdonderdaeghs.

Verscheen Jacob Janssen, beclaechde sich van Celijken, sijnder huusvrouw, ende begheerde van haer ghescheijden tsijne, om diversche oorsaeken hier te voren bij hem der consistorie anghegheven: versouckende hier over der dienaeren raedt ende advijs. Wierdt gheaccordert, hemlieden beede te hooren in elcxanders presentien voor éénen ministre ende 2 auderlinghen, saterdaeghe ten 1 uren an noen, ende daernaer raedt. Jacob beloofde te verschinen ende dancte den dienaren van hare goetwillicheit. Verzouck Jacob Janssen.

Verscheen Jan Lamoit, versochte andwoorde op seker scrift bij hem hier te vooren overghegheven uuter name van de Weduwe Gualtery Deleny, angaende seker reste van 8 ℔ st., die de ghemeinte haer t'achter was. Wierdt hem voor andwoorde ghegheven, dat de ghemeinte seer ten achter was, ende nyet soufissant om den jeghenwoordighen noodt te voldoene; derhalfven baden de dienaers, hij wilde als noch voor desen tijdt patientie hebben: sij wilden ter eerster gheleghener tijdt debvoir doen, om in de sake te remedieren so vele het mueghelick ware. Verzouck Lamoot over de Wede. Delenii.

Verscheen Jacques van Berthem, versochte over Abraham de Vriese (ghetraut hebbende de weduwe van Ruupertus Osnabrughene) betalinghe van 3 ℔ st., die de ghemeinte ten achter bleef van diversche curen, in de groote peste, over 5 jaeren, an den voorseijden Ruupertus. Verzouck Berthem over Walrave de Vriese.

Wierdt hem voor andwoorde te kennen ghegheven den grooten jeghenwoordighen noodt der ghemeinte, die sulcx

Digitized by Google

was als dat men de jeghenwoordighe lasten nyet en conste volvoeren. Item dat tusschen den overledene ende de diakenen in dien tijdt sodane verdrach ghemaeckt was, als dat men dese gheheeschte 3 ℔ nyet en soude betaelen voor dat de ghemeinte tot vermueghen soude commen. Waeromme de dienaers hem baden als noch de patientie te nemene.

Verzouck om te huwelicken.

Dierick Roest ende Else Pieterssen versochten sich ten H. Eestande te begheven ende begheerden hare Sondaechse uutroupen. Dierick gevraecht naer tconsent sijnder auderen, seijde, overlanck an sijne moedere gheschreven thebbene, maer hadde gheen andwoorde connen crijghen om de ongheleghenteit des tijds ende der plaetse daer sijne moeder woondt. Else verclaerde briefven ghehadt thebbene van huere moije, die sou, als huere naeste bestaende vriendinne, hier over bescreven hadde, welcke briefven eens in consistorie soude ghelesen hebben gheweest.

Ghehoort hierup Claude Dotignijs, verclaerende hoe dat de voorseijde briefven inhilden dese woorden: „hoe ghij beter doet, hoe't mij liever es"; item Mr. Jacob Saal, goedt ghetuijchenis ghevende van de eerlicke conversatie van den Jonckman, — de Dienaers, up al rijpelick ghelet hebbende, sonderlinghe op de difficulteit des tijds ende de ouderdom van den Jonckman ende oock van de dochter, hebben gheconsentert, d'eerste uutroepinghe te doene van Sondaghe in 14 daghen, hemlieden belastende debuoir te doene, om noch eenich breeder bescheet van consente van hare vrienden te crijghen, al eer men metter bevestinghe voortghijnghe, so het mueghelick ware. Waren hiermede te vreden ende beloofden debvoir te doene.

Acta 1 Januarij 1570 Sondaechs.

Verzouck, venditie te mueghen houden in de kercke.

Een sustere versochte de goederen eenes overledenen in de kercke te moghen vercoopen, ende tselve van den pre-

Digitized by Google

dickstoel vercondicht thebbene. Wierdt huer gheandtwoordt: Anghesien de kercke ghegheven was alleenlick tot ghebruijcke des dienstes ende nyet tot sodane eijnde als sou versochte, dat sou de patientie soude willen nemen ende soucken een andere plaatse, tsij hueren huuse oft elders, om huere venditie te houdene. fol. 33.

Cornelis van Ghendrik, alias van Cleven, versochte letteren van attestatie, van dat hij een lidtmaet der ghemeijnte was, om de selve te exhiberen, daer hij se van doene hadde. Wierdt hem gheaccordert sijn versouck. Versouck attestatie.

Ghelain Stoffelsen, lidtmaet der ghemeinte te Jermouth, presenterde der consistorie sekeren brief van de selve ghemeinte, inhoudende in summa: Hoe dat den 1en Decembris hare kercke uuter voorseide stadt van Jermouth ghesett was, ende nyet langher respijt ghegheven om te vertrecken dan 5 weken. Versochten daer omme onse assistentie ende dat duer onsen middel eene requeste an de C. Mt. ghepresentert mocht worden, om te blijven ofte ten minsten in een stede te mueghen vertrecken daer men met een havene de zee mocht ghebruucken. Ende in den ghevalle sij blijven mochten, versochten alsdan een weijnich assistentie tot hueren aermen. Maer so sij vertrecken moesten, baden dat onse discretie haren noodt ter herten woude nemen. Ende sulcx, als wij hemlieden te goede souden willen doen commen, dat men dat leverde in handen van den boven ghenomden Ghelain, haren ghecommitteerde. Hier up es besloten Donderdaghe naest commende te handelen ende andwoorde te geven, ende den voorseijde Ghelain zulcx angheseit. Brief van Yermouth an der consistorie.

D. Gott. ende Gisbertus, ghedeputert gheweest hebbende bij de consistorie om te handelen met Jacob Janssen ende Celijken sijn huusvrouw, volghende tbesluut van Donderdaeghe lestleden, hebben verclaert: hoe dat sij haere debvoir ende neersticheit angheleit hebben, om deselve 2 persoonen met elckanderen te vereenighen ende reconci- Rapport angaende Jacob Janssen ende Celijken.

Digitized by Google

lieren, ende hebben met 'sHeeren ghenade de sake so verre ghebracht, als dat se elckanderen de handt ghegheven hebben, ende verdraghen sijn, bij een weder te commen ende wonen so man ende wijf behooren. De Heere gheve hiertoe sijnen seghen!

Item nopende Joncheer Sul.

Gaven voorts an, hoe dat sij verstaen hadden, so van der huusvrouwe van Joncheer Sul, als van ander persoonen, hoe dat hij, Sul, een seer ongheschict ende godloos leven es leijdende, ende dat hij onlancx daeghen ende nachten over heeft sitten drincken in de herberghe, sonder uutcommen, ende groot ghelt verteert etc. Resolv., hem t'ontbieden ende met hem naer regule der christelicke discipline te handelen.

Acta 5 Januarij Sdonderdaechs.

Verzouck Keutman.

Jacob Keutman versochte tot ten doop zijnes kindes thebbene voor ghetuughe onder andere eenen met name Joseph Elserack, dewelcke, al was hij nyet van dese ghemeinte, was nochtans van de Ynghelsche kercke ende een man van Christelicke conversatie. Ghehoort hierup 't verclaers van etlicke ouderlinghen, de dienaers hebben toeghelaeten, de voorseijde ghetuughe te nemene, behoudens dat d'andere ghetuughe van de ghemeinte sij.

Angaende de t'achterheden van de reperatien der kercke.

De dienaers gaven den diakenen an, hoe dat sij omtrent 5 of 6 ℔ te cort quamen om de reparatie van der kercke te betalene. Versochten daer omme, óft, telcken avontmale mette schotele te stane nevens hemlieden voor de reparatie van de kercke, tot de voorseide t'achterheden incommen souden sijn, óft van hemlieden so langhe thebbene
fol. 34. telcken avontmale 10 ß van haerlieden ontfanck.

De diakenen hierup ghedeliberert hebbende, wären te vreden dat men met een schotele nevens hemlieden staen soude, behoudens dat men al vooren der ghemeinte sulcx anseghen soude, opdat den aermen daerduer gheen pre-

Digitized by Google

judicie en gheschiede. Dit's aldus gheresolvert te doene.

D. Bartholdus, minister verbi, gaf den dienaren te kennen, hoe dat 2 broederen, met namen Willem Togghe ende Willem van den Bogaerde, jegenwoordelick diakenen, over hem ghehandelt hadden met sekere sustere, ghenaempt Catherine Lessens, jonghe dochter, so verre dat hij met haer, ende sou met hem, verwillicht waren sich ten H. eestande te beghevene, versoukende daeromme sijne uutrouphinge naer costume. De dienaers hierup ghehoort hebbende de voorseijde sustere, verclaerende dat sulcx huer begheerte was: item dat sou vrij was, ende voorts huer selfs, duer haren ghetijdeghen ouderdom van 33 jaren of daer omtrent: daer beneven dat se gheen vrienden en kende om hen van deser saken t'adverteren, overmidts dat se seer jonck uut haren vaderlande gescheijden es ende hier altijt ghewoondt heeft, — De dienaers hebben hen haer versouck ende christelicke begheerte verwillicht, naer dien sij behoorlicke tuijchen ghenomen hadden van de voorseijde 2 broederen diakenen, attesterende van de goede conversatie ende eerbaerheit van de voornoemde dochtere.

D. Barth. begheert hem ten H. eestande te beghevene.

Acta 6 Januarij Svrijdaechs.

Marten verschinende in consistorien, wierdt bij de dienaers ernstelick vermaendt, sijn schult te bekennen ende God den Heere ende den persoonen, die hij gheoffenseert hadde, verghefvenesse te bidden, van dat hij onlancx in een openbaer drijnckhuus eenen dach ende nacht hadde gheseten met Joncheer Sul, int gheselscap van zeker vrouwspersoon, onlancx van Andtworpen commen, alwaer hij ooc verachtelick van der ghemeinte ghesproken hadde jegens eenen broeder, die hem vermaende van sijn onbehoorlicheit. Welcke vermaeninghe, naer langhe ende vele excusatien ende bewimpelinghen om de daet te verschoonen, hij, Marten, hendelinghe annenam, bekende

Vermaninghe an Marten.

Digitized by Google

sijn scult, ende beloofde voortaen beteringhe. Was oock bij de dienaers vermaendt, in een ander huus te coste te gane, dan in tvoorseijde drijnckhuus, om alle erghernissen wech te nemen, — maer seijde dat hem sulcx niet gheleghen en was om neerringhe wille.

Angheven Rapha. van de Putte van de huwelick sijns susters.

Verscheen Raphael van den Putte met Baudewijn de Keijsere, jonckman van Ghendt, dienare van den Grave van Exford, verclarende hoe de selve jonckman ende Goelken van den Putte, sijn sustere, voorghenomen hebben, met elckanderen ten H. eestande te versamene, ende de jonckman hem ter eerster gheleghentheit ter ghemeinte te begheven. De dienaers vermaenden den jonckman middelertijdt an sijne ouders te scriven ende huer verwillinghe te versoucken, twelck hij beloofde te doene.

Emanuel versouckt metter ghemeinte te vereenighen.

Verscheen Emanuel Demetrius, voortijts afghesneden om Adriaen Haamstedii sake, versouckende metter ghemeinte te versoenen ende vereenighen, begheerende nae te commen sulcx als de dienaers adviseren souden voor goet, *salvo*, dat met God ende sijne conscientie bestaen mochte. Ende om elckanderen te bet te ghemoete te commen, gaf over seker scrift, in twelcke de handel sijnder saeke vervatet was, zo hij seijde. Dese saeke wierdt aldus verdraghen, om middeler tijdt tscrift t'oversiene ende tsamen te communicqueren, ende daernaer soude men hem in consis-
fol. 35. torien ontbieden.

Acta 8 Januarij, Sondaechs.

Schultbekenninghe Bartholomeus Pieterssen.

Verscheen Bartholemeus Pieterssen, de welcke tot vermaninghe van de dienaers heeft eijndelinghe te vreden gheweest, sijn scultbekentenesse te laten vercondighen, ende der ghemeinte voor te draghen sondaeghe naestcommende, van dat hij seker huwelick begaen heeft, onwetens den dienaeren, ende also teghens de ordeninghe der kerckelicke politie ghesondicht, waervan hij God ende sijne ghemeinte vergheffenesse bidt.

Digitized by Google

Verscheen Pieter Billewijs; versochte, dat men Loys Thiery vermanen soude, hem rekeninghe, bewijs ende reliqua te doene van sijns vaeders sterfhuus, waervan Loys ontfaen soude hebben de somma van 103 ℔. Seijde voorts, dat hij Loys hiertoe vermaendt hadde in presentien van twee broeders, namelick Willem Togghe ende Jan Lamoot, maer hij en hadde hier toe niet willen verstaen. Gheresolvert. Thiery hierup t'ontbieden jeghens donderdaghe ende hem te hooren.

Verzouck Pieter Billewijs up Loys Thiery.

Acta 12en Januarij Sdonderdaechs.

Angaende de handelinghe van Sondaeghe voorleden met Bartholomeux Pieterssen, D. Gott. verclaerde, dat hij daermede nyet en conste te vreden zijn. Want, nademaele selve Bartholomeux den vrede onderteekendt hadde, ende nochtans dien metten avontmaele nyet bevesticht, twelcke alreede tweemael ghehouden was, — so en conste hij hem voor gheen lidtmaet ansien, nochte metter discipline deser kercke yet ghemeens hebbende, voor ende al eer dat sulcx ghebetert ware.

Protest D. Gott nopende Bartholomeux Pietersen.

Verscheen Hans van der Elst ende Barbelken Smulders, versochten hemlieden ten H. Eestande te begheven. Hans exhibeerde behoorlick litteren van consente van sijnen vaeder. Barbelken heeft noch vaeder noch moeder, dan alleenlick een sustere, totte welcke sou ghescreven hadde, maer gheen andwoorde connen crijghen. Ghehoort hier up Matheux Verhomme, diakene, ende de meesteresse van tvoorseijde Barbelken, daer sou wonachtich was, attesterende van t'debvoir bij de dochtere an hare sustere ghedaen; oock regard nemende up huer lieden beeder ghetijdegher ouderdom, ende dat de jonckman hem ter ghemeinte begheerde te begheven, — De dienaers hebben hemlieden haere eerste uutroupinghe gheaccordert, Sondaghe naerstcommende.

Hans Verelst begheert thuwelicken etc.

Digitized by Google

Versouck Marini de Lambrechts, alias de Cuuper, om totter ghemeinte te commene.

Marinus Lambrechts van Rommerswale begheerde sich totter ghemeinte te begheven. Ende op 't vertooch dat hem de dienaers dede, van seker zwaricheden die hij uutstaende hadde, als naemelick van seker onbehoorlick aduijs dat hij met sommeghe andere hier te vooren ghegheven hadde tot een huwelick [van twee personen die niet] in de ghemeinte gheadmittert waeren, — andwoordde hij dat hij van sijner saeke claer bewijs ende betooch doen wilde, ende, daer men hem sijn feijlen anwese, was bereet dat te bekennen ende ghenouch te doene. Dit's aldus verdraeghen tot Sondaghe.

Acta 15 Januarij Sondaechs.

Versouck Franciscí.

Verscheen Franciscus Marguinas, versouckende een eijnde van sijne saeken, anghegheven hier te vooren fo. 30, contra Gheeraert Artijs en Jaspar van Hautte etc. Wierdt hem van der consistorie belast, dat hij Gerardum behoorlick vermanen soude naer orden der discipline, ende Jaspar van ghelijcken oock vermanen; ende, dat ghedaen, zal men zien wat men te doene heeft. Dit heeft Franciscus ghenomen te doene.

fol. 36.

Vertooch der diakenen.

De diakenen vertoochden, hoe dat zij tanderen tijden ter begeerte der dienaren in consistorien haer advijs ghegheven hadden, up het maeken ende uutlesen van der forme der scultbekentenisse, ghesproten uuter arbitraige hiervooren, foliis 26 ende 27 gheregistrert. Ende want deselve forme, bij ghemeenen advijse besloten, nyet gheachtervolcht was, ende namelick upt poinct, dat Francisco Marguinas ende D. Gottfrido Wingio touchierde, ende begheerden zij verthoonders daervan contentement van de dienaren.

Gaven voorts an, datter diversche broederen, waren die van den predicatien ende avontmale hemlieden onthielden. Baden daer omme dat de dienaren haer debvoir ende schuldighe plicht daer inne wilden doen, updat alle erghernisse gheweert moghen worden.

Digitized by Google

Andwoordden hier up de dienaren: upt 1e poinct, hoe dat Franciscus in de voorseijde forme niet verwillicht en hadde, maer ter contrarien, als hem die voorghelesen was, heeft uutdruckelick gheprotestert, dat hij die nyet naecommen en wilde, noch geenssins toestaen dat sulcx over hem ten stoele uutghelesen soude sijn. Twelck anghemerkt ende sonderlinghe dat hij bij der arbitraighe daertoe nyet ghecomdempneert en was, ende hebben de dienaers ghedwonghen gheweest, naer het aduijs, dat sij daer up eerst namen met een van den arbiteren, t'voorseijde poinct, Francisco touchierende, te veranderen. Andworde der Dienaren.

Up tdander poinct, verclaerden de dienaers de wijle haer versouck billick was, das se haer debvoir begheerden te doene, hemlieden danckende van haer christelicke sorge ende so sij eenighe persoonen bij namen wisten, die se schuldich wisten, dat se die wilden overbrenghen.

Acta 19 Januarij 1570, Sdonderdachs.

De dienaers hebben ghehandelt met Marino Lambrechts de Cuuper, die hem ter ghemeijnte begheerde te begheven. Ende voor anderstondt tselven gheschieden soude, hebben de dienaers hem voorangheleit, dat de erghenisse, die hij begaen hadde met t'onderteekenen zekeren scriftes, al vooren mochte gheweirt worden: twelcke, naer dien hij verclaerdt hadde, dat hij begheerde nae te commen, sulcx, als de dienaers naer Godes woordt hem up legghen souden, gheadvisert es gheweest, de schultbekentenesse te doene in dese forme. Schultbekenninghe Marini de Cuper.

Men zal van den stoele aflesen up den dach als men openbare belijdenisse doen sal: „dat Marinus de Cuupere bekendt voor God ende zijnder ghemeinte, dat hij hem mesgrepen heeft met t'onderteekenen eenes scriftes, waerduer een seker persoon oorsaeke ghenomen heeft, zijn huusvrouwe te verlaeten ende een ander onbehoorlick te

Digitized by Google

trauwene. Bekendt oock, dat hij een privaet persoon sijnde metten voorseijden doen in een publijcq ampt ghetreden es, twelcke hem niet toe en stondt, dat hem dit van herten leet es; betuijcht hij midts dese etc." Van dese forme es een briefken gemaeckt gheweest, twelck Marinus onderteekendt heeft. Ende oock bij de dienaren hem afghevraecht, of hij bekende, dat hier in dese ghemeinte de rechte leere Christi gheleert wordt, andtwerdde dat jae. Item of men om feijlen der dienaren oft meinschen van der Kercke Christi scheijden mochte, andtwerdde van neen, zo langhe
fol. 37. alsser de discipline ware.

Handelinghe met Mattheux Vermuers.

Verscheen Mathijs Vermuers, presenterende der consistorie zijne brijfven van dispensatie van den E. Bisscop, alzo hem belast was bij der acte fo. 30. De briefven ghesien, hebben de dienaers hem ghevraecht, hoe hij in zijne conscientie ende ghemoet hem ghevoelde deser zaeken halfven, ende of hij achtede, dat de dochtere an hem verbonden was. Andtwoordde Matheux, dat hij hilt, dat se an hem ende hij an huer voormaels verbonden zij gheweest. Aver dewijle hij naer alle debvoir ende neersticheit, so metten rechte als andersins, de dochtere nyet en hadde connen doen verwilleghen, om metten huwelicke voort te procederen, zo dijnct hem, dat zijne conscientie in dien deele ontslaeghen ende hij derhalfven wel gherust es, dewijle de faulte in hem niet en es, en hij nyet meer doen can dan hij alreede ghedaen heeft. Voorder ghevraecht offer etlicke van den vrienden der dochtere waren, die int huwelick niet en bewillichden, zeijde dat Jae: begheerende ernstelick an de dienaers, zij wolden der saeke een eynde maeken, ende daerinne doen, so zij voor God souden vinden behoorende.

Es gheadvisert gheweest, dat men ten zekeren daeghe, naer dien Matheux wederkeert sal sijn van zeker voijaige, dat hij up handen hadde binnen eenen dach oft twee an te nemen, van den stoele aflesen sal: „dat daer een broeder

Digitized by Google

es, die etlicken tijdt van den avontmaele es gaen blijven, omdat hij ghesocht heeft met een dochtere te trauwen, die haer selfs niet en was ende dat teghen den danck etlicker harer vrienden: item teghen de ordeninghe deser ghemeinte; — waerover hij van den dienaers ten diverschen stonden anghesproken es gheweest, ende in consistorien vermaent, alwaer hij oock zijn schult bekendt heeft: biddende, zo daer yemandt ware, die van sijner saeke wiste ende daer inne vererghert soude sijn, hem zulcx om Christus wille te vergeven."

Handelinghe met Jacques Grameye.

Jacques Grameije, ontboden bij den dienaers, om voorder in zijn zaeke te handelen, volghende de resolutie, staende fo. 13, es verschenen in consistorien, alwaer hem bij den dienaers voorghehouden sijn gheweest dry poincten:

Eerst, dat hij een huusvrauwe levende heeft, ende nochthans, zonder daervan wettelicke ghescheiden tsijne, een andere ghetraut.

Ten tweede, dat hij buuten wete der ghemeinte ende teghen t'aduys ende ordeninghe derselver, die ghetraut heeft in een ynghelsche kercke.

Ten derden, dat hij den Ynghelschen minister bedroghen ende verabusert heeft, midts dat hij hem sijne swaricheit niet te kennen ghegheven en heeft. Derhalfven vermaenden hem de dienaers, hij soude van zijne boosheit afstaen, boetveerdicheit bewijsen, ende Gode ende sijner ghemeinte, die hij hiermede ghearghert hadde, ghenouch doen, want sij dit letste huwelick niet voor recht consten ansien, so langhe hij van wettelicke scheydinghe niet en conste produceren.

Hier jeghens heeft Grameije vele redenen voorghewent, om zijne daet te verdadighen, waer of de voorneemste was dat zijn eerste huusvrauwe een hoere was ende naer sijn leven ghestaen hadde. Derhalfven achtede hij, dat hij van huer vermochte te scheiden, zo hij ghedaen heeft, ende dat tzelve niet wettelick gheschiet en es, dat is uut oorsaeken,

Digitized by Google

dat hij, van der religie sijnde ende sijn huusvrauw papistisch, sulcx in de papisterie niet heeft connen begaen. Wierdt hem ghereplicert, dat zulcx hem niet ontschuldichde, dewijle hier Christelicke ghemeinten ende overheden sijn, die hij sijn saeke behoorde thebben laeten oordeelen, eer hij hem ten anderen huwelicke begaf. Eyndelinghe es belast gheweest ter gheleghener tijdt weder te verschinen ende sodane informatien als hij pretenderde thebbene, tot verschooninghe zijnder daet, an de consistorie over te bringhen, om, die ghesien, alsdan voorts daerin te doene, so naer redene behooren sal; belasten hem daerentusschen neerstelick den Heere te bidden. Dit heeft hij anghenomen.

Verclaers ende versouck Aernoudt de Keysere ende tbesluyt der dienaren eerstmael up sijne saeke ghenomen.

Verscheen in consistorien Aernoult de Keijsere, verclarende, hoe dat hij met seker vrauwspersoon, ghenaempt Eijken van Eickendale, te Noorwichs, een jaer ghewoondt ende gheconverserdt heeft als man ende wijf, sonder nochtans ghetraut te sijne; ende sijn te Noorwichs altijt aenghezien gheweest als onechte luyden, midts dat sij woonden ten huuse van een weduwe, daer hij Aernoult ghehouden was voor een thuusliggher ende Eijken dienstmaeget. Van Noorwichs sijnse met de voorseijde weduwe ghecommen hier te Londen, daer deselve weduwe, die alleene van dese saeke wiste te sprekene, ghestorfven es.

Nu hij Aernoult, hem vindende beroert in sijnder conscientien, wel wetende, dat hij nyet wel ghedaen en heeft, es eerstmael commen an D. Gottfrido, wien hij sijn saeke te kennen gaf; daer naer voor consistorien, daer hij van gheliicken dede, exhiberende oock zekere brieven van attestatien van den minister van Noorwichs, daerbij hij attesterde van Eijkens goede leven ende wandele, nyet anders wetende, zij was noch een onghehuwet persoon. Versouckende hier in ende up al, tot gherusticheit zijner conscientien, t'goedt advijs der Dienaren, bereet sijnde nae te commen al wat sij hem nae Godes woordt uplegghen sullen, versoeckende oock met t'voorseijde Eijken, zijn ghe-

Digitized by Google

noemde huusvrauwe in de ghemeinte ontfanghen te mueghen wesen up de belijdenesse, die sij hier metten anderen voor kersdach lestleden ghedaen hebben, *ende oock sijn kindt alhier ghedoopt thebbene.*

De Dienaers, hier up met elckanderen ghesproken hebbende, hebben gheadvisert dezelve twee te laeten commen in consistorien ende aldaer henlieden scherpelick te ondervraeghen, of zij oock an nyemandt el verbonden en zijn ofte te vooren gheweest hebben, ende, in ghevalle dat neen, hemlieden als dan te verbinden an malcanderen, om te gheleghener tijdt met malcanderen voort te procederen ten huwelick; ende daerentusschen te scriven an die van Noorwichs, hemlieden adverterende van de saeke, om te weten of daer eenich impediment soude mueghen wesen, dat den voortganch des huwelicx soude meughen beletten. Daer naer sal men meughen adviseren up de forme der schultbekentenesse. Achtervolghende dese besluyten es de voorseijde Aernoult belast gheweest, Sondaeghe naest commende in consistorien te commene.

Angaende denguene die den vrede gheteekend hebben ende de bevestiginghe metten avontmaele.

Thomas Soen dede rapport ande consistorie, hoe dat hij vermaendt hadde Hans Visch, van dat hij van den avontmale afghebleven was, sichtent[1]) t'maacken des vredes. Waerup hij hem verclaerde, hoe dat hij ten tijde t'eersten avontmaels besocht was met ter peste: ten tweeden avontmaele hadde seker scruppele in sijnder conscientie, waeromme hij niet commen conde: verclaerende hij expresse, niet afgheblevene te zijne uut verachtinghe des vredes ofte der ghemeinte. Hieruut es oorsacken ghenomen d'advisen te vraeghen: Wat men te doene heeft mette guene die den vrede onderteekendt hebben ende nochtans dien metten avontmaele, tweemael ghehouden, niet bevesticht hebben? Wierdt gheresolvert, henlieden privatelick te vermanen ende, so sij ten naesten avontmale weder achter bleven, alsdan na regele der discipline met hen te handelen.

[1]) *Sichtent:* sedert.

Digitized by Google

Wierdt oock besloten dat men Sondaeghe naestcommende van de stoele aflesen sal de forme der schultbekentenisse van Bartholomeux Pieterssen, zo die bij D. Bartholdo bescreven was.

Verzouck om de copie van d'Oppositie Francisci.

D. Gott. ende Barth. versochten copie van de Oppositie Francisci, dat hij hier te vooren overghegheven heeft jeghens Carpentier ende Artijs, omme hemlieden daermede te behelpen. De Auderlinghen verclaerden, dat sij hemlieden deselve niet en consten accorderen, om diversche redenen ende respecten.

fol. 38.

Acta 22en Januarij 1570, Sondaechs.

Angaende Aernoult de Keysere etc.

Wierdt naer de voormiddaechsche predikatie gheëffectueert t'besluyt der consistorie ten voorleden Consistoriedaeghe ghemaeckt angaende Aernoult de Keysere ende Eyken van Eickendale, ende voorts gheadvisert voor den avontmaele up de saecke breeder te letten, ende an die van Noorwichs te scriven. Daerentusschen sullen deselve twee persoonen vertouven van openbare belijdenisse te doene tot de naeste reyse.

Handelinghe met Pieter de Bert.

Verscheen Petrus de Bert. Wierdt hem afghevraeght, of hem de belijdenisse des gheloofs, die hem hier te vooren bij D. Bartholdo ghegheven was, om te onderteekenen, scriftmatich dochte. Andtwoorde, dat hij er seker absurditeijten vandt, die hij achtede niet wel scriftmatich te zijne. Versochte voorts zo verre sijn bekentenesse, eerst overghegheven, dwalich bevonden ware, dat men hem sulcx anwese, de wijle hij niet een leeraer was; versochte voorts copie van de selve sijne bekentenesse. Wierdt hem gheaccordeert sijn eyghen scrift, om daervan selve copie te maeken, ende dan wederom te bringhen, als wanneer men van zijne faulten met hem handelen soude. Hier in heeft hij bewillicht, ende belooft zijn Scrift der consistorie weder om te leveren.

Handelinghe met Marten Tay.

Wierdt in consistorien ontboden Marten Tay, Glaesmaeker,

Digitized by Google

ende hem vertoocht, hoe datter seker zwaericheit ontstaen ende den dienaren anbrocht was, over zijnen persoon, om dat hij, een broeder wesende, sonder advys ende weten der ghemeinte, ten nachtmaele ghegaen hadde in seker Lutthersche (zo men se noompt) kercke oft vergaederinghe van sekeren duytsche vorst, die hier in stede was. Allegierde de zelve Marten, hoe dat hij duer twee auderlinghen in dien tijdt, namelick Pr. Carpentier ende Jan de Cueninck, heeft ghedaen protesteren voor de consistorie, als hij hem ter ghemeinte begaf, als dat hij van den ghevoele van Luther was in den puncte des avontmaels, ende zo de consistorie hem daeromme hadde willen verwerpen, was te vreden van de ghemeinte af te blijven. Ghevraecht, of hij van den advyse was van den avontmaele af te blijven, zeyde, dat hij in meeninghe was, daer niet te gane, voor ander stondt, hij mette dienaers ghesproken hadde, twelcke dewijle het qualick conste gheschieden voor dit nachtmael om de cortheit des tijds, zo zoude hij alsnu afblijven.

Angheven Francisci Artijs ende Hautte.

Verscheen Franciscus Marguinas, vertoochende hoe dat hij Gerardum Artijs ende Jaspar van Hautte anghesproken ende vermaendt hadde, volghende de belastinghe, hem bij de consistorie ghedaen, fol. 35, welcke bij haren eersten propooste bleven, zonder hare schult te willen bekennen. Advise: hier in te handelen voor den avontmaele, soot mueghelick werdt, so nyet, ter eerster gheleghener tijdt.

Besluyt aengaende de Joncheer Sul van de avontmale ghesuspendeert.

Angaende Joncheer Sul, de wijle hij nyet verschenen es voor consistorien, daer hij ten diverschen stonden ontboden es gheweest, om zijn onbehoorlick begaen dronckenscap als fo. 33 staet, — Gheadvisert, hem voor dit mael van den avontmaele te zegghen, ende daer naer met hem te handelen.

Gott. vermaninghen an de auderlinghen.

D. Gott. las voor Consistorien seker scrift, gheintitulert „vermaninghe an de auderlinghen", behelsende in summa twee vermaninghe: Deerste angaende de veranderinghe ghedaen int Scrift van de openbare Schultbekentenesse ten

Digitized by Google

voorleden avontmaele uutghelesen, in den puncte hem ende Francisco touchierende, waer inne hij hooghelick hem beclaechde te cort ghedaen te sijne, ende versochte, dat wij daer inne hem ende der ghemeinte ghenouch doen souden. De tweede, angaende dat wij niet ghehandelt en hebben mette guene die den vrede onderscreven hebben ende nochtans dien metten nachtmaele niet bevesticht, waervan hij te vooren gheprotesteert hadde ende als noch protesterde, dat hij metten besluyte daer up ghemaect part noch deel hebben wilde. T'scrift heeft hij behouden ende
fol. 39. ons daervan gheen copie ghegheven.

Acta 26en Januarij 1570.

Angaende Gabriel met sijn Consorten.

Naerdien Mr. Jan de Rademakere rapport ghedaen hadde an de consistorie, nopende de handelinghe bij hem ghehadt met Gabriel Bert ende etlicke andere broeders, angaende de forme van de verkiesinghe der diakenen, lestmael in de ghemeinte ghebruuckt, — so es bij den Dienaars gheadvisert gheweest, om allesins van haerer seyde te vuldoene ende de broederen, zoot noch eenichsins mueghelick ware, te vuldoene; hemlieden noch eens ter gheleghener tijdt an te laeten spreken bij D. Barth. ende Thomas Soen, ende daerentusschen hemlieden te vermanen, dat sij vrede houden, zo zij belooft hebben.

Excuse Cornelus Vermase

Cornelus van der Mase dede angheven bij Lieven de Heerde, hoe dat hij uuten huuse niet commen mach, om seker oorsaeken in Consistorien breeder verhaelt, biddende derhalven gheexcusert te syne om te dese reyse ten avontmale te gaen.

Versoeninghe ende Schultbekenninghe D. Barth. met Hoppesacq.

Angaende tdifferent ende gheschil hier te vooren gheresen tusschen D. Bartholdum, minister, ende Henricum Hoppesacq, waervan groote zwaricheit in de ghemeinte ontstaen es gheweest. Beide partien hebben versocht an de consistorie, dat sij daer van een eynde maeken souden,

Digitized by Google

submitterende int oordeel der selver ende dit sonder prejudicie van de autoriteyt van den E. Superintendent, voor wien dese saeke hanghende es.

De dienaers, up al wel ende rijpelick ghelet hebbende, ghehoort de verclaeringhen van beede partien, ende oock ghecertiorert wesende van der intentie van den E. Superintendent, die wel te vreden es, dat dese zaeke bij transactie ende appoinctemente afgheleit worde, — hebben haere advys ende sententie uutgesproken in der mannieren naervolghende:

„Wij bevinden, dat ghij ulieden beyde mesgaen hebt, ende segghen daerom, dat ghij openlick ulieder schult beide bekennen sult voor Consistorien, van alles waer in ghij ulieden soudt mueghen mesgaen hebben, ende daervan d'een den andere vergefvenesse bidden, ende also broederlick met elckanderen versoenen uut grondt des herten. Dat van de querelen, die tot ten daeghe van hedent tusschen ulieden gheweest zijn, hoedanich die souden mueghen wesen, gheen ghedachtenesse voortan meer wesen noch verhael ghemaect sal wesen. Ende men sal der ghemeinte oock ansegghen, hoe dat ghij twee vrientlick met elckanderen vereenicht sijdt, ende d'een den anderen vergheven hebt, tguene waer inne ghij elckanderen soudt mueghen te cort ghedaen hebben. Derhalfven, dat ghij der ghemeinte wilt ghebeden hebben, waer inne ghij haer soudt moghen te cort ghedaen ende vererghert hebben, dat se sulcx ulieden vergheve om Christus wille."

Hier in hebben beede de voorseijde partien verwillicht ende zijn over sulcx vriendelick in presentien van den dienaers met elckanderen versoent.

Schultbekenninghe Mr. Jan de Vriendt.

Verscheen in Consistorien Mr. Jan de Vriendt, Chyrurghyn, versouckende zijn kindt Sondaeghe ten doope te mueghen brynghen, verclaerende oock, dat hij in meininghe was, metter ghenade des Heeren ten selven daeghe tnachtmael des Heeren metter ghemeinte te houden. Wierdt hem bij

Digitized by Google

den dienaers afghevraecht, dewijle hij den vrede onderteekendt hadde, waeromme hij den selven metten eersten naervolghende avontmaele niet bevesticht en hadde. Andtwoordde, om zeker private querelen ende swaricheden. Ende nyet min, tot vermaninghe van de dienaers, bekende sijn schult daer van, ende badt den Heer om vergefvenesse.

fol. 40. Wierdt hem belast Sondaeghe zijn kindt te bringhen.

Hc van Hove onderteekendt den vrede.

Verscheen Hendrick van Hove, versouckende den vrede te onderteekenen, allegierende voor onschult, dat hij metten anderen niet en quam, dat hij absent gheweest heeft van voor dien tijdt tot nu toe. De dienaren, gheinformert wesende van der waerheit van zulcx hij seyde, hebben hem den forme des vredes voorgheleit die hij onderteekendt heeft. Ende es besloten Sondaeghe af te lesen de naervolghende forme tot gherusticheit der ghemeinte: „Hoe dat daer es een broeder met name etc., dewelcke ten tijde des gemaecten vredes in der ghemeinte nyet jegenwoordich zijn en conste, ter causen van den welcken hij alsnu maer onlancx den vrede onderteekendt heeft, begheerende derhalfven vortan als een lidtmaet der ghemeinte anghesien tsijne, ende als de guene die hem der discipline der kercken onderworpen heeft."

Vermaninghe an Loys Thiery nopende den arreste.

Loys Thiery ontboden bij de dienaers wierdt wederom vermaendt van zijn arrest, ghedaen up den consistoriebouck ende papieren der ghemeinte, te laeten vaeren. Andtwoordde Thierry, dat hij zijn arrest voor goedt hilt tot dat men hem betaelt hadde de somma van 34 ℔ etc. Wierdt hem ghereplicert, dat sodane middelen, om tot betalinghe te commen, onchristelick waren. Loys persisterde dat zijn arrest goedt was, presenterende dat te verandtwoorden voor eenen hoogheren rechter, zo de dienaers de saeke daer bringhen wilden. De dienaers persisterden bij hare redenen ende vermaninghe.

Thiery Contra Bauters.

Versochte voorts Thiery een eijnde thebbene van de zaeke tusschen hem ende Pr. Bauters: brachte te dien

Digitized by Google

fijne zeker ghetuychenis, twelcke was: dat Jacob Hein verclaerde ghehoort t'hebbene eenen Arendt Arendtsen, van Jermouth, segghende dusdane woorden: „dat es een gheuse[1]) ghemeente, daer d'auderlinghen, als namelick Loys Thiery, wouckeraers zijn", ende ghevraecht, wie hem sulcx gheseit, oft van wien hij sulcx ghehoort hadde, zeide van Pieter Bauters. Wierdt gheordoneert, sijn oirconden bij de consistorie oft an etlicken auderlinghen te bringhen.

Vermuers begheert sijn schultbekenninghe vercondicht thebbene.

Matheus Vermuers versochte een acte van tguene dat in sijne saeke verhandelt was, ende, dewijle hij niet ghereist en was, begheerde dat men zijne schultbekenninghe Sondaeghe vercondighen soude. Wierdt gheadvisert, sulcx te doene ende hem ooc acte gheaccordeert.

Versouck Jacob Koort.

Jacob Koordt dede vertooghen in consistorien bij eenen broeder, hoe dat hij begheerde vuldaen te sijne van Mr. Jacob Sael, van dat hij hem, omtrent 8 daeghen naer St. Bartholomeux lestleden, voor de consistorie beschuldicht hadde sonder behoorlicke precedente vermaninghe. Ende angaende D. Gott., dewijle daer versoeninghe gheschiet es bij intercessie, als fo. 29, so es dezelve nu gheëffectuert gheweest met handghevinghe tusschen hem beyden. Was voorts gheresolvert, s'anderen daechs met Mr. Jacob Saal te handelen, om alle swaricheden af te legghen voor den avontmaele. Twelck oock gheschiet es, ende zijn deselve twee oock versoent met handtghevinghe.

Jeremias Ackerman excusert hem, dat hij ten avontmaele niet commen en es. Wordt vermaendt.

Verscheen in consistorien Jeremias Ackerman, zeyde hoe dat hij van etlicke auderlinghen anghesproken was gheweest om dat hij ten avontmaele metter ghemeinte niet commen en was, sichtent den ghemaecten vrede, dien hij onderscreven hadde. Hiervan achtede goede redenen thebbene, de welcke hij den Dienaren quam angheven, als namelick dat hij zeker private swaricheden ende querelen

---

1) „Een gheuse ghemeente" Cf. p. 175, v.v. Of wel acht men deze lezing onhoudbaar, dan verbetere men „*gheuse*" in „gheute" d.i. een fraaie gemeente!

Digitized by Google

ghehadt hadde met particuliere persoonen, die maer ónlancx ter neder gheleit waren; ten tweeden was daer seker boucxken ghemaect bij Mr. Jan Ynghelramy, daer
fol. 41. inne hij sijne conscientie so verslagen vandt, als dat hij als noch niet conste hem selven schicken ten avontmaele te commen. Biddende derhalfven, men soude hem so langhe gheëxcusert houden, tot dat ghebreck ghebetert ware bij den dienaers, die tselve wel bekendt was, zo hij seyde.

Antwoordden de dienaers, dat de oorsaeken niet ghewichtich waeren, om hem van den avontmaele onthouden t'hebbene, ende emmers so behoorde hij sulcx van den beghinne der consistorie angheven thebbene.

Voorts angaende tboucxken van Ynghelram, so hij daer eenighe merckelicke faulten in bevonden hadde, behoorde daervan particulierlick ende privatim metten selven Ynghelram ghehandelt thebbene, dewijle de selve Ynghelram hem ten diverschen stonden angheboden hadde, om elck een ghenouch te doene, die met redenen daer up wat te segghen hadde. Derhalfven vermaenden hem de dienaers, sijne schult in consistorie te bekennen over sijne faulten, ende voorts van sijnen schuldighen plichte voor den toecomenden tijdt. Jeremias bleef bij zijn eerste propoost, maintenerende, dat de dienaers tghebreck alvooren behoorden selven te doen beteren.

Resolutie der dienaren angaende Govaert Poortman.

Angaende Govaert Poortman, dewijle daer seker openbaer tuychnis ande consistorie commen was van zijn onbehoorlick ende openbaer dronckenscap, onlancx weder ten diverschen stonden begaen, ter grooter ontstichtinghe der ynghelscher natie ende verachtinghe der ghemeinte. — Was gheadvisert hem up t'ontbieden jeghens Saeterdaeghe, om met hem te handelen, ende, so hij niet en verschene, hem van den avontmaele af te segghen, ende daer naer voort te procederen metter discipline, anghezien hij zo dickmaels vermaendt es gheweest, schult bekend heeft, ende gheene boetveerdicheit noch beteringhe bewijst.

Digitized by Google

Acta 28en Januarij 1570 Saterdaechs.

Joncheer Jaspar Sul, in consistorien ontboden, wierdt vermaendt van anderwarf ergherlick begaen dronckenscap sichtent den letsten avontmaele, daermede hij groote erghernisse angherecht hadde. Andtwoordde Joncheer Sul, dat de dienaers qualick gheinformeert waren van de saeke, begheerende daeromme dat se beter tuijchenis nemen souden ende henlieden informeren. Hier inne hebben de dienaers verwillicht. Aver dewijle het gantsch openbaer was, dat hij eenen gantschen nacht over in een suspecte herberghe gheseten hadde ende ten vermane sijnder huusvrouwe nyet willen thuus commen, so hij selfs bekende, — zo adviserden de Dienaers dat hij voor dit mael van den avontmale afblijven soude, ende dat men daer naer van sijne saeke breeder kennen soude. Hier in heeft hij verwillicht. Handelinghe met Joncheer Sul.

Anthonius Kethele wierdt bij den dienaers vermaendt van zeker caetspele, over sekeren tijdt in een openbaer caetspel ghehouden, daer hij een quantiteit van gouden croonen verspeelt hadde, waer uut seker gherucht ende erghernesse bij velen ontstaen was. Hierover bekende Anthonius sijn schult, ende verwillichde in de vercondinghe uuten predicstoel van der naervolghende forme op den nachtmaeldach: „Daer es een jonckman, broeder deser ghemeinte, die met spelen int caetspel hem onbehoorlick ghedraeghen heeft. Wien hij hiermede vererghert heeft, bidt hij om Godes wille om verghevenesse." Schultbekenninghe Anthony Kethele.

fol. 42.

Verscheen Gabriel Berts met twee andere broederen, verclarende als tandere tijden, dat hij niet vuldaen en was angaende de forme der verkiesinghe der diaconen, hier onlancx in dese ghemeinte ghebruijckt; begheerende nyet min metter ghemeinte ten avontmaele te gane ende vrede te houden, ende dat de dienaers ter gheleghener tijdt hier van met hemlieden noch willen handelen. Hier Angheven Gabrielis Bert ende anderen.

Digitized by Google

inne hebben de dienaers verwillicht ende es de saeke alzo uutghestelt tot naer den avontmaele.

Schultbekenninghe ende protestatie Jeremie Ackerman.

Verscheen Jeremias Ackerman, verclarende hoe dat hij hem sichtent donderdaghe lestleden wat beter beraeden hadde angaende de handelinghe, die als doe ghehouden was tusschen hem ende den dienaers, ende dat hij alsnu ghesinnet was, tavontmael des Heeren metter ghemeinte te ghebruijcken, saluo dat hem toeghelaeten wierde, ter gheleghener tijdt sijne stucken over te bringhen, die hij secht thebbene ende jeghens thoucxken Ynghelramy, ende dat de dienaers sich daer inne naer haere schuldighe plicht wilden quijten. Hier up es hem bij der dienaers gheandtwoordt, dat sij daer in wilden doen so sij vinden souden naer Godes woordt behoorende; „aver dewijle hij in een quaet ghevoelen hadde gheweest, namelick van dat men in ééne kercke Christi soude mueghen ten avontmaele gaen, ende in eene andere niet: item dat hij den vrede niet bevesticht en hadde met ten eersten avontmaele, contrarie sijne belofte, met onderscrivinghe sijnes naems ghedaen, — so was van noode daervan schultbekenninghe te doene, ten minste voor de consistorie; daer toe hij verwillichde, bekennende hem, int guent voorscreven, misgaen thebbene, biddende" etc.

Handelinghe der Dienaren met Govaert Poortman.

Verscheen voor den dienaren Govaert Poortman, verclarende zijn begaen dronckenscap hem hertelick leedt wesende, belovende daervan beternesse voortan te doene. De Dienaers met elckanderen ghesproken hebbende, ende sonderlinghe gheconsiderert, dat hij so dickmael vermaendt es gheweest, schult bekendt heeft, ende nochtans wederom in de selfve faulte vervallen es, hebben gheadvisert voor dit mael hem s'Heeren avontmael af te segghen ende acht te nemen up sijnen wandel, om daernaer te doene so sij bevinden sullen naer heijsch van der saeke behoorende.

Clement Waulters vande avontmaele gheseit om dronckenscap.

Angaende Clement Waulters, dewijle de dienaers sekerlick gheinformeert waren van sijn onbehoorlicke droncken-

Digitized by Google

scap up een nieuw begaen, ende dat hij thaerlieder vermane in consistorien nyet verschenen was, — wierdt gheadvisert, hem tnachtmael des Heeren af te segghen ende daer naer met hem te handelen.

Cornelis dHooghe van de avontmaele gheseit om vechterie.

Angaende Mr. Cornelis dHooghe, dewijle hij openbaerlick ghevochten hadde, ende, daer over vermaendt, in consistorie te commen, om met hem van zijn saeke te handelen, nyet ghecompt en es, — advise: hem van den Avontmaele te segghen tot van sijne saeken ghekend soude sijn.

Acta 5en Februarij 1570 Sondaechs.

Angaende Davelu, nopende Jacob Koort.

Verscheen Jan Davelu ende Hc. Nabuer, verthoogende, hoe dat sij hier te vooren seker clachte anbrocht hadden van Jacob Koort, ende begheerden derhalfven te wetene, hoe men met hem ghehandelt hadde. Beclaechden sich dat men onrechtelick gedaen hadde, sodane onboetveerdighe persoonen ter tafelen des Heeren te laten gane, ende niet beter acht up de cudde des Heeren ghenomen. Andtwoordden de dienaers, dat etlicke van de auderlinghen hiervan last ghenomen hadden, die nu niet teghenwoordich waren. Hier om es dese saeke verdraghen tot een anderen tijdt. fol. 43.

Angaende Pieter de Bert.

Verscheen Petrus de Bert, bracht in wederom tscrift van belijdenisse, hem eertijts bij de consistorie ghegheven om te subsigneren, verclarende, dat hij daer in swaricheit vondt: eerst angaende de dryvuldicheit, van de sonderlinghe eijghendommen, den persoone des Vaders toeghescreven, namelick 't beginsel der Scheppinghe aller dijnghen, twelcke alle 3 de persoonen toecompt. Wierdt hem belast, van dese daghe in 8 daghen, bij scrifte over te gheven op tcortste de poincten sijnder swaricheijt, ende alsdan met te bringhen tvoorseijde belijdenisscrift.

Digitized by Google

Acta 9en Februarij.

Angaende J. Enghelramus.

Verscheen Jan Enghelram, verclarende, hoe dat hij an te gheven hadde eene saeke, die profijtelick, vredelick ende stichtelick soude wesen voor de ghemeinte, begheerende daeromme dat de diakenen daer over mochte ingheroupen sijn. Andtwoordden de Dienaers, dat hij sijne sake angheven soude, ende, so sij noodich vonden datter de diakenen over gheroupen dienden, souden alsdan sulcx laeten gheschieden. Dit ghehoort, gaf Enghelramus over een scrift, twelcke ghelesen werdt, ende, midts dien de dienaers gheene ghelegentheit hadden om tselve scrifte te verhandelen, was de saeke uutghestelt tot over 8 daghen.

Handelingh ende vermaninghe an Mr. Cornelis dHooghe ghedaen.

Verscheen Mr. Cornelis dHooghe: wierdt hem vertoocht hoe dat hij over sekeren tijdt hem grootelicks mesgaen hadde met vechten ende te smijten met vuusten zekeren persoon in de jeghenwoordicheit van Ynghelschen, Duijtschen ende Walen. Kende Mr. Cornelis den persoon wel een soufflet ghegheven thebbende, maar breeder niet, waer inne hij achtede niet qualick ghedaen thebbende, de wijle (seijde hij) de persoon een stick rabauts was ende sulcx wel verdient hadde; jae was hem leedt, dat hijs niet thienmael meer en hadde.

Hierover vermaendt met Godes woordt, als dat hij, een privaet persoon sijnde, hem niet en vermochte te wreken, noch hem selven te berechten met smijten van eenen anderen, maer veel meer selve iniurie lijden, volghende de leeringhe onses Heeren Jesu Christi, heeft ghepersistert, als dat wel ghedaen was, dat den persoon gheslaeghen was, alleenlick was hem leedt, dat bij sijnder handt gheschiet was, ende wenschte hem noch thienmael meere. Hiermede es hij vertrocken om hem beter te bedijncken.

Digitized by Google

Acta 12en Februarij Sondaechs.

Verscheen Jan Davelu en Hendrick Nabuer, begheerende andwoorde up tguene bij hemlieden Sondaeghe lestleden anghegheven. Wierdt hemlieden verclaert, hoe dat de broederen, die met Jacob Koort ghehandelt hadden, hem alles voorghehouden hebben, zulcx als hier te vooren bij hemlieden anghegheven es gheweest, van al twelck hij leetscap bewesen heeft ende bekendt qualick ghedaen thebbene. Dat aver dit hemlieden nyet anghegheven es gheweest, es gheschiet bij verzuijmenesse van den broederen, die metten zelven Koort ghehandelt hebben, ende namelick van Thomas Soen die hiervan principalick last hadde, de welcke van zijne verzuijmenesse sijn schult bekende.

Andwerde der dienaren an Davelu ende nabuer nopende Jacob Koort.

fol. 44.

Verscheen Mr. Jan Enghelram, versouckende andwerde op sijn scrift ten letsten daghe overghegheven, inhoudende seker versouckstucken, als namelick, dat de dienaers oft diakenen, so sij yet teghen sijn boucxken hadden, dat selve met bescheidenheit voortbrijnghen souden, op dat de saeke eenmael door sodane arbiters of richters, als beijde partien verkiesen souden, soude mueghen beslecht worden. Item dat deselve dienaren ende diakenen, so int generale als particuliere, hemlieden verclaeren souden partijeghe of onpartijeghe, ghelijck alreede (zeijde hij) Thomas Soen, Phls. Garcy, Jan de Cueninck ende Pieter de Bert, auderlinghen, ghedaen hadden, zo van ghelijcken oock meer andere buuter consistorie.

Andwerde der dienaren up tangheven Enghelrami van Donderdaghe.

Item, dat de dienaren, die tot noch toe sich onpartijdich bewesen hebben ende bewijsen, sullen naer hueren officien haer debuoir doen, ende eenen ijderen, huer meijninghe ordentlick te verclaren ende (die wat hebben) met bescheijde over te bringhen, op legghen, ende tijdt daer toe stellen. De dienaers, naer seker vraeghen ende andwoorde ende waerschuwinge, van dat Enghelram qualick dede, etlicke huerer voor partijeghe an te commen gheven sonder be-

Digitized by Google

hoorlick tuijchenis, hebben gheandtwoordt: Up 't 1e ende 't 2e versouck, dat sij achteden onghehouden tsijne up dese tijdt te verclaren, of sij yet teghen sijn boucxken hadden oft niet, ende so sij wat hadden dat selve te moeten voortbrijnghen.

Ten anderen oock seijden, onghehouden tsijne, hemlieden daer jeghens partie te moeten verclaren of non partie, ende ten surpluse wilden aerbeijden om middel te vinden, dat de swarichèit in de ghemeinte, ter causen van tboucxken ontstaen, eenmael mochte gheweert worden.

Andwerde up t'angheven Enghelrami, angaende de guene, die nae den ghemaecten vrede ten avontmaele niet en quamen.

Was hem voorts gheandwoordt up seker ander vertooch, bij hem te vooren ghedaen, angaende de guene, die, den vrede onderteekendt hebbende, ten avontmaele nyet commen waren ter eerster reijse, naer utwijsen tpacificatiescrift, — als dat deselve persoonen nyet so lichtelick toeghelaten waren gheweest desen voorleden avontmaele, als hij wel meijnde ende in consistorien anghegheven hadde, maer dat se voor de dienaers hare scult bekendt hadden.

Acta 16en Februarij Sdonderdaechs.

Pieter van Uden versouct ter ghemeente te commen.

Verscheen in consistorien Pieter van Uden, versouckende gheadmittert te sijne totter ghemeinte, ende te dien fijne metten anderen in de naeste belijdenesse des gheloofs te mueghen verschinen, presenterende oock seker schultbekentenesse in scrifte, die hij voor der ghemeinte consenterde afghelesen tsijne. Dese zaeke wierdt verdreghen tot op eenen anderen consistoriedach, ende gheadvisert, daer en tusschen seker tuijghen te hooren.

Angheven Joannis de Grave.

Verscheen Jan de Grave, zegghende, hoe dat hij bedroeft was, dat hij de discipline in onser ghemeinte meer achterwaert dan voorwaert sach gaen, sulcx dat d'Ynghelschen voor een part ons daer inne te boven ghijnghen. Want 't es kennelick (zeijde hij) dat men onlancx toeghelaten heeft totter ghemeinte, sonder openbare schultbeken-

Digitized by Google

tenesse, persoonen, die, in C. Eduwaerts tijdt van de ghemeinte sijnde, daernaer in Cueninghinne Marie tijdt totter papisterie vervielen, contra t'oude ghebruijck deser ghemeinte. Waren oock etlicke toeghelaten, die de kercke ghelastert hadden, sonder daervan openbare scult te bekennen. Dit was hij ghedronghen den dienaren an te gheven ende te bidden dat sij daer inne voorsien wilden.

Wierdt hem gheantwoordt: vooreerst, dat de dienaers sijne vermaninghe in danck namen, ende zo vele het de discipline anghijnck, achteden sij die naer Godes woordt ghebruijckt thebbende, zo verre hemlieden doenlick ende der kercke profijtelick es gheweest. Waren oock bereet, hare handelinghe t'aller tijdt te verandtwoorden. Baden derhalfven hij wolde te vreden sijn, ende betrauwen dat de dienaren de meeste bouwinghe altijts soucken sijn. fol. 45.

Advijs der dienaren ghegheven an Pieter de Brune.

Verscheen Pieter de Brune, verselscapt met Guillame van den Bogaerde ende Pieter Bauters: versochte in consistorien ghelesen thebbene sekeren brief, tanderen tijden gescreven bij der consistorie van Ghendt an de consistorie alhier; twelck ghedaen wierdt, ende men verstondt bij inhoudt des selven briefs, als dat Pr. tanderen tijden een dochter sou beslapen hebben ende huer belofte van trauwen ghedaen, zo sou secht.

Hier up Pr. ghevraecht van de waerheit, bekende tbijslapen ten diverschen stonden gheschiet tsijne, maer ontkende expresselick oijnt eeneghe belofte ghedaen hebbende. Ende dewijle de dochter selve hem tot het voorseijde bijslaepen verwect hadde, ende dat daer ghenouch gheruchte van oneerbaerheit achter haer ghijnck, zo en was hij geenssins thuer waert ghesint om huer te trauwen; versouckende ernstelick hierup tadvijs van de dienaren, hoe hij hem hier inne christelicxt ende stichtelicxt soude draghen.

De dienaren up al ghelet hebbende, gaven hem voor advijs: eerst, dat hij bij yemandt van sijne vrienden te

Digitized by Google

Ghendt soude doen hooren informael, bij notaris, up tgheruchte van oneerbaerheit, dat achter de dochter ghaende es binnen Ghendt, daer se woonachtich es: voorts dat hij alhier comparere voor Notaris ende ghetuijghen ende aldaer verclaere, hoe dat hij in meeninghe es, hem te voughen ten huwelicke staete; aver dewijle daer seker dochter es binnen Ghendt die wat rechts van belofte an hem pretenderende es, ende dat met onrechte, zo hij sustinert, zo begheert hij, alvoor en aleer hij hier eenich huwelick angaen wilt, van der voorseide gheheeschte belofte ghepurgert te sijne, ten welcke eijnde hij hem alhier te rechte stelt, 'tsij voor den E. Superintendent, den B. van Londen, tsij voor de duijtsche consistorie, oft eenighe andere rechters binnen den lande, daer de saeke bequamelick soude mueghen verhandelt worden; Versouckende dat sijne partie van ghelijcke doe, so sij als noch bij hare pretensien — heessche van belofte — es persisterende, ende hiervan declaraetie sende, binnen dry maenden naer d'insinuatie van dese. Ende zo sij daervan in faulte blijft, protestert, an haer nyet meer ghehouden tsijne, oft huer in toecommende tijden tot enigen haeren heesschen ofte clachten, deser saeken angaende, te moeten verandwoorden, hier oft elders. Van twelcke hij instrument versoucken sal in behoorlicken vorme, ende daer van instrumentael ghedaen thebbene an sijnen partie, naer de costume in ghelijcken gheusert. Dit instrument zal hij senden in handen van eenen sijnen vriendt, ende, d'informael daer van ghedaen sijnde, sal hij tzelve wederom, metten relase van den notaris, hier senden. Ende so sijne partie binnen den ghesetten tijdt nyet en compt, scrift ofte procuraetien en sendt, om huere saeken te verandtwoorden, oft andersins te doene, so sou meenen sal tot voorderinghe haeres gheheeschten rechtes van beloofde trauwe dienende, — so sullen de dienaren alsdan in de saeke voorder handelen, so zij bevinden sullen recht

Digitized by Google

ende billick tsijne, ende daer inne ghebruijcken sulcken raedt, tsij van den E. Superintendent oft andere, als sij goedt bevinden sullen.

D. Barth. ende Thomas Soenen deden rapport an de consistorie van de handelinghe ende communicatie, die sij ghehadt hadden met Gabriel Berts, angaende de forme der verkiesinghe der diakenen, lestmael hier ghebruijct, waervan gheseit es foliis 25 ende 40. De summa was, dat sij hem nyet en hadden connen winnen noch persuaderen, dat de voorscreven forme scriftmatich ende stichtelicxt was. Nyetmin, dat hij zijn ghevoelen bij hem houden ende vrede houden soude. fol. 46.

Acta 19en Februarij Sondaechs.

Versouck Bernaerds om te huwelicken.

Hendrick Bernaerds, van Delft, versochte hem ten H. Eestande te begheven met Arnolda Bauwenes, vidua Zegher Pieterssen, van Vlissinghen, dewelcke, hoewel sij van der ghemeinte niet en es, huer nochtans begheert daer toe te begheven. Gheaccordert d'1e uutroupinghe te doene van Sondaghe in 8 daeghen, ende daer en tusschen bescheet te brengene an de consistorie van de consente van de voorseijde Hcs. moeder, zoot mueghelick es, al eer men metter bevestinghe voortvaren zal. Voorts dat Arnolda huer sal laeten examineren de fide, up dat men ten daeghe der bevestinghe des huwelicx sulcx der ghemeinte angheven mach, ende sou daernaer ten eerste keere t'avontmael metter ghemeente houde.

Angheven Loys Thiery.

Verscheen in consistorien Loys Thiery, versoukende, voor eerst, dat hem de Dienaers gheven oft bewijsen soude de somme van 30 sh. st., om daermede te betalene een quarter jaers huushuer van D. Barth., ghevallen Kersmesse lestleden.

Voorts versochte als tanderen tijden betalinghe van de somme van 34 ℔ st., die hij voor de ghemeente verschoten hadde, zo hij seyde. Ende so men hem daer van gheen contentement doen en wilde bij belofte, waer ende wan-

Digitized by Google

neer hij sijn penninghen crijghen soude, so soude hij hem moeten voorder beclaeghen. Verclaerde voorts, dat hij hem beswaert vandt ende dat hem dochte, dat wij der ghemeinte ende onsen officie te cort daden, daermede dat wij persoonen, die Christum verloochent hadden, item eenen banckeroutier, ter ghemeinte toeghelaeten hebben, sonder openbare scultbekentenesse te doene. In al twelcke hij de dienaren beschuldichde niet recht ghedaan thebbene, versouckende daerom dat sij hare schult bekennen souden van haren mesuse. Dit alles ter presentien van Wm. Togghe, Franchois Clercx ende Cornelis Joossen, diakenen, die hij hier over riep als ghetuughen.

Ghevraecht, met wat Scrifte hij de voorseide beschuldinghe wilde proberen, seyde met Deuteronomium 13, daer ghescreven staet, dat de guene, die tot vremde goden gaen metten doot moeten ghestraft werden, „maer ghijlieden, namelick dienaers, en hebt se met ten doot niet ghestraft, maer met eenen vossensteert ghestreken". Item allegierde t'exemple van Ananias ende Saphira, zeggende datter noch meer dierghelijcke in de Scrift te vinden waren, zo exempelen als scriften, alles gheschiet op datter een vreese ondertvolck commen soude. Ghevraecht, wat persoonen de dienaers contrarie de voorseide regulen ende andere, die hij seyde inde Scrift vervatet tsijne, totter ghemeinte gheadmittert hadden, andtwoordde: Adam der Kinderen, de welcke sijne kinderen t'Andtworpen in den papistischen dienst hadde laten gaen met coorcappen, oversloppen [1]) etc.: item 2 persoonen in Cueninghinne Marie tijdt vervallen totter papisterie: de banckeroutier was Hc. de Cleermaeker, die met zijne creditueren tellement quellement veraccordeert was. Dese saeke es verdraeghen tot van donderdaeghe, dat comt, in acht daeghen, om als dan andwoorde te gheven ende breeder dese anghegheven stucken te verhandelen.

---

[1]) *Oversloppen*, ook wel overrocken genoemd: *koorkleed.*

Digitized by Google

Angaende Pieter van Uden, dewijle Sdonderdaghe lestleden gheresolvert was, seker tuyghen te hooren, so es sulcx ghedaen, zo hier naer volcht: Tuijchnis angaende de Pieter van Uden.

Hendrick Moreel heeft ghetuycht up seker vraechstucken hem ghedaen: eerst dat hij niet en weet waerom Pr. t'Andtworpen ghevanghen was, noch hoe hijt ontquam: angaende de dochtere secht, dat hij wel weet, dat se huer mesdreghen ende een kindt ghehadt hadde t'Aken, eer se tot Pr. huuse quam, ende dat se, daer commen sijnde, hem trauwelick ghedient heeft den termijn van 12 of 13 jaeren; daernaer Pieter, weduwnaer sijnde, heeft se beslaepen ende een kindt bij haer ghehadt; Pieter te Lonnen commen wesende, so heeft sou huer daer oock bij hem ghehouden, daer hij se wederom beslaepen heeft, ende eyndelinghe voorwendende, dat se oneerbaerheit begaen hadde, heeft se van hem henen ghesonden.

D'huusvrauwe van Hendrick Moreel zecht in effecte warachtich tsijne sulcx als hueren man ghetuycht heeft, daertoe niettemin voughende tot breeder verclaringhe, dat sou wel weet, dat Pr. in meeninghe was, de dochter te trauwen hier te Londen, maer dat hij briefven ontfinck, dat se haer t'Andworpen ieuwers, eerse naer Londen quam, met andere persoonen over zee oneerlick ghedreghen hadde: item dat se haer oock hier binnen Londen oneerlick drouch, twelcke oorsaeke was, dat hij se van hem dede.

Jan Davelu tuycht in effecte ghelijck als Hc. Moreel ghedaen heeft, uutghenomen van t'vanghen Petri, twelcke hij zecht, om schult ghesciet gheweest tsijne, ende dat Pr. met behendicheden uuter dienaren handen hem ontmaecte.

Acta 23en Februarij Sdonderdaechs.

Verscheen Jacques Grameije, exhiberende zeker attestatie, onderteekendt bij Notaris ende dry ghetuyghen, bij Tuijchnis Grameije.

Digitized by Google

hem beleedt[1]), welck attestatie bij den Dienaers ghelesen, gheheel insouffisant bevonden was, ende daer omme gheordonnert de tuyghen te verhooren in consistorien, twelcke ghedaen es gheweest in der mannieren naervolghende:

Eerst Cornelis Pauwels, broeder deser ghemeinte, heeft ghetuycht, zo hier naer volcht: te wetene dat hij Jacques Grameye ende zijn eerste huusvrouwe (die hij zecht een vroevrouwe gheweest tsijne) zeer wel heeft ghekendt binnen der Stadt van Andtworpen over 6 ofte 7 Jaeren, ende weet wel, dat de selve vrouwe altijts, sichtent dat hij se ghekendt heeft, van oneerbaren gheruchte gheweest heeft, selfs ten tijde dat se met Jacques huus hilt, want sou oneerbaere vrauwen thueren huuse hilt onder tdecxsel, dat se een vroevrauwe was, ende als men somwijlen Jacques van sulcx waerschuwede, so zeide hij, dat hij anders niet gheweten en hadde, t'en waren vrauwen, die tsijnent waren commen gheleghen. Zecht voorts, dat hij met Grameye te Vyanen in dienste gheleghen heeft, ende wederghekeert sijnde naer huus, so heeft Jacques sijn huusvrauwe vonden openbaerlick huushoudende met eenen anderen man, daermede sou te vooren beclapt gheweest hadde. Ghevraecht, of hij niet en weet, of Jacques hem oneerlick ghedreghen heeft ende zijn huusvrauwe eenichsins oorsaeke ghegheven heeft om van ghelijcken te doene, zecht neen.

Govaert van Steenemuelen, oock broeder deser ghemeinte, tuycht hoe dat Grameye sijn ghebuerman gheweest heeft binnen Andtworpen, omtrent 5 jaeren, ende weet over sulcx wel dat d'huusvrauw van Grameie van oneerbaerheit berucht ende befaemt es gheweest, selfs ten tijde dat se tsamen huus hilden, ende ghelooft, dat Grameye uut gheen ander oorsaeke dan uut onduldicheit van zijnder huusvrauwe weghen, vertrocken es naer Vianen in den dienst van Brederode. Weet oòck wel, dat Grameye ghequest es gheweest van eenen barbier, die sijns huusvrauwens pol was

[1]) *Beleedt*, van belijden. Kil. deducere, binnenleiden.

Digitized by Google

ende daer mede zou boeleerde, warof notorie fame ende gheruchte was. Angaende Jacques, zecht, dat hij van hem gheen quaet gheruchte ghehoort en heeft, maer heeft hem altijts voor een lustich man anghezien. fol. 47.

Hans van Muenickhuusen, gheboren van Weenen, ende langhe t'Andtworpen ghewoondt hebbende, zecht, dat hij over 10 jaeren Grameie ghekendt heeft, ende dat uut oorsaeken, dat hij dickmael converserde ten huuse van Rem de Potter's zwaeger, die een glaesscrivere was: weet oock seer wel, dat Jacques huusvrauwe een oneerbaer vrauwe was, want sou bouleerde met eenen barbier, wiens broeder met hem deposant ghewoondt heeft, waer van somtijts twisten ende ghevechten tusschen Jacques ende denselven barbier ontstonden. T'es oock ghebuert, dat hij deponent es gaen dryncken over t'veer t'Andworpen, daar de voorseijde Jacques huusvrauwe bier tapte, ende vraeghende naer den weerdt van den huuse, zo quam de voorseide barbier voort, hem uutghevende voor den man, ende wenden beiden voort, hoe Jacques Grameye ghestorfven was in den legher van Brederode. ende breeder nieuet.

Katherine, huusvrauwe van Jan Walewijn, angheclaecht om seker lichtveerdicheit in openbaere straete begaen, ende daerover in consistorie gheroepen, ende niet ghecompareert, was lestmael vermaendt van den nachtmaele te abstineren, om huere inobedientie; de welcke nu voor de dienaers verschenen, huer excuserde, eerst dat se van tontbieden in consistorien niet gheweten en hadde, want huere maecht de bootscap niet en dede; ten tweeden: angaende tfaict, daeromme sommighe claecht was, ontkende tselve, ende so men sulcx hiernaer t'hueren laste conde verifieren, presenteerde beteringhe ende satisfactie. Hiermede es sou in de name des Heeren laeten gaen. Catherine Walewijn.

Jaspar van Hautte, verschenen in consistorien, es voorghehouden gheweest tguene daermede Franciscus hem t'anderen tijden beschuldicht heeft, als fo. 30 staet. Hij ont- Hautte werdt vermaendt up t'angheven Francisci.

Digitized by Google

kende tfaict in de mannieren, zoot Franciscus angheghe-
ven hadde, maer was warachtich, dat hij ende Hc. de Moor
de dochter ernstelick vermaenden te gane uut Franciscus
huuse, ende, de wijle sou bezich was, om huer te bedijnc-
ken, quam daer een broeder met name Lieven Buus, te
haer gaende, de welcke onder andere jeghen de dochtere
seijde: „Betken, laet u werck staen ende gaet met ons", ende
nam se met dien huer naijwerck uuten hande ende leijdet up
tbedde. Dits tguene dat van de saeke gheschiet es. Presente-
rende hiervan prueve. Wierdt verdreghen tot up een an-
deren tijdt, dewijle Franciscus absent was.

Enghelram met Bent versoent.

Mr. Jan Enghelram ende Nicolaes Bent, beede ontboden voor de dienaers, ende particulierlick ghehoort up seker querelen, die sij uutstaende hadden, sonderlinghe Enghel-ram jeghens Bent, zijn eijndelinghe bij den dienaers ver-eenicht, hebben hare stucken, die sij teghen den anderen hadden, laeten vallen, ende elckanderen dhandt der versoe-ninghe ghegheven. Nicolaes heeft belooft, niemandt ontrust te maeken angaende tboucxken Enghelrami, reserverende hem nochtans die liberteit, van jeghens tselve te scriven ende de faulten, die hij meendt daer in te wesen, te bewijsen, in tij-den ende wijlen als hij tselve stichtelicxqt zal mueghen doen.

Pieter van Uden.

Pieter van Uden exhiberde eenen brief, an hem ghescre-ven van Andtworpen, bij seker dochterken, dat hij van joncx om Gods wille upghehouden hadde, daerbij zou hem ad verterde, dat zijn dienstmaeght bij sijne neve gheslaepen hadde, hanghende dat hij Pr. te Londen gheweest hadde. Voorts hem waerschuwende ende dissuaderende, dat hij se niet trauwen en soude. Pieter ontkende bij de voorseijde dienstmaeghet gheslaepen thebbene hier te Londen, twelck nochtans ghetuijcht es bij Hendrick Moreel. De saeke

fol. 48.

wierdt uutghestelt om breeder bescheit te vernemen.

Garcy ende Enghelram.

Wierdt verhandelt tscrift van Phls. Garcy, ten voorleden consistoriedaghe overghegheven, inhoudende seker beswa-ringhen, tsijnen laste angherecht bij Mr. Jan Enghelram,

Digitized by Google

daerof hij begheerde ghepurgiert te sijne. Wierdt bij den dienaers goedtghevonden, naer der examinaetie van der saeken hemlieden beede te vermanen van de feijlen, die men an hemlieden in dese handelinghe ghespuert hadde, ende daer naer tot versoeninghe te vermanen, twelcke ghedaen es gheweest, ende sijn beede met elckanderen versoent.

Acta 24en Februarij Svrijdaechs.

Alexander Bogaert, van Ghendt, ende Elijsabeth van Coppenhole, van Curtrijcke, versoucken sich ten H. eestande te begheven. De dienaers ghehoort hebbende verclaeringhe van Guilliaume Bogaert, broeder ende oversiender van Alexander, item van der huusvrouwe van Jan van den Luere, oom maternel van Betken, met wien sou van joncx ghewoondt heeft, ende wiens sorghe sou van joncx bevolen es gheweest bij vaeder ende moeder, hebben verwillichicht haer lieden versouck ende Sondaeghe gheaccordert d'1ste uutroupinghe.

Alexander Bogaert versouck ten huwelick met Betken Ver Luere.

Acta 25 ditto Saterdaechs.

Verschenen in consistorien Jan Clercx ende Claude Dotignys, presenterende den Dienaren zeker lanck ghescrifte, bij twelck zij sich seer beclaechden van den dienaeren, als dat sij de discipline nyet behoorlick maer alleenlick stuckwijsen ghebruijcken, ende onder andere over de naervolghende persoonen: als namelick Franciscum Marguinam, die een boos ende schandelick stuk tegen D. Gott. Wingium begaen hadde; Heindrick Hoppesack ende Nicolaes Bent die D. Barth. met sulck een schandvlecke beswaert hadden; Mauricius de Cuijper totter ghemeente toeghelaeten, nyet jeghenstaende dat hij een professant, jae capitain der ketterie Donatii was, int afschuwen van de kercke Christi om de gebreken der dienaren etc.; etlicke versoende broeders tot ten avontmaele ontstichtelick toeghe-

Angaende Clercx ende Dotignys.

Digitized by Google

laten, dewijle zij meineedich waren ende groote erghernesse angherecht hadden; ten letsten hadden de dienaers eenen bancqueroutier ten Avontmaele toeghelaeten, welcke daedt (seijde zij) bij de meeste part voor dieverye ende bedriegherie ghehouden wierdt; voerden hier oock in van D. Ysebrando, hem noemende den „valschen ende godloosen beschuldigher Ysebrandus."

Andwerde der dienaren.

De Dienaers, de voorseide poincten ghehoort hebbende, hebben voor eerst den voorseijden 2 broederen verclaert, dat se seer bedrouft waren van haerlieder onghetijdich angheven, ende dat se nyet ghecommen waren, also men behoorde, ende so de dienaers opentlick uuten predicstoel versocht hadden, sonder te bijden tot up den letsten avondt voor tnachtmael, ende so laete in den avondt, ghelijck zij deden. Item dat se voorleden zaeken opraecten ende die met 2 zo 3 nachtmaelen, sichtent gehouden, behoorden begraven gheweest t'hebbende. Voorts, zo zij yet up den dienaren hadden, daer inne zij mainteneren wilden der discipline te cort ghedaen te zijne, dat sij sulcx behoorlick angheven souden voor den E. Superintendent, oft voor de vergaederinghe der dry ghemeinten; de dienaers presenterden sich daer te verandtwoorden. Eyndelinghe baden den broederen, dat se sich voortan vermijden wilden van hemlieden met sodane langhe scriften te molesteren, ende een anderen tijdt haren bitteren stijl in eenen soeteren veranderen, die den christenen beter betaemt.

Versouckt Handschutter te huwelicke met Corn. Hc. Claes.

Joos de Handschutter versouckt hem ten huwelicken te begheven met Cornelie, weduwe van Heindrick Claes, ende voorts hem ter ghemeinte te begheven. Ghehoort tgoedt ghetuijchnis van beiden, accorderen de 1e uutroupinghe als morghen, ende hem t'examineren de fide, eer hij traut, ende
fol. 49. der ghemeinte an te gheven dat hij gheexamineert es.

Acta 26en Februarij Sondaechs.

Versouck Sebastiaen Deurhof.

Verscheen Sebastiaen Duerhof, die eertijts als hij in de

Digitized by Google

ghemeinte ontfanghen wierdt, schult bekendt heeft van de doopersche dwalinghe, daer inne hij ghesteken hadde, verclarende, hoe dat hij een kindt heeft van den ouderdom van 7 jaren ofte bet, twelcke niet ghedoopt en is, uut causen eensdeels dat tselve in zijn bevele nyet gheweest en heeft, sichtend dat hij in de ghemeinte heeft ghesijn, versouckende tselve alsnu ghedoopt thebbende. De Dienaers, tsamen ghesproken hebbende, hebben hem zijn versouck verwillicht, behaudens dat men ten daeghe als ment doopen zal, te wetene Sondaeghe naest commende, der ghemeinte angheven sal sulcx hier naer volcht: „Dit kindt dat hier ten doope brocht wordt, es duer dwalinghe van den doop etlicke tijdt onthouden gheweest, ende sichtent dat de vaeder totter ghemeinte commen es, en heeft tkindt in sijn bevele niet gheweest, om ten doope te mueghen bringhen".

Acta 2 Marty 1570.

Versouck exrs. testam. V. D Gualtery Delenii.

Verscheen Ghelain de Beste, verclarende, hoe dat de Weduwe Gualteri Delenii voor huer overlijden voor executuers hares testamentes ghestelt heeft Gisbertum Joännis, Anthonie Carpereau ende hem Ghelein. Voorts bij hueren testamente ghelegatert de somme van 40 sh. st. an 4 portien, te mijncken[1]) van de somme van 8 ℔ st., die Jan Lamoit huer schuldich es bij cedulle. Van welke somme hij, Beste, an den voorseiden Lamoot betalinghe versocht heeft, de welcke hem in andwoorde ghegheven heeft, dat hij de schult niet schuldich en was, maer de duijtsche kercke, versouckende daeromme voor consistorien ontboden te sijne ende zijne defensie aldaer te proponeren.

Hierup Lamoot binnen ontboden sijnde, heeft verclaert hoe dat dese saeke tandere tijden noch bij hem anghegheven es gheweest, daerom hij hem verdrouch van breeder verhael alsnu daervan te doene. Ende voor een slot, om

[1]) *Te mijncken van*, zooveel als te breken uit.

Digitized by Google

een eijnde van der saeke thebbene, verclaerde, dat hijs hem ghedrouch in de discretie van de dienaren, begheerende dat sij daer inne doen souden ende oordeelen, so sij naer God ende de liefde des naesten souden bevinden billick ende redelick te sijnde. Dit wierdt aldus verdreghen tot up eenen anderen dach, midts dat de consistorie in competenten ghetale niet en was.

Versouck Pr. van Uden.

Verscheen Pr. van Uden, presenterende seker briefken van schultbekentenesse, vraeghende of de dienaers hem daerup in de ghemeinte ontfanghen wilden. Wierdt hem gheandtwoordt in presentien van Mr. Jan Cubus ende Marinus Lambrechse, de Cuijper, datter alsnoch wat resteerde te inquireren, twelcke ghedaen, men soude hem een absolute andwoorde gheven. Hiermede es hij vertrocken, zegghende als hij noch eens voor consistorie commen soude, men soude hem sijn versouck toelaten. Voorts beschuldichde de consistorie, dat zij achterclappers ende lueghenaers gheloofden, ende luijden met eeren en hoorden noch en gheloofden zij nyet.

Handelinghe met Marten Tay.

Verscheen Marten Tay, ontboden bij den dienaers om de saeken, fo. 39 etc. verhaelt, ende wierden hem voorghehouden 3 poincten: eerst of hij nyet gheweten en heeft dat de Lutersche Leere different was van de onse; ten tweeden: indien hij sulcx wiste, waeromme hij dan met hen ten nachtmale ghegaen sij, ende of hi de leeringhe deser kercke in den puncte des avontmaels onrecht achte; ten derden: waeromme hij sulcx ghedaen hebbe, sonder wete ende advijs der dienaren, dewijle uut sodane eene daet der ghemeinte wel eenich nadeel commen mochte.

Antwoordde Marten up 't 1e, dat hijt wel gheweten heeft: daeromme als hij int landt quam, ende nyet begheerende sonder religie te leven, heeft hem totter ghemeinte alhier begheven; doch met sodane protestatie, als dat hij in den
fol. 50. voorscreven puncte contrarie ghevoelde van het guene dat in dese kercke gheleert wordt. Acht derhalfven, dat hij in dien deele an onse ghemeinte niet ghebonden en es.

Digitized by Google

Up 't tweede, daer sijn seker disputatien tusschen hem ende de ministers ghevallen, hier niet noodich te verhalen.

Up 't derde, zecht: dewijle hij wel wiste dat de dienaeren hem gheenssins toeghelaeten en hadden te doene, sulcx als hij ghedaen heeft, ende hij doch hem daervan nyet onthouden conde, so heeft hij der dienaeren aduijs d'rup nyet versocht, up dat hij nyet schene met hen te spotten, als hij contrarie haer advijs zoude ghedaen hebben. Hierup is hij laeten gaen tot een anderen tijdt, ende beloofde daerentusschen sijne belijdenisse scriftelick der Consistorie over te gheven.

Ende overmidts dat hij hem beroupt up zeker protestatie, daerof de ministers zegghen niets ghehoort thebbende, zo wierdt Jan de Cueninck ghevraecht, wat hij daervan onthouden hadde, dewijle hi in dien tijden ouderlinck was; dewelcke attesterde, hoe dat Pieter Carpentier, oock ouderlinck in dien tijdt, verclaerde in consistorien over Marten Tay, ten tijde als hij in de ghemeinte ontfanghen wierdt, hoe dat hij van sodane ghevoelen was, maer dat hij 'tzelve begheerde bij sich te houdene ende hem leerachtich te bewijsen.

Loys Thiery versochte andworde, die hem over acht daghen toegheseit was. De dienaeren up sijn saeke ghedelibereert hebbende, hebben hem voor andwoorde ghegheven, zulcx hiernaer volcht: Loys Thiery versoeckt andworde.

Eerst angaende de 30 sh. st., dat Thomas Soen daerinne provideren sal.

Angaende Adam der Kinderen, de dienaers en wisten niet dat hij sulcx beghaen hadde, als Thiery tsijnen laste hadde anghegheven. Over de 2 persoonen, totter papisterie vervallen in Cueninghinne Marie tijdt, es de discipline gheghaen. Zo vele den banckroutier belangt, dat Thiery bijstellen soude, sulcx als hij anghebrocht hadde; men souder in voorsien. Ten surpluse, so erghens bij versuijmenesse te cort ghedaen waere, men soude up een andere tijdt beter sorghe draghen.

Digitized by Google

Nu angaende zijne ghepretenderde schult, hebben hem gheandwoordt in dese maniere:

Andworde angaende de pretensieschult.

Indien hij gheen middel heeft connen vinden ter tijdt, dat hij noch in dienst ende de schult versch was (wanneer, zoo 't wel te dijncken es, hij sijne neersticheit oock aenghelecht heeft) zo can hij wel verstaen, dat ons de middel te handts veel zwaerder es, daar inne te voorsiene, wel wetende dat de lasten der ghemeinte, sichtent dat wij in dienst zijn, zeer vermeerdert sijn. Daerom houden wij ons an onse andwoorde, daertoe ghevoucht, dat wij onse persoonen niet voorder verbonden en kennen an eeneghe schulden der ghemeinte dan pro rato, als een yder lidtmaet bijsondere. Dan nochtans willen wij naer den heijsch onser vocatie niet aflaeten, alle neersticheit an de ghemeinte an te wenden, om so haest het mueghelick werdt, ghelt te vinden, waermede de schulden, daer inne de ghemeinte sal bevonden worden ghehouden tsijne, betaelt mueghen worden.

Hiervan versochte Thiery een acte in scriptis, dewelcke hem ontseit wierdt, dewijle het gheen ghebruijck en es in de ghemeinte. Zeide oock, hoe dat hij Thomas Soen te vooren ghewaerschuut hadde van Adam der Kinderen, aleer hij in de ghemeinte ontfanghen wierdt. Voorts, hoe dat hij metter voorseide andwoorde, ende sonderlinghe zijn
fol. 51. gheheeschte schult belanghende, niet te vreden en was.

Acta 5 Martij 1570 Sondaechs.

Versouck executeurs testamenti Gualtery Delenii.

Antonie Carpereau, ouderlinck van der Franscher kercke, ende Ghelein de Beste, met Gisbertus Joännis, t'samen executeurs van den testamente van de Weduwe Gualteri Delenii, versochten antwoorde ende bescheet up haerlieden anghegheven versouck, ghedaen Donderdaeghe lestleden. Wierdt hemlieden gheandwoort, dat dese consistorie haer de schult niet andraghen en conde, emmers als noch, maer dat de versouckers Jan Lamoit convenieren souden,

Digitized by Google

soo't hemlieden goedt dochte, die alsdan zijn redres hebben soude up zijn consorten totter tijdt, dat men gheoordeelt hebbe, of de schult legitieme zij, ende de ghemeinte daer inne ghehouden of niet.

Tuijchenis angaende Pieter van Uden.

Ottho Jacobs, scrijnwerckere van Andworpen, gheëxaminert op de saeke Petri van Uden, zecht, hoe dat hij hier te vooren in de secrete ghemeinte t'Andtworpen de wetedoender es gheweest, ten welcken tijde Pieter van Uden (die hij deposant zecht overlanck wel ghekendt thebbende) van de ghemeinte niet en was, maer hadder hem gheerne inghesteken; aver de ghemeinte betraude hem niet ten beste om zeker lichtveerdicheden, die hij opentlick bewees. Zecht voorts, hoe dat hij wel weet, dat hij t'Andtworpen om schulden ghevanghen es gheweest, ende so hij up't scepenhuus brocht was, tot versoucke van sijn creditueren, so ontmaecte hij hem met behendicheit uuten handen der dienaeren, ende t'huus commende vonde zijn jonck wijf ghelegen van kinde, daer of hij de vaeder was, 'twelcke hij versochte in de ghemeinte ghedoopt thebbende, maer 'twierdt hem ontseit. Angaende 'tleven ende de conversatie van 'tzelve jonckwijf en weet hij deposant niet te sprekene.

Vermaninghe ende schultbekenninghe Jacobs Janssen.

Jacob Janssen, ontboden bij den dienaers in consistorien, wierdt vermaendt, van dat hij tweemael hem vervoordert hadde ten avontmaele te kommen, daer hij noch gheen openbare belijdenesse ghedaen en hadde, noch oock niet ghepurgiert en was van den gheschille ende differente, daer in hij met zijne huusvrouwe etlicke tijdt ghestaen hadde. Hier jeghens allegierde hij, dewijle hij in voortijden hem totter ghemeinte begheven hadde, ende nu wederom hem in de kercke ghevonden, als men onlancx openbare belijdinghe dede, dat hij meende in dien deele niet mesdaen t'hebbene. Voorts angaende zijn huusvrouwe, sichtent dat hij letst met huer vereenichde bij tusschenspreken van etlicke van den dienaren, zo en esser gheene nieuwe zwaricheit meer ontstaen, noch scheiden gheschiet,

Digitized by Google

submitterende hem nietmin der schultbekenninghe halfven in 't oordeel der dienaeren, dewelcke die gheadvisert hebben in der mannieren naervolghende:

„Daer es een broeder, met name Jacob Janssen, die in Cueninck Eduwaerts tijden van der ghemeinte was, ende, binnen dry jaeren herwaerts van over zee wederom commen sijnde binnen dese stadt, ende es tot sijnder ghemeinte niet wederghekeert, maer heeft buuten derselve een vrouwe ghetraut, tusschen hem ende welcke verschil ghevallen es, waerduere hij etlicke tijdt met erghernisse van elckanderen verscheiden ghewoondt hebben. Daernaer deselve broeder met sijnder vrouwe vereenicht zijnde, es tweemale ten nachtmale ghecommen, onordentlick ende buuten wete der dienaren. Wie hij hiermede vererghert heeft, bidt hij etc., begherende voortan als een lidtmaet der ghemeinte anghesien te sijne, welcker discipline hij sich onderwerpt." Dit sal hij beandtwoorden met den jaewoordt, Sondaeghe eerstcommende, in de voormiddaegsche predicatie, staende up 'thooghte.

Acta 9en Marty 'sDonderdaechs.

Handelinghe cum Uxore Witte Wronghele.

Naerdien Jacques Witte Wrongle privatelick ende oock in consistorien an de dienaren versocht hadde ende doen versoucken: sij wolden sich informeren up de oneerbare maren ende gheruchten, die etlicke achter sijn huusvrauwe
fol. 52. stroijden, ende van der saken een eijnde maeken, tot purgeringhe oft correctie derselver, zo hebben de dienaers, uut het tuijchnis, dat zij ghehoort hadden van 2 mans ende 2 vrauwen, (welcker verclaers ende affirmael zij in scrifte ghenomen hebben) der huusvrouwe Witte Wrongle, in consistorien verschenen, voorghehouden de naervolghende puncten, ter presentie van Lieven Heindricx ende Mr. Jan Cubus, die sou begheerde daeromme jeghenwoordich te moghen zijn, in stede hueres mans, die uuter stadt was:

Digitized by Google

Vooreerst, hoe dat se seer familieaerlick ende meer dan den aert der eerbaerheit toeliet, verkeert heeft met jonghe luijden thueren huuse ende voornemelick met eenen Marcus Selos, filius Ján's, als met kussen, handt gheven, up den schoot zitten, handt in den boesem te laeten steken ende dierghelicken lichtveerdiche ende oneerbare zeden meer, een ghehuwede vrauwe, sonderlinghe die een suster ghenoemt wordt, gheensins betamende.

Ten 2e, hoe dat sou dicmael laete in den nacht, als hueren man ende d'andere gasten slapen waren, opghebleven es met Marco, ende oock met hem in sijn camer gheweest; item, dat hij, ten tijde, dat sou int kinderbedde lach, gheheele daghen ende somtijds nachten over bij huer in huer camer ghezijn heeft. *Aldus gecorrigeerd. Bartholt Wilhelmi.*

Ten 3e, sijnder oneerlicke propoosten gheschiet tusschen huer ende hem.

Ten 4e, hadse van Marco gheschijnken ontfanghen, als een gouden kethene, zilveren sluetelriem, laeken om een bouken etc.

Hierup heeft sou gheantwoordt:

Ten 1e, dat sij bekende met niemandt so familier gheweest t'sijne als met Marco, ende achtede daertoe goede oorsaeken ghehadt thebben; kende voorts van 'tcussen ende up den schoot sitten, maer t'surplus versaectese.

Ten 2e, ontkende met Marcus in zijn camere bij ontijde gheweest thebbende, maer kendt wel ten diversche tijden upgheweest thebbene totten middernacht ende daernaer, ende dat Marcus oock upghebleven es, naer dat hueren man ende d'anderen gasten slapen sijn gheweest, maer secht, dat se sulcx doen moet om naer huer vuer, keerssen ende huus naer te siene, dewijle huer de sorghe des huus opgheleit es. Ende en can oock sulcx niet laeten, dewijle de gasten ghemeenelick laete up sijn, ende sou, naer hemlieder vertouven, touven moet van slapen te gane. Voorts be-

Digitized by Google

kende, dat Markus in de absentie van hueren man dickmael bij daege ende bij avonde, jae gheheele nachten over in huer camere gheseten heeft bij huer, maer sulcx es gheschiet, dewijle sou in kinderbedde lach, ende de voester wasser altijts snachts bij. Ende al ware daer niemandt bij geweest, so heeft sou ghemeendt, nochtans vrij te sijne van alle suspitie, dewijle sou in kinderbedde lach, so voorseit es, ende noch maer 15 daghen gheleghen en hadde, als hueren man t'huus kwam. Dits oock gheschiet bij wel wetene, jae bij laste van hueren man, die tsijnen vertrecken Marcus badt, dat hij heur woude gheselscap houden in huer camere, ende huer de fantasie weeren.

'T 3e poinct ontkend sou ganschelick.

Up 't 4e, ontkendt van breeder gheschinken, dan eenen zelveren sluetelriem, weerdt 20 of 25 sh. st.

Hiermede es sou laeten gaen tot up een andere tijdt, als wanneer de dienaers met haer breeder handelen wouden, haer vermanende daer en tusschen, haer beter te bedijncken ende niet te verswijghen oft ontkennen, daer inne sou voor God ende de menschen mocht beschuldicht zijn.

Hans Dorain versouckt te huwelick.

Verscheen in consistorien Hans Dorain, van Andtwerpen, ende met hem Tanneken van Kelsbeke, van St. Truijen, suster van de francsche ghemeinte, versouckende hen ten H. Eesfol. 53. tande te begheven ende hare uutroupinghe van de ghemeinte. Compareerde oock mede Hans Dregghe, van Andtworpen, waepensteensmijdt, dewelcke ghetuychde, hoe dat den vaeder van Hans Dorain (die van zijn groote kennesse is) over drij maenden, als hij, Dregghe, te Andtworpen was, hem verklaerde, dat hij te vreden was, dat sijn sone huwede, als hij profijct soude vinden, biddende oock, hij wilde hem de sorghe sijns soons annemen, ghelijck oft zijn broeder ware, 'twelcke hij, Dregghe, hem toesede. Boven dese so exhibeerde Hans Dorain eenen brief van consent, dije hij seide uut sijns vaeders name ghescreven tsijne. Ende van Tanneken's weghe verscheen huer meestersse, daarmede

Digitized by Google

sou 10 jaren ghewoondt hadde, de welcke huer consent hier in drouch, verklarende oock, dat de dochtere vaeder noch moeder en hadde, noch oock hare vrienden en kende. De dienaers, al dit ghehoort, hebben haer versouck verwillicht ende gheconsenteert sondaeghe d'1e uutroupinghe.

Jan Lamoot met d'oude consistorie.

Verscheen in consistorien Jan Lamoot met Jacob Saal, Jan Engelram, Jan Clercx, Claude Dotignijs, wederom vertoochende, hoe hij ghepresseert was van de executeurs van den testamente van de weduwe Gualterij Delenii om betalinghe van de 8 ℔ st., daer in hij hem uut name der ghemeinte verbonden hadde. Ende naer zeker propoosten an beijde zijden gheschiet, zo was dit zijne vraghe: of de consistorie achtede, dat de ghemeinte dese schult schuldich was, ofte dat hij se an zijn been cnoopen soude.

Antwoordden de dienaers, zij en consten niet eijghentlick segghen of de ghemeinte nu de schult betaelen moeste of niet, dewijle zij noint gheen rekeninghe noch behoorlick bewijs van die, noch van anderen, gheheeschte schulden gesien en hadden. Ende al waert schoon so, datse de ghemeinte betaelen moeste, soe saeghense gheene middel alsnoch om an ghelt te gheraeken, dewijle de ghemeinte so belast was met siecken, met aermen, ende andere extraordinaire contributien.

Versouck Petri van Uden.

Pieter van Uden dede versoucken finael bescheet, of men hem admitteren soude totter ghemeinte of niet. Wierdt hem gheandtwoordt, hoe dat de dienaers noch voor eenen tijdt zijn leven ende wandel wilden ansien, ende so hij hem stichtelick ende christelick droughe, sonder lasteren, quaet spreken, oft andersins erghernisse an te rechten, souden hem broederlick annemen ghelijck als andere.

Christiaen Claessen mette Wede. Anthony Bernaerts begheren te huwelicken.

Verscheen Christiaen Clays van Nykercke; versochte hem ten H. Eestande te begheven met Jaentken van Nucours, weduwe van Anthuonis Bernaerts, van Saint Pol. De dienaers, gheinformeert zijnde van den goeden wandel van de voorseide Christiaen, ende dat hij gheen briefven van

Digitized by Google

consente en conste crijghen van vaedere of moeder, uut seker wichtighe oorsaeken, den dienaren bekendt, hebben haerlieder versouck bewillicht, ende Sondaghe d'1e uutroupingh gheaccordeert.

Acta 12en Marty Sondaeghs.

Besluyt nopende Cornelis van der Maze.

Angaende Cornelis van der Maze, die etlicke tijdt ghevanghen heeft geweest om zeker schult, ende daervan hulpe versocht ande ghemeinte, es bij den dienaren ende diakenen up tangheven Arnoldi Stuer gheadvisert ende ghesloten zo hierna volcht: Te wetene, dat Cornelis hem verbinden zal zijn schult te betalen, midts laetende wekelicks afslaen een portie van sulcx als hij ande ghemeinte verdienen zal. Voorts zo zal hem een broeder verbinden jeghens de vrauwe, ende borghen hem, binnen 18 maenden te vuldoene, van de gheheele schult; welcke broeder bij den diakenen (die dese saeke aldus bij derde persoon begheeren uutghericht thebbene om der consequentien wille) schadeloos ghehouden ende gheindempnert sal wesen.

fol. 54.

Handelinghe met Aernoult de Keysere ende Eyken Eyckendale.

Verscheen Aernoult de Keysere met Eyken van Eickendale, om andtwoorde van den dienaers thebbende up huerlieden versouck ende angheven, fo. 38. De dienaers, verstaen hebbende uut sekeren brief, ghescreven bij de consistorie van Noorwichs (die hen up't bescriven deser consistorie wat gheinformert hadden nopende tvoorgaende huwelick van Eyken), dat de 1e man van tzelve Eyken noch in levene was, wonachtich met sijnder moeder binnen 's Hertoghenbosch, — hebben haer dienangaende alleene gheexamineert ende ondervraecht naer de waerheit van de saeke, waerup sou verandtwoordde in der mannieren naervolghende:

Eerst, dat sou hueren man, ghenoempt Marcelis, traude te 's Hertoghenbosch in den couden winter A° 1564; deselve huer man, om de sober neeringhe wille ghetrocken zijnde

Digitized by Google

naer Bruessel, is binnen 4 maenden daernaer ghesturfven binnen Bruessel, zou als doe wesende te Maestricht, alwaer zou ontfinck eenen brief van zijnen broeder, huer laetende weten van zijn siecte; maer als sou te Bruessel quam, zo was hij ghestorfven ende beghraven. Dit vernam sou in de herberghe, daer hij thuus gheleghen ende ghestorfven was. Zecht nochtans, de luyden van dien huuse, de straete, noch oock tselve huus, nu niet kennende, midts dat sou sichtent noch te vooren te Bruessel meer gheweest heeft. Zecht, hoe dat eenen Willem Caekelaers, van Noorwichs, thuerer begheerte last ghenomen heeft over sekeren tijdt, als hij naer Bruessel trock, naer de waerheit van der saeke te vernemen, ende heeft van Bruessel eenen brief ghescreven, hoe dat haren man doot was, welcken brief ghelesen es gheweest bij eenen Aert de Spelmaker ende d'huusvrouwe van eenen Coenraet Fredericx, welcken brief zou zecht gherust thebbende onder eenen Jan Crelis, binnen Londen, ende meendt dat hij noch in wesen es, huer refererende totten inhouden des selven. Hiermede zijn se beede laeten gaen tot donderdaghe naestcomende, ende es besloten, daer en tusschen secretelick naer den brief te vernemen.

Acta 14 Marty sdijsendaechs extra ord.

Verscheen voor consistorie Franchois Gore, versouckende dat men hem inde ghemeinte soude willen ontfanghen. Wierdt hem gheandtwordt, dewijle de dienaers gheinformert waren, dat hij te Sandtwichs afghesneden was om dronckenscap, zo begheeren zij voor eenen tijdt acht te nemen up zijnen wandel, ende daernaer doen dat christelick ende billick ware, hem belastende, daerentusschen tuychnis te bringhen, hoe hij van zijnen ynghelschen meester, daermede hij verbonden hadde ghezijn, ghescheeden was.

Versouck Franchois Gore.

Up zeker scrift, bij Willem Togghe den dienaren gepresentert, om in Coetu te gheven, wierdt bij den dienaren

Angaende 't versouck van Togghe, een scrift in coetu te presenteren.

Digitized by Google

gheandtwoordt: „zo Togghe ofte yemandt el mainteneerde, bij den arbiters ofte d'auderlinghen yeuwers in te cort ghedaen t'sijne, dat sij sulcx voortstellen souden, men soude henlieden daerup contentement gheven, soo't mueghelick ware; daer niet, men soude hemlieden toelaten huere zwaricheden bij claeren bescheeden in scriften te stellen, ende der consistorie over te gheven, om daerup alsdan bij d'auderlinghen huere redenen van andwoorde te stellen, ende het Coetus over te leveren, om te oordeelen." Hierof versochte Togghe een acte in scrifte, die hem voor ditmael gheaccordeert wierdt, bij protestaetie van zulcx niet meer in consequentien te laeten trecken, ende met vermaninghe van dit selve scrift niet te verbreijden of pu-
fol. 55. bliceren, up peine van discipline.

Olivier Brass versouckt te trauwen in de ynghelsche kercke.

Verscheen voor consistorien Olivier Brass, versouckende der dienaren bewillinghe, om te mueghen trauwen in een Ynghelsche kercke, dewijle zijn bruit een Ynghelsche was ende gheen duijtsch en verstondt; verclarende voorts, hoe dat hij over 3 maenden an zijn moeder ghescreven hadde, maer gheen andwoorde connen crijghen. De dienaers gheinformeert wesende van zijnen goeden wandel, voorts van zijn ouderdom als van 30 jaren of daer ontremt, ende dat hij hier ghewoondt heeft eenen tijdt van 9 jaren, — hebben hem zijn versouck verwillicht, salvo dat men in onse kercken 3 uutroupinghen doen sal, so vele zijnen persoon angaet.

Acta 16 Martij 1570 s'Donderdaechs.

Cecilie, Wed. Hans Vrijman, versouct in de ghemeinte te mueghen commen.

Verscheen Cecilie Heijmakers, weduwe van Hans Vrijman, dicht van Mechelen, versouckende in de ghemeinte ontfanghen te mueghen wesen. De dienaers naer dien sij huer vermaendt hadden, ende sou oock huere schult bekendt, van dat sou den voorseijden Hans Vrijman ghetraut hadde, sonder wettelicke scheydinghe alvooren te laeten ghe-

Digitized by Google

schieden van zijn 1e huusvrauwe, die hij verlaeten hadde om hoererie, hebben haer in den name des Heeren toeghelaten totter naestcommenden belijdenisse, dewijle den zelven Vrijman nu overleden es, ende sou ghenouchsaem leetscap bewees van huere onvoorsichticheit ende mesgrijp.

Angheven Saal, contra Ackerman, item presenterende rekeninghe.

Verscheen Mr. Jacob Saal, presenterende den dienaren zeker billet, oft rekeninch van zijn ghepretenderde t'achterheden an de ghemeinte. Verclaerde voorts, hoe dat nu onlancx Jeremias Ackerman up de bursse, voor velen persoonen, in seker t'samensprekinghe, hem groote iniurie angheseit hadde, als namelick onder anderen dese woorden: „Zwijcht Mr. Jacob, ghij zijdt lueghenachtich, ghij hebt altijts de ghemeinte in roere ghestelt met u lueghenen!" Hierover naderhand vermaendt zijnde, present 2 of 3 ghetuijghen, heeft zijn faulte niet bekendt, maer veel meer ghepersistert. Acht daerom Mr. Jacob, dat hij hiermede den vrede ghebroken heeft, ende derhalfven gheeft de saeke anne in consistorien, omme daer inne te doene naar hueren officium.

Andtwoorden de dienaers, eerst angaende de rekeninghe: sij en conden jeghenwoordelick daer up niet andtwoorden, maer dewijle daer noch broederen waren, die oock rekeninghen begheeren over te gheven, zo zouden zij bij den tijdt zien, watter hemlieden inde zaeke te doene stondt.

Ten tweeden, angaende Ackerman, belastende hem de dienaers den zelven Ackerman noch eens of tweemael te vermanen met ghetuijghen t'sijnen huuse, ende niet up de bursse, ende alle vlijt an te wenden, om zijnen broeder te winnen, zoot mueghelick ware, bruijckende oock hier inne den dienst etlicker onderlinghen, — die sich daer toe offereerden, indient hem goed dachte.

Huusvrauwe Witte Wrongle beleedt tuijchnisse Adrianeneken, verwaerster.

d'Huusvrauwe van Jacques Witte Wrongle versochte zeker tuijchnis te mueghen beleeden voor consistorie, ten laste van Adrianeken, die huere verwaerster[1]) was, om te thoonen, dat sou oorsaeke was van alle de clappernijen, die ten laste van

[1]) *Verwaerster:* baker, en in het algemeen de vrouw die een kranke verzorgt.

Digitized by Google

haer, requerante, over al ghestroijt waren. Wierdt huer zulcx toeghelaten ende zijn de depositien ghescreven bij dandere tuijchenisse, die sou tharer verschooninghe met eenen in consistorien over gaf.

Wordt vermaendt van 8 puncten.

De dienaers met huer voorder handelende, hebben haer vermaendt van 3 puncten.

Te weten: van te groote familiariteit, ende meer dan het betaemde, ghenomen t'hebbende met Marco Celos.

Ten tweeden: van hem in huere camere toeghelaten t'hebbene bij daeche ende bij nachte, ten langhe ende vele stonden, ter tijdt sou in't kinderbedde lach.

Ten derden: dat sou na den avondteten met Marco up zijn camer alleene gheweest heeft met ghesloten duere.

Hierup andtwoordende: heeft bekendt hare schult van weghen der groote familiariteit met Marco, bekennende daer al te onvoorsichtich in gheweest thebbene; zo van ghelijcken oock int toelaeten tot huere camere, ten tijde sou int
fol. 56. kinderbedde lach; ende angaende 't derde poinct, bekende sulcx wel waerachtich tsijne, maer seyde, sulcx gebuert te sijne, om met Marco te rekenen, ghelijck het dicmael gheschiet, dat se gaet rekenen met huer gasten up huer lieder camere, sonder regard te nemen up ghesloten of onghesloten duere, ende daer en es noint quaet gheruchte om ghecomen dan nu.

Ghevraecht of zou naecommen wilde, sulck als de Dienaeren uut Godes Woordt huer uplegghen ende ordonneren souden, zeyde dat jae, maer dat se huer noch wat begheerde te bespreken eenen dach of twee, omdat hueren man uuter stede was.

Lieven Verhulst ende Marie Caussye versoucken te huwelicken.

Verscheen Lieven Verhulst, van Ghendt, met Marie Caussije, van Poperinghe, versouckende, hemlieden ten H. Eestande te begheven ende te dien eynde huere eerste uutroupinghe Sondaghe. Ghezien de letteren van consente van Lieven's vaeder, item gehoort 't rapport van Jan Beaugrant, daer Marie te Zandtwichs mede ghewoondt heeft, die de

Digitized by Google

dienaren mondelinghe ontboden heeft bij Pieter Carpentier, hoe dat hij briefven van consente ende bescheede hadde, van hare vrienden ghecommen, — accorderen tversouck.

Yghelram contra Ackerman.

Verscheen Mr. Jan Enghelram, presenterende den dienaren seker scrift, waer in hij sich beclaechde onder andere van Jeremias Ackerman, dye sijn boecxken duytlicken als valsch ende valscher leere te sijne verdoemet hadde; item dat hij met tzelve boecxken vele luyden om den hals ende ande stroppen ghebrocht hadde. Brocht hierof voor ghetuyghen Mr. Jacob Saal, Willem Togghe ende Guilliaume Courten, de welcke affirmerden, dit ghehoort thebbene van Ackerman, als dat „in tboecxken valsche leere was, ende datter vele duer an stroppen ghewant waren." Dese saeke wierdt voorts verdreghen tot up een andere dach.

Acta 19 Marty Sondaechs.

Versoucken Yghelram. Andworde der Dienaren.

Verscheen Mr. Jan Enghelram, versouckende andtwoorde up zijn scrift, donderdaghe lestleden overghegheven. Wierdt hem bij de consistorie voor andwoorde ghegheven: Eerst angaende Ackerman, indien hij zijne vermaninghe ordentlick anghelecht hadde, dat hij zijn tuijghen voortbringhen soude, daer met dat hij zijne vermaninghe naer ordene der discipline doen soude. Nopende Hoppesacq ende Marguinas, die wilden de dienaers ter eerster ghelegener tijdt op ontbyeden. Ende zo vele Nicolaes Bent belangde, vermaenden de dienaers Mr. Jan, hoe dat hij in sijn scrift daer van niet recht en screef, dewijle de handelinghe tusschen hem ende Bent in consistorien anders gheschiet was. Hiermede es Mr. Jan vertrocken, annemende, de vermaninghe an Ackerman na orden der discipline te doene.

Acta 21 Martij 'sDijsendaechs.

Vermaninghe ende schultbekenninghe Sul.

Verscheen Joncheer Jaspar Sul; wierdt bij den dienaren

Digitized by Google

anderwarf vermaendt als hier te vooren fo. 42, van dat hij in een suspecte herberghe eenen gantschen nacht over gheseten hadde ende up vermane zijnder huusvrauwe niet willen thuus commen etc. Hier jeghens proponerende zijn onschult, ontkende eenich dronckenscap daer begaen t'hebbene; zeijde voorts, hoe dat zijn huusvrauwe oorsaeke was, dat hij daer den nacht over bleef ende niet en dorst t'huus comen, vresende van meerder zwaricheit.

Ghehoort hierup zeker tuijchnis, ende alle de convenientien van de zaeke overleijt hebbende, de dienaers hebben goedt ghevonden, hem alleene te vermanen in consi-
fol. 57. storien, van 'tlanghe ende ontijdich sitten in de herberghe, van t'welcke hij hem voortan vermijden moeste, oft andersins zouden de dienaers gedwonghen zijn metter discipline voorder te ghane; item dat hij weder stichten soude de guene die hij wiste duer de voorseijde zijne daet gheergert t'sijne. Zo hij dese vermaninghe anname, zouden voor dit mael de sake daer mede laten berusten.

Hier in hebben D. Gott ende Barth, ministers, verclaert gheenssins te verwillighen, pretenderende dat men de satisfactie opentlicke van den stoel behoorde af te lesen, met verzwijghenghe des naems, versouckende hare protestatie anghetekendt t'hebbende. Hierentusschen es Joncheer Sul vermaendt gheweest volghens den voorgaende besluijte ende heeft de vermaninghe anghenomen, verclarende nochtans als t'andere tijden, dat hij die herberghe, ghenaempt „te Moorseelen", niet verlaeten conde, dewijle hij daer daeghelicx te handelen heeft mette luijden, om zijnder neeringhe wille, biddende daerom, dat sulcx niet qualick van hem ghenomen wierde, zo langhe als hij gheen onghereghelthеid en beghijnghe.

Vermaninghe ende schultbekenninghe Gillis van den Berghe ende zijn huusvrauwe.

Gillis van den Berghe ende zijn huusvrouwe, bij den dienaren vermaendt, van dat sij etlicke mael van den avontmaele ende oock van den kerckendienst sich onthouden hadde, daer beneven de consistorie beschuldicht, — ende

Digitized by Google

ghevraecht, waeromme zij sulcx ghedaen hadden, wendden voort zeker different tusschen hen ende Gillis Zeghers gheweest hebbende, waer inne de consistorie, tot versoucke van partien, mannen gheordonneert hadde, om de sake te stichten; welcke mannen, zeyden zij, hem Gillis onghelijck ghedaen hadden; buitendien, dat sij niet gheordineert en hadden zijn cedulle wederom te moeten hebben, alsse betaelt soude wesen; ende wat debuoir hij an Gillis Zeghers ghedaen hadde om de selve t'hebbene, en hadder niet connen angheraeken, niet jeghenstaende datse te vullen betaelt was. Hieromme waren zij ontstelt in haer ghemoet ende hadden daerom den dienst ende de sacramenten naeghelaeten, waerinne zij nochtans bekenden zeer qualick ghedaen t'hebbene. Bekende Gillis oock zijn schult, van dat hij de consistorie onrechteliek beschuldicht hadde, belovende, hemlieden voortaen te beteren, ende wederom te stichten de guene die zij souden mueghen ontsticht hebben. Hiermede zijn se voor dit mael bij der dienaers laeten henen gaen.

Actum 23en Martij 1570, voor Paesschen 's Donderdaechs.

Verschijnt Mr. Jan Enghelram, gheeft an, als tanderen tijden van Hc. Hoppesacq, hoe dat hij gheseit zoude hebben, dat het boecxken, bij Enghelram ghemaect, was boos, godloos ende der kercke Gods schadelick. Versochte der halfven dat Hendrico upghelecht soude zijn, sulcx goedt te doene ende te bewijsen, presenterende in zulcken ghevalle openbare beteringhe. Zo aver Hcus gheen bijstellinghe doen conde, dat hij bekennen soude alhier, sich uut haesticheit vergrepen t'hebbende, ende beloven voortaen derghelijcke niet meer te doene. Dit selve versochte Enghelram oock van Jeremias Ackerman, die tvoorseyde boucxken onlancx, als valsch ende valscher leere te zijnen, verdoemet hadde; item ghesecht, dat Enghelram daer met vele luyden om den hals ende stroppen ghebracht hadde.

Enghelram contra Hoppesacq ende Ackerman.

Hierup Hoppesacq voor consistorie ontboden, antwoordde:

Digitized by Google

„dat hij er t'sijnder tijdt up andtwoorden wilde, maer reserveerde den tijdt in sijne liberteit, sonder tzelve te willen doene als't Enghelram beliefven zoude. Zeyde voorts, hoe dat hij 'tvoorseyde boucxken also helick [1]) achtede, als des Paus decreten. Doch up den persoon Enghelrami en hadde hij niet te zegghen, want van sodane woorden, alsser hier te vooren tusschen hen beyden gheweest zijn, is hij met Enghelramo versoent, daer bij hij begheerde te blijven.

Jeremias, van ghelijcken ontboden voor consistorien, verclaerde, dat hij met hulpe van anderen metten eersten wat uutgheven wilde jeghens 'tvoorscreven boucxken, 'twelcke hij zeyde alreede onder handen te sijne, ende zo haest het vulbracht soude wesen, wilde dat der consistorie communicqueren, ende alsdan versoucken te weten: wie rechters zullen wesen in de zaeke? Zeyde naederhandt, hoe datter niet en resterde, dan te weten, wie rechters zijn souden? dewelcke hij begheerde competent te zijne, opdat de sententie oft uutspraeke bondich mocht wesen.

Besluyt der consistorie: dat men hiervan met ten eersten raet vraeghen zal an 't Coetus. Daerentusschen beyde partien, zo wel Enghelram, als Hoppesacq ende Ackerman, vermanen sich stille te houden. Men zal ter eerster gheleghener tijdt daer wat in doen, opdat de saeke voleyndicht zijn mach, zo haest het mueghelick werdt. Dit is aldus de partien anghesecht.

Versouck Geraert Janssen.

Gheraert Janssen verclaerde voor consistorien, hoe dat zijne dochtere, Weduwe van Anthony Jonghe, belooft es met eenen Willem Trommel, Schotsman, die nootlick besoignierende es in seker wercken der C. Mt., ende zijn zijne zaken zoo gheleghen, als dat hij nyet vertouven en mach van trauwen. Daerom hij van den Bisscop van Cantelberghe verkregen heeft litteren van consent, om te mueghen trauwen in de Ynghelsche kercke, met ééne uut-

[1]) *Helick:* heilig.

Digitized by Google

roupinghe, ende begheert niet min 3 uutroupinghen, namelick Saterdaghe, Sondaghe ende Maendaghe, dewijle het al ledicdaghen zijn. Wierdt gheadvisert, alleenlick ééne uutroupinghe te doene, ende dat sij trauwen souden, wanneer sij wilden, volghende huerlieden litteren van consente, ende up den zeker, die zij voor den Bisschop ghedaen hadden, totter somme van in 100 sh. st., van datter gheen oppositie vallen soude.

Schultbekenninghe Mr. Cornelis d'Hooghe.

Mr. Cornelis d'Hooghe, anderwarf bij den dienaers in consistorien vermaendt, als hier te voren fo. 44, andtwoordde, dat hij wel bekende onordentlick ghedaen t'hebbene, dewijle hij 't faict zelve met zijnder handt ghedaen heeft, maer en conde niet verstaen, dat de daet in huer selfven quaet was, dewijle het den persoon wel verdiend hadde, submitterende hem nietmin int oordeel der consistorie, dewelcke voor een besluyt gheadvisert heeft: dat als morghen 2 auderlinghen gaen sullen tot Mr. Cornelis, dewelcke in harer presentien ende van de gene die present waeren, int faict zijne schult bekennen zal ende leetschap bewijst. Dit heeft hij verwillicht.

Gillis Zeghers versouckt versoeninghe met Gillis van den Berghe.

Gillis Zeghers met Mr. Matheux de Questere, Notaris, verschenen voor consistorien, presenterende dezelve de ghecasserde obligaetie van Gillis van den Berghe, om daermede te doene, zo het bevonden soude wesen noodich t'sijne, versouckende daer beneven de voornoemde Zeghers, dat Gillis van den Berghe ontboden wierde voor 'tnachtmael, om hen te reconcilieren van sodane verbittertheit, alsser tusschen beyden zoude mueghen gheweest t'sijne, opdat sij met gheruster conscientie des Heeren Avondmael begaen mochten. Dit es bij den dienaers verwillicht ende gheordonnert, Saterdaghe naer de voormiddaechse predicatie te verschinen.

Besluyt angaende d'huusvrauw Wittewrongle.

D'huusvrauwe van Jacques Wittewrongle dede angheven bij Lieven Hendricx, dat se huer ghedrouch angaende huere saeke in de discretie van den dienaers. Wierdt hem

Digitized by Google

gheandtwoordt, dat deselve daerup letten souden, ende jeghens Saterdaghe laeten weten, wat se er in besloten waren.

fol. 58. De saeke in deliberaetie gheleit, in wat forme de schultbekenninghe gheschieden soude, zijn de dienaers eyndelick eendrachtelick verdreghen, in de mannieren navolghende:

Schultbekenninghe Uxoris Wittewrongle.

„Men zal der ghemeynte angheven, dat daer es een zeker zustere der ghemeinte, die binnen hueren huuse de palen der eerbaerheit te buuten ghegaen heeft, zulcx dat vele persoonen, daerduere gheërghert, suspitie ghenomen hebben, ende gheruchte ghemaect is van meerder saken, dan met neerstich ondersouck waerachtich bevonden es, van welcker lichtveerdighe onvoorsichticheit zou, voor consistorie vermaendt, huere schult aldaer ende voor meer andere, die van der saeke mochten weten, bekent heeft."

Dits naer eenen ander forme, bij huer onderteekendt, afghelesen.

Angheven Nicolai Bendt angaende 't annemen van Marten Tay bij protestatie.

Verscheen voor etlicke auderlinghen ende beede den ministren, 's voornoens in consistorien vergadert, Nicolas Bendt; verclaerde in teghenwoordicheit Jeremie Ackerman ende Marten de Visscher, dat hij zeer ontrust zij uut eender disputatie, in teghenwoordicheit Gillis Huereblocq ende Pre de Moor, ghehouden met eenen Marten Tay, welcke hebbe de leere Lutheri in 't avontmale met grooten ernste ghedreven, ende ware daerover, met toesien der dienaers, ten Lutherschen avondtmale gheweest; waer over hij achtede, deselve behoorde voortan met ons niet meer ten avontmale toeghelaeten te wordene, dewijle de doipe ende dat avontmael alleene den rechtgheloovighen toequam. Want waren Lutherus ende Zwinglius gantsch verscheiden in ghevoelen van Christo, jae, achtede den Christum, die Lutherus in den avontmale dichtede, so onrecht, als den wederdooperschen; ende so men dese Lutherschen dispenseren woude, dat men se ten avontmaele toelaeten woude, zo hadde men (zeijde hij) teghen recht beswaret de guene, die van conscientie weghen, gheen tuijghen hadden nemen connen,

Digitized by Google

waer toe men se nochtans ten eijnde ghedronghen hadde. Item zoude hij oock selve also niet langhe eenicheit met ons houden konnen. Maer, ghelijck als hij zijn ghevoelen hadde veranderen moeten ende deser kercken leere eendrachtich annemen, also moeste men dese oock daertoe drynghen.

Wordt hiervoor andwoorde ghegheven: de teghenwoordighe dienaers wouden hierover met der volle consistorie spreken.

Actum 25 Martij, Paeschavondt 1570.

Olivier Brassen versoeckt 8 uutroupen.

Verscheen voor consistorien Olivier Brassen, verclaerende, hoe dat hij huwelicken soude, van morghen in 8 daghen, in een ijnghelsche kercke, met eenen ijnghelsche dochtere, ghenaempt Elijsabeth Rogiers, versouckende daerom in onse kercke 3 uutroupinghe ghedaen thebbene, namelick, Sondaghe, Maendaghe ende Dijssendaghe, oft ééne voor al. Wierdt gheadvisert: ééne voor al, dewijle hij dry uutroupinghe hadde in de ijnghelsche kercke.

Gillis van den Berghe consentert int schueren zijnder obligaetie etc.

Verscheen Gillis van den Berghe met zijnder huusvrauwe, de welcke ten vermane van de dienaers belooft hebben (ende voornemelick Gillis), als morghen voor de predicatie te verschinen, om met Gillis Zeghers te versoenen voor den avontmaele, consenterende oock in de schueringhe zijnder obligaetie, sampt andere sticken der questie angaende, daerup d'arbitraige gheloopen es tusschen hem ende Gillis Zeghers voornoemd. Dienvolghende es d'obligaetie ende d'arbitraighe van de mannen, thuerlieden beeder presentie, gheschuert. Gillis es ook sanderdaechs verschenen ende versoent met Zeghers. Ziet breeder hierof foliis 59 en 60. fol. 59.

Actum 30en Martij 1570 'sDonderdaechs.

Vermaninghe an Clement Woulters ende zijn huusvrouw.

Verscheen Clement Woulters, ontboden sijnde bij den dienaers; wierdt vermaendt sijnder erghernesse met dronc-

Digitized by Google

kenscap begaen, ende sijnder onghehoorsaemheit, dat hij voor consistorien niet commen was, tot 2 so 3 mael ghedachvaert zijnde. Excuserde hem dat zijn huusvrauwe mede was ontboden, ende lach zieck van der peste.

Item zijn dronckenscap, zeyde hij, en was zoo groot niet. Was niet min te vreden, te volgen sulcx als de dienaers over hem ordonneren souden. De vrouwe seyde van avontmaele ghebleven tsijne duer hare cranckheit, ende oock dat se verstaen hadde, 'tavontmael huere afgheseit gheweest thebbene. Wordt vermaendt niet meer af te blijven, ende haer te versoenen mette guene, die haer vermaendt hebben van haren achterclap teghen de dienaers. Ende aengaendé Clement, wierdt noch uutghestelt ende vermaendt, sich met God te beraeden, tot dat men hem ontbieden soude; de dienaers souden middelertijdt voorder vernemen, hoe openbaer dat zijn dronckenscap gheweest zij.

Vertooch Nicolai Bent van 't boucxken Enghelram.

Up zeker vertooch voor consistorien, ghedaen bij Nicolas Bent in presentien van Hendrick Hoppesack ende Jeremias Ackerman jeghens tboucxken van Mr. Jan Enghelram, als onder anderen, dat d'opscrift oft tijtle ende d'eynde niet goedt en waren: d'opscrift, om dat tzelve luydende was „Uutspraeke etc.", twelck gheen privaet persoon, sonder consent der ghemeinte, of predicanten ten minsten, en vermochte so te doene: d'eynde, om dat hij screef „tot de strijtlustighen", twelck der Christenen manniere niet en was; gaf oock daermede de authuer te kennen, dat zijn bouck niet recht en was, anders soude hij niemandt daer teghen tot strijdt beweghen. Versouckende daerom de voorseyde Nicolas: zo dese consistorie daer over oordeelen soude, dat se eerst bedencken willen, wat oordeels daer elders over ghegaen zij. Item dat hij van dese consistorie onghemoyt mocht blijven, mits dat tboucxken sonder consistorie begonnen was etc.

De dienaers, up al ghelet, hebben eendrachtelick voor andwoorde ghegheven, dat men in de saeke metten eersten doen sal wat redelick ende billick was, vermanende Bent

Digitized by Google

ende den twee anderen, hemlieden daer en tusschen stille te draghen. Wierdt voorts besloten, dat men in de naeste Coetus oft maentlicksche vergaderinghe der dry uutlandsche ghemeinten, de saeke van tboucxken naecktelick voorstellen soude ende raedt vraghen, hoe men alle diffrenten dienaengaende mochte voor eeuwelick nederlegghen.

Actum 2en Aprilis 1570 Sondaechs.

Aernoult de Keysere ende Eyken van Eickendaele.

Verscheen Aernoult de Keysere met Eyken van Eickendaele, mette welcke ghehandelt es gheweest hier te voren, *ziet foliis* 28. 36. 62. *Item zekeren tuychnisbrief van Noorwichs.* Wierdt van hemlieden verheyscht tuychnis van 'toverlijden van Eykens eersten man. Antwoorde Eyken, gheen tuychnis t'hebbene noch connene bijbringhen, dan dat zekere persoonen eenen brief ghelesen hebben, vermeldende van 't overlijden haeres eersten mans. Voorder ghevraecht, zeyde hoe dat se huer de letste reyse verabuserde met te segghen, dat hueren man te Bruessel was ghestorfven, want huer beter bedocht hebbende, zo es hij ghestorfven te Dort in Hollandt 2 of 3 jaeren naer den couden wintere, doch en weet sou daer van anders niet, dan van hooren zegghen. Want als sou de tijdinghe hadde van zijn overlijden, reysde daer henen, ende verhoorde daer, dat hij in eenen cleermakers winkle ghestorfven was. Voorder ghevraecht, hoe de cleermaeker hiet, wat persoonen datter bij waren als hij starf, waer hij begraven was etc., — en wiste gheen breeder bescheet. Bekende voorts dat se debvoir ghedaen hadden, om inde IJnghelsche kercke te trauwen.

Item dat Aernoult teghen sommighen persoonen gheseit hadden, datse buuten Bisscopsgate [1]) ghetraut waren. De dienaers, up al ghelet, hebben hen beyde vermaendt,

1) „Bishopsgate Without" naam eener wijk, die bij „Bishopsgate Within" begint. Deze laatste begint in de City, tusschen Cornhill N°. 61 en Leadenshallstreet N°. 158.

Digitized by Google

neersticheit te doene, om souffissant tuychnis te crijghen van 'toverlijden van Eykens man. Item, hemlieden te wachten van eenighe IJnghelsche pastueren te soliciteren om te mueghen trauwen, dewijle zij dezelve also bedrieghen souden; ende onthier ende donderdaghe soude men breeder up de saeke letten, belastende hemlieden jeghens dan weder te verschijnen.

Wordt anghebrocht dat Arnoldus Stuer ende Mr. Cornelis van der Maze hemlieden ontgaen int drynken ende onghereghelthcit.

Verscheen Jan Clercx, Mr. Matheux Verhomme ende Cornelis Joossen, diakenen, verclarende, hoe dat sij verstaen hebben, dat in zeker pesthuis in de Minoris [1]), daer men d'aelmoesse van de ghemeinte ontfanct, groote onghereghelthcit ende dronckenscap begaen wordt, versouckende dat dat de dienaers hier up acht willen nemen. Ghehoort hier up Philippum Garcy affimerende, dat hij hiervan groot gheruchte ghehoort hadde, jae selfs onder d'Ynghelschen, ende dat Arnoldus Stuer, visiteerder van den siecken een was van degene, die daer ten huuse hadden sitten drincken, — de dienaers hebben goedt ghevonden, Beatrix, de verwaerster van de ziecken, in consistorie te laeten commen ende huer te examineren. De welcke binnen commen zijnde ende ghevraecht naer de waerheit van de saeke, heeft gheseit, hoe dat eerstmael Mr. Cornelis van der Maze, chijrurgijn, daer was commen met zijnen zuene ende droncken onder hen 3 so 4 potten biers; daernaer, ontrent den 2 of 3 uren naer noene, quam Arnoldus, die bleef daer zittene tot den 7 uren; daer quam oock een Jacques, boeckprenter, met eenen scrijnwerker, om haar te spreken; item noch 2 ijnghelsche vrauwen, die bij drancke waren, de welcke ter stondt vertrocken. Ende daer mochten in alles ghedroncken zijn 8 zo 9 potten biers, ende men sanck overluudt den 51. Psalm.

De dienaers, de voorseyde Beatrice (hoe wel sou van der

---

1) Minoris: straat in het oostelijk gedeelte van Londen, tusschen Aldgatehighstreet en Towerhill.

Digitized by Google

ghemeinte niet en was) vermaendt hebbende, dat se haer stichteliker behoorde te draghene ende van dronckenscap, daer se seer berucht af was, te vermijdene, twelcke sou beloofde voortan te doene, hebben gheadvisert: Arnoldum up t'ontbiedene met Cornelis van der Maze ende zijnen zone, maer te vooren noch eenen broeder te hooren, die oock van de zaeke weet.

Actum 6en Aprilis 1570 'sDonderdaechs.

Jacob Machen, weduwnaere, versouct te mueghen trauwen met een IJnghelsche weduwe, ghenaempt Elyzabeth Reyls, in onse kercke. Gheadvisert ende hem voor andwoorde ghegheven, dat hijt rauwen soude in een ynghelsche kercke, dewijle hij de spraeke wel can, ende zijn bruut gheen duijtsch en can, salvo dat hij beijde, tot men in onse kercke drij uutroupinghen ghedaen hebbe. Jacob Machen versouct te trauwen.

Verscheen Nicolas Bent, verselscapt met Jeremias Ackerman, versouckende onderrechtinghe van 'tannemen bij protestatie van de persoonen van Marten Taij ende Pieter de Bert. Item, oft Joännes à Lasco, zalegher ghedachten, bij protestaetie metten Lutherschen ghecommuniceert heeft, zo men zecht. Item, of wijler zalicher ghedachten D. Uutenhovius met eenen briefve zulcx zoude bevesticht hebben, ende wat van dier sake wesen mach. Jeremias verclaerde hiervan oock onderwijs begheerende. Versouck Bent ende handelinghe der consistorie metten zelven. fol. 60.

Ghevraecht, waeromme zij sodane onderrechtinghe versochten, andtwoorde Bent, hoe dat hij Marten Taij eens op de bursse anghegaen es, hem vraeghende, hoe hij ghemoet was, ende of hij noch zo ghesint was in de leere Martini, als te vooren etc. Hierup verandtwoordde hem Taij in deser voughe: „Ghij en verstaet de saeke niet, ghij wilt wijser sijn dan den Superintendent Joännis à Lasco was ende Joannes Uutenhovius, salegher ghedachten, jae de gantsche ghemeinte van Londen. Tsurplus ver-

Digitized by Google

sochte Bent te verclaren in presentie van eenen diaken, die over desen handel als ghetuughen gheweest hadde. Wierdt belast, voort te varen met zijn verclaers, ende so men bevonde noodich te wesen, dat de ghetuijghe binnen quame, men soude hem inroupen.

Verclaerde dan Bent wijder, dat Marten zeijde, dat wijlen à Lasco en Uutenhovius met de Martinisten up protestatie ghecommuniceert hadden; dit en conste Bent, zeijde hij, niet verstaen, namelick als dat men eenicheit houden soude mette guene, die verscheijden zijn met ons in de leere ende ons lasteren ende naer ons leven staen.

Marten Taij, voorder bij Bent ghevraecht, wat hij hilt van den doop, zeijde, dat de zalicheit te soucken was in twater. Item, dat hij liever zijn kinderen in de Pausche kercke soude laeten doopen, dan datse onghedoopt souden blijven etc. Hierup rees zeker disputatie, ende dewijle Taij sich altijts beriep up sijn protestatie bij hem ghedaen, ende dat à Lasco ende Uutenhovius voor goedt anghezien hadden, up sulcke protestatie eenicheit met elcanderen te houden, zo was hij, Bent, ghenootsaect gheweest de saeke der consistorie an te gheven.

D'advisen ghevraecht rontom ende wedervraecht, es de resolutie eijndelick hierup vervallen: Te wetene, hoe dat dit een particulier faict es, gheschiet tusschen broeder ende broeder onder 3 zo 4 personen, derhalfven zoude hij Nicolaes vermaendt zijn, met Jeremias, Marten Taij privatelick an te spreken ende te vermanen van de feijlen, die sij in hem zouden mueghen bevonden hebben, ende zo Marten sich up eenighe schriften oft andere tuijghenisse beriep, dat hij bijstellen zoude. Dit al naer ordene der Christelicke discipline, ende zo Marten hen geenssins hooren woude, dat sij dan de saeke an consistorie bringhen souden; de dienaers wilden doen sulcx als zij dan bevinden souden billick te sijne. Voorts Bent te vermanen, hoe dat hij hem selven onbehoorlick om dese saekcn van den letsten

Digitized by Google

avontmale afghesondert hadde, van welcke erghernisse hij boete ende der ghemeinte ghenouch doen moeste.

Dese resolutie es hem aldus angheseit. Nicolaes verclaerde, hem nijet ghenouch ghedaen te sijne, ende en wiste niet (zeijde hij) hoe hij de vermaninghe anlegghen zoude, dewijle zijn zwaricheit daerin nijet en bestondt, maer versochte alleenlick een clare andtwoorde van t'ghevoelen deser kercke up t'poinct, van ijemant in de ghemeinte an te nemen bij protestatie, ende of wijlen zaligher memorien à Lasco ende Uutenhovius, sampt oock dese ghemeinte, van sodane ghevoelen sijn gheweest? De dienaers persisterden bij haeren voorgaenden besluijte.

Verscheen Aernoult de Keysere, presenterende der Consistorie seker scrift, inhoudende seker excusen ende verandtwoordinghen van sommighe woorden, die zijn huusvrauwe te cort oft onvoorsichtich ghesproken hadde; item zeker scultbekenninghe. De dienaers, tsamen ghedelibereert hebbende, hebben volghende de resolutie, maendaghe in Coetu ghenomen, den voerscreven Aernoult angheseit ende verclaert, hoe dat hij notoirlick met Eyken van Eickendale in hoererie was levende, dewijle sij nyet ghetraut en waren, ende oock niet trauwen en consten, voor dat hij claer en duytlick bescheet brachte van toverlijden van Eykens eersten man, waer of stercke presumptie ende gheruchte liep, dat hij noch in leven was. Vermaenden hem derhalfven, voor so vele als hij een lidtmaet deser ghemeinte was, ende hem der discipline onderworpen hadde, dat hij van tvoorseyde Eyken van stonden an scheyde. Ende, zo hij behoorlick bescheet t'eenigher tijdt crijghe van toverlijden hares eersten mans, dat hij sulcx an de consistorie bringhe, de dienaers willen als dan doen ende in de zaeke raeden, zo se nae God sullen bevinden behoorende.

Handellinghe met Keijsere, ziet 28, 39, 56, 62.

fol. 61.

Actum 9 Aprilis 1570 Sondaechs.

Schultbekenninghe Mr. Cornelis van der Maze.

Naer dien Mr. Cornelis van der Maze vermaendt es ghe-

Digitized by Google

weest in Consistorien van zeker lichtveerdicheit ende overdaet in drijncken begaen, als hier vooren staet fo 53, ende hij verwillicht hadde, nae te commen, sulck als de dienaers over hem ordonneren souden, so es eyndelinghe besloten ende hem angheseit, dat hij ten sekeren daeghe verschinen zal met 2 ouderlinghen voor de guene, die hij metter voorseide daet vererghert heeft, ende bidden om Christus' wille, dat se hem sulcx vergheven.

Schultbekenninghe Arnould Steur.

Arnoldus Stuer, ontboden in Consistorien, is bij den dienaren oock vermaendt gheweest van onordentlicheit, met voorscreven Cornelis Vermaze begaen. Te wetene, van dat hij met hem 3 so 4 uren, naer zijn selfs kennesse, hadde gheseten ten huuse van eenen siecke van de peste, daer men dranck ende sanck, ende denselven Cornelis (die hij nochtans selve als een persoon totten dranck gheneghen, tanderen tijden, anghegheven hadde) niet vermaendt in tijds te vertrecken, ende zijn patienten te gaen cureren; in summa dat hij hem inde voorseyde compaignie niet als een predicant ende vermaender ghedreghen heeft, maer duer zijn presentie ende zwijghen gheconnivert tot het dronckenscap ende onordentlicheit int singhen aldaer begaen. Hier jeghens heeft Arnoldus diversche excusen voort ghebrocht, ende es niet min eyndelinghe te vreden gheweest, wederom te stichten, die hij soude mueghen ontsticht hebben, ende zijn schult te bekennen. De dienaers hebben gheordonnert als boven van Cornelis Vermaze.

Adviesen ende resolutien, ghenomen mette diakenen.

Daer es gheresolveert, bij ghemeenen besluyte der Consistorie ende diakenen, van tonderhouden des dienstes ende der predicanten. Voorts, van topbringhen van den tachterheden ende lasten der aermen, dat ter eerster gheleghener tijdt, twee ouderlinghen ende twee diakenen in elcken wijck ommegaen sullen van huuse te huuse ende neerstelick vermanen een yder tot contributie: te weten, voor den predicanten maentlicks, ende voor den aermen wekelicks, elck nae zijn vermueghen. Die langhe in de ghe-

Digitized by Google

meynte alreede gheweest zijn, ende niet en hebben ghecontribuert, te vermanen tot uplegghinghe van de achterstallen; die sich wel ghequeten hebben tot nu toe, te bedancken ende te bidden, dat se continueeren; die aver qualick haer debvoir ghedaen hebben, dapperlick te vermanen; ende die als dus nyet willen gheven — uutghenomen die van den aermen leven — up te teekenen, om haere redenen af te vraghen in Consistorien.

Ten anderen, overmidts datter zeker clachten ende murmureringhe waren over de ghemeente, van dat Arnoldus Stuer, visiteerder van de siecken, van de aermenghelde eensdeels ghesalarieert was, so es oock gheresolvert ende besloten als vooren: dat de dry predicanten loten sullen, ende so wie het lot valt, die zal in stede Arnoldus dienen, salvo dat Mr. Jooris, die noch zieck es, eenen in zijn plaetse zal mueghen stellen, tot hij ghenesen werdt ende machtich zelve zijnen dienst te vulbringhen. fol. 62.

Ten derden, dat men alle Dysendaghe nae de predicatie in Consistorien propositien doen zal, om also de broederen, die begaefd zijn te beprouven ende oorsaeke te gheven, om meer te leeren, ende sich selven te oeffenen int verstandt van Godes woordt. De persoonen, hiertoe bequame zijnde, waren als doe benoemt, onder anderen de naevolghende: Gisbertus Joännis, Joës Cubus, Joännes de Cueninck, Lucas Claessene, Jan Davelu, Pieter Carpentier, Pieter de Bert, Philippus Garcy, Mr. Matheux Verhomme, Jan Lamoot, Gheeraert Artijs, ende meer andere.

Actum 13 Aprilis 1570.

Mr. Jan Ynghelram versochte andwoorde up seker stuck, te vooren bij hem der Consistorie anghegheven. Wierdt hem bij den dienaers gheandtwoordt: dewijle zij weynich in ghetale waren, dat se moesten vertouven totten naesten Consistorie daghe. Versouck Ynghelrami.

Digitized by Google

Gheeraert Artijs versouct ghetuijghen te mueghen nemen.

Gheeraert Artijs versouct zijn kindt ghedoopt thebbene ende daerover als ghetuyghen te mueghen nemen 2 persoonen, namelick een man ende vrauwe, die van de ghemeinte niet en zijn. Accorderen, de vrauwe te mueghen nemen, dewijle zij voor een ynghelsche anghesien wordt, ende ter surpluse Gheraert ghebeden, ghetuyghen van de ghemeinte te willen nemen, om de ordene t'onderhouden.

Actum 16 Aprilis Sondaechs.

Angheven der diakenen.

Vertoochden de diakenen, hoe dat daer was eenen Gillis Schoonhave, eertijts predicant te Wormhout[1]) in Vlaenderen, die sijnen dienst ghepresentert hadde, om de siecken te visiteren in de plaetse Arnoldi, begheerende van den dienaers te weten, wat se hier inne ghesint waren te doene. Naer langhe deliberatien hierup ghenomen, es eyndelinghe metten diakenen besloten gheweest, den voorseyde Schoonhave te accepteren bij provisie, dewijle daer nu zeer weynich ziecken zijn, ende dit sonder prejudicie van den besluyte, over acht daghen ghemaeckt, daerup men breeder zal mueghen adviseren, so ons de Heere meer versochte; dien volgens es de voorseyde Gillis anghenomen gheweest bij provisie.

Versouck Joris Moyenszn.

Verscheen Jooris Moyensz^{n}, verclarende hoe dat hij heeft eenen dienaer, die broeder es deser ghemeinte, de welcke hem corts ten huwelicke begheven soude met een der sustere der ghemeinte, ende dewijle zij beede zeer aerme sijn, zo versochte hij an den dienaers, dat men ten daeghe van den huwelick zoude mueghen staen voor de kerckdeure met een schuetele, om de goetwillicheit van de broederen daer te versoucken. Dit versouck wierdt bij den dienaren gheaccordert. Van den stoele aflesen: dat de persoonen sulcx begheert hebben an de dienaers om huerlieden ghestelthеits wille.

Deliberaetie ende advijs der auderlinghen angaende 't scrift van Enghelram, overghe-

Wierdt ghelesen seker scriftt bij Mr. Jan IJnghelram, overghegheven 6^{n} Aprilis an de consistorie, daerbij hij sich hooghelick beclaechde, dat de dienaers gheen eijnde

1) Wormhout. in Fransch-Vlaanderen.

Digitized by Google

en maecten tusschen hem ende Hendrick Hoppesacq, die met meer andere broederen seker boucxken, bij hem, Mr. Jan, over etlicke jaren in drucke laeten gaen, beschuldicht hadden, als „boos, godloos ende der kercke Gods schadelick, des Paus decreten ghelijck, een boucxken waerduere vele luijden an stroppen ende galghen commen waren" etc. Betvoorts [1]) den dienaren int selve scrift ansegghende, dat se hiermede bewesen, dat hem der ghemeinte bauwe niet also, als hem wel betaemde, ter herten en ghijnck, dat se gantsch sorgelooslick ende ongheacht de saeke, tzij ten gheluckighen oft ongheluckighen eijnde, daerhenen drijven lieten. Item, so des voorseijde Hoppesacqs ende zijnen metpleghers beschuldinghen recht waren, dat hij, Mr. Jan, niet alleene uuter ghemeinte ghestooten ende den Satan behoorde overghelevert gheweest thebbene, maer souden oock de dienaers selve sulcke straffe weerdich sijn, die hem dus langhe sonder eenigh vermaen ende straffe de handen over thooft ghehouden, ende boven dien in Februarie lestleden tuijchnis briefven ghegheven hadden, dat se up zijn gheloove noch leven niets wisten te zegghen. gheven der Consistorie, touchie- ende zijn boucxr ken. fol. 63.

Up al twelcke de auderlinghen bij ghemeenen accorde ende bestemminghe gheadvisert hebben: Mr. Jan an te zegghen voor andwoorde sulckx als hiernae volcht, doch met sulcke reservatie, dat sij de saeke noch breeder in de maenlicke versamelinghe der 3 uutlandischen ghemeinten (Coetus) begheerden te communiqueren. Alvooren de auderlinghen protesteren, dat se gheen onordentlicheit van spreken excuseren willen; verclaren dat se niet eijghentlick voor calomniatuers houden en connen die persoonen, die gheseit hebben, dattet een bloetbouck es, des Paus decreten ghelijck etc., voor dat van den bouck behoorlicken gheoordeelt zij, of hij te approberen, oft reiecteren es.

Ten 2en om van den selven behoorlick te oordeelen,

1) Betvoorts: destijds gebruikelijk voor: Voorts.

Digitized by Google

zijn van advijse, dat Mr. Jan den selven sal translateren of doen translateren in fransche tale, om als dan bij dese consistorie anderer ghemeinten advijs ende oordeel daerup mede te versoucken; laetende te vooren weten de personen, die den selven beschuldicht hebben, dat sij hare stucken ende redenen an de consistorie bringhen.

Ten 3en, dat men over beede sijden een silentie imponeren sal totter tijdt, dat van den boucke in der voorscreven mannieren gheiudiciert zij, sonder nochtans daermede te willen prejudicieren den guenen, die zijn advijs van den bouck gheven soude, als hij dies ghevraecht ware.

Ten 4en, hebben de auderlinghen Mr. Jan vermaendt, dat hij hemlieden t'onrechte bij sijnen voorseijde scrifte beschuldicht heeft van sorgheloosheit ende onachtsaemheit, hem vermanende sodane ghevoelen af te legghen, dewijle zij niet uut sorgheloosheit, maer uut christelicke sorgvuldicheit de saeke te langher hadden laeten anloopen, vreesende dat se duer tverhaesten der saeke te cort of te lanck hadden moghen doen. Voorts hem vermanende, hoe dat hij qualick applicerde het gheven van het tuijchnisbrief in Februarie lestleden, ende voortan hem van sodane mannieren van scriven te mijden.

Beede de ministers, namelick D. Gotfridus ende Barth., hebben van contrarien advijse gheweest, ende versocht men soude het selve oock anteekenen in dese mannieren: „De consistorie en heeft haer des boucx niet an te trecken, maer moet alleenlick de beschuldighers uplegghen, dat sij haer onrecht bijstellen, om diversche redenen bij hemlieden ghealiegiert." Wierdt Mr. Jan ghelesen de voorseijde conditionele andwoorde der auderlinghen, die daerof copie versochte, ende daernaer ten minsten de summa daervan up te mueghen teekenen in sijn tafelboucxken. Wierdt hem tzelve gheweijghert, omdat het ghene gantsch absolute ende resolutoire andwoorde en was.

Digitized by Google

Actum 20en Aprilis 'sDonderdaechs.

Verscheene Franchois Clercx ende Cornelis Jooss, diakonen, versouckende een rekeninghe te doene van een seker sterfhuus ende verkoopinghe van goederen bij hemlieden ghedaen, toecommende een weseken, overmidts dat Cornelis ghesint was zijn vertreck te nemene. Wierdt besloten dat Cornelis voorscreven de rekeninghe onderteekenen ende in handen van Franchois Clercx laeten soude, omme namaels metten anderen diaken daervan te handelen. Versouck Cornelis Joossen.

Jacob Janssen vermaendt sijnde, waeromme hij den 12en Martij in deze ghemeinte niet en verscheen, omme totter schultbekentenesse, die als doe van den stoele afghelesen werdt, zijn jae woordt te gheven, zo hij den 5en Martij selve bewillicht hadde, heeft zeker ontschuldinghe, van nootsaekelich verhindert te zijne, t'voorghewent. Wierdt eijndelick gheresolveert, dat men Sondaeghe naestcommende de saeke noch eens verclaren ende aflesen soude, ende dat hij alsdan zijn jaewoordt daer up gheven soude. Hier over es hij uutghegaen, om sich daer up te beraeden. Vermaninghe, an Jacob Janssen ghedaen. fol. 64.

Actum 27 Aprilis 'sDonderdaechs.

Jan Enghelram gaf over zeker lanck scrift, angaende zijn boucxken ende zijne wederpartien, sich beclaeghende, dat de consistorie hem gheen recht doen en wilde, met meer ander redenen ende doleancen, breeder in zijn voorseide scrift begrepen. Enghelram presenteert der consistorie een scrift.

Andtwoordde de consistorie dat se persisteerden bij den andwoorde, den 6en Aprilis ghedaen, ende zo hij ijet te segghen hadde daer jeghens, zo hij bij sijn scrift scheen te verclaren, dat hij sulcx voor den eersten anstaenden Coetus overbringhen soude.

Ten anderen, dat hij onbehoorlick de consistorie beschul-

Digitized by Google

dichde, als ofse de partien droughen, daer de selve consistorie nochtans up verscheijdenmael voortijts verclaert hadde, dat se metten alder eersten met goeden advijse anderer kercken daer in handelen soude. Ynghelram repliceerde, dat hij der consistorie andwoorde van gheender weerde en hield, ende dat hij de saeke soude moeten voorder bij ander rechters brijnghen. Wierdt wederom hem gheandtwoordt, dat men, volghende tadvijs van den E. Biscop, de saeken daer swaricheit up viele in Coetu bringhen soude, ende daer naer noch sijner E. hulpe ende advijs versoucken, soot van noode ware.

Ynghelram, hierup uutghegaen zijnde, wierdt andermael ingheroupen ende ghewaerschuut, zo hij yet in dese saeken dede, om die voor eenen anderen rechter te brijnghen, eer de consistorie met het Coetus daerup ghedelibereert hadde, dat zulckx met onwille der consistorie gheschieden zoude. Andtwoordde Ynghelram, dat hij wilde staen ter correctie, zo hij sich qualick droughe.

Versoucke Togghe.

Verscheen Wm Togghe, versouckende te wetene, wanneer hij ontfanghen soude zijn ghedebourseerde penninghen voor de ghemeinte. Item of men hem gheen ander andwoorde en behoorde te gheven up zijne vraghen, die hij in Coetu voorghegheven hadde. Wierdt hem gheandtwoordt: angaende de penninghen, dat men met ten eersten daer of yet besluijten soude, als de broeders der Consistorie al bij een waren; ende aengaende tweede: dat de dienaers sich hielden an den besluijte, in Coetu den 3^en^ Aprilis ghegheven, ende hem angheseit.

Togghe ende Davelu gheven een scrift over.

Gaf daernaer de voornoemde Togghe een scrift over, bij hem ende Jan Davelu onderteekendt, inhoudende sommighe beswaerstucken teghen de Consistorie, waerup deselve voor andwoordde gaf, dat se hen beraeden ende ter bequamer tijdt daerup andwoorden souden.

Hendrick Hoppesacq neemt verlof an de consistorie.

Verscheen Hendrick Hoppesacq, verclarende dat hij ghesint was over zee te trecken, begheerende dat men hem

Digitized by Google

vergheven wilde, waerinne hij sich uut haesticheit soude mueghen eenichsins vergrepen hebben, zo hij van zijnent weghe vergaf dengenen, die hem te cort mochten ghedaen hebben in eenigher mannieren. Vermaendt zijnde, of hij wel fol. 65. gherust was angaende de saeke, tusschen hem ende Ynghelram, van tboucxken, ende dat hij zijn conscientie wel examineren soude, — verclaerde: dat hij teghen Ynghelrams persoon nyet en hadde, maer wilde hem helpen zo hij mochte, als zijn broeder; dan, so vele zijn boucxken belangde, persisterde bij het guene, dat hij daer of anghegheven hadde; zo hij nochtans in dien deele hem met eeneghe hefticheit der woorden mesgrepen hadde, verclaerde dat hem sulcx leedt was. Hierup belast zijnde uut te gaene, es besloten gheweest, hem te vraghen, of hij sich den oordeele, dat over het boucxken hiernaer ordentlick uutghesproken soude zijn, t'onderwerpen wilde. Hierup ingheroupen, heeft verclaert, dat jae; voorder zo hij bevonden waere, qualick ghevoelt ende ghesproken thebbende, tvoorseyde boucxken angaende, dat hij bereet was, t'allen tijde zijne schult daer van te bekennene.

Verscheenen Jan Clercx ende Claude Dotignys, overghevende seker scrift, waer inne sij sich beclaechden, dat se niet vuldaen waren up haere versoucken, den 25. Februarij scriftelick overgheghevene, inhoudende 5 sonderlinghe stucken, waerinne zij achteden, der discipline te cort gheschiet te sijne. Wierdt gheandtwoordt: ghemerct zij voor den arbitren nyet en waren verschenen, zo hemlieden angheseit was, dat zij daer over de Consistorie breeder niet behoorden te molesteren, refererende hemlieden ten surpluse totter andwoorde, den voorseiden 25 Februarij ghedaen. Angheven Clercx ende Dotignys.

Verschenen Nicolas Bent ende Jeremias Ackerman, verclarende, hoe dat sij bij Marten Tay gheweest, ende hem (zo hen opgheleit was) vermaendt hadden, waer over hij hemlieden — zeyden sij — meest voldaen hadde. Doch was hemlieden de conscientie des te meer verswaert, dat men Angheven Bent ende Ackerman.

Digitized by Google

de Martinisten also ter ghemeinte was toelatende. Versochten derhalfven, dat men hemlieden voor dese reyse van tnachtmael woude laeten afblijven, om dat sij in haere conscientien sich niet en consten gherust stellen, ten ware dat D. Gotfridus hen daerinne voldede. Ghevraecht zijnde, waerom zij D. Got. meer dan andere anspraeken, zeyde Bent, dat hij verstaen hadde, dat D. Got. tot sulck een acte van alliance metten Martinisten te maeken bewillicht hadde, zijnde tot Franckfurt oft elders. Zo hij sulcx ghedaen hadde, zo vonden sij sich beswaert, zo niet, waren gherust. D. Gott. andtwoordende verhaelde, hoe dat hij gantschlick van dier saeken (zo vele huerlieden voorghewende acte ofte brief anghijnck) niet en wiste, noch oynt eeneghen broederen gheraeden hadde, metten Martinisten te communiceren, oft kinderen te doen doopen, maer conde 't contrarie met opene briefven dergener, die sich naermaels sijnder daer over bedancket hebben, bewijsen. Nicolaes ende Ackerman naer diversche woorden verclaerden, dat se niet tot verachtinghe der ghemeinte oft eenegher persoonen, af en bleven van 'tnachtmael, dan alleene om de gherustheit haerer conscientien wille, biddende, men soude se om Godes wille daerinne draeghen.

Saal ende anderen versoucken betalinghen van achterstallen.

Verscheenen Saal, IJnghelram ende Dotignijs, sprekende van hare achterstallen, die sij voortijts noch anghegheven hebben, een yder presenterende een bijsonder scrift daervan. Wierdt gheandtwoordt, dat men daer over tsijnder tijdt spreken ende handelen soude, om te siene, hoe men den
fol. 66. besten middele daerin souden mueghen ghebruycken.

Actum 29en Aprilis Saterdaechs.

Handelinghe ende anghevinghe der auderlinghen an de diakenen.

D'auderlinghen hebben t'scrift, t'welck Wm Togghe den 27en Aprilis in consistorien overghegheven hadden thaerlieden laste, den diakenen voorghelesen, uut oorsaeke dat Wm voorscreven eerst daervan in haer lieder presentie mentie maecte;

Digitized by Google

hebben insghelijcken ghelesen de andwoorde, up W^ms^ voorscreven bezwaerstucken bij hemlieden ghemaeckt, op dat sij diakenen, weten souden, hoe dat Togghe de consistorie beschuldicht hadde ende hoe deselve consistorie met hem ghehandelt hadde. Willem Togghe gheandwoordt hebbende, dat hij zijne beschuldinghen wilde houden staende, wierdt belast int toecommende Coetus zijn bijstellinghe behoorlicken an te bringhen, op dat de saeke metten eersten mochte gheeijndicht wesen. Vermaenende daer en tusschen, dat hij sich selven wel beprouven soude, eer hij sich totter tafele des Heeren met sodane een ghemoet, als hij in zijn scrift gheopenbaert hadde, begheven soude. De consistorie verclaerde oock, dat se sich sijner beschuldinghen halfven wel gherust vandt, als onwarachtich wesende, hoe wel se niet sonder feijlen waren.

De auderlinghen gaven den diakenen oock te kennen, wat andwoorde zij Mr. Jan Enghelram den 27^n^ Aprilis ghegheven hadden up zijn versouckscrift, als doe overghegheven, namelick als datse metten alder eersten daerinne begheerden te handelen, zo si te vooren meer verclaert hadden, begheerende dat de diakenen hier of ghetuijchnis draeghen souden, omme dies wille, dat Mr. Jan t'anderen tijden ende sonderlinghe int voorscreven scrift hem ghenouch ghevanteert hadde, de saeke elders te betrecken, up t'pretext, dat men hem recht soude gheweijghert hebben. Dit selve wierdt Mr. Jan Ynghelram ter presentie van den diakenen oock verclaert, versouckende dat hij der consistorie metter saeke soude laeten gheworden, dewelcke, om der ghewichticheit der selver, daer up begheerde breeder te delibereren. Verclaerde Mr. Jan, dat hij naer versouck der consistorie hem reguleren wilde, salvo dat se metten 1^en^ haer debuoir daden.

Actum 1^e^ Maij 'sMaendaechs.

Mr. Jan Ynghelram gaf over seker scrift, t'welcke, de-

Digitized by Google

wijle het lanck was, nyet ghelesen en wierdt, maer uutghestelt om te beandtwoorden totten naesten daeghe.

Actum s'Donderdaechs 4en Maij.

Versouct Togghe diversche acten uuten consistoriebouck.

Verscheen Wm Togghe, versouckende diversche acten uuten consistoriebouck: Eerst des 20en Augusti 1569; des 24 Decembris; 13en Decembris, t'besluijt metten diakenen in consistorie ghemaeckt; 25en Decembris beschuldichbrief van Hoppesacq; Bertholdus, van den 11 Augusti, verclaersscrift tusschen de selve, uuten stoel ghelesen; d'acte van C. Mt., ghegheven 29en Decembris 1567; beschuldingbrief Bent contra Berthold van den 11 Augusti; item zijn eijghen scrift, overghegheven den 27en Aprilis; item noch een scrift, overghebrocht up Saal den 16en Martij, in presentien van hem Togghe. Dit al om te verifieren de stucken, die hij ten laste van de consistorie overghegheven
fol. 67. hadde.

Andtwoordden de dienaers, dat se achteden onghehouden t'sijne, een yeghelick acten te ghevene van allerleij saeken die in consistorie verhandelt wierden, ten ware dat het Coetus, voor wien dese saeke alreede overghegheven was, sulcx oordeelde van noode te sijne. Hier over protesterde Togghe, dat hem te cort ende ghewelt gheschiedde. Jan Davelu, ghevraecht zijnde, of hij de saeke met Togghe, die hij mede onderteekendt hadde, wilde beandtwoorden, zeijde, dat jae, dan nochtans bij middele van Togghe, die de selve beter bekendt was.

Angheven Gabrielis Berts.

Verschenen Gabriel Berths ende Adriaen Ghijselinck verclarende, hen selven beswaert te vinden uut oorsaeke etlicker woorden D. Gotfridi, uuten predickstoel den 3en Aprilis up de woorden „vele zijn één broot etc." gesprocken; namelick, dat hij, de selve uutlegghende, mentie maekte van de schueringhe der guenen, die eertijds van de ghemeinte afgheweken waren, segghende dat se gruwelick sondichden

Digitized by Google

teghen de voornoemde Scrift, die in deselve sonde noch bleven volheerdende; dan wilde daermede ontschuldighe niet beswaeren, maer dancte God voor de guene die wederghekert waren. Waermede de voorseijde 2 broederen zeijden, dat D. Gotfridus den ghemaecten vrede, inhoudende dat men van gheen voorgaene saeken reppen en soude tot ijemandts laste oft verwijt, te cort ghedaen hadde. Adriaen Ghijselins verclaerde oock, hoe dat Gheeraert Artijs bleef sustineren, dat hij, Adriaen, hem voor den deputatis soude beclaecht hebben, waerover Gheeraert hem soude beschuldicht hebben, hem insinueerende van verradelicke ghehandelt thebben. Versouckende daerom, dat Artijs voorscreven zijn beschuldinghe soude opgheleit zijn te verifieren, ofte daer van af te stane ende schult te bekennen. Antwoordden de dienaers up teerste, dat se daerup deliberen souden, biddende den broederen, de saeke daer en tusschen bij hen te houden. Up 't tweede, dat men Artijs ten eersten consistorie daeghe ontbieden, ende met hem daer over handelen soude.

Versouck Gillis Verhiele.

Gillis Verhiele, diakene, versochte van zijnen dienst ontsleghen tsijne, overmidts dat hij die van Sandwichs diende, die hen sijner souden mueghen beclaeghen, als dat hij haerlieden saeke niet ghetrauwelick en vervoorderde, terwijle hij in den dienst der ghemeinte besich was. Wierdt gheandtwoordt, dat men daerup delibereren soude.

Actum 7en May 1570.

Versoeninghe Artijs met 2 broederen.

Gheeraerts Artijs, ontboden bij den dienaers in consistorien, wierdt ansecht, hoe dat twee broederen, met name Adriaen Ghijselinc ende Christiaen Servaes, sich beclaecht hadden, dat hij hemlieden soude beschuldicht hebben, als dat se hemlieden voor den deputatis souden overghedreghen hebben, twelcke vele persoonen voor verraderie gheinterpretert hebben; versouckende hierof bete-

Digitized by Google

ringhe ofte bijstel [1]). Bekende Gheeraert, dat hij dit uut presumtie hemlieden naegheseit heeft, ende uut het anbringhen van eenen anderen persoon, ende heeft daer over
fol. 68. schult bekendt, ende zijn zo met elkanderen versoent.

Handelinghe over tscrift van Enghelram den 4en May gepresentert.

Wierdt ghelesen seker scrift, den 4en May lestleden overghegheven in consistorien per Mr. Jan Enghelram, waerbij hij versochte: voor eerst te wetene, oft seeker attestatie, hem hier te vooren ghegheven bij de gantsche consistorie, absolutelick, sonder eenighe protestatie ghegheven was, oft met eeneghe protestatie. Item declarerde ten surpluse int selve scrift voor partien in de saeke zijnes boucxkens ettlicke van den auderlinghen, als namelick Thomas Soenen, Gisbertus Joännis ende Phl. Garcij, om diversche redenen bij hem in zijn scrift ghealleghiert, versouckende tot verificatie van de selven gheadmittert te zijne.

De consistorie hier up ghedeliberert hebbende, verclaerde angaende 't 1e punct, dat zijn attestatie hem ghegheven was met zeker protestatie. Nopende 't tweede, es in de absentie van Soen, Joannis ende Garcy gheadvisert, ende daernaer Mr. Jan in Consistorie angheseit, dat de consistorie zijne beschuldinghe niet an en nam, maer voor nul hilt, ten ware hij se verifieerde naer den regle Pauli. Enghelram verclaerde zijne preuve ghereet thebbende, ende exhiberde der consistorie tot verificatie van tgene, dat hij ten laste van Thomas Soen ghescreven hadde, twee scriften, ghemarquert up den rugghe elck met A.; ten laste van Gisberto een scrift, marque B.; van Garcy één, marque C. Hiermede verdrough hi hem van breeder prueve, employerende tot verificatie van tguene, dat hij screef in Consistorien gheschiet tsijne, tonthoudt derselver Consistorie. Wierdt hem daernaer verclaert, dat de Consistorie hier in met ten 1e handelen wilde. Mr. Jan versochte eenen praefixen tijdt. Wierdt hem gheandtwoordt, dat men hem dien niet toesegghen en conste.

---

1) Bijstel of bijstellinghe: bewijs.

Digitized by Google

Uut dien, dat de Consistorie haer grootelicx beswaert ghevonden heeft, ende noch daeghelicx doet, bij vele ende langhe scriften, die ten diversche stonden bij den ghemeenen broederen overghegheven worden, zo es bij ghemeenen omstemminghe besloten gheweest, dat men gheen scriften voortan in Consistorien anveerden en zal, noch den broederen ghedooghen over te gheven, ten ware dat zulcx uut merckelicke cause noodich gheoordeelt ware, maer dat een yder, die yet an te gheven heeft, sulcx cortelick bij monde dee. Besluyt der consistorie angaende de langhe scriften, die daer daghelicx gepresenterd worden.

Actum 11 May Sdonderdaechs.

Nicolas Bent, in Consistorien ontboden, wierdt een silentie gheimponert angaende tboucxken van Mr. Jan Enghelram, volghens d'ordonnantie ende tbesluyt dien angaende ghemaeckt maendaghe lestleden in Coetu. Verclaerde Bent, dat hij hem daernaer begheerde te reguleren.

Verscheen Mr. Jan Enghelram, ten ontbieden van der Consistorie. Wierdt hem ghelesen de resolutie iń Coetu maendaghe lestleden ghenomene angaende zijn boucxken, ende dien volghens hem silentie gheimponeert, ende gheinterdicert gheen boucxkens meer te vercoopene of distribuerene. Andtwoordde Mr. Jan, dat dit alreede een verdoeminghe was zijnes boucxkens, ende dat dese kercke voortan oock niet beter gheoordeelt en zal worden, dan een guese kercke. Item, dat men met het ondersouck, daerof de resolutie van't Coetus meintionert, voortgaen sal ad calendas grecas. Handelinghe met Ynghelram.

fol. 69.

Mr. Jan presenteerde voorts der Consistorie een scrift ten laste van Soen en Garcy ende Gisbertus, die hij Sondaghe lestleden partien verclaert hadde in de saeke zijns boucxkens, met welcken scrifte hij noch breeder zijn intentie pretendeerde te proberen, zo men uuter lecture van tselve verstaen mochte. De Consistorie heeft hem gheandwoordt,

Digitized by Google

dewijle hij Sondaeghe al overghegheven hadde, dat hij in dier saeken over te gheven hadde, zo hij selfs verclaerde, uutghenomen een cleen extracten uut zijn boucxken, dat hem belast was, simpelick, soot in den bouck stondt, uut te trecken, ende den scriver der Consistorie te gheven zonder meer, — dat se dit zijn scrift reiecterden ende niet annemen en wilden. Doch heeft Thomas Soen voor zijn particulier, maintenerende bij der scrifte tonghelyck beschuldicht te zijne, tzelve gheanveerdt, om dat in tijden ende wijlen te beandtwoorden. Wierdt Mr. Jan voorts verclaert: anghesien de saeke principale, touchierende tboucxken, in Coetu hanghende was, dat dit incident, als een accessoir van derselver saeke, moeste gheschorst zijn tot ter tijdt de voorseide zaeke principale daer voor ghijnghe.

Verschenen Willem Togghe ende Jan Davelu, vertooghende in teghenwoordicheit der diakenen, dat se sich beraeden hadden up de resolutie, maendaeghe in Coetu hemlieden angheseit, ende waren bereet, schultbekentenesse te doene in der mannieren naervolghende:

„Wij bekennen, dat wij mochten behendelicker woorden ende wijse van scriven ghebruyckt hebben, maer dewijle, dat wij noint hier te vooren van zulcx meer ghehandelt en hebben, ende ons sulcx upghelecht es, zo bekennen wij daer over zo vele schults, als wij voor God ghedaen hebben; maer al zo vele als de reste van de grontsaeke in hem selven [aengaet], daerof willen wij ons schult bekennen, als wij onse behoorlicke verificatie ghedaen hebben, ende niet eer, — behoudens dat ons alsdan met Godes woordt sulcx upghelecht zij."

De Consistorie andtwoordde, dat se haer hilt an de sententie in Coetu ghegheven, de welcke zij niet reformeren en mochte noch removeren en wilde.

Versouck ende schultbekenninghe Gillis Bultinck.

Actum 14en Maij, Sondaechs 1e Pinxterdach.

Gillis Bultinck versochte als morghen voor middach te

Digitized by Google

mueghen trouwen. Wierdt hem zijn versouck gheaccordeert, ende voorts vertoocht, hoe datter gheruchte liep, dat hij alreede zijn bruut beslapen hadde, twelck hij eerst loochende, ende daernaer bekende waerachtich tsijne. Waerover hij vermaendt wesende, zijn schult bekende, belovende zulcx oock te doene an de guene die van zijnder daet weten souden.

Handelinghe met Clement Waulters.

Verscheen Clement Waulters; wierdt vermaendt van zijn begaen dronckenscap ende onghereghelthеit; item van zijn onghehoorsaemheit, dat hij, ten diverschen stonden ontboden zijnde bij den dienaers, niet ghecompareert en es. Bekende zijn schult ende ghedrouch hem angaende de forme der schultbekenninghe an de consistorie; de welcke hem verclaerde, hoe dat het noode was om de ghemeinte wederom te stichten, die hij met zijn dronckenscap ontsticht hadde, dat hij Sondaeghe naestcomene openbaarlick daer van zijn schult moeste bekennen, ende zo vele het de onghehoorsaemheit anghijnck, dat hij sulcx alleenlick bekennen soude in consistorien. Hier up heeft hij verclaert, dat hij gheenssins schultbekentenesse doen en wilde, ende is alzo met verstoortheit uuter consistorie gescheiden.

Versouck Petri van Uden.

Verscheen Pieter van Uden: versochte copie van seker depositie tzijnen laste in consistorien ghedaen, omme zijn defensie daer jeghens te doene. Andtwoordde de consistorie, dat het gheen ghebruijck en was, sodane copien te gheven fol. 70. ende sonderlinghe an de gene die van der ghemeinte niet en waren, ghelijck hij Pieter.

Verclaerde voorts de consistorie, dat se van sodane injurien, als hij meintionerende was niet en wisten, noch en beswaerde hem oock daermede niet. Hiermede es hij ghecontentert gheweest en heeft zijn vertreck ghenomen.

Actum 15 May.

D. Gottfridus presenteerde der consistorie een scrift;

Digitized by Google

wierdt uutghestelt om te beandtwoorden tot een ander tijdt.

Angheven ende versouck Enghelrami angaende zijn boucxken.

Verscheen Mr. Jan Enghelram, versouckende wat an te gheven in presentie van twee zo drij diakenen. Andwoordde de consistorie, dat hij zijn saeke angheven soude, ende, so de presentie der diakenen noodich bevonden wierde, men soudse inroupen. Vertochde Mr. Jan, hoe dat hij begheerde van de consistorie te wetene, of de saeke van Bent, Hoppesacq ende andere, die zijn boucxken beschuldicht hebben, zal blijven stille staende, ghelijck de saeke van 't boucxken, ende als 't Coetus gheordonnert heeft.

Item, of die saeke, daerin hij etlicke auderlinghen partien verclaert heeft, bij advijse van het Coetus gheschurst es. Item, hoe dat hij verstaet de principale sake te sijne, daer 't Coetus gheordonnert heeft, hem te verbieden, eeneghen van zijn bouxkens meer te vercoopene. D'ander poincten houdt hij voor accessoire.

Ten anderen, versochte te wetene, hoe dat hij dit anzien zal, of ghelijck als een uutghesproken sententie, ofte gelijck als eenen raedt.

Ten derden, begheerde copie van sulcx, als Donderdaeghe hem bij der consistorie angheseit was.

Ten letsten, protesterde van groot onrecht, dat hem bij der consistorie ghedaen was, zeyde hij.

Dese saeke wierdt bij der consistorie uutghestelt tot up een anderen dach, dewijle 'tmeeste partie van den auderlinghen absent was.

Actum 18en May 'sDonderdaechs.

Vertooch ende versouck Marin de Cuijper.

Marinus de Cuuperio vertoochde, hoe dat hij momboir ghestelt es van zeker dochterken, wonende alsnu met sekeren persoon, die van der gehemeinte niet en es, welck dochterken hij gheerne in zijn bewelt hebben soude, om up te bringhen ende 't instruëren in de vreese des Heeren; aver de voorseyde persoon wil daervan niet scheyden, — zecht nochtans: „dat hij hem submittert in der duytschen

Digitized by Google

consistorien oordeel, of hij daervan scheyden moet of niet." Zo es dan de vraghe van Marinus: „Of de consistorie de saeke soude willen verhooren ende haar advijs gheven?" Es hem voor andwoorde ghegheven: „dat hij zijne partie eens voor consistorien bringhen soude, om te hooren, of hij hem submitteren wille, ende alsdan te doene dat billick es."

Gerardus Gossemus versouct hem te versoenen.

Verscheen Gerardus Gossemus, hier te vooren gheëxcommunicert ende afghesneden, vertooghende, hoe dat hij begheerde te vertrecken uuter stadt, maer dat hij alvooren begheerde, zijn saeke bij der consistorie oversien thebbende, om te wetene, hoeverre hij schultplichtich soude mueghen wesen, want hij ghesinnet was al te doene dat christelick wesen soude. Naerdien de dienaers hem afghevraecht hadden: „indien zij de saeke in handen namen, of hij oock huerlieder advijs naecommen soude?" ende hij daerup gheandwoordt hadde, dat jae, es gheresolvert ende hem angheseit, dat men hem corthelinghe ontbieden zal.

Vertooch Erardus Ruteling. fol. 71.

Erardus Ruteling vertoochde, hoe dat eenen, Zacharias Goltsmit, thuus gheleghen hebbende totter weduwe van Mr. Cornelis de Clercx, zustere deser ghemeinte, te coste ghegaen heeft ten huuse van hem vertooghere, ende es hem ter causen van dien zeker somme ten achter ghebleven, warof de voorseyde weduwe hem belooft heeft te vuldoene; ende, dewijle zou nu zulcx weyghert, versouct hij, dat se voor Consistorien ontboden zij, ten eynde etc. Gheadvisert haer eerst te doen spreken bij dherde ende Elinck ende huerlieden rapport ghehoort, den vertoonder andwoorde te gheven. Dits hem aldus angheseit, ende es hij daermede te vreden gheweest.

Vertooch Carpentier over Ootgheer.

Petrus Carpentier voor Kaerle Ootgheer, in presentie desselven Kaerles, vertoochde, hoe dat hij, Kaerle, duer menichfuldighe ziecten ende crancheden, daermede hij dickmael bevanghen es, gheenssins den cost winnen en can

Digitized by Google

voor zijn huusghesin; begheerene daeromme zo vele assistentie van de kercke, als dat hij daerup hem mochte ontdraeghen. Wierdt hem voor andwoorde ghegheven, dat men metten diakenen hier van breeder spreken soude.

Versouck Eughelram. Andwoorde der consistorie daerup.

Verscheen Mr. Jan Enghelram, begheerende andwoorde up tguene, dat hij den 15. May anghegheven hadde. Wierdt gheresolvert, hem noch eens het besluyt van tCoetus voor te lesen, ende, indien hij alsdan daerup yet te zeghen, te vraghen ofte te versoucken hadde, dat hij sulcx voor tCoetus soude connen doen, daer de saeke hanghende was. Voorts hem te vermanen van de naervolghende poincten, daerinne de Consistorie achtede, dat hij hem mesgaen hadde. Als:

Voor eerst, dat hij zeijde, wanneer hem tbesluijt van tCoetus ghelesen was, dat dese kercke voortan niet beter gheoordeelt soude werden, dan een guese kercke, dat de saeke (sc. in Coetu) voortgaen zal ad calendas graecas. Item, dat hij den 15^{en} May gheprotestert hadde van groot onrecht, dat hem bij der consistorie ghedaen was. Dit es Mr. Jan aldus vertoocht ende bij der consistorie angheseit gheweest.

Hierup andtwoordde Mr. Jan: Voor eerst, dat hij hem het Coetus niet anne en trock, maer hilt hem an dese consistorie, ende persisterde dat hem van derselve copie soude ghegheven zijn. Versochte voorts wederomme thebbene zijne originale scriften, die hij overghegheven hadde ten laste van Soen ende andere, die hij partien ghedeclarert hadde, dewijle die saek gheschurst was. Angaende de vermaninghe, ende eerst, dat hij ghesecht hadde, dat dit een guese kercke sijn soude etc., — antwoordde daerup aldus: dat hij dit up een goedt fondament gheseit hadde, als namelick, dewijle dese kercke in den haet ghecommen was, om dat se de guesen ghestraft hadde, ende de guesen nu verstaen sullen, dat zijn boucxken, waerin deselve straffe vervatet es, verboden es meer te vercoopen, zo zullen de

Digitized by Google

selve guesen hemlieden tot deser kercke nu voughen, daer se te vooren afbleven, ende also zal 't een guese kercke bedijen.

Angaende dat hij ghesecht heeft: „ad calendas grecas", es gheweest uut oorsaeke, dat hier etlicke zijn van de kercke van Andtworpen, als D. IJsebrandus, Mr. Jooris ende andere, an wien men soude mueghen scriven, want an die van Andtworpen te scriven in desen tijdt zoude langhe anloopen.

Nopende zijn protestatie, persisterde daer bij als noch ende zeijde, dat de consistorie haer niet ghequeten en hadde an hem, zo se behoorde. De consistorie persisterde bij huer andwoorde, hier vooren ghevoert; dan zo vele anghynck de restitutie van zijne originale briefven, souden daerup delibereren.

In desen handel heeft Mr. Jan hem grootelicx misgaen int spreken ende injurieren van der consistorie mette naervolghende propoosten: „Ghij hebt mij beschuldicht an tCoetus, gij hebt mij hier een jaer houden loopende, ende dan fol. 72. secht ghij „loopt daer!" (scz. tot het Coetus). Notert vrij, ick zals u noch al meer ansegghen. Ghij souct de waerheit ende de leere, die hier dus langhe gheleert es gheweest, tonderdrucken", — dat was, zo hij interpreteerde, dus veel te zegghen: „met dese manniere van doene, en souct ghij de waerheit niet te voorderen, want anghesien men tbouck verbiedt, zo bringt men de leere daerin vervatet in suspitien. Hier over vermaendt, heeft bekendt, zo hij hem yeuwers in vergrepen hadde, dat hem sulcx leedt was."

Actum 21en May Sondaechs.

Verscheen Marinus Cuijpere, met Jan Wasteel, zijne partie, versouckende de ordonnancie over de saeke ten lesten consistoriedaghe anghegheven. Wierdt hemlieden afghevraecht, ofse sich beede submitteerden int oordeel der con- Submissie Marini ende Wasteel.

Digitized by Google

sistorie. Verclaerden dat Jae. Gheordonnert Marino, te proberen [1]) zijn monboirscap ende den wille der moedere angaende de dochtere. Voorts Wastedt gheordonnert. te proberen, dat tmeijsken huer themwaerts verbonden heeft, ende dat se sulcx vermochte te doene naer de rechten van IJnglandt.

Vermaninghe ende schultbekenninghe Dierick de Bloot.

Dierick de Bloot wierdt vermaendt van dat hij eenen persoon in evelen moede gequest hadde, — leden omtrent 3 weken. Bekende zulcx waerachtich zijnde, maer dat zijn partie hem te vooren onghelijck ghedaen hadde met werpen ende smijten. Voorts, hoe dat de quetse nu ghenesen es, ende dat hij met hem versoent zij. [Gheresolvert, dat hi den soen bijstellen soude] ende, zoo 't als noch niet en ware, dat twee ouderlinghen tbeste doen souden, om de saeke te weghe te bringhen, ende daernaer Dierick, thuerlieden presentie ende van partie, zijn schult doen bekennen, zo hij in consistorien ghedaen heeft, met belofte van ghelijcke bekentenesse te doene voor alle andere die van de zaeke weten.

Actum 25^{en} May Sdonderdaechs.

Arnoult de Keysere presenteert een brief in prueve.

Wierdt in consistorien ghelesen den brief, ghepresentert bij Aernoult de Keijsere, daerbij hij pretenderde te doen blijcken toverlijden van zijn presente huusvrouwe eersten man; ende dewijle den zelven brief insouffisant was, midts dattet gheen wettelicke ende behoorlicke tuijchnis inhoudende was, zo was besloten hem up t'ontbieden ende te vermanen, dat hij wettelicke certificaeten zoude bringhen.

Actum 28^{en} ditto Sondaechs.

Angheven etlicke broederen ten laste van Huerne ende Poortman.

Verscheenen Hendrick Buenen, Jan Pieterssen ende Hendrick Zweertsen, te kennen gevende, hoe dat een broeder, met name Gheeraert van Hoorne, drijmael van tavontmael afghebleven es; hierover van hemlieden ver-

1) Proberen: bewijzen.

Digitized by Google

maendt zijnde, zeijde: „hij, hadde metter kercke niet te doene"; verzouckende dat men hierin doen zoude, zoo't behoort.

Jan Pieterssen gaf voorts an, hoe dat Govaert Poortman in zijn ghewone dronckenscap voortgaet, ende nu onlancx seer ergherlick op straete gheleghen heeft, zo dat vele uutgheroupen hebben jegens hem en de ghemeinte, vraghende: „offer gheen straffe en was teghen sodane versouckers?" etc. fol. 73.

Handelinghe tusschen Marino ende Wasteel.

Marinus de Cuupere ende Jan Wasteel verschenen voor consistorien, om zeker different, bij hemlieden hier te vooren anghegheven, hemlieden beyde submitterende dienaengaende int oordeel derzelver, om de saeke naer conscientie te beslichten. Wierdt Marino afghevracht: wat oorzaeke hij hadde om de dochtere van Walsteel's huuse te hebben? Verclaerde Marinus: om zeker schandelicke stucken, die hij zeyde verstaen thebbene van de dochters moeder; item, datse daer gheen Godtsalicheit en leerde, ende in pericle stondt van tot oneerbaerheit te mueghen verleyt worden. Wierdt hem oock afghevraecht: waerom hij de dochter nyet en begheerde t'ontslane? Zeyde: dat hij haer gheleert ende onderwesen hadde, ende een ander nu weder te gaen nemen, zoude hem ter schade commen; item, dat se in zijn huus bij de 3 maenden lanck zieck hadde gheweest, zonder hem eenich profijct te doene. Wierdt de zaeke hiermede verdreghen tot up een anderen tijdt.

Vermaninghe an Mathijs van den Valcke.

Mathijs van den Valcke, bij den dienaers ontboden, wierdt vermaendt van zijn dronckenscap, ten verscheiden male begaen, zonderlinghe Pinxterdaghe lestleden, tot groote erghernesse van velen. Consenterde, zijn schult te bekennen met verzwijghen zijnes naems. Ende dewijle de consistorie versochte, dat hij hem simpelick onderwerpen soude, ende beloven nae te commen, sulcx alsse ordonneren soude, zo heeft hij daerup zijn beraet ghenomen tot den naeste daeghe.

Digitized by Google

Versoeninghe ende accord tusschen Gabriel Bert ende Ghijselinc cum D. Gott.

Gabriel Berth ende Adriaen Ghijselin begheerden andwoorde thebbene, op 'tguene sijlieden om de beswaringhe haerer conscientien hier te vooren anghegheven hadden, angaende zeker woorden bij D. Gottfrido in zijnen predicaetie van den 30en Aprilis opentlick ghesproken. Wierdt gheresolvert, dat D. Gottfridus hen zoude tevreden stellen, dewijle hij sich daerinne te buuten ghegaen hadde, of, so hij sulcx refuserde, dat men daerof metten Coetus handelen soude.

D. Gott. verclaerde daernaer den voorscreven 2 broederen, dat gheenssins zijn voornemen zij gheweest, yet teghen den ghemaecten vrede oft tot verwijte der broederen te zegghene; zo hij nochtans met eenighe woorden daerteghen ghedaen hadde, dat hem sulcx van herten leedt was. Hiermede lieten sich de broederen ghenoughen. Biddende, dat D. Gott. up een andere tijdt sich dies angaende soude willen beter wachten, om alle swaricheden te mijdene.

Actum 1en Junij s'Donderdaechs.

Vermaninghe an Togghe.

Nae dien de diakenen hare rekeninghe voor consistorien ghedaen hadden, zo wierdt Wm Togghe bij de consistorie in presentien der diakenen vermaendt, van dat hij den 1en Maij den Coetus suspect ghemaect hadde voor den diakenen ende in de consistorie, als ofse hem onghehoort veroordeelt hadden. Andtwoordde Togghe, sulcx gheseit thebbene, om dat hij zijn verificatie niet en hadde mueghen doen, maintenerende daer omme niet mesdaen thebbende. Wierdt hem gheseit dat hij hem bedijncken soude.

Vermaninghe an Poortman.

Govaert Poortman wierdt vermaendt van zijn langduerich ende zeer ergherlick begaen dronckenscap. Naer vele redenen wierdt eijndelinghe gheseijt, dat men hem noch voor een wijle prouven soude, dewijle hij sulcx ernstelick ver-

fol. 74. sochte, belovende beteringhe.

Digitized by Google

Actum 4en Junij Sondaechs.

Jan Diericx wierdt vermaendt van ergherlicke begaen dronckenscap, twelcke hij bekende hem van herten leet t'zijne, ende dewijle de zaeke niet zo zeer openbare ende bekendt en was, zo was besloten dat hij tot den guenen gaen soude, die daervan wiste ende zijn schult bekennen. Vermaninghe ende schultbekenninghe Jan Diericx.

Pieter van den Kerchove wierdt vermaendt, van dat hij binnen 9 maenden ten avontmale niet en hadde gheweest, emmers sichtent den tijdt, dat hij hem onder de ghemeinte ende haere discipline ghegheven hadde. Antwoordde, dat hij absent hadde gheweest tot binnen 3 maenden herwaerts, sichtent welcken tijdt hij zeker zwaricheit hadde ghehadt, zijnen huusvrauwe angaende. Wierdt voorts vermaendt, van dat hij zoude gheseit hebben in openbaer gheselscap: „zulck eenen consistorie [1]) acht ick niet", of dierghelijcke woorden. Andtwoordde, dat zulcx gheschiet zij up een andere wijse. Wierdt besloten eerst, dat men de gheleghentheit ende oorzaeke zijnes af blijvens der ghemeinte voordraghen soude Sondaeghe naestcommende. Ten tweeden, dat hij te vreden stellen zoude de persoonen, daer hij de voorscreven woorden mede ghehadt hadde; daerinne hij verwillichde. Vermaninghe ende schultbekenninghe Petri Kerckhove.

Joncheer Jasper Sul wierdt vermaendt, van dat hij donderdaeghe lestleden openbare erghernesse ghegheven hadde in de Prophetie, als namelick, dat hij hem vervoordert hadde daer te sprekene, sonder daertoe bij de ghemeinte verordent gheweest thebbene. Item daervan vermaendt zijnde, dat hij de ordinantie der ghemeinte dien angaende opentlick verdoemt hadde als valsch. Item ghesecht, so Gottfridus hem niet vuldoen waude up zijn vraeghe, dat hij hem 't nachtmael afseide. Item, zo D. Gott. zeyde: „ghij zijt in Vermaninghe aen Sul.

1) Dit woord is te dezer plaatse niet met het gewone corrupendium geschreven. Moet derhalve, wat onzeker schijnt, het gezegde van Kerckhoven op zijne vrouw slaan, dan leze men voor consistorie: caronie, ons *kreng*.

Digitized by Google

een staet van rechte", andtwoordde Sul: „jae ghij zoudt mij fray recht doen, ghij zoudt mij in vanghenis smijten, ghelijck ghij anderen ghedaen hebt. Ghij ende uwes ghelijcken hebter meer dan te vele met u prediken an galghen en boomen brocht etc."

Andtwoordde Sul, dat hij begheerde dese poincten in scriftene thebbene om daerup pertinentelick tandtwoorden donderdaeghe naestcommende. Wierdt hem gheseit, dat zulcx gheen ghebruyk en was, ende oock niet noodich, overmidts de saeke openbaer was, doch, zo hij yet hadde tot yemandts laste, zo hij scheen te willen verclaren, dat hij sulcx ordentlick angheven soude.

Vermaninghe an Clement Woulters.

Clement Woulters, wierdt wederom vermaendt, van dat hij sichtent de letste vermaninghe ende den tijdt, dat hij in prouve ghestelt was, eens of tweemael totter selver sonde van dronckenscap vervallen was. Wendde voort zeker triviale excusen. Wierdt eyndelinghe besloten, dat hij openlick zijn schult bekennen zoude, ende, zo hij daernaer wederom verviele, dat men hem dan opentlick der ghemeinte voorstellen zoude.

Vermaninghe ende schultbekenninghe Handschuttere.

Joos de Handtschuttere, vermaendt van begaen dronckenscap, bekende zijn schult, verclarende dat hem van herten leedt was, presenterende een yder te vuldoene, die daervan wiste. Daermede de consistorie hem heeft laeten ghestaen, overmidts de saeke niet zeer publycq en was, ende dattet oock d'eerste reyse was.

Vermaninghe ende schultbekenninghe Valcke.

Mathijs van Valcke, tweedemael vermaendt van dronckenscap, submitterde sich. Wierdt besloten, dat men met verclaringhe zijnes naems zijn schultbekenninghe aflezen soude, sonder openlick zijnen persoon voort te stellen en jae-woordt daerup te moeten gheven.

fol. 75.

Actum den 8en Junij Sdonderdaechs.

Hans Simoens ende Betken Loos versoucken hare uutroupinghe.

Hans Simoens, versochte zijn gheboden om te mueghen trauwen met Betken Loos. Ghevraecht ofse beyden consent

Digitized by Google

van haren ouderen hadden, andtwoordden, datse ghescreven hadden, maer gheen andwoorde ontfaen, ende hare briefven hielden inne, so se gheen andwoorde en ontfinghen binnen eender maendt, datse voortvaren souden. Voorder ghevraecht, ofse in hare conscientien nyet vonden an yemandt anders verbonden te zijne, zeyden, dat neen. De dienaers, de zaeke overleyt hebbende, ende zonderlinghe, datse van competenten ouderdom waren, hebben hare versouck gheaccordert ende Sondaeghe de 1e uutroupinghe gheconsentert.

De consistorie zecht Arnoldum Stuer van den Avontmale.

Uut dien, dat de Consistorie gheinformeert es gheweest van diversche oneerbaer daden, voorghestelt bij Arnoldo Stuer, zoot breeder blijcken mach bij de tuychnissen, daerup beleedt, so es de selve voor de dienaers ontboden, ende bij ghemeene resolutie verclaert, uut name der Consistorie: „Dewijle de Consistorie gheinformert was, eensdeels bij informaetie ende beleeweden [1]) tuychnis, eensdeels bij stercke ende menichfuldich gheruchte, van diversche ergherlicke oneerbaer daden bij Arnoldo voornoemdt anghelecht, streckene tot groote bedroefenesse ende ergher-nesse der gantscher ghemeinte, so hebben de dienaers ghenootsaect gheweest, hem voor dit mael van den avontmael te segghene ende van allen publycquen dienste, tot ander stondt de saeke naer haren heysch met breeder ondersouck beslisset soude worden. Hier jeghens protesterde Arnoldus, zegghende, dat men hem onghelijck dede, omdat men zonder voorgaende vermaninghe hem tnachtmael afseide. Replicerde de Consistorie: dewijle tgheruchte breet ende wijdt liep van zijnder daet; item, dat hij van ghelijcken faicte voortijde schult bekendt hadde, ende ten letsten, dat hij van sodane oneerbaerheit te pleghen bij velen van over zeer langhen tijdt befaemt, jae bekendt es gheweest, dat het niet noodich en was bij ordentlicke vermaninghe te procederen.

---

1) Beleewede, gerekte vorm voor „beleedt", zie boven.

Digitized by Google

Verclaerde Arnoldus betvoort, dat Gheeraert Artijs ten huuse D. Gottfridi zoude gheweest hebben ende communicael met hem ghenomen, sprekende onbehoorlick ende onchristelicke woorden ten nadeele van hem, Arnoldo — versouckende daerom, dat hij oock van den avontmaele soude gheseit worden. Dit verclaerde D. Gott. niet waer zijnde.

In desen handel sprack Arnoldus vele onbillicke redenen ende propoosten, ende onder andere: „Ghij zult doen ghelijck als d'andere Consistorie, dewelcke alsse de luyden zouden gaen afsnijden, dan ghijnghense erst oorsaek visschen".

Verscheen Lambrecht Pieterssen, vertooghende hoe dat etlicke, die den vrede onderteekendt hadden, tweemael zo drymael van den nachtmaele bleven zijn, ende daernaer toeghelaeten.

Ten tweeden, dat Jacob Koort bij hem an de Consistorie verclaecht es gheweest, ende dat hij sichtent es ten nachtmaele gheweest; sonder dat hij vertoochene weet van eeneghe ghedaen beternesse.

Ten derden, so seijde hij zwaricheit thebbene angaende IJnghelrams boucxken, omdat tzelve verboden was te vercoopen, ende nochtans de partien, die het beschuldight hadden als valsch ende papistisch, los ghelaeten waren. Wierdt hem gheandtwoordt bij de consistorie, up t'eerste, zo hij eeneghe wiste, die te cort hadden ghedaen jeghens de ghemeinte in eeneghe zaeken, dat hij se up scrift overgheven soude an de consistorie, men soude daer inne behoorlick voorsien.

Up 'tweede, dat die saeke gheslist was ende de partien versoent, ende dat hem sulcx niet angheseit es gheweest, es naeghelaeten uut oorsaeke zijner ziecte.

Up het derde wierdt hem afghevraecht, hoe hij sulcx wiste? Andtwoordde: bij gheruchte. Replicerde de consistorie, dat hij sodane gheruchten niet en behoorde also an te nemen, dewijle de saeke noch suspens hynck, ende dat men daer in doen soude al dat mueghelick ware tot contentement
fol. 76. der ghemeinte.

Digitized by Google

Verscheen Willem Togghe, versouckende betalinghe van zijne verschoten penninghen, als tanderen tijden. Wierdt gheresolvert, hem te gheven drij ℔ sterlincx up rekeninghe van t'guene, dat hij verschoten hadde int voijaighe van Ysebrandus, met expresse protestaetie van hiermede gheen ander schulden, bij hem ghepretendert, an te willen trecken, emmers als noch. Ende zijn hem de voorseyde 3 ℔ bewesen, tontfanghen van Jacob Hein, daermede hij te vreden was, oock met protestaetie, zo hij zeyde.

Togghe versouct betalinghe. Wordt hem 3 ℔ gheaccordert.

Verscheenen Mr. Jacob Saal, Claude Dotignijs, ende Jan Clercx, presenterende der Consistorie seker scrift, daerbij sij verclaerden, dat se sich beswaert vonden om het verbieden van Ynghelrams boucxken, twelcke zij maintenerden ten onghelijcke ghedaen tsijne, protesterende over sulcx, dat se tselve niet en willen approberen met het gaen ten avontmaele. Andtwoordde de Consistorie: dat se haer des protests niet an trockken, eensdeels uute dien, dat se onwaerachtighe consequentien bijbrochten in hare scrift, eensdeels, omdat dese zaeke der Consistorie niet alleene, maer den dry kercken tsamen anneghijnck.

Angheven Saal ende d'anderen der consistorie.

Gaf te kennen N. N., hoe datse uut Vlaenderen commen naer Yngland, daer se haer heeft laeten beweghen uut zwacheit, ende duer tanmercken der tormenten, diese daer sach eenen broedere anghedaen te sijne, als datse tweemael in de ghevanckenesse de messe ghehoort heeft, die daer ghedaen wierdt, waervan zij haer selven seer beswaerdt vandt, beclagene sulcx van herten voor den Heere; ende om hare conscientien te quyten, begheerde sulcx oock wel voor den broederen in consistorien te bekennen, ende voor den guenen, die de saeke mede bekendt was, welcke niet boven een of twee en waren in dese stadt, die de zaeke oock mede anneghijnck, ende over sulckx deselve oock wel verswijghen sullen.

Schultbekenninghe.

Wierdt gheresolvert, dat se hare schult bekennen soude voor God ende den guenen, die daervan yet bekendt

Digitized by Google

mocht wesen, zo wel van 't hooren der messe, als van datse een contrarie plaetse haerder residentie voorghewendt hadde. Dit es bij haer verwillicht ende in partien [1]) in consistorien gheeffectuert gheweest.

Versouck Gisbertus Joannis.

Gisbertus Joännis gaf den broederen an, hoe datse wel indachtich waren van de beschuldinghe, die Ynghelram in seker scrift, der Consistorie ghepresentert, tsijnen laste angherecht hadde, welcke hij protesterde niet te willen approberen met het gaen ten avontmaele, versouckende, dat men in de zaeke handelen zoude.

Actum 10en Junij Saterdaechs.

Presentatie Sul bij der consistorie niet anghenomen.

Verscheen Joncheer Jaspar Sul, presenterende generale schultbekenninghe te doene voor de ghemeinte van alles, waer inne hij hem duer opentlick spreken inder prophetien ende andersins met woorden ende daet soude mueghen mesgrepen hebben. Wierdt hem van consistorie weghen verclaert, dat de stucken zouden moeten bij specificatie voorghedraghen zijn, soude men der discipline ghenouch doen. Dit en heeft Sul gheenssins willen toestaen, ende es over sulcx alzo uuter consistorie ghescheiden.

Besluyt angaende zijn huusvrauwe.

Angaende zijnder huusvrauwe wierdt besloten, dat men se vermanen zoude van zeker ongheschicte mannieren ende propoosten, bij huer ghehouden voor zeker herberghe, daer hueren man zat en dranck, ende dat se haer versoenen
fol. 77. soude mette gone die se meest vererghert hadde.

Handelinghe tusschen Cubum ende Judith.

Angaende zeker different in consistorien, verhandelt tusschen Mr. Jan Cubus ende Judith, huusvrauwe van Franchois Huenich, daer inne es besloten tnaevolghende:

Eerst, zo Cubus beteringhe versochte van Judith, van dat se hem opentlick naegheseit hebbe oft naegheroupen dese woorden: „Ghij ende de uwe en doocht niet vele", dat hij sulcx met behoorlicke tuijchnis bijstellen soude, dewijle

1) Ten deele.

Digitized by Google

sou sulcx ontkende. Ende zo vele Judiths versouck angaet, indiense eeneghe clachte oft beschuldinghe hadde an te rechten ten laste Cubus, dat se die behoorlick anbrijnghen ende bijstellen souden. Wierdt daer beneven ghewaerschuut, hueren man up een ander tijdt in consistorien te laten commen, om zodane saeken te verhandelen.

Schultbekenninghe Judith.

Voorts, anghezien Judith opentlick versaeckt hadde voor Jan de Cueninck ende Thomas Soen, sulcx als sou tanderen tijden in consistorien voor twee andere auderlinghen met uutghedructe woorden belooft hadde; zegghende daerbeneven „Auderlinghen hier, auderlinghen daer, 't en es zo niet", met meer ongheschicte woorden, so heeft de consistorie haer upghelecht, daer van schultbekenninghe te doene, — daer jeghens zou langhe uutvluchten ende excusen voorwendede, ende nochtans eijndelinghe hare schult bekende.

Vermaninghe ende schultbekenninghe Maillaert Destren

Maillaert Destreu, in consistorien ontboden, wierdt vermaendt van openbaer beghaen dronckenscap. Nam de vermaninghe anné, beloofde beteringhe. Betvoorts beloofde nae te commen sodane forme, als de consistorie adviseren soude, de welcke gheordonnert heeft, eerstmael zijn schult in consistorien te bekennen, ende daernaer den forme van den stoele te vercondighen als morghen, zonder benoeminghe zijnes naems.

Handelinghe der consistorie met Togghe ende Davelu.

Wierdt rapport ghedaen bij Fremault ende Soen van tghebesoignierde inde saeke van Togghe, up de revisie van der sententie in cetu ghegheven, ten laste van den zelven Togghe ende Jan Davelu, warof de summa waer: dat tscrift van den zelven Togghe ende Davelu ander warf ghecondempnert was in forma et substantia, ende zij der halfven gheordonnert, daer van hare schult te bekennen. Hier up d'advisen ghevraecht, wat men in de saeke te doene hadde, wierdt gheresolvert, hemlieden binnen te roupen ende te vraghen, of se de sententie naecommen wilden ofte niet, waer up Togghe ende Davelu verclaerde: „Naedien hemlieden sulcx afghevraecht was, datse de sententie

Digitized by Google

niet naecommen wilden, voor dat hemlieden ghewesen ware met Godes woordt, waer inne zij ghesondicht hadden".

Repliceerde de consistorie, dat de sententie van tCoetus claerlick zeijde, dat se ghesondicht hadden inde manniere ende forme hueres scriftes, ende was hemlieden met breeder woorden oock sulcx in Coetu ende in de francsche consistorie voorghehouden ende te kennen ghegheven. Ende dewijle de voorseijde Togghe ende Davelu sulckes al niet annemen wilden, es anderwarf, bij resolutie als vooren, hemlieden angheseit, dat se de sententie naecommen souden, ofte sich onthouden van den avontmale.

Worden van den Avontmale gheseit zo se niet vuldeden.

Beijde de ministers, namelick D. Got ende Barth., hebben hier jeghens verclaert: zo namaels bevonden wierdt, dat tCoetus onrechtelick ghewesen hadde, ende consequentelick de voorseijde broeders om 't onvulcommen van de zelve sententie ten onrechte van den avontmale ghehouden, datse in sodane onghelijck gheen schult wilden draeghen. Ende dewijle Togghe ende Davelu voorghewendt hadden, dat bij de particularisatie van de letste sententie de auderlinghen niet vrij van schult ghestelt waren, versouckende daeromme uutstel tot de perticularisatie in schrifte ghestelt soude wesen, so hebben d'auderlinghen, om hem allessins te vuldoene, ghepresentert hare schult altijts te bekennen, als sij daer inne souden ghewesen sijn, maer dit hem Togghe ende Davelu niet en behoorde te verachteren, om te vulcomen, tguene daer inne sij nae haer eijghen confessie ghecondemp-
fol. 78. nert waren. Dit en hebben sij oock niet willen annemen.

Actum 15en Junij Sdonderdaechs.

Angheven Lieven de Wolf ende zijn bekentenisse.

Verscheen Lieven de Wolf, bekennene voor consistorien hoe hij hem mesgaen heeft met zeker jonghe dochtere, ghenaempt Mayken, een zustere der ghemeinte, dewelcke hij eenmael bekendt heeft ghedluerende tleven van zijnder huusvrauwe, welcke daet, dewijle se eensdeels ruchtbaer es onder ghemeinte, hij nyet en begheert te verzwijgen oft

Digitized by Google

verschoonen, maer darof behoorlijck beternesse te doene, zo de dienaers nae Godes woordt hem uplegghen zullen. Gheeft daer beneven te kennen, hoe dat de voorseijde dochtere te vooren gheboelert was bij eenen Hans Stel, oock een broeder der ghemeinte zo se secht, huer beclaeghende, dat hij fortse ende ghewelt over haer ligchaem bedreven heeft. Wierdt gheresolvert ende hem angheseit, dat hij sich in stilheit hauden zoude; de consistorie middelertijt breeder vernemen sal, wat van de saeke waer is, zo verre Hans ende Mayken belangde.

Tweede vermaninghe an Aernoult de Keysere.

Aernault de Keijsere wierdt anderwaerf vermaendt ende belast, certificaetie te bringhen, als hiervooren fo. 76, ende es voorts vermaendt geweest van dat hij jeghens tvermaen ende ordonnantie der consistorie (namelick dat hij van Eijken van Eickendaele, daermede hij langhe in hoerderie gheleeft hadde, scheijden zoude) in contrarien van dien deselve heeft gaen trauwen in een ijnghelsche kercke, hoewel hij gheen breeder bescheet en hadde van toverlijden van hueren man, dan eenen privaten brief, ghescreven, so hij seijde bij eenen persoon, die hij selfs voor consistorie bekendt noint ghezien thebbende. Derhalfven ordonneerden hem de dienaers anderwarf, hij soude sich aftrecken ende scheiden van de guene, daermede hij hem so langhe tijdt onbehoorlick vermijnghelt hadde, ten minsten zo langhe tot hij behoorlick certificaetie ghebrocht hadde van toverlijden van hueren man. Dit en heeft hij gheenssins willen annemen, noch oock willen eeneghe breeder certificaet versoucken, dan den voorseijden privaten brief. Derhalfven es hij ghewaerschuut gheweest, dat men in de zaeke tzijnen laste voorder zal moeten procederen. Volghende desen es de saeke der ghemeinte uuten predicstoel vercondicht, ende voorghestelt gheweest Sondaeghe 18 Junij.

Versouck Marini.

Marinus de Cuyper versochte, dat men middel vinden soude, om zijn partie te doen verschinen voor consistorien, volghende zijn submissie ende belofte. Wierdt ghere-

Digitized by Google

solvert: Jan Wasteel te laeten zegghen bij twee auderlinghen, dat hij Sondaeghe in consistorien wille verschinen, om d'uutsprake der consistorie t'anhooren op het different, daer over hij hem ghesubmittert hadde, want men tselve uutspreken soude, weder hij quame of niet.

Resolutie om Clement Waulters der ghemeinte voor te stellen.

Dewijle Clement Waulters niet alleene in der tijdt zijnder prouve, maer oock middelertijdt dat hij zijn schultbekenninghe belooft hadde te doene, wederom tot dronckenscap vervallen es, daerof hij so dickmael in consistorien vermaendt es gheweest, ende up verscheiden maele openbare bekentenesse ghedaen heeft, zo met verswijghinghe zijnes naems, als andersins: so hebben de dienaers, gheen beteringhe an hem connende bespueren, ghedronghen gheweest te resolveren, hem der ghemeinte voor te stellen Sondaeghe naestcommende, twelcke oock ghedaen es geweest.

Gheschil ende reconciliaetie Cueninck ende Bartholdy. fol. 79.

Angaende seker gheschil, gheresen in consistorien tusschen Jan de Cueninck, auderlinck, ende D. Barthold, ministre, ter causen van zeker heftighe ende onbehoorlicke propoosten, daerof hebben beede de voorseede partien sich ghesubmittert int zegghenscap der consistorie, dewelcke daervan gheordonnert heeft zo hiernaer volcht:

Eerst, dat Jan de Cueninck zijn schult bekennen zal van dat hij sonder voorgaende vermaninghe ende tuijchnis Bartholdum voor consistorien beschuldichde van etlicke zechwoorden, dewelcke D. Barth ontkende ghesproken t'hebbene, waerom Cueninck, hem ander warf beschuldighende, zeijde, dat hij plareije [1]) speelde.

Ten anderen zal D. Barth zijn schult bekennen, van dat hij, up de voorseijde beschuldinghen andwoordende, zeijde onder anderen, dat Cueninck een openbaer lueghenaer ende valschaert was. Item dat hij, Barth., lichtveerdelick ende onnoodelick des Heeren naem ghebruijcte, sprekende dusdane woorden: „Ick bidde dat de Heere mij zijn rijcke ontsegghe,

1) Plaereije, Kiliaen: *iocus.*

Digitized by Google

zoot waer es". Van dese puncten hebben beede partien haere schult bekendt ende zijn versoent met handtghevinghe.

Sondaechs 18 Junij.

Govaert Steenemuelen, ontboden in consistorien, wierdt onder andere afghevraecht, of hij de letste reijse ten nachtmaele hadde gheweest. Zeijde neen, noch tweemael te vooren. Ghevraecht wat oorsaeke hij daer toe hadde, andtwoordde, dat niemandt der dienaren sijnes grootelicx acht nam, noch woordt, noch troost gaf. Voorts vermaendt zijnde; dat hij sich voor de taveernen wachten soude ende de lijeden betalen, zeijde dat hij daer wel alle daeghe eens gaen moeste. Eyndelinghe versochte Govaert jeghens donderdaghe naestcommene zijne redenen van al dies voorseyt es, in scrifte over te mueghen bringhen. Twelcke hem gheaccordert ende belast wierdt. Vermaninghe an Govaert Stenemuelen.

Angaende tdifferent hanghende voor Consistorie bij voluntaire submissie tusschen Marinum de Cuypere ende Jan Wasteel, daerinne heeft de Consistorie voor uutspraeke ghegheven, zulcx hiernaer volcht: Uutspraeke der consistorie upt different Marini en Wasteel.

Nademale Marinus de Cuyper monboir ghestelt es van de dochtere, zoo't bleken es bij tuchnis, ende dat de dochtere verclaert heeft voor twee auderlinghen, dat Jan Wasteel haer oneerbaerheit ghevercht heeft, ghelijck de moeder voor hueren overlijden oock te kennen ghegheven ende beclaecht hadde, waeromme sou oock ernstelick versochte, dat men huer dochtere soude soucken van daer te crijghen, — dat de dochtere scheyden zal van de voorseyde Wasteel ende ghestelt worden, daer 't huere momboirs profijtelick ende goedt dijncken zal, omme in de vreese Gods upghebrocht te wordene. Behaudens nochtans, dat sij, momboirs voorscreven, den voorscreven Wasteel instandt [1]) ende recompense doen sullen van de schade, die hij soude mueghen ghedoocht heb-

1) Instandt doen: Vergoeden.

Digitized by Google

ben, binnen den tijdt van eender maendt of twee, dat de dochtere tsijnen huusse zieck gheleghen heeft, ende hem gheenen dienst connen doen.

Vermaninghe an Hans Stel.

Hans Stel wierdt vermaendt van oneerbaerheit ghepleghen thebbene met Mayken Goris, twelcke hij niet en ontkende; dan allegierde, datse te vooren met eenen andere ghemeynschap ghehadt hadde, namelick met Lieven de Wolf, twelcke, zeyde hij, zou niet en zoude connen ontkennen. Wierdt voorts vermaendt van groote ongheschicteit, met eenen die buuten es, begaen, ende dat hij denzelven schuldich gebleven was. Verclaerde Stel, dat dien persoon hem zelve groot onghelijck ghedaen hadde. Dese zaeke es voor dit mael verdraegen tot up een andere tijdt.

Actum 22en Junij,

Vermaninghe an Marie Goris.

Marie Goris, in consistorien ontboden, wierdt bij de consistorien vermaendt van zeker oneerbaerheden bij haer begaen met etlicke persoonen, als namelick met Lieven de Wolf ende Hans Stel; ende voorts versocht, dat se de waerheit vàn de saeke selve souden willen te kennen ghe-

fol. 80. ven. Andtwoordde Marie, hoe dat se bekende grootelicx ghesondicht thebbene, eerstmael met Lieven de Wolf, ten huuse van Gillis de la Torre, daernaer noch eens buuter stadt, in seker plaetse, daer se bij een commen waren; item daernaer metten voorseyden Hans Stel dry zo viermael.

Ghevraecht ofse met ghene meer huer mesdraghen hebbe, zecht neen. Zecht oock, dat de voorseyde persoonen huer daertoe versocht ende ghepersuadert hebben, ende voornemelick de voorseyde Stel, hem ghebarende, dat hij haer ten huwelick begheerde, maer dat hij se eerst prouven moeste, „want — zeyde hij — hij gheen vrauwe anders trauwen en soude". Van welcke hare mesdaet, die alreede zeer ruchtbaer was, zou beteringhe presenterde te doene naer

Digitized by Google

ordonnantie der Consistorie. Hiermede es sou voor dit mael laeten gaen, om breeder over de saeke te vernemen.

Handelinghe met Govaert Stenemuelen ende zijn schultbekentenesse.

Verscheen Govaert Steenemuelen, verclaerende de redenen, waerom hij van de nachtmale etlicke tijdt ghebleven was. Te wetene: vooreerst, omdat de auderlinghen eenen Ambrosius consent ghegheven hebben over etlicke tijdt hem tarresteren, zo deselve Ambrosius selve bekendt ende de mare stroyt.

Ten tweeden, omdat hij gheen liefde en zach in dese ghemeinte. Want, zeyde hij, als hij somtijts 5 of 6 sh. st. van doene heeft, hij moeter de luyden om naeloopen ter bursse ende de consistorie, ende men sendt hem somwijlen van de auderlinghen totten diakenen, van den diakenen totten auderlinghen etc. Dese puncten zijn bij der Consistorie bewesen met diversche redenen insouffisant te wesen, ende hij Govaert derhalfven vermaendt gheweest, zijn faulte te bekennen ende te beteren, twelcke hij naer langhe onderrichtinghe dede.

Hans Luucx versouct te huwelicken.

Verscheen Hans Luucx met Gheertruyt Anthonissen, vertoochene, hoe se sich in meeninghe waren te begheven, ten H. Eestande, versouckene te dien eynde hare uutroupinghe. Ghevraecht, ofse beyde vrij waren ende consent hadden van haren ouderen, antwoordden jae, exhiberene Hans te dien fijne zeker briefven, uut name van zijn vader ende moeder ghescreven, ende van Gheertruyts weghe verschenen etlicke harer vrienden met haer, verclarene hoe dat sijlieden metten andere vrienden int huwelicke consenterden. Dien volghende wierdt gheconsenterdt d'eerste uutroupinghe Sondaeghe naest.

Tweede vermaninghe an Sul ghedaen.

Joncheer Sul, in consistorien ontboden, wierdt anderwarf vermaendt, als hier te vooren fo. 78. Andtwoordde Sul, dat hij mainteneerde, ghenouch ghedaen thebbene metter presentatie bij hem hier te vooren ghedaen fo. 80, ende verclaerde anderwarf, dat hij volghende dezelve presentatie consenterde schult te bekennen, voor so vele als

Digitized by Google

hij ontstichtelick ghedaen hadde, maer so vele anneghijnck de substantie des guenes, dat hij in de prophetie anghegheven hadde, hij en conde niet ghevoelen, dat hij daerinne onrecht hadde. Hiermede es hij laeten gaen tot een anderen reyse om hem beter te bedencken

Angheven etlicker broederen uut name Arnold de Keysere.

Verschenen voor consistorien Laurens Hillegheer, Willem Proost ende David van Valckenburcht, vertooghene, hoe sij ghehandelt hadden met Aernoult de Keijsere, dewelcke hemlieden ghesecht hadde, hoe hij in meeninghe was over zee te trecken ende zijn debvoir te doene, om recht bescheijt te zenden van toverlijden van Eijkens eersten man, doch begheerde voor zijn vertreck noch eens tadvijs der consistorien. Wierdt de voorseijde broederen ende Aernoult, alsdan mede verschenen, voor antwoorde ghegheven, dat

fol. 81.

tadvijs ende ordonnantie der consistorie was, ghelijck hem, Arnoldo, te vooren tot verscheijden male angheseit was, namelick: vooreerst, dat hij hem afscheijden soude van de guene, daer hij ongoddelick mede leefde; ten tweeden, dat hij recht bescheijt soude bringhen van der doot oft leven van Eijkens eersten man. Daernaer souden de dienaers hem ten besten raeden, zo sij naer God ende zijn woordt tsijnder salicheit soude bevinden behoorende.

Corn. Janssens versouck te huwelicken.

Verscheen Cornelis Janssens met Arnolda Baudewijns, vidua Henrick Karens; vertoochde, hoe se sich voorghenomen hadden ten H. Eestande te begheven, versouckene hare gheboden. De dienaers verstaende uut haerlieden monde, dat se beede maer een maendt weduwe waren, hebben om alle periclen ende erghernessen te voorcommen, hemlieden geraden ende ghepersuadeert de saeke noch 3 weken uut te stellen, daer inne zij verwillichden.

Schultbekenninghe Abraham de Moor ende Loys Mattheucx.

Wierdt bij Gisberto Joannis anghegheven, bij laste Abraham de Moor, hoe dat de selve Abraham met eene sijne dienstmaecht, ghenaempt Loijse Matheucx, eene zustere deser ghemeinte, etlicke mael overspel bedreven heeft, ende, dewijle hij sich seer verslaghen vandt in zijne conscientie,

Digitized by Google

versochte der dienaren raedt ende begheerde boete te doene, in sulcker wijse als de consistorie hem uplegghen soude. Wierden binnen gheroupen, eerst Abraham, bekennene, dat zulcx warachtich was. Ghevraecht, hoe langhe d'oneerbare conversaetie gheduert hadde, zeijde te Bartholomeux feste, dat compt, een jaer. Loijse bekende van ghelijcken hare mesdaet, ende dat se daer inne ontrent 9 maenden ghecontinuert hadde, haer oock submitterene in de consistorie. De welcke hemlieden beijden upghelecht heeft (dewijle de saeke secreet was), dat se hare schult in consistorien met ware berau voor den Heere bekennen ende belijden souden, ende daerbeneven der huusvrauwe Abraham's, ende twee zo drij broederen, metsgaders eene vroevrauwe, die de saeke bewust es, verghevenesse bidden; doch met sulcke conditie, indien de saeke openbaer wierde, dat men alsdan daer inne nae gheleghenteit der selver breeder handelen sal.

Volghende dese hebben sij beijden hare schult bekendt ende den Heere om verghevenesse ghebeden. Belovende voorts tsurplus te vulcommen, so verre dat alreede niet vulcommen en was. Hiermede sijnse inde name des Heeren met een scerpe vermaninghe ende waerschuwinghe laten henen gaen.

Actum 25 Junij 1570 Sondaechs.

Angheven Saal contra Ackerman.

Mr. Jacob Saal secht dat Ackerman hem tanderen tijd een loghenaer gheheeten heeft, twelcke hij met tuijchnis in Februarie lest an consistorie brachte. Ende want daer inne niet gheordoneert en es gheweest, versochte daerof als nu een eynde. De consistorie bevandt bij de acten, dat Mr. Jacob de saeke maer anbrachte 16^{en} Marty lestleden, als wanneer hem belast was zijn vermaninghe behoorlick an te legghen met tuychnis, ende, dewijle hij sulcx niet ordentlick alsnoch ghedaen en heeft, so es hij belast gheweest, tbesluyt der consistorien nae te commen.

Digitized by Google

Clachte D. Gott. over Ackerman, ende de schultbekenninghe Ackerman.

D. Gott. gaf an, hoe dat Jeremias Ackerman als hedent hem anghecommen es, nae de predicatie, zegghende: „hij was een bouve, een valsch leeraer, die verdient hadde uuter kercke ghegheesselt te zijne", twelcke D. Gottfri. in kennesse leide van diversche broederen, als van Gabriel Bert, Marten de Visschere ende anderen. Jeremias naederhandt in consistorien verschinen, heeft dit bekendt warachtich te sijne. Derhalfven hij bij de consistorie, in presentie 12 zo 14 broederen, vermaendt es geweest, dat hij qualick gesproken hadde, ende zijn schult bekennen soude, twelck hij dede, doch met sulcke conditie, dat hij begheerde te stane bij tguene dat de voorseyde broederen teghen de predicatie Gottfridi anghegheven hadden, naer uutwijssen ende luudt der naervolghende acte, waervan hij metten anderen 'toordeel der consistorie begheerde te verwachten.

fol. 82.

Angheven ende versouck etlicken broederen, nopende een predicatie D. Gott.

Verschenen Jan Serlot, Gabriel Bert met noch 7 andere broederen, versouckende, dewijle de auderlinghen ghestelt ende ghecoren zijn bij der ghemeinte, om acht te nemen up tguene datter gheleert wordt, dat se hemlieden willen verclaren, of de leeringhe, die bij D. Gott. als hedent in de voormiddaechsche predicatie gheleert es gheweest, recht es ofte niet. Hierof begheeren zij van de gantsche consistorie een goedt onderricht om alle disputatien te eviteren.

D. Gottfridus versochte, dat den anghevers zoude upghelecht zijn bij de consistorien, te verclaren, in wat stucken sij achten dat hij qualick gheleert hebbe.

De consistorie heeft hierup den voorseyden broederen voor andwoorde ghegheven: Dat se bekende hare schuldighe plicht te zijne, acht te nemen up de leere, ende dienvolghende begheerde, in dese saeke te doene naer den heysch ende gheleghentheit derselver, biddende den broederen hierentusschen, dat se sich stille wilden houden; doch so sij yet angheven wilden jeghens D. Gottfried's predicatie, dat mochten se evenwel doen. Andtwoordden

Digitized by Google

de broederen, dat se de uutcompste van der consistorie wilden verwachten.

Verscheen Marinus de Cuuper, Jan Gotschalck met noch 12 andere broeders. Versochten generalick te wetene, of de consistorie de huydensche predicatie D. Gottfridi voor recht hilt ofte niet. Vertoochde voorts Marinus, hoe dat hier over een jaer den vrede ghemaeckt es, waerbij onder andere gheseit es, dat men niet vermanen soude van voorgaende questien ende querelen. De predicatie D. Gott., zeyde hij, en was niet conforme den vrede, maer strecte meer tot seditie ende verstooringhe der ghemeinte. Oock waren daer papisten gheweest in de kercke der ghemeinte, die haerlieden profijct metter predicaetie wel doen sullen, tot bedroevinghe ende verdruckinghe der vromen. Badt derhalfven, dat sulcx voortan niet meer gheschiede, maer dat de predicanten met Godes onbevlecte woordt wilden voortvaren, ende alle oude rancunen begraven. Angheven, touchierende de voorgaende materie.

Een andere broeder, met name Adrianus Poelvoet, zeyde, zeer bezwaert te zijne, dat D. Gott. ghepredict hadde, dat de principale commotie in ons Vaderlandt gheschiet was duer de predicatie ende het beeldestormen. Zeyde, dat dit directelick strijdende was teghen de scrift ende D. Gott. voorgaende leere. Want, ghelijck de overheit duer de valsche leere beelden hadde upgherecht, alzo in contrarien hadden de vromen duer tghehoor des Evangeliums de beelden afgheworpen, ende derhalfven niet ghesondicht. Bewees dit met Lucas 19, daer Christus de vercooper uuten temple smeet, welck een ampt der overheid was, daerbij noch voughende diversche redenen.

Item, hoe dat wij dickmael lesen, dat de Christenen verboden es geweest, den Christum niet te prediken, den Christenen niet te herberghen, ende nochtans daerom niet ghelaten gheweest.

Een ander, met name Gabriel van den Vivere, zeyde:

Digitized by Google

anghezien D. Gottfridus ghepredict hadde, dat se teghen de overheit ghesondicht hadden, die de beelden afgheworpen hebben, of se oock qualick ghedaen hebben, die tsweert in de handt ghenomen hebben.

Een ander, met name Nicolaes Bent, zeide: dat de godtfruchtighe overheit, als de Prince van Oraengien, Brederode, Culembourg etc., tbeeldebreken mede verwillicht hebben, met jae en amen zegghen, al hebben se gheen handt daertoe ghesteken. Nu, zo men geen onderscheet en maecte tusschen vrome ende godtloose overheit, zo mocht men noch beelden afsmijten, noch Evangelium
fol. 83. prediken, noch eeneghen godsdienst doen.

Een ander, met name Philippus Hendricx, zeyde: dat hij ontrust was, dat D. Gott. alle brekers in eenen graedt ghestelt hadde. Versochte derhalfven te wetene, of hij daer rechtelick in gheseit hadde. Voorts wat men houden zal van de guene, die beelden ghebroken hebben, ende nochtans sonder schultbekenninghe hier in de ghemeinte toeghelaten zijn, ende daegelicx ten nachtmale gaen. Item, wat men te ghevoelen heeft van de guene, die gestorfven zijn, zonder boete van tvoorseyde beeldebreken ghedaen thebbene, ende wat oordeel dat se te verwachten hebben.

Up al twelcke de consistorie gheandtwoordt heeft generaliter, dat se hierin doen woude zoot behoorde, ten eersten dattet mueghelick werdt, — biddende den broederen daerentusschen, dat se stille wilden draghen ende tevreden zijn. Vraechden de broederen: of de predicant hierentusschen oock niet en behoorde te zwijghen van dese zaeken? Wierdt gheseit ende gheordonnert naederhandt, dat de predicanten hemlieden wachten sullen, hierentusschen van dese materie te roeren.

Angheven Bent contra D. Barth., ende de bekentenis Bartholdi.

Nicolaas Bent voorderde een andtwoorde van D. Barth. up seker scrift, bij hem donderdaeghe lestleden der consistorie anghegheven. Bekende D. Barth., dat hij den text

Digitized by Google

int voorseyde scrift ghementionert oneyghentlick gheallegiert hadde. Hiermede es dese saeke gheëyndicht.

Angheven ende beclach Petri de Cuuper over Celijken Cleermakers.

Pieter de Cuupere vertoochde, hoe dat Celijken, weduwe van Jan de Cleermaker, jeghens vrienden danck ende alle vermaninghe, haer ghedaen, haer ten huwelicke wilt begheven met een rouckeloosen bootsgheselle, onlancx ghecommen van Oosten, daer hij (zo de mare gaet) noch een boelscap heeft zittende. Ende dewijle sou de vermaninghe veracht, heeft se an consistorien anghegheven. Zijn ghetuughen waren Dierick Vrijmans ende Jan Janssen, die ghetuughen van de vermaninghe. Zou, binnen gheroupen, wierdt ernstelick vermaendt ende ghewaerschuut, daerup zij voor andwoorde gaf, dat se den gheselle niet verlaeten en mochte, noch en wilde, dewijle sou hem belofte ghedaen hadde; doch beloofde zo vele te doene, dat hij met heur voor de consistorie zoude verschinen.

Actum 29 Junij.

Versouck Levini de Wolf.

Verscheen Lieven de Wolf, verzouckende, dat de consistorie handelen woude in zijn saeke, die hij anghegheven heeft fo. 82. Wierdt hem bij de consistorie voorghehauden, hoe dat zijne confessie oft verlijdt [1]) ende des dochters differeent waren, want hij verkendt hadde maer eens mesdaen thebbene, ende zou zeyde tweemael; item, hoe dat hij te vooren met dronckenscap hem vergrepen hadde.

Andtwoordde Lieven, dat hij bekende, tweemael mesdaen thebbende, ende, heeft hij te vooren anders gheseit, t'es bij abuuse. Voorts bekende oock van dronckenscap, ende begheerde oock beteringhe daervan te doene. Wierdt gheresolvert, dat hij Sondaeghe naestcommende openbare schultbekenninghe doen zal in forma consueta.

Schultbekenninghe Clement Waulters.

Clement Waulters presenteerde der ghemeinte ghenouch te doene van alle voorleden beganghen dronckenscap, daer-

1) Verlijdt, Kil. *confessio.*

Digitized by Google

omme hij over etlicke tijdt der ghemeinte voorghestelt es gheweest, als blijct fo. 82. Es gheresolvert, Sondaeghe naestcommende openbare schultbekenninghe af te lesen, met openbare voorstellinghe zijnes persoons, daar inne hij
fol. 84. verwillichde.

Angheven Davelu. Verclaerde Jan Davelu voor consistorien, hoe dat Sondaeghe, naer de predicaetie D. Gotfridi, een gheruchte gynck, dat Mr. Jooris soude gheseit hebben, dat D. Got. valschelick gheleert hadde, ende over zulck hadde een broeder, met name Michiel Nahuess, teghen hem ghesecht, dat Mr. Jooris zulcx teghen hem soude gheseit hebben. Hier over van hem vermaendt, heeft gheandtwoordt, datter meer dan honderd waren, die zulcx oock zeijden waer te zijne. Anderwarf bij hem Davelu vermaendt, in presentien twee ghetuijghen, heeft ghepersistert. Derhalfven hij Davelu dese saeke heeft noodich gheacht an de consistorie te brijnghen. Was hem gheandtwoordt, dat hij ghedaen hadde teghen den regle Pauli, als anghenomen ene clachte jeghens eenen ministre, up tzegghen van éénen ghetuijghe ende up een onzeker gheruchte. Verscheen Davelu anderwarf met noch eenen ghetuijghen, die Mr. Jooris sulcx oock soude hebben hooren segghen. Andtwoordde de consistorie, indien hij ijet hadde up Mr. Jooris, dat hij ordentlick procederen zoude naer heijsch christelijcker discipline.

Handelinghe cum D. Gott. ende andworde der consistorie up een scrift D. Gottfridus presenteerde der consistorie seker ghescrift, up twelck hem gheandtwoordt wierdt, dat het selve scrift vele onwarachticheden, ende injurieuse beschuldinghen behelsde, zo jeghens de consistorie als anderen. Derhalfven wilde de consistorie met hem nae heijsch hares officiums handelen, zo over tvoorseijde scrift, als over tguene, dat se noch meer van schuldighen plichts weghen ghehouden waren, zonder anschau te nemen, dat hij de consistorie voor partie verclaert, twelck zij achtet, gheen lidtmaet der ghemeinte en behoorde te doene. Van deze andtwoorde versochte Gott. een copie, om te beraeden, zo

Digitized by Google

hij zeijde. Wierdt hem gheresolveert, dat sulcx niet noodich was, maer, zo hij hem beswaert vonde bij tguene dat hem de consistorie uplegghen soude, mochte hem dan ordentlick beclaeghen. Dits aldus gheresolvert ende ghepresentert bij ghemeenen accorde ende bestemminghe van allen.

Hier en tusschen wierdt D. Gottfrido afghevraecht:

Eerst, wat middel hem goedt dochte, om de ghemeinte, die ontstelt was, te vreden te stellen. Up twelck hij andtwoordde, dat de consistorie haer trauwe, die haer van God upghelecht was, bewijsen souden.

Ten tweeden: ghevraecht, of hij niet generalick verdompt en hadde sonder onderschèijdt alle de guene, die beelden in Nederlandt ghebroken hadden, zegghende dat haren ijver godloos zij gheweest; item, gheseit, dat se allen de zware straffen, die up ons ende onse landen commen zijn, duer tvoorseijde beeldestormen ghecaussert hadden etc., — Andtwoordde dat jae; zeijde oock dat Petrus Dathenus de ghedructe requeste, darof hij een extract uuten predickstoel ghelesen hadde, in Vlaenderen ghebracht hadde, om te doen onderteekenen ende ghelt daer up te lichten etc. Tsurplus soude hij verclaren ende sich verandtwoorden voor onpartijdighe rechters, zo hij zeijde.

Verscheen Claude Dotignijs ende Jan Clercx; lasen de consistorie zeker scrift. Wierdt hemlieden gheandtwoordt, dat de consistorie haer officium inder sake wilde doen naer tbevindt. Voorts, indien se yemandt weten, die onbehoorlick ghesproken ende meutersche wijse ghehandelt heeft, dat se dien vermanen naer den regele christelijcker discipline. **Angheven Clercx ende Dotignys.**

fol. 85.

Actum den 2en Julij 1570 Sondaechs.

Verscheen voor consistorien, Jan Serlot met 8 andere broederen, versouckende andwoorde up tguene, dat se sedert 8 daghen anghegheven hadden. Wierdt hemlieden gheandtwoordt: dewijle se over 8 daghen verclaerden, **Versouck etlicke broederen nopende de predicatie Gott.**

Digitized by Google

dat se van de Consistorie wilden een uutcompste verwachten, ende de Consistorie hare schuldighe plicht doen wildt, dat se hemlieden bij hare eerste andwoorde houden souden ende de uutcompste verwachten.

Angeven Bent ende audere, touchierende tzelve.

Verscheen Nicolas Bent, met vele diversche andere broederen, versouckene te weten, ofse an de Consistorie een supplicaetie zouden mueghen presenteren, aengaende de materie, van over 8 daghen ghetouchiert. Antwoordde de Consistorie, anghezien zij de zaeke der Consistorie anghegheven ende vertraut hadden, datse daermede sich te vreden houden zouden, dewijle de saeke eygentlick der Consistorie toequam, als wesende een stuck der leere.

Versochte Nicolaes notitie ghehouden thebbende, van dat de Consistorie zeyde, dattet een stuck der leere was, ende voorts, dat hare supplicatie mochte ghevisitert werden, dewijle dezelve vervattet generalicke huerlieder meeninghe beter, dan sij se over 8 daghen mondelinghe angaven ende verclaerden, 'twelcke maer stuckwijsen gheschiedde. Gheadvisert tscrift tanveerden bij protestatie van daer inne te doene, zo de Consistorie oordeelen soude noodich te zijne.

Handelinghe der consistorie met D. Gottfridi.

Was begonnen te handelen in de absentie D. Gottfridi angaende zijne predicaetie ende de zwaricheden daer uut ontstaen, ende gheresolvert, hem zeker scrift, bij ghemeenen besluyte der Consistorie ghemaeckt, beghunnende „Aleyst zo etc.", voor te lesen, 'twelcke ghedaen wierdt, ende versochte D. Gott. copie daervan, om daerup tandwoorden, die hem als noch niet gheaccordeert wierdt. Verkende D. Gottfr. in dese handelinghe, hoe dat hij in zijne predicatie over 3 weken ghedaen, angaende het beeldestormen, van diversche wedersproken was; verkende voorts, hoe dat altijts zijn ghevoelen zij gheweest, zo daer eeneghe extraordinaire saeken gheschieden, de welke uuter consequentie gheëvinciert wierden, duer een drivinghe van Gods gheest ghedaen te sijne, daervan men diversche exemplen zien mach in de kerckehistorie, dat hij de zulcke niet verdoemen wilt.

Digitized by Google

Actum den 6den Julij 1570 Sdonderdaechs.

Verscheen voor Consistorie Mr. Jan Cubus, verclarende hoe hij zommighe bezwaringhen hadde in zijne conscientie, daer over hij wel wilde vuldaen zijn, ende dewijle het wat lanck vallen zoude mondelinghe, hadde het in scrifte ghestelt, protesterende, dat hij zulcx niet en dede uut affecten, oft eeneghe boose gheneghentheden, maer alleenlick tot Godes eere. Ghevraecht, oft uut name alder diakenen was, zeyde neen, maer alleenlick uut name etlicker. Andwoordde de Consistorie, dat se inde saeke doen wil tzijnder tijdt, naer dat se bevinden zal behoorene ende tscrift overlegghen. Angheven Mr. Jan Cubus.

Verscheen Arnoldus Stuer, vertooghende hoe dat D. Bertholdus hem tnachtmaele afgheseit heeft. Item, hoe dat hij van der Consistorie zijn beschuldinghen ende beschuldighers heeft versocht te weten, ende was hem tzelve gheweyghert, twelcke hij acht onbillick. Versouckt voorts te weten, waer vooren hij anghezien es gheweest, als men hem tot prediken toeliet, item, briefven liet handteekenen, die men nae Geneven zandt; dit versochte hij van den ministers te weten, zeyde hij. Andwoordde de Consistorie, datter vele zaeken up handen zijn te verhandelen, ende dat daerom de beandtwoordinghe van dese zijne stucken moest uutghestelt zijn. Angheven Arnoldi Stuer.

fol. 86.

Mr. Jacob Saal versochte noch eens te hooren lesen de acte van 16 Marty 1569, als hier te vooren fo. 80. Wierdt hem zijn versouek gheaccordert. Versochte anderwarf, men zoude Jeremias ontbieden, en met hem handelen naer rechte der discipline. De consistorie gaf hem voor andwoorde, zulckx als te vooren, fo. 85 dato. Versoeck Saal.

De consistorie heeft D. Gotfridum vermaendt over diversche puncten belanghende zijne predicatie, ghedaen den 23en Junij lestleden. Handelinghe der consistorie met D. Gottfrido.

Eerst, van dat hij de materie van tbeeldebreken up den

Digitized by Google

stoel verhandelt hadde, niet jeghenstaende dat in Coetu silentie gheimponert was, zo wel den autheur van zeker boucxken, tracterende onder anderen van dezelve materie, als de broederen, die dat ter oorsaeken van dien beschuldicht hadden.

Ten 2en, dat hij generalick met groote vehementie zonder onderscheit alle, die beelden int Nederlandt ghebroken hadden, verdoemt hadde, ende ghesecht hueren ijver was godloos. Zij hadden deur haer doen alle de plaghen, upt Nederlandt ghecommen, veroorsaect.

Ten 3en, niet jeghenstaende sijne text zulcx niet met bracht.

Ten 4en dat hij zonder advijs ende weten der consistorie een extract van zeker requeste, tot verificatie van zijn zegghen, opentlick uuten predicstoel ghelesen heeft.

Ten 5en ghesecht, dat 't volghen zoude, dat private personen de hoerjaeghers ende overspeelders zoude mueghen dooden, zo zij de beelden vermochten af te smijten uut private autoriteit.

Ten 6en, zekeren persoon der ghemeinte voorghehouden, die hem in de prophetie wedersproken hadde, niet jeghenstaende dat de zaeke des selven voor consistorien hynck onghedecidert, up de 2e vermaninghe.

Ten letsten dat hij der consistorie een iniurieux ende onwaerachtich beschuldingscrift ghepresenteert hadde, daerbij hij se verclaerde voor partien, om hem also den oordeele der zelven t'ontreckene.

Welcke puncten hem oock wat breeder, den 2 ditto, ghelesen sijn gheweest uut zekeren scrifte, bij advijse ende resolutie der consistorie ghemaect, van twelcke hij copie versochte, ende van ghelijcken van de scriften ende mondelicke anghevinghen der broederen jeghens zijne voornoemde predicatie, om up al pertinentelick tandwoorden. De consistorie andwoordde, hoe dat de saeke haeste begheerde; derhalfven dat hij mondelinghe up al cortelick and-

Digitized by Google

woorden zoude, om alle scriftelicke ende langhe odieuse proceduren te ontgaene. Ende zo vele het anghynck de stucken, bij diversche perticuliere broederen mondelinghe ende in scrifte anghegheven, daer wilde de consistorie naederhandt oock in doen naer haren officium. Zo heeft dan D. Gottfridus cortelicx tguent voorscreven gheandwoordt, zo hier naer volcht:

Eerst, hoe dat hij up tboucxken gheen regard ghenomen heeft, maer alleenlick op de ghebreken ende feylen, namelick hier in, als dat private persoonen bestaen tguene dat des overheits es, contra Godes woordt; ende dewijle zijnen text zulcx mede ghebrocht heeft, es ghehouden gheweest, daer of te prediken, ende noch zoude, zo het zijne text verhiesche.

Ten tweede, zecht, hoe dat hij in zijne eerste predicatie, die hij dede van tbeeldebreken, gheleert heeft, datter wel extraordinaire zaeken gheschieden duer private persoonen, uut zonderlinghe inwendighe drivinghe des H. Geestes, die onder de ghemeene regle des oordeels niet vallen, van welcker men niet lichtveerdelick behoorde te oordeelen, fol. 87. maer de circumstantie te anmercken, vooren ende nae: item de conditie des levens van sodane persoonen, ende ofte haere daet eenichsins zoude mueghen ten besten gheduyt worden; van welcken regle hij excipierde de ghemeyne, generalicke beeldestorminghe, int Nederlandt gheschiet. Ende Sondaechs den 25en Junij heeft int ghemeene ghestraft de beeldenbrekinghe, die van velen gheduyt wordt wel ghedaen te zijne, ende bewesen, dat sodane daet gheschiet was uut private authoriteit, jeghens des overheits ende der predicanten danck, twelcke geenssins met Gods woordt bestaen con.

Angaende den ijver zecht, dat eenen ijver, die gheen ghetuychnes heeft des willes Godes, gheenen rechten ijver es, ende derhalfven godloos.

Angaende de plaghen, upt Nederlandt daerduer ghecom-

Digitized by Google

men, andwoordt: dewijle de religie es het guene dat den menschen meest ter herten gaet, zo heeft de Cueninck van Spaegnen, ziende de groote verachtinghe ende onordentlicheit, omtrent zijne religie bewesen, zo met beeldestormen, plonderen, wapenen te nemen etc., veroorsaect gheweest, Ducq Dalve over te zenden, die tlandt zo benaut heeft etc.

Ten derden, zecht, dat zijnen text was: „Domûs mea domus orationis vocabitur [1])". Hier, zecht hij, heeft Christus rekeninghe zijnes doens ghegheven. Up die wijse moesten oock alle beeldestormers rekeninghe gheven hares doens, zo verre zij de inwendighe drivinghe voorwenden willen, tzij met scriftuere, ofte met miraculen, oft eenich godtlicken teeken, dewijle de saeke des ijvers onder den ghemeynen regle niet en valt.

Ten vierden, acht noodich gheweest tzijne, t'extract voor te lesen, om te bewijsen, dat sodane generalicke beeldestorminghe niet en conde onder eenen godtlicken ijver ghestelt worden, zo het meneghe duyden, dewijle de guene, zelve ter plaetsen daert gheschiede, dat alzo beschreven hadden, ende dat hare leeringhe overeeenquam met dese zijne leeringhe.

Zeyde voorts: hoe dat de requeste, daer uut tvoorseide extract ghelesen was, in West-Vlaenderen brocht was bij Petrum Dathenum, daer vier kercken bij een vergaderden, die deselve al signerden, waerup Dathenus oock een contributie versochte, om liberteit van religie te soliciteren an den Cueninck; ten welcken eynde hij hemlieden toochde diversche handteekenen van predicanten ende andere voorstanders der religie, die de requeste approbeerden, versouckende oock, dat se uut huerlieden aller name an den Cueninck mocht gepresenterd worden.

Ten vijfden, andwoordt: zo men overicheits ampt in t'eene mach annemen, zo zoude volghen, dat ment in

1) „Mijn huis zal een huis des gebeds genaamd worden".

Digitized by Google

tdander oock zoude mueghen doen, twelcke niet dan een confusie en ware in de ordinantie Godes.

Ten zesden, andtwoordt: zulcx ghedaen thebbende, omdat de daet publycq was, waermede hij de discipline, ofte der consistorie niet meendt te cort ghedaen thebbene, dewijle hij den persoon oock niet en noemde.

Angaende zijn scrift, der consistorien gepresenteerd, andwoorde: dewijle hij nyet conde bijstellen zulckx als tzelve scrift in partien behelsde, ende zo vele hij meer ghestelt zoude hebben, dat men bij onderlinghe examinaetie bevinden soude warachtich te zijne, dat hijs hem daerof ghedrouch in de kennesse der broederen, die svoornoens present waren in consistorie, dewijle Thomas Soen ontkendt heeft, dat D. Gott. mainteneert, bij hem in consistorien ghesproken ende bij den anderen auderlinghen met toezwijghen gheapprobeert te zijne; ende al tguene, dat hij up dát fondament in zijn voorseyde scrift ghescreven heeft, consenteert gheroyeert te zijn ende ghehouden voor nul. fol. 88.

Actum den 9en Julij Sondaechs.

Vertoochde Christiaen Claessen, hoe dat zijner overledener huusvrauwe toeghezecht was van de consistorie, dat haer dochtere vertrecken zoude uuten huuse van Franchois Huenich, daer se mede woonde, na volgene de beloften, die Judith, huusvrauwe van den zelven Franchois, ghedaen hadde an den auderlinghen. Ende dewijle des vertoochers huusvrauwe, thueren overlijden, ernstelick an hem versochte, dat hij an de consistorie afvoorderen zoude de vulcomminghe van de voorseyde belofte, zo was hij tzelve doende bij desen. Andtwoordde de consistorie, dat se de zaeke bedencken wilde, ende metten eersten wat daerin doen. Versoeck Christiaen Claessen.

Verscheen Arnoldus Stuer, versouckende andwoorde up tgene bij hem den voorleden donderdach anghegheven. Wierdt hem voor andwoorde ghegheven, dat hem niet bij

Digitized by Google

D. Bartholdo, zo hij ghesecht hadde, maer bij de gantsche consistorie tnachtmael afgheseit was, achtende daertoe goede redene ghehadt thebbende.

Handelinghe ende vermaninghe der consistorie met Arnoldo.

Ten surpluse verclaerden de ministers, hoe dat zij metten voorgaende consistorie hem gheadmittert hadden tot prediken etc., om hem te prouven of hij namaels eeneghe vrucht in ons vaderlandt soude connen doen, ende niet dat sij daermede meenden hem tontfanghen als ordinaire ministre. Hierof versochte hij een andwoordde in scriptis, twelcke hem gheweyghert was. De voorseyde Arnoldus, qualick te vreden zijnde, heeft vele ongheschicte propoosten uutghesproken, ende onder anderen oock D. Bartholdum beschuldicht, zegghende: „dat hij de arme ziecken niet en besochte, maer dat hij der rijcken huusen, daervan hij een noemde, wel wiste te vindene, om mede te gaen eeten". Item dat hij zijn huusvrauwe ontrauwelick bijghestaen hadde int gheven hares geestes. Ende zo hij hierover van Bartholdo ghestraft wierdt, zegghende: „ghij doet als een achterclapper, want ick hebbe u in presentie Gottfridi ghevraecht, of ghij yet op mij hadt, ende ghij zeyt mij: neen!" zo repliceerde Arnoldus wederom met iniuriën, zegghende: „ghij doet als een leughenaer." Item: „ick vandt u als een lueghenaer van den eersten dat ick hier quam." Van dese onordentlicke beschuldinghen heeft de consistorie Arnoldum ghewaerschuut, ende vermaendt tot schuldbekenninghe; ende zo hij daernaer yet hadde t'yemandts laste, dat hij daer inne den regle der discipline, ende oock de leere Pauli tot Thimotheum, volghen zoude. In stede van dit t'annemen, heeft noch meer ongeschicte redenen voortghebracht, ende es also henen ghegaen.

Actum den 13en Julij 1570 'sDonderdaechs.

Schultbekenninghe Grameye.

Wierdt bij de consistorie verhandelt de zaeke van Jac-

Digitized by Google

ques Grameye, ende overzien d'acten foliis 13, 37, 48, zijn tuychnis bij hem beleedt, ende voorts d'informatien van Noorwichs ghecommen, tadvijs van tCoetus etc.; ende bij eendrachtighe resolutie verclaert, dat hij openbare boete ende schultbekenninghe ghehouden es te doene van den naevolghende poincten:

Eerst, van dat hij, sonder wettelick van zijn huusvrauwe ghescheiden te zijne, een ander ghetraut heeft.

Ten tweeden, dat hij een ghetraut heeft, die niet vrij en was, maer te vooren met een ander verlooft.

Ten derden, dat hij uut verachtinghe der consistorie, boven de vermaninghe ende waerschuwinghe derselver, voortghegaen es metten tweeden huwelicke.

Ten vierden, dat hij den ijnghelschen pastuer bedroghen heeft, als hem versweghen hebbende de swaricheden voorscreven. Over dese puncten zal hij opentlick Gode ende zijner ghemeinte verghevenesse bidden etc. Ende es belast gheweest hem an te zegghen, dat hij jeghens Sondaghe verschi- fol. 89.
nen zou om tadvijs ende besluyt der consistorie tanhooren. Daer beneven es gheadvisert gheweest hem te vermanen, dat hij hem wachte, van anderwarf te trauwen, tenzij dat hij van zijne eerste huusvrauwe wettelick ghescheyden zij, daertoe de dienaers hem allen raedt ende bijstandt presenteren, om hem in zijn goed recht te voorderen. Dese letste vermaninghe es gheadvisert gheweest, omdat men verstaet, dat Jacques naer het overlijden van zijne tweede vrauwe, die hij onwettelick ghetraut hadde, wederom van zinne es, een ander up ghelijcke wijse te gaen trauwen.

Besluyt angaende tversouck van huwelick van Matheux Dijselaer.

Angaende tversouck van Matheux Dijselaer, om te mueghen trauwen met Agnes Gervais, Ynghelsche, wierdt gheadvisert te hooren spreken een persoon, die de briefven gheschreven hadde an den vaedre van Matheux om consent, ende voorts eener anderen persoon, die den vaedere zoude ghesproken hebben; voorts dat hij twee ghetuyghen bringhe, die van zijnen levene ghetuyghen, ende dat hij

Digitized by Google

den dienst der kercken ende Sacramenten ghebruycke. Zo vele Agnees belangde, die hadde vaeder noch moeder noch eeneghe vrienden, zo Pr. de Cueninck haeren meester verclaerde, dewelcke oock goedt ghetuychnis van huer gaf.

Angaende zekeren broederen van Polen.

Verschenen in consistorien de ministers met etlicke van den auderlinghen der franscher ghemeinte, vertooghende hoe een broeder, met name Sebastianus Linius, borgher der stadt van Vilnen, in Polen, an hemlieden gheaddresseert was met diversche briefven, zo van Bisschoppen, Edelluyden, als ghemeinten Jesu Christu, ghescreven, inhoudende in summa, hoe dat Paulus Linius, des voorseyden Sebastianus broeder, een Godtsaligh minister ende dienaer des Godtlicken woordts inde voorseyde lande van Polen, bij de Moschoviten ghevanghen es gheweest met wijf, kinderen ende zijne gheheel mesnaige, ende es zo vele duer intercessie van goede ende vrome luyden ghesolicitert gheweest an den Moschoviten, dat hij de voorseyde Paulum ghestelt heeft tot rantsoene van 3000 daelers, ende twee stucken fluweels. Tot opbringhe van welcke penninghen, de voorschreven Sebastianus in faveure ende uut liefde zijnes broeders van zijnen eyghenen goede opghebrocht heeft 1000 daelers ende voorts van de goedtwillighe broederen vergaedert tot 2200 daelers, al naer uutwijsen der voorscreven briefven, daerof de lecture in onse Consistorie ghedaen wierdt, dewelcke voorder inhilden recommandatie an alle de kercken van den coninckrijcke van IJnglandt, omme assistentie thebbene, tot opbringhinghe van de reste, bedraghene 800 daelers ende 2 stucken fluweels.

Hiervan es naederhandt suspitie van bedroch inghevallen, ende derhalfven zeker oorcondscip hierup ghehouden in coetu 24en Julij, rustende onder de franchoysen.

Ziet hiervan oock d'acte des Coetus van den 2 Octobre.

De saeke in deliberatien gheleit, ende den voorseyden Sebastianus oock in consistorien ghehoort, wierdt bij ghemeenen besluyte beyder consistorien verdraghen, de briefven weder al up te packen ende dezelve metten bringher te addresseeren ende recommanderen an den afghegaen E. Bisscop van Londen, nu Archiepiscopum Eboracensum [1]),

1) van York.

Digitized by Google

omme bij zijnen middele te doen communiceren metten jeghenwoordighen Bisscop van Londen, omme, tzelve ghedaen ende haerlieden E. andwoorden ghehoort, alsdan voorder in de zaeke te advyseren, naer den noodt ende exigentie der zelver.

Handelinghe consistorie cum D. Gott.

Wierdt bij den consistorie D. Gottfrido voorghehouden zeker scrift, achtervolghende welcken hij zeker verclaringhe ende bekentenesse doen zoude, touchierende zijne predicatie, Sondaeghe 25 Junij ghedaen, als hiervooren fo. 90 verhandelt es. Van dese scrifte versochte D. Gottfridus copie, om hem te beraeden, zo hij zeyde. Wierdt hem tzelve bij de consistorie ontzeit, maer gheconsentert daervan lecture te moghen nemen, zo dickmael als hij wilde, ende ghebeden hij woude tzelve naecommen. Persisterde D. Gott., dat hij copie begheerde, dewijle de sake van sodane ghewicht es, ende hij tscrift oock niet al en conde in memorien houden. Hierup es de consistorie ghescheiden, ende om dese saeken wederom gheseit Saterdaghe te vergaederen.

fol. 90.

Actum 15en Julij 1570 Saterdaechs extraordinairlic.

Derde handelinghe cum D. Gottfrido ende suspensie van prediken, bij der consistorie gheordonneert.

De Consistorie heeft D. Gottfrido afghevraecht, of hij niet ghesinnet was, nae te commen, zulcx hem upghelecht was, naer uutwijsen zekeren scriftes in de letste acte des voorleden Consistoriedaechs ghementionert. Andtwoordde D. Gott. als hier te vooren, dat hij copie versochte, ende nyet min, alzo hij tselve scrift in consistorien oock ghelesen ende gheexaminert hadde, up het cortste zeyde, hoe hij hem daer in bezwaert vandt, ende dat hijt nyet conde naecommen, allegierene daertoe diversche redenen. Naer twelcke de Consistorie om hem allessins te ghemoet te commen, ende de ghemeinte eenichssins te contenteeren, hem een ander scrift voorghehouden heeft, conforme in substantien het voorgaende, doch wat verandert in de forme ende woorden, biddende hij woude tinhouden van dien nae-

Digitized by Google

commen, dewijle zij achteden tzelve zo redelick te zijne, dat hij daer teghens niet hadde te zegghen; van welcken scrifte tinhouden van woorde te woorde hier naer volcht:

„Dewijle daer zeker zwaricheit ontstaen is in de ghemeinte uuter predicatie D. Gottfridi Sondaeche 25 Junij ghedaen, angaende tbeeldebreken over etlicke jaeren int Nederlandt gheschiet ter causen, dat hij gheen distinctie oft onderscheit ghemaeckt en heeft, zo hij over dry weken te vooren, handelende van dezelve materie, ghedaen hadde, so eyst dat hij tot berustinghe ende contentemente van der ghemeinte verclaren ende bekennen zal zo hiernae volcht:

„Al eist zo, dat eygentlick der hueverheit ter causen hares amptes toecompt beelden af te werpen in kercken ende publycque plaetsen, nochtans zo gheschiedender wel extraordinaire zaeken duer private persoonen uut zonderlinghe drivinghe des H. Geestes, die onder den ghemeenen regle des oordeels niet en vallen. Van welcke men niet lichtveerdelick behoorde te oordeelen, maer de circumstantien der daedt ende de conditien des levens van sodane persoonen an te mercken, ende of de daedt eenichssins ten besten mach gheduydt worden.

Dat hij in sijne predicatie des voorseyden 25 Junij met dusdanen onderscheit niet ghesproken heeft, maer generalick ghesecht, zonder eeneghe distinctie, dat den ijver aller der guenen, die int Nederlandt uut private authoriteit beelden afgheworpen hebben, zij godloos gheweest, ende datse daerduere alle die plaghen, die op ons Nederlandt ghecommen zijn, ghecausert hebben, — dáár inne bekendt hij sich mesgrepen thebbene.

Bekendt van ghelijcken, onbehoorlick ghedaen thebbene, dat hij sonder wete der Consistorie een prolix extracten uuten predickstoel ghelesen ende tot comprobatie van zijn zegghen, doch uut ignorantie van de waerheit van de zaeken, zo hij zecht, te wijdt gheallegiert heeft.

Aldus hierbij ghestelt, omdat edt vergeten was. Barth. Wil.

Digitized by Google

In consistorien zal D. Gottfridus bekennen tnaervolghende:

Eerst, dat hij qualick ghedaen heeft, van de materie des beeldebrekens op den stoel verhandelt thebbende, dewijle daerup bij tCoetus silentie gheimponert was, zo wel den authuer van tboucxken, dat van dezelve materie tractert, als den broederen, die hetzelve om dier materien wille meestdeel wedersproken ende gheblammert hadden.

Ten tweeden, dat hij ontijdelicken der ghemeinte voorghehouden ende sich beclaecht heeft, dat zekeren persoon hem in de prophetie teghens zijne voorseyde leere opentlicken wedersproken hadde, dewijle de saeke van denzelven persoon voor consistorien noch hangt, onghedecidert, up de 2e vermaninghe.

Ten derden, dat hij de Consistorie injurieuselick ende met onwarachticheit ten onghelijcke beschuldicht heeft in zekeren scrifte, derzelve ghepresenteert, daer inne hij oock de Consistorie voor partie verclaert, om hem alzo den oordeele derzelver t'ontreckene. fol. 91.

Ten letsten, zal ghewaerschuwt wesen, voortan meerder voorsicticheit te ghebruucken in allen zijnen predicatien, dan hij te vooren menichmael ghedaen heeft, ende hem te mijden van eeneghe voorgaende querelen oft zaken, daer merckelick zwaricheit in de ghemeinte af ontstaen mochte, an te roeren ende hem in alles den oordeele der Consistorie te onderwerpen."

Dit scrift D. Gottfrido ghelesen zijnde ende de poincten bij hem gheexaminert zijnde, heeft verandtwoordt int generalick up tgheheele scrift, dat hij tzelve niet conde annemen, allegierene daertoe diversche redenen, als hier te vooren. Dese redenen waren in effecte, zo hiernaer volcht:

Ten eersten, zeyde hij, het was sodane schultbekenninghe, daer of hem gheen schult bewesen en was, ende die hij in zijn herte niet conde ghevuelen.

Ten 2en, hij zoude daermede groot preiudicie doen der

Digitized by Google

waerheit Godes, die hij zo langhe gheleert ende zo langhe verdadighet hadde.

Ten 3en, hij zoude hiermede zijnen dienst onrechtelick bezwaren.

Ten 4en, zoude hiermede de boosheit ende valsche opinien dergonen, die sich teghen hem opghestelt, ende zijn leere in suspitie van valschheit ghebracht hadden, stercken ende voeden. Aver, opdat niemandt zich te beclaghen hadde, wilde hij zijne leere, die hij van den officio der onderdanen teghen hare overheit gheleert hadde, oock alle stucken derzelver leere, voor de ghemeinte repeteren ende herhalen, niet eenmael, tweemael, drymael, maer oock sevenmael, tot het ghenouch ware ende niemandt met billicheit sich te beclaghen hadde.

Hierup was hem gheseit, dat uuten scrifte der Consistorie gheenssins bewesen conde zijn, dat daermede zijnen dienst, of der waerheit Godes, te cort zoude ghedaen zijn. Item, tusschen hem ende der Consistorie en was gheen verschil van de leeringhe van de overheit. Item, met zo vele repetitien, die hij presenteerde, mochte bij avontuere meer zwaricheit ontstaen onder de ghemeinte, dewelcke mette verclaringhe, bij der Consistorie hem voorghestelt, lichtelick ter nedergheleit conde worden.

Aldus hier bij ghestelt bij advisie der Consistorie. Bartholdus Wilhelmi.

De Consistorie hierup ghedelibereert hebbende, wat se voorts in de zaeke te doene hadde, es eyndelinghe duer ommestemminghe ghecommen tot tnaervolghende besluyt:

Besluyt van suspensie D. Gottfridi.

„Dewijle D. Gottfridus tbesluyt der Consistorie, int voorghescreven scrift vervatet, niet heeft willen nacommen, ende de Consistorie grootelicx vreeset van meerder zwaricheden, die daer uut zijne predicatien ontstaen mochten, zo hij van de materie des beeldenstormens meer handelde, alzo hij zecht, dat hij doen wilt, wanneer de ghelegenteit zulcx verheyscht ende zijnen text zulcx mede bringt, anghesien, zecht hij, het zijne leere van oudtyt es, ende begheert daer inne te continueren, — So eyst dat de Consis-

Digitized by Google

torie om alle sodane inconvenientien ende zwaricheden te mijden ende voorcommen, hem suspendeert van prediken, tot hij tvoorscreven besluyt van satisfactie ende bekentenesse naghecommen zal hebben."

Actum 16en Julij 1570 Sondaechs.

Besluyt Jacques Grameije anghe-seit.

Wierdt bij der Consistorie Jacobo Gramaije angheseit tbesluyt, donderdaghe lestleden ghemaect, ende vermaendt tzelve nae te commen, ende dewijle hij tzelve jeghenwoordelick niet wel conde anneemen, zo was hem uutstel ghegheven, om hem te beraeden tot donderdaghe.

Advertissement an D. Gottfrido ghedaen.

Dewijle D. Gottfridus desen Sondach in de predicatien hem vertrocken heeft van zijne ordinaire zitplaetse neffens den predicstoel, ende gaen zitten es onder de ghemeine broederen, hem voorts absenterende van de consistorie, maintenerende, hem zijnen gantschen dienst upghesecht te zijne, hoewel hij maer alleenlick ghesuspendert en es van prediken, om de causen in de acten der suspensie vervatet, — So est, dat de consistorie ghedeputeert heeft Thomas Soen ende Hercules Fremault, om D. Gottfrido an te zegghen, dat hij wille in consistorien commen ende zijnen dienst aldaer pleghen, ghelijck hij vooren ende na ghedaen heeft; item voorts zitten in de predicatie in zijn ghewoonlicke plaetse, zonder de suspensie, van de consistorie gheordinert, voorder te trecken, dan se behoorde ghetrocken te zijne.

Actum 20en Julij 'sDonderdaechs.

Tuychnis contra Arnoldum Stuer.

Mayken Simoens, ontboden bij den dienaers in consistorien, ende neerstelick ondervraecht up zeker poincten, touchierende Arnoldum Stuer, heeft ghedeposert ende verclaert hare wetenschap up al, naer uutwijsen zekeren scriftes, onder de consistorie rustende, twelcke te bouc-

Digitized by Google

ken niet ghestelt es, om zeker redenen, de consistorie moverende.

Bekentenesse ende ghenouchdoeninghe Matheux Verhaeghe.

Vertoochde Petrus Carpentarius, uut name van Matheus Verhaeghe, hoe dezelve Matheux, over en zekeren tijdt uutghegaen zijnde in zijn affairen, ontmoet heeft eene zijne ghebuerinne, een ijnghelsche vrauwe, die hij noodde
fol. 92. te gaen wandelen ende eenen pot te dryncken, waerinne zou verwillichde, ende zijn dienvolghende tsamen ghetrocken uuter stadt, ende, wat ghedroncken hebbende, zijn thuuswaert commen al jockende, in sulcker voughen, datse beede in een gracht ghevallen zijn, daerse eenen jonghen vonden ligghene, dewelcke haestelick de schutters daerover gheroupen heeft, die se beyde ghevanghen hebben ende int stock ghestelt. Hierom es den man van de voorseyde ijnghelsche vrauwe zeer vergramt, ende lecht laeghen om den voorseide Matheux aan den lijfve te cranckene.

Matheux, hierover van de consistorie ghevraecht, oft zo was, bekende dat: jae!. Voorder ghevraecht, of zijn voornemen was met haer oncuysheit te pleghen, zeyde expresselick dat neen. De consistorie, de saeke in deliberaetie ghelеit hebbende, ordonnerde, dat Matheux opentlick voor de ghemeynte — dewijle de saeke duer tvanghen openbaer geworden es — zijn schult bekennen zal, van groote onghеschictheit ende quade suspitie van sich ghegheven thebbene, van dat hij met een ghehuwede vrauwe heeft ghewandelt ende ghedroncken buuter stadt etc. Hierup zal hij andtwoorden met een jae woordt.

Matheux, tbesluyt ghehoort hebbende, heeft ghealligiert groot ende merckelick dangier, dat hem stondt te naeken, zo hij in de kercke openbaerlick verschene ende bekendt gemaect wierde, want de man van de ijnghelsche vrauwe hadde eenen halfven daelder gheboden, die hem denselven conde wijsen. Dit selve es oock bij Pieter Carpentier vertoocht gheweest, ende ernstelick versocht, tot bede van Matheux huusvrauwe, om alle periclen te eviteren, dat de schult-

Digitized by Google

bekentenesse bij Matheux mochte onderteekendt wesen, ende alzo uutghelesen in zijn absentie. Hierinne heeft de consistorie eyndelinghe, om de voorscreven oorsaeken, verwillicht

Angheven Lamoot ende Carpentier contra Garcy.

Vertoochde Jan Lamoot ende Pieter Carpentier, hoe dat Philippus Garcy over dry weken zeker prophetie anghegheven heeft, waer inne hij te kennen gaf, dat Christus de coopers ende vercoopers uyt private authoriteit uuten temple dreef, ende dattet oock nae te volghen soude zijn. Nae d'acte van dien de voorseyde Philippus, int ghemoet commene van Lamoot voornoemd, zeyde, hoe hij zulcx over langhe tijd ghemerct hadde, ende, daervan rekenscap versocht zijnde te gheven, andtwoordde: hadde men yet te zegghen, dat men in consistorien commen zoude. Voorder ghevraecht in teghenwoordicheit Jan ende hem, Pieter Carpentier, of hij noch in sodane ghevoelen stack, andtwoordde als vooren: zo Lamoot hem wiste te beschuldighen, dat hijt in consistorien doen zoude, hij woude hem daer verandtwoorden. Versochte derhalfven de voorseyde Lamoot ende Carpentier, dat Philippus de ghemeinte over de voorseide prophetie contenteren zoude, oft andersins daer in doen naer discretie der consistorie.

Grameije neempt de upghelechte schultbekenninghe an.

Verscheen Jacques Grameye, verclarene, hoe dat hij bereet was nae te commen tbesluyt der consistorien, over hem ghegheven hedent 8 daghen, salvo dat men in de schultbekenninghe achterliete, dat hij een vrauwe ghetraut hadde, die niet vrij en was etc., begherene ernstelick dat dit soude mueghen uutghelaeten worden. De consistorie, om diversche redenen, ende voornemelick omdat van der zelven poincten gheen vulcommen blijcken en was, heeft hem zulcx verwillicht, ende gheadvisert, Sondaghe de bekentenesse te effectueren. Beloofde oock Jacques, gheen vrauwe te trauwen zonder advijs ende raedt der consistorie.

fol. 93.

Sul neempt an, de schultbekenninghe

Verscheen Joncheer Sul, dewelcke vermaendt zijnde over

Digitized by Google

ghe, hem upghelecht, te doene.

zijnen zwaricheden, den 4en Junij angheteekendt, beloofde der ghemeinte ghenouch te doene over sulcke stukken, als hem bij speciën uuten consistoriebouck ghelesen was, ende daervan openbare bekentenesse te doene Sondaeghe naestcommende, oft Sondaeghe daernaer.

Versouck Cornelis Janssen noch uutghestelt, ende dezelve oock vermaendt etc.

Verscheen Cornelis Janssen, versouckene nu Sondaeghe te mueghen trauwen. De consistorie hierover ghedelibereert hebbende, ende ghesien d'acte fo. 85, heeft gheordonnert, noch 8 daghen te vertouven. Cornelis verwierp tbesluyt der consistorie, dreeghende, in de ijnghelsche kercke te trauwen, ende sprack spijtelick; waerover vermaendt zijnde, bleef persevererende, ende trock zo henen.

Angheven etlicker broederen over de suspensie D. Gottfridi.

Verschenen Jacob Saal, Mr. Jan IJnghelram, Claude Dotignys, Jan Clercx, Gheeraert Artijs, Franchois Honich, Heindrick Nabuer, vertooghende bij scrifte, hoe zij over de suspensie D. Gottfridi ontrust waren, ende hadden, zeiden zij, ghehoort van een ouderlinck, dattet noch om leven, noch om leere en was. Vraechden eenvoudelick, oft het zoo was, of niet.

IJnghelram geeft zijn apologie des boucxken over.

Ten anderen lach IJnghelram een scrift voor, daer bij hij sich beclaechde over de consistorie, dat men in de saeke van Hoppesacq ende Ackerman, over het boucxken, niet deligent ghenouch gheweest en hadde; gaf oock een besloten scrift an de consistorie, waer inne de originale des ghelesen briefs ghesloten was, biddende, dat men de saeke zoude visiteeren, ende daerin doen nae heyssche der zelver. De dienaeren gaven in andwoorden, dat se onthier ende Sondaeghe delibereren zouden, watse te andtwoorden hadden.

D. Gott. presenteert der consistorie een scrift.

Verscheen D. Gottfridus Wingius, vertooghende, hoe hij, naer tuutwijsen van der ordonnantie der consistorie, sich stille ghedraghen hadde, ende voor ander stondt hij sich van der suspensie, bij de consistorie over hem ghegheven, voorder wilde beclaghen, heeft de consistorie noch eens over haer verkeert oordeel willen vermanen, twelck

Digitized by Google

hij dede met zekeren scrifte. Ghevraecht, waerom hij hem absenteerde uuter consistorie, ende als een privaet broeder onder de ghemeente, buuten zijn ordinaire plaetse, ghynck zitten, — andtwoordde, hoe hij hierover van twee auderlinghen vermaendt gheweest es, ende dat hij voor redenen daervan ghegheven hadde, ende noch gaf tnaervolghende:

Ten eersten, hoe hij verstaet, dat door het suspenderen zijnes predikens, al zijnen dienst ghesuspendert es, dewijle uyt het predicampt al tander volcht.

Ten anderen, zoude ons zijne presentie in consistorien prae-iudiciabele wesen; want, wanneer de consistorie yemandt tot boete zoude vermanen, die mocht voor andtwoorde gheven „beghint van u zelven"; ende alzo zouden onse actien door hem onteert zijn.

Versouck Togghe ende Clercx.

Verscheen Willem Togghe met Franchois de Clercx. Versochte Togghe betalinghe van zijn achterstellen. Vraechden voorts ghesaemdelick, waerom D. Gott. ghesuspendert was, want zij hadden ghehoort, dattet noch om leere, noch om leven was. Andtwoordde de consistorie: Up 't1e: Dat Togghe van zijn ghelt noch moeste vertouven. Ende up 't2e: dat men hemlieden tzijnder tijdt daerup zoude andtwoorden.

fol. 94.

Actum den 23en Julij Sondaechs.

Andworde der consistorie an Togghe.

Up tversouck, ten voorleden daeghe ghedaen bij Togghe ende Clercx, metgaders Jan Davelu, Reynier Pastor, Mr. Matheux Verhomme, diakenen, nu mede verschinende, es bij der consistorie gheandtwoort, dat de suspensie Gottfridi ghedaen es gheweest om ghewichtighe zaeken, daervan de consistorie rekenscap gheven wilt, in tijden ende wijlen daer ende zoot behooren zal. Ende alzo de voorzeyde diakenen ernstelick versochten een absolute andwoorde van der consistorie, ofte het was om leven, ofte om leere, zo

Digitized by Google

andwoordde de consistorie wederom als vooren, hemlieden vermanene, datse sich daermede behoorden te vreden te houdene, zonder tsecreet der consistorie voorder te willen inquireren; ende zo hemlieden ghevraecht wierde bij eeneghe broederen nae d'oorsaeke der voorseyde suspensie, dat se die zouden vermanen tot stillicheit, ende datse niet lichtveerdelick oordeelen souden, noch van de consistorie, noch van D. Gottfrido.

Item andwoordt Saal.

Ghelijck andwoorde wierdt ghegheven Mr. Jacob Saal ende den anderen broederen, up huere eerste versouck, oock donderdaghe voorleden ghedaen.

Item IJnghelram.

Zo vele Ynghelram's scrift belangde, wierdt hem gheandwoordt, dewijle hij de Consistorie 20 daeghen gheassignert hadde om te andwoorden, dat se dien tijdt bruycken zouden, om daer en tusschen te ziene, wat hemlieden inde zaeke best van doene zoude staen.

Versouck Cornelis Janssen.

Cornelis Janssen versochte wederom, dat hij zoude mueghen ghetraut werden dijsendaghe naestcommende, dewijle het dan ledichdach es, voorwendende zekeren grooten noodt. De Consistorie heeft hem alvooren upghelecht zeker schultbekenninghe van zijn onghescickheit, donderdaghe voorleden begaen, dewelcke hij na quam, ende daernaer hem zijn versouck gheaccordeert.

Andworde der consistorie an D. Gottfrido.

Up tscriftelick versouck D. Gottfridi, ten voorleden Consistoriedaeghe ghedaen, es bij der Consistorie gheandtwoordt gheweest in scriptis, zo hier naer volcht:

„Dewijle, D. Gottfride! ghij niet alleene niet nae en compt, zulck als u de Consistorie upghelecht heeft, waermede ghij de suspensie van predicken wech nemen mochtet; maer ter contrarien der Consistorie een scrift ghepresentert hebt, waerinne ghij se vermaendt tot schultbekenninghe van sodane ordonnancien van suspensie ende tot wederroupinghe van haren besluyte, welcke manniere van doene niet alleen strect tot vercleeninghe derzelver Consistorie, maer tot groote verachteringhe van de saeken, ende consequentelick

Digitized by Google

tot schade ende nadeele der ghemeinte, — So est, dat de Consistorie, willende hierinne voorsien metten eersten, van advise es, de saeke metten Coetus, daer se schuldich es verhandelt te zijne, volghene de concessie ende ordinantie van onsen E. Superintendent, te communiceren, — U L. vermanene ende biddene, ghij wildet daer verschinen ten sulcke daeghe, als zij ordonneren zullen, daervan de Consistorie u de wete doen zal, up dat ghij daer uwe redenen van beswaringhe proponeren muecht, ende de saeke fol. 95. metten eersten, dat mueghelick werdt, gheslist worde onder de broederen, daer se behoorde gheslist te zijne, ende waeruut d'alderminste schade ende nadeel der ghemeinte commen zal."

Van dese andwoorde versochte D. Gott. copie. De Consistorie nam dach, om daerup te delibereren, tot dijssendaeghe.

Actum 27en Julij Sdonderdaechs

Hans Stel es bijder Consistorie vermaendt gheweest, anderwarf, van oncuyschheid bij hem begaen met Mayken Goris, als hier te vooren fo. 83, waerof de dienaers achteden, dat hij openbare satisfactie ende schultbekenninghe ghehouden was te doene, anghezien de daet gantsch openbaer gheworden was. Hans nam de vermaninghe anne ende was bereet schultbekenninghe te doene, doch niet openbaerlick, dewijle de saeke bij eenen, die hem partijscap draecht, int openbare brocht es, waerof hij zelve sijn schult behoorde te bekennen. De Consistorie en heeft zijn excuse niet anghenomen, dewijle zij gheinformeerdt was, dat het niet zo en was, als hij voorwendde ende hem hiermede noch over eenen tijdt laeten henen gaen om hem te beraeden. Tweede vermaninghe an Hans Stel.

Thomas Soen dede rapport an de Consistorie van der andwoorde, die Mr. Jan Ynghelram ghegheven hadde up Andworde IJnghelrami up de citatie van tCoetus.

Digitized by Google

de citatie hem van tCoetus weghe ghedaen, naer uutwijse der acte van 't Coetusbouck, des 24en Julij, dewelcke was, dat hij noch jae noch neen andtwoorden wilde, maer zoude donderdaeghe in scriptis zijn andwoorde ande Consistorie bringhen. Hierover riep hij ghetuyghen, om van dese zijne andwoorde kennesse te draeghen.

Terstondt zo verscheen Mr. Jan, ende presenteerde zijn andwoorde in scriptis, daerup de Consistorie andwoordde, datse dezelve den Coetus communiqueren wilde, zo vele als die den Coetus belangde, ende tsurplus, dat hij voorder, buuten propoosten, in zijn scrift invoerde, als namelick, eene clachte teghen eenen auderlinck, sonder behoorlicke ordonnancie ende procedure, — daer inne vermaende de Consistorie, dat hij qualick dede, met waerschuwinghe van up een ander tijdt voorsichtiger te zijne.

Vermaninghe an Philippo Garcy.

Philippus Garcy wierdt vermaendt, nopende zijn prophetie, daerover hij beclaecht was van Jan Lamoot ende Pieter Carpentier als hiervooren fo. 96. Andwoordde Philippus, dat de prophetie zo bij hem niet anghegheven hadde gheweest, als de voorseide Lamoot ende Carpentier anghebrocht hadden, maer was zijn drijven, dattet christenen uyt eenen ijver ghedaen hadde: Derhalfven ontkende huerlieden angheven in de vormen als hem voorghelesen was. Advise: dit de anbringhers an te zegghene.

Actum 30 Julij 1570 Sondaechs.

Besluyt angaende de prophetie Garcy

Wierdt ghehandelt van de prophetie Philippus Garcy, daerof ten voorleden Consistoriedaeghe ghesproken es, ende bij accorde van denzelven Philippus ende zijne anbringhers gheadvisert, zeker verclaringhe te doene ande gemeinte, waervan de consistorie gheordonneert heeft een forme inder mannieren naervolghenden:

„Dewijle men verstaet, dat etlicke van der ghemeinte zouden verstaen hebben uut zeker prophetie, bij Philippo

Digitized by Google

Garcy over zekeren tijdt anghegheven, als dat hij van sodane ghevoelen zoude zijn, dat Christus de coopers ende vercoopers uut private authoriteit uuyten Temple zoude ghedreven hebben, ende dat zulcx bij een yder nae te volghen zoude zijn, so eist dat men U. L. te kennen gheeft, dat hij hier over in consistorien anghesproken est gheweest, daer hij opentlick verclaert heeft, zijn ghevoelen zulcx niet te wesen, als sommighe dat uuyt zijne voorscreven prophetie verstaen ende gheduydet mueghen hebben. Maer dat hij ghelooft ende ghevoelt, dat Christus Jesus de voorseyde uuytwerpinghe der cooperen ende vercooperen ghedaen heeft als Cueninck ende Opperste Priester, ende dat sodane eene daet bij een yder privaet persoon niet nae te volghen en zij, twelcke hij van zijnen weghe der ghemeinte oock begheert heeft verclaert te wesen."

Actum 3 Augusti 1570 'sDonderdaechs.

Waerschuwinghe an de Bouckverkoopers.

De dienaers, gheadvertert wesende, dat de bouckvercoopers zeker boucken ter vente stelden, die schadelicke leeringhen inhielden, als van Sebastianus Francq, Heindrick Niclaessen ende anderen, hebben hemlieden in consistorien ontboden, ende hemlieden ghewaerschuut, dat se sich vermijden wilden, zulcx meer te doene, zo wel om 't pericle te eviteren, dat van der hueverheit hemlieden daervan soude mueghen commen, als om de conscientien ende tgheloove der zwacken broederen niet te verstooren ende verzwacken. Dat hebben se anghenomen ende belooft nae te commen.

Sententie der consistorie up zeker different etlicke broederen.

Angaende zeker different tusschen Willem Janssen, over zijn huusvrauwe, ende Jan Lamoit, over de weese van Maillaert Lamoit, ter causen van sekeren dienst bij der huusvrauwe van Willem voornoemd ghedaen in de ziecte van den voorseiden Maillaert, ende daernaer in zijn sterfhuus. Naerdien beede partien sich ghesubmittert hadden

Digitized by Google

int zegghenscap der consistorie, ende daerup versocht huerlieden advijs ende wijsdom, — de consistorie, beede partien mondelinghe ghehoort ende wel verstaen hebbende, heeft verclaert, dat Willem Janssen, ín volle betalinghe van zijne gheheeschte schult, hebben zal de somma van twee en twintich schellincx sterl., daerup afslach doende, dat hij ende zijn huusvrauwe in de venduwe inghekocht ende in betalinghe ontfaen hebben.

Actum 6en Augusti Sondaechs.

D. Gott. presentert een scrift; de consistorie andwoort.

Verscheen D. Gottfridus, verclarende hoe hij wat an te gheven hadde an de consistorie, twelck hij bij scrifte vervatet hadde. De consistorie, tscrift overzien hebbende, heeft hem gheandtwoordt, dat se haer des scrifts niet an en nam, om tzelve te proberen of reproberen als noch, maer zo vele de saeke tusschen hem ende der consistorie anneghynck, dat hij daer inne volghen woude den behoorlicken weg ende regle, die hem alreede voorghehouden ende niet onbekendt en was.

Jeron Galmaets ende Barbara Platevoets versoucken te huwelicken.

Verscheen Jeron Galmaets met Barbara Platevoets, versouckene hare gheboden om te huwelicken. Ghevraecht naer tconsent haerder vrienden, verclaerde Jeron, hoe hij zijns zelfs man was, hebbende Vaeder, Moeder, noch Voochet, twelcke Jan de Weze, een broeder der Francscher ghemeinte, met wien Jeron 2 jaren ghewoondt hadde, affirmerde warachtich te zijne, want se beede van eender stadt waren. Van Barbara weghe was der consistorie eenen brief gepresenteert, commende van Guillame Dammen, ministre van Sandtwichs, haer naeste bestaende hier binnen Englandt, daerbij hij verclaerde int huwelicke te consenteren, ende dat het wel zonder breeder versouck mocht voortgaen. De dienaers, up al ghelet, hebben gheaccordeert de 1e uutroupinghe Zondaeghe naestcommende.

Digitized by Google

Actum den 10en Augusti 'sDonderdaechs.

Verscheen Gheeraert van Strijpe, vertoochende, hoe Gheeraert de Hollander, zijn dienaer, hem wel wilde te huwelicke gheven met een dochtere van de fransche ghemeinte, maer dat hij hem wel voor eerst beghevẹn wilde totter ghemeinte alhier; gaf oock een redelick tuijchnis van zijn leven ende wandelinghe. Wierdt bij den dienaers ingheroupen den Jonkman, ende belast, zijn vaeder met noch eenen tuijghe te doen verschinen voor consistorie, omme, die beijde ghehoort, als dan zijn versouck taccorderen oft af te slane, ende jeghen Sondaeghe naest. Gheeraert de Hollander versouck in de ghemeinte te commen ende te huwelieken.

Hans Stel, in consistorien ontboden, wierdt bij den dienaers voor de 3e reijse vermaendt, boete ende schultbekenninghe te doene van beganghen oncuijscheit, als hier te vooren foliis 83, 99. Wendde Hans vooren, hoe zijn zaeke eerstmael secreet was, ende derhalven hij onghouden waer, openbare schultbekenninghe te doene. Andwoordden de dienaers, dat de zaeke openbaer was, ende daerom openbaerlick gheboet wesen moeste. So hij aver yemaendt beschuldighen wilde van de zaeke int licht ghebracht thebbene, ofte anderssins onchristelicke daer inne ghehandelt, dat hij tzelve doen zoude naer regel christelicker discipline. Eyndelinghe absolutelick ghevraecht, of hij der consistorie zijne schuldighe ghehoorsaemheit bewijsen wilde, zeyde, dat hij daer up niet andtwoorden wilde. Derde vermaninghe an Hans Stel.

In dese handelinghe heeft hem Hans mesgaen met onbillicke woorden, ende propoosten jeghens de consistorie, zegghende: „Ick beschuldighe u alle ghelijck, dat ghij niet recht en doet, dat ghij achterclappers ghelooft; het gaet hier te wercke ghelijk met de Spaensche inquisitie. Snijt mij af, ghij meughet doen, wilde ghij. Ick en ben van der zinne niet, openbare schultbekenninghe te doene."

Maijken Goris, anderwarf vermaendt als hiervooren fo. 83, van beganghen oncuyscheit, ende gevraecht, ofse noch Vermaninghe ende schultbekenninghe Maijken Goris.

Digitized by Google

van zinne was, satisfactie te doene, naer ordonnantie der Consistorie, andtwoorde, dat jae. Gheresolvert per Consistorium, dat se Sondaeghe naest commende, openbare bekentenesse doen zal, in ghewonelicke formen, ende dat men daarbij voughen zal, datter suspitie es, dat se bevrucht es.

Vermaninghe an Jan Busbier.

Jan Busbier, in Consistorien ontboden, wierdt vermaendt van ten diverschen stonden droncke ghedroncken thebbene. Bekende zijn schult ende was te vreden, nae te commen, zulkx, als hem de consistorie uplegghen zoude. De dienaers, anmerckende zijn ouderdom, ende datter gheen clachten van particulieren broeders ande consistorie
fol. 96. brocht en waren, ende oock twijfelachtich was, of zijn dronckenscap publycq was of niet, hebben gheresolvert, voor ditmael, dat hij alleene private schultbekenninghe doen zal, eerst tsijnen huuse in presentien van eenen ouderlinck, daernaer ten huuse van moeder Beele [1]), daer hij ghetijdelick ghedroncken heeft, ende beloven zulcx niet meer te doen. Dat heeft hij verwillicht, ende was hiertoe ghedeputert van de ouderlinghen Thomas Soen ende Ghijselbrecht Dormael.

Versoucken Marguinas an de consistorie.

Verscheen Franciscus Marguinas, versouckene een eynde van der beschuldinghe, bij Mr. Jan Ynghelram gheintendert van over 8 of 10 maenden, angaende zeker scrift, dat hij noempt Uria's brief; zecht voorts hoe hij ten twe zo dry stonden in consistoriën ontboden es gheweest, maer en heeft gheene gheleghentheit ghehadt van te mueghen commen; bidt der halfven, hier over gheëxcusert te zijnen.

Voorder, zecht, hoe dat IJnghelram te Geneve zijnde der concistorie aldaer communicerde zijn boucxken, begheerende daerup huerlieden advys, twelcke zij hem gaven in scrifte. Versouct Franciscus, dat IJnghelramo upghelecht

1) Men vergelijke den naam van de herberg p. 110 „te Moerseele." Het kan zijn dat onder beiden dezelfde naam schuilt, en ook daar „Moerbeele" te lezen zij.

Digitized by Google

zij, tzelve scriftelick advys texhiberen in handen der consistorien, op dat hij, Fransciscus, hem oock naer tzelve reguleren mach in zijn handelinghe, die hij heeft met IJnghelramo.

Gheadviseert bij de consistorie: up 't 1e poinct, dat de dienaers, metten 1e het mueghelick werdt, in de saeke handelen willen.

Up tweede, datse niet vinden, alsnoch, datse Mr. Jan connen uplegghen zulck als Franciscus begheert, maer willen tzijner tijdt daerup letten.

Handelinghe met Govaert Poortman

Verscheen Govaert Poortman, vraeghende de cause, waeromme hij der ghemeynte voortghestelt was. Wierdt hem gheandtwoordt, om zijn menichfuldighe beganghen dronckenscepen, daer inne hij blijft continuerene, niet jeghenstaende, dat hij zo dickmael daerover vermaendt es, ende oock schultbekenninghe ghedaen hebbe. Bekende Govaert qualick ghedaen thebbene ende beloofde beteringhe. De consistorie adviserde ende gaf hem voor andtwoordde, dat se zijn wandelinghe noch ansien wilde, hem vermanende tot stichticheid ende so se naer een wijle tijdts een vroom leven an hem bespuerde, zo woudese met hem handelen als met eenen boetveerdighen.

Hij was voorghestelt 23 Juli.

Actum 13en Augusti Sondaechs.

Consent Gheraert de Hollandere te trauwen etc.

Volghene de belastinghe ten voorlede consistoriedaghe ghedaen an Gheeraert de Hollandere, so es hij in consistorien verschenen, met Jacob de Hollandere, zijnen Vaedere, Adriaen van der Roest, Jacob Janssen, ende Andries Beele, alle dese broederen deser ghemeinte, verclarene den Vadere, hoe dat hij ende zijne huusvrouwe (die nu zieck te bedde lach) int huwelick hares zoons consenterden, ende de vòornoemde dry broedren als tuychen verclaerden, dat se de wandelinghe des voorseyden Gheeraerts onderwijlen ghezien hebben ende gheen merckelicke feylen an hem ghespuert, waeromme hij totter ghemeinte Christi niet en behoorde toeghelaten te sijne. Verscheen

Digitized by Google

oock Jehenne Blanchepain, veuve de feu Germyn Couvaert, een sustere der Franscher ghemeinte ende toecommende bruut van Gheeraert voornoemt, versouckende metten zelven Gheeraert haarlieden uutroupinghen, die hemlieden gheaccordeert waren, ende voor Sondaeghe teerste.

Jacob Janssen houdt der consistorie zijn woordt niet.

De voornoemde Jacob Janssen, een van den dry tuughen, wierdt belast bij der consistorie, in de kercke wat te vertouven, in meeninghe wesende met hem te handelen aangaende de saeken staande, fo. 67 etc. Ende hoe wel hij beloofde te vertouven, heeft nochtans zijn belofte niet ghehouden.

fol. 97.

Handelinghe D. Gott. metter consistorie.

Verscheen D. Gott. Wingius, verclarene, hoe dat hem den standt van de zake tusschen hem ende der consistorie zeer leedt was, ende dat hij, om een middel daer in te vinden, maendaghe voorleden in Coetu, een presentatie dede, de welcke afgheslaghen es gheweest, bij welcke presentatie hij te vreden was der consistorie zeker conditiën te presenteren, opdat de saeke alzo in dezelve consistorie onderlinghe moght afghelecht worden, want onder den Coetus te stane, dat en conde hij geenssins doen (zeyde hij), twelck hem leedt was, en de hadde daertoe ghewichtighe redenen, die hij in tijden ende wijlen verclaren wilde, welcke voorscreven conditiën, in scriptis gheredigiert, hij jeghenwoordelick bij hem hadde, presenterende die der consistorie te communiceren, so se deselve begheerde an te nemen ende overziene. Andwoordde hierup de consistorie, in alzo verre D. Gotfridus wat an te gheven hadde, breeder dan hij ghedaen hadde, dat hij tselve doen mochte, salvo dattet mondelinghe gheschiede ende zonder nadeele desguenen, datter alreede in Coetu ghedeghen was. So heeft dan D. Gott verclaert mondelinghe ende int corte 't inhouden van zijne conditiën in scriptis vervattet. Ende dewijle de consistorie naederhandt goedt vandt zijn scrift te behouden, zo en es hier dezelve zijne verclaringhe niet gheregistrert, maer gherefereert tot den voorzeyde scrifte.

Digitized by Google

Hierup heeft de consistorie gheandwoordt, aldus:

„Ghehoort de summa van uwe scrift, de consistorie es van advyse (als te vooren), de saeke te laeten verhandelen bij den Coetus, daer se alreede bekendt es, ten ware, dat ghij wildet naecommen sodane satisfactie, als de Consistorie over u gheordonnert heeft, waermede de suspensie ende alle zwaricheden, dien angaende ontstaen, geweeret mochten worden."

Dese andwoorde ghehoort, verclaerde D. Gott., dat hij achtede, allesins van zijnder zijde ghenouch ghedaen ende ghepresentert thebbene, ende dattet bij hem niet en stondt, dat de zaeke niet beslisset wierdt, ende dat hij ghedwonghen was, derhalfven andere remediën te souckene; twelcke gheseit hebbende, trock uut zijnen boesem zeker besloten litteren, warof de superscriptie was: „Delectis fratribus in Christum, Ministris et Senioribus Ecclesiae Londinobelgicae etc., ende tinhouden van dien was een inhibitie van den E. Archiepiscopus van Cantelberghe, daerbij deser consistorie ende allen anderen gheïnterdicert was, in de zaeke voort te procederen, maer dat dezelve ter kennesse des E. Bisschops van Londen, oft zijne ghedeputerde, ghereserverdt zoude zijn, in dato 12en Augusti.

Actum, 17en Augusti, 'sDonderdaechs.

Angheven der diakenen, contra Arendt, de Costere.

Verscheenen de diakenen, vertooghende, hoe dat Arendt de Brune, costere der kercke, hedent naer de voormiddaeghsche predicatie, voor den Temple, opentlick uut zijne privée authoriteit, ghelt vergadert heeft voor zeker huusghesin, van der ghemeinte niet sijnde, opentlick roupende ende segghende, dat d'auderlinghen ende diakenen huerlieden debuoir niet en deden, twelcke zij nochtans schuldich waren te doene; „Ick moet't zegghen, ick zal't zeghen etc.", ende sodane propoosten meer, — versoukene de voorscreven diakenen, dewijle dit openbare ergherlicke daet

Digitized by Google

es, dat Aernoudt daervan behoorlick vermaendt zij, presenterende hierof tuychnis te bringhen. Verclaerden naederhandt, onder andere tuyghen meer, hier van, als Gillis Verhiele, Jacob Berg.

fol. 98.

Vermaninghe ende besluyt angaende Catherine Fransz ende Adriaen Willemse.

Catherine Fransz, weduwe van Franchois Pieterssen, in Consistorien ontboden, wierdt bij den dienaers vermaendt, van datse haer heeft laeten uutroupen, om te trauwen in de ynghelsche kercke, buuten wete ende advys der Consistorie, met eenen Adriaen Willemssen, van der ghemeinte niet sijnde. Andtwoorde Catherine, dat se sulcx bij raede ghedaen hadde, omdatse vrij dimissoir [1]) was, ende niettmin, zo vele se daerinne mesdaen mochte hebben, begheerde daervan wel beteringhe te doene; verclarende voorts, hoe dat de voorseyde Adriaen van den zinne was, hem alhier ter ghemeinte te begheven. Hierup wierdt Adriaen binnen gheroupen, ende naerdien de consistorie zijn verclaers oock ghehoort hadde, sampt oock het tuychnis van Aernoult Hendricx ende Adriaen Loof, broeders deser ghemeinte, — hebben gheresolvert, hemlieden voort te laeten gaene in de ynghelsche kercke, daert begonnen was, ende in deze ghemeinte oock hare uutroupinghe te doene; voorts dat Adrianus ondersocht zal worden van zijnen gheloove, ende ter bequamer tijdt in de ghemeinte gheadmittert, ende daernaer, ziende zijnen goeden wandel ende toeneminghe in de religie, zal ten avontmale toeghelaten zijn· Hiermede naer zeker vermaninghe, die se annamen, sijn se in den name des Heeren laeten henen gaen.

Christiaen Claessen versouct te huwelicken.

Christiaen Claessen ende Gheerdyne van Lancmes, weduwe van Franchois Weersevelt, alias Trompet, versoucken te huwelicken ende hare gheboden thebbene in de ghemeinte. De consistorie anmerckende, datse beede haer

1) Dimissoir, bijvoegelijk naamwoord van: dimissoire: vergunning om afkondiging en huwelijksvoltrekking in verschillende kerken te doen plaats hebben. De lezing is niet duidelijk. Misschien is: vrij damoisel bedoeld, gelijk elders: vrij man, als zonder consent ten huwelijk gerechtigd.

Digitized by Google

selfs waren, ende verclaert hadden, an niemandt verbonden te zijne, accordeerden heurlieden versouck.

Verscheen Thobias de Bye, verclarene, hoe Govaert Steenemuelen hem hedent, wesende eenen ghesetten vastendach, heeft ghedaen arresteren voor 17 sh. sterl., versouckende, dat de consistorie hem daerover zoude willen vermanen, twelcke se beloofde te doene. Versouck Tobias de Bije, Contra Steenemuelen.

Actum 20en Agusti Sondaechs.

Verscheen Hans Stel, verclarene hoe hij te vreden was, schultbekenninghe te doene met voorstellinghe zijnes naems. Bekennende oock ultro zijne schult van de onbehoorlicke lasterlicke redenen bij hem 10 Augusti in consistorien ghesproken. Gaf oock an, hoe dat Aert van Gulick zijn zaeke openbaer ghemaeckt hadde, daer se te vooren secreet was; versouckene, dat hem daerop bij de consistorie beteringhe upghelecht worde, ende dat men hierover voor ghetuyghen hooren zoude Sebastiaen Duerof ende Tanneken Teylaers. Angheven (contra Hans van Raetsvelt) Hans contra van Gulick.

De consistorie heeft gheresolvert ende hem angheseit, dat hij Sondaeghe naestcommende openbare schultbekenninghe doen zal van beganghen oncuyscheit met benoeminghe zijnes naems, ende dat hijt beandtwoorden zal met een jaewoordt, hem voortan wachtene irreverentelick teghen de consistorie te spreken. Dit beandtwoorden heeft Hans niet willen annemen te doene, sustinerende onghehouden te sijne, doch es daerup henen gaen, om te beraeden tot dyssendaeghe.

fol. 99.

Actum Sdysendaechs 22en Augusti.

Alzo de Fransche met Italiaensche consistorie voor Consistorien verschenen waren, om zeker ordinaire zaken, wierdt met eenen voorghehouden, wat men met IJnghelramo te doen hadde, nu in het anstaende nachtmael. Tadvys was, dat men hem voor den nachtmale zoude vermanen bij eenen Minister ende twee Auderlinghen, hem afvraghende Advys angaende Mr. Jan Ynghelram.

Digitized by Google

eenen voor al, of hij noch persisterde bij tinhouden van zijnen grooten scrifte der consistorie ghepresentert den 20en July, ende voornemelick bij den injurien ende lasterreden ten laste van den predicanten ende de Nederduytsche Natie daerinne vervattet, ende of hij dien angaende sich den oordeele des Coetus onderwerpen wil. So hij alsdan persistert, ende toordeel des Coetus verwerpt, zo zal men hem suspenderen van den Avontmale.

Verclaringhe van tdifferent, Tobie Bye ende Steenemuelen.

Angaende zeker different tusschen Thobias de Bye ende Govaert van Steenemuelen, ter cause van zeker 18 sh. sterl., die Tobias Govaert heeschene was, eerstemaal voor het civiele recht, daernaer in consistorien, de dienaers verstaen hebbende, dat het proces ghewesen was tot voordeele van Govaert, hebben Tobias vermaendt, dat hij onordentlick ende qualick dede een saeke, die bij tweerlick recht ghedecidert was, voor consistorien weder an te willen stellen; derhalven, dat hij hem met zijnen broeder versoenen zoude. Naer diversche uutvluchten bij hem voortghestelt, es te vreden gheweest te versoenen, ende Govaert van ghelycken, twelck dien volghende gheeffectuert es gheweest met handghevinghe, kennende Tobias, dat hem leedt was dat hij Govaert hadde ghedaen arresteren, ende Govaert bekende hem leedt zijnde, zo hij Tobias yeuwers inne messeyt hadde, scheldene oock elckanderen quite van alle actien, diese dezer zaeken angaende jeghens elckanderen zouden mueghen hebben of pretenderen.

Actum 24en Augusti 1570 'sDonderdaechs.

Hans Stel, verclaert forme van schultbekenninghe te willen accepteren. Wort voorgestelt.

Verscheen voor consistorien Hans Stel. Wierdt ghevraecht, of hij beraden hadde up tgene dat hem bij de dienaers angheseit was 20en Augusti. Andtwoorde Hans Stel, dat hij hem met goede broeders beraeden hadde, die hem zegghen, dattet ghenouch zij schult bekennen, zonder met een jaewoordt te moeten beandtwoorden, ende in dier voughe presenteert hij schultbekenninghe te doen ende

Digitized by Google

anders niet, ende es daerup henen ghegaen, zonder de consistorie eenichssins ghehoorsaem te willen zijne, wat vermaeninghe se hem uut Godes woordt dede. Derhalven is gheadvisert gheweest, hem Sondaeghe der ghemeinte voortestellen, met verclaringhe, dat hij dickmael vermaendt gheweest hebbende over zijne zonden, niet en heeft willen schultbekenninghe doen naer zulcke forme, als hem de consistorie naer God ende zijn Heyligh woordt upghelecht heeft. Naederhandt es dese voorstellinghe uutghestelt tot van Sondaghe in 8 daeghen ofte 14 daeghen.

Hans Raesvelt, vermaendt, bekendt schult.

Hans Raesvelt in consistorien ontboden, wierdt vermaendt van beganghen dronckenseap. Bekende zijn schult, ende was te vreden nae te commen zulck als de consistorie hem uplegghen zoude. Gheresolvert zijn schult te doen bekennen Sondaeghe, met benoeminghe zijnes naems, etc.

Vermaninghe an de weduwe Schot.

Wierdt anghegheven, hoe Martyne, weduwe van W^m. Schot, zoude trauwen metten broeder van Hans Tisch, die overlanck in beloften es gheweest met een ynghelsche dochtere ghenaempt Ellen. Es gheadvisert, haer te laten vermanen bij den auderlinghen van den wyck, en zo se die niet en hoort, dat men se dachvaerden zal voor consistorien jeghens den naesten consistoriedach. fol. 100.

Besluyt aangaende Margriete Jochems.

Angaende Margriete Jochems, derwyle se ghetraut es buuten wete der consistorie ende zonder haere behoorlicke uutroupinghe in deze ghemeinte, niet jeghensstaande datse te voren daervan ghewaerschuut was, es besloten, dat men se vermanen zal bij de auderlinghen van de wyck, ende, zo se hare schult bekennen wilt, dat zullen dezelve auderlinghen an den minister rapporteren, dewelcke tzelve der ghemeinte voorts bequamelick voorgheven zal; zo se gheen schult bekennen wilt, zo zal men se tnachtmael afzegghen ende metter eerster opportuniteit met haer handelen.

Versoucke Thiery an de consistory.

Verscheen Loys Thiery, versouckende te weten de cause, waerom D. Gottfridus ghesuspendeert was; want zo hij verstaet, daer en es gheen oorsake.

Digitized by Google

Versochte voorts betalinghe van de verachterde renten van thuus D. Bartholdi, die hij verschoten heeft; dit was hem toegheseit bij de consistorie, maer niet vulcommen, zeijde hij; daerbeneven zeijde „dat men dus tusschen heydenen ende turcken niet en handelde."

Andwoorde der consistorie.

De consistorie hierup ghedeliberert hebbende, heeft hem gheandtwoordt, dat se haer verwonderdt, dat hij het secreet der consistorie wil weten, daer hij wel weet, wat d'orde es in sodane affairen, dewijle hij langhe zelve in dienste gheweest heeft; want zoude de consistorie een yder rekenschap gheven van elcke byzondere handelinghe, zij en hadden nemmermeer ghedaen. Vermaenden hem derhalven, dat hij sich in stillicheit draeghen zoude ende duutcompste van de zaeke verwachten. Voorts dat hij qualick ende onchristelick dede met te zeggen, dat D. Gottfridus sonder oorsaeke ghesuspendert was, waermede hij een vooroordeel streeck tot verdoeminghe der consistorie sonder kennesse van. de saeke ghehadt thebbene, twelcke gheene Christene lidtmaeten en betaemt.

Upt dander poinct was gheandtwoordt: al vertoufde men somtijdts eenen tijdt van te betalen, dat men daerom gheen heydenen, noch turcken en gheleeck etc. Loys dede hiervan gheenssins zijn excuse, tot verschooninghe van zijn zegghen, ende liet hem metter andwoorde der consistorie ghenoughen, salvo so verre zijn verschoten geldt anghijnck, daerof hij betalinghe begheerde als vooren, daer inne de consistorie beloofde te voorziene.

Besluyt angaende IJnghelramum.

Wierdt bij der consistorie gheresolvert, te effectuëren tbesluyt van de dry ghemeinten, den 22en Augusti in onse consistorie ghegheven, angaende Mr. Jan Ynghelram, ende te dien eynde ghedeputert D. Bartholdus, Mr. Jan de Radermakere ende Thomas Soenen.

Aangaende tscrift Nicolai Bent.

Wierdt in consistorien ghelesen tscrift van Nicolaus Bent ende andere, overghegheven 2en July 1570, ende in deliberatien gheleyt, oft men het scrift behouden zal, ende

Digitized by Google

hemlieden vermanen van der feylen ende onbehoorlicheden, daer inne begrepen, ofte dat men dezelve vermaninghe doen zal, ende hemlieden tscrift restitueren. Advise: Gisbertum Joannis ende Dormael an Bent te schicken, om hem af te vraghen, of hij, zijnes scriftes halfven, sich submitteren wille int oordeel der consistorie, ende beloven nae te commen, zulcx als dezelve consistorie daervan ordonneren zal; ende, nopende tscrift, dat men tzelve behouden zal, om, nae den avontmaele, ter eerster bequamer tijdt, daervan te handelen, dewijle de tijdt zo cort is. fol. 101.

Actum 26en Augusti, Saterdaechs voor het Nachtmael.

Verschenen tmeeste pert der diakenen, naer costume, ende ghevraecht, of se yet hadden up de consistorie, daer inne zij bezwaert waren; verclaerde elck bijsondere hare zwaricheden, dewelcke meest hierup liepen, dat se begheerden te wetene de causen, waeromme D. Gottfridus gesuspendert was; item, wat van der zaeke tusschen Togghe ende Davelu, teghen tconsistorium in coetus verhandelt, ghedeghen was; etlicke huerer gaven an, dat men de saeke Gottfridi metten diakenen behoorden ghecommuniquiert thebbene, eer men totter suspensie procederde. Jan Davelu zeide bovendien, bezwaert te zijne, dat men in consistorien gheen discipline en ghebruucte, ghelijck men van 3 maenden tot 3 maenden ghewone was; item, dat men nu tnachtmael dus langhe uutghestelt hadde, dewijle daer een ordonnantie scheen gheweest thebbende hier te vooren, dat men tzelve alle maenden of 5 weken zoude uutgherecht hebben. Franchois Clercx zeyde, hoe hij de consistorie beschuldichde, als qualick ghehandelt hebbende met Gottfrido int suspenderen, etc. Angheven der diakenen.

Up al dies voorseit es, heeft de consistorie gheandtwoordt: eerst, angaende D. Gottfridi zaeke, dewijle het te lanck anloopen zoude om te verhalene, dat se de patientie wil-

Digitized by Google

den hebben tot naer het nachtmael. Ende, zo vele Togghe ende Davelu anghynck, wierdt hemlieden ghelesen de notitie, staende in den Coetus-bouck, in de marge van de acte des 4en Juny 1570. Ten surpluse, up Davelu's angheven, wierdt gheseit, dat de dienaers niet conden beter becommen als noch, om sodane ordeninghe in den train te brynghen, als hij versochte. De dienaers vermaenden oock Franchois Clercx, dat hij niet wel en dede, dat hij de consistorie beschuldichde van qualick ghehandelt thebbende, ende dat hij hem voortaen vermijden zoude, van sodane een vooroordeel te strijcken, zonder kennesse van de zaeke thebbende.

Handelt de consistorie met Gottfrido Wingio.

Wierdt bij resolutie der consistorie ingheroupen D. Gottfridus Wingius, ende ghevraecht, of hij oock ghesinnet was, ten avontmale des Heeren te commen, daer hij zo in differente stondt met zijne consistorie, ende toordeel des Synodus daerover gheweyghert hadde; ende, zo hij ten avontmale comen woude, dat hij sich selven wel beprouven zoude. Andwoorde D. Gottfridus, dat hij hem beprouft hadde, ende zoude doen, zo God ende zijn H. Woordt hem leerden, doch zo yemandt perticuliers yet up hem hadde, dat hijt angave, hij woude doen, dat billick was.

Repliceerde de consistorie: „Dat wij u vraghen of ghij er commen zult of niet, doen wij om de obstacle, die ghij ons ghedaen hebt in de bedieninghe onses ampts ende behoorlicken loop der discipline. Want zo ghij persistert inde desordre, die ghij in uwe procedure teghen ons begaen hebt, zo verclaren wij u, dat wij u onbequame houden ter tafele des Heeren te commene tot ter tijdt toe, dat ghij daerof behoorlicke beteringhe doet. Ende souden u oock uutdructelick verbieden, daertoe te commen, zo onse authoriteit duer uwe bestellinghe hier inne niet verhindert en ware; doende dese verclaringhe niet gebiedens wijse, op dat wij niet en schinen tmandaet onser overghestelde te verachten, maer tot waerschuwinghe,

Digitized by Google

op dat ghij u zelven beprouft, hoe ghij ter tafele des Heeren compt, ende tot ontlastinghe onser conscientien. fol. 102. Ende op dat ghij ons wel verstaet: de desordre, die wij in u straffen, en es niet, dat wij meynen, dat ghij ons voor eenen incompetenten rechter beroupen hebt, dat wij onse behoorlicke overghesettede Overheit niet en zouden willen onderdanich zijn, maer dat ghij de ordene ende gradus niet ghehouden hebt, die ghij schuldich waert te houdene, eer ghij sodane rechter versochtet, nae volghende de oude ordonantie der kercklicker discipline, die ghij selfs ende alle andere Godsalighe dienaers belooft ende altijts gheleert hebt, tonderhoudene."

Hierup verclaerde D. Godfridus aldus: „Uwe waerschuwinghe en heeft gheen plaetse, dewijle ghij zelve bekendt, den rechter competent te zijne, maer achte, zelve beter oorsaeke thebbene, ulieden te vermanen. Ende vermaene oock ulieden, als een dienaer Christi ende uutdeeler zijns Woordts, dat ghijlieden, wie ghij zijt, die aldus met mij ghehandelt hebt, ende mij berooft van mijnen dienst, die mij van God in dese kercke opghelecht es gheweest, uwe conscientiën examinert, hoe die in desen deele staen, want ghij mijnen dienst in sodane suspitie brocht hebt, die nemmermeer wechghenomen zal worden." Hiermede D. Godfridus vertreckene, keerde terstondt weder in consistoriën, verclarende, zo hij ten nachtmael ghynghe, dat hij zulcx doen zoude, bij protestatie van zijn recht ende cause daermede niet te willen preiudicieren; versouckende dese protestatie angheteekendt thebbene.

Angheven Ynghelram an de Consistorie.

Verscheen voor Consistoriën Mr. Jan Ynghelram; zeyde, overlecht thebbende de vermaninghe bij de ghedeputeerde der Consistorie an hem ghedaen met het afsech van den avontmaele, daerover hij der consistorie heeft willen een presentatie doen, dewelcke hij overgaf bij scrifte. De consistorie wilde 'tscrift niet anverden, dewijle daer over lanck een ordeninghe ghemaect was, dat men gheen scriften an-

Digitized by Google

nemen zoude, om de langhe procedueren te mijdene, die daeruut volchden, maer dat hij zijn zaeke mondelinghe angheven zoude, restituerene hem over zulcx zijn scrift. Mr. Jan refuseerde 'tscrift, liet het in Consistoriën ende nam zijn vertreck; keerde nochtans up den voet weder ende las tzelve scrift. De summa was, dat hij hem niet conde den coetus onderwerpen, om vele redenen ghealligiert ende noch talligieren voor onsuspecten rechter, presenterene, zo verre de consistorie wilde onderscrijven de confessie, bij D. Gottfrido anghegheven in coetus, angaende de overheit, ende wederroupen de sententie over zijn boucxken ghegheven, zijn zaeke te laeten varen ende voor de enghelsche natie nyet te bringhen; versouckene hierup ten avontmaele toeghelaeten te zijne.

De consistorie gaf hem zijn scrift weder, belastende, dat hij 't mededraghen zoude, dewijle zijn presentatie impertinent was, ende dat hij alt zelve gheseyt ende gheandtwoordt hadde den ghedeputerden der consistorie, zo de consistorie uut haeren rapport verstaen hadde. Andtwoordde Mr. Jan, dat hij noch een ghelijcke scrift hadde, ende wat de consistorie hem zeide van zijn scrift mede te nemen, heeftet niet willen doen, ende es henen ghegaen,

Bealuyt angaende zeker aflesinghe up den nachtmaeldach van D. Gottfrido.

Anghezien D. Gottfridus van den E. Bisscop van Cantelberghe vercreghen, ende der consistorie ghepresentert hadde, litteren van inhibitien, dat noch de consistorie, noch yemandt el in zijne zaeke voorder procederen zoude, maer die reserveren tot kennesse van den E. Bisscop van Londen, oft zijnen ghedeputerden, so heeft de consistorie voor noodich anghezien, up den nachtmaeldach af te lesen van den predickstoel tguene, ende in de mannieren,

fol. 103. zo hier naer volcht:

„Christelicke broeders, U. L. is wel kennelick, hoe D. Gottfridus Wingius, minister, uut zeker oorsaeken, voor eenen tijdt lanck van het prediken ghesuspendert es gheweest, tot dat de swaricheit ende differentien, tusschen

Digitized by Google

hem ende de consistorie ontstaen, ghenesen ende vereenighet conde werden, welcke de dienaers verhoopten, soude langhe voor desen tijdt gheëyndighet gheweest hebben, waertoe zij oock haer beste ende uuterste debvoir ghedaen hebben, ghebruyckende zodane middelen, als zij alderbequaemst ende behoorlicxt vonden, nae den Woorde Godes ende Christelicker ordene. Maer middeler tijdt, eer de saeke tot sulcken eynde heeft connen ghebracht werden, zo heeft de consistorie zeker bevel ontvanghen, dat sij, noch yemandt anders yet voorder daarin doen zouden, dan de guene, die van den E. Bisscop van Londen, als Superintendent, daertoe zullen ghedeputert worden, hetwelcke dé dienaers U. L. hebben willen adverteren, opdat niemandt in desen deele verwondert oft vererghert zoude wesen, dat de saeke noch ongheëyndicht blijft, ende dat sij voor dit mael, ende alsnoch niet beter, noch voorder daer in voorzien en connen. Vermanen daer en tusschen, ende bidden een yder, om Christi Jesu wille, dat hij, deses angaende, niet lichtveerdelick ten eenen of ten anderen (twelck wij verstaen alreede meer dan te vele gheschiet te zijne) oordeelen wille, maer veel meer den tijdt, in welcken de Heere, wat recht oft onrecht es, openbaren zal, verwachtende, sich Christelick in de vreese ende ghehoorsaemheit Godes, ende oeffeninghe Sijnder gheboden draghen; item, warachtighe liefde, vrede ende eendrachticheit onder malcanderen (als Christenen toestaet) onderhouden, ende oock teghenwoordelick, door ware beproevinghe van sich selven, tot des Heeren tafele begheven, opdat wij alzo den seghen ende ghenade Godes tot onswaerts meer verwecken, ende ons derzelver, oft der ghenadigher herberghe, die oock hier gheschiet, nyet onweerdich anstellen".

Digitized by Google

Actum 31en Augusti 'sDonderdaechs.

Tuychnis versocht ghehoort thebbende bij Hans Stel, als fo. 98 etc.

„Tanneken Teylers, een sustere deser ghemeinte, zecht, hoe Hans Stel huer versocht heeft te trauwen. Ende op eenen morghenstondt, ten 6 hueren, quam de huusvrauwe van Aert van Gulick, die de zaeke van Stel eerst ruchtbaer gemaect ende int breede ghebrocht heeft; maer dezelve Aert heeft het wel teghen hem, deposant, gheseit. Daernaer heeft hij Aert ende Hans onder langhe hooren twisten, Hans zegghende, dat Aert qualick ghedaen hadde, de zaeke int breede te bringhene, ende Aert maintenerene, daer an wel ghedaen thebbene, ende dat men sodane sonden niet behoorde te verberghen. Aert, hierover vermaend, bij hem, deposant, persisterde, dat men zodane feylen behoorde te verbreyden, ende opentlicke te straffen. [1])

Versouck Arnould de Brauwere over etlicke zijn schuldenaers.

Verscheen voor consistorien Aernoult de Brauwere, van Andtwerpen, zegghene, hoe dat Guillime Corq hem schuldich was 25.18.6 ℔ st. p. pr.; item, Jan Jems 12.0.0, volghende zeker billet, dat hij overleede; versouckende, hemlieden hierover vermaendt thebbende, eer hij se bij rechte porrede. Was gheadvisert, hemlieden up tontbieden.

fol. 104.

Angaende Martijne Schot's.

Lieven d'Herde dede rapport in de consistorie van tguene dat hem upghelecht was 24en Augusti, angaende Martijne, weduwe van Wm Schot, dewelcke hem belooft heeft, dat se metten huwelicken niet voortgaen zal, zonder weten ende advys der consistorie. Wierdt gheadvisert: huer noch eens te laeten vermaenen bij D. Barth., om de leelicke maren, die achter hueren vrijer gaen.

Namptissement. Claessen onder de consistorie.

Christiaen Claessen, als in huwelick ghehadt hebbende Jaentken van Micron, weduwe van Anthuenis Bernaert, namptierde [2]) onder de consistorie de somme van dry ponden vijftien schell. sterl., over tandeel van de successie,

1) Deze woorden zijn het woordelijke getuigenis van Duerof, zie p. 195. Hij bericht, wat T. Teylers gezegd heeft enz.

2) Namptissement, van namptiseren of namptieren: uitbetalen in contant geld (Kil.).

Digitized by Google

dat Hansken ende Pieterken Bernaert, kinderen van tvoorseyde Jaentken, commen es van der doot van huerlieder moeder. Leyde oock met eenen over sodane briefven, als hij ten sterfhuuse vonden heeft, ghecommen van de voorseyde sijne overledene huusvrauwe; verclarene, dat hij zijne conscientie hier in ghepurgert heeft, ende hem ghequeten, zo hij voor den Heere verandtwoorden wilt. De briefven wierden up den voet opghesloten ende ghezegelt, ende metten gelden ghedelivrert in handen van Lucas van Peene, auderlinck, om te bewaren ende besteden tot oorboire van de kinderen; die tzelve anghenomen heeft te doene, bij protestatie van daerbij gheen prejudicie te willen dooghen.

Den 4en January 1570 wierden dese penninghen metten briefven ghedelivrert in handen van de diakenen, om tzelve ten behouve van den kinderen te bewaren, ende voorts up de zelve kinderen acht te nemen.

Actum 3en Septembris.

Lieven de Wolf versuckt te huwelicken, etc.

Verscheen Lieven de Wolf, met Catelijne Vermote, weduwe van Jan Strobbe, onlancx hier ghearivert van Noorwichs, ende lidtmaet der ghemeinte aldaer, versouckene hare gheboden om te mueghen trauwen. De consistorie, om seker oorsaeken, ende voornemelick omdat Lieven overspel ghecommittert heeft met Mayken Gore, waervan tzelve Mayken twijfelt, ofse bevrucht bleven es, zo se verclaert heeft voor consistorie, als men van hare schultbekenninghe handelde, — heeft voor noodig anghezien, Lieven met Mayken tsamen Donderdaghe naestcommenden te hooren in consistorien, ende zo langhe uutghestelt dit versouck.

Vermaninghe, ghedaen an Martijne, wed. Schot.

D. Barth. verclaerde, zijn vermaninghe ghedaen thebbende an Martijne, weduwe van Wm Schot, volghene de belastinghe der consistorie van den voerleden daghe, ende heeft zijn vermaninghe anghenomen, ende belooft te doene zo se Lieven d'Herde beloofde.

Digitized by Google

Actum 7en Septembre 'sDonderdaechs.

Versouck Gillis Verhiele. Gilles Verhiele, diakene, versochte ontsleghene te zijne van zijnen dienst, omdat hij denzelven niet bequaemelick bedienen en can, overmits zijne handelinghe ende affairen. Andwoordde de consistorie, dat zijn redenen insouffisant waren, want zo dezelven ghelden mochten, een yder woude hem met sodane redenen van zijnen dienst doen ontslaen, ende alzo zoude den dienst vervallen. Baden hem derhalven in zijnen dienst ghewillichlick te willen continuëren.

fol. 105.

Versouck Marguinas. Verscheen voor consistorie Franciscus Marguinas, versouckene, dat de consistorie een eynde maeken zoude angaende de zaeke van tscrift van Geneven bij IJnghelram eertijts anghebrocht, ende des te meer, dat IJnghelram hem beschuldicht hadde voor de ghedeputeerden van den E. Bisscop ter causen van denzelven scrifte, zegghende tzelve valsch te zijne. De consistorie andwoordde, dat ze metten eersten dat mueghelick werdt, wat in de zaeke doen wil.

Angaende tversouck D. Gottfridi. Up tversouck Wingii ten voorleden consistoriedaghe overghegheven, om betalinghe thebbene van dat men hem ten achter es van zijnen dienst, es gheadvisert, hem af te eysschen de juiste somme van de tachterheden, sichtent dat wij in dienst zijn gheweest, om daerin ten eerste te voorsiene, ende hem voorts te vermanen van zijn onbehoorlick ende onwarachtich scriven.

De consistorie handelt met Mayken Goris. Verscheen Mayken Goris ende wierdt ghevraecht, of se noch niet verzekert en was of se kindt drouch, of niet; item, wie de vaeder was. Voorts, ofse yet wiste Lieven de Wolf te heesschene van belofte weghe, ende of se hem zoude beletten te huwene. Andwoorde Mayken, dat se nu zekerlick weet, dat se bevrucht es ende dat Lieven de Wolf de vaeder es. Voorder zecht, dat se hem van beloften halfven niet en weet te heesschene, noch en wilt hem oock gheen obstacle ofte belet doen in zijn huwelick,

Digitized by Google

dewijle tusschen hemlieden noch belofte noch eenich verbandt en es.

Ghevraecht waerof zou nu zekerlick weet, dat Lieven de vaeder zoude zijn, anghesien, dat se voormaels ghetwijfelt heeft, of hijt was, of Hans Stel, — andtwoordde Mayken, dat se huer met vrouwen bereden hadde, die haer in sodane materieën verstaen, ende naer dat se haer onderwesen hebben, zo verclaertse ende weet wel, dat Lieven de vaeder es. De consistorie heeft gheadvisert dese zwaricheit an te doen zegghen der toecommender bruut van Lieven, tharer waerschuwinghe, bij 2 auderlinghen, ende sose daernaer noch voortganck begheert, zo zal men hemlieden d'1e uutroepinghe accorderen sondaegh naestcommende. Dese bootscap wierdt terstondt ghedaen, bij Jacob Hein ende Philippus Garcy, dewelcke verclaerden, dat de toecommende bruut Lievy de Wolf niet jeghenstaende de voorscreven swaricheden (daerop zou van te vooren oock gheinformert was, zo se zeide) voortganck begheerde mette uutroupinghe, twelck hemlieden gheaccordert wierdt als boven.

Lieven was oock bij der consistorie vermaendt van zeker gherucht van dronckenscap, dat achter hem ghynck, twelcke, indient warachtich ware, dat hij sich daervan beteren zoude. Andtwoordde Lieven, dat het niet waer en was, ende dat men den achterclappers niet behoorde te ghelooven.

D. Bartholdus gaf over een billet verzouckende uplech [1]) van zijn tachterhede van zijnen dienst, ofte so men zulcx niet en dede, zoude ghedwonghen zijn anderen middel te souckene. Hierup en es hem gheen absolute andwoorde ghegheven, maer heeft de consistorie beginnen raedtslaeghen, hoe men best de lasten ende tachterheden der ghemeinte upbringen zal, ende wat men voor de bequaemste middelen zoude mueghen schaffen, om den dienst tonderhouden. fol. 106. Versouck D. Bartholdi.

1) Uplechen, kil.: *betaelen.*

Digitized by Google

Actum 10 Septembris Sondaechs.

Erasmus Sjaghers ende Grietke Bate versoucken te huwelicken.

Erasmus Sjaeghers, causmaekere van Andtwerpen, wedunare, versochte te huwelicken met Margriete, weduwe van Jasper Bate. Accorderen de 1e uutroupinghe Sondaeghe naest.

Communicatie der zaeke D. Gottfridi an de diakenen.

Up de vraeghe of men den diakenen de zaeke Gottfridi int langhe ende specificael van aller stucken communiqueren zal, ofte maer alleenlick een corte summa van de zaeke, — wierdt gheadvisert, hemlieden af te vraeghen, of zijt in tlanghe ofte maer in een summa begherden. Hierup de diakenen binnen gheroupen ende ghevraecht, andwoordden, datse te vreden waren met een corte summa. Wierdt hemlieden dienvolghene een summa van der zaeke voorghehouden, zo hiernae volcht:

„De consistorie vermaende D. Gottfridum van etlicken stucken, daerin sij achteden hij hem mesgaen hadde, zo wel opentlick op den stoel, als privatelick in de consistorie, up welcke vermaninghe Gottfridus andtwoordde met diversche redenen, welcke de consistorie niet voor souffissant en conde annemen, maer leijdde hem op van etlicke stucken opentlicke verclaringhe te doene, ende van etlicke stucken voor de consistorie schult te bekennen; welck oplegghinghe der consistorie hij niet en heeft willen nacommen, in deele noch int gheheele, zegghene oock dat hij van der materie, daer uute de zwaricheid ghesproten was, noch handelen wilde, zo dickmael als zijnen text zulcx verhiessche, ende niet zwygen en zoude. Daeromme de consistorie, vreesende over d'een zijde wederom nieuwe beroerte, zo hij sanderdaechs up den stoel ghecommen hadde, dewyle zijnen text noch duerde; ten anderen zijde, zijne onghehoorsaemheit ende refuus, heeft hem ghesuspendert van prediken alleene, tot hij dordonnantie der consistorie naeghecommen zoude hebben.

Digitized by Google

Actum den 14 Septembris 'sDonderdaechs.

Dewijle de voorstellinghe van Hans Stel, besloten den 24en Augusti, voor eenen tijdt uutghestelt es gheweest, die nu verschenen es, so heeft de consistorie gheadvisert, hem noch eens te doen vermanen bij 2 auderlinghen ende, zo hij persistert, Sondaeghe naestcommende de voorstellinghe te doene; daerbeneven oock Aert op tontbieden ter gheleghener tijdt, omme met hem te handelen. Nopende Hans Stel.

Deze voorstellinghe wierdt weder uutghestelt tot Sondaeghe, omdat Hans beloofde, de uplegghinghe der consistorie na te commene.

Verscheen D. Gottfridus, verzouckende een andwoorde up zijn scrift, als fo. 97. Wierdt hem afghevraecht, wat somme men hem preciselick ten achter was. Antwoordde, dat hem toeghesecht was jaerlicx 30 ℔, ende dat men bevinden zoude bij zijn billet, wat hij daerup ontfanghen hadde, sichtent men dat leden es, een jaer. Wierdt hem gezeght, dat de consistorie haer debvoir doen wilde, omme cortelinghe in de zaeke te voorziene. Gottfridus versouckt betalinghe van zijn achterstellen.

Voorts zo vermaende de consistorie D. Gottfridum, hoe dat hij in zijn schriften de consistorie onbehoorlick ende onwarachtelick ghetaxert hadde van zaeken, daerof zij gheene schult en heeft. Andwoorde D. Gottfridus, dat hij tzelve hadde moeten doen tzijnder purgatie. Hierup zijn vele propoosten ghevallen over beede zijden, de consistorie blijvende bij haer waerschuwinge, ende dat Gottfridus onbehoorlick ende onwarachtelick hemlieden noterde, — Gottfridus ter contrariën, dat hij hem nijet mesgaen hadde. Wordt vermaendt van zeker verwijtredenen ofte steken in sijn billet ghesubregulert, die onwarachtich zijn ende onbehoorlick. fol. 107.

Dewijle der consistorie anghegheven was, bij Jan de Cueninck, auderlinck, hoe dat Jan Lamoit, eertijts ook auderlinck, hem op opene bursse, zonder voorgaende behoorlicke ende Christelicke vermaninghe, hadde ghedaen Ghevraecht 1) bij der consistorie ghedaen an Jan Lamoit.

1) „Ghevraecht" voor „vraeghe", zie ook p. 213.

Digitized by Google

arresteren, voor een somme van penninghen, die hij heeft moeten verschieten oft verandtwoorden voor de Duytsche kercke, so est Jan Lamoit voornoemd, voor consistorien ontboden gheweest, ende gevraecht, ter wat causen hij zodane arrest, zonder behoorlicke voorgaende vermaninghe, op opene burssetijdt, an den voorseyden Cueninck angheleit hadde. Hierup andtwoordde Lamoit, zijn zaeke hinck voor trecht, ende daer wilde hij zijn recht ghenieten. Repliceerde de consistorie, angaende de zaeke, die voor trecht hinck, die en drouch huer de consistorie niet anne, maer versochte alleenlick van hem te weten, of hij sijne schuldighe plicht an zijnen broeder ghedaen hadde, eer hij zo metten rechte gheporret hadde. Zeyde Lamoit, dat hij hierup andtwoorden wilde, wanneer de zaeke gheslist zoude zijn. De consistorie persisterde bij haer versouck, ende Lamoit bij zijne weygeringhe, zegghende, datse anders up dit pas van hem niet hebben en zoude, ende es alzo zijnder veerde ghegaen.

Ende vermaninghe der consistorie.

Clement Wauters, met zijne huusvrauwe, vermaendt bij der consistorie, up tangheven van Gabriel Bert ende zijne tuughe, hebben hare schult bekendt van diverschen lasterlicken injurien ende scheltredenen, die se teghen denzelven Gabriel ghebruuct hadden, als van datse hem gescholden hadden voor een rabaut, dief, ergher dan een dief, etc., hebben Gabriel hierover verghevenesse ghebeden, ende belooft, voorts derghelijcke te doene te huus, in presentien dergenen, diet ghehoort hebben; ende zijn alzo broederlick met hem ghereconciliert, belovende hemlieden voortan te wachten.

Versoeninghe ende schultbekenninghe Wauters ende zijne huusvrauwe met Bert.

Jacobus van Dichtere, eertijden predicant in dese ghemeinte, vertoochde, hoe dat hier, over zeker maenden, briefven ghesonden zijn gheweest van de broederen van Jorck, om zeker advisen ende resolutien thebbene up diversche questien, warof dezelve broederen hemlieden ghedreghen hadden, in tguene dat de Londensche ghemeinte daerof zegghen zoude; biddende, hierup andtwoorde te

Angheven Jacobi van Dichtere.

Digitized by Google

mueghen hebben, oft een briefken tzijnen excuse, dat hij zulcx ghevoordert heeft. Wierdt verdreghen tot Sondaeghe, om absoluut bescheet te gheven.

Actum 17 Septembris Sondaechs.

Vertoochde Jacobus van Dichtere, hoe dat Jacques de la Schoutiere [1]) hem belooft heeft te laeten volghen de somme van 6 ℔ sterl., hem in testamente ghegheven bij wijlen Monica, weduwe van Wm Moicghe; dies moest Clays Thijssen borghe zijn, dat zeker obligaetie van schult, die een ijnghelsman over zee der voorseyde Monica ghegheven hadde, niet betaelt en was. Thijssen es borghe bedeghen. [2]) Daerup heeft den ijnghelsman 6 ℔ ghetelt in handen van den voorseyde Schotiere, ter presentie van Dichtere, de welcke meende de zelve 6 ℔ tontfanghen gheheel, zo hem toegheleit was; maer uuten huuse van den ijnghelsman commene, heeft Schotiere hem 3 ℔ ghetelt, zonder hem de reste te willen gheven.

Versouck Jacobi van Dichtere.

Versouckt daeromme Dichtere ende de voorseyde Clays Thijssen — die up die conditie borghe bedeghen es, dat hij, Dichtere, de 6 ℔ trecken zoude — dat Schotiere ontboden zij voor consistorie, ende vermaendt tot uplegghinghe van de andere 3 ℔, volghende zijn belofte. Gheadvisert, hem up tontbieden jeghens Dijssendaghe.

Jacobo van Dichtere wierdt angheseit, bij de consistorie, dat dandtwoorde up de anghegheven stucken der broederen van Jorck versuympt es gheweest te maekene, overmidts de menichfuldighe affairen ende occupatien, daermede de consistorie verlaeden es. Maer men zoude zien bijdertijdt wat daerinne te doen ware, ende zo vele hem belangde, men zoude hem een briefken tzijnen excuse mettgheven te draghen.

fol. 108.

Andwoorde der consistorie an Dichtere.

1) Waarschijnlijk dezelfde als Jacques de la Schonkière, p. 26.

2) Bedeghen, kil. factus.

Digitized by Google

Versouck etlicker diakenen angaende de penninghen van tsterfhuus wijlen Lieven Buus.

Vertoochden Bauters, Bogaerden ende Melchior van As, diakenen, hoe dat se verstaen hadden, dat Lieven d'Herde onder hem hadde zeker penninghen, commende van 'tsterfhuus van wijlen Lieven Buus, ende dewijle zijlieden an den overledenen ten achter zijn, te weten Bouters 23 sch., Bogaerde 40 sch. ende As 18 sch., zo versochten zij betaelt te moghen wesen van de voorscreven penninghen.

De consistorie heeft hemlieden gheconsentert, zo vele het hemlieden anneghijnck, de gheheele somme te lichten in de qualiteit als diakenen, anghezien doverledene eensdeels bij der ghemeinte aelmoessen gheleeft hadden, hemlieden belastende datse Arent den Costere, die de góederen opentlick met ten stocke vercocht heeft, vermanen zoude rekeninghe ende bewijs te doene van de reste, om al 'tzelve te administreren ende distribueren, zo zijlieden in conscientien bevinden zullen behoorlick te zijne. Up dese conditie heeft L. d'Herde hemlieden de penninghen overghelevert, ter somma van ses pondt zeventien schellinghs min zes penninghen.

Nieuwe visiterders vercoren ende gheordent.

Dewijle daer onlancx twee visiterders van den ziecke der peste bij den consistorie gheordonnert, als namelick Gillis Schoonhaue ende Marinus de Cuypere, deen naer dander, der weerlt overleden zijn, ende dat de ghemeinte nu meer besouckinghe van doene heeft dan te vooren, es metten diakenen ghedelibereert gheweest up de zaeke, ende bij haren advijse besloten, 2 broeders, hiertoe beqame ghevonden, namelick Albertus Jansshene ende Jacobus Huusman anne te nemene up ghemeenen cost, te weten den helft tot laste van den diakenen ende dander helft van der consistorie, ende hemlieden te salarieren naer het cesseren van der peste, zo langhe tot se wederom in haer ghewonelicke handtwercke ende brootwinninghe zullen commen zijn.

Hierup zijn de voorseijde 2 broederen ontboden gheweest, ende hebben den dienst angheveert, salvo, sose consten ontsleghen zijn van haren meester, daerse an verbonden

Digitized by Google

waren. De consistorie heeft up haer ghenomen dat zelve an den meestere te soliciteren, eer haerlieden dienst ingaen zal.

Actum 21en Septembris 1570 'sDonderdaechs.

Hans Stel, weduware, versochte ten huwelicke Tanneken Teylers, jonghe dochtere. Andtwoorde de consistorie dat se daer in verwillichde, saluo dat de broeders van Tanneken, als upzienders van haer, daerinne consenterden, ende met conditien oock dat Hans schultbekenninghe doen zoude naer ordonantie der consistorie, zo hij belooft hadde.

Hans Stel versochte te huwelicken.

De weduwe van Herman Schoenmakere, in de Minoris, es vermaendt gheweest bij de consistorie twee jonghers van lichtveerdighe levene, van gheendere ghemeinte zijnde, 'thueren huuse wonende, oorlof te ghevene, om alle specie van quaet ende erghernesse te mijden. Andtwordde de weduwe datse daerin voorzien wilde metten eerste.

Vermaninghe an de weduwe van Herman Schoenmakere, in de Minoris.

De consistorie ontboden hebbende Jan Lamoit, heeft hem anderwarf ghevraecht[1]) ghedaen angaende 'tarrest van Cueninck, ghelijck als ten voorleden consistoriedaghe. Andwoordde Lamoit, dat hij Cueninck niet en heeft ghedaen arresteren up opene bursse, maer heeft eenen procuruer ghestelt om 'tzelve arrest te bezorghen, zonder hem te belasten, dat hij 'tzelve doen zoude up eenighe plaetsen of tijden, die Cueninck eeneghe schade oft oneere inbringhen mochten. Ghevraecht, of hij hem behoorlick ende christelick vermaendt heeft, eer hij hem zo metten rechte antastede, zeyde: dat hij achtede hem ghenouchsaem ghewaerschuut 'thebbene, doch wat hier in te cort ghedaen ware, daervan wilde hij verandtwoorden ende rekenscap gheven, als de zaeke in 'trecht zoude gheëyndicht zijn, ende niet eer. De consistorie persisterde bij hare versoucke, ende begheerde dat hij 'tzelve jeghenwoordelick doen zoude. Hij ter contrarien persisterde dat hijt gheenssins doen wilde,

fol. 109.

2e Vermaninghe an Lamoit.

1) „Ghevraecht" voor „vraeghe", zie ook p. 209.

Digitized by Google

ende zo de consistorie niet te vreden ware, dat se dan doen zoude in de vreese des Heeren, zulck als hem Gods woordt leerde. Bekende voorts ten vermane der consistorie zijne schult, dat hij int uutgaen van der consistorie ten voorleden daghe wat jurieuselick sprack, zegghende: „Ghij en zult nu anders van mij niet hebben."

Angaende den Uriasbrief tusschen Ynghelram ende Franciscus.

Dewijle de consistorie dickmael ghemolestert es gheweest om een eynde te maekene in der zaeke Ynghelrami ende Francisci, angaende den brief naer Geneven gheschickt, dien Ynghelram den Uriasbrief noemt, — so heeft se opontboden beede pertien, ende Franciscum eerst verschenene ghevraecht, of hij yet tot verschooninghe zijnder zaeke in te bringhen hadde, eer de consistorie in de handelinghe treden ende sententie uutspreken zoude. Verclaerde hierup Franciscum dat jae, maer overmidts Ynghelram niet jegenwoordich en was, zo begheerde hij te vertouvene dat hij present ware.

Derhalfven heeft de consistorie ghedeputert Cueninck ende Fremault, om Ynghelram up 'tontbieden jeghens Sondaeghe, ende hem an te zegghene, zo hi yet meer in te bringhen heeft in de voorseijde zaeke, dan hij alreede ghedaen heeft, dat hij tzelve doe jeghens Sondaeghe, ende zo daervan in ghebreke blijft, dat de consistorie houden zal, als of hij niet meer in te bringhen en hadde, ende over zulcx voortvaren totter decisie van der zaeke.

Actum 24en Septembris Sondaechs.

Angheven D. Gott.

D. Gotfridus Wingius, vertoochde hoe dat hij dickmael versocht was te visiteren ziecken van der peste, ende dewijle hij oorsaeken hadde om zulcx niet te doene, de welcke hij in scrifte vervatet hadde, zo versochte hij dat hij daervan mochte gheëxcusert zijn, presenterende te dien fijne der consistorie de voorseijde redenen in scriptis, ende versochte met eenen uplech van zijn tachterheden als hij te vooren noch ghedaen hadde. De consistorie zijn scrift overzien

Digitized by Google

hebbende, andtwoordde, dat zijt zijnder conscientie beval, ende angaende zijn gheheesche achterstel, hoopten binnen weynich daeghen daer inne te voorziene, dat hijt ghevuelen [1]) zoude.

Angheven Paillet's ende Marguina contra Lamoit.

Vertoochden Pieter Paillet ende Franciscum Marguinas, hoe Franchois Heunich met zijnder huusvrauwe overleden zijnde, haerlieden sterfhuus zeer rau hebben ghelaeten. Jan Lamoit pretendert ghifte 'thebbene van alle den goede ende alle anderen creditueren, als hemlieden vertooghers, ende voorts weduwe ende weesen, (waerover zij oock spreken) fol. 110. buuten te sluuten. De begheerte van de vertooghers es, dat alle goeden van den sterfhuuse ten hoochsten mueghen vercoght worden tot profijcte van den creditueren, ende zo daer ghenouch es, dat een ijder betaelt mach wesen, ende zo daer nijet ghenouch es, dat de creditueren moghen concureren pondt ende pondts ghelijcke, ende op dat dese zaeke metten minste coste ende ergernessen mochte gheslisset worden, zo versochten de vertooghers dat Lamoit voor consistorien ontboden zij, ende dat men hem aldaer vooren houde, dat hij hem der voorseijde zijnder actie ende pretentie, met al dat daer anne zoude mueghen clueven, ghedraghe int zegghenscap der consistorie, zo zij vertooghers hemlieden presenterene te ghedraeghen, ende beloven te houdene zulck als de consistorie oordeelen ende ordonneren zal, up de peine van 40 ℔ sterl. De consistorie heeft ghedeputert Thomas Soen ende Lucas van Reene om dit zelve Jan Lamoit an te zegghene.

Angheven Joannis Clercx, contra Hans Govaert.

Vertoochde Jan Clercx, hoe dat hij den letsten nachtmaeldach, naer noene, Hans Govaert droncken heeft zien gaen achter strate, dewelcke, hem, vertoochere, gheware werdende, verstack hem in een ijnghelsche kercke, daer men den dienst dede, alwaer hij, vertoochere, hem volchde, ende zach, dat hij daer onder tvolck zo zwijmelde, dat

---

1) „Ghevuelen": in ontvangst nemen. G. het fransche „toucher de l'argent".

Digitized by Google

hij nauwe recht staen conde. Dit zelve was oock ghezien bij Franchois Clercx ende Wm Togghe, die daerover, als ghetuughen, mueghen ghehoort zijn. De consistorie heeft up haer ghenomen, den voorscrieven Govaert tontbiedene, etc.

Pruet versouck wat ghelts. Pieter de Pruet versochte wat ghelts thebbene van tguene, dat onder L. van Reene rust, om te cleeden Pierken Bernaerts, twelcke met hem, versouckere, besteet es. De consistorie heeft gheadvisert, hiervan te spreken met Christiaen Claessen, die schoonvader was van tvoorseyde Pierken, ende daerna andwoorde te gheven up tversouck van Pruet.

Actum 28^en^ Septembris 'sDonderdaechs.

Vermaninghe an Hans Stel. Verscheen Hancz Stel, ende wierdt vermaendt, van dat hij in zijne schultbekenninghe, Sondaeghe voorleden ghedaen, niet behoorlick voortquam ende sich presenteerde voor de ghemeinte, naer ordene der discipline, waermede hij vele luyden ontsticht hadde. Bekende Hans zijn schult daervan, naer vele excusen ende uutvluchten, bij hem voortghewendt. Ende, up dat nyemandt sich en soude vervoorderen, in toecommenden tijden zijn exemple nae te volghen, ende alzo eene confusie in te voeren, so heeft de consistorie gheadvisert, daervan een waerschuwinghe te gheven der ghemeinte, in der mannieren naevolghende:

„L. Broeders, Ulieder es kennelick, hoe dat Hans Stel Sondaeghe lestleden zeker schultbekenninghe ghedaen heeft; ende, overmidts hij sich nyet behoorlick presenterde voor de ghemeinte, naer ordene der discipline, zo es hij voor consistorie ontboden, ende daerover vermaendt gheweest, ende heeft oock zijne schult daervan bekendt, hetwelcke Ulieden de dienaers hebben willen angheven, opdat niemandt zijn exemple nae en volcht, tot confusie ende ontstichtinghe der ghemeinte, oft anders werden dezelve
fol. 111. ghedwonghen werden anders daerin te voorsiene."

Hans de Brune versouckt te huwe- Verscheen Hans de Brune, verselscipt met Arendt, zijnen vaeder, ende Janneken Notebooms, verselscipt met dhuus-

Digitized by Google

vrouwe van Salvador de La Palme, anghevende van een huwelicke tusschen Hans ende Janneken, waer inne de vaedere van Hans consenteerde, maer de huusvrouwe van Salvador, meestrighe van Janneken, niet zegghende: dat het geenssins bij haren dank en zoude gheschieden, om zeker redenen, die se eensdeels te kennen gaf. De zaek wierdt ghedifferert, bij advijse der consistorie, tot ter tijdt dat Janneken briefven van consente zoude vercreghen hebben van haren oom te Gendt, waertoe de consistorie haer presenteerde alle assistentie ende addresse. licken met Janneken Nootebooms.

Actum 29en ditto 'sVrijdaechs, Michaelisdach.

Michiel Waterman, van Zwollen, met Gheertruyt Gheerssen, jonghe dochtere, van Zwollen, versochten zich ten eestande te begheven, verclarene, hoe dat se an hare vrienden ghescreven hadden, namelick Michiel an zijnen broeder ende zuster, te Zwolle, ende Gheertruyt an haer moeder, verwachtende corts andwoorde. De consistorie heeft de uutroupinghe ghedifferert tot de briefven van consente commen werden. Michiel Waterman versouct te huwelicken met Gheertruijt.

Lieven de Wolf, weduware, versochte ten eestande hem te begheven met Lijnken van den Kiele, van Andtworpen. Lieven, apert ghevraecht, hoe langhe hij Lijnken ghekendt hadde, zeyde: sichtent Sondaghe, ende dat se huer ter ghemeinte begheerde te begheven. Ghevracht, ofse in beloften waren, zeyde zo vele als: jae. Wierdt besloten, dat se eeneghe broeders der ghemeinte voor tuychen an de consistorie bringhen zal, die van hare goede conversatie attesteren connen, ende datse haer alsdan ter eerster bequamer tijdt onder de ghemeinte begheven, ende men zal alsdan metten uutroupinghen voortvaren. Hierin heeft Lijnken bewillicht. Lieven de Wolf met Lijnken van den Kiele.

Verscheen Mr. Jan Ynghelram. Wierdt hem voorghe- Ghevraecht der

Digitized by Google

consistorie an Yghelram nopende den Urias brief.

houden, hoe dat hij de consistorie dickmael vermaendt ende ernstelick versocht hadde, een eynde te maeken der zaeken, die hij teghen Franciscum Marguinam angheghe-ven hadde, ende voornemelick van den brief, bij hem ghenoempt „den Urias brief", die Franciscus nae Geneven zoude ghescict hebben; twelcke de consistorie alnoch niet wel hadden connen doen, overmidts de menichfuldighe affairen ende lasten, daghelicx hemlieden overghecommen, waervan al eist, dat se niet gantsch ontsleghen zijn, nochtans hadden voorghenomen, alsnu ende alsdan wat van de voorseide zaeke af te legghen, ende vooreerst te beginnen an deguene, die Mr. Jan meest ghedreven hadde, ende daervan hij de consistorie oock beschuldicht hadde, zo mondelinghe als scriftelicke, dat se geen recht en dede. Maer, overmidts het langhe gheleden was, dat dese actie-anclaeghe inde consistorie angheghe-ven was, zo was ghe-advisert: pertien te vraeghende, ofse yet meer in te brin-ghen hadden, tot prueve ende verificatie, danse alreede hier te vooren ghedaen hadden, waerop Franciscus ver-claert heeft, dat: jae.

Nu, anghezien Mr. Jan hierup een dilay versocht heeft, ende ghedeputerde van den consistorie, die hem zulcx af-ghevraecht hebben, uut name der zelve consistorie, volghende de resolutie des 21 Septembris, so es anderwarf de vraeghe der consistorie: of hij in de voorseyde saeke yet meer inbringhen wille. Hierup verclaerde Mr. Jan, dat hij besich was met verhuusen, ofte een huus te soucken, ende derhalfven qualick moete hadde zijn papieren toverziene; biddende daerom, dat hij uutstel mocht heb-

fol. 112. ben tot Sondaeghe, — twelck hem gheaccordert wierdt.

Actum 1en Octob. Sondaechs.

Hans Stel beschuldicht de consistorie.

Verscheen Hans Stel, beschuldigene de consistorie van onrechtelick ghehandelt thebbene int aflesen van seker

Digitized by Google

waerschuwinghe, als hedent ghedaen, naer uutwijsen der resolutie des 28 Septembris. Ende, hoe wel de consistorie hem vele ghewichtighe redenen vertoochde, waerom se zulcx ghedwonghen hadde gheweest te doene, en heeft nochtans dezelve niet willen annemen, maer persisterde in zijne beschuldinghe, bruyckende vele onbescheiden propoosten, ende onder andere: „dat hem leedt was, dat men metter discipline niet voortgheghaen en was over zijne zaeke", etc. Derhalfven es vermaendt gheweest, hem hierover beter te bedijncken, ende der consistorie ghenouch te doene ter gheleghener tijdt. Wordt vermaendt.

Verscheen Mr. Jan Ynghelram, ende presenterde der consistorie, in stede van dandwoorde, die hij Vrijdaeghe lestleden belooft, alsnu in consistorie hadde te doene, zeker scrifte, zegghende, dat zijn andwoorde daerin vervatet was. De consistorie nam in deliberatien, of men tscrift anveerden ende lesen soude, ende adviserde, volghende de besluyten, voor tijde hierup ghemaect, zijne noch gheen ander scriften an te veerden, ten ware het gantsch noodich bevonden ware, belastene hem derhalfven, eenvoudelick te andwoorden up de vraghe, hem ghedaen, te weten: of hij yet in te bringhen hadde, etc., met: jae of neen. Verstaende hiermede, zo hij eeneghe neutre scriften, daermede hij eeneghe verificatie te doene hadde, wilde overlegghen, dat men dit accepteren zoude. Ende zo hij de consistorie hier in niet hooren wilde, zal men hem anzegghen, dat men Franciscum zal vermanen in te bringhen, zo hij yet meer heeft, ende alsdan ter gheleghener tijdt de zaeke overzien, ende sententie gheven up de scriften, die alreede onder ons zijn. Ynghelramus presenteert een scrift. Wordt vermaendt.

Es voorts gheadvisert gheweest, Ynghelram te vermanen van de dry naevolghende puncten:

Ten eersten: dat hij afstaen zoude van de menichfuldighe injurien ende lasterlicke beschuldinghen, bij hem naeghescreven den Nederlandtschen predicanten, jae, der

Digitized by Google

gantscher Nederlandtscher natie, int prolicx ghescrifte, bij hem an de consistorie ghepresentert den 20 July lestleden.

Ten tweeden, zo hij zulcx niet doen en wilde, dat hij hem daerover den oordeele der dry kercken submitteren zoude, naervolghende de vermaninghe, hem hiervan oock ghedaen up den nachtmaelavondt lestleden.

Ten derden, dat hij onbehoorlick metter consistorie ghehandelt hadde den 26^{en} Augusti lestleden, daermede, dat hij, een privaet persoon zijnde, der consistorie ghevercht heeft te onderteekenen zeker confessie D. Gottfridi, belanghende de leere der overheit, presenterene in zulcken ghevalle zijne zaeke, namelick zijn injurieux scrift hiervooren ghemeintionert, te laeten vallen, ende der overheit niet an te gheven, zo hij tanderssins in meeninghe was te doene; insinuerende tacite de consistorie niet alleene van een quaet ghevoelen thebbende omtrent de leere der overheit, maer oock usurperene, in partien, dautoriteit der zelven.

Up al dese heeft Mr. Ynghelram gheandtwoordt in der mannieren naervolghende:

Eerst persisterde, dat zijn scrift zoude angheveerdt ende ghelesen zijn. Nyet min heeft eyndelinghe, tot vermane der consistorie, tzelve weder genomen, ende int corte verclaert, benevens tinhouden van zijnen scrifte, hoe wel hij achtede, in de zaeke van den Urias brief niet in te bringhen thebbende, dat hij nochtans tzelve up desen tijdt niet zoude connen doen, al waer het schoon, dat hij meer in te bringhen hadde, ende dat overmidts zijne verhuusinghe, etc.

Andtwoordende voorts up dander puncten, ende eerst up het derde, zeyde, dat hij zulcx niet eyghentlick ghedaen en hadde als een privaet persoon, maer als wesende, noch met meer andere, een appendent ende stuck zijnes overblevenen dienstes.

Up dandre 2 puncten zeyde, dat men hem bewijsen

Digitized by Google

zoude, zijne beschuldinghe valsch te zijne, voor den Superintendent, daer de zaeke alreede brocht was. Item, dat hij tCoetus voor partie verclaert hadde, daertoe hadde hij gewichtige redenen, die hij voor den voornoemden Superintendent vertooghen wilde.

De consistorie persisterde bij hare vermaninghen, ende zeyde hem, datse in meeninghe was daermede voort te gane, anghezien zij voor den Superintendent niet beroupen en was, noch eenich empeschement van voortganghe ghedaen.

Verscheen Franciscus Marguinas, ende, andwoordende up de vraeghe, hem bij der consistorie ghedaen den 21en Septembris lestleden, verclaerde int corte, hoe dat hij ontkende eenen Urias brief ghescreven thebbende an de consistorie van Geneven oft yemandt anders, negerene in summa al de anclaghe ende beschuldinghe Ynghelrami in dese zaeken, exhiberene tot contrarietuychnis van dien zeker briefven van Mr. Willem Mayaert, midtsgaeders den inventaris van zeker stucken, bij Ynghelram der consistorie van Geneven ghelooft; item nog een vermaenscrift des 28 May 1568, omme te bewijsen, dat hij naer die vermaninghe zo menichmael met hem ten nachtmale ghegaen heeft, ende dese zwaricheit maer voortghebracht meer dan een jaer daernaer. Item, noch een andwoorde, bij Ynghelram ghedaen, in Maerte 1568, an zeker partie der consistorie, die zijn boucxken wedersproken hadden; waermede bewesen wordt, dat hij Ynghelram ten onrechte versaect heeft voor Mr. Willem Mayaert. Dat hij noynt en heeft wedersproken gheweest, van dat hij, met het publiceren van zijnen boucxken, int licht ghebrocht hadde diversche acten ende handlinghen der consistorie, als namelick van de zaeken Hamstedii, ende voorleden grooten twistes deser kercke, want hij daer over zijne schult bekendt in de voorseyde andwoorde van Maerten 1568.

Franciscus lecht over zijn scriften in de zaeke des Urias brief.

In dese handelinghe zijn vele buutenpropoosten ghevallen, daer inne Franciscus hem mesgrepen heeft, als

Franciscus wordt vermaendt.

Digitized by Google

onder andere D. Barth. anzegghende, dat hij zoude de mare doen gaen hebben, dat Franciscus ghecomdempnert was bij den Cancelier schultbekenninghe te doene van de francsche sententie, dewelcke hij zeide quaet ghewesen tzijne, oft, bij faulte van schultbekenninghe, dat Franc. in vanghenesse gaen moest, — twelcke Franciscus verclaerde niet waer te zijnen, beschuldighende daerover D. Barth., zegghende voorts, dat D. Gottfridus' bouck, dat hij in consistorien ghehouden hadde, een leughenbouck was. Hierover es hij vermaendt geweest, namelick: dat hij onbehoorlick zodane gheruchten van Barth. anghenomen ende in consistorien bracht hadde.

Ten tweeden, dat hij onpropoostelick ende zonder noodt voor de consistorie, daer zijne questie niet en hynck, den bouck Gott. een lueghenbouck ghenoemt hadde, ende es
fol. 113. daer up laten gaen, om hem te beraeden.

Versouck Hans de Brune.

Verscheen Hans de Brune, versouckene te weten, hoe de zaeke zijnes huwelicks stondt, ende watter in te doene was. Andwoordde de consistorie, dat zijn zaeke uutghestelt was, tot Janneken consent zoude gheëxhibert hebben van haren ouderen.

Lijnken van den Kiele, ultima Sponsa Lievii de Wolf, etc.

Lijnken van de Kiele es belast gheweest, zeker tuyghen uuter ghemeinte te bringhen, die van haren wandel attesteren, om daer naer ter ghemeinte te commen, ende alsdan met haren huwelick voort te gane, zo daer gheene verhinderinghe valt.

Actum den 5en Octobris.

Pieter de Moor, dict Turck, wilt versoenen mette kercke.

Pieter de Moor, alias Turck, voortijden afgesneden, om de saeke Hamstedii, ende nu zieck ligghende van de peste, begheert verghevenesse van der ghemeinte, ende hem te versoenen, zo haest hem de Heere ghesondicheden verleendt. Es gheadvisert, dat men zeker verclaringhe hier van doen zal, Sondaeghe naestcommende, an de ghemeinte.

Versoucke Ynghelramy.

Verscheen Mr. Jan Ynghelram, verclarende, hoe hij hier

Digitized by Google

was Dijssendaghe, om zeker scrift an te gheven; ende, want het niet gheacceptert was, badt, dat het nu mocht anghenomen zijn; zo niet, dat hijt moch voorlesen. De consistorie versochte an hem, dat hij zijn begheerte in een corte summa mondelinghe verclaren zoude. Zeyde dienvolghende Mr. Jan: dat, ghelijckerwijs hij zijn zaeke van zijn boucxken voor den Superintendent brocht hadde, alzoo ook desghelicken hadde hij ghedaen van de zaeke Francisci, angaende den brief, tot beschuldinghe zijnes boucxkens naer Geneven gheschicket, versouckende derhalfven, dat het consistorium daerin niet voort procederen zoude, maer dat de saeke voor den Superintendent mocht verhandelt worden.

Wierdt hem hiervoor andwoorde ghegheven, hoe dat hij de consistorie dictmael lastich ghevallen es, om een eynde te maken van de zaeke, daertoe de consistorie qualick gheleghentheit ghehadt heeft. Ende nu wat gheleghentheit vercreghen hebbende, zijn van de advijse, zijn vorighe versouck voortganc te vulcommen, ten welcken eynde zij van over 3 weken hem zeker advertissementen ghedaen heeft. Angaende dat hij zecht, de zaeke voor den Superintendent te hanghene, daer of en weet de consistorie niet, dewijle de Superintendent hemlieden daervan gheen wetenscap ghedaen heeft. Vermanene hier en tusschen Mr. Jan, dat het onordentlick ghedaen waere, de zaeke uut handen der consistorie te trecken ende voor den Superintendent te bringhen, al eer daer eeneghe uutsprake van ghegheven es.

Repliceerde Mr. Jan, dat een partie der consistorie omtrent der leere in zijn boucxken vervatet niet recht en ghevoelde, zo hij in zijn scrift, den 20 July overghegheven, bewesen heeft. Dits een van de redenen, waerom hij de zaeke niet en begheert bij tconsistorium verhandelt thebbende; ende versouckt oock hierom, dat men niet voort en gae met sodane vermaninghe, als men onlancx hem angheseit heeft. De consistorie persisterde bij haer voorgaende andwoorde.

Digitized by Google

Tuychen Lynken van der Kiele.

Lijnken van der Kiele brocht tuuchen, zo huer ten voorleden daeghe belast was:

Cornelis Handt, ijnghelsman, in Laurens Ponteny [1]), zeyde, dat Lijnken 3 maenden met hem ghewoondt heeft, ende gheeft goedt tuychnis van haer voor dien tijdt.

Marten Habit, duutschman, buuter ghemeinte, heeft haer 2 jaer ghekendt, ende gheeft oock goed tuychnis.

Wordt haer belast, noch etlicke van der ghemeinte voor tuyghen te bringhen, dewijle sou an eeneghe kennesse
fol. 114. hadde.

Uutsprake angaende zeker different.

Up tdifferent tusschen Pieter Remslaghere ende dhuusvrauwe van Mr. Jan Schildere, ghesubmittert in de consistorie bij beede partien, angaende den zuene van den voorseyde Mr. Jan, met Pieter besteet, de consistorie oordeelde voor recht, dat Pieter betalen zal den meestere, die des jonghen been ghenesen heeft, zoo verre hij den jonghen wederom hebben wilt, ende dat de moedere hem in zulcken ghevalle den jonghen ghehouden zal zijn te leveren, zonder eeneghe recompense van cleedinghe, die se an hem ghedaen heeft.

Sara Ravets voortghestelt der ghemeinte.

Dewijle Sara Ravets, nyet jeghenstaende de menichfuldighe vermaninghen der consistorie, ende oock der dienaren int bijzondre, haer ten huwelick begheven heeft secretelick ende onwetens tconsistorium, in een ijngelsche kercke, tot verachtinghe harer ghemeynte ende derzelver dienaers, die haer vermaendt hadden, eerst een ghewisse zekerheit thebbene van toverlijden hares eersten mans, eerse haer anderwarf ten huwelick vouchde. Item, naerdien se aldus ghestolen ghehuwet was met eenen gast van rouckeloosen levene, ende daerover vermaendt wederom van den dienaers, dat se voor tconsistorium verschijnen zoude, om rekenscap van haren doen te gheven, zeer versmadelick gheandtwoordt heeft D. Bartholdo, minister, dat se up de

1) Lawrence Pountney Place, of Hill.

Digitized by Google

ghemeinte niet en paste, ende voor de consistorie niet en commen wilde. Hierom eyst bij tconsistorium noodich ghevonden, de voorseide Sara der ghemeynte voor te stellen Sondaghe naestcommende.

Actum den 8en Octob. 1570.

De diakenen consenteren int annemen Petri de Bert.

De diakenen zijn verschenen, ende hebben gheconsentert int annemen van Pieter de Bert tot een visiterder der zieken van de peste, ende oock de helft van den sallaris te dooghene.

Pape contra Paschier Lamoit.

Verscheen voor consistorien Herry Pape, vertooghene, hoe Passchier Lamote onlancx up de bursse hem openbaerlick ghescholden heeft voor een vijandt der warachtigher ende Christelicker religie, hem voorts naeroupende: „tzijn verraeders, die verraeders int landt bringhen." Versochten hierup voor tuyghen ghehoort thebbende Gillis de la Torre, Marten van de Zande ende Heindrick Sparenburch, ende van dese injurie ghereperert te wesen, bij ordonnantie van tconsistorium, ofte zoude anderssins Passchier voor trecht betrecken. De consistorie heeft verwillicht, haer debuoir hierinne te doene, ende hebben vooreerst de ghetuyghen ghehoort, zo hiernaer volcht:

Tuyghen Pape.

Gillis de la Torre, van der Franscher ghemeinte, tuucht, hoe dat hij was up de bursse donderdaghe lestleden ende quam ten aenganghe[1]), daer Herry ende Passchier onderlinghe woorden hadden, dewelcke hij attestant niet en hoorde, maer, als zij van elckanderen schieden, zo hoorde hij Passchier overluudt Herry naeroupen: „gaet duere, t'zijn verraeders die verraeders int landt bringhen". Daernaer quam Passchier an hem attestant ende wilde hem vele gaen segghen, maer hij attestant wilde hem niet hooren, zeghende: „gaet duer, ick en wil met u niet te doene hebben".

1) Ten aenganghe comen: onverwachts op iets aankomen en er daardoor getuige van zijn. *Ned. Woordenboek, De Vries en Te Winkel.* Kol. 136. sub 1.

Digitized by Google

Andtwoorde Passchier: „Ick hebbe met beter vilains ghesproken dan ghij zijt".

Marten van der Zande tuycht, dat hij bij Herry stondt up de bursse, ende Passchier quam bij hemlieden staen, hemlieden ziende in de baert. Herry seyde jeghen hem: „gaet van ons, men kendt u wel"; item, „ick hebber beter uut buyckvet[1]) zien commen dan ghij". Andwoorde Passchier: „men kendt u oock wel". Vraechde Herry: „waervooren", of „wat ben ick". Zeyde Passchier: „ghij wetet wel, ick hebt u tanderen tijden gheseit, ende compt hier, ick zalt u noch eens zegghen". Zeyde Herry: „zecht het overluidt". Andwoorde Passchier: „wel, ick zal u zegghen, ghij zijdt een vijandt van alle ware ende christelicke religie", ende wechgaende riep
fol. 121 2). hem nae van verraderie; doch hij attestant en verstondt dat zo eyghentlick niet, dan hoorde hem int leste zegghen overluidt: „t'zijn verraeders die verraeders int landt bringhen".

Heinric Sparenburch, jonckman, buuter ghemeinte, tuychde dat hij Passchier hoorde zegghen, int afscheeden van Pape: „t'zijn verraeders die verraeders (of verraderie) int landt bringhen". Hoorde oock Passchier zegghen teghen la Torre: „ick hebbe met beter vilains ghesproken dan ghij".

Vermaninghe ende schultbekenninghe Lamoit.

Jan Lamoit wierdt weder vermaendt als hier te vooren foliis 109, 115. Kende Lamoit, hoe wel hij met zijnen doen teghen de politie des landts niet ghesondicht hadde, dat hij nochtans evenwel nae den regle cristelicker liefde met zijnen broeder niet ghehandelt heeft; verclaert hier beneven als tanderen tijden, dat hij noint last en gaf, tarrest up de bursse te doene, ende, als het daer ghedaen was, zo was hij drouve daerom, versouckende hier up ghehoort t'hebben Passchier Lamoit, die tarrest dede doen als soliciteur, ende, zo vele het de satisfactie belanget, submittert hem dienangaende inde consistorie, de welcke

1) Buyckvet, Kil.: *abdomen.*

2) De paginatuur van het H. S. is verloopen.

Digitized by Google

gheordonnert heeft, sondaeghe van de stoele af te condighen de naevolghende forme:

„Daer es een broeder met naeme etc., die eenen anderen broeder heeft opentlick doen arresteren, zonder te vooren ghebruyct t'hebbende zodane christelicke middelen, als de ordene der kercken ende de christelicke liefde verheysschen, waer inne vele broeders vererghert zijn gheweest. Hierover voor consistorien vermaendt, heeft zijn schult van herten bekendt ende bekendt noch bij dese, etc."

Lamoit beclaechde zich van Cueninck, van dat hij hem zijnen mantel nam tzijnen huuse ende vele smadighe woorden gaf. Andwoorde Cueninck, dat hij versochte een quitantie t'hebbene, die hem Lamoit weygherde. De consistorie beede partien ghehoort, oordeelde dat Cueninck met rechte zijn quitantie versochte, doch versoenen zoude over injurieuse woorden, t'welcke ghedaen wierdt in presentien der dienaren. Beloofde Cueninck oock, dat hij Lamoit niet molesteren en zoude van de reperatie van zijn etc., ofte om schade ende intereste. Lamoit ende Cueninck versoenen.

Mr. Jan Ynghelram es ontboden voor consistorien ende wederom vermaendt als hier te vooren fo. 113. Andwoordde Ynghelram als hier te vooren, hoewel hij een privaet persoon zij, nochtans zo was dese zaeke een remanent zijnes voorgaende publicquen dienstes, die hij van over 12 jaren bediendt heeft. Zeijde voorts: dewijle hij ziet dat de consistorie voortprocedert met hare vermaninghe, niet jeghenstaende hij versocht heeft, dat zulcx mocht ghestaeket worden, so gheeft hij hier voor andwoorde up de vermaninghe: zo de broeders achten, dat se wel procederen, dat se daer inne doen, zo se voor God ende den superintendent meenen te verandwoorden; dan es hij te vrede, dat het Coetus handele van zijn scrift des 20en July, submitterene hem dienangaende int oordeel des zelves, om alle erghernesse te weeren, salvo zijn recht van appelle tot ten E. Superintendent. Zecht oock, dat hij niet kan zien int voorseyden scrift yet onrechts geschreven t'hebbende. Ynghelram, weder vermaendt, submittert hem den Coetus.

Digitized by Google

Vermaninghe an Paschier Vermote.

Passchier Vermote[1]), ontboden voor consistorien, wierdt vermaendt over danclachte van Herry Pape. Andwoordde Paschier up de puncten hem voorghelesen, dat hij die ontkende. De consistorie zeyde hem, dat se informaetie nemen wilde, ende belastte hem om dese ende meer andere zaeken donderdaghe weder te commen.

Afvraghen der consistorie up t'scrift Gottfridi etc.

De dienaers versochten van elckanderen verclaringhe up het scrift, bij D. Gottfrido ende etlicke an den superintendent ghepresentert, „uut name van t'ghesontste pert der ghemeinte", zo se screven, om te wetene of yemandt van de consistorie sich hilt voor eene van dat ghesontste pert. Een yder verclaerde, dat hijt voorseyde scrift ende de handelinghe Gottfridi metten zijnen desavouerde.

Barth. Sylu. Rad. Soen. Cueninck. Reene.
fol. 122. Garcy. Frem^{t}. Dormael. d'Herde.

Actum den 12^{en} Octobris s'Donderdaechs.

Handelinge met Passchier Lamoit.

Passchier Lamoit es anderwarf vermaendt gheweest over de zaeke van Herry Pape. Voorts zo was de consistorie anghegheven, hoe dat hij, als soliciteure van Jan Lamoit, Jan de Cueninck op opene bursse hadde ghedaen arresteren, t'zijnder schade ende schande.

Ten tweeden dat hij voor een quade costume hadde de luyden somtijts secretelick inde oore te bijten ende injuriën an te zegghen, t'welcke hij daernaer voor ghetuughe versaekende was.

Ten derden hadde ghesecht, dat in thien jaeren gheen schadelicker predicant voor de kercke hier in Lonnen commen was dan Mr. Joris Sylvanus[2]). Andwoordde Passchier: angaende de zaeke van Pape, dat hijs hem ghedrouch in de consistorie[3]). Angaende dander 3 puncten, ende eerst no-

1) Dezelfde als Passchier Lamote. Cf. p. 225.

2) Volgens *Te Water* dezelfde als Georg Vibotius. Cf. p. 3.

3) Ghedraeghen in de consistorie, voor: *in het zeggenscap der consistorie.*

Digitized by Google

pende tarrest, ende heeft gheen last ghegheven t'zelve up de bursse te doen ende t'zal contrarie bij den officier bevonden werden. Tweede: ontkende zulcx warachtich te zijne. Up t'derde: versochte te weten waer ende jeghen wien hij zulcx gheseit hadde. Andwoordde de consistorie, dat zulcx gheschiet was te Colchester in zijn ziecte, van waer de mare hier ghecommen ende overal ruchtbaer gheloopen heeft. Bekende Passchier gheseit t'hebbene van schadelicheden up dese wijse: „als dat de kercke in beter vrede ende standt was voor de compste Sijlvani, dan nu", maer angaende zijn leere en heeft daervan niet gheroert. Ende es oock hiertoe te meer ghedronghen gheweest, overmidts de lasteringhe Marguinae over D. Gottfridum, den welcken hij Passchier voor een vroom predicant houdt. Dese zaeke es hier mede verdraghen tot een anderen dach.

Sara Ravets presenteert schultbekenninghe te doene.

Verscheen voor consistorien Sara Ravets, versouckende te weten de causen, waerom zou der ghemeinte voorghestelt was gheweest. Andwoordde de consistorie:

Eerst, omdat se de particuliere vermaninghen der dienaren niet heeft willen annemen.

Ten tweeden, niet willen verschinen voor consistorien, alsse daer verdachvaert es gheweest.

Ten derden, datse ghetraut heeft, onordentlick, buuten weten ende wille der consistorie, ende zonder behoorlicke ghecertiorert te zijne van toverlijden van haren eersten man.

Ten vierden, datse huer eenen langhen tijdt van den kerckendienst ende nachtmael onthouden heeft.

Hierover van den dienaren neerstelick vermaendt, heeft hare schult bekendt ende belooft satisfactie te doene, naer ordonnantie der dienaren. De consistorie heeft hiermede de saeke verdreghen tot ghelegene tijdt.

Noch een tuyche voor Lynken van den Kiele.

Lijnken van den Kiele bracht noch voor eenen tuughe: Mr. Jan Oudejans, Cyrurgijn, dewelcke attesterde, dat hij tweemael in haer gheselscap gheweest hadde, ende nyet onbehoorlicx an haer ghesien. De consistorie heeft huer

Digitized by Google

voor andwoorde ghegheven: dewijle se gheen behoorlicke tuychnis van eeneghe lidtmaeten der ghemeinte voortghebracht hadde, dat men in onse ghemeinte alleenlick d'uutroupinghen doen zouden, ende dat se voorts trauwen zoude in hare parochiekercke, naer behoorlicke uutroupinghe aldaer van ghelijcken ghedaen. Daernaer, zo ze haer stichtelick droughe, ende totter ghemeinte commen wilde, men zoudtse admitteren. Dit heeft Lijnken anghenomen, ende belooft zo te doene.

Actum 15en Octobris 1570.

Anneminghe Petri de Bert. Pieter de Bert es anghenomen gheweest tot een visiterder van de ziecken, van over 14 daghen, dat es van den 1en Octobris, up twaelf schellinghen de weke, duerende dese gaige tot dry maenden nae tupzegghen van zijnen dienst. Ende, zo hij sterfve hierentusschen, zal zijn huusvrauwe de gaige ontfanghen, dry maenden naer zijn doot, — behoudens, de 3 maenden, als hy niet en dient, oft overleeden zal mueghen zijn, dat de gaighe maer 10 sch. de weke en zal zijn.

fol. 123.

Angheven Thiery. Loys Thiery gaf an, hoe een broeder met name Willem Boesdonck, schoelappere, bereet was te betaelen 3 ℔ 10 sch., die hij der ghemeinte van over 6 jaren van gheleendt ghelt schuldich was, — versouckene derhalfven dezelve Thiery, dat de consistorie een quitantie screve; hij woude tgeldt ontfaen, om daermede te betalen de huushuer Bartholdi. Wierdt hem gheandtwoordt: dewijle hij bekende, dobligaetie van den voorscreven Willem ende meer dierghelicken onder hem thebbene, dat hij altijts ontfanghen zoude dat hij conste, ende tzelve in rekeninghe bringhen up tguene, dat hij zecht an der ghemeinte ten achter te zijne. „Ende zo de debituer an ons compt, wij willen hem wel anzegghen, dat wij hem ter causen van de schult nemmermeer molesteeren en zullen, midts dat se voor onsen tijdt ghemaect es".

Digitized by Google

Actum 19en Octobris 'sDonderdaechs.

Franchois Baillys ende Franciscus Simoens, een broeder deser ghemeinte, zijn met elckanderen versoent in consistorien, van etlicke injurieuse woorden ende twiste, onderlinghe gheresen. Franchois Simoens beloofde te verclaren voor zeker ijngelschen, zijn ghebueren, dat hij Baillys, met quader cause „dief" gheëeten had.

Versoeninghe Simoens met Baillys.

Jan Heindricx, van Mechelen, weduware, ende Martijnken, weduwe van Michiel de la Royere, versoucken hare huwelicxsche uutroupinghe; dewelcke, naer behoorlicke examinaetie ende de verclaringhe, bij hem daer up ghedaen, gheaccordert wierden.

Jan Heindricx mette weduwe Michiel de la Royere versoucken te hnwelicke.

Vertoochde Thomas Soen, hoe Mr. Alderman, de sherijf deser stadt, ghebeden hadde, dat men met de excommunicaetie van Poortman niet voortvaren zoude, want hij groot leedtscap bewesen hadde. Etlicke broederen verschenen oock met hem in consistoriën, ende versochten desghelijcke. „De consistorie, up hope van beteringhe, heeft de saeke laeten differeren, om hem noch voor een tijdt te beprouven," ordonnerende daerentusschen hiervan een verclaringhe te doene an de ghemeinte sondaeghe naestcommende. fol. 124.

De communicaetie Poortman uutghestelt.

Actum den 22en Octobris Sondaechs.

Verscheen Marguinas met Marten van der Zanden ende Jan Godtschalck, vertooghende, hoe dat Claude Dotignys ende Jan Clercx voor iustitiën als ghetuughen gheroupen zijn gheweest in Kiel-Hall[1]), daer se opentlick gheattestert hebben in een saeke, in de welcke sij de waerheit verzweghen ende derzelver grootelick te cort ghedaen hebben. Haerlieden depositie was dese. „Wij betuighen hier voor God ende t'recht, dat ons bekendt es, dat Jan de Cueninck ontfanghen heeft van Jan Lamoit 9 ℔ Sterl. ende daerup betaelt heeft in 2 diversche payementen

Beclach Marguinas ende andre over Clercx ende Dotignys.

1) Guildhall.

Digitized by Google

10 sch." Nu, zij wisten wel, op wat tijtel de Cueninck t'ghelt van Lamoit ontfaen hadde, namelick niet in zijnen privee name, maer om te bescicken uut name ende om daffairen van de ghemeinte, — t'welcke zij daer verzweghen; item, hoe dat Cueninck de 10 sch. betaelt hadde bij laste van de consistorie ende van den kerckenghelde, t'welcke zij oock verzweghen, zodat haerlieden depositie anders niet mede en brachte, dan dat Cueninck de penninghen in zijnen priveën name ontfaen, ende daarup in die qualiteit betalinghe hadde beghinnen doen, t'welcke valsch ende contrarie der waerheit was. Nu, dewijle de
fol. 125. voorscreven anghevers met meer andere jeghenwoordich zijn gheweest, daer zulck gheschiede, zoo hebben se, in quytenisse harer conscientien, Clercx ende Dotignys hierover vermaandt, hemlieden vertooghende, hoe dat se hiermede teghen t'neghenste ghebot ghesondicht hebben. Namelick hierin, dat se de waerheit onbehoorlick verzweghen hebben, hemlieden zulcx bewijsende metten Cathechismus. Ende dewijle zij gheen ghehoor hebben willen gheven, noch haer faulte bekennen, zo brenghen zij zulcx an't consistorie, te wetene Franciscus als anghevere, ende dandere twee als ghetuyghen.

Actum den 26en Octobris s'Donderdaechs.

Vermaninghe an Hans Stel.

Hans Stel es vermaendt gheweest van tpoinct, staande fo. 113, ende voorts van ghesecht thebbene teghen Bartholdum ende anders dienaers, datse tyranniclick met hem ghehandelt hadden, procuruersche wijse etc. met meer, andere ongheschicte propoosten. Bekende Hans, dat hij iniurieuselick ende te heet jeghen Bartholdum ende andere ghesproken hadde, doch en wilde gheenssins bekennen, qualick gheseit thebbende, als hij gheseyt heeft, dat hem de consistorie onrecht anghedaen heeft, ende maintenert dat zo noch warachtich te zijne. Es laeten gaen tot een andere tijdt.

Digitized by Google

Gottfridus Wingius, met Ynghelram ende Saal, gheven der consistorie an, hoe dat Francisco Marguina upghelecht es gheweest bij Commissarissen, dat hij hemlieden vuldoen zoude van sodane insolentien, als over hem voor dezelve Commissarissen betuucht waren, ende dat tusschen dien tijdt ende Michielsmesse, „ende zo Franciscus zulcx niet en dade, dat hij in vanghenessen zoude moete gaen." Dit gaven se an, zeyden se, omdat het avontmael anstondt ende de consistorie zien zoude, wat se te doene hadde, zonder nochtans hiervan eenighe scriftelicke acte oft bewijs te tooghene.

Gottfridus cum suis gheven an teghen Franciscum.

De consistorie heeft Passchier Lamoot upghelecht verghevenesse te bidden Herry Pape van de injurien hem anghesecht, als fo. 121, ende te verclaren, dat hij van hem niet en weet, dan duecht ende eere, ende beloven voorts, hem te wachten, meer derghelijcken te doene. Dits gheeffectueert gheweest bij Passchier in consistorien, present Pape, die daermede tevreden was, behoudens dat het voorts gheschiedde in presentie van de tuijghen, die present waren, als daer injurie ghesproken was. Passchier was voorts vermaendt van de zaeke Sylvany, daarinne hij hem bekende mesgaen thebbende, zo vele de forme belangde.

Schultbekenninghe Passchier Lamoit.

Hendrick Haelman, van Mazeick, ende Mayken, weduwe van Lodewijck Manteau, versochten huere gheboden om te trauwen. Tuyghen Denys Volckaart ende Jacques le Mineure, dat Hendricx vrienden in t'huwelick bewillichden. Hendrick beloofde oock, hem te laeten onderzoucken van zijnen gheloove ende ter ghemeinte te commene Saterdaeghe naest. Dienvolghende accorde.

Hendrick Haelman versouct te trauwen.

Claude Dotignys es vermaendt gheweest over de zaeke, anghegheven 12 j. Andtwoorde Dotignys „zo men hem in t'recht voorder ghevraecht hadde, hij zoude voorder ghetuucht hebben, jae zoude voorder ghesproken hebben, hadde hij niet belet gheweest van Cuenincx Procuruer." Verclaert oock als voor God, dat hij hier in gheen malitie

Vermaninghe an Dotignys.

Digitized by Google

ghebruuct en heeft. Es besloten, dat hij dit verclaren zal in consistorie voor danghevers, ende voortan hem voorsichtelick draeghen in t'doen van den eed, zo hij daertoe
fol. 126. meer versochte ware.

Actum den 28en Octobris Saterdaeghs.

Schultbekenninghe Joos Bauwens.

Joos Bauwens es vermaendt gheweest van dat hij, met eenen zustere van hier ghetrocken zijnde, in t'pausdom sich begheven heeft te trauwene, waermede hij zijn gheloove, jae Christus zelve verzaekt heeft. Bekende Joos van herte zijne schult ende zeyde, daerover boete ghedaen t'hebbende in de secrete ghemeinte te Gendt; was oock bereyt hier boete te doene naer ordinantie van den consistorie. Es gheordonnert, als morghen openbare bekentenesse te doene voor t'nachtmael, met verclaringhe van der zaeke ende weder anneminghe naer t'oude ghebruuck.

Huusvrauwe Koort approbert den vrede.

Verscheen Margriete, d'huisvrouwe van Jacob Koort, begheerende den vrede te approberen ende voorts metter ghemeinte te communiceren. Es gheaccordert.

Actum den 29en Octobris 1570 Sondaechs.

Gillis de Langhe vermaendt.

Gillis de Langhe, dict Bockelioen, vermaendt van dronckenscap, ontkende dronckenscap begaen thebbene, ende stelde hem onghescictelick an met woorden ende gestiën, als of hij noch droncken gheweest hadde, ende was belast zondaeche weder te commen.

Handelinghe der consistorie met Cornelis de Vos.

Cornelis de Vos ende Margriete van de Eertbrugghe, hadden sich ghedraghen ende anghegheven als ghetraude persoonen ende begheerden ter ghemeinte gheadmittert te zijne, ende overmidts de dienaren ghewaerschuut waren van hemlieden tinformeren, of de voorseyde twee oock warachtelick ghetraut waren, zo hebbense den voorseyde Cornelis ghevraecht in de mannieren naer volghende. Of hij oock ghetraut was? Andwoorde Cornelis: jae. Vraechde waer? In de St. Jooris Kercke tAndtwerpen. Vraechde

Digitized by Google

wanneer? Andtwoorde: over een jaer en half. Vraeghde wie wasser bij? Andwoorde: zijn zustere ende hare olders. Hierup noch naeder ondersocht ende vermaendt up zijne conscientie, oock ghedreecht, zo de contrarie bevonden wierde, dat men hem der hueverheit overleeveren zoude, bekende, dat hij niet ghetraut en was, maer dat se alleenlick elckanderen secretelick belooft hadden, begheerende hierinne den raedt der consistorie te volghen. tAdvys es: datse naer al de vrienden over beede zijden bescriven zullen ende attestaetie crychen, dat se, voor dien tijdt datse in Ynglandt quamen, vrij waren; item dat Margrietens eerste man overleeden was, ende daernaer raedt.

'sDonderdaeghe 2en Novembris.

Wierdt ghedeliberert metten diakene up de zaeke Arnoldi Stuer, maer niet diffinitive besloten.

Sondaechs 5en Novembris.

Saal lecht over in handen deser consistorie t'previlegium bij Cueninck Eduwardt verleent, etc.

Mr. Jacob Saal, versocht gheweest hebbende over te leveren in handen deser consistorie het privilegium, den uudtlandtschen ghemeinten, binnen dese stadt van Londen, ghegheven bij wijlen den doorluchtighen ende Godtsalighen Prince, ende ghegheven in handen der dienaren, die tzelve in huer bewaerenesse hebben; .... ende int secreet der consistorie upghesloten. fol. 127.

Advijs der consistorie over zeker different.

Romboult van Kersbeke, ende meer andere broederen, vertoochden, hoe hemlieden zeker legaten ghegheven zijn gheweest bij der huusvrauwe van Cornelis van Dunghere, ende hebben dezelve verheischt van Joncheer Jasper Sul, executeur van den testamente, diese hemlieden gheweyghert heeft. Sul, hierup ontboden, leyde over zeker auctenteycque briefven, sustinerene metten inhouden van dien, onghe-

Digitized by Google

houden de voorseyde legaten te ghevene. De consistorie, beede partien ghehoort hebbende ende de voorseyde schriften ghezien, verclaerde, dat se niet en verstondt, dat de legatarissen naar trecht van desen lande ghefundert waren, zonder nochtans yemant te willen prejudicieren, die metten rechte zijn zaeken zal willen vervolghen.

Gheaccordert Anthonij Kethele te trauwe in een ijnghelsche kercke.

Anthony Kethele versochte te mueghen trauwen in een ijnghelsche kercke, overmidts zijne ende zijner bruut goederen al meest over zee ligghen, ende dat de vrienden over beede zijden zulcx zeer versocht hebben. De consistorie, hierup ghedelibereert hebbende, ende ghehoort Thomas Soenen, die verclaerde, wel wetende dat zulcx der vrienden ernstich versouck was, heeft hem zijn versouck gheaccordert.

Vermaninghe an de weduwe Herman de Schoenmakere.

De weduwe van wijlen Herman, de Schoemakere was in de Mynoris, versouckende te trauwen met een jonckman van buuter gemeinte. Es vermaendt gheweest, eerst den zelven jonckman uut haren huuse te doen gane, omme alle erghernesse te mijden. Ende ondertusschen zal de consistorie vernemen naer den jonckman, ende zonderlinghe informatie nemen up zeker clachten, over hem ghecommen, namelick: ofse warachtich zijn. Ende daernaer zal men adviseren wat voorts in de zaeke van noode wesen zal.

Actum 9 Novembris 1570, 'sDonderdaechs.

Slosse contra Elinck.

Angaende zeker different, tusschen Remeucx Slosse, hem segghende voocht van de weese van Willem de Pottere, ende Hubrecht Elinck, anghebrocht an consistorien, bij denzelven Remeucx. Dewijle hij gheen behoorlick bewijs doen conde, van dat hij voocht gheset was van de weese, so heeft de consistorie haer de zaeke afghedraghen.

Bastiaen Duerhof contra Verhaghe.

Bastiaen Duerhof heyscht Pieter Verhaeghe 9 sch. Pieter verschijnt, kendt de schult ende belooft te betalene binnen 6 weken na Kersdach.

Digitized by Google

Passchier Fluerken beclaecht de weduwe Slote.

Passchier Fluerken gaf an, hoe de weduwe Verslote hem zeer schandelick heeft ghedaen arresteren, up voller borsse, voor 5000 sh. sterl. Item, eenen Bastiaen Lauwers, wiens huusvrauwe hiermede verscheen, voor 1000 sh., dat al zonder eenich fundament oft redenen, ende oock zonder eeneghe voorgaende waerschuwinghe ofte Christelicke vermaninghe. Versouct haer opontboden thebbende, ende datse hiervan Christelick vermaendt zij ende boete doe. Advise: te doen compareren op Sondaghe.

Angaende Arnoldo Stuer.

De dienaers hebben Arnoldo Stuer voorghehouden zeker puncten in tcorte ghetrocken uuten informatien, die tzijnen laste ghehouden waren, anghaende zijn luxurieuse ende schandelicke conversaetie, up dewelcke hij gheandtwoordt heeft naer uutwijsen der scriften ende proceduren, hiervan a part ghehouden ende ghescreven. Ende daermede es de zaeke noch vererghert.

fol. 128.

Actum den 12en Novembris 1570 Sondaechs.

Tuychnis contra de weduwe Herman Wolfaert.

Magdalena, huusvrauwe van Kaerle Penninck, ende Zoete Cornelissen, beide zusters deser ghemeinte, in de Minoris wonachtich, verclaren hoe daer ghister avondt een groot ghetier ende beroerte gheschiedde totter weduwe van Herman Wolfaerts, ende dat Magdalena daer henen ghinck om te weten, watter schuulde, ende zach de twee jonghers die ten huuse wonen, waerof den eenen der weduwen brudeghom es, onderhandt vechten ende elckanderen slaen, den eenen hebbende eenen stock, den anderen eenen pongaert. Vraechde Magdalena, watter schuulde, jeghens de weduwe, dewelcke huer quade woorden gaf ende smeet huer in huer aensicht. Zegghen beyde de voorseyde zusteren, dat het dickmael te doene es, dat mer zulck ravot houdt.

Arendt, de coestere vermaandt.

Arendt de Brune, costere, es bij der consistorie vermaendt gheweest over zeker onordentlicheit bij hem be-

Digitized by Google

ghaen, in Augusto lestleden, daerof ghementionert es, hiervooren fo. 103.

Emanuel begheert te versoenen, so hi over 8 of 9 maenden versocht heeft.

Verscheen Emanuel Demetrius, vertooghende als tanderen tijden, hoe dat hij hier versocht heeft te versoenen metter ghemeinte over zeker excommunicaetie over hem ghegheven, 8 zo 9 jaren gheleden. Heeft versocht an die van de voorgaene consistorie, die de zaken ghewezen hebben, acte van zijnder excommunicatie ende die niet connen crijghen. Versouct derhalfven an de consistorie, dat se voorseyde acten vordere ende hem wille laten zien, op dat hi wete zekerlick, hoe verre hij hem in dese zaeke te versoenen hebbe, ende onderwerpt sich daerover den oordeele der consistorie.

Es hier gheadvisert gheweest, dat men D. Gottfridus ende de voorgaende consistorie opontbieden zal jeghens Donderdaeghe, ende hemlieden oplegghen, over te bringhen alle de stucken ende de papieren der kercken, concernerende de saeke, diese onder hen hebben, want se de consistorie van doene heeft om ghewichtighe oorsaeken; ende Emanuel was voor andwoorde ghegheven, dat de consistorie metten eersten, dat mueghelick werdt, in de zaeke zal handelen.

H. Diericxt versouct voortghanck te mueghen mette weduwe Herman etc.

Hans Diericxt versochte andwoorde up zijn angheven huwelick met Margriete, weduwe Hendrick Wulfaert. Wierdt hem gheandtwoordt, hoe hij gantsch overcommen en was met Jan Coucke, zijnen meestere, over zeker onghetrauwicheid hem ghedaen. Item, hoe hij noch ghistren ghevochten heeft met zijnen medegheselle ten huuse van de weduwe, zo over hem es ghetuucht gheweest, om welcke oorzaeke de consistorie als noch in t'huwelick niet consenteren en conste. Verclaerde Hans, dat hij zijnen meestere te vreden stellen wilde, ende excuserde tfaict van ghisteren, zegghende, dat men hem hadde willen ghewelt doen binnen zijne huuse met eenen poingaert, zo dat hij ghedwonghen was, hem te verweren. De con-

Digitized by Google

sistorie riet hem, dat hij hem absenteren zoude uuten huuse ende houden hem abstrac van de weduwe, om alle erghernisse te weeren. Ende zo hij zulck dade ende hem eenen tijd eerlick droughe, alsdan wouden tbeste metter zaeke doen. fol. 129.

Actum den 16en Novembris 1570.

Adtwoord Verslote up tangheven Fluerken.

De weduwe Verslote, vermaendt over de clachte bij Fluerken anghegheven over 6 daghen als fo. 127, andtwoorde, dat Fluerken huer in Guyl-hall [1]) angheseit heeft, dat se eene meineedighe hoere was, met meer andere iniurieuse woorden, waer of zou kennesse ghenomen heeft. Ende omdat hij daerin persisterde, heeft hem ghedaen arresteren, om ghereparert te zijne van huer eere. Tander arrest es om ghelijcke oorsaeke. Wierdt Fluerken afghevraecht, of hij hem der zaken halfven int oordeel ettelicker mannen, die de consistorie deputeren zoude, wilde submitteren, ende Bastiaen Lauwers daertoe oock verwillighde. Andwoorde Fluerken, dat jae. De weduwe Verslote nam dach van deliberatie tot Sondaghe.

De consistorie verheischt de boucken ende scriften van den auden auderlinghen.

Wierdt gheëffectueert tbesluyt, bij der consistorie Sondaeghe lestleden ghemaect, anghaende toverbringhen van de boucken ende scriften der ghemeinten. Verschenen D. Gottfridus, Claude Dotignys, Jan Lamoit, Jacob Saal, Jan Ynghelram ende Franciscus Marguinas, ende gaven voor andwoorde up tversouck der consistorie: eerst de voorseide Franciscus, dat hij de begheerte der consistorie naecommen woude, zo verre hi yets onder hem hadde. Al dander zeyden, dewijle dit een ghemeine zaeke was, zo wilden zij met elckanderen spreken onthier ende Sondaeghe, ende absolutelick andwoorde gheven ten lancxsten Dyssendaghe. Replicerde de consistorie, dat men sich hier niet vele te beraeden en hadde met ymandt el, noch dat men hier gheene ghemeine zaeken voorwenden conde,

1) Guildhall.

Digitized by Google

dewijle daer maer één consistorie was, die de ghemeene zaeken toequamen. Derhalfven was tversouck der consistorie anderwarf, dat een yder bijsonder opbringhen zoude tguene dat hij onder hem hadde. Ende zo daer eeneghe meer bevonden wierden, scriften ofte papieren onder hem hebbende, dan zijlieden die nu verschenen waren, die zoude de consistorie oock anspreken.

Ynghelram presenterde een scrift angaende de sententie des Coetus.

Mr. Jan Ynghelram presenteerde der consistorie een scrift, twelcke zij voor dit mael uut zeker consideraetie annam, zonder tzelve in consequentie te willen laeten bringhen, volghende de voorghaende besluyten hier up ghemaeckt. De summa daervan was, dat hij presenteerde, zijn schult te bekennen over zijn scrift des 20en July, daervan Maendaeghe lestleden sententie ghegheven was bij tCoetus, in dese voughen: namelick dat hij gheerne zo vele faulten bekennen, boeten, ende beteren wil, als hem uut Gods woordt gheleert zal connen worden behoorlick te zijne. Wierdt hem gheandwoordt, hoe dat hij wel ghehoort ende verstaen heeft, wat sententie de Coetus over hem ghegheven heeft. Daerentusschen wilt de consistorie de zaeke bedencken, ende hem tzijnder tijdt andwoorden.

Togghe versouct betalinghe.

Verscheen Willem Togghe, versouckende als tandere tijden betalinghe van zijnen pretense verschoten penninghen. Wierdt hem gheandtwoordt: zo vele de penninghen belangde, die hij zecht gheleendt thebbende ande voorghaende consistorie, die en conde haer dese consistorie alsnoch niet andraghen; maer anghaende tvoijaighe van Noorwichs, in het ondersoeken etc., daer wildense met-

fol. 130. ten eersten in voorsien.

Actum den 19en Novembris 1570.

Andwoorde Artys ende Clercx angaende toverleve-

Gheeraert Artys ende Jan Clercx zijn bij den consistorie vermaendt gheweest, ghelijck als huere medeghenooten

Digitized by Google

Donderdaeghe lestleden vermaendt waren, over te leveren in handen der consistorie al sulcke monumenten, boucken ende papieren, als zij, of eenich huerer, onder hen hebben mochten van den tijdt dat se tsamen in dienste gheweest zijn. Gaven voor andwoorde, dat se sich refererden an de andwoorde, die hare medeghenooten gheven zouden, dewijle, zeyden zij, het een ghemeine zaeke was.

ren der scriften ende boucken.

Verschenen D. Gottfridus, Saal, Dotignys, Ynghelram, Lamoit; verclaren anderwarf als Donderdaeghe lestleden, dat hare zaeke eene ghemeene zaeke es. Item, hoe se eene zaeke teghen dese consistorie hebben anghelecht, om dewelcke te proberen, zij de boucken ende scriften, diese onder hen hebben, van doene hebben; even, zo se zegghen, als een kassier, die zijne boucken behouft, om zijn rekeninghe te doene jeghen de guene, diese controlleren wil; ende en connen derhalven niet bevinden, dat der consistorie versouck behoorlick zij.

Handelinghe der consistorie met Gottfrido cum suis over de boucken ende scriften etc.

Item, zeyde Ynghelram, hoe dit toeghaet, ghelijck als in de Nederlanden, daar Ducq Dalve de waepenen afneempt van degene, die hij voor rebellen noemt, ufdat se sich teghen hem niet verweeren zouden; zo doet dese consistorie oock, hoewel, secht hij, hi den dienaers bij den Ducq Dalve niet en wilt ghelijcken, want hij hemlieden dickmael voor rebellen heeft ghescholden.

Item, Saal zeyde, dat D. Gottfridus gheen privaet persoon en was, maer was noch een dienaer, want hij noch Christelick, noch ordentlick, noch wettelick bij der consistorie ghesuspendert was gheweest.

Item, D. Gottfridus zeyde, hoe hij versocht heeft ettelicke acten of proceduren uuten consistoriebouck, angaende zijne zaeke, ende zijn gheweyghert.

Wierdt hemlieden bij der consistorie gheandtwoordt, datse wel wisten, wat de consistorie an hemlieden versocht hadde, ende datse up tzelve versouck zouden willen andtwoorden cathegoricôs. Angaende haere beschuldinghen,

Digitized by Google

hier inghevoert, zoude de consistorie daarup andwoorden tzijnder tijdt.

Hierup hebbense generaliter verclaert, dat se achtten billick gheandtwoordt thebbenne, ende bieden hemlieden an, zo se te cort ghesproken hebben, tzelve te beteren ende zo se qualick verstaen, beter te willen leeren.

Es hemlieden dan wederom bij de consistorie gheandtwoordt, dat se persisteren bij haren eersten versoucke. Item, dat men differerde up hare beschuldinghe te andtwoorden, om contentiën te eviteren: doch, anghezien sij daermede niet tevreden zijn, zo verclaerde de consistorie, dat hare redenen, noch met Gods Woordt, noch met billicheit en bestondt. Als namelick, dat se beweren willen dat hemlieden de boucken ende ghemeene scriften der kercken zouden toecommen, om in hare custodie te behouden, up tpretext van zeker querele, diese hebben
fol. 131. teghen tconsistorium.

Item, D. Gottfridus de waerheit te cort dede, als hij zeyde versocht thebbene, extract van der proceduren van sijne saeke, ende dat hem zulcx gheweyghert was.

Item, dat Ynghelram valschelick de consistorie beschuldichde, ende Saal' een vooroordeel streeck van eender zaeke, die in questien hinck voor den E. Superintendent, van al twelcke hemlieden de consistorie vermaende ende waerschuwde, dat se sich bedencken zouden hoe trouwelick ende christelick zij met het consistorium handelden. Hier jeghens hebbense wederom met vele ende langhe redenen ghereplicert. Eyndelinghe, naerdiense de consistorie langhe ghemolestert hadden, presenteerden derzelve een scrift, ghecommen van den Superintendent, zo se zeyden. De summe daervan was, dat Mr. Wats, archidiaken, uut name des E. Superintendendts de dienaers adverteerde, hoe dat de zelve Superintendent dese weke begheerde te hooren ende kennen van den gheschille tusschen de consistorie ende D. Gottfridus ende ettelicke anderen, ende met eenen

Digitized by Google

oock van de controverse, die daer es aengaende den consistoriebouck ende scriften, ende dat hij daerom oock de boucken tot hem heeft ghelast te bringhen, updat hij daervan zien mach wat in de zaeke te doene zij.

Hierup es hemlieden gheandtwoordt: zo se eenvoldelick hadden willen handelen, ende de consistorie van vele moyte ontlasten, datse metten eersten dat scrift zouden overghelecht hebben, waermede al dese onnoodighe propoosten ende altercatien hadden benomen gheweest; waer inne oock de consistorie achtede dat se gantz onbillick deden. Ten surpluse, angaende tscrift van Wats, namen dat van herten aen, dewijle zij de saeke zelve in meyninghe waren tot den E. Superintendent te refereren.

Actum 23en Novembris 'sDonderdaechs.

Verscheen D. Gottfridus, verclarende, hoe hem Sondaeghe onder andere was angheseit, dat hij de waerheit spaerde: want hem weygeringhe zoude ghedaen gheweest hebben van de acten, etc. Ende nochtans es warachtich, dat hij sommighe copien ende acten versocht heeft, die hem gheweyghert zijn. Doch anghemerckt de consistorie schijnt nu zulcx te ignoreren, zo es zijn versouck, dat hem de consistorie wille leveren de naervolghende stucken:

Gottfridus versouct ettelicke acten ende copiën.

Ten 1en, dacte, inhoudene doorzaeke zijnder suspensie.

Ten 2en, al dacten, die in den gantschen handel gheschiet zijn.

Ten 3en, dandtwoorde, die etlicke perticuliere broederen ende diakenen ghegheven zijn gheweest, als zij quamen vraeghen naer doorsaeke zijnder suspensie.

Ten 4en, een scrifte, afghelesen up den nachtmaeldach.

Ten 5en, de scriften, van etlicke broederen der consistorie anghegheven, angaende dese zaeken.

Wierdt hem gheandtwoordt: Anghezien de saeke zo verre beleedt es voor den E. Superintendent, als dat hij de per-

Digitized by Google

tiën dese weke verhooren wil, zo en es de consistorie van den advijse niet, eeneghe acten te ghevene, noch copiën van scriften, — het waere oock eensdeels niet doenlick om de cortheyt des tijdts — maer zo verre men daer eeneghe prueve behouft met acten voor den Superintendent te doene, zo voor deene als dandere pertië, den bouck zal
fol. 132. daer zijn jeghenwoordich, tot behouve van een yders recht.

Coenraet Janssen ende de wedduwe Jacobs, versoucken te huwelicken.

Coenraert Janssens, van 'sHertogenbosch, ende Mayken Dignies, weduwe van Pieter Jacobs, van Berghen up den Zoom, versochten te mueghen trauwen, ende hare uutroupinghe thebbene metten etc. Ghezien zeker briefven van consente, ende ghehoort huerlieder beyder verclaers, es hemlieden tversouck gheaccordert.

Vermaninghe an de wed. van Herman, in de Minoris.

Margriete, weduwe van Herman Schoemakere, vermaendt, als hier te vooren, fo. 127; item, over de clachte fo. 128, namelick datse de consistorie onghehoorsaem es ghebleven van de 2 jonghers, die thueren huuse woonden, te doen verhuusen. Item, dat se een andere zuster in huer aensicht ghesmeten heeft, die se quam waerschuwen over trumoer ende ghevecht, datter binnenhuuse gheschiede.

Vraechde, wat de consistorie hierover van huer verheyschte. Wierdt huer gheandtwoordt, dat men huer zulcx anseghhen zal, dewijle het nu laete es om up de zaeke te termineren. Daerentusschen, dewijle huere uutroupinghe in de ijnghelsche kercke begonnen zijn, datse daermede voortgae.

Franciscus bringt in handen der consistorie etlicke stucken ende copiën.

Franciscus Marguinas, volghende tversouck ende belastinghe van de consistorie, fo. 129, bracht over in handen derzelver 9 stucken, die hij onder hem hadde sichtent den tijdt dat hij in dienste was, ende zecht, daervan eenen inventaris onder hem behouden thebbene.

Versouck Ynghelrami.

IJnghelram versochte, dat de consistorie haer debuoir woude doen, om hem te helpen ande sententie des Coetus. Item, dat hem bequamelick ghewesen worde, waerin hij ghefailliert heeft, ghelijck hij bequamelick zijn scrift met

Digitized by Google

sectien ende littren ghestelt heeft. Gheandtwoordt, dat de consistorie zijn versouck den Coetus angheven wil.

Actum 26en Novembris Sondaechs.

Verscheen Mr. Cornelis van der Maze met Elysabeth Hubertsen, ijnghelsche, versouckende hare gheboden om te trauwene, dewelcke hemlieden gheaccordert zijn gheweest, naer behoorlicke ondersouck etc.

Cornelis Vermaze met Else.

De consistorie heeft Arnoldo de Brune, costere, belast de naevolghende puncten:

De consistorie gheeft den costere een ordonnantie.

Eerst, dat hij alle predicatiedaeghe ende consistoriedaeghe de clocke behoorlick stellen zoude naer de clocke van de bursse.

Ten 2en, in alle predicatien hem te houdene achter den predickstoel, ende alle gheruchten van honden oft kinderen zien te stillene.

Ten 3en, dat hij alle consistoriedaeghe hem in de kercke vinde, toeziende dat er niemandt omtrent de consistorie en horcke[1]), ende daer blijvende zo langhe als die van de consistorie daer zijn.

Ten 4en, dat hij gheen water en bringhe an den predicstoel om te doopen, tenzij dat hij twoordt hebbe van den minister oft een van den ouderlinghen.

Ten letsten, de bancken in goede ordene altijt stelle ende de kercke vaeghe, zo hij tot noch toe ghedaen heeft.

Andtwoordde Arnoldus, dat hij met al dese conditien niet anghenomen en es, doch was te vreden zo men hem zijnen sallaris augmenteren wilde.

Actum den 30en Novembris 'sDonderdaechs.

De consistorie heeft Arendt de Brune angheseit, datse van der advijse niet zijn meer te gheven dan 4 ℔ st. Ende zo hij de conditien, hem ten voorleden daghe voor-

Bevestinghe der ordinantien van der consistorie.

1) Horcken, Kiliaen: auscultare.

Digitized by Google

ghehouden, daerup niet annemen woude, men zoude naer eenen anderen zien. Andtwoordde Arendt, dat hijt up die
fol. 133. conditiën annam.

Angheven Cubi. Joannes Cubus, diakene, ende onlancx een schole opgherecht hebbende, om frantzsch ende latijn te leerene, versochte an de consistorie tuychnis te willen draghen van de naevolghende puncten:

Eerst, dat hij wel meer schoolkinderen begheert, dan hij alreede heeft, ende datter hem wel meer behouven, zoude hij zijn huus onderhouden.

Ten tweeden, dat hij ghesinnet was voortan in gheen pesthuuse meer te gane, om visitatien ofte andersins te doene.

Ten derden, dat zijne assistent van hem niet en zal scheeden, ten waere duer aermoede, dat hemlieden de schole niet en conde beede onderhouden. Versochte

Ten 4en ontsleghen te zijne van zijn diakenscap, updat hij zijn schole te beter mochte bedienen. Uut dit angheven zijn zeker woorden ende differenten gheresen tusschen Cubum en Jan de Cueninck, dewelcke ter neder gheleit zijn gheweest met pacificaetie ende handtghevinghe, ende hebben beyde belooft van de zaeke niet meer te reppene. Ende dewijle Cueninck in dese handelinghe hem ongheschictelick drouch, met uutloopene redenen ende onordentlicke anghevinghen, zo es hij daerof vermaendt gheweest, ende heeft zijne schult bekendt. Cubo es anghesecht gheweest, dat de consistorie tuychnis gheven zal, van tguene hiervooren bij hem verclaert, tallen tijden als dies van noode werdt.

Cueninck, ghecensurert, bekendt zijn faulten.

Sarasijns ende Coppius versoucken te huwelicken. Nicolas Sarasijns ende Tanneken, weduwe Jan Coppius, gaven an, hoe dat se sich ten H. Eestande begheerden te beghevene, ende versochten het ghemeene ghebet in sondaghe naestcommende, ende binnen 8 daghen daernaer haerlieden 1e uutroupinghe. Wierdt hemlieden haerlieden versouck bij den consistorie gheaccordert.

Waterman ende Michiel Waterman, van Zwollen, ende Gheertruyt Gheers-

Digitized by Google

sen, oock van Zwollen, brochten over bescheit van huerlieden vrienden, om te mueghen trauwen, zo hemlieden te vooren belast es gheweest. Accordere de eerste uutroupinghe Sondaeghe naest. Geertruyt. Accordere haer uutrouwinghe.

Verschijnt Jan Holboom; gheeft te kennen dat hij van over dry jaeren uut Vlaenderen ghevlucht es, om tbeeldebreken ende tvolghen der predicatie, ende heeft zijn huusvrauwe met 3 kinderkens te Ghendt ghelaeten. Te Sincxenen lestleden heeft hij gheboelleert met een ynghelsche ghehuwede vrauwe. Daernaer, indt belijdenesse des gheloofs voor tletste nachtmael ghedaen, heeft hij sich ter ghemeinte begheven ende es mede ter tafele des Heeren ghegaen. Sdaechs daernaer es hij in gaen ligghen van de pocken, waerof hij nu met Gods hulpe ghenesen es. De diakenen hebben hem behulpich gheweest om den cyrurgijn te betalene, ende zal noch huerlieden assistentie moeten versoucken; ende overmidts dat diversche broederen ontsticht zijn vuyt zijn voorghenomde boosheit, zo presentert hij hem voor consistorie, ende es te vreden sodane bekentenesse te doene, als hem de consistorie zal uplegghen, om de voorseyde broederen weder te stichten. Es gheadvisert, zijn ghetuyghen te hooren, die voor hem tuychden, als hij in de ghemeinte quam, ende daer naer raedt. fol. 134. Angheven Jan Holboom.

Actum den 3en Decembris Sondaechs.

Artys du Guesnoy, Michiel Carten, Joannis Floris, Rauwels Ghelewaert ende Aernoult Herman, alle werckghesellen in den dienst van Gillis de Langhe, tuyghen angaende denzelve Gillis, huerlieden meestere, dat hij metten dranck somtijts bevanghen wordt, maer tzelve comt meer vuyt crancheyt van herssenen dan overvloedicheyt van drancke. Want het gheschiet wel, dat hij maer smal bier en drynct, ende dat noch weynich, ende schijnt daervan droncke te zijne. Zegghen etlicken huerer, hem somwijlen vermaendt Tuychnis contra Ghillis de Langhe, siet fo. 126.

Digitized by Google

thebbene, ende dat hij zijn faulte bekende somwijlen, en somwijlen wilde geenssins bekennen, dat hij bij drancke gheweest hadde.

Vermaninghe an Gilles; zijn schultbekenninghe.

Hier up es Gillis voor consistorie ontboden, ende es eerstmael vermaendt gheweest van zijn ongheschict spreken in consistorien als blijct fo. 126.

Ten tweeden, dat hij hem voortan wachten zoude van eeneghe erghernesse metten dranck te gheven. Hier over heeft hij zijn schult bekendt, zo voor consistorien als voor dandre broederen, ende belooft, voortan hem te mijden, zo zeer het mueghelick werdt. De broederen zijn oock vermaendt gheweest discretie te ghebruycken int vermanen ende te ghedencken de leere Pauli: „De ouden vermaendt als vaeders".

Andries Beele tuyghe van Aelboom zie fo. 133.

Andries Beele, die tuychnis ghegheven hadde over Jan Adelboom, als hij totter ghemeinte quam, es gheëxaminert gheweest voor consistorien ende belast, Donderdaeghe wederom te commen om breeder ondervraecht te zijne.

Actum 7en Decembris 1570 sDonderdaechs.

Jan Verpoest ende Jaquemyne Verelst versoucken te huwelicken.

Jan Verpoest met Jacquemyne Verelst versochten, sich ten H. Eestande te begheven, ende begheerden Sondaghe talghemeine ghebet ende van dan in dry weken hare eerste uutroupinghe. De vrienden over beede zijden verschenen ende consenteerden int huwelick; ende dienvolghende haer versouck accorderen.

Item, Franciscus Otsen met veuve Jacob Janssen.

Franssiscus Otsen, jonckman, out 31 jaren, met Tanneken, veuve Jacob Janssen, mesmakere, versochten sich ten H. Estande te begheven, ende hare eerste uutroupinghe Sondaeghe naestcommende, die hemlieden gheaccordert es.

Marcus Gheeraerts beclaecht Duvele.

Marcus Gheeraerts, schildere, beclaechde eenen broeder, met name Jacques de Duvele. Wierdt hemlieden afghevraecht, ofse hemlieden beede submitterden onder toordeel

Digitized by Google

der consistorie, anghezien de saeke civil was, ende dat oock Marcus van de ghemeinte niet en was. Andwoorde Jacques dat jae. Marcus begheerde daerup eerst zijnen broeder, die de zaeke meest anneghynck, te bescriven.

Actum 10en Decembris Sondaechs.

Hans de Brune met Mayken Lockmans.

Hans de Brune, filius Arendts, ende Mayken Lockmans, van Hasselt, begheven sich ten H. Eestande, ende versoucken huere gheboden. De vaeder van Hans verscheen mede ende consenterde int huwelick; ende de dochtere hadde te vooren eenen brief gheëxhibert, van hueren vaedere ghescreven, van ouder date, waerin hij verclaerd, dat hij te vreden was, datse trauwen zoude met eenen godzalighen jonckman, doch evenwel hadden se anderwarf hueren vaeder bescreven. De consistorie heeft huere versouck gheaccordert ende naederhandt om zeker inghevallen zwaricheit de saeke noch uutghestelt. Te weten, om dat Hans vermaendt zijnde van zeker ongheschictheit ende onchristelicke propoosten, bij hem ghesproken, zijn schult niet heeft willen bekennen; waervan breeder ten naevolghende consistorie daeghe ghesproken werdt. fol. 135.

Vertoochen den diakenen om peninghen etc.

Den diakenen es vertoocht gheweest bij de consistorie, hoe dat voormaels hier zodane ghebruuck es gheweest, als dat alle buutengaven, te weten van testamenten ende anderssins, die ghegheven waren totten armen oft totten dienst ghedeelt waren, half en half, te weten d'een helft totten dienst, ende dander totten aermen. Welck ghebruuck, al was het voor eenen tijdt naeghelaten, de consistorie gheenssins en wilde gants laeten interrupteren, maar tzelve weder oprechten alst van noode zijn zoude. Ende te dien opsiene versochten alsnu van den diakenen vifchtich guldenen van de testamenten, diese onlancx zeer vele ontfanghen hadden, omme dezelve 50 guldens te employeren tot onderhoudinghe des dienstes, die bij faulte van

Digitized by Google

dien groote schade gescepen ware te lijden, etc. Den diakenen hebben dach ghenomen om tandworden Sondaeghe naestcommenden.

Hemlieden es anderwarf oock ghecommunicert gheweest de zaeke Arnoldus Stuer, ende de forme der voorstellinghe, die de consistorie ghemaect hadden; dewelcke zij oock approbeerden.

Actum den 14en Decembris 'sDonderdaechs.

Hans Stel veraccordert mette consistorie.

Hans Stel es bij advijse der consistorie noch eens binnen ontboden, om de saeke fo. 125 ghementionert, ende daerover noch eens vermaendt, dewijle het Nachtmael anstondt. Andtwoordde Hans, dat hij sichtent den voorseyden tijdt sich stille ghedraghen ende van der zaeke niet meer gheroert en hadde, ende voortan oock zo doen wilde. Daermede de dienaers te vreden waren.

Brune zijn versouck gheaccordert etc.

Hans de Brune versochte anderwarf zijne uutroupinghe, om met zijn anghevangen huwelick voort te gane. Bekende zijn schult van dat hij in consistorien teghen de dienaers ghesecht hadde „dat se voor zijn ziele niet te zorghen en hadde". Item, „dat hij hem zelven alzo hooghe achtede, als de dienaers in huerlieden ampt, dat mer meynschelick vernuft dreef" etc. Beloofde voorts openbare schultbekenninghe te doene, zo men hem overtuyghen conde, dat hij dusdane oft andere ghelijcke irreverente propoosten buuter consistorie, in de kercke, oft elders ghesproken hadde. Hierup es hem zijn versouck gheaccordert, ende es besloten de tuughen tondervraeghen.

Wed. Herman's bekent schult.

Verscheen de weduwe van Herman in de Minoris, bereet zijnde nae te commen tguene dat de consistorie haer opleghen zoude; waervan men breeder zien mach foliis 127, 128 en 132. De consistorie heeft haer gheordonnert, schult te bekennen van onghehoorsaemheit, twelck zou presentelick dede. Daernaer es belast, in presentien van 2 auderlin-

Digitized by Google

ghen haer schult te bekennen in de Minoris van de ontstichtinghe, diese daer ghegheven heeft, ende voorts te versoenen mette guene, diese geërghert heeft; twelcke zou oock annam.

Vermaninghe an Arendt de Brune.

Arnoldus de Brune, costere, es voor consistorien ontboden ende vermaendt van de naervolghende stucken, bij hem zeer erghelick begaen Sondaeghe lestleden, als hij met zijnen zone in consistorien was.

Ten eersten, als de consistorie zijnen zone vermaende van etlicke zijne feylen in zijn presentien, updat hij, ghelijck een goed vaeder schuldich es, zijnen zone oock waerschuwen zoude, ende vermanen hem met reverentie de vermaninghe der dienaren an te nemen ende nae te commen, zo heeft hij, in stede van dien, zelve teghen de dienaers int generalen ende perticuliere met vele leelicke, scampere woorden, scheldinghe ende lasteringhe, oproerische wijse uutghevallen, zegghende onder anderen: „dat de dienaers partijdich waren, dat se faveur en jonste[1]) droughen die se wilden". Item, teghen Fremault: „ghij ende noch meer andere die hier zitten, snijt mij ende mijnen zone de keele af, ende wees also met zijn handt an zijn keele zeer ongheschictelick". Item: „fij u, wat es mijnen knecht, es hij een schelme, een dief? dat men hem achter een carre gheessele dan". Dit al met sodane bulderinghen ende uutroupinghe, dat de gantsche kercke in roere was. Doorsaeke was, zo voorseyt es, omdat men zijne zone vermaende van dat hij dickmaels onstichtelick, thalver predicatie, uuter kercke ghijnck, ende grootelick suspect was van met drijnckerie ende gheselscap om te gane. fol. 136.

Ten tweeden, uuter consistorie vertrocken zijne, heeft nyet ghecessert van roupen ende quaet spreken in de kercke, beroerene alle de guene dier jeghenwoordich waren. Zo van ghelijcken oock dede zijn huusvrauwe, die hierover oock ontboden es jeghen Sondaeghe.

---

1) Jonste, gunst.

Digitized by Google

Ten derden, als hedent ghevraecht zijne, wie dandere waren, die hem ende zijn zone de kele afsneden, ghelijck als hij gheseyt hadde dat Fremault dede, wilde se niet noemen, maer zeyde: „tzoude wel eens uutbersten". Dit heeft de consistorie voor een valsche beschuldinghe ende lueghene gheacht, ende dat hij haet ende nyet int herte drouch.

Ten vierden, ghevraecht, waermede hij bewees, dat Fremault hem de kele afsneet, ende wat tuychnis hij daerover brachte naer den reghel Pauli, andtwoordde Arendt: „de gantsche consistorie, dewelcke ghehoort heeft dat Fremault zeyde teghen Hans de Brune: „men doet u niet zo ghij verdiendt hebt", twelck was hem zijnen name ende fame benemen, ende consequentelick zijn kele afsnijden, etc.

Hierover heeft hem de consistorie, ten eersten, bestraft als een lueghenaer; want Fremault teghen den voorseyden Hans anders niet en zeyde dan: „men doet u meer dan recht oft ghelijcke was", angaende tconsenteeren van zijne uutroupinghe, die hij versocht hadde. Ten anderen, al hadde Fremault zo ghesproken als hij zeyde (dat neen), nochtans en was sulcx gheen faemroovinghe, noch keleafsnijdinghe, want het gheschiedde in consistorien. Derhalven was hij hierin te houden als een calomniateur ende valsch beschuldigher van eenen auderlinck.

Ten vijfden, zo affirmerde D. Bartholdus, dat hij int huuswaert gaen den voorseyden Arendt met zijne huusvrauwe hoorde achter straete gaen, al sprekende van zijn ongheschicktheit, in consistorie begaen, hem dies beroemende, ende zegghende: „hoe hebbicse daer ghehadt; ick hebse terdeghe huerlieden male ghevult; men moet't hemlieden zegghen, ende ick zalt hemlieden zegghen, noch beter zegghen"; ende dierghelicken propoosten meer, ende noemde uutdruckelick Hercules Fremault ten diverschen stonde, twelck hij zo luyde riep, dat ment de strate over hoorde.

Digitized by Google

Hierup Arendt ondervraecht zijnde, zeyde, hoe dat hij eenen pot wijns was gaen drijncken, als hij uuter kercke scheet, ende en was niet ghedachtich dat hij dien wech ghegaen was, dien Bartholdus zeyde. Over al dese begangheu erghenisse es hij vermaendt gheweest, openbare schultbekenninghe te doenen, zo oock van ghelijcken over derghernesse bij den diakenen anghegeven, foliis 103 en 128, ende hem te beraeden hierup onthier ende Sondaghe. fol. 137.

Actum den 17en Decembris Sondaechs.

Jan Davelu met zijnder huusvrauwe binnen ontboden, wierdt vertoocht, hoe dat de dienaers verhoort hadden, datter oneenicheit was tusschen hemlieden. Item, hoe de vrauwe sichtent Paesschen ter tafele des Heeren niet gheweest en heeft. Andtwoordde Davelu, dat zijn huusvrauwe vele dinghen doet zonder zijn weten, als leenen ende borghen an deen ende dandere, zonder weedergheven, twelcke oorsaeke es van huerlieden oneenicheit. Wierden bij den dienaers vermaendt, Christelick te versoenen met elckanderen, twelck zij deden. Ende zo velen de bijsondere erghenisse anghijnck, diese met ontleenen ende onbehoorlick borghen anghebrocht hadde, daerof zouden de dienaers bijdertijdt oock ordonneren. Davelu cum uxore.

Verschenen de diakenen, ende gaven voor andtwoorde up tversouck van de consistorie, den 10en deser maendt ghedaen, datse van gheenen zinne en waren de consistorie eeneghe penninghen tot onderhoudinghe des dienstes van den aermenghelde te leenen. Andwoorde der Diakenen.

Pieter Bogaert beclaecht Cornelis Janssen, in huwelick hebbende de weduwe van Zegher Bogaert, die zijne zone was, van tachterhede van 14 guldenen. Cornelis met zijnder huusvrauwe, hierup gheëxaminert, zegghen, datse van gheen schult en weten. Ende dewijle Pieter zecht gheen prueve thebbende, wordt ghelesen niet ontfanghelick. Piet Bogaert contra Corn. Janssen.

Digitized by Google

Actum 21en Decembris 'sDonderdaechs.

Anthuenis Ashe penitert van het onderteekenen des scrifts teghen den auderlinghen.

De dienaers, in consistorie bijeenghecommen zijnde, was hemlieden anghesecht, dat Anthonius Ashe, voortijts auderlinck deser ghemeinte, zeer zieck was, ende dat hij begheerde dat etlicke van den auderlinghen bij hem commen zouden. Dienvolghende zijn ghedeputert gheweest Thomas Soen ende Jan de Cueninck, dewelcke, wederkeerende, deden rapport an de consistorie, hoe dat Anthuenis den auderlinghen verghevenesse badt van al dat hij jeghen hemlieden mochte mesdaen hebben, ende zonderlinghen anghaende het beschuldingscrift, den E. Bisscop van Londen, onsen Superintendent, ten laste van den auderlinghen, over zekeren tijdt ghepresentert, twelcke hij met sommighe andere bewillicht ende onderteekendt hadde, ende dat up tzegghen ende inductie van twee broederen, die hem tzelve scrift anbrochten, hem doende te verstane dat het inhouden warachtig was. Biddende, dat hem de auderlinghen zulcx wouden vergheven, ende hem commen visiteren in zijn ziecte. De ghedeputerde andtwoorden, datse versekert waren van al haer andere metbroederen, datse gheen quaet ghevoelen van hem en hadden, ende datse wel ghenouch wisten dat hij door persuasie van sommighe, ende niet uut sich selven, de beschuldinghen gheapprobert ende onderteekendt hadden, etc.

Besluyt in de zaeke Arnoldus Stuer.

Angaende de zaeke Arnoldi Stuer, daer hebben de dienaers ten vele ende diversche stonden mede besich gheweest, zo om doorconden texamineren, als om Arnoldum te vermanen ende de waerheit uut zijnen monde te crijghen, zo men breeder zien mach bij den scriften, daervan zijne rustene in consistorien. Eyndelinghe hebben de dienaers besloten in de zaeke, naer uutwijsen van zeker forme, hiernaer gheïnserert, dewelcke Arnoldo voorghelesen es gheweest ende hem anghesecht dat Sondaghe zal der ghemeente vercondicht worden.

So Mr Arnoldus metter kercke reconciliert, zo moet hij met eenen ghenouch doen van de stucken, staende foliis 79, 89 en 92.

Digitized by Google

Volcht dezelve forme de verbo ad verbum:

„Christelicke Broeders ende Zusters!

„U. L. zij kennelick, hoe dat daer es een broeder, met fol. 138.
name Arnoldus Stuer, die hier tandere tijden opentlick in de ghemeinte ghepredict heeft ende daernaer, bij advijse der consistorie ende diakenen, ghecommittert es gheweest, om de ziecken van der peste te visiteren ende troosten. Ende overmidts daer vele ende diversche clachten quamen an de consistorie over den zelven Arnoldus, voornemelick angaende zijne oncuysche zeden, pooghinghen ende woorden, die hij alomme bruyckende was, zo omtrent ghehuwede als andere vrauwenpersoonen, so es de consistorie ghenootsaect gheweest hem van den avontmale te zegghene, ende bovendien hier up te zegghene de voorseyde dienst van de ziecken te visiteren ende eenen anderen in zijn plaetse te stellen. Daerentusschen zo heeft de consistorie noch breeder naer de waerheit van de angheghevene clachten vernomen, ende bevonden, zo wel bij ghenouchsaem tuychnis, als bij zijn eyghen kennisse ende verlijdt, ten verscheyden stonden in consistorien ghedaen, dat hij een persoon es van oncuyschen aerde, mannieren ende conversatie.

„Ende hoewel hij over etlicke puncten bij hem bekendt, presentert beteringhe ende boete te doene, naer ordonnantie der consistorie. Nochtans anghezien hij van oudts mette voorseyde vuyle sonden besmett es gheweest, de welcke in hem als noch niet verstorfven en es met zijnen ouderdom, noch oock ghebetert mette schultbekenninghe, die hi een jaer ofte bet gheleden, om ghelijcke zaeke opentlick in de ghemeinte ghedaen heeft. Eyndelinghe, ghemerct de dienaers als noch gheene ghenouchsame teekenen van warachtighe boetveerdicheit an hem connen bespueren, so en hebben zij met schultbekenninghe, hem als noch niet connen annemen ende totten avontmale des Heeren toelaeten. Maer

Digitized by Google

hebben goedt ghevonden, oock bij advyse van gheleerde mannen, sampt[1]) den diakenen deser ghemeinte, den zelven Arnoldum U. L. voor eenen tijdt tot prueve voor te stellene, ende een christelicke waerschuwinghe te ghevene voornamelick an alle zusteren, datse tgheselscap van den zelven Arnoldum schuwen, updat se duer zijne oneerlicke wandelinghe ende oncuysche zeden ende propoosten niet vererghert ende verleedt en worden, ghedachtich zijnde der sprueke, Ecclesiastie 13: „Die bij den peke wandelt, wordter van besmett." Item Pauli, 1 Corinthe 15: „Boose clap verderft goede zeden."

„Daerentusschen vermanen een yder, dat hij neerstelick God den Heere bidde voor den voorscreven broeder, dat hij hem die wortel der oncuyscheit eens wilde uuyter herten weeren, ende dat hij alzo mach afstaen van zijn oude vuylicheit ende sonden, ende voortan in zijnen ouderdom der ghemeinte voorlichten in godsalicheit ende cuyscheit des levens, twelcke, indient gheschiet ende datter zo goeden rapporten van zijne boetveerdicheit commen, als dat men merckelick zien mach, dat dese zijne anghe-
fol. 139. boden schultbekenninghe niet uuyt gheveynstheyt, maar uuyt waere berau des herten spruytende es, so willen hem de dienaers met gantscher herten nae den woorde des Heeren weder annemen, als eenen boetveerdighen broeder ende God den Heere daerover hooghelick dancken. Ende ter contrariën, zo hij perseverert in zijne oude vuylicheit ende oneerbaer wandelinghe, zo werden zij ghedwonghen, hem gantsch uuyter ghemeynte te werpene, updat van éénen schurfden scape de gantsche cudde niet besmett en worde, ende van een weynich zuers den gantschen deessem verdorfven."

Schultbekenninghe Brune, gheschiet Sondaeghe, 24en Decembris.

Arendt de Brune es anderwarf vermaendt gheweest, als over acht daghen, van de stucken ghementionert in die acte des selven daechs, ende heeft begheert na te commen,

1) Sampt: in vereeniging met.

Digitized by Google

zulcx als de consistorie hem uplegghen zoude. De welcke gheadvisert heeft, om derghenesse ter neder te legghen, dat hij openbare schultbekenninghe zal moeten doen, Sondaeghe naestcommenden: eerst, van dat hij int ampt der diakenen gheghrepen heeft ende hueren dienste daer mede in suspititien ghebracht; ten tweeden, vanne groote beroerte ende belastinghe bij hem in consistoriën ghebruyckt ende daernaer opentlick in de kercke.

Actum den 24en Decembris 1570 Sondaechs.

Memorie. (T'originael mitsgaders de copie, overghesett in Vlaemsche sprake, alzo die tsamen uuyten predickstoel es ghelesen gheweest, 24 Decembris, rusten int secreet der consistorie.)

Sententie des E. Besscop van Londen, onsen Superintendent, up de differenten ende gheschillen gheresen tusschen Gottfridum Wingium, dienaer des Woordts, met zijnen anhangheren ofte complicen, ende de Consistorie; welcke sententie ofte compositie de voorseyde E. Superintendent heeft belast af te lesen uutten predicstoel in Latijne ende Nederduytsche, ende ghewilt, dat daermede alle differenten, questien ende gheschillen, tusschen de voorseyde partien ontstaen, zouden terneder gheleit worden, sowel angaende de suspensie D. Gottfridi als anderssins.

„Edwinus, miseratione divina Londinensis Episcopus, dilectae nobis in Christo ecclesiae Belgicae salutem!

„Cum nuper ad nos esset delatum, Gottfrido Wingio, pastori vestro, dissidium fuisse cum praefectis consistorii, de concione quadam, quam apud vos non ita multo ante habuisset, eâque re esse factum ut, totius prope coetus studiis in contrarias partes distractis, ecclesiae vestrae disciplina periclitaretur, — nihil nos facere posse statuebamus, ad eos motus sedandos, oportunius, quam si, procuranda consensione de rebus controversiis coniungendisque eorum animis, in quibus initia illius dissidii constitissent, existimationem apud vos utriusque partis tueremur. Fieri enim non potest, ut aut publicas inimicitias priva-

Digitized by Google

torum hominum disiunctio non consequatur, aut quibus de rebus litigent ii, qui ecclesiae administrant, non etiam caeteri inter se disceptent.

„Itaque cum de homine privato queri videremus, quantum ei liceret in causa publica religionis, et quale esset iudicium faciendum de iis, qui extra eos terminos essent
fol. 140. aliquando progressi, quos sibi offiicii sui leges circumscriberent, nostrum intercessit decretum, ut ea capita, quae cum his literis contexuimus (ut nos quidem iudicamus, cum sacrarum literarum veritate congruentia), tribus verbi ministris et aliquot ex consistorio vestro selectis probarentur assensionemque publicam suo quisque chyrographo apud nos contestatum relinqueret. De privatis vero simultatibus facile impetravimus, quod volebamus ut ab hominibus, errore potius et imprudentia quam odio progressis, ut, si quid peccatum fuerit quia id, publicae concordiae causa utrinque remittendum censuerint, magis gratulandam vobis utriusque ordinis convocationem, quam adhibendam animadversionis severitatem, existimavimus.

„Quamobrem Wingium vestrum in pristinum locum ita restituimus, ut in caeteris causis nihil consistorio detrahamus, huiusque autoritatem tantam apud vos et volumus esse et optamus, quanta per instituta Ecclesiae vestrae, easque conditiones, quas deinceps vobis feremus, potest esse maxima. Valete in Christo. 23° die Decembris Anno 1570.

Decimo octavo die mensis Decembris et anno superscripto, subscripserunt proximis capitis Gottfridus Wingius, Georgius Vibotius, Bartholdus Wilhelmi, verbi ministri; Joannes Rotarius, Hercules Fremautius, Joannes Regius, Thomas Soenen, Livinus de Herde, Lucas van Reenen. Item Joannes Enghelramus, Jacobus Saluis et Anthonius Ashe.

Digitized by Google

1. Privato cuique homini aut plebi absque magistratus autoritate et consensu publicos Ecclesiae abusus privata autoritate tollere aut mutare non licet.
2. Verumtamen, si quis impulsu Spiritus Sancti huiusmodi aliquod factum aggrediatur, quemadmodum Phineas, et alii multi factitarunt, illud ad eam rationem commissum non condemnamus: at singularia huiusmodi exempla deduci debere in regulam communem, id vehementer pernegamus.
3. Impii, infideles, et Papisticae sectae homines, in magistratu constituti, sunt a fidelibus pro magistratibus habendi et adgnoscendi, et coram eis fidei professio, modo requiratur, facienda.
4. Fidelibus, ob veram religionem a magistratu in carcerem vel custodiam traditis, per vim aut carceris effractionem, aliamque quamcunque rationem, legibus patriae non permissam, sese liberare aut aliis eos ex huiusmodi custodia per vim eximere absque magistratus autoritate non licet.

Sic subscriptum:
EDWINUS LONDINENSIS.

Sigillatum in cera rubra, sigillo pendente duplici cauda.

fol. 141.

Schultbekenninghe Sara Ravets.

Up de saeke Sara Ravets, anghegheven foliis 28, 121 en 123, es in consistorien voorghegheven te delibereren, of men se met schultbekenninghe over huere onghehoorsaemheit, jeghens de consistorie bewesen, totten avontmale des Heeren ontfaen zal, ofte dat men breeder zal moeten inquireren angaende toverlijden van hueren eersten man. De advisen ghedroeghen: dewijle daer gheen tuychnis es, dat hueren eersten man noch leeft, ende datter alreede wel 4 jaren gheleden es datter niet van ghehoort es, dat men Sara zal laten ter tafele des Heeren gaen, midts

Digitized by Google

doende openbare schultbekenninghe over de stucken in de voorghenoemde acten ghementionert. Ende zo men verneempt namaels, dat hueren eersten man noch leeft, zo zal men voorder up de sake letten.

Actum 27en Decembris.

Huwelick. Gheeraert Willemssen, van Venlo, weduwaere, ende Thuenken Hermans, jonge dochtere, van ghetijdigher oude, gaven an van voorgenomen huwelicke ende versochten tghebet in de ghemeinte. De consistorie heeft haer versouck verwillicht, naerdien se Rijenier Pastor hierup ghehoort hadden, die goedt tuychnis gaf van Thuenken.

Uden in de ghemeinte ontfanghen. Pieter van Uden versochte ontfanghen te zijne in de ghemeinte. De consistorie hierup ghedeliberert hebbende, ende bevindende, datter gheen clachten commen waren sichtent de letste andwoorde hem ghegheven, staende fo. 55, heeft hem belast Saterdaghe te verschijnen metten anderen in de openbare belijdinghe.

Actum 30en Decembris 1570,
up den Nachtmaelavondt.

Huwelick. Jacob Janssen, van Maseick, ende Truijken Hubrechts, gaven an van voorghenomen huwelick, ende versochten der consistorie verwillinghe ende de ghewonelicke uutroupinghe. Pieter Boele attesterde dat de vaeder van Truyken hem belast heeft te zegghen, dat hij int huwelick consentert. De jonckman docerde oock van consente zijnder ouderen. Dienvolghende es haer versouck gheconsentert.

Togghe ende Pastors versouck. De diakenen verschenen naer costume. Naer de generale actie zo vraechden Togghe ende Pastor, oft Gottfridi leeringhe, sedert dat hij ghepredict hadde den 25 Juny lestleden (daer uut de suspensie ghesproten was), bij den Bisscop gecondempnert was of niet; dewijle daer groote dispute van was, deen zegghende jae, dander neen.

Andwoorde der consistorie. Andwoordde de consistorie, dat haer leedt was dat de

Digitized by Google

broederen met sodane vraeghen voorquamen up den nachtmaelavondt. Ende nietmin, dewijle se ghenouch ghedronghen was up de vraeghe peremptorie tandtwoorden, om alle suspitien te eviteren, so verclaerde se, in presentie aller diakenen, dat dit de sententie was van den Bisscop, die hij mondelinghe sprak, ter presentie van beiden partien: „Daer es over beyden zijden ghesondicht. Ghij, D. Gottfride, hebt daerinne ghesondicht, dat ghij uwe broederen te hoope, zonder onderscheit, verdoemt hebt. Ende ghijlieden van de consistorie, dat ghij uliederen minister, zonder weten ende advijs van uliederen Superintendent, ghesuspendert hebt". **fol. 142.**

IJnghelram presenteert generale schultbekenninghe

Mr. Jan IJnghelram handt der consistorie zeker scrift, duer Wm Togghe, inhoudende een generale schultbekenninghe over de sententie jeghen hem in Coetus ghegheven, versouckende daerup ten nachtmale gheadmittert te zijne. De consistorie zandt hem een briefken te onderteekenen, waerbij hij zoude beloven zijn schult te bekennen, nae de forme die hem tCoetus prescibeeren zal, ende daerup zoude men hem admitteren.

Handelinghe der consistorie met Guillame Cocq.

Verscheen Guillame Cocq, verclarene, also hij over zekeren tijdt te vooren noch ghedaen hadde, dat hij begheerde gherust ghestelt te zijne ende te wetene van de consistorie, of Gottfridus bij den Bisschop ghecondemnert es gheweest, qualick oft wél gheleert thebbene; ten minsten dat men hem daerof zodane bescheet ende andwoorde gheven zoude, als men den diakenen ghedaen hadde. Was hem gheandtwoordt, dat de wille van den E. Bisscop alleenlick es gheweest, dat men vercondighen zoude tguene datter Sondaghe afghelesen was, ende dat een yder hem daermede te vreden hauden zoude. Hiermede en was Guillame niet te vreden, ende zeyde uutdructelick, dat hij in de eeuwicheyt niet uphouden zoude te zegghen „dat de leere verloren hadde gheweest ende nu behouden". Zeijde ook „dat Mr. Jooris Sylvanus in dat ghevoelen zij ghe-

Digitized by Google

weest, als dat men de ghevanghenen met ghewelde mocht uut handen der hueverheyt rucken". Naer vele redenen ende propoosten meer es hem bij der consistorie anghesecht gheweest, zo hij hem als morghen niet beter gherust ende ghedisponert vonde in zijn ghemoet, dat hij hem houden zoude van den avontmale. Andwoordde Guillame, „dat zijn meyninghe was van den avontmale te blijven; doch, zo hij yemandt te cort ghedaen hadde met woorden of daet in dese handelinghe, twas hem van herten leedt". Hij es belast gheweest teender tijdt nae den avontmaele weder te commen in consistorien.

Versoucken Saal. Verscheen Jacob Saal; versochte voer hem ende etlicke andre eenen finale ende absolute andwoorde up haerlieden anghegheven schulden. Presenteren te dien fyne haerlieder boucken ende rekeninghen in te bringhen voor de consistorie, ende oock voor de notabelen, zoot de consistorie goed dynct. Versochte oock over hem ende zijne medecomplicen copie van tguene datter bij laste van den Superintendent Sondaghe afghelesen was. Dit versochte oock mede Gottfridus.

Actum 7en January 1571 Sondaechs[1]).

5 Versoucken der diakenen. 1. De diakenen versochten dat men zoude willen soliciteren an den Bisscop om eene generale authorisaetie voor de jeghenwoordighe ende toecomende diakenen, uyt crachte van dewelcke zij zouden mueghen anveerden ende administreren de becommerde sterfhuusen van de ghemeinte, zonder telcken om een bijzonder sterfhuus een nieuwe authorisaetie te behouven.

2. Ten tweeden, dat de 2 ghesuspenderde diakenen, namelick Carpentier ende Artys, in haren dienst mueghen fol. 143. ghestelt werden, dewijle de kercke hares dienst behouft.

1) Ter voorkoming van verwarring bij het gebruik, is het begin des jaars met Januari genomen. In het M. S. vindt men natuurlijk nog de oude berekening tot 25 Maart, die in Engeland eerst in 1752 is afgeschaft.

Digitized by Google

3. Ten 3en, gheven an, hoe dat 2 persoonen elckanderen verbonden hebben, up de verbuerte van 700 ℔ st., deen den anderen niet meer te betrecken ofte molesteeren voor wette. Dit verbandt es bij den eenen verbroken; dander partie gheeft de verbuerte den aermen, namelick deen helft onse ghemeinte ende dander helft an de franscher; behaudens, dat de diakenen dat vervolghen thueren coste, ende, so sij vervallen, es te vreden haere costen te rembourseren. Hierover begheeren de diakenen der consistorie advys.

4. Ten 4en, gheven an, hoe dat Pieter de Bert, visiterder van de ziecken, naer Cambrigs trecken wilt, ende heeft zijn huusvrauwe belast alle weke tontfane 5 sch. st. van de diakenen, 3 maenden gheduerende. De vraeghe es: wat zij daerinne te doen hebben?

5. Ten 5en. Daer zijn zeker broeders in de ghemeinte, die haere kinderen wel zouden doen leeren, maer hebben zeer qualick den middel om schoolghelt te betalene. De vraeghe es: ofse hierinne niet zouden mueghen van de diaekenen gheassistert zijn, ende dat Mr. Jan Cubus als schoolmeestere daertoe gherecommandert werde, diese voor eenen cleenen prijs begheert te leerene.

Andtwoordde de consistorie: Andwoorde.

Up 't1e, dat se noodich vandt sodane eene authorisaetie te vercrijghen ende daertoe oock debuoir doen wilde.

Up 't2e, daer zal men breeder mettertijdt op letten.

Up 't 3e, de consistorie vindt goed, dat de diakenen dese saeke mette fransche diakenen communiceren, ende met ghemeenen raedt ende hulpe de zaeke annemen ende vervolghen, daertoe de consistorie oock haer assistentie presenteert.

Up 't 4e, dat men Pieter de Bert de saeke up zijn conscientie bevele, dewijle hij sodane contract heeft, als dat hij 3 maenden gaigien trecken moet nae 't afsegghen van den dienst.

Digitized by Google

Up 't 5e, dat de diakenen hierin hare discretie bruycken. Men zal 't uuyten predicstoel, in de predicaetie, te passe bringhen; vermanen, dat een yder zijne kinderen ter schole schicke tot zulcken meestere, als hemlieden naest woondt ende bequame es; ende zo yemandt den middel niet en hadde, dat hij de diakenen anspreken wil, — die zullen tbeste doen.

Andwoorde der Consistorie an Saal.

Up de twee versoucken Saal, es hem gheandtwoordt gheweest:

Up 't 1e, dat de consistorie mette eerste bequame gheleghenteit delibereren zal, wat men voor andtwoorde te gheven heeft.

Up 't 2e, de consistorie vindt gheenssins gheraeden, eeneghe copie uuyt te gheven, niet meer deene, dan dandere partie.

Andwoorde an IJnghelram.

Up zeker scrift, bij Jan IJnghelram ande consistorie ghesonden, duer Willem Togghe, den 4en January, es Ynghelramo mondelick in consistorien gheandtwoordt, dat de consistorie verstaet, dat IJnghelram beloven moet, simpliciter zijn schult te bekennen, naer de forme die hem tCoetus prescriberen zal, oft datse ghedwonghen souden wesen voorts te procederen met hem, metten eerste ordene der Discipline.

Pieter Appele.

Verschijnt Pieter Appele; gheeft te kennen, hoe hij voormaels van deser ghemeinte es gheweest, daernaer
fol. 144. ghewoondt hebbende te Sandtwich, es hier wederghekeert, zonder hem totter ghemeynte te begheven, ende den dienst ende Sacramenten te ghebruycken. Voorts zo gaet er zeker quaet gheruchte achter hem. Begheert ernstelick dat de dienaers hier naer vernemen, zonderlinghe onder de Fransche ghemeinte, ende van zulcx als metter waerheit bevonden werdt, es hij bereet boete ende satisfactie te doene, metgaders de ghemeinte ghenouch te doene van zijn voornoemde afblijven, ende begheert also wederom met stichtinghe totter ghemeinte toeghelaeten te zijnen.

Digitized by Google

Ghevraecht, wat gheruchte dattet was ende waerof, zeyde dat hij liever hadde, dat ment zelve vername, dewijle het kenbaer ghenouch was. De consistorie heeft bewillicht, huer neersticheit hierin te doene.

Actum 11en January sDonderdaechs.

Togghe betaelt ende voorts bewesen.

Willem Togghe hadde dickmael versocht betalinghe van zeker verschoten penninghen, die hij voor de ghemeinte uutgheleit hadde. De consistorie heeft alsnu zijn billet overzien en daerin gheordonnert zo hier naer volcht: Eerst angaende de somme, 11.19.4 ℔ st,, die hier te vooren der voorgaende consistorie gheleendt zoude zijn, ofte uuyt name van de welcke hij die verschoten heeft, daervan heeft de jeghenwoordighe consistorie gheen kennesse willen nemen, noch haer datzelve andraghen, maer heeft Togghe an die van de voorgaende consistorie ghewesen, die de voorseyde 11 ℔ st. betalen ende daernaer tzijn tijdt in haer lieder rekeninghe bringhen mueghen.

Ende zo vele tsurplus van zijn billet belangt, beloopende 8.14.3 ℔ st., dat es hem bewesen in de mannieren naervolghende: Eerst heeft hij ontfaen van den diakenen, 2.6.3 ℔ st. Noch van Jacob Hein 3.0.0 ℔ st. Hij is ten achter van dienstghelde totter maendt van Januari pass. 1.5.0 ℔ st. Voorts zo es hij bewesen tontfane van Jan de Cueninck onthier ende lichtmesse 2.3.0 ℔ st., — commende tsamen de voorseyde 4 pertien ter voorscreven somme van 8.14.3 ℔ st.

Actum 14en January Sondaechs.

Versouck der consistorie an de diakenen.

De diakenen waren weder ontboden in consistorien, ende was van hemlieden versocht als tandere tijden, datse den dienaren wat leenen soude tot opbringhinghe van huerlieden tachterheden, ende als de dienst te vooren zoude zijn, men zoude hemlieden huere penninghen wederom gheven. Voorts datse zouden hemlieden willen schicken, omme mette dienaers om te gane alle maenden,

Digitized by Google

ghelijck men in de Fransche kercke doet. Hierup hebben de diakenen begheert tsamen te spreken ende andtwoorde te bringhen Sondaghe naest.

Angaende Enghelram. Memorie: dat op ghisteren de consistorie extraordinaerlick vergaederde, om te delibereren up de voorstellinghe Enghelrami, zo verre hij niet beloven en wilde zijn schult te bekennen. Enghelram verscheen, ende nae langhe handelinghe zo presenterde hij eyndelinghe een briefken, bij twelcke hij beloofde, onder zijn handtscrift, zijn schult te bekennen, nae zulcke forme als hem de dry kercken prescriberen zouden, doch met zeker exceptien int zelve sijn scriftken vervattet. Aldus zo es de zaeke weder
fol. 145. uutghestelt om metten drie kercken te communiquieren

Actum den 18en January sDonderdaechs.

Vermaninghe an Pauwels de Cueninck. Pauwels de Cueninck es vermaendt gheweest bij den dienaers van openbare beganghen dronckenscap, twelke de wijle hij ontkende, belovene zijn straffe ghewillichlick te draghen, zo verre als metter waerheit zulcx over hem blijcken can, — zo es gheadvisert gheweest, de ghetuyghen, die van der zaeke weten, in consistorien tontbieden jeghen Sondaeghe per Dormael. Ende alzo es Paulus laeten gaen mettene vermaninghe, tot dat men hem weder ontbieden zal.

Clachte Sanctes contra Marguinas. Balthasar Sanctes, diakene, verclaart, wat uuytstaens hebbende met Franscisco Marguina, waarvan hij hem submittert int oordeel deser consistorie. Versouct derhalfven eenen dach bestemt thebbene, ende Franciscum opontboden, om zijn saeke an te gheven. De consistorie heeft Dormael belast, Franciscum tontbieden op Sondaeghe, ende Sanctes alsdan mede te verschinen.

Angaende Enghelram. Jan Enghelram es voor consistorien verschenen, alwaer hem ghelesen es gheweest in Franchoysche ende in Duytsche de forme van schultbekenninghe ghemaekt bij den dry kercken. Hij es oock langhe ende breedt vermaendt gheweest

Digitized by Google

bij de consistorie tot boetveerdicheit ende bekentenesse zijnder feylen, die hem wederom ten deele anghewesen zijn gheweest, in zijn scrift des 20en July.

Andtwoordde Enghelramus, dat hij zijne schult gheensins ghesinnet was te bekennen nae de forme hem voorghelesen, want hij tzelve met goeden conscientie niet zoude connen doen.

Es besloten, hem dezelve forme noch eens te communiquieren, uutghescreven ende overghesett in Duytsche, ende Saterdaghe extraordinairlick te vergaederen, omme, zijn andwoorde ghehoort, te deliberen, wat voorts in de zaeke te doene staet.

Actum 21en January 1570 Sondaechs.

Tuychnis contra Pauwels de Cueninck.

Pieter Pieterssen, in „den Grauwen Hondt", tuychde, dat Pauwels de Cueninck in een Quest[1]), extraordinairlick voor Kersdach ghehouden, anghegheven es gheweest voor een dronckaert ende twistmaeker onder zijn ghebueren. Hierof zal een Ynghelsman, ghenaempt Mr. Philips, breeder tuychnis gheven. Es anghenomen bij Soen denzelven te spreken.

Verdrach tusschen Santes ende Marguinas.

Balthasar Santes verscheen teghen Franciscum Marguinas, hem heesschende de somme van 5 ℔ st. 9 sch. in renten. Franciscus kende de schult ende beloofde te betalene alle maenden 5 sch., ende zo hij een maendt in faute bleve, zo dat deene maendt dander achterhaelde, zoude de schult al ghevallen zijn. Dit accepterde Santes ende zijn als overdreghen met malcanderen, bij intercessie der consistorie.

Handelinghe met Guillame Cocq.

Guillame Cocq, in consistorien ontboden, es voorghehouden ende ghevraecht gheweest, of hij noch persisterde bij zijne beschuldinghe contra Sylvanum ghedaen, fo. 142. Andtwoordde Cocq, dat: jae. Ende was hem derhalfven belast, zijn tuychnis op den voet in te bringhen, twelcke fol. 146. hij dede. Ende bracht voor tuychen: Adriaen Daniels

1) Quest, nog in het Engelsch gebruikelijk in den zin van: gerechtelijk onderzoek.

Digitized by Google

ende Jacob van Aeken, eertijts ouderlinghen in de secrete ghemeinte tAndtworpen; dewelcke, verscheydelick gheëxaminert, ghetuycht hebben als hiernae volcht:

Tuychnis per Cocq.

1. Ende eerst Adriaen, zeyde: hoe dat hij in een Synodus gheweest es tAndtworpen, daer diversche predicanten waren, ende onder andere Mr. Jooris Sylvanus, daer besloten was, dat den Christenen vrij stondt, met bepuamen middel, sonder ghewelt, de ghevanghenen Christenen uuyt te helpen. Ghevraecht, oft hij Sylvanus heeft hooren sustineren ofte toestaen tpunct van de beschuldinghe van Cocq, andtwoordt: neen.

2. Jacob van Aeken zecht, dat hij oock in den voorghemelden Synodus was, omtrent den jaere 1562, ende onder andere ministers was daer Sylvanus. Zecht, dat daer besloten was, up tadvys ende onder de correctie van die van Londen, Geneven ende Embden, dat men de ghevanghene om de religie der hueverheit mocht uuyten handen nemen, tzij met ghewelt ofte upbraeke.

Welck besluyt Hermannus, een van de ministers die in de Synode waren, daernae heeft helpen tot excecutie stellen, int ontweldighen van twee ghevanghenen uuyt handen der sergeanten, diese nae de ghevanghenes leiden, twelck hij deposant zelve heeft zien gheschieden tAndtworpen, omtrent de Vischmerckt.

Ghevraecht, of hij wel weet dat Mr. Jooris zoude eyghentlick ghesustinert ofte verwillicht hebben tpunct, daermede Guillame hem beschuldicht, ofte dat hij tvoorseyde besluyt in de Synode soude hebben helpen voorderen ende houden staende? — andtwoordt, dat hij zulcks niet en can ghezegghen, want al waer het waer, zo es hem zulcx duer lancheyt des tijdts uuyt memorien.

Guillaume es ghevraecht of hij breeder tuychnis wilde inbringhen. Hij andtwoordde, dat hem dochte dat hij ghenouch ghedaen hadde.

Diakenen ver-

De diakenen hebben verwillicht metten dienaren om te

Digitized by Google

ganen, om tghelt van den dienst in te halen, zo an hemlieden dickmael versocht es gheweest, met protestatie dat sij een maendt ofte 2 prouven mueghen, ende zien oft zulcx zonder schade der ghemeinten zal connen gheschien. willighen om te gane metten dienaers om den predicantenghelt.

Hedent in de voormiddaechsche predicatie es der ghemeinte angheseit, bij besluyte der consistorie, als dat de jeghenwoordighe auderlinghen donderdaeghe naestcommende opentlick voor de ghemeinte rekeninghe doen zullen van huere handelinghe ende administratie van den ghelde, datse tot den dienst ontfaen hebben, ende van tguene datse in de nootlicke affairen der ghemeinte uuytgheleit ende verschoten hebben sichtent den tijdt datse in dienst der ghemeinte zijn gheweest. Vermanende derhalven een yegelick hem ten voorseyde tijde in de kercke te vindene, om de rekeninghe te hooren ende die te approberen oft wederlegghen, zo se redenen daertoe hebben. Angbevinghe nopende de rekeninghe der dienaren.

fol. 147.

Actum den 28en January Sondaechs.

Thomas Soen dede rapport van tguene dat hij vernomen hadde van Mr. Phips angaende Pauwels de Cueninck, zo hem belast hadde ghezijn den 18 ditto; twelck was, dat dezelve Pauwels een onghetijdich dronckaert ende beroerlick ghebuer es, die quaet regement in zijn huus houdt ende zijn wijf dickmael smijt. Tuychnis angaende Pauwels de Cueninck.

Donderdaeghe lestleden, 25en January, deden de auderlinghen rekeninghe van alle de handelinghe ende ontfanck van de ghelde, datse totten dienst ende anderssins ontfaen hadden, ende van tguene datse daer jeghen in de nootlicke affairen der ghemeinte uutgheleit ende verschoten hadden sichtent datse in dienste gheweest zijn totten daeghe voorscreven; welcke rekeninghe, bij adviese ende accorde der ghemeinte, gheallouert ende ghesloten es gheweest in de mannieren naervolghende: Memorie.

Digitized by Google

Eerst:

. . . . . .

Slot van de rekeninghe.

De auderlinghen int generale zijn bevonden meer uuytgheghevven thebbene dan ontfaen . . . 22.19.6 ℔ st.

Nota. Daer rust een billet, inhoudende breeder particularisaetie van deze int secreet van de consistorie.

Men es Dom. Gottfrido ten achter ende schuldich over een jaer en half, ten advenante van 30 ℔ 'sjaers . . . . . 23.15.0 „ „

Item D. Bartholdo, tot Lichtmesse naestcommende, als over een jaer ende 9 maenden, ten advenante als boven . . . . 21. 5.0 „ „

Mr. Jooris, over een jaer en half, midts 7 ℔ st. van zeker oncosten inghebrocht ende gheallouert . . . . . 21.10.0 „ „

Willem Togghe, van zeker verleet, nae uuytwijsen der acte van 11e January 1570[1] 2. 3.0 „ „

91.12.6 ℔ st.

Actum den 1en February sDonderdaechs.

Roze contra Susanna, weduwe van Jan de Roze.

Up zeker different, anghegheven bij Jacob de Roze jeghen Susanna, weduwe van Jan de Roze, zijnen zuene, es bij der consistorie gheordonnert, nae submissie van beede partien, ende nae diense Jan Beele, testamenteur van den overledenen Jan, gheëxaminert hadde, dat Jacob der voorseyde Susanna restitueren zal zulck als hij van haer heeft, als namelick: eene manshoet, een lae van een ghetauwe[2]) ende eenen korf. Ende, dat ghedaen, dat Susanna hem alsdan gheve 10 sch. st.; ende dat beyde pertien hiermede hemlieden te vreden houden, zonder meer van elckanderen te heesschene.

Yughel Marselis met weduwe Hille.

IJnghel Marselis, weduwaere, van Bruessele, ende Catherine, weduwe van Joos van Hille, gaven an van voorghenomen huwelick ende versochten haere uutroupinghe,

fol. 148. die hemlieden gheaccordert waren voor Sondaghe teerste.

1) In de uitgave 1571, Cf. p. 258, noot. 2) Weefgetouw.

Digitized by Google

Theunyn Baillys, huusvrauwe van Franciscus, es vermaendt gheweest, datse ghedoocht heeft oneerbaerheit te gheschieden thueren huuse. Zou ontkende datter faict gheschiet was; maer bekende qualick ghedaen thebbene, datse oorsaeke van suspitie daertoe ghegheven heeft, ende was te vreden haere schult te bekennen. De consistorie heeft gheordonnert, haere schult te bekennen in jeghenwoordicheit van eenen auderlinck of twee voor de gonen, diese mette voorseyde daet vererghert heeft, namelick etlicke van hueren ghebuers; twelck ze annam te doene.

Huusvrauwe Fransiscus Baillys schultbekenninghe

Actum 2en February sVrijdaechs, Lichtmesse.

Jan de Weze, van der franscher ghemeinte, weduwaere, ende Janneken Overdaats, van Enghein, zijn gheaccordert haerlieden uutroupinghe om te mueghen trauwen.

Jan de Weze met Janneken Overdaats.

Twee gheloofweerdighe broeders, Jan Beele en Gillis Zeghers, tuychen datse wel verzekert waren, dat de vrienden der dochtere hierin verwillichden.

Hiervooren, fo. 145, 18en January, staat, hoe dat Enghelramo lectura ghedaen was van de forme van de schultbekenninghe bij den Coetus ghemaeckt, ende den 20en January was weder met hem ghehandelt ende was hem de forme, in duytsche overgheset, voorghelesen. Enghelramus protesterde bij zeker scrift, dat hij met dese zijne schultbekenninghe geen prejudicie doen en wilde der leere van der overheit ende van harer authoriteit en officium, ende van der onderdanen ghehoorsaemheit tot dezelve etc.

Angaende Enghelram.

De consistorie heeft, om hem alleszins te winnen, dezelve suspitie wel willen weren, ende totter forme van schultbekenninghe ghevoucht zeker clause, inhoudende: „datse met LJnghelramo anga ende de voorseyde puncten in gheen differentie noch gheschil en hadde gheweest, noch alsnoch en was". — Aldus ghecorrigeert den 8en February

Digitized by Google

an° 1571. *Barthold Wilhelmi.* — (Welcke clause hem ghelesen ende herlesen was. Ende hij en wister niets toe te zegghen).

Daernae versochte Enghelramus, dat men etlicke stucken uuytlaeten ende etlicke puncten ende woorden versoeten zoude in de voorscreven forme, die (zo hij zeyde) te hart waren, ende dewelcke hij met goede conscientie nemmermeer zoude hebben connen bekennen. Ende, dewijle het zeer laete in den avondt was, jae, al meest 9 huuren, zo es men ghescheyden. De handelinghe wordt verdraeghen totten naeste daeghe.

Den 28en January, Sondaechs, verscheen Enghelramus, ende teekende uuyt, bij toelatinghe der consistorie, etlicke puncten, totten nombre van 8, daarinne hij veranderinghe ende versoetinghe begheerde, alzo men breeder zien mach bij den ghetranslateerde forme van schultbekenninghe.

Noch actum den voorscrevenen 2en February.

Noch angaende Enghelram.

De consistorie ghedeliberert hebbende up de uuytgheteekende puncten IJnghelrami, zo hierboven in de acte, 28 January, ghesecht es, heeft een nieuwe forme bescreven, in dewelcke sij achtergelaeten ende versoet heeft meest al dat Enghelram begheert hadde, behoudende nochtans de substantie van de 1e, om den Coetus niet te pre-

fol. 149. judicieren, up datse hem eenichsins winnen mocht ende der zaeke een eynde hebben.

Enghelramus es verschenen; hem es lecture ghedaen van de nieuwe forme, ende ghevraecht, of hij er noch yet toe te zegghen hadde. Andtwoordde: dat hij niet conde verclaren, of hijse annam of niet, voor anderstondt, dat zeker zwaricheden gheslist waren, die hier Sondaeghe lestleden invielen, terwijle men dese zaeke handelde; al twelck hij bij scrifte vervatet hadde. Versouckende, dat de consistorie tzelve lesen ende daerof oordeelen zoude.

Digitized by Google

De consistorie heeft hem voor andtwoorde ghegheven, datse gheen nieuwe zwaricheden verhandelen wilde voor de jeghenwoordighe zaeke gheslist was, daer men alreede zo veele ende langhe an ghearbeyt hadde, ende belasttese hem derhalfven cathegories tandtwoorden, of hij de forme annemen woude of niet. Enghelramus persisterde in zijn versouck ende es daermede henen ghegaen.

De consistorie heeft voorts besloten, ghemerct zijn onbehoorlicke handelinghe ende uuytvluchten, dat men hem der ghemeinte zoude voorenstellen, ende met éénen beworpen een forme, om Sondaechs daernaer van den stoel te vercondighen, inde mannieren zo hierna volcht, van woorde tot woorde:

„Christelicke Broeders ende Zusters!

Voorstellinghe Enghelrami.

„Daer es een broeder, met name Jan Enghelram, die in zeeker zaeken (door welcke niet anders dan twist ende oneenicheit in der ghemeinte ontstaen konde) van overlanck heeft blijven wederstaen niet alleene den goeden Christelicken raedt der consistorie, maer oock het besluyt der maendtlicker Vergaederinghen van den dry uuytlandtschen ghemeinten hier, binnen Londen, ende dat met verscheyden onordentlicke middelen.

„Hieraf ten vele ende verscheyden stonden vermaendt zijnde, zo wel bij den voorseyde dry ghemeinten, als bij der consistorie ende anderssins int particuliere; ende dat bij alle den middelen, neerstícheden ende lanckmoedicheden, die den dienaren mueghelick es gheweest te ghebruycken, om hem tot bekentenesse ende beteringhe zijnder feylen te bringhen, hoewel hij achter nae den dienaers eeneghe goede hope ghegheven hadde, dese vermaninghen nae te commen, zo de consistorie etlicke woorden, die hij achtede in de schultbekentenesse te hardt ghestelt te zijne, wilde een weynich versoeten; twelcke alles de consistorie nae

Digitized by Google

zijnen versoucken, om hem te moghen winnen, oock ghedaen heeft.

„Dan nochtans heeft hij ten letsten, met onbehoorlicke uuytvluchten, betoont, in zijne onghehoorsaemheit verhardt te zijne; zo dat alle menichfuldighe neersticheden, hiertoe als vooren angheleit, tot noch toe onvruchtbaer ghebleven zijn, tot groot leedtwesen ende hertgrondelicke bedroefnesse der dienaren der consistorie; die derhalfven ghedwonghen zijn, den voorseyden Mr. Jan, onsen broeder, U. L. voor te stellen, ende Ulieden al te samen te vermanen, nae heysch Christelicker liefde, die haeren naesten salicheit altijt souckene es, den Heere neerstelick voor hem te bidden, ende oock alle andere bequame middelen van vermaninghe uuyt Godts Woord an hem te gebruycken, waerduere hij ghebracht mochte werden tot warachtich ghevoelen ende beteringhe zijnder feylen, tot lof ende eere Godes
fol. 150. ende stichtinghe zijnder ghemeinte".

Sondaechs 4en February.

Nopende Jan Ynghelram.

De consistorie vergaderde smorghens voor de predicatie, om noch eens toverziene de forme van de voorstellinghe Enghelrami. Enghelram zandt duer D. Gottfridum der consistorie een scriftken, daerin hij begheerene was, metten dienaers noch eens te spreeken, belovende alle vlijt an te legghen omme tot vereeneghinghe te commen. De consistorie heeft up tzelve briefken weder ghescreven:

„Ick, Jan Enghelram, belove an te nemen zodane forme van schultbekentenesse, als de consistorie up mijn versouck ghemoderert ende Vrijdaeghe lestleden mij voorghelesen heeft, ende dezelve bekentenesse nae die forme te effectuëren Sondaeghe naestcommende, sonder langher uuytstel". Met welck briefken de consistorie ghedeputert heeft Pieter de Bert ende Jacob Heyn, met laste, Enghelramo an te zegghen, zo hij dat teeckenen woude, dat men de voor-

Digitized by Google

stellinghe achter houden zoude: daer niet meer mede voortgaen zoude.

De ghedeputerden brochten voor andwoorde, dat hijt niet teekenen woude. Ende alzo es de voorseyde forme van voorstellinghe afghelesen gheweest.

Verscheenen naemiddach, nae de predicatie, in consistorien, Jan Davelu, Reynier Pastor, Willem Togghe, diakenen, versouckene te weten, waerover sij Enghelramum zoude vermanen. Versoucken etlicker broederen angaende de voorstellinghe Enghelrami

Andtwoordde de consistorie, hoe dat het Coetus een sententie over hem ghegheven hadde ende vele met hem ghehandelt, zo van ghelijcken de consistorie oock ghedaen hadde, om hem te bringhen tot schultbekenninghe, nae de forme bij den Coetus bescreven. Na vele verscheyden handelinghen heeft hij de forme begheert te ziene. Die ghezien hebbende, zeyde: zo verre de consistorie versoeten wilde etlicke puncten, die hij zeyde te hart ghestelt te zijne ende die hij met goedt conscientie niet zoude connen bekennen, — dat hij al doen woude, dat een Christen schuldich was, also breeder in de voorstellinghe, hedent afghelesen, ghespecificert was. Hier inne heeft hij zijne beloften niet ghehouden, maer zouct met nieuwe uutvluchten ende voortbringhen van nieuwe questien ende twisten, alle de handelinghen der consistorie onvruchtbaer te maeken. Derhalfven hebben hem de broeders te vermanen over zijn wederspannicheit ende onghehoorsaemheit beyde teghen den Coetus ende zijn consistorie. Beste anvaert dese acte niet. Item Toghe. Item Davelu.

Jacob van Aken ende Ottho den Kistmaeker versochten oock te wetene, waerover zij Enghelram vermanen zoude. Hemlieden wierdt oock de voorseyde andtwoorde ghegheven. Item.

De dienaren hielden den diakenen voor, hoe men de tachterheden der kercke zoude mueghen te vooren bringhen. De diakenen gaven voor andtwoorde, so men de Psalmen Datheni toeliete te singhen, dat men een goede somme van de ghemeinte zoude upbringhen. Angaende de tachterheden.

Remeux Slosse, weduwaere, ende Ebbe, weduwe van Huwelicke.

Digitized by Google

Rems Juut, begheerden sich ten eersten avontmale ter ghemeinte te begheven ende oock ten H. Eestande, versouckene hare uutroupinghe. Resolveert: dat men ter eerster gheleghentheit der ghemeinte haerlieder voornemen angheven zal, ende, zo yemandt yet daer teghens wiste, dat hijt comme angheven. Ende daerentusschen zal men voortgaen
fol. 151. mette uutroupinghe.

Actum sDonderdaechs 8en February.

Versouck Emanuelis.

Verscheen Emanuel Demetrius, eertijts afghesneden om zeker zaeken, spruitende uuter zaeke Adriani Hamstedii, versouckende, als tanderen tijden, dat de consistorie zijne zaeke wille overzien ende oordeelen wat hij schuldich es te doene, om metter ghemeinte te versoenen. De dienaers belooft metten eerste gheleghentheit daer af te handelen.

Besluyt angaende de Prophetie.

Anghezien binnen eenen jaere herwaerts dickmael vele onstichtighe propositien ende vraeghen anghegheven zijn gheweest in de Prophetie, die men, nae ghewonelicke manniere, alhier in de ghemeinte alle Donderdaeghe houdende es, meer streckene waren tot verwoestinghe ende deylinghe der ghemeinte int twisten ende tweedracht, dan tot Godtsalighe leeringhe ende onderwijsinghe, — so es bij de consistorie voor goedt anghezien gheweest, dezelve prophetie voor eenen tijdt nae te laeten. Ende, om tzelve mette meeste stichtinghe te doene, dat de minister, wiens buerte het werdt van hedent in 8 daghen te prediken, zal in den stoel gaen prediken, ende, zijn sermoen gheëyndicht zijnde, zijn afscheet maken metten ghebede ende Psalme, zo men up een predickdaeghe doet; twelcke daernaer dandere ministers achtervolghen zullen, elck in huerlieden keer. Hierentusschen zal men raedtslaeghen, zo 't oorboirlick werdt, de Prophetie gants nae te laetene, oft anderssins yet daervan te ordonneren, dat tot leeringhe ende stichtinghe der ghemeinte zouden mueghen dienen.

Digitized by Google

Anghezien de diakenen anghegheven hebben Sondaeghe lestleden, dat men vele ghelts soude upbringhen tot betalinghe van de tachterheden der ghemeinte ende sonderlinghe van den ministren, so men de Psalmen Datheni synghen mochte, ghemerct, dat de gantsche ghemeinte daertoe van over langh groote begheerte ghehadt ende tzelve menichmael ande ouderlinghen int particulier heeft ghedaen versoucken, — so es bij de gantsche consistorie besloten gheweest, dat men vortan de Psalmen Datheni synghen zal in dese ghemeinte, behoudende nochtans den Catechismum Micronii ende de oude Kerckelicke Ordinantien; welverstaene en met expresse conditie, dat de ghemeinte huer debuoir oock te beter doe, om de tachterheden te helpen upbringhen. Ende angaene de tijdt, wanneer men beginnen zal, die zal bij de consistorie gheadvisert ende der ghemeinte anghegheven werden. Besluyt angaende de Psalmen Datheni.

De redenen, die de consistorie tot dese veranderinghe ghemovert hebben, zijn onder andere dese:

1. De groote begheerte van overlanck van meest de gantsche ghemeinte.
2. Dat de Psalmen Datheni in beter ende bequamer Nederlandtscher sprake staen.
3. Datse accorderen in de wijse mette Francsche Psalmen.
4. Datse in alle ghemeinten in IJnghelandt ghebruuct worden, uutghenomen hier ende te Sandtwichs, ende voorts in alle ghemeinten over zee.
5. Dat men onghetwijffelt dese, ende niet de guene Uutenhovii in onse Vaederlande overal singhen zal, zo de Heere ons daer eens openinghe verleendt, etc. fol. 152.

Sondaechs 11 Februry 1571.

Als hedent, nae den besluyte des Coetus, Maendaeghe lestleden ghedaen, es der ghemeinte anghegheven gheweest, hoe dat men vortan gheen lidtmaten deser ghemeinte, wie Besluyt angaende et trauwen in de yngelsche kercken.

Digitized by Google

datse zouden mueghen wesen, en zal toelaeten te trauwen in de ijnghelsche kercken, tenzij datse hare uutroupinghe alvooren ghehadt hebben in dese ghemeinte.

Oppositie ende quytinghe derzelve angaende thuwelick van Janneken Overdaedt met Jan de Weze.

Verscheen Olivier van de Fede, van buuter ghemeinte, ende vertoochde hoe Janneken Overdaadt, een suster deser ghemeinte, verlooft met Jan de Weze, omtrent een maendt voor Kersmisse lestleden, hem leedde in zeker herberghe, ghenaempt „tSt. Janshoof", bij Ludtgat[1]), alwaerse hem beloofde nemmermeer gheenen anderen man te neemen dan hem, Olivier, alwaert oock dat haer moeder daerin niet en consenterde.

Ghevraecht, of hij oock haer reciproquelick sodane belofte ghedaen heeft, andtwoordde: „hij hadde zo vele ghedaen, als dat hij niet vrij staen zoude, een ander te trauwen". Anderwarf ghevraecht, wat woorde hij ghebruuct heeft in de belofte die hij huer dede; item derdemael, vierdemael, etc., en heeft daerup niet willen andtwoorden, dan altijdt met twijfelachtighe redenen ende uuytvluchten.

Janneken, hierover gheëxaminert, bekende wel datse met hem inde voorseyde plaetse gheweest hadde, aldaer van hem versocht ende gheleedt zijnde, maer en heeft hem noint absolute belofte ghedaen, dan met conditien, zo haer moeder daerinne consenterde ende de persoonen, die se hier heeft voor huer vrienden; mette welcke zou huer beraet ghenomen hebbende, heeft hem afghesecht voor Kersdach lestleden, zo datse gheenssins acht, an hem ghehouden oft verbonden te sijnen.

Tuychnis voor Janneken.

1. Jan Beele, een broeder deser ghemeinte, tuychde hoe dat hij Olivier Maendaeghe lestleden up dese zaeke examinerde, dewelcke hem bekende, datter noint effectuële belofte en was, dan een alleenlick, ende eene raminghe ende voornemende futuro. Beele vermaende hem hierover ende hij bekende zijn faulte. Daernae es Olivier

1) Ludgate's hill.

Digitized by Google

ghecommen, in presentien van Beele ende Jan Feuillot, daer hij Janneken de handt gaf, zegghende: „vaert wel, God gheve u geluck ende salicheit", ende bekende, dat hij dese oppositie voortghestelt hadde, omdat Janneken hem voor een dronckaert ghescholden ende gheblammert hadde.

2. Jan Feuillot, hierop ghehoort, verclaerde, dat het warachtich was.

3. Dhuusvrauwe van Gillis Zeghers tuychde, dat de jonckman ende de dochtere beyde thueren huuse hebben ghezijn over een maendt, daer hij, ghevraechd zijnde, of hij yet wiste te zegghen tot huer, expresselick andtwoordde, dat: neen. Zeyde voorts: „diet zegghen, en zegghent uut mijnen monde niet".

4. Hubrecht Elinck, auderlink, tuychde, dat hij Olivier vraechde up de Kersavondt lestleden, hoe het stondt met hem ende Janneken, ende dat Olivier hem voor andtwoorde gaf: „die kersse is uuyte". fol. 153.

Besluyt. De consistorie, de zaeke gheëxaminert hebbende, — anghemerct Olivier gheen prueve en con voortbringhen, ende al dade hij, dat het een clandestine belofte es, die, naer Godlicke ende weerlicke rechten, nul ende van onweerden es, daerbeneven oock maer van eender zijde ghedaen, — heeft de oppositie verclaert voor nul, ende gheordonnert voortganck. Daerentusschen Janneken vermaendt van huer groote lichtveerdicheit ende stouticheit, van datse met een jonckman alleene huer vervoordert hadde in een herberghe te gane, waerover zou leetscap toonde ende huere schult bekende.

Rutgher Steven contra Sebastiaen Pietersen. Rutgheer Steven beclaegde sich van Sebastiaen Pietersen, schoolmeestere, van dat hij zijn kindeken, dat hij met hem besteet hadde, al te onredelick ende onchristelick ghehandelt hadde, waerof het een groote ziecte ghecreghen heeft, — versouckende dat Sebastiaen hierof beteringhe doe ende doncoste van meesteren betaele. Zecht, dat hij Sebastiaen hierover anghesproken heeft, ende hem

Digitized by Google

ghepresenteert, de zaeke bij mannen te laeten slissen, ter presentie van Hans Clarcx ende Gheeraert Artijs, maer hij wilder selfs nyet nae hooren. Es gheordonnert, dat Rutgheer zijne tuughen inbringhen ende Sebastiaen voor consistorien alsdan doe verschijnen.

Pieter de Bert, auderlinck, verclaerde, ende Hubrecht Elinck, oock auderlinck, tuychde, dat zij ghehoort hebben van de ghebuers, als dat Sebastiaen tkindt te middernachte ende tontijde onredelick ghesmeten heeft, ende daerover van etlicke broederen vermaendt gheweest.

Etlicke broederen angheven angaende de voorstellinghe Ynghelramy.

Verschenen Jacob Saal, Franchois ende Jan Clercx, Jan Davelu, Gheeraert Artijs, Guillame Cocq, Jacob van Aeken, ende noch 4 of 5 andere broeders. Vertoochde Saal uut naeme van al:

Ten eersten, hoe dat int voorstellen Enghelramii d'ordeninghe der Christelicke discipline van Jan à Lasco, hier van ouden tijden ghebruuct, niet gheobserveert hadde gheweest. Item, dat de dienaers zijnen naem, ende niet zijn zonden, hadden verclaert.

Ten 3en, dat sij in de consistorie verschenen waren, om zijn feylen te wetene, ende dat men hemlieden versonden hadde an Enghelramum.

Ten 4en. Zij hebben Enghelramum vermaendt, volghende de belastinghe van de consistorie, ende hij heeft hemlieden zijne andtwoorde ghegheven in 2 briefkens, die sij der consistorie presenteerden omme toverziene, ende daerinne te handelen tot behoudinghe ende niet tot verderfve. Versochten ook te ziene de sententie, die tCoetus over hem ghegheven heeft, want hij hemlieden wijs maect, dat dezelve inhoudende es saeken, die zeer teghen Gods Woordt strijden.

De consistorie heeft alvooren de broederen vermaent van huerlieden onordentlicheit ende lichtveerdicheit, datse de consistorie quamen beschuldighen, hoewel sij schoon gheprotestert hadden, dat sijt niet beschuldicherwijse gheseit hadden, — hemlieden vertooghende wat hueres officium was

Digitized by Google

in dese zaeke. Ende voorts, antwoordende up de anghe-
ghevende puncten, verclaerde:

Up 't1e, angaende de ordeninghe: dat de consistorie daeranne niet zo preciselick verbonden en es, want daer vele ordeninghen zijn int ordinantiebouck, die niet gheobservert en worden in alle zaeken. Oock zo en was dordonantie, die zij voorwendden, niet ghebruuct gheweest in vele zaeken bij de voorgaende consistorie. fol. 154.

Up 't2e: dat was bij den broederen niet warachtelick voortghestelt, want et contrarie blijct bij de afghelesen forme van de voorstellinghe.

Up 't3e: dat was oock zo niet als zij aangaven.

Up 't4e: de consistorie heeft de scriften Enghelramy overzien, ende zecht, dat dezelve inhouden: eensdeels, van zijne ghewonelicke uuytvluchten, ende eensdeels, zaeken, daerinne hij der waerheit te cort doet.

Up 't5e: de consistorie zal adviseren, ofse de sententie des Coetus voor de ghemeinte publiceren wil, of niet.

Ende voor een afscheet verclaerden de dienaren den broederen, dat se niet en verstonden, hoedatse mette voorstellinghe de ghemeinte tot revisituers van de handelinghe ende sententie stellende waren, opdat een yder van de saeke nae zijn verstandt zoude gaen oordeelen; want dat en waere gheen rechte ordeninghe, maer een ghewisse confusie ende werringhe, die oorsaeke gheven zoude van de ghemeinte gantz partijdich deen teghen den andere te maeken. Derhalfven vermanen de dienaers den broederen: datse haer schuldighe plicht beter ande voorseyde Enghelramum bewijsen zouden, — int corte anbringhen, watse met hem uutgherecht hebben volghende de vermaninghe, over 8 daeghen ghegheven an Jan Davelu, Renier Pastor ende andere, — ende zo Enghelram hem van onghelijck wil beclaeghen, daer zijn andere kercken, daer es de E. Superintendent, an dewelcke hij zijn doleance doen mach. Dat es de rechte ordene ende middele, ende

Digitized by Google

niet den guenen, die de anghevende broeders voorstellen, waermede zij schijnen, selve kennesse van de zaeke te willen nemen, twelck hemlieden niet toe en compt, als voorseit es.

'sDonderdaechs 15en February.

Tuychnis voor Rutgheer Steven.

Mayken, huusvrauwe van Coenraad Janssens, uyt Zuudtwerck[1]), tuycht, dat se 8 daeghen voor Kersdach zach Sebastiaens huusvrauwe tkindt van Rutgheer steeken in eenen heemer met coudt water, metten eers ende voeten, ende gaf daernaer noch eenen oorbant[2]) of twee.

Cornelis de Vos ende zijn huusvrauwe bekennen haere schult.

Verscheen Cornelis de Vos ende Margriete van der Eertbrugghe, daervan ghementionert es fo. 126, verclarende, hoe dat se sich hadden laeten tsamen spreken in de ijnghelsche ghemeinte, overmidts datter gheen tijdinghe van Andtworpen en quam, ende dattet hemlieden niet gheleghen en was, zo langhe te verbeyden. De consistorie heeft se vermaendt van huere feylen, ende voornemelick Cornelis van zijnen lueghen; waervan zij beyden berau ende leedtscap betoonden ende haer schult bekenden; versouckende in de ghemeinte ontfanghen te mueghen zijn, ende belovende voortan stichtelijk te leven. Zijn belast Sondaeghe te verschinen, metten andworde, in de examinaetie des gheloofs.

Beste gheeft Enghelrams scrift over.

Ghelain de Beste gaf der consistorie een scriften, dat Enghelram hem hadde voor andtwoorde ghegheven, als hij hem vermaende.

Protestatie Gottfridi.

fol. 155.

Also men dacten van de voorgaende dach las voor consistorie, nae costumen, ende ghecommen zijnde totte 2 besluyten angaende de Prophetie ende de Psalmen, zo protesterde D. Gottfridus daer jeghen, dat hij van anderen ghevoelen was, maer en wilde hem jeghens de consistorie niet opposeren. Ende eerst angaende het naelaeten der Prophetie, zo men hem zulcx opleyde, hij zoudt nae-

1) Southwark. 2) Oorbant of Oorwant: klap.

Digitized by Google

commen. Ende angaende de Psalmen, hoewel hij oock contrarie ghemelt, nochtans zo men de ghemeinte daermede voorderen conde, hij en wildet niet teghen. De gantsche consistorie verclaerde hierjeghens, dat hij zijnen voyx int besluyt absolutelick gaf totter veranderinghe der Psalmen.

Angaende de voorstellinghe Enghelramy.

Verschenen Lucas Mayaert, Clement van Driessche, Lucas d'Heere, Joannes Moyenssne, Franciscus Marguinas, vertooghende, hoe se te samen Ynghelramum vermaendt hadden, ende met hem ghehandelt hebben volghende de voorstellinghe. Ende zulcx alsse met hem uuytgherecht hebben, dat hebben sij bij scrifte vervatet, twelck zij der consistorie overleveren.

Beclaechden sich de voorseyde broederen van datter etlicke andere waren, als: Jacob Saal, Claude Dotignys ende haere complicen, dewelcke versamelinghen houden, ende Enghelramum schinen voor te stane jeghens de consistorie, waeruuyte vele twisten, factiën ende tweedrachten ontstaen onder de gantsche ghemeinte. Ende niet alleene versamelen dezelve personen in de kercke, maer oock buuten op straete, ghelijck zij, vertoonders, Sondaeghe avondt zeer laete selve ghezien hebben. Dit zelve tuychde oock Arendt de Costere warachtich te zijne, ende vermaende se te scheyden, om de ijnghelsche gheen erghernesse te gheven.

Marguinas beclaechde sich, dat Enghelramus hem weder voor de broederen beschuldicht hadde van den Uria'sbrief, ende begheert daerom een eynde ghemaect thebbende van de zaeke.

Huwelicke.

Tobias de Bey, weduwaere, ende Agnees van der Poest, versoucken sich ten huwelick te begheven. Agnees begheerde huer ter ghemeinte te begheven. Huer vaedere, Adriaen Verpoest, verscheen mede ende consenteerde int huwelick. De dienaers hebben haer versoeck verwillicht ende belast Agnees, Sondaeghe in de examinaetie te verschinen.

Digitized by Google

Angaende de voorstellinghe Enghelram.

Verschenen wederom Saal, Dotignys, Lamoot, Togghe, Clercx, Artys, Pieter de Bert; begheerende, dat de zaeke Enghelrami tot Godlicken ende Christelicken eynde mochten ghebrocht werden.

Ende onder anderen differentie, diese zeer vele hadden metter consistorie over desen handel, verclaerde Saal, dat hij niet voor recht achtede, dat de Coetus finale sententie ghesproken hadde over Enghelrams boucxken. Achtede oock, dat den Coetus zulcx niet en vermochte, noch oock daertoe gheautorisert es, ten waere dat men dautorisaetie toochde.

Item, ten was hemlieden niet ghebleken, noch van Enghelram, noch van ons, dat Enghelram wederspannich, hartneckich ende onghehoorsaem zij gheweest.

Item, ten was gheen mannieren, sodane clausen bij te voughen, als de consistorie achter de schultbekenninghe Enghelrami ghevoucht hadde, te wetene: „als dat se niet different en waren met Enghelramo". Lamoot zeyde angaende den Coetus: „dat de consistorie zeer qualick ghedaen hadde etc., datse der ghemeinte sodane een jock up den hals hadde ghelecht, ende deselve ghebracht onder de slavernye des Coetus". Alle dese beschuldinghen ende bezwaringhe zijn eensdeels mondelinghe beandtwoordt ghe-
fol. 156. weest, ende zal de consistorie tzijnder tijdt noch breeder daerup letten.

Voorts, zo was hemlieden de forme der schultbekenninghe voorghelesen, ende ghevraecht: „ofse bevonden dat Enghelrams leere daerbij gecondempnert was? Ende so se zulcx niet en bevonden (ghelijck se verclaerden dat: neen), dat se sich te vreden houden souden".

Huwelick.

Nicolas de Cueninck ende Janneken Rombout, weduwe van Adriaen Vermote, versochten sich ten H. Eestande te begheven. Janneken begheerde haer ter ghemeinte te begheven, ende voor haerlieden uuytroupinghe begheeren tghemeyne ghebet Sondaeghe naestcommende. De consistorie heeft haer versouck verwillicht.

Digitized by Google

Sebastiaen Pieterssen es vermaendt gheweest over de zaeke, teghen hem anghegheven over 8 daghen bij Rutgheer Steven. Hij ontkende tkindt onbehoorlick ghehandelt thebbene, anders dan int coudt water ghewasschen. Ende alst van sijnent ghinck, zo was het fray ende ghesont. De consistorie vermaende hem, met zijn partie te vereenighen ende versoenen. Vermaninghe an Sebastiaen Pietersen.

Verscheen Jan Enghelram, ende versochte, men soude zeker zijn scrift anveerden ende tzelve overlegghen in de handelinghe zijnder zaeke. De consistorie heeft de saeke verdraeghen tot Saterdaeghe na noene. Enghelram presenteert een scrift.

Saterdaechs 17en February extraordinaire.

Enghelrami scrift wierdt ghevisitert. Ende anghezien hij bij tzelve scrift beschuldighende was de consistorie ende den Coetum van onrechtelick in zijn zaeke, ende voornemelick in de suppressie zijns boucxkens ghehandelt thebbende, zo men bij de ghesublinierden woorden ende redenen zijns scrifts, sien mach, — zo es besloten gheweest, sanderdaechs der ghemeinte an te gheven, dat een yder voor hem den Heere zoude willen bidden etc., ende dat men daerof een formeken maeken zoude, twelcke eenen auderlinck belast was. Dit staet in de acte van Donderdaghe. De Enghelramo.

Tguene dat hier meer toe dient tot dese acte, dat staet fo. sequenti, suo titulo.

Ynghelram was ghevraecht in dese handel, of hij bij zijn scrift persisterde. Hij andtwoordde dat: jae. Was hem gheseit, dat de consistorie met hem voor dit mael ghedaen hadde, ende dat hij wel henen gaen mach. Versochte Enghelram noch eens de forme van schultbekenninghe, alzo die ghemoderert was, te ziene, ende met een keersse in eenen houck van de kercke, presentibus Dno Gottfrido en eenen auderlinck of twee, te examineren. T'es hem toeghelaeten gheweest. Alzo hij dienvolghende met Gott., Thomas Soenen ende Jan de Cue-

Digitized by Google

ninck besich was, quam Mr. Jans Saal, Jan Lamoot, Claude Dotignys ende anderen, versouckende een woordeken te mueghen spreken. Dat was: „Broeders, ghij zijdt hier besich met Enghelram, om de forme te teekenen; zo protesteren wij daer jeghen, dat wijt niet en houden voor goedt, want tes onse cause, ende men doet ons ongelijck, ende wij willen de sake verandtwoorden."

Sondaechs 18en February 1571.

Besluyt angaende Enghelramum.

Een van den auderlinghen hadde een cleen formeken ghestelt, in de mannieren naervolghende: „Christelicke Broeders ende Zusters! Dewijle onse broeder Jan Enghelram, die uwer L. over 14 daeghen voorghestelt es gheweest, noch al wech blijft, persisterende in zijne onghehoorsaemheit, tot groot leetwesen ende bedroefnesse van den dienaren, so heeft de consistorie voor goedt anghezien, uwer L. an te gheven, eer men totte tweede voorstellinghe compt, dat een yder neerstelick den Heere voor hem wilt bidden, opdat Hij hem zijn herten opene, ende waere ende ongheveynsde kennesse gheven sijnder feylen, opdat hij deselve, alzo recht insiende, boeten en beteren mach, ende also Gode ende zijne ghemeinte haere behoorlicke ghehoorsaemheyt bewijsen, ende niet langher wijs
fol. 157. blijven in zijn eyghen ooghen."

De voorseyde forme wierdt bij de andere auderlinghen ende predicanten, in de kercke zijnde, ghelesen ende gheapprobeert, ende overzulcx D. Gottfrido in handen ghegheven, om af te lesen naer zijn predicaetie. D. Gottfridus anveerdet scrift, maer en las het niet af, noch en maecte van Enghelramo gheen mentie in zijn ghebet. De consistorie, hierup vergaederende terstondt nae de predicatie, heeft Gottfridum afghevraecht de cause van sodane naelaetinghe. Hij andtwoordde, dat hij tscrift niet hadde connen bequamelick lesen, ende voorts, dat hij int gene-

Digitized by Google

rale ghebeden hadde voor de zwaricheit, die in de ghemeinte was, datse mocht nederghelecht worden. Zeyde oock: „al hadde hijt scrift bequamelick connen lesen, zo zoude hijt niet ghedaen hebben, omdat het streedt teghen zijn conscientien. Want Enghelram hadde hem een scrift in de handt ghegheven, om mette consistorie te communiquieren, twelcke hem zo billick dochte, als dat men ten onrechte hem zoude beschuldicht hebben mette voorseyde forme". Hierjeghens es geprotestert gheweest bij de consistorie, om tzijnder tijdt te ziene of Gottfridus rechtelick hierin ghedaen heeft.

Nae middach.

Pauwels de Cueninck, daervan breeder bescheet es in 2, zo 3 acten, beghinnende van fo. 145, es vermaendt gheweest van erchelick dronckenscap buuten ende binnen huuse an hem ghespuert, ende van ongheschictheit van leven. Hij bekende zijn schult, ende was oock te vreden zulcx opentlick te doene voor de ghemeinte; twelck de dienaers gheordonnert hebben Sondaeghe te gheschiene, met benoeminghe zijns naems sonder jaewoordt. Schultbekenninghe.

Jan Godtscalck, Cypriaen de Rijcke, Adriaen Ghijselen, Bastiaen Huekens, vertoochden, hoe Enghelram over 14 daeghen voorghestelt hadde gheweest. Ende, dewijle het nachtmael anstondt, ende dat mer hedent niet afghehoort en hadde (hoewel nochtans D. Gottfrido daervan last ghegheven was in de stoel, zo zij verstaen ende eensdeels ghezien hebben), zo was huerlieden begheerte te wetene, hoese hemlieden in dese deele te draeghen hebben met Enghelramo, ende of hij boetveerdich es of niet. Was hemlieden gheandtwoordt, dattet besloten hadde gheweest zeker briefken te lesen van den stoel; maer overmidts zeker zwaricheit, die D. Gottfridus ghepretendert heeft, zo heeft hijt niet begheert af te lesen; waervan hij zijn

Digitized by Google

fol. 158. verclaringhe ghedaen heeft an de consistorie, dewelcke met hem daerover handelen zal tsijnder tijdt.

Actum 23en Februari 'sDonderdaechs.

Schultbekenninghe Raesvelt.

Hans Raesvelt es vermaendt gheweest van beganghen dronckenscap ten diverschen stonden, waerover dickmael clachten ghebracht zijn gheweest. Hij bekende zijn schult, ende was te vreden nae te commen zulck als de consistorie hem zoude uplegghen. Es gheadvisert: dat hij Sondaeghe opentlick schultbekenninghe doen zal, met benoeminghe zijns naems ende beandtwoordinghe met een jaewoordt; ende voorts thuus an alle de guene, die hij gheërgert heeft.

Weduwe Pruet beclaecht Pieter de Pruet.

Barbele, weduwe van Jan de Pruet, beclaechde huer van Pieter de Pruet, hueren zwagher, van zeker onghelick, dat hij huer zoude ghedaen hebben angaende de successie van Jan de Pruet, d'oude, huerlieder vaedere. Pieter, hierup ghehoort, seide dat hij bereyt was, staet te maeken van de goederen van den overledene ende voorseyde weduwe toe te legghen, zulck als huer toe quam. Hiermede was de weduwe te vreden.

Uxor Bauwens doet schultbekenninghe.

Mayken, huusvrauwe van Joos Bauwens, presenterde huer voor consistorien, om boete te doene ter cause van zekeren val, zo men zien mach in de acte van hueren man, bescreven fo. 126. Ende brachte voor tuyghen Gooris de Meyere ende Lieven Moeraert, van Ghendt, dewelcke attesterden als dat se wel wisten, dat Mayken te Ghendt versoent was mette secreete ghemeinte, ende gaven redene van huerlieden wetenscap. Es gheadvisert: datse opentlick haer schult bekennen zal Sondaeghe naestcommende, ende met een jaewoordt andtwoorden, zonder dat mense annemen zal, zo men ghewonelick es, overmidts datse alreede in de ghemeinte Christus anghenomen es, waervan men verclaringhe doen zal in dese schultbekenninghe.

Digitized by Google

Angaende de zaeke van Guillame Cocq, de consistorie heeft overzien dacten, hiervooren foliis 142 ende 145 ende 146, metghaders zodane briefven ende bewijssen, als hij overgheleit hadde, — ende heeft hem voor sententie ghegheven als hiernae volcht: Sententie angaende de de saeke Guilleny Cocq.

„Guillame, broeder, ghij hebt gheseit dat de leere verloren hadde gheweest, ende nu ghevonden es, waerinne ghij qualick ghedaen hebt; want ghij behoordet de vermaninge der consistorie anghenomen thebbene, die u vermaendt tot vrede ende stillicheit. Voorder, angaende u prueve van tuyghen ende briefven, die ghij inghevoert hebt, zecht de consistorie, dat die inpertinent ende onpropoostelick es, ende vermaendt u anderwarf tot vrede ende stilheit. Oock zo vermaendt se u, dat ghij qualick ende onchristelick ghedaen hebt, den 11en February, met te zegghen teghen de dienaers in consistorien: „Paus, Paus", als ofse pauselicke tyrannie ghebruucten, als se niet juuste nae uwen zin handelen.

Guillame bekende hiervan sijn schult, ende versochte ten surpluse acte van dies voorseyt es. De consistorie andtwoordde: datse daerup tzijnder tijdt delibereren wilde. fol. 159.

Govaert Poortman, die der ghemeinte voorghestelt es gheweest den 23en July lestleden, zo men zien mach fo. 97, verschien voor consistorien met Ynghelbert Kempen ende Jan Pieterssen, die belast hadden gheweest acht te nemen up tleven van Govaert, ende tuychden, datse ghezien hebben, dat hij hem eerlick in dese tijdt van prueve ghedreghen heeft; versouckende ghesaemdelick, dat Govaert zoude toeghelaeten zijn ten avontmaele. De consistorie, up de zaeke gheadvisert hebbende, heeft hem anghenomen ende toeghelaeten; behoudens, dat hij openbare schultbekenninghe doe, met beandtwoordinghe van een jaewoordt; twelcke hij beloofde te doene. Schultbekenninghe Poortman.

Digitized by Google

Actum 24en February Saterdaechs.

Ebe, weduwe van Rems Juyt, heeft belooft, certificatie te bringhene van huer voorgaende leven, over zee gheleedt. Ende, zo men metter waerheit bevonde, datse culpable ware van eeneghe boose stucken, als tooverie of dierghelicke, oft datse om sodane cause publycque schande gheleden hadde van de hueverheit, so belooftse openbare boetveerdicheit ende satisfactie te doenen. Hierup es zou gheadmitterd ter ghemeinte, ende te mueghen trauwene.

Angheven der diakenen. De diakenen verschinen nae costume, ende doen etlicke van hemlieden zeker vraeghen an de consistorie. Togghe doet zeker vraeghen, bij scriften ghestelt.

Andwoorde der consistorie. Up alt welcke gheandtwoordt wierdt bij de consistorie, als hiernaer volcht:

Ten eersten, angaende de Prophetie; datse niet gantsch afgheset, maer om ghewichtighe oorsaeken voor eenen tijdt ghesuspendert es.

Ten tweeden, angaende Ynghelram was hemlieden gheandtwoordt, als Sondaeghe lestleden Jan Godtscalck ende etlicke andere, fo. 157.

Togghe wierdt gheandtwoordt: up 't1e article zijns scriftes, dat hij onrechtelick beschuldichde de procedure, an Ynghelram ghebruyct, ende voorts d'ordonnantie van tCoetus, dewijle de Coetus bij den Superintendent gheauthorisert was.

Up 't3e: de consistorie was wel te vreden, dat hij desavouerde dacte van den 4en February, daer de diakenen angaven van de Psalmen Datheny. Beste en Davelu versochten oock gheteekendt thebbene, datse in dat angheven der diakenen niet verwillicht en hadden. Ende up 'ttweede van de Prophetie was gheandtwoordt als te vooren.

2e Voorstellinghe Enghelrami. Jan Enghelram hadde der consistorie een ghescrifte ghedaen presenterende bij D. Gottfridum, in daten 21en

Digitized by Google

February. De summa daervan was, dat hij bereet was nae te commen sodane schultbekenninghe, als hem de dry kercken hadden voorghescreven, salvo, dat daermede der heylsame leere ende der waerheit, in zijn scrift vervatet, gheen prejudicie en gheschiedde. De consistorie, up de zaeke gheadvisert hebbende, heeft besloten, de tweede voorstellinghe te doene als morghen, ghemerct, dat Enghelrami scrift niet dan een uuytvlucht en was. Want hij niet en conde bewijssen, dat de schultbekenninghe eenichsins der leere ende waerheit te cort dede; zij en was oock niet ghefondert up eeneghe leere, maer alleenlick up onghehoorsaemheit ende wederspannicheit jeghens de consistorie ende den Coetum bewesen, ende up lasteringhen ende onrechte beschuldinghen. fol. 160.

De forme van voorstellinghe gheproiectert wesende, ende bij de gantsche consistorie gheapprobert, es aen D. Gottfrido voorghehouden gheweest, die sanderdaechs prediken moest. D. Gott. protesterde, dat hij se niet uuytlesen conde, want se teghen zijn conscientie street. Derhalfven es gheadvisert gheweest, de diakenen weder in te roupen ende hemlieden de zaeke voor te houden, om huerlieden advys hierup thebbende. De zaeke vertoocht zijnde, huerlieden advys ghedrouch, dat de minister, wiens keer het was te prediken, schuldich ende ghehauden was tbesluyt der consistorie te vulcommen, al wast dat hij van contrarien advyse was, ten waere hij claerlick betoonen conde, dat de consistoriebesluyt uutdructelick teghen Gods Woordt strede. Togghe ende Davelu, diakenen, en stemden hierin niet metten anderen. D. Gottfridus heeft eyndelinghe verclaert, dat hij de forme aflesen zoude met zeker protestaetie, die hij dede voor den diakenen, dat hij de gantsche procedure van den zaeke van den eersten beginne ghedesadvouert hadde ende noch dede.

Handelinghe ende anghevinghe van Saal ende andere.

Waren voor consistorien ontboden: Saal, Lamoot, Dotignys, Clercx, Artys, ende ghevraecht, ofse persisterden

Digitized by Google

bij sodane oppositie, alsse anghegheven hadden den 17en February, teghen de schultbekenninghe Enghelrami, fo. 157, ende voorts bij sodane wedersprekinghe, als zij teghen de ordeninghe des Coetus ghedaen hadden den 15 February, fo. 155. Gaven voor andtwoorde:

Eerst, angaende doppositie, dat die qualick verstaen hadde gheweest; want huerlieden zegghen was dit: zo Enghelram dese schultbekenninghe zoude annemen, zo dynct ons, dat wij daermede bezwaert zouden zijn, angaende de leere des boucxkens.

Ten tweeden, verclaerde Lamoit, dewijle daer noint zulcke ordeninghe hadde gheweest (als dat men in de plaatse van de consistorie ende voor den Superintendent, de broederen voor de dry kercken zoude betrocken hebben, gelijck men nu doet) dat zulcs een jock es, stellene nietmin sijn advies onder beter.

Voorts, zo gaven de voorseide broederen an etlicke zwaricheden, daervan zij van der consistorie begheerden vuldaen te zijne.

Eerst: zo achteden sij, dat de eerste voorstellinghe Enghelrami streed teghen Gods Woordt ende onse orden der discipline; want Enghelram met verscheiden scriften altijts schult te bekennen angheboden heeft, ende de consistorie heeft hem voorghestelt als hartneckiche rebel ende wederspannich.

Ten tweeden: de consistorie hadde hemlieden verclaert den 11en Februari, dat de schultbekenninghe nae Enghelrami eyghen versouck ghemoderert was, ende den 15en ditto verstonden zij, als dat de consistorie de veranderinghe of moderaetie zelve ghedaen hadde naer haere conscientie, uuytghenomen 2 of 3 puncten, diese niet
fol. 161. veranderen en conde.

Ten derden: de consistorie hadde Enghelram ghedronghen, up peyne van excommunicaetie, den Coetus zich te onderwerpen, denwelcken hij nochtans gheen ghehoor-

Digitized by Google

saemheit schuldich en was. Item, etlicke in den Coetus hadden sich partiën bewesen teghen Enghelramo.

Ten vierden: hoewel hij hem ten letsten onderworpen heeft den Coetus, zo heeft hij nochtans zijn behoorlick verificatie niet mueghen inbringhen.

Ten vijfden: Enghelramus heeft zijn scrift secretelick ghescreven, ende ghijlieden (Sc. consistorium) hebbet openbaer ghemaect.

Ten zesden: de dienaers hebben niet alleene Enghelram in quade suspitie ghebracht, maer oock hemlieden, anghevers, midts dattet boucxken verboden es, up beschuldinghe van valscher ende papistigher leere, twelcke zij te vooren, in dienste sijnde, gheapprobert hadden.

Up al dese heeft de consistorie dach ghenomen, om te andtwoorden ter naester gheleghentheit.

Actum 'sDonderdaechs 1en Marty.

Oppositie Thiery teghen de Psalmen.

Ghelain de Beste verclaerde last thebbene van Loys Thiery, bij ghescrifte der consistorie te kennen te gheven, als dat hij hem opposerde teghen tsinghen van de Psalmen Datheny; versouckende daerteghens ghehoort te zijne door den E. Superintendent. Hij presentert Togghe ende Pastor als ghetuyghen.

Huwelick.

Willem Proost, van Valckenborch, ende Mayken, weduwe van Pieter Verelst, zijn verwillicht te huwene. Willem hadde an zijn vrienden ghescreven, maer gheen andtwoorde ontfaen. Daer was tuychnis van zijn vroom leven, ende dat hij hier omtrent 5 jaren ghewoondt hadde. Hij beloofde sodane straffe te onderstane, als men hem zoude oplegghen, zo verre daer eeneghe zwaricheit over hem quame ende bleke, waerduere thuwelick verachteren mocht.

Idem.

Adriaen Verbeke, van Steenweick, weduwaere, ende Susanna Happaerts, weduwe van Jan de Roze, zijn verwillicht te huwelicken.

Digitized by Google

Idem. Laureins Thomassen, van Venlo, met Juyt, weduwe van Pieter Janssens, zijn verwillicht te huwelicke. Men zal Sondaeghe een ghebet doen, ende binnen 8 daeghen daernaer de 1e uutroupinghe.

Enghelram. Verscheen Jan Enghelram, versouckende, in presentien van etlicke broederen, van zijnder zaeke te mueghen spreken, om tot een Godtsalich eynde te mueghen commen. Was hem gheandtwoordt, dat de dienaers sich beneerstighen wilden Saterdaeghe of Sondaeghe, ende daerover sodane broedren laeten commen, zo uyten diakenen als andere, als zij onpartijdich zullen achten. Repliceerde Enghelramus, dewijle hij nu anders niet hebben conde, hij wilde wel verclaren wat zijn meyninghe was, ende las een scriftken, twelcke de consistorie anveerde, om Sondaeghe daervan te handelen, als voorseyt.

Bryet versouct ghelt. De weduwe van Pieter Bryet versocht betalinghe van de soeme van 15 ℔ sterl., diese over 8 of 10 jaren der ghemeinte zeyde gheleendt thebbende, ende waervan zou een handtscrift hadde van de auderlinghen ende diakenen. Was huer gheandtwoordt, als tanderen tijden, datse toespreken mocht, die huer cedulle gheteekendt hadden, dewijle dese consistorie niets van de zaeke en wiste ende
fol. 162. huer de schult niet anne en ghynck.

Sondaechs 4en Marty.

Enghelram. Also 'sDonderdaeghe lestleden gheadvisert was van der zaeke Enghelrami te handelen, in presentie van den diakenen, so zijn dezelve als hedent in consistorie ontboden, tsamen met Enghelramo. Denwelcken de consistorie wederom int langhe vertoont heeft zijn feylen ende ergherneesse, bij hem begaen, ende met zijnen scrifte van den 20en July, hem te dien eynde wederom voorhoudende in effecte dezelve vermaninghe, die hem ghedaen was ten huuse van Anthony Pouchel, bij den ministers ende etlicke

Digitized by Google

auderlinghen van den dry kercken, den 5en Decembre lestleden, metsgaders de bijsonderste puncten vuyt zijne voorseide scrifte van den 20en July, daerover de censure ghegheven es gheweest.

Enghelramus wilde sommeghe stucken verschoonen ende verdedighen, doch hij bekende dat hij hem mesgrepen hadde in etlicke, ende gaf goede hope, dat hij zijn schult bekennen ende der ghemeinte Gods ghenouch doen woude; versouckende copie van de tweede voorstellinghe ende van de schultbekenninghe, hem eertijts voorghehouden.

Hierup es hij belast gheweest wat te vertrecken, Ende daerentusschen es den diakenen afghevraecht gheweest int bijsonder, wat hemlieden dochte van de handelinghe, of Enghelramo zijne feylen niet ghenouchsamelicke anghewesen zijn gheweest, ende of hij de schultbekenninghe, hem bij den dienaers voorghehouden (dewelcke aldaer ghelesen wierdt), niet en behoorde nae te commen.

Andtwoorden de diakenen, namelick: Cubus, Beste, Bauters, Verhiele, Huereblocq, Clercx, Davelu, As, dat jae. Togghe suspenderde zijn oordeel; doch naederhandt, ghepressert zijnde van zijn metbroeders, andtwoordde: zo verre in de schultbekenninghe vuytghelaeten wierde de mentie, die van tboucxken ghemaect wordt, dat hij metten andere stemde.

Ende up tgeven van de versochte copie van de schultbekenninghe was besloten, bij de pluraliteit der voysen int generale, dat men gheen gheven zoude.

Enghelramus was voorts binnengheroupen; ende ghevraecht of hij de schultbekenninghe naecommen wilde. Antwoordde, dat hij persisterde bij zijn versouck van copie thebbene, ende zo zoude hij alsdan Donderdaeghe zijn absolute andtwoorde bringhen.

De copie was hem ontseit, maer was hem lecture gheconsentert, zo dickmael als hij wilde, die hij mocht commen haelen ten huuse van Fremault, scrivere van de consistorie.

Digitized by Google

Ende alzo es men ghescheyden, dewijle het na den 8 hueren in den avondt was, — verwachtende een absolute peremptorie andtwoorde van Enghelram jeghens Donderdaeghe naestcommende.

Actum 8en Marty 'sDonderdaechs.

Marguinas. Franciscus Marguinas versochte, dat de consistorie een eynde maeken woude van der zaeke, bij Enghelramo teghen hem anghegheven, nopende den Uria'sbrief; ende versochte oock etlicke copien te mueghen hebben, die Enghelram in die zaeke overghegheven hadde. Was hem gheandtwoordt, dat men ter gheleghener tijdt daervan eynde maeken zal; maer van de copien te gheven was niet gheraeden.

Enghelram. Enghelramus verscheen ende vertoonde, hoe hij niet wel te vreden was, dat hij de copie van de schultbekenninghe
fol. 163. niet hadde moghen hebben. Voorts, hoe dat hij dezelve ghelesen hadden ten huuse van Fremault, zo hem gheaccordert was. Ende hij bevandt hem bezwaert in 2 puncten, namelick: datter staet, datter erghernessen om zijn boucxken gheschiedden; ende voorts, dat hij vele Godtsalighe mannen ten onrechte beschuldicht heeft. Hij heeft hierbij ghevoucht de redenen van zijne bezwaringhe, die de consistorie insouffissant achtede, om eeneghe veranderinghe te doene, allegierende daertoe contrarie redenen.

Eyndelinghe gaf Enghelramus weder een scriftken over; waerop hem gheandwoordt wierd, dat de consistorie bleef bij huer voorgaende besluyt, dat bij de diakenen oock Sondaeghe lestleeden gheconfirmert was. Hiermede es Enghelram niet te vreden gheweest ende es henen ghegaen.

Daer wierdt besloten, dat men de zaeke wederom voorhouden ende communiqueren zal metten diakenen Sondaeghe naestcommende. Voorts was D. Gottfrido ghebeden, Enghelramo t'zegghene, dat de consistorie hem copie presenteert te gheven, onder den zeghele, van de 2e voorstellinghe

Digitized by Google

ende van de schultbekenninghe, zo verre hij dezelve naecommen wilt; ende dat, om hem te voorziene van sodane cautie als hij verheysschende was in zijn letsten scrift, maer en was van zinne niet eeneghe breeder cautie te gheven.

Actum Sondaechs 11en Marty.

Nopende de zaeke Enghelrami.

Verschenen de diakenen, binnengheroupen zijnde, Sc. Pieter Bauters, Willem Togghe, Willem Bogaert, Melchior van As, Gillis Hielen, Joannes Cubus ende Gillis Huerblocq. Men verclaerde hemlieden, hoe dat, volghende tbesluyt met hemlieden over 8 daghen ghemaect, Enghelramus toeghelaeten hadde gheweest, de schultbekenninghe te lesen, ende wat hij daer up Donderdaeghe in consistorien hadde anghegheven, ende met wat argumenten men sijne allegatien wederleit hadde etc. Verclaerde oock D. Gottfridus, wat hij hem vuyten consistorie bevel ghepresentert hadde angaende de copien van de 2e voorstellinghe ende forme van schultbekenninghe; hoe dat Enghelram daerup gheandtwoordt hadde: hij en conde met simple zulcke copien, sonder breeder verclaers, niet vernoucht wesen, indien hij deselve forme zoude naecommen; want dezelve forme, so se nu nae de 2e voorstellinghe bij hem gheconfirmert zoude worden, hielt etlicke stucken in, die met dinhoudt der 2e voorstellinghe strijden.

Als over dese stucken vele argumenten ghehouden waren tusschen D. Gottfridum ende de consistorie, de diakenen, alles ghehoort hebbende, ende ghevraecht, wat hun dochte, andtwoordden, dat sij niet en bevonden, dat om sulcke argumenten, noch d'anbiedingh Enghelrami, yet behoorde verandert te zijne van de voorgaende handelinghe, oft naeghelaeten te worden, — also voort te varen. Dan Willem Togghe verclaerde, dat hij de saeke also niet en verstondt, meenende onder andere, men behoorde de mentie van

Digitized by Google

tboucxken in de forme vuyt te laeten. D. Gottfridus achtede oock dat Enghelrami anbiedinghe niet onbillick was, vermanende de consistorie, zoot met veranderinghe etlicker woorden te doene was, dat men hem daerin accomoderen zoude. Es vuytghestelt van desen saeke breeder te han-
fol. 164. delen tot Donderdach.

Actum 'sDonderdaechs 15en van Maerte 1571.

Angaende Emanuel.

Verschenen, ten ontbieden van de consistorie, Jacob Saal, Jan Enghelram, Claude Dotignys ende Franciscus Marguinas. Hemlieden wierdt vertoocht, hoe dat Emanuel Demetrius, eertijts bij dese ghemeente afghesneden om zeker cause, spruutende vuyten zaeke Hamstedii, wel van over een jaer ten vele ende verscheyden stonden versocht hadde, mette ghemeinte te versoenen, zo men zien mach bij diversche voorgaende acten; ten welcken eynde hij zeker scriften hadde overghelevert an consistorien, daerinne hij zeyde vervatet te zijne den handel van de zaeke. Nu, dewijle sijlieden auderlinghen gheweest zijn ten tijde van de voorseyde excommunicaetie, zo begheerde de consistorie van hemlieden wel te wetene, ofse eenich breeder bescheet scriftelick oft anders hadden, dan de consistorie alsnu onder haere hadde, ende die de voorseide Emanuel der consistorie overghegheven hadde, dwelcke hemlieden aldaer voorghelesen wierden.

Voorts, wat eyghentlick de oorsaeken ende causen der excommunicatie waren, ende om wat cause de presentatien, bij Emanuel metten zijnen angheboden, niet anghenomen zijn gheweest, omme, dit zelve al gheweten, alsdan bij de consistorie te delibereren, watse nae God ende Zijn Woordt in de zaeke te doene heeft.

De broederen gaven voor andtwoorde, voor zo vele hemlieden anghijnck, die jeghenwoordich waren, dat de afsnijdinghe gheschiedde, om zijn qualick spreken, overscrivinghe over zee, turberen ende afsonderen van de ghemeinte,

Digitized by Google

ende dat hij niet wilde bekennen, dat Adrianus gheleert hadde ende ghesustinert zodane dwalinghe, daeromme hij te vooren gheëxcommunicert hadde gheweest; zegghende oock, dat men onrechtelick met Adriano ghehandelt hadde. Ten surpluse, dewijle dattet wel 10 jaeren of bet gheleden zijn dat den excommunicaetie geschiedde, zo refereren zij hem totten schriften hemlieden ghetoont, ende tot het memorieaelboucxken van Petro Deleno saligher, met verclaerende, gheen ander scriften oft bewijsen van de zaeke thebbene. Dan Franciscus zeyde, hij hadde etlicke copien, die hij beloofde in te bringhen, zo hij ze vonde.

Daer es wederom langhe en vele ghehandelt met Enghelramo. Hij persisterde daerbij, dat de consistorie zeker verclaringhe doen zoude, opentlick voor de ghemeinte, in de schultbekenninghe oft nae dezelve, waerbij met clare vuytghedructe woorden zoude gheseit ende verclaert wesen, dat de consistorie niet en hadde jeghen de leere Enghelrami, oft in effecte zo vele, als dat Enghelramus mochte ghepurgiert wesen van sodane beschuldinghen van valscheit ende papistigher leere etc., als men hem eertijts van zijn boucxken naeghegheven hádde. Zo men zulcx doen woude, hij was bereet de schultbekenninghe te onderteekenen ende te verkennen Sondaeghe naestcommende; anderssins conde hijt geenssins ghedoen. Enghelram.

De andtwoorde der consistorie was: dewijle men over gheen puncten der leere met hem ghehandelt en hadde, also tzelve Sondaeghe 25^{en} Feburier in de 2^{e} voorstellinghe opentlick verclaert was voor de ghemeinte, dat sijn versouck onghefondert was. Derhalfven waren de dienaers gheenssins ghesinnet sodane verclaringhe te doene, die strecken mochte tot eeneghe quaede suspitie, oft oorsaeke gheven van erghernesse; vermanende hem met vele redenen tot ghehoorsaemheit ende aflegghinghe van sodane frivole versoucken. Doch Enghelramus heeft der consistorie menichfuldighe vermanenghe niet willen annemen, fol. 165.

Digitized by Google

Actum Sondaechs 18en van Maerte.

Huwelick. Jacques de Cocq ende Margriete Smols, beyde van Ghendt, zijn beyde verwillicht te huwelicken ende versochten hare vuytroupinghe. Jacques affirmerde, dat zijn moeder, wonachtich te Brugghe, van grooten ouderdom al meest simple was ende lesen noch scriven en conste. De dochtere heeft noch vaedere, noch moeder, noch bestaende vrienden, daeranne zou huer ghehoorsaemheit zoude connen bewijsen. De dienaers, gheïnformeert zijnde vanne eerlicke wandel ende conversatie van de voorseide personen, hebben haer versouck verwillicht.

Angaende Emanuel. In de zaeke van Emanuel Demetrius es besloten, dat men hem op zal ontbieden jeghens Donderdaeghe, ende hem noch eens afvraeghen: of hij hem absolutelick ende zonder eeneghe exceptie oft reseruaetie wilt onderwerpen ende beloven nae te commen zulcx als de consistorie in de zaeke oordeelen ende goedtvinden zal. Ende zo hij verclaert dat jae, zo zal men metten eersten de zaeke communicquieren metter francscher kercke, die voormaels oock over d'excommunicaetie gheseten heeft; ende voorts met huerlieden adjunctie adviseren, wat men breeder in de zaeke te doene heeft.

Actum 'sDonderdaechs 21en Marty 1571.

Idem. Emanuel Demetrius es verschenen, ende heeft voor andtwoorde ghegheven up de vraeghe, hem ghedaen, naevolghende den besluyte des letsten consistoriedaechs, dat hij naecommen wilde sulcx als de consistorie, met adjunctie des Coetus, in zijne zaeke goedtvinden ende ordonneren zoude; hem absolutelick daeronder submitterende.

Sondaechs 25en Marty 1571.

Enghelram. Angaende de zaeke Ynghelrami, daer es als hedent

Digitized by Google

zeker verclaringhe ghedaen an de ghemeinte in wat standt dezelve es, in der mannieren naevolghende:

„U. L. es wel kennelick, lieve broeders, als dat Jan Enghelram tweemael der ghemeinte voorghestelt es gheweest. Ende anghezien tot noch toe U. L. niet verclaert en es, wat de consistorie nae de letste voorstellinghe met hem heeft uutgherecht, so eyst dat de dienaers, tot contentemente der ghemeinte, de ghelegentheit der zaeke ende wat sij met hem uutgerecht hebben, alsnu U. L. bij dese hebben te kennen gheven willen.

„Het is gheschiet, corts nae de tweede voorstellinghe, als dat Jan Enghelram een seker scrift in der consistorie overghebracht heeft, waerinne hij God danckede, dat de dienaers der consistorie in die letste voorstellinghe so vele hadden te kennen ghegheven, dat de sententie des Coetus, over hem ghegheven, die waere leere niet en prejudicierde, fol. 166. ende verhoopte derhalven, zo vele die andere stucken betreffende, dat hij metter consistorie daerinne wel lichtelick accorderen zoude. Ende versochte te dien eynde, dat hem (zo gheringhe het moghelick was) eenen dach mochte gheappoinctiert worden, om met de dienaers van zijn saeke te handelen.

„Twelck alles de consistorie verstaende, is zeer verblijdt gheweest, verhopende dat de zwaricheden tot eenen Godtsalighen eynde zouden ghecommen hebben; ende hebben hem, nae zijnen versoucke, eenen dach gheappoinctiert ende met hem van zijn zaeke verhandelt.

„Dan Enghelramus en heeft niet alleene vele ende verscheiden vuytvluchten voorghewendt, nae zijn oude wijse ende manniere van doene, maer is oock hierentusschen met sijne anhanghers an onse E. Superintendent ghegaen, ende heeftet door zijn onrecht angheven (namelick dat zijn zaeke een ghemeine zaek zoude zijn) soe verre ghebrocht, dat onse Superintendent de kennesse van de zaeke begeert te hebben, aleer men daermede voortgaet.

Digitized by Google

„Vermanen derhalven der ghemeinte, zij wil duutcompst der saeke in stilheit verwachten".

Angaende de Psalmen.

Der ghemeinte es oock anghegheven gheweest angaende tveranderen der Psalmen, zulcx als hier nae volcht:

„Christelicke B. ende Zusteren!

„Alzo de dienaren der consistorie van der ghemeinte weghe van over langhen tijdt ernstelick anghesproken ende versocht zijn gheweest, om in stede van de Psalmen wijlen Jans Vuytenhove, saligher ghedachten, te mueghen singhen de Psalmen Petri Datheni, allegierende daertoe verscheyden wichtighe redenen.

„So hebben de dienaers up tzelve ernstich versouck dickmael ghedeliberert ende oock advys ghenomen metten diakenen ende andere personaigen van authoriteite. Ende zouden alsnu wel van de advijse zijn, de voorseyde veranderinghe toe te laeten, zo verre tzelve bequamelick gheschieden conde.

„Tot dien eynde hebbense U. L. willen adverteren ende weten laeten, zo daer yemandt es in de ghemeinte, die eeneghe wichtighe redenen achtede thebbene, waeromme de voorseyde veranderinghe niet behoorde te gheschieden, dat hij dezelve onthier ende Donderdaeghe avondt an de dienaers der consistorie overbringhe, omme alsdan een formael besluyt te maeken in de zaeke, bij also verre als daer gheen ghenoechsame redenen en zijn ter contrarien. Verclarende de voorseyde dienaers, dat sij tswijghen der gone die niet verschijnen en zullen, houden zullen voor consent ende toestemminghe.

„De dienaers hebben oock der ghemeinte ernstelick willen ghebeden hebben, dat also lief als hemlieden den standt ende welvaren derzelve es, zij insghelijcx hueren beleeftheit ende liberaliteit toonen tot opbringhinghe van
fol. 167. de zware lasten ende tachterheden derzelver, updat de

Digitized by Google

dienaers des Woordts betaelt mueghen worden van hueren zueren aerbeit, ende weten, waerup sij huerlieden huusghesinnen onthouden zullen. Anders den dienst ghescepen stont gantslick te vervallene, twelck de Heere verhoede!

„Daer zullen van den weke etlicke ghedeputerde ommegaen, om den broederen, die alsnoch niet anghesproken zijn gheweest, huerlieden goedtwillicheit af te vraeghen".

Marguinas

Verscheen Franciscus Marguinas, ende bracht over in handen der consistorie etlicke copien, die hij hadde van der zaeke Hamstedii, om te zien of dezelve dienen mochten totter zaeke Emanuelis. Verclaerde voorts, hoe daer eenen consistoriebouck rustede onder Do. Gottfrido, daerin de acten van de zaeke Hamsteden vervaetet zijn, van welcken bouck hij Franciscus tanderen tijden dickmael versocht heeft inspectie thebbene, om zeker redenen hem daertoe porrende. Ende overmidts hij daertoe niet hadde connen gheraeken alsnoch, duer tweygheren D. Gottfridi, ende dat Gottfridus oock de consistorie denzelven bouck weygherende was, zo can hij hem voor gheen trauwe herder hauden; jae, so langhe hij zulcx blijft weygherende, zecht, dat hij niet weerdich en es zijn voeten up de stoel te stellen.

D. Gottfridus presenterde den consistorie den bouck te tooghene, verclarende datter gheen acten van de zaeke Hamstedii in en staen, twelcke, indient zo bevonden wierdt, zo zal Franciscus zijn schult bekennen van zijn onrechte ende onordentlicke beschuldinghe. Franciscus was hiermede te vreden.

'sDonderdaechs 30en Marty 1571.

Vermaninghe.

Lucie, huusvrauwe van Jacob Verhaeghen, heeft tAndtworpen ghevanghen gheweest ten huuse van den Marckgrave ende es daer ghedronghen ghesijn, in een camere te

Digitized by Google

blijven, daer messe ghedaen es gheweest. Hierover es zou vermaendt gheweest, huer schult voor den Heere te bekennen, also verre ende breet als zou voor den Heere huer daerin beschuldicht kende.

Angaende de Psalmen. Opposition etlicke broederen totten nombre van 8 of 9.

Franciscus Marguinas verclaerde ten voorleden consistoriedaeghe, dat hij als borghe onderteekendt heeft voor 10 ℔ steerlincx an Loys Thiery, ter causen van tprenten van de Psalmen. Nu, dewijle men dezelve Psalmen niet meer synghen zoude, zo vreest hij dat Loys Thiery daer vuyt oorsaeke nemen zal, om hem voor de voorseyde somme oft een deel van diene an te spreken, ghemerct dat hij pretendert groote schade ende tachterheden. Om die oorsaeke ende gheen andere en can hij in de veranderinghe niet verwillighen, zo verre het hem annegaet, tenzij dat men hem schadeloos wille ontheffen.

Verscheen Gheeraert Artys als hedent ende verclaerde van ghelijcken als Franciscus ghedaen hadde.

Verschenen Claude Dotignys, Jan Clercx, Jacob Saal, Jan Lamoit. Gaven an, hoe dat de oude Psalmen over 17 oft 18 jaren met privilegie ghedruct zijn; datse van eenen vromen, Godtsalighen man ghemaect zijn, die wel
fol. 168. bekendt es; dat de ghemeinte daerup ghepast es ende die vele van buuten gheleert hebben; dat de Psalmen Datheny niet beter en zijn; dat het niet ghebruuckelick en es, sodane ordeninghe lichtelick te veranderen, tenzij om te verbeteren; dat vele broeders bezwaert zullen zijn, die nieuwe boucken zullen moeten gaen coopen; dat Loys Thiery voor ons gheprotestert heeft, ende oock den Superintendent van der zaeke bescreven, die hem voor andtwoorde ghegheven heeft, dat de veranderinghe der Psalmsn sonder zijn consent niet gheschieden zal.

Dat alles vertooghen zij, ten eynde dat de consistorie gheen veranderinghe toe en laete. Nochtans, zo de consistorie hemlieden ontheffen wil van huerlieden tachterheden, zo sullense daerjeghen niet segghen, ende Thiery zal oock

Digitized by Google

in sulcken ghevalle wel te vreden zijn, so sij achten. Maer, zo men hemlieden niet ontheffen wil ende evenwel voortvaren, zij zijn Denisen[1]) ende daer es goedt recht in Engelandt; zij verhopen, dat men hemlieden recht doen zal.

Hemlieden wierdt gheandtwoordt, dat de consistorie haerlieden redenen weghen ende overdijncken zal, ende daerin doen, so se bevinden zal Christelick, nut ende stichtelick te zijne.

Jacob van Aeken opposeerde hem oock teghen tveranderen van de Psalmen, met een briefken, dat hij an de consistorien zandt, vol onghechicte propoosten.

D. Gottfridus, ghevraecht naer zijn advys ende opinie, verclaerde, dat hij de veranderinghe der Psalmen in den grondt niet conste toestaen, noch voor recht houden. Dan nochtans en wilde de consistorie daerin niet teghen staen.

Lambrecht Pieterssen ende Jan Everaert gaven an, hoe de veranderinghe van de Psalmen zoude strecken tot prejudicie van den overledenen vromen man, diese ghemaect heeft; item, tot vercortinghe van etlicke broederen, die haer ghelt an de oude Psalmen te coste gheleit hebben ende daerover noch ten achter zijn.

Ghelein de Beste verclaerde, dat Loys Thiery niet commen en mochte dan binnen 14 daeghen; bidt daerom dat de consistorie wil acht nemen up zijn oppositie, die hij voortijts anghegheven heeft.

Versouck Pietersen om boucken voor de kercke te mueghen vercoopen.

Sebastiaen Pieterssen versochte, dat hem toeghelaeten zoude zijn, boucken te mueghen venten voor de kerckduere, ghelijck anderen. Wierdt hem gheandtwoordt: zo verre hij consent hadde van de halle, dat de dienaers hem niet beletten wilden, zodane vrijheit te ghebruucken als andere deden.

Sondaechs 1en Aprillis.

Vacat om de controversie van Enghelram, voor den Cancelier hanghende, ende dat Gottfridus, met etlicke andere, de zaeken daer met hem ghenomen hadde.

1) Denizen, nog in het Engelsch gebruikelijk voor: *een genaturaliseerde vreemdeling.*

Digitized by Google

'sDonderdaechs 5en Aprilis.

fol. 170. Vacat. Ut supra.

Sondaechs 8en Aprilis 1571. Voor Paesschen.

Besluyt angaende de Psalmen.

Alzo daer onlancx zeker deliberaetien ghenomen zijn gheweest up het veranderen van de Psalmen Vuytenhovij, ende dat het bevonden es, datter zeer weynich zijn in de ghemeinte, als noemlick maer 10 ofte 12, die de voorscreven veranderinghe niet en begheeren, so hebben de dienaers goedt ghevonden, een deel broederen van de notablen der ghemeinte in consistorien tontbieden, om hemlieden voor te houden de redenen, anghegheven bij den voorseiden 10 ofte 12 broederen, daerduere zij in de veranderinghe der Psalmen zegghen, niet te connen verwilligheu. Bovendien zo hebben de dienaers gheadvisert, de voorseide notabelen voor te houdene ende af te vraeghen, bij alzo verre datse de redenen van de voorseide opposanten niet ghenouchsaem en bevonden, om de zaeke achter te houden, of zij oock zouden willen de consistorie helpen de handt houden, om de zaeke vuyt te voeren jeghen de voorseide opposanten, zo verre als sijlieden oft eenich huerer, de dienaren of eenich van hemlieden zouden willen arresteren ofte betrekken voor eeneghe weerlicke oft gheestelicke rechters, ende oock dooghen een yder zijn advenant van sodane costen ende interesten, als daer vuyt souden mueghen rijsen.

Maer eer anderstondt de consistorie in dese handelinghe ende deliberatie trad, zo heeftse D. Gottfridum Wingium ghebeden, hij wilde hem een weynich vuyt consistorien absenteren, dewijle hij in dese zaeken stemde metten opposanten, opdat alle zaeken liberalick, zonder eenyghe quade suspitie mochten verhandelt worden; waerinne hij gheerne verwillichde.

Digitized by Google

Naer zijn vertrecken zijn in consistorien verschenen de naevolghende broederen, naemlick: Mr. Jan Oude Jansen, Jan Godscalck, Clement van den Driessche, Jacob Schuddemate, Christiaen de Rijcke, Mr. Jan Moyenss^ne, Jacob Keyte, Jan Blommaert, Pieter van den Broucke, Pieter Frijoen, Mr. Jan van der Beke, Mr. Lucas Mayaert, Lucas de Heere, Lieven van Vijfve, Denys Valckaert, Gillis Zeghers, Tobias de Bije, Gillis Huereblocq, Pieter Bauters, Melchior van As, Joannes Cubus, Willem Rouck, Gillis Verhiele, Marten van Peene, Michiel Corselis, Jan van Hautte, Guillame van den Bogaerde, Gabriel van Vijfven, Adriaen Happaert, Philippus Heindricx.

Alle dese broederen ghehoort ende verstaen de redenen bij den opposanten anghegheven, hebben eendrachtelick bestemt dat dezelve niet souffisant noch ghewichtich en zijn, om sodane een nootlick ende stichtighe zaeke, als es de anneminghe van de Psalmen Datheni in stede vande Psalmen Vuytenhovij, achter te houden. Ende waren diversche redenen van deen ende dandre voortghebracht, alhier vuyt cortheit achterghelaeten. Belovende de voorseide broederen, den dienaren bij te stane in alder mannieren, om de zaeke thelpen vuytvoeren jeghens de voornoemde opposanten, oft eenich van hemlieden, ende oock te helpen dooghen de costen, die daerup zullen mueghen rijsen. fol. 171.

'sDonderdaechs den 12^en Aprilis. Voor Paesschen.

Als van de zaeke Joannes Enghelrami, die voor den Superintendent gheëvocert was duer tvervolch van Enghelram metten zijnen, alzo men zien mach in de acten van den 25^en Martij, — daer es bij den Cancelier van den Superintendent een eynde in ghemaect gheweest Saterdaeghe lestleden; naerdien hij te vooren Enghelramum met Gottfridus ende etlicke van de oude consistorie, die de zaeke

Enghelram.

Angaende de proceduren ende gantsche handel deser zaeken die zal men vinden in de acten, beginnende te soucken van 9 February 1569, fo. 44 tot hiertoe, ende oock

Digitized by Google

eensdeels van zijn scriften, al bijeen gebonden, in consistorie rustende; daerbeneven oock in den Coetusbouck.

te ghelijck met hem anghenomen hadden, pretenderene die een ghemeine publycque cause te sijne, mondelick ghehoort hadde over een zijde, ende beede de andere ministers mette consistorie over andere. Des E. Canceliers besluyt was: dat Enghelramus opentlick zijn schult bekennen zoude voor de gantsche ghemeinte, nae zodaene forme als hij zelve voorghescreven hadde; — welcke forme, overghesett vuyten Latine, luidene was als hiernaer volcht:

„Forme van schultbekenninghe, die de Cancelier van onsen E. Superintendent Joanni Enghelramo voorghescreven ende opghelecht heeft, openlick voor de ghemeinte te bekennen.

„L. Broeders, dewijle daer rechte ende wichtighe oorsaeken inghevallen zijn, waeromme Ulieder herten, duer de zwaricheit, die ick, Jan Enghelram, ghehadt hebbe mette dienaers der ghemeinte, van mij vervremt zijn, so eyst dat ick hier jeghenwoordich bein, om te doene dat een Christenmynsche, die nae vrede staet, betaempt; namelick opdat ick, mijne overtredinghe bekennene, met U. L. eenmael versoenen mach.

„Ende dat doe ick niet so zeere om de ordeninghe deser ghemeinte wille (hoewel ick dezelve in al sulcke weerden houde als sodane een behoort, die voor een broeder wilt ghehouden en anghesien wesen), als vuyt mijn eyghen zelven, in mijn conscientie ghevoelende, hoe zwaerlick ick de Godtsalighe herten vererghert hebbe.

„Ick hebbe binnen etlicke jaeren herwaerts een boucxken vuytghegheven, of God gave dattet gheweest ware met so groote vrucht, als het verre was (zowel nae mijn oordeel, als dergonen die tzelve gheacht hebben straffelick te zijne) van alle smette der ketterijen, so vele de leeringhe belangden, tenzij dat wij mueghelick als meynschen ons

Digitized by Google

vergrijpen. Maer — want de handelinghe der saeken ende exemplen niet zo bedachtsaem ende voorsichtich en was, als het dese ghemeinte, ofte oock der religie, die wij duer de groote goedheit Gods belijden, wel van noode was; ende datse oock vuyt oorsaeken van sommeghe propoosten ende kijvachtighe disputatien, waerduer de ghemeinte ghedeelt wierdt, bij de eersame vergaederinghe der dry fol. 172. ghemeinten voor zeer periculues anghezien wierdt: zo es daervan gheordonnert gheweest, als dat ick neersticheit doen zoude, dat mijnen voorseyden bouck voortan, om vrede wille, veel liever onderdruct, dan met so grooten pericle vuytvercocht zoude worden.

„Maer hier bekenne ick duer meynschelicke zwacheit mij zeer ontgaen thebbene, namelick daermede, dat ick mijne private droufnesse, die ick vuyt sodane een besluyt ghenomen hadde, te vele toeghevene, niet alleene den voorseiden goede mannen onghehoorsaem hebbe gheweest, maer met het hoochste dangier onser openbarer discipline, mij zelven gheopposeert teghen tvoorseide besluyt.

„Bovendien, zo hebbick ghemaeckt, met bijeen te vergaderen vele twisten onser landtslieden, ende met het vercleenen van de authoriteit der dienaren, alzo wel deses Coetus, als van andere deser Nederlandtscher natie, dat de goede existimatie onser vergaederinghe in pericle quam, ende dat bij den vromen vele erghernesse angherecht wierdt.

„Daeromme zo bidde ick Ulieden, L. Broeders: ten eersten, dat ghij nae uwe broederlicke liefde den Heere voor mij bidden wilt, dat Hij mij dese sonde vergeve, up wiens bermherticheit ick mij oock beroupe. Daernae, dat ghijlieden, met vergheten aller voorledene erghernesse, Ulieder broeder, die hem nu nae beteren raedt schickene es, weder annemen wilt in gratiën, ghelijck hij was hier te vooren."

Dese forme es Enghelramo ghecommunicert gheweest; 'T Latijnsch scrift

bij den Cancelier ghemaect, mette translatie bij Enghelramo onderteekendt, rusten in consistorien.

ende hem zijn voorts up zijn versouck van 'tzelve, ende oock van de originale latijnsche forme, copiën ghegheven. Ende heeft de voorseide forme onderscreven met zijnen handt ende belooft Sondaeghe naestcommende, wesene den 1en Paeschdach, opentlick voor de ghemeinte zijn bekentenesse te doene.

Huwelick.

Marten de Costere, van Mechelen, ende Barbele, weduwe van Pieter van Amiens, zijn verwillicht te huwelicken. D'eerste vuytroupinghe Sondaeghe naest. Barbara heeft belooft, haer metten eersten nachtmaele ter ghemeinte te begheven.

Jacob Saal ende Jan Lamoit verschenen in consistorien ende zeyden, last thebbene, de dienaren an te zegghen, dat etlicke huerer als morghen verschinen zouden voor den E. Superintendent.

Nopende de Psalmen; ziet hiervooren dacten foliis 150, 151, sequentibus.

Des anderendaechs, wesende 'sVrijdaechs 13en Aprilis voor Paesschen, zijn verschenen voor den Superintendent: D. Bartholdus, Mr. Jan Radermaekere, Thomas Soenen, H. Fremault, ende waren belast totten Cancelier te gane, daer Jacob Saal met Jan ende Passchier Lamoot oock verschenen, dewelcke sich zeer beclaechden, dat de consistorie de Psalmen Vuytenhovii in meeninghe was nae te laeten, ende in stede van die de Psalmen van Petrus Dathen te laeten singhen, ende dat voornemelick, onder
fol. 173. andere oorsaeken, omdat men van tprenten van de Psalmen Vuytenhovij noch vele ten achter was an Jan d'anprenter, die daer oock jeghenwoordelick, mede verschenen was, ende tzelve affirmerde warachtich te zijne. Voor welcke tachterheden zij verbonden stonden, met noch meer andere van de oude consistorie, elck in de somme van 10 ℔ sterl.

De dienaren der ghemeinte vertoochden diversche redenen, eensdeels in de acten ghementionert, die van dese saeken spreken, waerduere zij pretenderden, dat de voorseyde veranderinghe stichtelick, nut ende noodich was. Hebben oock met Jan Day ghesproken, ende belooft de handt te

Digitized by Google

helpen anhouden, dat hij van zijne tachterheden zal betaelt zijn; behoudens, dat hij alvooren daerof eene clare rekeninghe doe met Loys Thiery.

De Cancelier, de zaeke al int langhe ghehoort hebbende, heeft verclaert, dat hij de consistorie niet beletten en wilde, de veranderinghe van de Psalmen te doene, maer dat sij daerin doen zouden, also sij naer haere discretie ende tlast, dat hemlieden van God ende zijnder ghemeinte opghelecht was, zouden bevinden stichtelicxt en oorboorlicxt te zijne.

Vermaende voorts Jacob Saal ende de zijne, dat sij onbehoorlick deden, met de dienaers der consistorie zo dickmael te beclaeghen voor den Superintendent, ende te berespen huerlieder handelinghen. Want dewijle hij ende de gantsche ghemeinte de dienaren bestemt ende vercoren hadde, zo behoorden zij met hemlieden oock te vreden te zijne, ten ware datse ghenouchte namen in altijts te twisten ende contradiceren. Ende aldus es men eyndelinghe van daer ghescheiden.

Sondaechs 15en Aprilis, weesende den eersten Paeschdach, heeft men begonnen de Psalmen, overghestelt bij Petrum Dathenum, van vooren af te singhen in de Nederduytsche ghemeinte te Londen. Ende daer was te vooren zeker advertissement ghedaen an de ghemeinte, als dat de dienaers niet vuyt lichtveerdicheit, oft tot prejudicie van eersamen Jan Vuytenhove, saligher ghedachten, de veranderinghe toeghelaeten hadden; maer om nootlicke ende ghewichtighe redenen, in de voorgaende acten, van dese saeken sprekene, gheroert, ende voornemelick om de confusie te weeren, die daer daeghelicx angherecht wierdt bij een groot partie der ghemeinte, die de Psalmen Datheni in de kercke medebrochten ende songhen; maekene also een groot discord etc. De Psalme.

Jan Enghelram verscheen oock nae de predicaetie voor de ghemeinte ende voor taflesen van de schultbekentenesse, Enghelram.

Digitized by Google

hiervooren gheregistreert fo. 170, dewelcke hij onderteekendt hadde, ende alsnu beantwoordde met een jaewoordt. So was daer zeker advertissement ghedaen an de ghemeinte, bij laste van den Cancelier, in de mannieren naevolghende:

„Christelicken Broederen ende Zusteren!

„U. L. es al te samen wel kennelick, hoe dat onse broedere Jan Ynghelram, hier jeghenwoordich, der ghemeinte tweemael voorghestelt es gheweest, opdat hij tot bekentenesse zijnder beganghen feylen zoude mueghen
fol. 174. ghebracht werden, ofte dat men anderssins, nae orden der Christelicke discipline, met hem als met eenen onboetveerdighen zouden hebben moeten voortgaen.

„U. L. es oock wel kennelick, hoe dat daernae dezelve saeke ghebracht es gheweest voor den Cancelier van den E. Superintendent. Ende ghemerct, dat dezelve Cancelier nae zijn wijsheit ende discretie een finael ende Christelick besluyt van de gantsche zaeke ghemaect heeft, voorscrivene zelve een forme, nae dewelcke hij gheordonnert heeft dat dese onse broedere Enghelramus zijne schultbekentenesse doen zal.

„So hebben wij U. L. alvooren, bij zijnen laste, willen te kennen gheven, als dat noch bij den voorseiden E. Cancelier, noch bij der consistorie oynt eeneghe ketterie in de scriften onses broeders Enghelrami berespt zijn gheweest, maer dat hij in de hooftstucken der religie ende des gheloofs van eenerley ghevoelen met ons es, alsoot betuycht es gheweest met het onderscriven etlicke articlen, sprekende van tofficie eenes privaten persoons, onlancx bij den E. Superintendent ghedecretert.

„Maer de oorsaeken der zwaricheden in desen handel ontstaen, zal U. L. hooren vuyte naervolghende forme van bekentenesse, bij den Cancelier, als voorseit es, onsen broederen Enghelramo voorghescreven, die dezelve onderscreven heeft, ende daerup nu zijn jaewoordt gheven zal."

Digitized by Google

'sDijsendaechs 17 Aprilis, in de Paeschdaeghen.

Pieter de Kneselaere, ondertraut met Janneken Hedle, Yngelsche, versochte dat hij mocht trauwen in zijn perochie, omdat hare vrienden zulcx begheerden. Huwelick.

De dienaers hebben zijn versouck verwillicht, behoudens dat de dochtere met etlicke harer vrienden Donderdaeghe voor consistorien verschine, om verclaringhe van huerlieden begheerte te doene, ende met eenen de consistorie een verzekertheit te gheven van huerlieden voorghenomen huwelick.

Jooris de Dobbelaere, met Margriete van Zevecote, beyde van Ghendt, zijn verwillicht te huwelicken. Sondaeghe d'1e vuytroupinghe. De dienaers zaghen huerlieden bescheet van consente. Idem.

'sDonderdaechs 19 Aprilis 1571.

Mr. Jan de Radermakere, auderlinck, ende Janneken Raekets, verselscipt met Jan Raekets ende Beatrix, zijne huusvrauwe, hueren vaedere ende moeder, gaven an, hoe se voorghenomen hadden sich ten H. Eestande te begheven, ende versochten de ghewoonlicke vuytroupinghe. De consistorie heeft huerlieden versouck verwillicht. Janneken versochte met eenen opgheteekendt te sijne om in de ghemeinte te commene.

Baudewijn de Keysere, van Ghendt, met Goelken van den Putte, verselscipt met Raphael van den Putte, hueren broeder, zijn verwillicht te huwelicken. Sondaech naest d'1e vuytroupinghe. Baudewijn zal verschinen in de belijdenesse, om in de ghemeinte te commen metten naesten avontmaele. Idem.

Verscheenen voor consistorien Pieter de Kneselaere met Janneken, zijn bruudt, ende etlicke harer vrienden, verclarende huerlieden begheerte om te mueghen trauwen in

Digitized by Google

een Ynghelsche kercke, alsoot Dijssendaeghe lestleden
fol. 175. besloten hadde gheweest.

Anneminghe van den vrede. Woulter Diepenrincx, van Asselt, versochte te onderteekenen den vrede, over twee jaren ghemaect in dese ghemeinte, ende voortan hem onder de discipline te begheven, ende als een lidtmaet anghezien te zijne. De dienaers hebben hem anghenomen, behoudens dat men up den nachtmaeldach daervan zeker verclaringhe doe an de ghemeinte, ghelijck men van andere plecht, die in ghelijcken graet ghestaen hebben; daermede hij te vreden was.

Versouck Beun te versoenen. Matheux Buen, eertijts bij dese ghemeinte gheëxcommunicert, versochte te vereeneghen metter zelven ende sich te versoenen; belovende nae te comen zulck als de dienaers over hem ordonneren zullen; behoudens, dat tzelve zij nae Gods Woordt.

Vijfve contra Wachtere. Lieven van Vijfve ende Lieven de Wachtere brachten an consistorien zeker different, dat sij onderlinghe hadden; versouckende daerover toordeel derzelver. De consistorie heeft ghedeputert 4 mannen, namelick: Guillame Bogaerde, Clement van den Driessche, Adriaen de Poortere, Lucas Mayaert, om tzelve different te slissen, in welcker zeggenscap beede partiën hemlieden ghesubmittert hebben.

Huwelick. Marten Boone, vuyt graefscap van Muers, met Barbara Anthuenis, weduwe van Jan van Bueren, van Breda, zijn verwillicht te huwelicke. Sondaeghe een ghemeene ghebet ende binnen 8 daghen daernaer d'1e vuytroupinghe.

Besluyt van een toekiesinghe der auderlinghen. Dewijle daer etlicke auderlinghen ghebreken tot vervullinghe des dienstes, so es in consistorien besloten, een toeverkiesinghe te doene van zes personen, ende te dien eynde eenen vastendach te houden Woensdaeghe naestcommende, medts het alsdan ledichdach es. Dit zelve zal men der ghemeinte angheven Sondaeghe naestcommende. Ende in Woensdaghe naenoene zal men procederen totter electie in consistorien, nae sodane forme, als de fransche

Digitized by Google

kercke alhier en de ghereformeerste kercken in Vranckerijcke useren, ende alzo men in dese ghemeinte, bij laste ende prescriptie van den E. Bisscop, onsen Superintendent, de diakenen vercoos. De personen vercoren zijnde, zo zal men huerlieden bewillinghe afvraeghen, ende daernaer, van Sondaeghe dat compt in 8 daghen, der ghemeinte voorstellen.

Mr. Jan Enghelram vertoonde, hoe hij ghynck wonen te Cantelberghe, ende versochte derhalven een attestaetie van de consistorie; dewelcke hem ghegheven wierdt, onder thandtteeken der dry ministren ende den zegle der consistorien, vuyt name der consistorien. Enghelramo een attestatie ghegheven.

Tinhoudt derzelve was: dat Enghelramus was een man van goede religie ende Godtsalighen wandel, een lidtmaet onser ghemeinte, daer hij eertijts langhe auderlinck heeft gheweest. Versouckene an alle, die dattestaetie zullen lesen, datse hem daervooren willen houden, ende alle nootlicke behulpsaemheit doen etc. fol. 176.

Sondaechs 22en Aprilis 1571.

Wierdt nae de voormiddaechsche predicatie vulcomen tbesluyt van den voorgaenden consistoriedach, angaende tangheven van eenen vastendach.

'sWoensdaechs 25en Ditto.

Men heeft gheprocedert totter verkiesinghe van zes auderlinghen, in de mannieren naevolghende:

De auderlinghen ende diakenen sijn tsamen comen in consistorien, alwaer een yder van hemlieden overghegheven heeft een billet, inhoudende 6, 8 of 10 persoonen, meer ofte min, dewelcke hij achtede bequame te wesen totten dienste. Dese persoonen zijn bij den voorsittenden minister vuytghelesen vuyte voorseide billetten ende upgheteekendt

Digitized by Google

bij den scrijvere in een billet apart. Ende waren met namen de naevolghende: Joannes Cubus, Guillame Bogaert, Lucas Mayaert, Willem Rouck, Jan Beele, Clement van den Driessche, Lucas de Heere, Gillis Bontenaeke, Gillis Lems, Joannes Moyenss^{ne}, Jan Lamoit, Pieter Carpentier, Jacob Saal, Jan Clercx, Claude Dotignys, Jan Eduwaerts, Willem Togghe, Ghelain de Beste, Mr. Jan Verbeke, Reynier Pastor, Mr. Christiaen de Rijcke, Godefroit Stabbaert, Jacques Janssen, Pieter van den Broucke, Jan Selot, Pieter Bauters, Gheeraert Artijs, Jan van der Vliet, Marten van Peene, Jan Blommaert, Gillis Verhiele, Melchior van As, Franchois Clercx, Gillis Heureblocq.

Vuyt alle dese voorscrevene persoonen heeft men voorts, bij ommestemminghe, ghecoren sesse tot auderlinghen, ende zijn de meeste stemmen ghevallen up de naervolghende:

Willem Bogaert.	Jan Moyenss^{ne}.
Lusas d'Heere.	Willem Rouck.
Lucas Mayaert.	Mr. Jan Verbeke.

'sDonderdaechs 26^{en} Ditto.

Waren de voorscreven 6 vercoren broeders in consistorien ontboden, ende afghevraecht, of zij oock gheen zonderlinghe belett en hadden, waerduere zij den dienst niet en souden connen anveerden. Een yeghelick van hemlieden heeft zeker excusen voortghebracht, dewelcke niet souffissant bevonden waren, vuytghenomen van Moyenss^{ne} ende Verbeke, dewelcke vertoonden: eerst Moyenss^{ne}, dat hij een jonckman was, die na een conditie stondt, ende alle daeghen in meyninghe was te vertrecken. Ende al hadde hij in stadt ghebleven, zo zoude hij hem moeten begheven om schoolmeestere te zijne, dewijle hij gheen ander middel en wist om den cost te winnen, welcke vocatie hem gantslick verhinderen zoude van den dienst bequamelick te bedienen. Mr. Jan Verbeke, oock jonckgheselle, vertoonde

Digitized by Google

hoe hij verbonden was an zeker edelvrauwe, om huer kinderen te instruëren, int walsch ende latijn, ende schicte datse desen zomer buuten zoude gaen wonen, so se ghewone es, daer hij mede trecken moeste. Ende al waert dat hij vuyt dien dienste scheyde, zo zoude hij hier in stede niet blijven, maer trecken naer Ocxfort oft Cambrigs, om zijn studien te contienuëren, zo dat hi protesterde voor God, dat hij gheenssins den dienst conste anneemen. fol. 177.

Dese redenen gheweghen zijnde ende bevonden ghewichtich, heeft de consistorie dese 2 letsten verdraghen van den dienst, ende zo vele ghedaen an d'andere viere, datse verwillicht hebben den dienst an te nemen, zo daer gheen wettelicke impediment en viele.

In stede van de voorseyde 2 afgheblevene zijn voorghestelt gheweest: Jan Beele ende Clement van den Driessche, als de naeste zijnde in de bestemminghe met meest voysen, ende besloten, up tontbieden jeghen Saterdaeghe.

Saterdaechs 28en Aprilis 1571.

De voorseyde 2 broederen, Jan Beelen ende Clement van den Driessche, zijn in consistorien verschenen, ende naedien huere excusen bij de vergaederinghe niet ghenouchsaem bevonden waren, zo hebben se eyndelinghe verwillicht in de anneminghe des dienstes, zo daer gheen wettelicke verhinderinghe en viele.

Jan Wissels, van tZevener, vuyt Cleven, ende Sara Verkindert, filia Adams, zijn verwillicht ten huwelicken met elckanderen. De moeder van de dochter verscheen mede ende consenterde int huwelick. De jonckman beloofde in de ghemeinten te commen ten naesten keere. Wissel, Wissels zijn broeder, tuychde, dat huerlieder moeder hem consent ghegheven hadde te trauwen, als hij een goede dochtere vinden zoude. Huwelick.

Digitized by Google

Sondaechs 29en Aprilis.

Mits dat het nachtmael ghehouden was, zo en hilt men gheen consistorie nae noene. 'sVoornoens waren de voorscreven 6 vercorene broeders der ghemeinte voorghestelt, met een verclaringhe, zo daer yemandt eeneghe wettelicke ende beproufde oorsaeken ende redenen hadde, waeromme de voor seyde broederen oft eenich huerer niet en behoorden totten dienst der ghemeinte anghenomen te zijne, dat hij tzelve ordentlick ende met goedt tuychnis an de consistorie zoude bringhen onthier ende Donderdaeghe naestcommende.

'sDonderdaechs den 3en May 1571.

Oppositie contra Beelen.

Naer tdoen van de rekeninghe der diakenen, verclaerde Togghe angaende Jan Beelen, dat hij tanderen tijden diakene heeft ghezijn in dese ghemeinten, ende is metten anderen diakenen, zijnen metbroederen, ten achter ghebleven zeker soem van penninghen; daervan sijlieden ghecomdempnert zijn gheweest, rekeninghe, bewijs ende reliqua te doene, eerst bij de fransche ghemeinte, daernaer bij den Superintendent. Nochtans en hebben tzelve alsnoch niet vulcomen.

Contra Beelen, Rouck ende Driessche.

Verscheen Jacob Saal, Claude Dotignys ende Lambert Pieterssen. Vertoochden, eerst angaende Jan Beelen, dat hij over 6 jaren, in de groote peste, diakene was, ende datter alsdoe twee diakenen vercoren waren, die upzicht
fol. 178. hadden up de sterfhuuse van de peste, voor zekeren sallaris van 7, 8 oft 10 schell. de weke, met belofte van goeden inventaris van de goederen te maekene, ende rekeninghe, bewijs ende reliqua te doene; welcke diakenen huerlieden debuoir niet wel en deden, also Jan Beelen selve der consistorie te kennen gaf, ende zegghende: „dattet beter ware de goederen opentlick metten stockene te vercoopene, dan onder den duime, zo die 2 ghedaen hadden" etc., daertoe hij zijnen dienst oock ghewillichlick

Digitized by Google

offererde, zonder nochtans eeneghe sallaris te willen nemen.

De consistorie heeft hem ghecommittert namens dandere, ende nochtans heeft hij ende zijn huusvrauw de goederen oock vercocht onder duime, ghelick als dandere, tot grooter schade. Hiervuyt es groote murmuraetie gheresen, zo dat diversche broederen versochten, dat de diakenen rekeninghe doen zouden. Eyndelinghe wierdt daer zeker sommarische rekeninghe in consistorie ghedaen, daerof tslot was: in ontfanghe 125.13.5 ℔ st., ende vuytgheven 106.10.10 ℔ st., zodatter noch resterde goedt 19.2.7 ℔ st., boven zeker goederen, als: bedden, matrassen, betsteden, dootcleederen etc., die de diakenen noch onder hen hadden.

De broederen persisterden, dat sij behoorlick rekeninghe doen zouden, met claer bewijs ende specificatie van den goederen, diese gheïnventariert, upghenomen ende vercocht hadden, ende reliqua uplegghen[1]). De consistorie, om alle suspitie van pertijscap te eviteren, heeft ghemaect, dat de saeke in handen der francscher consistorie ghestelt wierdt; dewelcke, naer een neerstich ondersouck van de zaeke, eyndelinghe verclaert hebben, dat der broederen versouck billick was, ende dat de diakenen schuldich waeren tzelve nae te commene. Welcke sententie naederhandt gheconfirmert es gheweest bij den E. Bisscop van London, ende nochtans noint bij de voorseide Beele metten zijnen vulcommen. Derhalfven achten de anghevers, dat sodane een persoon, die der ghemeinte also te cort ghedaen heeft, ende daermede specie van sacrilegie ghecommittert, niet en can, noch en mach voor een herder der ghemeinte anghezien, noch anghenomen werden.

Saal ende Dotignys zeyden, hoedat Willem Rouck in de letste rekeninghe, die dauderlinghen deden van den dienstghelde, voor diversche broederen, daer present sijnde, opentlick zoude gheseit hebben, angaende D. Gottfridum, **Contra Rouck.**

1) **Uplegghen**: uitbetalen. Zie **Kiliaen**.

Digitized by Google

dat hij te groote jaarlicxsche gaige hadde, ende daer wasser vele, die tot hem niet contribuëren en wilden, daerin zij wel deden, etc.

Dynct den anghevers, dat hij hiervan behoorde vermaendt te zijne, ende zijn schult te bekennen voor de persoonen, daer hij de voorseide woorden ghesproken heeft; anders kan hij niet bequamelick ten dienste anghenomen zijn.

Contra Driessche. Verclaerden voorts de voorseyde Saal ende Dotignys, datter een geruchte gaet achter Clement van Driessche, dat hij zoude perdoen versocht hebben van den Ducq Dalva, om zijn goedt ende landt wederom te crijghen, ende dat hij briefven over zee zoude ghescreven hebben, hem beclaeghende, dat hij verleedt hadde gheweest van de guesen ende gueserie. Zo zulcx warachtich ware, hij ware een onbequame dienaer.

Es gheadvisert: alle dese stucken metten diakenen te
fol. 179. communiceren Sondaeghe naestcommende.

Huwelick. Adolf Visser, van Tolhus, in Cleven, ende Martijnken Janssen, weduwe Willem Schot, versoucken te huwelicken. Adolf begheert sich ter ghemeinte te begheven. De consistorie, gheïnformeert wesende vuyten rapport vanne zeker Ynghelsche dochtere, dienstmaechte van Pieter Bryet, dat Adolf met huer wat vuytstaende hadde van beloftehalfven, heeft gheordonnert, dat Adolf certificaetie bringhe alsdat die zwaricheit gheslist was, ende up wat voet, aleer men met deser zaeken zal voortgaen. Daermede zij te vreden zijn gheweest.

Idem. Pieter Willems, van Andtworpen, ende Mayken Backers, weduwe Anthony Warryn, zijn verwillicht te huwelicken. Mayken begheert huer ter ghemeinte te begheven. Pieter heeft vaeder noch moedere ende es zijn zelfs man.

Sondaechs 6en May.

Andwoorde Beelen. Jan Beelen es opontboden gheweest ende zijn hem

Digitized by Google

voorghelesen gheweest de redenen van oppositie, jeghens hem anghegheven ten letsten daeghe, met verzwijghen van de namen der angheveren. Beelen, hierup andtwoordende, heeft ontkendt oint yet tot bezwaringhe van de 2 diakenen, die tot de administratie van de peststerfhuuse ghecommittert waren in de groote pestetijdt, an consistorien ghebracht thebbende. Verclaert oock, dat hij noint handelinghe, noch administraetie in dien tijdt ghehadt en heeft van den aermengoeden, breeder, dan hij in der qualiteit als executuer van de testamente van wijlen Mr. Pauwels, van Axele, ende niet als diaken, hem wat ghemoyt heeft mette vercoopinghe van deszelven Mr. Pauwels goederen, in welcke conditie een weynich goedts van de aermen mede vercocht wierdt. Waervan hij, Beelen, bereet es breeder verclaringhe te doene, ende bewijs waer de penninghen bevaren zijn, tallen tijden, dies versocht zijnde. Ende angaende de gepretenderde tachterhede, bij de opposanten anghegheven, zecht, dat hem die gheenssins anne en gaet; maer mach men daervan anspreken den 2 diakenen, die daertoe specialick ghecommittert waren, ende oock huerlieden sallaris daerof ontfynghen.

De voysen ommeghevraecht, dadvyse ghedroughe: dat men Donderdaeghe dopposanten zal verclaren, so sijlieden oft yemandt el sententie hebben (also se zegghen) ten laste van Beelen, datse die ter executie ligghen, zo zijt verstaen. Zo vele hem angaet, hij heeft de consistorie verclaert, dat hij te vreden es een yder te voldoene, die behoorlick zal connen bijstellen, dat hij eenich onrechtveerdich goedt onder hem heeft. Men zal daerbeneven vermanen d'opposanten, datse qualick ghedaen hebben, den broeder te beschuldighen met specie van sacrilegie, dewijle zijlieden zelve den broederen, sichtent dien tijdt dat hij zulcx zoude ghedaen hebben, in de ghemeinte anghenomen hebben, vriendelick met hem versoent sijn,

Digitized by Google

ende nu twee jaeren onverhindert hem ten avontmaele hebben laeten gaen.

Angheven contra Driessche.

Jacques van Maalsack, Joos Janssen, Clays van Zandtvoort vertooghen, hoe hemlieden den tijdt te cort ghevallen es, om huerlieden bezwaringhen an te gheven teghen eenen broeder, voorghestelt bij der consistorie om auderlinck te zijne. Bidden derhalfven, datse noch mueghen ghehoort zijn, twelck hemlieden toeghelaeten wierdt. Zeyden de broeders, dat huerlieden zwaricheit was teghen Clement van Driessche, die na de leere Pauli niet vastgheholden
fol. 180. heeft an de leere. Want tes openbaer, dat hij in de stadt van Audenaerde een vercoren dienaer es gheweest, ende nae tverstroyen des Evangeliums heeft hij briefven ghescreven, addresserende an Mijneheere van Putthem, dat hij hem zoude willen helpen om int landt te mueghen commen, ende de leere des Evangeliums af te ganen.

'sDonderdaechs 10en May 1571.

Huwelick.

Adam der Kinderen verschijnt met Elisabeth van Cokere, vuyt landt van Cleven, ende gheven an van hueren voorghenomen huwelick. Van Adam's zijde verschijnt de weduwe van Adam der Kindere, zijne moedere; ende van Elisabeth zijde Mechelynken, weduwe van Wouter Elst, haere overghesettede. De dienaers hebben huerlieden versouck verwillicht; sondagh d'1e uutroupinghe.

Tuychen Adolf Visser.

Adolf Visser bracht 2 ghetuyghen, als hem over daghen belast was, namelick Wouter Francq, een broeder deser ghemeinte, ende Adriaen Niulan, een broeder der francscher ghemeinte, die tuychden: eerst Wouter, dat hij Ellin, dienstmaechte van Pieter Bryet, sprack Dyssendaeghe lestleeden, huer vraeghende, ofse Adolf Visser yet wiste te heesschende van beloftehalven; Ellin andwoordde dat neen. Vraechde huer anderwarf, ofse hem belet doen zoude zo hij traude, andtwoordde Ellin ander-

Digitized by Google

warf dat neen, ende zeyde, datter noint belofte en hadde ghezijn, dan goeden wille ende schoon woorden. Adriaen tuychde, dat hij huer up de voorleden Dijssendach heeft hooren zegghen teghen Adolf: „Adolf, ghij muecht huwen als ghij wilt. Ick en zal u gheen belet doen."

Huwelick.

De ghetuughen ghehoort, Adolf versochte voortganck met Martijnken; belovende ten eerste keere hem ter ghemeinte te begheven. De consistorie accorderde huerlieden versouck.

Herman Grofsmit, van Vlissinghen, droncke op strate.

Hans ende Adolf Visser, metsgaders Wouter Francq, gheven an, hoedatse Saterdaeghe lestleden saghen Herman Grofsmit, van Vlissinghen, openbaerlick up strate versmoort droncke; ende wilde Adolf griefven met eenen snijder[1]), ende den bedel van den connestable[2]) in den ghelijcken, zoot hem niet belet hadde ghezijn. Ende sanderdaechs vertrock hij nae de scepen. Es besloten: dat men acht up hem nemen zal tzijnder compste, ende de consistorie dan adverteren.

Huwelick.

Gheeraert Savegrein, met Agnees Jacobs, weduwe van Hans Lackhuys, gheven an van huerlieden voorghenomen huwelick, versouckende hare vuytroupinghen. Gheeraert es sijns selfs man, ende zal hem laeten ondersoucken voor het trauwen van zijnder gheloove. Accorde.

fol. 181.

Huwelick.

Willem Jacobs, van Brugghe, ende Cathelijne Verelst, weduwe van Walrave Loycx, gaven an van een voorghenomen huwelick, versouckende hare vuytroupinghe. Willem zal hem ten naesten keere ter ghemeinte begheven ende sich laeten ondersoucken etc. Hij heeft vaeder, moeder, noch vrienden ende es van ghetijdegher oude. De vrienden van Cathelijne verschenen mede in consistorien. Accorde.

Verschenen voor consistorien Jacob Saal ende Claude Dotignys, ende men las hemlieden voor tbesluyt van de

---

1) Griefven met een snijder: steken met een mes.

2) Bedel van den Connestabele: gerechtsdienaar.

Digitized by Google

voorleden consistoriedach, angaende huerlieder oppositie. Hierup vielen vele redenen tusschen de consistorie ende de voorseide 2 broederen, ende onder andere zeyde Saal teghen Thomas Soen: „Daer esser meer, Thomas, die duer de vynghers ghezien zijn gheweest, ende daer nochtans sententie over ghegaen es. Ghij weet wel wie ick meene; ghij kendt den persoon wel."

Verschil tusschen Soen ende Saal.

Thomas versochte, dat Saal verclaren zoude, wat hij hiermede meende, oft anderssins, dat hijt hilt voor een bedecte valsche beschuldinghe, daerover hij hem vermaende schultbekenninghe te doene, ende noch breeder vermanen zoude. Andtwoordde Mr. Jacob: „Doet dat ghij wilt, ghij zult bij avonture den man thuus vinden." Es besloten, met Mr. Jacob hiervan te sprekene Saterdage, als hij in consistorie compt, ofte Sondaeghe.

Decisie van de oppositie Clementes van Driesche.

Daer es voorghegheven te handelen van de oppositie, teghen Clement van Driesche ghedaen. De opposanten hadden zeker tuyghen inbrocht teghen hem, daervan de depositien hier naeghelaeten zijn, anghezien tscrift zelve in consistorien voortghebracht wierdt, daervan zij tuychden ghescreven metter eyghen handt van Clement; alzo hij naederhandt, binnengheroupen zijnde, selfve bekende. De summa van tinhoudt desselven scrifts was een vertooch an Mijnhere' van Putthem, ghescreven over 4 jaren, als hij hier te Londen was, hoedat hij Clement tAudenaerde in dienste van de consistorie hadde ghezijn; in welcken dienst hij hem vergrepen hadde teghen de Majesteit, begheerende daerom Mijnsheeren assistentie, om perdoen te crijghen van Madame, om int landt wederom te mueghen commen, ende zijn wijf ende kinderen te gouverneren, als hij te vooren ghedaen hadde.

Hierup dadvyse ommeghevraecht, etlicke achteden, dat dese oorsaeke ghenouchsaem was, om hem totten dienst niet toe te laeten, anghezien Paulus leert, dat een dienaer moet goedt ghetuyghenesse hebben etc., vasthouden an de

Digitized by Google

leere etc., ende dat hij dezelve hiermede eenichssins versaect heeft.

Daerteghen wierdt gheallegiert:

Ten eersten: hoe dat dit faict gheschiet es over vier jaren, zeer corts naedat Clement overcommen was, ende wel een jaer en half teer hij hem tot dese ghemeinte begheven hadde. Nu, indien hij daeromme onbequame zoude moeten gheacht wesen, tzij hier oft over zee, om in eeneghen dienst der ghemeinte te commen, nietjeghen- fol. 182.
staende dat hij anderssins zeer bequame es ende ghetuychnis heeft van een vroom broeder te zijne in zijn wandelinghe[1]).

Ten tweeden: zo en was dit faict maer een voornemen ende concept, dat noint ten effecte ghebrocht en es gheweest, want tscrift oft tinhouden van dien en es noint an Mijnenheere van Putthem ghepresentert gheweest; maer ander stondt, daer yemandt van tselve scrift hem vermaende, zo hadde hij tprincipael, dat int nette ghescreven was om te presenteren, gheschuert, als ghepenitert hebbende van sodane voornemen. Besluytende hiervuyt, dat niet en es een argument van onbestandicheit in den gheloove, maer ter contrarien een teeken van groote vromicheit. Namelick, als men wel middelen zoude meenen te vercrijghen met goedt ende vrienden, om tot zijnen goederen, wijf ende kinderen weder te gheraeken, ende nochtans zodane tentatien duer Godes ghenade overwindt, ghelijck het blijct dat hij ghedaen heeft; want men bevindt niet, dat hij zulcx meer ghepoocht heeft sichtent den voorseyden tijdt, maer dat hij hem ter ghemeinte Gods begheven heeft ende zeer stichtelick altijts ghewandelt.

De zaeke int langhe ghedebatert, de resolutie was: dat hij totten dienste behoorde anghenomen te zijne, ende dat doppositien insouffissant zijn, om hem daervan te weeren. Voorts, dat men alle dopposanten jeghen Saterdaeghe in

---

1) Dese zin is ook in het handschrift verloopen.

Digitized by Google

de consistorien ontbieden zal, ende hemliedeu verclaren de redenen, waerom huerlieder oppositien niet ghenouchsaem bij der consistorie gheoordeelt en zijn. Ende Sondaeghe zal men voorts procederen metter bevestinghe.

Saterdaechs 12en May 1571.

Advertissement van de conclusie up de oppositien.

Wierden opontboden Clays van Zandtvoort, Jacques van Maalsack ende Joos Janssen. Item Mr. Jacob Saal, Claude Dotignys ende Willem Togghe, opposanten. Ende was hemlieden verclaert, met vele redenen, waeromme huerlieden oppositien insouffissant waren, om de vercorene broeders van den dienst te weerene, ende dat de consistorie als morghen metten bevestinghe voortgaen zoude.

De broeders hebben de zaeke der dienaren conscientie bevolen, houdende nochtans, dat hemlieden niet vuldaen en was. De consistorie, ter contrarien, achtede dat huerlieden redenen meer dan ghenouchsaem waren, om alle lieden van redene ende verstande te contenteren.

Soen contra Saal.

Angaende de zaeke tusschen Thomas Soen ende Jans Saal, ghementionert in de acten van de voorgaende dach, die es hiermede ter neder gheleit. Soen versochte te wetene, of Saal yet wiste te zegghen up zijn leere, leven ofte handelinghe etc. Zo hij daerup niet andtwoorden wilde, dat hij zijn zwijghen annam voor een purgaetie, versouckende daerof acte thebbende. Saal andtwoordde, dat hij de woorden, in de voorgaende acte ghementionert, niet ghesproken en heeft beschuldingswijse, noch beschul-

fol. 183. dighen en wilde.

Sondaechs 13en May 1571.

Besluyt angaende de wijcken.

Daer es besloten, Donderdaeghe naestcommende, ten 2 hueren, te verschinen in consistorien, om de wijcken te deelen, ende yeghelick de zijnen te assigneren. Twelck

Digitized by Google

ghedaen zijn, es gheadvisert, dat een yder in zijnen wijck zal gaen, opscrivende alle de namen ende toenamen van den broederen ende zusteren, in dezelve wijck wonende, ende wat yeghelick ter maendt consentert totten dienst.

Es gheadvisert: dat men voortan alle persoonen, die in onse kercke trauwen, ende de ghedoopte kinderen, mette namen van de vaeder ende tuughen, in eenen registre apart zal teekenen.

De vercorene auderlinghen quamen in consistorien ende traden eerst in hueren dienst, bestemmende metten andere over de voorseide besluyten.

'sDonderdaechs 17en May 1571.

Daer es anderwarf ghehandelt van de deylinghe der wijcken ende upbringhinghe der namen ende toenamen van de broederen ende zusteren, met specificatie wat een yder ter maendt zal connen gheven totten dienst, om te ziene wat de quantiteit vuytbringhen zal, ende alsdan hem te reguleren, nae de faculteit der kercke, in alle costen ende lasten derzelve.

Digitized by Google

Digitized by Google

REGISTER.

A.

Ackerman, Jeremias. 16, 77, 80, 107, 109, 111, 114, 116, 119, 120, 129, 130, 160, 182.
Adelboom, Jan, 248.
Adrianeken door het consistorie vermaand, 107.
Aeken, Jacob van, 268, 275, 280, 305.
Aernoult, Hendrick, 194.
Aernoult, Herman, 247.
Aert de Spilmaker. Zie Spilmaker.
Alderman, Mr., 231.
Alva, duc d', 170, 241.
Ambrosius, 157.
Anthonissen, Gheertruyt, 157.
Anthuenis, Barbara, wed. Jan van Buuren, 314.
Antwerpen, 26, 52, 63, 89, 90, 91, 92, 99, 102, 140, 204, 268, 303.
Appele, Pieter, 264.
Arend, Arendts, Arendtse, Aert, 21, 77, 212, 249, 252, 253.
Arent den Costere. Zie Coster.
Arnold, Hendrick, 194.
Artys, Gheeraert, 8, 9, 10, 12, 16, 19, 20, 29, 30, 36, 37, 38, 55, 56, 66, 72, 73, 123, 124, 133, 134, 148, 182, 240, 280, 284, 291, 304, 316.
As, Melchior van, 3, 212, 295, 297, 307, 316.
Ashe, Anthonius, 254, 258.

B.

Backers, Mayken, wed. Anthony Warryn, 320.
Baesdonck, Willem, 230.
Baillys, François, 231.
Baillys, Theurnyn. Zie Theurnyn.
Bale, Andries, 191, 248.
Banders, Pieter, 3, 9, 18, 76, 77, 85, 294, 297, 307, 316.
Barbele, wed. van Jan de Ruët, 288.
Barbele, wed. van Pieter van Amiens, 310.
Bartholdus, Guilielmus, 3. 4. 5, 7, 8, 12, 13, 14, 19, 23, 29, 30, 33, 36, 38, 40, 41, 43, 44, 45, 46, 48, 49, 50, 63, 72, 74, 87, 93, 101, 110, 126, 132, 152, 162, 167, 172, 178, 197, 198, 204, 207, 222, 224, 228, 230, 232, 252, 253, 258, 270, 272, 310.
Bate, Jasper, 208.
Baudewyns, Arnoldo, 158.
Bauters, Pieter, 307, 316.
Bauwens, Jans, 234.
Bauwens, Joost, 288.
Bazyn, Cornelis, 26.

Digitized by Google

Beatrix, ziekenbewaardster, 118.
Beaugrant, Jan, 108.
Beele, Andries, 191, 248.
Beelen, Jan, 4, 5, 270, 271, 278, 279, 316, 317, 318, 319, 320, 321.
Beke, Mr. Jan van der, 307, 316.
Benth, Nicolaes of Clays, 40, 41, 49, 92, 93, 109, 114, 116, 119, 120, 121, 129, 130, 132, 135, 138, 162, 166, 198, 199.
Berg, Jacob, 194.
Berghe, Gillis van den, 110, 113, 115.
Bernaert, Hansken, 204.
Bernaert, Pieterken, 204, 216, 284.
Bernaerts, Anthonius, 108, 204.
Bernaerts, Hendrick, 87.
Bert, Pieter de, 3, 4, 47, 72, 81, 83, 119, 123, 225, 230, 263, 274, 280, 284.
Berthem, Jacques van, 59.
Berts, Gabriel, 46, 74, 79, 87, 132, 144, 160, 210.
Beste, Ghelein de, 3, 95, 98, 182, 290, 293, 295, 305, 316.
Betburch, Hans van, 8.
Billewijs, Pieter, 65.
Bisschopgate, 117.
Blanchepain, Jehenne de, 192.
Blomaert, Jan, 12, 307, 316.
Bloot, Dierick de, 142.
Boele, Pieter, 260.
Bogaerde, Willem van den, 3, 4, 5, 12, 63, 85, 93, 212, 297, 307, 314, 316.
Bogaert, Alexander, 93.
Bogaert, Pieter, 253.
Bogaert, Zegher, 253.
Bontenaecke, Gillis, 316.
Boone, Marten, 314.
Boucquet, du, 5.
Bouters, 212.
Bouwenes, Arnoldus, 87.
Brassen, Olivier, 106, 115.
Brouwere, Aernoult de, 204.
Breda, Hans van, 52.
Brederode, 90, 91, 162.
Bryet, Pieter, 294, 320, 322.
Broucke, Pieter van den, 307, 316.
Brun, Hans de, 216, 217, 222, 249, 250, 252.
Brune, Arendt de, 193, 212, 216, 237, 245, 246, 256, 283.
Brune, Arnoldus de, 245, 250.
Brune, Pieter de, 85.
Brussel, 105, 270.
Buen, Mathieu, 314.
Buenen, Hendrik de, 142.
Bultinck, Gilles, 136.
Buns, Lieven, 92, 212.
Busbier, Jan, 189, 190.
Bye, Tobias de, 194, 196, 283, 307.

C. Zie ook K.

Caekelaers, Willem, 105.
Cantelberghe, bisschop van, 112, 193, 202.
Carpentier, Pieter, 8, 9, 10, 12, 16, 19, 20, 29, 30, 32, 33, 36, 38, 72, 73, 97, 109, 123, 139, 180, 181, 186, 262, 316.
Carpereau, Anthonie, 95, 98.
Carten, Michiel, 247.
Causaye, Marie, 108.
Celijken, huisvrouw van Jacob Jansen, 59, 61.
Claessen, Christiaen, 42, 47, 194, 204, 216.
Claessen, Lucas, 123.
Clays, Christiaen, 103, 171, 216.
Clarcx, Hans, 280.
Cleermaker, H., 88.
Cleermaker, Jan de, 163.
Clerc, Jan de, 20, 25, 31, 34, 36, 42, 93, 103, 118, 129, 149, 165, 182, 215, 231, 232, 240, 280, 284, 291, 295, 304, 316.
Clercs, François, 3, 12, 88, 127, 183, 199, 200, 216, 280, 316.
Clercx, Cornelis de, 139.
Clinck, Hubrecht, 3, 4.
Cnoop, Hendrick, 27, 45.
Cocq, Guillaume, 204, 261, 262, 267, 268, 280, 289, 304.
Cocq, Jacques de, 300.
Coenraet, Frederica, 105.
Coenraart, Janssens. Zie Janssens.
Coerten, Guilliaume, 109.
Cortus, 112, 185, 186, 193, 196, 200,

Digitized by Google

221, 227, 240, 244, 284, 285, 290, 292, 293, 300, 301.
Cokere, Elisabeth van, 322.
Coninck, Jan de, 473.
Coninck. Zie Cueninck.
Coorde, Jan de, 21, 40.
Coppenhole, Elysabeth, 93.
Coppius, Jan, 246.
Cornelie, Wed. H. Clays, 94.
Cornelis, Joost. Zie Joost.
Corselis, Michiel, 307.
Costere (Arent de Brune) koster der kerk, 212.
Costere, Marten de, 310.
Coucke, Jan, 238.
Couvaert, Germijn de, 192.
Crelis, Jan, 105, 149.
Cubus, Joannes, 3, 96, 100, 123, 150, 151, 167, 246, 263, 295, 297, 307, 316.
Cueninck, Eduwaert, 100.
Cueninck, Jan de, 3, 4, 13, 36, 42, 52, 53, 73, 83, 97, 123, 151, 154, 170, 187, 209, 210. 227, 228, 231, 232, 246, 254, 265, 285.
Cueninck, Nicolaes de, 284.
Cueninck, Pauwels de, 266, 267, 269, 287.
Cueninck, Pieter de, 174, 213, 214, 233,
Culembourgh, graaf van, 162.
Cuuper, Marino Lambrechts de, 67, 68, 212.
Cuuper, Pieter de, 163.
Cuyper, Mauritius de, 93, 96, 138, 139, 141, 142, 143, 153, 155, 161, 212.

D.

Dammen, Guillaume, 188.
Daniels, Adriaen, 267, 268.
Dathenus, Petrus, 165, 170, 290, 302.
Davelu, Jan, 3, 12, 45, 81, 83, 89, 123, 128, 132, 136, 151, 152, 164, 183, 199, 200, 253, 275, 280, 281, 290, 291, 295.
Day, Jan, 307.
Delenus, Gualterus, 59, 95, 98, 103.
Delenus, Petrus, 299.
Delft, 87.
Demetrius, Emanuel, 64, 238, 276, 298, 300, 303.
Destreu, Maillaert. Zie Maillaert.
Dichtere, Jacobus van, 211.
Dieperincx, Woulter, 314.
Diericx, Jan, 145.
Diericx, Hans, 238.
Dignies, Mayken, 244.
Dobbelaere, Joris de, 313.
Dorain, Hans, 102.
Dorsmael, Ghyselbrecht, 3, 4, 190, 199, 228.
Dotignes, Claude, 5, 34, 35, 36, 42, 66, 93, 103, 129, 130, 149, 165, 182, 233, 239, 241, 283, 284, 286, 291, 298, 304, 316, 318, 319, 320, 323, 326.
Dreyghe, Hans, 102.
Driessche, Clement van den, predikant van Audenaerde, 3, 4, 5, 283, 303, 314, 316, 317, 320, 322, 324, 325.
Dubouquet. Zie Boucquet, du.
Duerhof, Sebastiaen, 94, 195, 236.
Dunghene, Cornelis van, 235.
Duvele, Jacques de, 248, 249.
Dyselaer, Mathieu, 173.

E.

Ebbe, weduwe van Rems Juut, 276, 290.
Eboracensus archiepiscopus, 174.
Eduwaerts, Jan, 85, 316.
Eede, Olivier van de, 278, 279.
Eertbrugghe, Margriete van de, 234, 282.
Eyckendale. Eyken van, 70, 72, 104, 117, 118, 121, 153, 158.
Elinck, Hubrecht, 3, 4, 46, 47, 54, 79, 236, 279, 280.
Ellinck, Catharina, 26, 52. Zie ook Zeebaert.
Elserack, Jacob, 62.
Elst, Hans van den, 65.
Elst, Wouter, 322.
Embden, 268.
Engeland, 188.
Enghelram, Jan de, 5, 6, 13, 19, 20, 25, 31, 34, 35, 36, 38, 42, 44, 47, 55, 58, 78, 82, 83, 92, 103, 109, 111,

Digitized by Google

112, 116, 123, 124, 127, 128, 129, 130, 131, 134, 135, 136, 138. 140, 141, 148, 149, 150, 182, 184. 185, 186, 190, 191, 195, 198, 201, 202, 206, 214, 217, 219, 220, 221, 222, 223, 227, 233, 239, 240, 241, 242, 244, 258, 261, 264, 266, 267, 271, 272, 273, 274, 275, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 305, 307, 308, 311, 312, 315.
Enghein, van, 271.
Everaert, Jan, 305.
Exfort, graaf van, 64.

F.

Feugureus, Prof. te Leiden, 48, 49.
Feuillot, Jan, 279.
Floris, Joannes, 247.
Floris, Janneke, 126.
Fontaines, des, 5.
Franckfort, 130.
Francq, Sebastianus, 187.
Francq, Wouter, 322, 323.
Fransz, Catherine, 194.
Frederick, Hans, 46.
Fremault, Herculis, 3, 4, 11, 12, 13, 14, 15, 151, 179, 214, 228, 251, 252, 258, 295, 296, 310.
Fromboult van Kersbeke. Zie Kersbeke.
Fryoen, Pieter, 307.

G.

Galmaets, Jeroen, 188.
Garcy, Philippus, 3, 4, 31, 83, 92, 118, 123, 134, 135, 181, 186, 207, 228.
Garre, Franchois, 115.
Genève, 17, 19, 190, 221, 223, 268.
Gervaes, Agnes, 173, 174, 175.
Germyn, Couvaert, 192.
Gheeraerts, Marcus, 248, 249.
Gheerssen, Geertruyt, 217, 246.
Ghendrick, alias Cleven, Cornelis van, 6, 61.
Ghendt, 64, 85, 86, 93, 108, 288, 300.
Ghyselinck, Adriaen, 46, 132, 133, 144, 287.
Gisbertus, Joannes, 3, 4, 95, 98, 123, 134, 135, 150, 158, 199.
Goltsmit, Zacharias, 139.
Goris Mayken, 152, 153, 154, 156, 185, 189. 205, 233.
Gossemus, Gerardus, 139.
Gotschalck, Jan, 161, 231, 287, 290, 307.
Govaert, Hans, 214, 216.
Govaert, Tobias, 196.
Gramaye, Jacques, 27, 56, 69, 89, 90, 91, 173, 179, 181.
Grave, Jan de, 84.
Grofsmit, Herman, 323.
Guesnoy, Artus du, 247, 262.
Gulick, Aert van, 195, 204, 209.

H.

Habit, Marten, 224.
Haemstede, Adriaen, 64, 221. 276, 298, 299, 303.
Haemstedii, 221.
Handschutter, Joos de, 94, 146.
Handt, Cornelis, 224.
Hans, Govaert, 216.
Happaert, Adriaen, 307.
Happaerts, Susanna, weduwe van Jan de Roze, 270, 293.
Hasselt, van, 249.
Hautte, Jan van, 307.
Hedle, Janneken, 313.
Heere, Lucas de, 4, 283, 307, 316.
Heymakers, Cecilie, 106.
Hein, Jacob, 3, 4, 77, 148, 208, 265, 274.
Heindricx, Jan, 231.
Hendricx, Philippus, 162, 307.
d'Herde, Lenoen, 3, 4, 74, 204, 205, 212, 228, 258.
Herden, Pieter van, 53, 260.
Herman Aernault, 247.
Hermans, Thuenken. 260.
Hermannus, predikant, 268.
Hertogenbosch, 104.
Heunigh, Frans, Zie Huenich.
Heureblock, Gillis, 3, 114, 295, 297, 307, 316.
Hille, Joos van, 270.
Hillegger, Laurens, 158.

Digitized by Google

Holboom, Jan, 247.
Hollandere, Gheeraert de, 191, 192.
Hollandere, Jacob de, 191.
Hooghe, Cornelis d', 81. 82, 113.
Hoorn, Gheeraert van, 142.
Hopsack, 25, 40, 74, 93, 109. 111, 112, 116, 125, 128, 132, 138, 182.
Houtten, Gaspar, van, 17, 18, 19, 28, 37, 55, 66, 73, 91.
Hoven, Hendrick van, 76.
Hubertsen, Elysabeth, 245.
Hubrechts, Truyken, 260.
Huekens, Bastiaen, 287.
Huenich, Franchois, 150, 171, 182, 215.
Huusman, Jacobus, 212.

J.

Jacobs, Pieter, 244.
Jacobs, Agniete, wed. van Hans Lackhuys, 323.
Jacobs, Willem, 323.
Jacques, Boekprenter, 118.
Jacques, le mineure, 233.
Jan, Mr., 218.
Jan de Cleermaker. Zie Cleermaker.
Janneken Rombout. Zie Rombout.
Janssen of Janssens, 294.
Janssens, Coenraert, 244, 282.
Janssens, Cornelis, 158, 182, 184, 253.
Janssen, Gheraert, 112.
Janssen, Jacob, 59, 61, 99, 100, 127, 191, 192, 248, 260, 316.
Janssen, Jan, 163.
Janssen, Joost, 322, 326.
Janssen, Martynken, wed. Willem Schot, 320.
Janssens, Pieter, 294.
Janssen, Willem, 187, 188.
Jansshene, Albertus, 212.
Jems, Jan, 204.
Jermouth (*Yarmouth*), 61, 77.
Jochems, Margriete, 52, 197.
Jonghen, Anthony, 112.
Joost, Cornelis, 3, 88, 118, 127.
Joris, 123, 141, 164. Zie ook Sylvanus.
Joris, Mayentz, 124, 283.
Judith, huisvrouw van Francois Huenich, 150, 151, 171.

K. Zie ook C.

Kaert, Jacob, 45, 46. Zie ook Koordt.
Katherine, huisvrouw van Jan Walewijn, 91.
Keyte, Betken, 13, 89, 92, 95.
Keyte, Jacob, 307.
Keysere, Aernoult de, 70, 71, 72, 104, 117, 121, 133, 142, 158.
Keyzere, Baudewijn de, 64.
Kelsbeke, Tanneken van, 102.
Kempen, Ynghelbert, 289.
Kentsman, Jacob, 62.
Kethele, Anthonius, 79, 236.
Kerchove, Pieter van de, 145.
Kersbeke, Trombault van, 235.
Kiele, Luyken van den, 217, 222, 223, 229, 230.
Kinderen, Adam der, 97, 98, 322.
Kistemaker, 275.
Kistmaker, Otto de. Zie Otto.
Kneselaere, Pieter de, 313.
Koordt, Jacob, 53, 54, 77, 81, 83, 148, 234. Zie ook Kaert.

L.

Lackhuys, Hans, 323.
Lafaye, 48, 49.
Lambrechts, Marinus, 66, 96.
Lamoot, Jan, 36, 59, 65, 95, 98, 103, 123, 181, 186, 187, 209, 210, 227, 231, 232, 239, 241, 284, 286, 291, 292, 304, 310, 316.
Lamoot, Maillard, 187,
Lamote, Passchier, 225, 226, 228, 229, 233, 310.
Lancmes, Gheerdyne van, 194.
Langhe, dict Bockelioen, Gillis de, 234, 247, 248.
Lasco, Joannes à, 33, 35, 119, 120, 121.
Laureins, Thomassen, 294.
Lauwers, Bastiaen, 237, 238.
Leene, P. en G. de. Zie Delenus.

Digitized by Google

Lems, Gilles, 316.
Lessens, Catherine, 63.
Lieven, Hendrick, 100, 113.
Linius, Sebastiaen, 174.
Lockmans, Mayken, 249.
London, Bisschop van, 10, 12, 17, 34, 39, 43, 44, 48, 51, 128, 174, 175, 193, 202, 203, 254, 256, 257, 259, 261, 262, 268, 315, 319.
Loycx, Walraven, 323.
Loof, Adriaen, 194.
Loos, Betken, 146.
Lucie, huisvrouw van Jacob Verhaeghen, 303.
Luere, Jan v. d., 93.
Luther. 114.
Luucx, Hans, 157.

M.

Maalsack, Jacques van, 322, 326.
Machem, Jacob, 119.
Maestricht, 105.
Mayaert, Lucas, 4, 5, 283, 307, 314, 316.
Mayaert, Mr. Willem, 221.
Mayaleet, Lucas de, 4, 5.
Mayken, huisvrouw van Coenraed Janssens, 282.
Mayken, weduwe van Pieter Verelst, 293.
Mayken, huisvrouw van Joost Bauwens, 288.
Maillaert Destreu, 151.
Manteau, Lodewijck, 233.
Marckgraef van Antwerpen. Zie Antwerpen.
Marcelis, echtgenoot van Eyken van Eickendale, 104.
Marcelis, Enghel, weduwenaar van Brussel, 270.
Marcus, Gheeraerts. Zie Gheraerts.
Margriete, huisvrouw van Jacob Koort, 234, 238, 244.
Margriet, wed. Jasper Bate, 208.
Marguina, Francisco, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 16, 17, 18, 19, 20, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 37, 38, 49, 50, 52, 55, 66, 67, 72, 73, 74, 91, 92, 93, 109, 190, 191, 215, 218, 219, 221, 222, 223, 231, 232, 233, 239, 244, 266, 267, 271, 283, 296, 298, 299, 303. 304.
Maria, Koningin van Engeland, 85, 88, 97.
Martijne, wed. Willem Schot., 197, 204, 205, 320.
Masyck, 233.
Mase, Cornelis van den, 74, 104, 118, 119, 121, 122, 245.
Mathieu, Loyse, 158, 159.
Meadstone, 9, 52.
Mechelen, 106, 231.
Mechelynken, wed. van Wouter Elst, 322.
Meyere, Gooris de, 288.
Mermerius, predikant, 5, 17.
Meteren, Emanuel van. Zie Demetrius.
Microen, Maerten, 35.
Microen, Jaantken, 204, 205.
Middlesex,
Mynoris, 236, 237, 250, 251.
Moeraert, Lieven, 288.
Moyensz, Joris, 124, 282, 283, 307, 316.
Monghe, Monica, 26, 211.
Monteau, Lodewijk. Zie Manteau. 233.
Moor, Abraham de, 158, 159.
Moor, Franciscus de, 13, 38, 214.
Moor, Henricus de, 17, 29, 55, 92.
Moor, Pieter de, 14, 222. Zie ook Turck.
Moorseele, 10.
Moreel, Hendrik, 89, 92.
MOSCOVITEN, 174.
Muller, David, 42.
Muenickhuusen, Hans van, 91.

N.

Nabuer, Hendrick, 45, 81, 83, 182.
Nahuess, Michiel, 164.
Nederland, 168, 169, 176.
Nicolaessen, Heindrick, 187.
Niulan, Adriaen, 322.
Notebooms, Janneken, 216, 217, 222.
Norwicks, 52, 70, 71, 104, 105, 117, 173.
Nucours, Jaentken, 103.
Nykercke, Christiaen Claes van, 103.

Digitized by Google

O.

Ootgheer, Kaerel, 139.
Osnabrughene, Rumpertus, 59.
Otsen, Franciscus, 248.
Otto, Jacob, 99.
Otto, de Kistmaker, 275.
Oudejans, Mr. Jan, chirurgyn, 229, 307.
Overdaets, Janneken, van Enghien, 270, 271, 275, 278, 279.

P.

Paillet, Pieter, 215.
Palme, Salvador de la, 217.
Pape, Herry, 225, 226, 228, 283.
Passchier, Fluerken, 237, 239.
Pastor, Reynier. 3, 12, 183, 260, 275, 281, 293, 316.
Pauwels, Cornelis, 90, 321.
Peene, Marten van, 307, 316.
Penninck, Kaerle, 237.
Philips, Mr. 267, 269.
Pinet, Jan de, 288.
Pieterse, Bartholomeus, 64, 65, 72.
Pieterssen, Else, 60.
Pieterssen, François, 194.
Pieterssen, Jan, 142, 143, 289.
Pieterse, Lambrecht, 145, 148, 305, 313.
Pieterse, Pieter, 267.
Pieterssen, Sebastiaen, 280, 285, 305.
Platvoet, Barbera, 188.
Poelvoet, Adrianus, 161.
Poert, Agnese en Adriaen van der, 283.
Polen, 174.
Ponteary, Laurens, 224.
Poorte, Goovaert v. d., 28, 78, 80, 143, 144, 191.
Poortere, Adriaen de, 314.
Poortman, Govaert, 231, 289.
Poperingha, 108.
Potter, Rem de, 91.
Pottere, Willem, 236.
Pouchel, Anthonie, 294.
Proost, Willem, 158, 293.
Pruet, Pieter, 216, 288.
Pruet, Jan de, 288.
Putte, Goelken van den, 64, 313.
Putte, Raphael van de, 64, 313.
Putthem, heer van, 322, 324, 325.

Q.

Questen, Matheus de, 113.

R.

Radermakere, Jan de, 3, 74, 310, 313.
Raesveldt, Hans, 197, 288.
Rauwels, Ghelewaert, 247.
Ravets, Sara, 53, 224, 225, 229, 259.
Reene, Lucas van, 3, 4, 205, 215, 216, 228,, 258.
Regius, Jannes, 258.
Reyls, Elysabeth, 119.
Rems, Juut, 275.
Remslaghere, Pieter, 224.
Roches, Cosyn des, 5, 103, 129, 130, 149, 165.
Rockets, Jan, Janneken, 313.
Roest, Adriaan, 191.
Roest, Dierick, 60.
Rogiers, Elysabeth, 115.
Royere, Michiel de la, 231.
Rombout, Janneken, 284.
Rommerswale, 66.
Roos of Roze, Jacob de, 270.
Roze, Jan de, 293,
Rotarius, Joannes, 4, 9, 13, 258.
Roucx, Wilhelm, 4, 5, 307, 316, 319.
Rupaert, Henricus, 3.
Ruteling, Erardus, 139.
Rutgens, Steven, 279, 280, 285.
Rijcke, Christiaen de, 307, 316.
Rijcke, Cypriaen de, 287.

S.

Saal, Mr. Jacob, 13, 30, 34, 35, 36, 42, 44, 47, 53, 60, 77, 103, 107, 109, 130, 132, 149, 159, 167, 182, 184, 233, 235, 239, 241, 242, 262, 280, 283, 284, 286, 298, 304, 310, 311, 316, 318, 319, 320, 323, 324, 326.

Digitized by Google

Saal, Mr. Jan, 286, 291, 326.
Saint-Pol, 130.
Salms, Jacobus, 258.
Sanctes, Balthasar, 266, 267.
Sandwichs, 52, 105, 108, 133, 188.
Sarasyns, Nicolaes, 246.
Savereyn, Gheeraert, 323.
Schildere, Mr Jan, 224.
Schoemakere, Herman, 213, 236, 244.
Schonkiere, Jacques de la, 26, 211.
Schoonhave, Gillis, 124, 212.
Schot, Martijne, weduwe van Willem, 197, 205.
Schuddemate, Jacob, 307.
Selnavus, Octavius, 3.
Selos, Marcus, 101, 102, 108.
Serlot, Jan, 160, 165, 316.
Servaes, Christiaen, 133,
Simoens, Franciscus, 231.
Simoens, Hans, 146.
Simoens, Mayken, 179.
Sjaeghers, Erasmus, 208.
Slosse, Remeucx, 236, 275.
Smols, Margriete, 300.
Smulders, Barbelken, 65.
Soen, Thomas, 3, 4, 36, 42, 51, 53, 54, 71, 74, 83, 87, 97, 98, 134, 135, 136, 140, 151, 171, 179, 185, 190, 198, 215, 228, 231, 236, 254, 258, 267, 269, 310, 324, 326.
Spanje, 51, 170.
Sparenburch, Heindrick, 225, 226.
Spilmaker, Aert de, 105.
Stabbaert, Godefroit, 316.
Steenemuelen, Goovaert van, 90, 155, 157, 194, 196.
Stel, Hans, 153, 156, 185, 189, 195, 196, 204, 207, 209, 213, 216, 218, 232, 250.
Stoffelsen, Ghelein, 61.
Strobbe, Jan, 205.
Strype, Gheeraert van, 189.
Stuer, Arnoldus, 104, 118, 119, 122, 123, 124, 147, 148, 167, 171, 172, 179, 237, 250, 255, 256.
Sul, Jasper, 40, 62, 63, 73, 79, 109, 110, 145, 146, 150, 157, 181, 235.
Sylvanus, Mr. Joris, 228, 233, 261, 267, 268, 270. Zie ook Joris.
Sylvanus Octavius, 3.

T.

Tay Marten, 72, 73, 96, 97, 114, 119, 120, 129.
Tanneken, veuve Jacob Janssen, 248.
Tanneken, weduwe Jan Coppius, 246.
Teylaers, Tanneken, 195, 204.
Tengunee, 48, 49; drukfout voor Feugureus.
Teurnyn Baillys, 271.
Thiery, Loys, 13, 14, 15, 16, 21, 65, 76, 77, 87, 97, 98, 197, 198, 230, 293, 304, 305, 311.
Thomassen, Laureins, 294.
Thijssen, Klaas, 24.
Tisch, Hans, 197.
Togghe, Willem, 3, 9, 12, 22, 30, 37, 50, 53, 63, 65, 88, 105, 106, 109, 128, 130, 131, 132, 136, 144, 149, 151, 152, 183, 216, 240, 260, 261, 264, 265, 270, 275, 284, 290, 291, 293, 295, 297, 316, 318, 326.
Torre, Gilles de la, 156, 225, 226.
Trommel, Willem, 112.
Turck, 222. Zie P. de Moor.

U.

Uden, Pieter van, 84, 89, 92, 96, 99, 103, 137, 260.
Utenhoven, Jan, 16, 119, 120, 121, 302.
Utrecht, 26.

V.

Valcken, Matthijs van den, 55, 143, 146.
Valckenbrucht, David van, 158, 293.
Verbeke, Adriaen, 293.
Verbeke, Jan, 307, 316.
Verelst, Jacquemyne, 248.
Verelst, Cathelyne, wed. van Walraven Loycx, 323.
Verelst, Pieter, 293.
Verhaegen, Mattheus, 180, 181.
Verhaeghe, Pieter, 236.

Digitized by Google

Verhille, Gilles, 3, 133, 194, 206, 295, 297, 307, 316.
Verhomme, Mattheus, 3, 43, 65, 118, 123.
Verhulst, Lieven, 108.
Verkindert, Sara, 317.
Vermaers, Mattheus, 56, 57, 68, 77.
Vermote, Adriaan, 284.
Vermote, Catelyne, wed. Jan Strobbe, 205.
Vermote, Passchier. Zie Lamote.
Verpoest, Adriaen, 283.
Verpoest, Jan, 248.
Versloten, weduwe, 237, 238.
Vibotius, Georgius, 3, 51, 258.
Visscher, Hans, 71, 323.
Visscher, Marten, 114, 160.
Visser, Adolf, 320, 322, 323.
Vivere, Gabriël van den, 161, 307.
Vlaanderen, 124, 165.
Vliet, Jan van der, 316.
Volckaert, Denys, 233, 307.
Vos, Cornelis de, 234, 282.
Vriendt, Jan de, 75.
Vriese, Abraham de, 95.
Vryman, Hans van, 106, 107.
Vrymans, Diericx, 163.
Vyanen, 90.
Vyfve, Lieven van, 307, 314.

W.

Wachtere, Lieven de, 314.
Walbroke, 48.
Walewijn, Jan, 91.
Waltes, Thomas, 46, 51.
Warnick, Elysabeth, 54.
Wasteel, Jan, 141, 143, 154, 155.
Waterman, Michiel, 217, 246.
Wats, Mr., archidiaken, 242, 243.
Waulters, Clement, 54, 55, 80, 115, 116, 137, 146, 154, 163, 210.
Weersevelt, alias Trompet, Franchois 194.
Wese, Jan de, 188, 271, 278.
Wielick, Anna, 5, 7.
Willem I, Prins van Oranje, 162.
Willems, Pieter, 320.
Willemse, Adriaen, 194.
Willemsen, Gheeraert, 260.
Willicx, Anna, 57.
Wingius, Gottfridus, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 18, 19, 21, 23, 24, 25, 28, 29, 31, 32, 33, 35, 36, 38, 39, 44, 46, 48, 49, 50, 53, 54, 55, 57, 58, 61, 65, 66, 70, 72, 78, 77, 93, 110, 126, 130, 132, 133, 137, 144, 145, 148, 152, 154, 160, 161, 162, 164, 165, 166, 169, 171, 172, 175, 176, 177, 178, 182, 183, 184, 185, 188, 191, 194, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 206, 208, 209, 214, 220, 222, 228, 229, 233, 238, 239, 240, 242, 243, 257, 258, 260, 261, 262, 270, 274, 282, 285, 286, 287, 290, 291, 296, 297, 298, 303, 305, 306, 307, 319.
Wissels, Jan, 317.
Witte Wrongle, Jacques, 100, 107, 113, 114.
Wolf, Lieven de, 152, 156, 163, 205, 206, 207, 217, 229.
Wolfaerts, Herman, 237.
Wormhout, 124.
Wright, Henricun, 48.
Wulfaert, Hendrik, 238.

Y.

Yorck, 211.
Ysebrando, 94, 141, 149.

Z.

Zandtvoort, Clays van, 322, 326.
Zeebaert, Catherine Ellinck, 26.
Zegher, Pieterssen, 87.
Zeghers, Gilles, 111, 113, 115, 271, 279, 307.
Zende, Marten van de, 225, 226, 231.
Zevecote, Margriete van, 313.
Zoete, Cornelis, 237.
Zweertsen, Hendrick, 142.
Zwinglius, 114.
Zwolle, 217.

Digitized by Google

Digitized by Google

STUKKEN

BETREFFENDE

DE DIACONIE DER VREEMDELINGEN TE EMDEN.

Digitized by Google

Digitized by Google

WERKEN

DER

MARNIX-VEREENIGING.

Serie I. — Deel II.

STUKKEN

BETREFFENDE

DE DIACONIE DER VREEMDELINGEN TE EMDEN.

1560—1576.

UITGEGEVEN

DOOR

J. J. VAN TOORENENBERGEN.

UTRECHT,
KEMINK EN ZOON.
1876.

Digitized by Google

Digitized by Google

WERKEN

DER

MARNIX-VEREENIGING.

Serie I. — Deel II.

STUKKEN

BETREFFENDE

DE DIACONIE DER VREEMDELINGEN TE EMDEN.

1560—1576.

UITGEGEVEN

DOOR

J. J. VAN TOORENENBERGEN.

UTRECHT,
KEMINK EN ZOON.
1876.

Digitized by Google

Digitized by Google

VOORBERICHT.

Bij dit eerste deel, dat wij uit het Archief van de eerwaardige Gereformeerde Gemeente te Emden mogen mededeelen, brengen wij onzen dank aan haren Kerkeraad en de Bestuurders van de Vreemdelingen-Diaconie, en in het bijzonder aan ons correspondeerend Medelid, den HoogEerwaarden Heer Kirchenrath N. VIËTOR, *voor al de medewerking, die ons tot deze uitgave heeft in staat gesteld. Ook de HoogEerwaarde Heer General-Superintendent* P. BARTELS, *te Aurich, heeft ons zeer aan zich verplicht.*

Tot de belangrijkste oudheden uit het tijdperk der stichting van de Nederlandsche Hervormde Kerk worden de oorkonden gerekend van de Diaconie der Vreemdelingen te Emden, door welke onze vaderen, vooral in de jaren van het schrikbewind van ALVA, *zoo belangrijk zijn „getroost" en geholpen, toen zij in den vreemde hun leven trachtten te redden. Die stichting te doen kennen in hare werkzaamheid ten behoeve der Nederlandsche Gereformeerde ballingen behoorde tot de door ons opgenomen taak.*

Digitized by Google

Men ontvangt hier:

1° *uit het Protocol van de Diaconie der Vreemdelingen, de inleiding, waarin hare stichting en haar oorspronkelijk doel wordt verhaald, en de lijst der Diakenen, tot het jaar* 1626;

2° *opgaaf van de ontvangsten der Diaconie van het jaar* 1560—1576;

3° *de lijsten van de bedeelden van* 1569 *tot* 1576;

4° *enkele bijlagen, uit de acten van den Kerkeraad der Gereformeerde Gemeente, betreffende de Diaconie en de Watergeuzen, en uit de oude Emdensche Kerkordening, waaraan een historisch bericht omtrent de verdere lotgevallen der instelling is toegevoegd.*

Met belangstelling zal menigeen hier den naam van zijn geslacht vinden, terwijl menige bijzonderheid omtrent den gedenkwaardigen tijd, waartoe deze stukken behooren, aan het licht wordt gebracht.

Het is onze wensch in het volgend deel een aantal brieven van belangrijke personen uit het laatst der 16e *eeuw publiek te maken, waartoe het Emdensche archief ons rijke bijdragen heeft opgeleverd.*

ROTTERDAM, 19 April 1876.

Digitized by Google

DE VREEMDELINGEN-DIACONIE.

Digitized by Google

Digitized by Google

I.

UIT HET PROTOCOL.

Eerwaerdige Broederen Diaconen der vreemde Nederduitschen Armen, tot Embden, — en Naervolgeren in dienst!

Hoe dat die Ledemaeten der Gereformierde Kerke Christi, door die Spanische en Pauselijke Inquisitie, en wrede Tirannye in Nederlant, in specie Flaenderen, Brabant, en omliggende plaetsen, gevlodet en vele om de waerheyt des Evangeliums gedoodet, ende dieselve mit haer bloet besegelt, anderen verjagett en gedrongen om haer leven, have ende goederen te salveren, frembde oorden en plaetsen op to sucken, daer sij in vreyheyt der conscientie konden leven, so hebben sich een groot getall im Engellant onder de bescherminge des godtsaligen Coninx Eduart de Sesde nedergesett, maer alsz desen vroomen Coninck den 6 Julij A. 1553 overleden, ende het Rijck an Maria sijn suster gecomen, dewelcke an Philippus de twede, Coninck van Spanien getrout, so sint de gereformeerde Ledemaeten aldaer wederom, door de wreede Tiranie der Papisten seer hardt vervolgt, en gedrongen dat Coninchrijck te verlaeten, wnd sint onder veel anderen oock A. 1553 den 17 Septemb. Johannes à Lasco, een Pools Eedelman nevens Johannes Uyt den Hove, vnd Martinus Micron, mit omtrent 175 personen in 2 schepen, uyt Engelant gevae-

Digitized by Google

ren, en den 29 Octob. tot Helsingneur in Denemarken angecoomen, maer aldaer mede seer onchristelijk beiegent, wnd nae veel geleden, spott en smaet, gedwongen door des Coninckx bevel binnen 3 dagen dat Coninchrijk te ruimen, ende also den 3 Decemb. in de colde winter mit vrouw en kinderen, niemant uytgesondert, (alsz 2 à 3 kranke) op lijfsstraffe moeten voortrucken, en sich in dree hoopen verdelen, so hebben dan sommige op Rostock, anderen op Wismaer, de rest op Luibeck sich begeven, oock sommige tot Hamborgh angecomen, op welke plaetsen sie niet beter onthaell gevonden, alsz in Denemarcken, des eenige noch desen A. 1553 Jahr de overige rest in Martj A. 1554 in Oostvrieszlant in Embden angecomen end onder de Regeringe von Gravinne Anna van Oldenborgh en in dessen bescherminge op end angenoomen, in welke tijden de Christelijke Leeve [1]) in soodaenen graet geweest, dat de gouthartige daeglijks bij poorten en boomen sich hebben begeven end alle welcke, om de Waerheyt desz Evangeliums verdreven, alhyr anquaemen, vlijtich ondersocht, ende alszdan in haer Huisen op end angenoomen. Vnd dar nu dorch thovloijunge [2]) een groote menigte der Ballingen, daer onder veel armen en gemeene Hantwarks-Luiden, hoe langs hoe meerder sich alhyr heen begeven ende tot groten antall alhyr gewassen, So heeft wyl. Gravinne Anna van Oldenborgh etc. sie niet meer in haer schutz vnd Grensen willen nemen, het waere dan, dat sie versekeringe hadde dat die van oldesz heer [3]) gewesene ende cumstige [4]) armen wegen onderholdinge dieser neye incomende fremde armen nicht solden belastet worden.

Daarop hebben sich onse voorolders sambt de vorneemsten soo doenmaels alhyr waeren, vnd enige alsz gefluchteden mit quaemen, tegens vorgedachte Gravinne Christ.

---

1) liefde. 2) toevloeiing. 3) van oudsher. 4) toekomstige.

Digitized by Google

milder gedachtnisz moeten verplichten vnd verbinden, dat sie geholden sijn wolden, alle Nederdutse Armen, soo van de Gemeente Christi waeren ende om dat reine Woordt Godts vyt bovengenoemde plaetsen verdreven, vyt haer midlen offte sunsten [1]) door goede Ordnungen tho onderholden, sonder last van meer gedachten Gravinne sambt hare onderdaenen, vnd hyrop onse ordre principaelijk fondiert isz, vnd ook bekent isz dat diese lofflijcke ordre (die voor desz Huissittend und Gasthùisz-ordnunge gewest isz) hyr door sulken beswaringe gehadt, datt sie allene niet hebben konnen thocoomen, [2]) sunderen in groot achterdeel geraden [3]) sijn. Soo ook dat sie onder de Nederlanders en die van de Ordnunge waren, gedrongen sijn extra-ordinare Ommegangen to doen, ende hefft God de Here dese goede Ordnunge gesegent, ende alle gouthartige bewoogen, dat sie soo mildadiglijk mit gedeelt hebben, dat niet allene de achterstall vergoedet, sonderen [4]) ook een weynig overbekoomen isz worden end volgends door Godes rijken zegen 't selfve vermeerdert.

Alsz nu dan sulckxs van de huiszsittende en Gasthuisz voorstanders gemerckt isz worden, hebben gesocht haer last te verminderen, ende de vremde reysende, alsz ook under die vyt Nederlant overquaemen, all waren sie schoon geen Ledematen van Gods Kerke, offte om Goodts Woort verdreven, dese Diaconen daermit tho belasten, en wanneer de brooderen dat hadden ingeruimt en verwilliget, soo solde de vorraet niet allene geringe, maer in groott achterdeel geraden hebben.

Om dan alle onheyl en miszduidinge voortecomen en tijtlijk hyrin te vorsien; so heefft de Diaconen en Brooderen goet gedacht, neffens den Boekholder noch een Cassierte vorkiesen en in dat Cassier-boek laten stellen alles wat

1) anderszins. 2) toekomen. 3) geraakt. 4) maar.

Digitized by Google

sy dor Legaeten off sonsten secreetlijk bequaemen, in haeren Secreetboek apart te stellen en datselfve niett in de jaerlijkse opentlijke rekening gebrocht worden, besonderen alle Jaer door den Cassier an de gemeene brooderen int particulier rekeninge gedaen worden, welkes geschiet sijnde sal men erstlijken de vorraet en achterstall der jaerlijkse rekeninge herinneren, daer na den vorraet soo in dat Secrete Cassierboek genooteert, waerbij men den gantsen vorraet sien mach; daerna sall vermeldet worden, bij wie de vorraet isz, daer beneffens ene vertoninge der originaele obligationen, welkes dan de brooderen moegen staen laeten oder na bevindinge eenige loskundigen, [1]) end op een ander wederom beleggen, en isz sunderlinge te recommanderen dat tot den Cassier, een wel begoedet en een sufficiant persoon mach gecooren werden.

Dit alles, beminde Broederen, wat boven verhaelt isz cortelijks kan men breder vyt verscheide Historiën lesen, in specy bij Emanuël de Metren, in ersten Boek sijnre Nederlantze Historiën, insunderheyt uyt het Historische bericht door Johannes Vyt den Hove, en het Cassierboek A. 1599 angevangen *), vyt allen dessen alhyr een kort verhaell tot naricht in korte form gebracht ende op ordre van de Brooderen in desen prothocoll vortekent, [2]) en goet gevonden dat desen protocoll in vier Capita vordeelt sal worden, als: 1. de successie en vervolgen der Diaconen in dienst geweest en volgen sullen, genoteert te werden; 2. nodig geacht dat men een Extract vyt alle de Legaten en derselve namen tot gedachtnisz, en om in comstigen [3]) an de nacomelingen in consideraetie te nemen, te registreren; 3. alle de acten, resolutiën en wat vordiesz geresolvert vyt alle vorige prothocollen de principaelste saeken te extraheren

*) Vidè Piscator in de *Vorrede der Concord.*

1) opzeggen. 2) opgeteekend, Hoogd. *verzeichnet.* 3) in het toekomende.

Digitized by Google

end alhyr in te brengen, en watt volgens [1]) geresolvert word daerbij te noteren; 4. alle de naemen der Contribuanten na den alphabet wt de andere prothocollen alhyr te stellen en continueren, om tot allen tijde mit beter ordre ligtelijk nae te soeken, so imant van de nacomelingen mocht in armoet vorvallen: off sonsten tot naricht te konnen dienen.

Alles in corte t' samen gedragen in Embden A. 1663. 5 Januarij.

Door mij E.E. (UEd.) medebroder,
Jan Evertsen Indys.

Caput Primum.

Successie der Diaconen.

Off wel tho wenschen waere dat men van de erste Instellers deser lofflijke Diacony en des Eedelen Hern Johannes à Lasco tijden von den Jahre A. 1554 her na de Ordre die Diaconen hadden connen registreren, so bevint sich Leyder dat alle boeken van den Jahr A. 1554 tot den Jaer A. 1558 verloren ende niet meer vorhanden ende in den Jahr 1570 erst de benoeminge der Diaconen to vinden ende noch eenichsins donker genoegh, also dat ick de nacomelingen well vryntlijk gebeden hebben, so ettwa hyr offte daer een vorsettinge [2]) mocht gevonden worden, 't selffe gelieven te verbeteren, ende mijn geringe arbeyt door een meerder tot loff en gedachtenisse deser goede Ordre soeken tot een beter luister te brengen, ende tot dienst der anwesenden en nacomelingen ditselfve te continueren.

NB. Niet eerst in het jaar 1570, zoo als hier boven uitdrukkelijk opgegeven wordt, doch naderhand schijnt veranderd te zijn; maar

1) vervolgens. 2) misstelling.

Digitized by Google

wij vinden in het oudste protocol, onder den 4 January 1558, Jasper Celosse, benoemd *Diakenen* (sic); dus Diakenen genoemd in 1558.

Hendk Campen.
A°. 1821.

A. 1554.
Johannes a Lasko.
Johannes Vyt den Hove.
Martinus Micron.
Gillis Faber
mit noch 175 personen vyt Engelant op Denemarken, end alhyr angekomen, vnd vyt de selve dese goede Ordre eerstmael opgericht.

A. 1558.
Jasper Celos, obiit 1572.
Lourentz de Vos, obiit 1575,
Bartolomeüs Huisman.
Herman Hinties.
Jan van den Riveren.
1559 Jacob Paine.
1558 Peter van Bilouwe.
Jacob Michiels.
Joris Stichelbant.
1559 Paulus van Mechelen.
1561 Peter van Goeten.
1562 Willem Bastink.

A. 1562.
1561 Jan Noorman.

A. 1563.
Steffen Potgeter van Swoll.

A. 1564.
Jasper Celos.
Peter van Goeten.

A. 1565.
Jacob Michiels.
Willem Alberts.

A. 1567.
Jan Celos.
Jan Fouquet.
Gillis Daniels van Brussel.
Paulus van Wingen.

A. 1568 staen volgend 13.
Jan Fouquet.
Willem Bastijn.
Gillis Daniels van Brussel.
Joris van Meerbeek.
Jacob Paine.
Remeeten Bouwens.
Pouwel van Wingen.
Jasper Stapholst.
Jan Celos.
Philippus Cornelis.
Hendrik Halewijn.
Peter van Horenbeek.
Cornelis Telgs.

A. 1569.
Jasper van den Putte.

Digitized by Google

Remer de Pastore.
Everhardus Reinders.
A. 1570.
Gosen Luynga.
A. 1571.
de voorigen.
A. 1572.

A. 1573.
Cornelis Barents.
Jacob Lodowichs.
Focco Aysema.
Tummo Coenders.
Jacob Claesen.
Andreas Kilion.
Laurends Jacobs.
A. 1574.

A. 1575.
Waelwijck Sywers.
Anthony Jansz.
Joris Pain.
Hubrecht van Limborgh.
Vid. N. 3 protho.
A. 1576 des. 12.
Daniel van Hoorn.
Peter Dircks van Lunden.
Joris Pain.
Anthony Jansen.
Michiel Grave.
Folkerus Westerwolt.
Cornelius Beck.
Jan Celosse.
Remeüs Bouwijns.
Wallus Sywers.
Sybrant Aysema.
Peter van Horenbek.
de vorigen { A. 1577. / A. 1578.
A. 1579.
Ruwart Roorda.
A. 1580.
de voorigen continuirt.
A. 1581.
de voorigen.
A. 1582.
Jaques Vogeler.
Claes de Brander.
A. 1583.
Michiel Pasman.
A. 1584.
Quintijn Jacobs.
Jacob de Loose.
A. 1585.
Gerrit Gerrits.
A. 1586.
Hans Behaut.
A. 1587.
Herman Jansen.
Claes de Brander.
Tamme Coenders.
Peter Dircksen.
A. 1588.
Joost Jansen.
Anthony Jansen.
A. 1589.
Hans de Brander.

Digitized by Google

Roleff Symons.

A. 1590.

Samuel van Wingen.
Jan Celosse.

A. 1591.

Ferançois van Boven.
Petert Moijart.

A. 1592.

Jan van Lovelde.
Coort Munsterman.

A. 1593.

Peter Celosse.
Gillis Huige.

A. 1594.

Isaac de Voogeler
Michiel Pasman.

A. 1595.

Roelandt de Binder.
Remeus van Wingen.
Adam Grindit.
Bartolomeus Segers Junior.

A. 1596.

Claes de Brander.
Claes Jansen.
Jan Jansen Reytmacker.
Dirck Vermeurs.

A. 1597.

Samuel de Vissher.
François Maes.

A. 1598.

Melehor vom Eeck.
Jaques Mannes.
Jan de Voss.
Peter Vermeursz.

A. 1599.

Laurents van Hoetegsem.
François Mertens.

A. 1600.

Jan van den Ende.
Nicolaüs Tock.

A. 1601.

Peter van den Hove.
Hans van Connixloo.

A. 1602.

Gillis Tayspill.
François Ravins.

A. 1603.

Roelant de Binder.
Gijsel van Daelen.
Jaques de Loese.

A. 1604.

Isaac de Vogelaer.
Hans Adriaens.
Tobias Herkens.

A. 1605.

Jaques Commelijn.
Helias à Lessen.
Peter Pain.
Jan de Vos.

A. 1606.

Peter Celos.
Hans Alewijns.

A. 1607.

Geert Roelants.
Salomon Tock.

A. 1608.

Jan Loubegois.

Digitized by Google

David Moyart.

A. 1609.

Hans Bouwens.

Gwiliaem Buisz.

A. 1610.

Abraham de Brander.

Daniel Payn.

A. 1611.

Hans Corstiens.

Godfried Bouwens.

A. 1612.

Jan Babtista Shoorman.

Peter van Wijmers.

A. 1613.

Hans Adriaens.

Gijsel van Daelen.

A. 1614.

Berend Gerritsen.

Hans Aertzen.

A. 1615.

Peter de Brander.

Jan Salee.

A. 1616.

David Penon.

Jan de Vosz.

A. 1617.

Christoffer Crimpink.

Geert Roelantsen.

A. 1618.

Daniel van de Poel.

Jacob de Wolff.

A. 1619.

Gwilliam Buisz.

Peter de Vosz.

A. 1620.

Hans Damman.

Jan Hoyman.

A. 1621.

Jacob van Lochum.

Babtista Shoorman.

A. 1622.

Andreas Loodewijks.

Hendrik Teewes.

A. 1623.

Peter de Sadeler.

Paulus van Wingen.

A. 1624.

Rogier van Wijmeren.

Jan Jansen Albertsen.

Hans van Conixlo.

A. 1625.

Abraham Geerdes.

Leven Peters.

A. 1626.

Jooris Hendricks.

Evert Gerritsen.

enz.

Digitized by Google

II.

UIT HET „BOUCK VAN DEN AERMEN VREMDELINGHEN WTGEDEILT BINNEN EMBDEN."

Beginnende Anno 1560.

Generale rekeninghe, bewijs ende reliqua van den armen vremdelinghen binnen Embden, die bij dezen doen ende overgheven de Diakenen van den zelven vremdelinghen elc in zijne bedieninghe van alle haere handelingh ende administratie in ontfanghe ende vutgheven: beghinnende van den zesten Januarij negen ende tzestich ende hendende [1]) den zesten Januarij tzeventich incluus, ter presentie van de Ministeren, Olderlinghen, ghemeenen broederen van de voornoemde Keercke van Embden ende andere daertoe gheroupen ende ghebeden.

Eerst ontfanck.

	guld.	schaep.	witten.
Alvooren zo heeft Everardus Reyners Diaken ontfaen den vierden Januarij ontfanghen vut de bussen in Embder ghelt	40—	8	[2])

---

1) eindigende.

2) 1 gulden heeft 10 schaap of 20 stuivers, Oost-Friesch; 1 schaap = 20 witten; 1 stuiver = 10 witten; 1½ gulden, Emder = 1 gulden, Holl.; 1 daalder, Emder = 1 gulden, Holl.

Digitized by Google

	guld.	scaep.	witten.
Noch ontfanghen den 8 Januarij van Doctor Hessel, commende van eenen coop op die burcht ghemaect	1—	8	
Noch zo heeft hij den 10 Januarij ontfanghen van Jacob Payen, commende van Pitchum [1]) doer die Pastor ellef stucken gherooct fleisch, 13 slaeg boter unde an ghelde	2—	1—	15
Noch zo heeft hij ontfanghen van Jacob Payen, commende van Rudolpho Pastor den 18 Jan.	2—	5—	7
Noch ontfaen	0—	2—	5
Noch van Christopher van Rijsum ontfanghen den 21 Januarij	0—	17—	
Van Pastor van Adsum [1]) zeven stucken fleisch om den arm vut te deelen.			
Somma	48—	0—	7
Paulus von Wynghen heeft ontfaen vute bussen den 18 Januarij de somme van	36—	2—	8
Noch zo heeft hij ontfaen van Alryc Stapelmont van S. Tijcke van der Linde voor een legaet	50—	0—	0
Noch ontfaen Arent Bontwerckere	0—	5	
Noch ontfaen van Philips Cornelisse	2—	0—	
Noch ontfaen van Roelof Cuper	2—	2—	10
Noch ontfaen van den Pastor Copprenus over ons Contingent	7—	1	
Noch ontfaen van den Pastor van Junnelt [1]) over ons Contingent	1—	1—	7½
Noch ontfaen van den Pastor van Neertmuer [1]) vij stucken vlees, een halfve gans.			
Somma totale	99—	2—	11½
Jaspar van den Putte heeft ontfaen vute bussen den 1 Februarij de somme van	33—	2—	0
Noch ontfaen vande weduwe van Philips de			

1) Petkum, Natsum, Jinnelt, Neermoor zijn Oost-Friesche dorpen.

Digitized by Google

	guld.	scaep.	witten.
Schildere haer te vooren bedient bij Heyndric Haelwijn.	2—	0—	
Noch ontfaen van boucken, die den aermen ghegheven waeren	1—	6	
Noch ontfaen van de pastor van Werdom [1]) over ons portie	1—	1—	10
Noch ontfaen van een bibelken en eenen psalmbouck, dat den aermen ghegheven is	1—	7	
Somma	41—	6—	10
Jaspar Stapholst heeft ontfaen vute bussen den 15 Februarij	34—	1—	0
Noch zo heeft hij ontfaen van het testament van S. Steven van Boelaerde	24—	8	
Noch ontfaen van het testament van die kistemakere, dat den aermen ghegheven was van den zwaghere van S. Willem Alberts	6—	0	
Noch ontfaen van den Pastor van Eylsum [1]) Bernardus dat hij versamelt hadde: een half tonne boonen, ende die vutghedeelt, noch zes guldens waervan het becken dien [2]) helft compt, dus hier	3—	0	
Noch ontfaen van None van Meerckenburch die hij den aermen gheeft	3—	0	
Ende voor het testament van Gillis de Witte	6—	0	
Somma totale	76—	9—	
Reynier de Pestere heeft ontfaen vut de drye bussen den 1 Marty	38—	1—	1
Noch ontfaen van het testament van Hans Bauwines	30—	0	
Noch ontfaen van Jaspar Stapholst van dat hij in zijn rekeninghe ghestelt heeft voorwutgheven Jacob Deynst 1—1—10, dus hier de	1—	1—	10

1) Wirdum, Eilsum, Oost-Friesche dorpen. 2) de eene.

Digitized by Google

	guld.	scaep.	witten
Noch voor 't vercoopen van eenen mantel, die den arm ghegheven was, beloopende vijf gulden min een oert, waerof de helft de voornoemde Reynier ontfaen heeft ende d'ander helft Pieter van Hoerebeke, dus hier	2—	6—	10
Somme van den ontfanck	71—	9—	1
Gilles Daniels heeft ontvangen vute bussen den 22 Martij	46—	5—	7½
Noch ontfaen den 23 Maerte van een testament van een Westfrieze, die ghestorven is tot de weduwe van Franchois van Hacke, de somme	14—	5	
Noch ontfanghen van 8 Philippus daelders van eenen goeden gunner vut Westfrieslandt den 25 Maerte	14—	4	
Noch ontfanghen van Willem Bastynck den 30 Maerte	0—	2—	10
Noch ontfanghen van Jan Michiels van dat overgheschoten is van de goederen, die vercocht zijn van S. Jan de Hoedemaker van Antwerpen die hier vercocht zijn	3—	1	
Noch ontfaen van Jaspar Stappaert	0—	17—	10
Somma beloopt	70—	5—	7½
Philips Cornelisse heeft onfanghen vut alle de drye bussen den 5 Aprilis	28—	3—	10
Jan Celosse heeft ontfaen vute drye bussen den 19 Aprilis	29—	9—	0
Noch ontfaen van Geynckens Sluter, den 27 Aprilis van eenen rente	4—		
Somma	33—	9—	10
Heyndric Haelwijn heeft ontfaen vute drye bussen den derden May de somme van	28—	6—	14
Jooris van Meerbeke heeft ontfaen vut de drye bussen den 24 Meye de somme van	45—	4—	0

Digitized by Google

	guld.	scaep.	witten.
Pieter van Hoorebeke heeft ontfaen vut alle drye de bussen den zevensten Junij neghen en tzestich de somme van	34—	2—	14
Jacob Payen heeft ontfaen vut alle drye de bussen den 21 Junij	29—	0—	0
Noch ontfaen van een Westfries heerschap doer Everardus ghegheven thien Rijcxdaelders ende drie olde daelders compt	21—	3—	0
Somma	50—	3—	0
Ontfaen bij denzelven van de schattynghen, ghedaen bij de natiën anno negenentzestich den eersten Julij alzo hiernaer volght:			
Eerst vande olde broederen ende van die van Vlaenderen	320—	0—	0
Van die van Hollant	280—		
Van die van Brabant	63—	3—	5
Van de Westfriessen	55—	4—	15
Ende van die van Groeningen	13—	6—	12½
Somme in als	732—	4—	3½
Everardus Reyners heeft ontfaen vut alle drye de bussen den 5 Julij negenentzestich	29—	2—	5
Remeeus Bauwens heeft ontfanghen vut de drye bussen den 19 Julij xv^{c}negenentzestich	42—	0—	0
Noch ontfaen vande kanselaers huysvrouwe van een rente, die twee jaeren verachtert was, zes prince daelders ende twee duitsche daelders	13—	9—	0
Noch ontfaen vande augmentacie van de tachtich guldenen die vut Enghelant ghezonden waeren om den armen, op yder princendaelder 3 ortkens dats in Embder ghelde meer	1—	2—	
Somma totale hierof	37—	1—	0

Digitized by Google

	guld. scaep. witten.
Cornelis van Teylinghen heeft ontfaen vut de drie bussen den tweetsten Augusty	38—0—15
Noch ontfaen den zesten van Franchois Volckaertss, tot behouf van den vremdelinghen van 't vercoopen van eenen scepe	1—7—12
Noch ontfaen van Franchois Micheels die 't zelve ontfaen heeft van een coopman, die naer Hollant reysde, een olde daler	1—6
Somma	38—4— 7
Pauwels van Wynghen heeft ontfaen vut alle drye de bussen den 23 Augusty xv^c negenentzestich	51—0— 6
Noch ontfaen van Pieter van Hoorenbeke 3 rijcxdaelders, commende van Jacob van Hecke den 3 Septembris	4—8—15
Noch ontfaen van Philips Cornelissone van een appointement	1—5— 7½
Somma	57—4— 8½
Jaspar van den Putte heeft qntfaen vut de drye bussen den zessten Septembris neghenentzestich	32—8— 0
Noch ontfaen van Jan Micheels den 16 Septembris voor het testament van saligher Zegher Rutincx weduwe, net de somme van	51—6—15
Somma	84—4—15
Jaspar Stapholst heeft ontfaen vut de drye bussen den 20 Septembris	31—6— 4
Noch ontfaen van Johan Adriaensen een testament van weghen Claeys vanden Velde de somme van	20—3—10
Somme	60—9—14
Reynier de Pestere heeft ontfaen vute bussen den 3 Octobris 1569	28—3— 9½
Noch ontfaen van Martinus de Predicant	0—8— 2½
Somma	29—1—12¾

Digitized by Google

	guld.	scaep.	witten.
Jan Celosse heeft ontfaen vut de bussen den 18 Octobris de somme van	31—	8—	8
Noch ontfaen voor een tonne rogghe	3—	2	
Somma	35—	0—	8
Philips Corneliss heeft ontfaen vut de bussen den eersten novembris de somme van	36—	3—	
Noch van achthien stellen betteickt, die de Diakenen ooc vercocht hebben	5—	2—	10
Somma totale hieraf	41—	5—	10
Gilles Daniëls heeft ontfaen vut de drye bussen den 22 Novembris xv^{c} neghenentzestich	54—	3—	0
Noch zo heeft hij ontfaen van de weduwe van Jeronimus de Vogelaer in minderinghe van dat zij vande ghemeinte ontfaen heeft ten tijde van haren man	6—	0—	15
Somma	60—	3—	15
Heyndric Haelwijn heeft ontfaen vut alle drye de bussen den 7 Novembris de somme van	34—	6—	15
Noch ontfaen van eenen broeder, die naer Antwerpen gereyst is	1—	8	
Noch ontfaen van eenen van Antwerpen, die naer Licebone wilt reysen	0—	5—	0
Noch ontfaen van een jonghe dochter eenen halfven rijcxdaelder	0—	8—	2½
Noch ontfaen van Sebastiaen Philips van Flierden, hier voertijts hem ghegeven tot reysgelt	1—	1—	5
Noch ontfaen van eenen persoon	0—	3—	10
Somme	38—	9—	12½

Ontvangsten 1570/71:

Al voeren heeft Pieter van Hoorenbeke, Diaken, ontfaen vut alle de bussen den derden Januarij 70	38—	8—	17

Digitized by Google

	guld.	scaep.	witten.
Noch ontfaen vut de busse tot Lieven de Somere [1]) den 12 Januarij	3—	9—	5
Somma hierof	42—	8—	2
Jacob Paeyen heeft ontfaen vut alle bussen den 17 Januarij	37—	1—	0
Dezelve heeft ontfaen van de rente van Herman Jevers kindt van zes daelders tsjaers, ghevallen Michaelis 69, dus hier	9—	0—	0
Ontfaen van een testament dat een jonge dochter ghegeven is voor een legaet, dwelc zij den armen weder gheeft, een olden daler	1—	5—	10
Ontfaen van Willem de Visschere, commende van een man te Antwerpen	3—	3	
Ontfaen van een paer stevels, vercocht an Pauwels Corneliss, commende van een gestorven Westvlaminck	1—	1	
Ontfaen van Cornelis van Teylinghen, commende van een twistighe zaeke	1—	4	
Ontfaen van de weduwe van salighe Lieven Bauwens voor een testament, de somme van	18—	0	
Somme beloopt	71—	14—	10
Dit naervolgende is de schattinghe ghedaen den 12 Januarij 70 ende bij den voorn. Jacob ontfaen:			
Alvooren ontfaen van de olde broeders ende van de natie van Vlaenderen de somme van	403—	3—	9½
Noch van deselve vijf tonnen rogghe.			
Ontfaen van de broeders van Groeninghen ende de Westfriezen de somma van	136—	9—	10½
Ontfaen van de broeders van Hollant de somme van	219—	2—	17½

1) Waarschijnlijk een herbergier „in 't blauwe kruis." Zie bl. 21.

Digitized by Google

	guld. scaep. witten.
Ontfaen vande broeders van Brabant de somme van	79—7— 7½
Somme hierof	839—3— 5
Everd Reiners heeft ontfaen van alle drye de bussen den 7 Februarij 70	62—2— 0
Remeeus Bauwens heeft ontfaen vut alle de drye bussen	41—6— 5
Noch ontfaen vuter handt van Everardus eèn Embder daler ende eenen verboden daler, compt tsamen	2—9—10
Noch ontfaen van de vercochte goederen die Gilles van den Berghe met zijn huisvrouwe den aermen in testamente ghemaect, tsamen	45—9— ½
Somma hierof	90—4—15½
Cornelis van Teylinghen heeft ontfaen vut al de drye bussen, 8 Marcij	39—5— 8
Noch ontfaen den 20 Marcij voor den armen	3—2
Somma	42—7— 8
Pauwels van Wynghen heeft ontfaen vut de drye bussen, den 21 Maerte	43—3— 5
Noch ontfaen van twee schippers dwelc Joeris van Meerbeke henlieden ghedaen hadde	2—3
Noch ontfaen vuterhandt van Willem de Visschere over de heelft van hondert guldens, die hij ontfaen heeft van Enghelant, daeraf de ander heelft Hemes Bauwens ooc ontfangen ende daerof rekeninghe ghedaen heeft, dus	50—0
Somma	95—6— 5
Jaspar van der Putte heeft ontfaen vut de drye bussen, 4 Aprilis	43—8
Noch ontfaen vuter handt van Gillis de Visschere, twelc hij van een goedt vrient van Antwerpen ten besten van den armen vremdelinghen ontfanghen hadde	37—5

Digitized by Google

	guld.	scaep	witten.
Noch ontfaen van eenen Westfriesschen Joncker tot behouf van onzen armen	39—		
Somme hiervan	120—	3—	0
Jan Celosse heeft ontfaen vut alle drye de bussen, den 18 Aprilis	36—	4—	5
Bij Mynken Rogiers gevonden	0—	1—	15
Ontfaen van Jan Arents dat vut Hollant ghesonden is, op conditie zoo 't weder ghebeyschet wordt te restitueren	0—	9—	0
Noch ontfaen van Cornelis Floris, commende van eenen coop van eenen schepe	3—	0	
Noch ontfaen van Jasper Celosse, dat den aermen vut Enghelant gesonden is de somme van	50—	0	
Somma hierof	90—	5—	0
Reinier de Pestere heeft ontfaen vut alle drye bussen, den 2 Meye	38—	3	
Ontfaen vut de busse tot Lieven de Somere, den 13 Meye	3—	6—	10
Somma	41—	9—	16
Noch zo heeft hij ontfaen van Pieter van Hoorenbeke door Claes Commelyn, heercommende van Jacob van Eecke 27 May	6—	0	
Noch zo heeft hij ontfaen van den pastor te Borchem door Philippus Corneliss	0—	5—	
Somma	41—	4—	16
Philips Cornelissens heeft ontfaen vut alle drye de bussen, den 6 Junij	48—	9—	0
Noch zo heeft hij ontfaen van een olde daler van Hermanno, predikant vut Reyderlant [1]	0—	7—	15
Noch de heelft van een halfve daelder van Guilielmus, een predicant	0—	3—	15
Van een kistken van Mijnken Moyens cattheylen [2]	0—	6—	0

1) landschap in Oostfriesland. 2) roerend goed.

Digitized by Google

	guld. scaep. witten.
Noch zo heeft hij ontfanghen van Pieter van Hoorenbeke, dat hij voor Dominicus Julius in rekeninghe ghebracht heeft	0—7—10
Somma	52—4— 0
Gilles Danneels heeft ontfaen vut alle drye de bussen, den 20 Junius	35—4—10
Noch zo heeft hij ontfanghen vut de handen van Jan Celosse, twelck hij ontfaen hadde van de predicanten int gasthuus int Coetus	8—6—10
Somma	44—1— 0
Hendrick Haelwijn heeft ontfaen vut alle drye de bussen, den 4 Julij	32—7— 6
Noch heeft denzelven van eenen broeder van Groeningen ontfaen, 8 Julij	2—3
Noch zo heeft hij ontfaen van Jooris van Meerbeke van den pastor van Elsum	7—0
Noch ontfaen van eenen die naer Antwerpen reysde	2—0—10
Noch zo heeft hij ontfaen van eenen die naer Antwerpen reysde	1—5
Noch zo heeft hij ontfaen van eenen die naer Antwerpen reysde	6—4
Noch zo heeft hij ontfaen van een Joncvrouwe die naer Antwerpen reysde	0—8
Somma	52—8— 6
Jooris van Meerbeke heeft ontfangen vut alle drye de bussen, den 18 Julij	41—2—10
Noch zo heeft hij ontfanghen van Jaspar van den Putte van weghen eenen pastor Jacobus Oorselius	1—2
Ende van Arnoult de bode	0—1
Somma	42—5—10
Goosen Luynge heeft ontfanghen vut alle de drye bussen, den 1 Augustij	38—3—16

Digitized by Google

	guld. scaep. witten.
Meeus Bauwens de Brune heeft ontfaen vut alle drye de bussen, den 18 Augustij	37—0—12
Pieter van Hoorenbeke heeft onfaen vut alle drye de bussen, den 8 Septembris	57—8— 6
Ontfaen van boucken, vercocht den 5 Sept.	0—8— 4½
Noch zo heeft hij ontfanghen vut de busse van Lieven de Zomere, int blau cruys, 16 Sept.	2—1—10
Somma	60—8— ½
Cornelis van Teylinghen heeft ontfanghen vut alle drye de bussen, den 19 Septembris	44—6— 1½
Noch zo heeft hij ontfanghen voor het testament van sal. Clara Schatters vut handen van Willem Drewes, commende van Johan Tydema Schatters, 19 Sept. de somma van	100—0
Somma	144—6— 1½
Pauwels van Wynghen heeft ontfanghen vut alle drye de bussen, den 3 Octobris	39—3—10½
Noch zo heeft hij ontfanghen van Martinus	0—2—13
Noch ontfanghen dat Cornelis van Teylinghen ghegheven hadde op Lieven Simons hoeve	0—5
Somma	40—1— 5½
Everardus Reiners heeft ontfaen vut alle drye de bussen, den 24 Octobris	61—2— 0
Jaspar van den Putte heeft ontfaen vut alle drye de bussen, den 7 Novembris	44—8— 5
Noch zo heeft hij ontfaen van Evert Reyners 't ghelt vande bedieninghe van Dominicus van der Wee, die in de vloet met wijf ende kinderen verzopen is	0—7— 0
Noch zo heeft hij ontfaen van eenen coopmans knecht, die naer Antwerpen ghereyst is, per Hendric Haelwijn	0—9— 0
Noch zo heeft hij ontfaen van Joncvrouwe Mepse de Canselaer, zijn huusvrouwe, van	

Digitized by Google

	guld. scaep. witten.
eene rente van zes gulden, de gulden tot 22½ stuver ende noch zo veel over ten besten van den aermen	7—0— 0
Somma	53—4— 5
Jan Celosse heeft ontfaen vut alle drye de bussen, den 21 Novembris	42—0— 0
Noch zo heeft hij ontfaen van Albertus van Haren, raetsheere, commende van den verzamelden ghelde inde opvloet vanden watere	50—0
Somma	92—0— 0
Everardus Reiners heeft ontfanghen de scattynge, ghedaen den thienden Sept. tzeventich:	
Eerst zo heeft hij ontfaen van de olde vreemdelingen metten Vlamingen	460—9— 5
Noch zo heeft hij ontfaen van de Hollanders	289—9— 9
Noch zo heeft hij ontfaen van de Groeninghers	102—9—16½
Noch zo heeft hij ontfaen van de Brabanters	97—0
Ende van de Westfriesen heeft hij ontfaen	65—1— 4½
Somme in als	1015—9—15
Reynier de Pestere heeft ontfaen vut alle drye de bussen, den 5 Decembris	38—5— 0
Noch ontfaen vut de handen van Jan Celosse van twee jaer rente, commende van Ulricus Sluter, 't lest jaer ghevallen 't zeventich	8—0
Noch ontfaen van eenen broeder der ghemeynte ten besten van den aermen	0—4—18
Noch ontfaen van Jan Celosse van een jaer rente, commende van Hermans Seffers weese, 't leste jaer ghevallen tzeventich	9—0
Somma	55—9—18
Jaspar Staphorst heeft ontfaen vut alle drye de bussen, den 19 Decembris	39—2—10
Noch so heeft hij ontfanghen van Jaspar Celosse, commende van Enghelandt	50—0

Digitized by Google

	guld. scaep. witten.
Noch so heeft hij ontfanghen van Willem de Visscher, commende van Colen ten besten van den aermen	16—
Somma	105—2—10
Somma totale van den ontfanck van desen jaere	3435—5—11

Ontvangsten 1571/72.

Al voren so heeft Philips Corneliss diaken ontfanghen wt alle die bussen, den 2 Jan. 71.	37—8—12
Noch ontfanghen den 3 Januarij van Douwe Mennens van dat hij in die laatste scattinge belooft ende niet betaelt hadde	6 -0
Noch ontfanghen op den 11 Januarij van een handtscrift dat Cornelis Barentss van Amsterdam den armen gegeven hadde	4—5— 0
Somma hieraf	48—3—12
Jeles van Bruyssel heeft ontfanghen wt alle die bussen, den 16 Januarij	40—4—10
Dieselve heeft nóch ontfanghen van het sterfhuys van Machdeleen Jans van Amsterdam	78—6—10
Noch ontfanghen van linnewaet dat den armen gegheven was	1—0
Noch ontfanghen van Joris van Myrbeke van dat hem gegheven was om een meysken vàn Antwerpen te geven	1—0
Noch heeft hij ontfanghen van het testament van François de Heyn	20—0
Noch ontfanghen van Meeüs de Brune van dat hij ontfangen hadde om te geven ende niet ghesciet	0—2
Somme beloopt	141—3— 0
Heyndrick Alewijn heeft ontfangen wt alle die bussen, den 6 Februarij	55—4— 8

Digitized by Google

	guldi scaep. witten.
Noch ontfangen van Reynier de Pestere, com mende van Magdaleen Jans	0—1— 6
Summe beloopt	56—6— 4
Joris van Meerbeke heeft ontfanghen wt alle die bussen, den 20 Februarij	36—6—10
Noch heeft dieselfde ontfanghen van Jaspar Celosse, dat van Engelant ten behoeve der armen gesonden was	50—0
Noch ontfanghen van Hans van Mechelen	0—1— 8
Summe beloopt	86—7—18
Gozen Luynge heeft ontfanghen wt alle die hussen, den 6 Martij 71	36—2—18
Noch ontfanghen van Eyso tho Cellens, so hij in die generàle collectatie van den armen belovet hadde	1—6—10
Noch ontfanghen van Martino, heerkomende wt Duytslant van Nicolas Staackenburch, den 13 Martij	1—6—10
Noch ontfanghen wt het sterfhuys van heere Timmermans wedue	9—8—10
Noch ontfanghen van onsen broeder Bernhardo den 16 Martij	1—6— 0
Summa totaal beloopt	50—8— 8
Reynier de Pestere heeft ontfanghen wt alle die bussen, den 22 Martij 71	39—6—14
Noch ontfanghen van Martino, die Predikant, tot hulpe van die Leyendeckers vrouwe	0—8
Noch ontfanghen wt die busse tot Lieven de Somere, den 27 Martij	2—6
Noch ontfanghen van den stockhouder [1]) Albert van 't vercopen van etlicke cattheylen van die wedue heere Timmermans	2—4—11
Somma in als	45—4— 6

1) afslager.

Digitized by Google

	guld. scaep. witten.
Remeüs Bauwens heeft ontfanghen wt alle die bussen, den 3 April 71	41—3—
Everdt Reyners heeft ontfanghen wt alle die bussen, den 17 Aprilis 71	48—8—0
Noch ontfanghen duer Adriaen de Brander	9—6— 0
Noch ontfanghen van een wechreysende vrouwe, den 22 April	0—3—10
Den 25 April ontfanghen duer Martinum, predikant, commende van een westfriessche broeder	14—4
Noch ontfangen van Reynier de Pestere van 't gene dat Willem Reyens weduwe niet gehaelt hadde	0—6— 0
Summa totael	73—7—16
Paulus van Wynghen heeft ontfanghen wt alle die bussen, den 1 May 71	37—2—10
Noch ontfanghen wt handen van Joergien Swart, amptman tho Norden, van het testament van Eckbaert Klants saligher huusfrouwe	170—0— 0
Noch ontfangen van Gozen Luynge	0—7—10
Summa in als bedraecht	208—0— 0
Cornelis van Teylinghen heeft ontfanghen wt alle die bussen, den 6 May 71	38—6
Noch ontfanghen wt handen van Evert Reynyers van een broeder, den armen gegeven van een westfries joncker	1—2—10
Ontfanghen van die wedue Antonis Nuedt van een beddelaecken, in die vloet gevonden, nyet wetende wye dattet toekomt	1—6— 0
Den 16e ontfanghen van een persoon wesende wt Westvrieslant	1—6—
Den 16e ontfanghen wt handen van Philippus Corneliss van een testament den armen deutschen vremdelinghen binnen Embden	

Digitized by Google

	guld. scaep. witten.
besproucken van Willem Vaer, olt man van Amsterdam	49—1—10
Noch den 18e ontfanghen van Evert Reyniers, comende van eener vrouwe reysende naer Westvrieslant	1—6—
Den 22e ontfanghen wt handen van Evert Reynyers, comende van een broeder wt Westvrieslant tot behouf der armen.	46—0—16
Summa	138—6—16
Jasper van den Putte heeft ontfanghen wt alle die bussen, den 5 Junij 71	59—0—16
Noch ontfanghen wt handen van Jan Commerss, comende van Symon Corneliss verstorven, duer dat wij hem in sijnen noot gedaen hadden	8—5— 0
Noch ontfanghen bij den selven van Gielis die Blok van wegen Pieter van den Bomelaer verstorven, dat die erfgenamen den aermen gegheven hebben onder ander goederen in ghelde	4—7
Summa van den ontfanck is	72—2—16
Jan Celosse heeft ontfanghen wt alle die bussen, den 19 Junij 71	43—3— 5
Pieter van Hoorbeecke heeft ontfanghen wt alle die bussen, den 3 Julij 71	45—4— 0
Noch ontfanghen van Gozen Luynge, comende van Melle Meesz. wt Groeningerlant	0—4— 0
Noch ontfanghen den 6 Julij van Jan Commerss, comende van Neelken van Delf	0—8— 0
Summa totael	46—6— 0
Jeles van Brussel heeft ontfanghen wt alle die bussen, den 24 Julij 71	62—1—15
Noch op den 24 Julij ontfanghen wt handen	

Digitized by Google

	guld.	scaep.	witten.
van Jan Celos van twee boecken, die hij ten besten der armen verkocht heeft	0	4	—
Summe in alles	62	5	15
Philips Corneliss heeft ontfanghen wt alle die bussen, den 7 Augusti 71	43	2	9
Noch ontfanghen den 9 Augusti wt handen van Pieter van Hoorenbeke, comende van eenen hem wel bekent	14	—	
Summa totael	57	2	9
Dit naervolghende is die scattinghe ghedaen onder die vremde duytsche natiën in Julio een ende tseventich ende bij den voirs. Philippus Corneliss ontfanghen.			
Ten eersten is ontfanghen van die olde vremdelinghe ende Vlaminghen	371	9	10
Noch is ontfanghen wt die hollandsche natie	354	6	11
Van den Brabanders is ontfanghen	107	9	
Ontfanghen van den Groeningers	97	6	4½
Wt die westvriesche natie is ontfanghen	36	8	8
Summa totael vanden generale schattinghe	968	9	13½
Jorys van Myrbeke heeft ontfanghen wt alle die bussen, den 21 Aug. 71	43	5	0
Jasper Staphorst id. 4 Sept. „	42	0	0
Heyndrich Alewijn id. 18 Sept. „	41	4	3
Ghozen Luynge id. 2 Oct. „	41	9	10
Remeüs Bauwens id. 23 Oct. „	60	5	3½
Pieter van Hoorbeecke id. 6 Nov. „	41	7	10
Paulus van Wynghen id. 20 Nov. „	45	5	6½
Cornelis van Teylinghen id. 4 Dec. „	47	4	15
Jan Celos id. 18 Dec. „	43	5	0
Volget den extraordinarie ontfanck van onsen vremden duytschen armen, beginnende van den 4 Septembris een ende tseventich bij Philippus Corneliss ende is weder wtgekeert			

Digitized by Google

	guld.	scaep.	witten.
aen den lancx achterweesende diakenen, volgende die ordinancie bij den broederen den diakenen daervan gemaeckt, eerst			
Ontfanghen wt handen van onsen broeder ende pastor Martino den 4 Septembris	4—	7—	10
Ontfanghen van Gozen Luynge, comende van die verkochte goederen van Katerina Cornelis van Groeninge, den 6 Septembris	4—	5—	0
Noch ontfanghen den 10 Septembris van onsen broeder Aelbert Hendricx van Haerlem, dat hij ten beste der armen gegheven heeft	12—	8—	0
Den 12 Septembris ontfangen van Pieter van Hoorbeeke, comende van Jacob van Ecke van Antwerpen	4—	8—	0
Ontfanghen van Wijbe Tzeeyrtss den 14 Sept. comende van die schattynghe voorgangen van een Westvriese	4—	0—	0
Noch ontfanghen den 17 Septembris van Jasper Staphorst, van dat hij in die voergangen schattynghe belooft hadde	6—	0—	0
Den 2 Octobris noch ontfanghen, comende van onse ghenadige olde vrouwe Anna van Oldenburch &c.	12—	8—	0
Wt handen van Gozen Luynge noch ontfanghen den 3 Octobris, komende van die voerganghen schattynghe van Doede Heisema	4—	0—	0
Ontfanghen van Evert Reynerts, wonende tot Lyer den 8 Octobris	8—	0—	0
Noch ontfanghen den 17 Octobris van Jan Tijss van Enckhuysen, dat sijn suster ten besten onser armen gelaten hadde	1—	6—	0
Den 29 Octobris ontfanghen van onsen broe-			

Digitized by Google

	guld.	seaep.	witten.
der Albert Janss van Horrn, dat hij den armen tot een adieu gaf	16—	0—	0
Ontfanghen van Herman Meynertss, scipper, dat hij in sijn scip gevonden hadde ende niet wiste wyen het toequam	0—	5—	0
Noch den 8 Novembris ontfanghen doer Cornelis van Teylinghen	2—	0—	0
Den 12 Novembris ontfanghen wt handen van Willem die Visscher, komende van Hermanno, den predikant tot Hemmingen	3—	0—	0
Ontfanghen van Gozen Luynge, komende van Hermanno, den predikant tot Hemmingen	3—	0—	0
Ontfanghen van Gozen Luynge, komende van eenen welbekenden ten besten onser armen, den 16 Novembris	0—	8—	0
Den 20 Novembris ontfanghen van eenen goeden vrundt duer onsen broeder ende pastor Martinum	1—	6—	0
Noch ontfanghen wt handen van Joris Myrbeeke van dat Berent Smit ontfanghen hadde om Lyncken Heyndryckss in Engelant te brenghen ende diewijle die reyse niet voertgegaen is, is derhalven weder gekeert	1—	4—	0
Noch ontfanghen den 28 Novembris wt handen van Jasper Celos, komende van sommighe goede vrunden tot Hamburch	36—	0—	0
Ontfanghen van Cornelis Allinckss, van dat hij ten besten onser armen belooft hadde	6—	4—	0
Den 5 Decembris noch ontfanghen wt handen van Frans Volkertss, comende van een seecker accoort tusschen twee partyen	7—	6—	0
Noch ontfanghen den 12 Decembris wt handen van Doctor Albertus, dat aen hem ge-			

Digitized by Google

	guld. scaep. witten.
schikt was om te bestellen daer 't best van noode soude sijn	30—0— 0
Noch op denselfden van denselfden Doctor, dat oock aen hem gescickt was als voren	7—8— 0
Noch ontfanghen van de van Franckendael van wegen Hans Dyerman in afkortende betalinge van het geene dat hem alhier in February lestleden duer Heyndric Alewijn om naer Engelant te reysen gegeven is	3—2— 5
Somma	179—5—15
Volghet den ontfanck van den testamenten onsen armen gelegateert ende bij mij Philippus Corneliss sijn ontfanghen, beghinnende van den 4 Septembris een ende tseventich ende sijn weder van mijn gedestribueert volgende den extraordinarien ontfanck hier vooren ende het besluyt der broederen, eerst	
Ontfanghen den 25 Novembris wt handen van Cornelis Floris, wonende in des raedtheeren Jan van Amsterdams kelder, van een testamente dat sijn verstorvene huysvrouwe Elysabeth den armen duytschen vremdelinghen binnen Embden gelegateert heeft	8—0— 0
Noch ontfanghen den 19 Decembris 71, wt handen van Christoffel, wt Waes, van een testamente dat sijn salighe verstorvene huysvrouwe Clara den armen duytschen vremdelinghen binnen Embden gelegateert heeft.	50—0— 0
Somma	58—0— 0
Summa van den extraordinarie ontfanghe van den 4 Septembris 71 totten 1 Januarij 72 bedraecht	234—5—15
Summa vanden geheelen ontfanghe deser rekeninge bedraecht	2790—7—11½.

Digitized by Google

guld. scaep. witten.

Ontfanck 1572/73.

Alvoeren Heyndrick Haelwijn, diaken, heeft ontfanghen den 2 Januarij 72 vut alle de bussen de somme van				49—4— 5
Jaspar Staphorst heeft ontfanghen den 22 Januarij 72 vut alle de bussen				72—1—14
Focke Aysma heeft ontfanghen den 5 Februarij vut alle de bussen				46—0—15
Remeus Bauwens	den 20	Febr.	id.	50—6—15
Frans Mechielssone	den 4	Martij	id.	46—6— 5
Heyndrich Haelwijn	den 19	Martij	id.	45—6—10
Joores van Meerbeeke	den 1	April	id.	45—0— 0
Tamme Coenders	den 15	April	id.	45—8—15
Noch zo heeft deselve van Arcken Mennens ontfanghen, dat hij in de gemeene schattinge belooft hadde				3—3— 0
Pieter van Hoorenbeke heeft ontfanghen vut alle de bussen,	den 29	April		51—7— 7
Jacob Claessen	den 13	Meye	id.	44—1—13
Paulus van Wynghen	den 27	Maye	id.	50—3—10
Cornelis van Teylinghen	den 10	Junij	id.	46—3— 7½
Jaspar Staphorst	den 24	Junij	id.	53—3—12½
Jacob Lodewijcx	den 9	Julij	id.	47—8— 2½
Jan Celosse	den 22	Julij	id.	47—0— 0
Andries Kalliau	den 5	Aug.	id.	44—2— 2
Focke Aysma	den 19	Aug.	id.	42—8—12
Remeeus Bauwens	den 2	Sept.	id.	41—2— 0
Joris van Meerbeke	den 16	Sept.	id.	39—5—10
Hendrick Haelwijn heeft ontfanghen vut alle de bussen,		den 30	Sept.	37—9— 2½
Tamme Coenders	id.	den 14	Oct.	39—6—15
Laureyns Jacobzone	id.	den 28	Oct.	36—0— 0
Pieter van Hoorenbeke	id.	den 11	Nov.	38—1— 0

Digitized by Google

				guld. scaep. witten.
Pauwels van Wynghen	id.	den 25	Nov.	40—4—12
Cornelis Beerentsone	id.	den 9	Dec.	43—6—13
Jacob Lodewijcx	id	den 23	Dec.	40—4—10
		Somma hier van alles		1189—6—11

Anderen ontfanck, als van renten ende testamenten.

Eerst den 9 Januarij ontfanghen van Alricus Sluter eene verschenen rente van 4 gulden gevallen..... anno 71, die hij jaerlijcx den armen duutschen vremdelinghen sculdich is 4—0—0

Item den 22e voornoempt ontfanghen van Janneken Sijvers over een jaer rente, verschenen Michaelis 71, de somme van 9—0—0

Item ontfanghen van het testament van s. Griete, Douwes Mennes afghestorven huysvrouwe, 64½ rijcxdaler, het stuck 31 stuver ½ compt ter somme van 100—0—0

Item ontfanghen van Jan Michiels voor een legaet, den armen besproken bij testamente van sal. Neeltken Fransses ende Tanneken haere-suster 24—0—0

Item ontfanghen in minderinghe van het testament bij Salomon apoteeckers eerste huusvrouwe den armen ghelegateert, van de verkochte goederen van Salomon voornoempt voor den armen portie den 1 Septembris 7—3—19

Item ontfanghen den 9 Septembris vut handen van Jaspar Celosse, van het testament, den armen vremdelinghem ghelegateert bij sal. Pauwels van Mechelen, olderlinck der ghemeente tot Embden 100—0—0

Item den 25 Decembris ontfanghen van Alrico Sluyter een rente verschenen..... anno 1572 voor die duitsche armen 4—0—0

Digitized by Google

	guld.	scaep.	witten.
Item den 2 Januarij 1573 ontfanghen van het testament van de huusvrouwe van Adriaen de Brandere	30—	0—	0
Somma	296—	3—	19
Anderen ontfanck extraordinarie van diversche goede luyden.			
Eerst den 21 Januarij ontfanghen vut handen van Jacob Seghers, commende van eenen schipper, die tot Amburch vut der aermen busse ontfanghen hadde omme 't zelve alhier an de voerstanders der armen vut te keeren	3—	5—	0
Item den 24 Januarij van de Eerbaere Joncfrouwe Margriete Brunijncx ontfanghen ten besten der armen	36—	0—	0
Item den 29 Januarij ontfaen vut de busse van Lieven de Somer	7—	7—	10
Item den 13 Martij ontfanghen van Jan Commersoen van een accord	0—	7—	10
Item den 15 vornompt ontfanghen van Willem Driewes voor eenen valschen daler	0—	3—	10
Item den 20 voernompt van Steven van Hove op rekeninghe van hetghene Gillis Hofman van Antwerpen den armen ghegheven heeft in 't appoinctement alhier metten muermetser [1]) ghemaect de somma van	18—	0—	0
Item den 20 voornompt ontfanghen van den eerbaren Unico Manninga, [2]) den armen ghegheven	1—	5—	0
Item den 1 Aprilis ontfanghen van Martinus de predicant, commende van eenen broeder, die nyet ghenompt wil zijn	22—	5—	10

1) metselaar. 2) Bekend weldoener der vreemdelingen.

Digitized by Google

	guld.	scaep.	witten.
Item den 14 Aprilis ontfanghen van Gheert Minrevoet, commende van Joncvrouwe van Arnehem, wonende in 't landt te Cleef	9—	7—	10
Item den 23e voornompt ontfanghen van Philippus Corneliss, commende van Claes Janssoen vut de Langestreet, rijsende naer Hollandt	1—	7—	10
Item den 29e voornompt ontfanghen van Martinus, predikant, [1]) ten besten der armen gegheven	2—	2—	0
Item den 17e May ontfanghen van Jan Celosse, ten besten der armen gegheven	1—	5—	10
Item den 10 Junij ontfanghen van Frans Michielsens, commende van Gherrit Janssoen van Delft	1—	7—	12½
Item den 11e voornompt van Jaspar Celosse ontfanghen ende is ten besten der armen gegheven	7—	5—	0
Item den 24e voornompt van Pieter de Bode ontfanghen, dat hem van Frans Michielsens tot rijsghelt ghegheven was om het kindt van Anthonis van Loo tot Ghendt te brengen	1—	5—	0
Item den 7 Augustij ontfanghen van Jan Celosse, commende van Martinus, dat hem ten besten der armen ghegheven was.	1—	5—	10
Item den 19e voornompt ontfanghen van Frans Michielsens vrouwe, commende van Johanne Emmynghen vut Westphalen, ghesonden ten besten der armen	10—	0—	0
Item den 28e voornompt ontfanghen in presentie Hendrick Haelwijn vut de busse van Steven van Hove	0—	3—	15

1) M. Eliacus. Zie bl. 42.

Digitized by Google

	guld.	scaep.	witten.
Item den 28e voernompt ontfanghen van Pieter van Hoorenbeke, commende vut de busse van Lieven de Somere	15	8	5
Item den 3 September ontfanghen van Heyndrick Haelwijn, commende van Willem de Visschere	1	6	0
Item den 3e voornompt van den selven ontfaen, commende van zijnen broeder Hans Tacken.	3	1	6
Item den 3e voornompt van den selven ontfaen, commende van de vercochte goederen van Salomon, apoteequer, bij Lieven de Somere den armen ghegheven	0	3	16
Item van den selven ontfanghen, commende van Jan Crudenaer, drie rijcxdaelders, die hij ghegheven hadde tot behulp van rogghe voor den armen te coopen	4	8	0
Item den 23 Septembris, commende van Corijn Morijn Selander	3	1	10
Item den 29 Septembris, commende van Frans Michielsone	1	5	0
Item den 14 Octobris van Tanneken Gherrits	1	5	0
Item den 11 Novemb. van Margriete Brunings	8	7	10
Item den 1 Decembris van Martinus, door Focke Aysma	3	1	10
Item den 16 Decembris vut handen van Jaspar Celosse	50	0	0
Item den 30 Decembris vut handen van Willem Bastynck	6	0	0
Somma	237	0	8½

Ontfanck van der Schattynghe in Martio lestleden ghecolligeert.

Den 20 Mertij ontfanghen van Claes Grouwert, dat hij totte schattynghe den armen

Digitized by Google

	guld.	scaep.	witten.
onder de nacie van Groeninghen vergadert heeft	99—	5—	5
Item den 20e vornomt ontfanghen van Focke Aysma, dat hij tot de schattynghe der armen onder de Westfriessche natie vergadert heeft	43—	3—	7½
Item den 20e vornompt ontfanghen van Jacob Lodewijcx, bij hem tot de schattynghe der armen onder de Brabanters ende Selanders vergadert	106—	6—	0
Item den 9 Aprilis ontfanghen van Jan Celosse tot de schattynghe der armen onder de oude vremdelynghen ende Vlamynghen vergadert	423—	8—	0
Item den 15 Aprilis ontfanghen vande huusvrouwe van Focke Aysma, commende van Ritse Eysinga van Lier ende behoort oock totter schattinghe van de Westfriesen	12—	1—	0
Item den 17 Aprilis ontfanghen van Focke Aysma, commende van Evert Reyners, commende oock totte schattinghe van de Westfriessen	3—	0—	0
Item den 19 Aprilis vornomt ontfanghen tot de schattynghe van den Hollanders	417—	6—	10½
Item den 23 Meye ontfanghen van Jan Celosse, commende van Jan Franchoy, ende was in de schattynghe belooft	3—	2—	0
Somma van dese schattynghe	1109—	2—	3
Anderen ontfanck van de schattinghe in Augustij ghedaen.			
Item den 20 Augustij ontfanghen van Remeeus de Bauwens, bij hem totte schattynghe der armen onder de olde vremdelinghen vergadert	210—	6—	½

Digitized by Google

	guld.	scaep.	witten.
Item den 3 Septembris ontfanghen van Focke Aysma, bij hem totte schattynghe der armen onder de Westfriesche natie vergadert	45	4	17½
Item den derden Septembris ontfanghen van Tamme Coenders bij hem tot de schattynghe der armen onder de Groeningher natie versamelt	65	6	17½
Item den derden Septembris vornompt ontfanghen van Andries Kelliau bij hem onder de Vlaemsche natie tot de schattynghe der armen vergadert	69	8	0
Item den derden Septembris vornompt ontfanghen onder de Hollandsche natie tot de schattynghe der armen	403	9	12
Item den 9 Septembris vornompt ontfanghen van Jacob Lodewijcx, bij hem tot de schattynghe der armen onder de Brabanters ende Selanders vergadert	70	2	5
Somma van deser schattynghe	865	7	12½
Item noch ontfanghen dat tot deze schattynghe moet bijghevoucht zijn	16	9	15
Somma van deser schattynghe	882	7	7½

Summa totale van geheel den ontfanck 3715 gulden 9 witten.

Ontvangst 1573/74.

Jan Celosse heeft ontfanghen vut alle de bussen		den	6	Jan.	73	40	8	10
Andries Callian	id.	„	20	„	„	39	1	0
Focke Aysma	id.	„	3	Febr.	„	42	2	0
Remeeus Bauwens	id.	„	17	„	„	40	7	0
Heyndrick Haelewijn	id.	„	3	Martij	„	35	5	0
Tamme Koenders	id.	„	17	„	„	35	0	10

Digitized by Google

						guld. scaep. witten.
Laurens Jacobsone	id.	den	31	Martij	73	36—9—15
Pieter van Hoorenbeke	id.	„	14	April	„	38—6— 5
Cornelis van Teylinghen	id.	„	28	„	„	34—4—15
Pauwels van Wynghen	id.	„	12	May	„	34—4—15
Jacob Lodewijcx	id.	„	26	May	„	33—6—15
Cornelis Barentsoen	id.	„	9	Junij	„	41—9— 2
Jan Celosse	id.	„	23	„	„	42—2— 0
Andries Calliau	id.	„	7	Julij	„	42—7—16
Focke Aysma	id.	„	24	„	„	47—2— 0
Remeeus Bauwens	id.	„	4	Aug.	„	39—6— 0
Heyndrich Haellewijn	id.	„	18	„	„	45—7— 5
Laurens Jacobsoen	id.	„	1	Sept.	„	41—9— 0
Tamme Coenders	id.	„	15	„	„	45 1— 0
Pieter van Hoorenbeke	id.	„	29	„	„	43—3—15
Cornelis van Teylinghen	id.	„	13	Oct.	„	42—2—15
Pauwels van Wynghen	id.	„	27	„	„	73—7— 5
Cornelis Barentszoon	id.	„	10	Nov.	„	42—7—15
Jacob Lodewijcx	id.	„	24	„	„	45—8—12½
Jan Celosse	id.	„	5	Dec.	„	45—9— 0
Andries Calliau	id.	„	22	„	„	45—2— 8½
						1067—1—19

Anderen ontfanck in Februario lestleden ghecolligeert.

Den 19 Febr. 1573 ontfaen van Tamme Koenders, dat hij tot de schattynghe der armen onder de natie van Groeninghen vergadert heeft 78—1—10

Den 18e van Maerte ontfaen van Jan Celosse 239 gulden, 7 schaep, 2½ witten, dat hij tot de schattinghe der aermen bij de oude vremdelinghen versamelt heeft 239—7— 2½

Den 11 April ontfaen van Cornelis van Teylinghen 264 guldens 5 schaep 15 witten, dat hij tot de schattynghe der aermen bij de Hollantsche natie verzamelt heeft 264—5—15

Digitized by Google

	guld.	scaep.	witten.
Den 11 April voornompt van Pieter van Hoorenbeke 65 gulden 1 schaep 10 witten ontfanghen, dat hij tot de schattynghe der Vlaemsche natie verzamelt heeft	65	1	10
Den 13 April voornompt ontfaen van Focke Aysma 50 gulden, 7 schaep, 17 witten, dat hij tot de schattinghe der armen bij de westfriesche natie verzamelt heeft	50	7	17
Den 17 April voernompt ontfaen van Heyndrick van Haellewijn 69 gulden, 6 schaep, dat hij tot de schattinghe der aermen bij de Brabantsche natie verzamelt heeft	69	6	0
Den 24 April vornompt ontfaen van Cornelis van Teylinghen 3 gulden, dat tot de schattinghe der aermen bij de Hollantsche natie versamelt is	3	0	0
Den 22 Julij ontfaen van Remeeus Bauwens 8 gulden, commende van meester Claeis, dat tot de schattinghe der aermen behoirt	8	0	0
Somma hiervan	778	9	14½

De voerstanders hebben noch ontfanghen in de schattynghe tot behouff van den aermen 22 vierhopen rogghe ende weyte, te weten van Jan de krudenaer 15 vierhopen rogghe ende Christoffel Janszoon een half tonne weyte, ende van het voergangen jaer zo bleven deze noch 5 vierhopen over, welcke 22 vierhopen vutghedeelt zijn als men hiernaer vernemen zal.

Ontfanck van testamenten.

Den derden van Maerte ontfaen van Jan Celosse, van een testament bij de huusvrouwe

Digitized by Google

	guld.	scaep.	witten.
van Jan Gaillaert [1]) den armen alhier ghegheven	3—	0—	0
Den 3 van Maerte ontfaen van Jacob Lodewijcx van een testament bij s. Berthelmeeus Kijkenhove, den armen alhier ghegheven	12—	0—	0
Den 17 April ontfanghen van Willem de Visschere voor een testament bij s. Mechelt Hermans, afghestorven huusvrouw van den voornoemden Willem, den aermen alhier ghegheven	20—	0—	0
Den 16 Junij ontfanghen van Heyndrick Boellenszoon ende Herman Rodenburch 350 guldene voor een testament bij s. Andries Boellens, den aermen alhier ghegheven.	350—	0—	0
Den 13 Julij ontfanghen van de weduwe van Johannes Lindenius 4 gulden voor een testament bij s. Joannes Lindenius, den aermen alhier ghegheven	4—	0—	0
Den 8 Septembris ontfaen van Martinus Eliaci voor een testament bij s. Gueder (?) Mirder, voir den aermen alhier ghegheven	10—	0—	0
Den 19 Septembris ende den eersten Decembris ontfanghen van Hendric van Haellewijn van het testament van Lijsken Mierman, weduwe van Steven Mierman, [2]) dat zij den armen duytschen alhier ghegheven hadde	200—	0—	0
Den 19 Septembris ontfangen van Andries Kelliau, dat s. Jacquelijne Bastynck, afghestorven huisvrouwe van den voornomden Andries, den aermen ghegheven heeft de somme van	12—	0—	0

1) De bekende bijbeldrukker. 2) De beroemde bijbeldrukker en balling.

Digitized by Google

	guld. stuep. witten.
Den 23 Novembris ontfanghen van Gillis de Visschere, voor het testament van saliger zijn huusvrouwe den armen ghelegateert	150—0— 0
Somma	761—0— 0

Ontfanck van diversche goeden luyden den armen ghegunt ende ghegheven.

Den 4 Februarij ontfaen van Tamme Koenders, commende vut de busse van Steven van den Hove.	9—7— 5
Den 4 Maerte ontfaen van Gosen Luynge, commende van Pieter Jacobs, bouckbinder, als vooght van Folckerius weeskint, voor de achterbleven goederen van 't voorscreven weeskindt	21—0—15
Den achtsten April ontfaen van Jaspar Celosse, commende van Antwerpen, van een onbekent man den armen alhier ghegheven	50—0— 0
Den achtsten April ontfaen van Bapthiste Oije, door de handt van Andries Boellens, commende van Amburch van hetlicke [1]) goede luyden den armen alhier ghegheven	33—0— 0
Den 9 voornompt ontfaen van Jan Janssene vuten name van Joannes Arnoldus ende Pieter Jacobs, bouckbinder, als mombers van Folckerius weeskint, commende van den achtergebleven goederen van 't voorscreven weeskindt	21—9— 7½
Den 15 April ontfaen van Tamme Koenders, commende van een joncker vut Sticht van Oesenbrugghe, den armen alhier ghegheven	16—0— 0
Den 21 voornompt ontfaen van Focke Aysma, den armen alhier ghegheven	5—0— 0

1) ettelijke.

Digitized by Google

	guld.	scaep.	witten
Den 23 Meye ontfaen van Focke Aysma, commende van Wijbe Baeit, den armen alhyer ghegheven	2	7	6
Den 6 Junij ontfaen van Heyndrick van Haellewijn, commende van Jan van den Eede, Brabanter, op afcortinghe dat men hem heeft eertijts van den ghemeynen armen ghelde bedient, ende hoopt metter tijt de geheele somme te gheven	0	7	10
Den 10 Junij ontfaen van Martinus, predicant, van dat hij van een vrouwe buyten ten besten der armen ontfanghen hadde, doer Heyndrick Haellewijn inghebrocht	1	5	0
Den 24 Junij vute busse tot Steven van Hove ontfaen	12	3	8
Den 30 Junij ontfaen van Jan Celosse, commende van Simon Dierix, Westfries	0	7	0
Den 3 Julij ontfaen vut de busse tot Lieven de Somere	12	7	10
Den 13 Julij ontfaen van de weduwe van Joannes Lindenius, voor dat s. Johannes vercocht heeft een hondeken, wijlent toebehoerende Jacquaemijne Slugers, weduwe van Franchois Waterschot	2	2	10
Den 16 voirnompt ontfaen van Hans Koesaert, commende van Hamburgh van een vremder rekeninghe, den armen alhier ghegheven.	19	8	15
Den 19 September ontfaen van Jan van den Eede, in afcortinghe dat hij met Tanneken zijn huusvrouwe van de ghemeynte in zijnen noodt ontfangen heeft de jaeren 70 ende 71	3	5	0
Den 22 Septembris ontfanghen van Martinus Eliacus, predicant, commende van een onbekent man, den armen alhier ghegheven	3	2	0

Digitized by Google

	guld.	scaep.	witten.
Den 6 Octobris ontfanghen van Martinus Eliacus, predicant, commende van een onbekende vrouwe, den armen alhier ghegheven	3	2	0
Den 10 Octobris ontfanghen van Johan Crepijn, commende van een appointement, den armen alhier ghegheven	1	5	2½
Den 3 Novembris van Fedde Claessoon ontfaen, den armen alhier ghegheven	7	0	0
Den 15 Decembris ontfaen van Jan van den Eede, in afcortinghe van dat hij met Fanneken zijn huusvrouwe van de ghemeynte gheniet heeft de jaren 70 ende 71	3	0	0
Den 15 Decembris ontfanghen van Tamme Koenders, commende van zilveren juweelen, [1]) bij de weduwe van Johannes Lindenius den aermen ghegheven	5	6	0
Den 24 Decembris ontfanghen van Jan van den Eede, door handen van Heyndrick van Haellewijn	6	0	0
Den 29 Decembris ontfanghen vut de busse van Steven van Hove	11	4	10
Somma van dezen	254	1	7

Ontfanck van Renten.

Den 8 Octobris ontfanghen van Janneken Zijverts voor 2 jaer rente, ghevallen 't leste Michaelis drientzeventich	18	0	0
Den 5 Decembris ontfanghen van Alricus Sluyter, 't jaer ghevallen Michaelis drientzeventich		4	
Somme hiervan	22	0	

Somma totale van den ontfanck 2883—3— ½.

---

1) kostbaarheden.

Digitized by Google

guld. scaep. witten.

Ontvangst 1574/75.

Focke Aysma heeft ontfanghen wt alle de bussen den 5 Januarij 1574 de somme van					43—6—15
Remeeus Bauwens	id.	19	Jan.	1574	43—1—
Hendrick Halewijn	id.	2	Febr.	„	42—2—
Tamme Coenders	id.	16	„	„	40—0—13½
Laurents Jacops	id.	2	Maerte	„	43—0— 0
Pieter van Hoorebeke	id.	16	„	„	40—4—10
Cornelis van Teylinghe	id.	30	„	„	39—7—10
Pauwels van Wynghen	id.	13	April	„	38—8—18
Walewich Syvers	id.	27	„	„	38—0—10
Jan Celosse	id.	11	Meye	„	36—6— 2
Anthonis Jans	id.	27	„	„	39—9— 3½
Andries Caliau	id.	8	Junius	„	40—6— 0
Focke Aysma	id.	22	„	„	38—0— 5
Hubrecht van Limborch	id.	6	Julius	„	39—2— 5
Remeeus Bauwens	id.	20	„	„	35—0—15
Daniel van Hoorn	id.	3	Aug.	„	35—1— 1
Pieter van Hoorebeke	id.	17	„	„	36—9—15
Pauwels van Wynghen	id.	31	„	„	33—6— 8½
Walewych Syvers	id.	14	Sept.	„	35—5— 0
Jan Celosse	id.	28	„	„	34—2— 0
Anthony Jans	id.	12	Oct.	„	40—0— 0
Andries Kailliau	id.	26	„	„	39—9— 0
Joris Payen	id.	9	Nov.	„	39—7—12½
Focke Aysma	id.	23	„	„	40—[illegible]— 0
Hubrecht van Limborch	id.	7	Dec.	„	39—8— 5
Remeeus Bauwens	id.	21	„	„	39—4
Somma van den geheelen ontfanck wt de bussen van desen jare 1574 beloopt al tsamen					1013—1— 9

Digitized by Google

	guld.	scaep.	witten.
Ontfanck van de schattinghe die ghedaen is in Februarij 1574, ende gelijck elcke natye sijn vergadert geldt heeft overgegeven als volght, eerst			
Den 16 Maerte ontfanghen wt de handen van Focke Aysma 61 gulden 5 witten, dat hij van de Westvriezen dat hij tot des armen besten onder heurlieder natie vergadert heeft, beloopt de somme	61	0	5
Den 16 Maerte ontfanghen van Pieter van Hoorebeke ende Andries Caliau 74 gulden 7 schaep, dat hij, dico sij tot de schattinghe der aermen van de Vlaemsche natye versamelt hebben	74	7	0
Den 9 April ontfanghen van Tamme Coenders 83 guldens, 8 schaep, 2½ witten, dat hij tot de schattinghe der aermen van de Groenensche natye versamelt heeft, is de somme	83	8	2½
Den 12 April ontfanghen van Remeeus Bauwens 268 gulden 7½ witten, dat hij tot de schattinghe der aermen bij den olden vremdelinghen versamelt heeft, is de somme	268	0	7½
Den 27 April ontfanghen van Cornelis van Teylinghen 370 gulden, comende van de Hollantsche natie, versamelt tot behoeff der armen vremdelinghen binnen Embden, compt de somme	370	0	0
Den 27 April ontfanghen van Jacob Lodewijcx 54 guldens, 9 schaep, 10 witten, dat hij tot de schattinghe der aermen bij de Brabantsche natie versamelt heeft, de somme	54	9	10
Den 12 Meye ontfanghen van Cornelis van Teylinghen 46 guldens, 6 schaep, 12½ witten, dat hij voor de leste schattinghe der			

Digitized by Google

	guld.	scaep.	witten.
aermen bij de Hollantsche natie versamelt heeft, ick segghe	46	6	12½
De somma van dees schattinghe beloopt al tsamen de somme	959	2	7½

Ontfanck van de schattinghen die ghedaen is den 18 October 1574, als volght.

Adi 23 November ontfanghen van Andries Kaliau 87 gulden, 2 schaep, comende van de Vlaemsche natie voer heurlier schattinghe, versamelt, die beloopt all tsamen de somme	87	2	0
Adi 1 Octobris ontfanghen van Focke Aysma 45 gulden, 3 schaep, 11 witten, commende van de schattinge bij de Westvriesen versamelt, beloopt de somme	45	3	11
Adi 2 dito ontfanghen van Folkerus Westerwolt 78 gulden, 2 schaep, 15 witten, commende van de schattinge bij de Groningers versamelt, beloopt	78	2	15
Adi 18 dito ontfanghen van Antoni Jans 90 gulden, 3 schaep, 10 witten, commende van de schattinge bij de Brabanders versamelt, beloopt de somme	90	3	10
Adi 23 dito ontfanghen van Walewich Syvers 193 gulden, 9 schaep, 10 witten, commende van de schattinge bij de Hollanders versamelt, beloopt de somme	193	9	10
Adi 24 dito ontfanghen bij Jan Celosse 252 gulden, 1 schaep, commende van de schattinge bij de olde vremdelingen versamelt	252	1	0
Somma van dees schattinghe beloopt al tsamen	747	2	6

De diakenen hebben noch ontfanghen in de

Digitized by Google

	guld.	scaep.	witten.
schattinge van Februari van Johan Diricx, brouwer, een quartier rogge. Noch van Hans, crudenier, ontfangen in de schattinge van October tot behoef der armen twee tonnen rogge. Noch van Johan Diricx, brouwer, in de schattinge van October ontfanghen een quartier rogge, is tho samen 9½ tonnen ende van dees rogge is wtgedeelt als hiernaer blijcken sal.			

Ontfanck van Testamenten.

Den 26 Februari ontfanghen van Kaerle Deynoet 6 gulden, voor den testament van sal. sijnder huusvrouwen den armen vrembdelinghen gegheven	6—	0—	0
Adi 3 Maerte ontfanghen van Hendrick van Halewijn 300 gulden voor een testament van s^r Hans Rombouts, den armen gegheven	300—	0—	0
Adi 16 dito ontfanghen van Hans de Brune 50 gulden voor het testament van saliger Marye du Gardyn, den duytschen vrembden armen gegeven	50—	0—	0
Adi eersten Junij ontfanghen van Philippus du Gardyn 30 guldens voor een testament van s. Evert Reyners, den armen duytschen vremdelingen gegeven.	30—	0—	0
Adi 7 Julij ontfanghen van de weduwe van Hendrick van Halewijn 12 guldens voor een testament, dat saliger Hendrick van Halewijn den vremden duytschen aermen gemaect heeft	12—	0—	0
Adi 26 October ontfanghen van Walewijck Syvers 30 guldens voor een testament, dat sijn saliger huysvrou den aermen gemaect heeft	30—	0—	0

Digitized by Google

	guld.	scaep.	witten.
Adi 26 dito ontfangen van de weduwe van Cornelis Berents 24 gulden, voor een testament van saliger Cornelis Berentsen, den armen gegheven	24—	0—	0
Adi 23 December ontfangen van Bernardus Bronckhorst, hovenier tot Jever, 12 gulden 5 schaep, comende van weghen een Abbet [1]) den armen gegeven	12—	5—	0
Somma	464—	5—	0

Ontfanck van Renten.

Den 25 October 1574 ontfanghen van Janneken Syvers 9 gulden, commende van een rente die sij den armen schuldich is van den jare 1574, op Michiels verschenen, compt hier	9—	0—	0
Adi 11 October ontfanghen van Alricus Sluter, 4 gulden, comende van een rente, die vervallen is op Michiels anno 74, comt	4—	0—	0
Somma	13—	0—	0

Ontfanck van diversche goede luden, den armen gegunt ende gegeven.

Den 2en dach Maerte 1574 ontfangen voor 2 huysboecken en testamenten, 10 psalmboecken, die op de camer tot profijt der armen vercocht sijn	11—	1—	0
Adi 3 dito ontfangen wt de busse, die tot Lieven de Somer hanght, 20 guldens, in bijwesen van Pieter van Horenbeke ende Lieven de Somere	20—	0—	0
Adi 11 dito ontfangen van Tamme Coenders 16 gulden, commende van eenen Joncker wt Sticht van Osenbrugghe, den armen hier gegeven	16—	0—	0

1) abt?

Digitized by Google

	guld.	scaep.	witten.
Adi 29 dito ontfangen van Pieter van Horenbeke 23 stuyvers, comende van Mr. Job van dat hij van Arent Bouwens soone achter geleyt hadde, comt	1	1	10
Adi 30 dito ontfangen 10½ stuyver wt die busse, die tot Steven van den Hove gehangen hadde, doen hij vertrock, comt	0	5	5
Adi 19 April ontfangen van de husvrou van Jan van Wynghen 30 stuyvers, coomende van eenen coop van wolle, den armen gegheven	1	5	0
Adi 27 dito ontfangen van Focke Aysma 8 schaep, comende van een vrouwe, den armen gegeven	0	8	0
Adi 17 Meye ontfangen van Focke Aysma, comende van quaet gelt bij den goltsmit verwisselt.	3	6	15
Adi 6 Julij ontfangen van Arent de Loose 33 gulden van weghen een handtscrift, die Willem Christiaens den aermen gegheven hadde, compt	33	0	0
Adi 14 dito ontfangen van Tamme Coenders 16 gulden, comende van eenen Joncker wt het sticht van Ossenbrugghe, den armen gegheven, comt	16	0	0
Adi 21 dito ontfangen wt die busse, die in de Coninginne van Inghelant hanght, in bijwesen van Hubrecht van Limborch ende de Werdinne, de somme	7	4	17
Adi 6 Augusti ontfangen van Anthoni Janssen 21 stuyvers, commende van een questie, den armen gegheven	1	0	10
Adi 7 dito ontfangen van Focke Aysma 14 schaep, comende van een schips vercopinghe, den armen alhier gegheven, compt hier	1	4	0

Digitized by Google

	guld.	scaep.	witten.
Adi 9 dito ontfangen van Jacques Gansepoel 3 gulden, 1 schaep, comende van een rekeninghe den armen gegheven, compt	3—	1—	0
Den 31 Augusti ontfanghen van Jan Hendricx, lijnewever, 20 schaep, die de diaken hem in sijnder noot gedaen hadde, hier weder gegheven, ick segghe	1—	0—	0
Adi 25 September ontfanghen van de weduwe Nieuwlandt 3 gulden, den armen gegheven	3—	0—	0
Adi 26 October ontfanghen wt de handen van Folkerus Westerwolt 24 gulden, comende van eenen Joncker wt het Sticht van Ossenbrugge, den armen gegheven	24—	0—	0
Adi 19 November ontfanghen wt de handen van Remeeus Bauwens 3 gulden, 5 schaep, comende van eenen vollcom, [1]) die eertijts Anthonis de Kraker gebruyct heeft, daertoe hem de Diaken wat geleent hadde, compt hier	3—	5—	0
Adi 16 December ontfanghen van Willem Bastinck 6 gulden, comende van een onbekent man, den armen hier tot Embden gegheven	6—	0—	0
Adi 21 dito ontfanghen van Everardus, pastoor tho Ostele, voor de onderholdinghe van sijnder moeder, soo hij alle 3 maenden belooft heeft te betalen 3 daler, compt hier	3—	7—	10
Adi 23 dito ontfanghen wt de busse die tot Lieven Somers hanght, 10 gulden, 5 schaep, 18 witten, in 't beywesen van Pieter van Horebeke	10—	5—	18
Somma	168—	6—	5

Somma totale van den heelen ontfanck beloopt 3365—7— 7½.

1) vollers kuip.

Digitized by Google

gulд. scaep. witten.

Ontvangst 1575/76.

Eerst den ontfanck wt de bussen.

Folkerus Westerwolt heeft ontfangen wt al de bussen	Anno	1575	den	4	Jan.	38—5— 0
Pieter van Hoorebeke	id.	„		18	„	37—2—
Daniel van Hoorn	id.	„		8	Febr.	37—2—
Pauwels van Wynghen	id.	„		15	„	38—6—17
Jan Celosse	id.	„		1	Meerte	37—6— 7½
Antonis Jans	id.	„		15	„	38—5— 0
Andries Kaliau	id.	„		29	„	38—8—15
Joris Payen [1])	id.	„		12	April	41—1—10
Focke Aysma	id.	„		26	„	37—3—10
Hubrecht van Limborch	id.	„		10	Mey	38—0— 0
Waelwijck Syverts	id.	„		24	„	39—7—10
Remeeus Bauwens	id.	„		7	Junij	37—2— 0
Folkerus Westerwolt	id.	„		20	„	40—3—10
Pieter van Hoorebeke	id.	„		5	Julij	42—1—10
Daniel van Horen	id.	„		19	„	38—0—10
Pauwels van Wynghen	id.	„		2	Aug.	40—7— 2½
Waelwijck Syverts	id.	„		16	„	43—2—12½
Anthoni Jans	id.	„		30	„	33—6— 7½
Andries Kaliau	id.	„		15	Sept.	32—9—10
Joris Payen	id.	„		27	„	30—0— 0
Jan Celosse	id.	„		11	Octob.	29—7— 0
Remeeus Bauwens	id.	„		25	„	25—5— 0
Pieter van Hoorebeeke	id.	„		8	Nov.	33—0— 5
Waelwijck Syverts	id.	„		22	„	31—7— 3
Jan Celosse	id.	„		6	Dec.	33—4—15
Cornelis Becks	id.	„		20	„	32—3— 8
Somma van den ontfanck vyt al de bussen van desen jaere 1575 beloopt tsamen						946—9— 4

1) of Payne.

Digitized by Google

	guld.	schep.	witten.
Ontfanck van de testamenten.			
Den 3 Februarij ontfangen van de wed. S. Heyndrick van Haelewijn 85 gulden, 4 schaep, 6½ witten, commende van het testament dat S. Hans Rombout den armen gegheven heeft, mit noch sekere teekens, die vercocht sijn voor 6 schaep, tsamen	86	0	6½
Den 1 Martius ontfangen van Focke Aysma 20 gulden, 6 schaep, commende van een legaet, dat de wed. Gerit Wytte den armen gegheven heeft	20	6	0
Den 21 Maerte ontfangen van Wybrant Heyndrickss 53 gulden, 2 schaep, 10 witten, commende van een last rogghe, dat de weduwe van Sr. Evert Reynerts den aermen gegeven heeft, somma	53	2	10
Ontfangen van Focke Aysma 4 gulden 5 schaep van sekere terf,[1]) die de weduwe Evert Reynert saligher den aermen gegeven heeft	4	5	0
Ontfangen vut der hant van Daniel van Horen 100 gulden, commende van s. Aecht van de Borch, wijlent weduwe van s. Andries Baeltens, voor een legaet den aermen gegeven	100	0	0
Den 5 Junij ontfanghen van Heyndrick Olyslaegher, in betaelynghe van meerder somme 20 gulden, commende van s. Eyse Viltijn Abbet, den aermen in testamente gegeven, somma	20	0	0
Ontfangen van Claes Wijbrants tho Peeusem 21 gulden, commende van zeker verkoop van gelde, dat Claes van s. Eyso Veltyn			

1) tarwen.

Digitized by Google

	guld.	scaep.	witten.
Abbet op rente heeft ende dat zelve den aermen gegeven, compt	21—	0—	0
Den 18 Augusti ontfangen van Dierick Lenertsz, bode van Embden op Antwerpen, 24 gulden, commende van een legaet dat zijn s. broeder Jan Willemse den aermen gegeven heeft, compt hier	24—	0—	0
Den 24 Augusti ontfangen van Antoni Jans 12 gulden, commende van een legaet dat s. Geeraert Bytere den aermen gemaeckt heeft, comt hier	12—	0—	0
Den 24 Augusti ontfangen van Daniel van Horen 8 gulden, 5 witten, commende van een legaet dat de huusvrouwe van Jochem Janss den aermen gegeven heeft, compt hier	8—	0—	5
Den 2 September ontfangen van Jacop Laubesoos (?) 8 gulden, commende van een legaet, dat s. Laurens de Vos mit zijn huusvrouwe den aermen gegeven heft	8—	0—	0
Ontfangen van Pieter de Rekenaere 29 gulden, 3 schaep, commende van een legaet, mits noch eenen gouden rynck, mit noch wat schierwerck, [1]) dat s. Fannekus Smidts den aermen gegeven heeft, compt hier	29—	3—	0
Den 5 September ontfangen van s. Jan van den Ende 4 gulden, 6 schaep, 7½ witten, commende van een legaet, dat Truyken Jans dochter sal. den aermen ghemaeckt heeft.			
Noch den 10 December ontfangen van Jan van den Ende 3 schaep, commende van Truken, zijn suster saligher voornoempt, compt tzamen	4—	9—	7½

1) sieraadje.

Digitized by Google

	guld.	scaep.	witten.
Den 23 September ontfangen van Michiel de Graeve 15 gulden, commende van een legaet, dat sijn sal. huusvrouwe Janneken van Keesbeke den aermen ghemaeckt heeft	15—	0—	0
Den 27 September ontfangen van Pauwels Cornelis 30 gulden voor een legaet, dat een vrouwe onbekent den aermen ghegeven heeft	30—	0—	0
Den 27 September ontfangen van Daniel van Horen 50 gulden voor een legaet dat s. Aeftgen Pieters den aermen gemaeckt heeft.	50—	0—	0
Den 27 September ontfangen van de wed. van s. Jochem Peepernagel 100 gulden voor een legaet dat den voorn. Jochem den aermen ghegeven heeft	100—	0—	0
Den 10 October ontfangen 10 gulden van s. Tole [1]) Heyndricks, voor een legaet den aermen gegeven	10—	0—	0
Den 10 October ontfangen van Reynier de Pestere 25 gulden, in minderynghe van meerder somma voor een legaet dat Jelemmeke Christyaens voor 2 van haer zoons dochterkens den aermen gegeven	25—	0—	0
Den 13 October ontfangen van de erfghenaemen van salighe Cornelis Wantscheerder van Groenynghen mit zijn s. huusvrouwe 10 gulden, voor een legaet den aermen gegeven	10—	0—	0
Den 24 October ontfangen van de weduwe van s. Dierick Lenaertsz, bode, 30 gulden voor een legaet dat Dierick voorzeyt den aermen gegeven heeft	30—	0—	0
Den 25 October ontfangen van de weduwe van s. Focke Aysma 60 gulden, commende			

1) verk. van Thietdolen (Theodolus)?

Digitized by Google

	guld.	schep.	witten.
van een legaet dat s. Focke den aermen gegeven heeft	60—	0—	0
Den 4 Novembris ontfangen van Michiel de Graeve 6 gulden, commende van een legaet, dat salighe Marcken van Keesbeke den aermen gegeven heeft	6—	0—	0
Den 5 November ontfangen van Meester Jop van Zwol 12 gulden, voor een legaet duer Herman Arentsz den aermen gelegateert	12—	0—	0
Den 8 November ontfangen van Jan Celosse 4 gulden, 5 schaep, 5 witten, commende van een Hollantsche maeght, Nelken genaempt, den aermen gegeven	4—	5—	5
Den 10 November ontfangen van Jacop Claesz ende Isaeck Claesz. 15 gulden, commende van Joncker de Heryngher, voor een legaet den aermen gegeven	15—	0—	0
Den 21 November ontfangen van Antony Jansz 12 gulden, voor een legaet dat salige Dierick Diericksz den aermen ghemaeckt heeft	12—	0—	0
Den 30 Augusti ontfangen van Waelwijck Syverts 7 gulden voor een legaet, commende van de huusvrouwe van Ghisebrecht Heyndricksz, den aermen ghegeven	7—	0—	0
Den 29 November ontfangen van weghen salighe Willem Bastynck ende Margriete sijn salighe huusvrouwe 80 gulden, dwelck s. Willem ende zijn s. huusvrouwe den aermen voor een legaet gemaeckt hebben, compt	80—	0—	0
Den 10 Desember ontfangen van Pieter de Looze 68 gulden, commende van het legaet salighe Arent de Pourck 18 gulden, ende van Betken de weduwe, zijn salighe			

Digitized by Google

	guld.	scaep.	witten.
huusvrouwe 50 gulden, den duutschen vremden armen gegeven, tzaemen	68—	0—	0
Den 10 dito ontfangen van Pieter de Looze 60 gulden, voor een legaet dat salighe Arent de Looze den vremden deutschen aermen gegeven heeft	60—	0—	0
Den 10 dito ontfangen van Pieter de Looze 20 gulden, commende van een legaet, dat salighe Herman Turschoens den aermen gegeven heeft	20—	0—	0
Somma	1006—	1—	14

Ontfanck in sommeghe sterfhusen.

Den 1 Junij is ontfangen in het sterfhuus salige Heyndrick van Essen in gelde 39—6—10; noch voor eenen bouck de Openbaerynge Johannis, duer Joris Payen vercocht, 9 schaep, 10 witten; noch ontfangen 11 gulden van eenen vrouwen rock; noch ontfangen 1 gulden, 6 schaep van terf, compt tzaemen	53—	2—	0
Den 21 Augusti gevonden in het sterfhuus van s. Jansz in gelde 31 gulden, 8 schaep, 10 witten; noch 2 schaep, 10 witten, commende van vremt gelt, noch ontfangen van Heyndrick Boelyen 13 gulden, 5 schaep van verschieten seker lasten rogge die Jan Jansz verschoten hadde, comt tzaemen	45—	6—	0
Noch ontfangen den 14 October van Jacop Meeus, comende van 89 pont kaes, die in het sterfhuus van Jan Jansz gevonden sijn, compt ter somme	4—	4—	10
Den 7 September ontfangen vut het sterfhuus van Roetier Bloeyaert in gelde 30 gulden; noch ontfangen den 12 dito 11 gulden, 4			

Digitized by Google

	guld.	scaep.	witten.
witten, commende van een swijn dat Anthonis Lichtvoet betaelt heeft; noch ontfangen van Jan Chrispijn van terf die hij gecocht heeft 6 gulden; noch ontfangen van Crispijn voor seker leghe tonnen 1 gulden, compt tzamen	48	0	4
Den 8 September ontfangen van Jan Michiels 16 gulden, 6 schaep, comende van 2 mantels, eenen rock, die salighe Jacop Anyke naerghelaten heeft	16	6	0
Den 22 September ontfangen 1 gulden, 8 schaep, commende van den sterfhuse van s. Jan Smit van Gent	1	8	0
Den 27 Octobris ontfangen van Jan Celosse 6 gulden, 5 schaep, commende van de vercochte goederen die Anne Cornelis salige naergelaten heeft	6	5	0
Den 9 November ontfangen 1 gulden, commende van een schaep, dat vercocht is, nagelaten van Jan Jansz	1	0	0
Somma	177	1	14

Ontfanck van Renten.

Den 27 October ontfangen 9 gulden van Janneken Syvers, voor een jaer rente vervallen op Michaëly 75, compt	9	0	0
Den 8 November ontfangen van Aelrykus Sluter, lisencyaet, 4 gulden, commende van een jaer rente vervallen op Michaëly 75	4	0	0
Somma	13	0	0

Ontfanck van dyversche goede luden, den aermen gegunt ende gegeven.

Den 25 Januarij ontfangen van de wed. Johannes Lindenus 3 gulden, commende van de schattynghe in Octobris 74 voorleden, compt den aermen ten besten	3	0	0
Den 29 Jan. ontfangen van Daniel van Horen			

Digitized by Google

	guldi	schep.	witten.
1 gulden, 6 schaep, commende van Heyndrick Keerschaick	1—	6—	0
Den 7 Februarij ontfangen van Waelwijck Syverts 4 gulden, 2 schaep, commende van de schattynghe in October 74 gedaen, compt	4—	2—	0
Den 7 dito ontfangen van Waelwijck 10 stüvers, commende van eenighe weddynghe den aermen ten besten, compt	0—	5—	0
De 8 Februarij ontfangen van Antoni Jans 1 gulden, 7 sch. 10 witten, commende van de Brabantsche nacye, voor de schattynghe in October 74 ghedaen	1—	7—	10
Den 12 Februarij ontfangen van Waelwijck Syverts 4 gulden, commende van een weddynghe onder de Zelanders ghedaen	4—	0—	0
Den 12 dito ontfangen van Waelwijck Syverts 9 schaep, commende van een verwer een rekenynghe angaende	0—	9—	0
Den 17 Februarij ontfangen van Daniel van Horen 7 schaep, 11 witten, commende van een weddynghe onder de Hollantsche nacye gheschiet, den aermen ten besten	0—	7—	11
Den 14 Maerte ontfangen van Everardus, pastor tho Oostele, 3 gulden, 7 sch. 10 witten voor het onderholt van zijn moeder, voor 3 maent als 't met den dyaken besloten is	3—	7—	10
Den 4 April ontfangen van de huusvrouwe van Isbrant Goltsmit 8 gulden, 9 schaep, commende van seker gelt dat zij voor een aerme vrouwe versamelt hadde ende de vrouwe is gestorven, compt ten aermen besten	8—	9—	0
Den 5 April ontfangen van Daniel van Horen een rijcksdaler, commende van een hollantsche vrouwe	1—	6—	0
In de weeke voor Paeschen ontfangen voer			

Digitized by Google

	guld. schaep. witten.
eenen goetspenninck 1 gulden, 7 sch., 15 witten van Gieraert Wolffaert	1—7—15
Ontfangen vut der hant van Remeeus Bauwens 3 gulden, 10 witten, commende van dat hij sommighe lieden bedient hadde, die van den becken bedient moesten zijn ende datzelve wederomme ghekeert, compt hier	3—0—10
Den 10 Mey ontfangen van Focke Aysma 16 gulden, 5 schaep, commende van die weduwe van salighe Rytske Heysen, Westvrieze, compt tot den aermen besten	16—5— 0
Den 11 Mey ontfangen van Pauwels van Wynghen 3 gulden, commende van de weduwe van Michiel Daniels saligher in haer vertrecken den aermen gegeven	3—0— 0
Den 14 Mey ontfangen van Jacop Heyns 5 gulden, commende van Jacobus Regus, voor dat hem eertijts in zijnen noot hier ghegeven is geweest	5—0— 0
Den 2 Junij ontfangen van Mattijs Janss 2 schaep, commende van 2 stucken geldts, die hij gevonden hadde	2—2— 0
Den 14 Junij ontfangen van Everardus, pastor tho Oosteele, 3 gulden, 7 sch. 10 witten, voor 3 maent onderholt van zijner moeder, compt hier voor den armen	3—7—10
Den 15 Aug. ontfangen van Willem Bastynck 13 gulden, commende van eenen Poorteghys, die salighe Bernardus corts van zijnen doot gegeven was, compt voor ons part	13—0— 0
Den 25 Augusti ontfangen van Antoni Jans 6 gulden, commende van Hans de Kremer, voor het onderhouden van een kint, dat bij Lijnken Jeronimus besteet was	6—0— 0
Den 25 dito ontfangen van Antoni Janss	

Digitized by Google

	guld.	scaep.	witten.
1 gulden, 5 schaep, commende van eenen goetspennynck, die Truuken Koucks den aermen gegeven heeft, compt hier	1	5	0
Den 10 September ontfangen van Everardus, pastor tho Oosteel, 3 gulden, 7 sch. 10 witten, voor zijn moeder 3 maent onderholt	3	7	10
Den 3 October ontfangen 5 schaep, 6 witten vut de busse die in de Coninghinne van Engelant ghehangen heeft	0	5	6
Den 7 October ontfangen van Daniel van Horen 9 schaep, 5 witten, commende vut het sterfhuis van Anne van Meppelen, naer huer ende haren kints doot	0	9	5
Den 11 October ontfangen van Pieter Godaert 2 gulden, 5 schaep, van seker gelt dat hem ghedaen was tot reysgelt ende is hier ghebleven, compt hier	2	5	0
Den 25 October ontfangen van Goosen Luynynghe 9 rijcxdaelders, commende van een edelman vut het Sticht Osenbruch, ten besten der aermen gegeven	14	4	0
Den 23 November ontfangen van meester Job 2 gulden, 3 schaep, van seker gelt, dat hij van den dyaken ende ander lieden ontfangen hadde, dus hier weder gegeven	2	3	0
Summa	111	1	7
Den 20 Decembris ontfangen van Everardus, pastor to Oostele, voor het onderhout van zijn moeder voor 3 maenden	3	7	10
Den 20 dito ontfangen vut de busse tot Lieven de Somer	8	0	10
Somma	11	8	0

Somma totale van den heelen ontfanck beloopt 2266—1—19.

Digitized by Google

LIJSTEN VAN BEDEELDEN.

1569—1576.

Digitized by Google

Digitized by Google

ORDINAIRE BEDEELING.

1569—1576.

Timmermans, weduwe Heere, een olde vrouw.
Horst, Joannes, een oldt man met vrouw en 3 kinderen.
Kammaeckers, Pluenke, een olde krankelijke vrouw.
Christoffel, schoenlapper van Antwerpen, sijn vrouwe.
Timmermans, Alberts, weduwe met 5 kinderen.
Symons, Geertgen, een olde vrouwe van Amsterdam.
Claesz, Cornelis, blindt man van Amsterdam.
Ariaentgen van Amsterdam, veel kranckelijck.
Heyndricksz, Jan, van Amsterdam met wijf en 2 kinderen.
Syret, Claes, kranckelijck, van Enghen.
Geynaert of Gonaert, Mr., met wijf en 2 kinderen.
Jans, Magdaleen, een olde vrouw van Amsterdam.
Dirck, schoenlapper met wijf en 3 kinderen.
Wijngaerde, Jan van den, doof, met sijn wijf van Antwerpen.
De Grave, Hermes of Remeeus, met wijf en 3 kinderen.
Ketelers, Pootke, weduwe wt Westvlaenderen, met 2 kinderen.
Vos, Lynken, wt Westvlaenderen, met een kint.
Maes, Willem, met wijf en 5 kinderen.
Messchaerts, Pysine, een olde vrouwe.
Schuddemate, weduwe Adriaen van Ronsse, met 2 kinderen.
Cornelis, Katerina, van Groningen.
Houdtsager, weduwe Dirck Jansz, van Haerlem, met 4 kinderen.
Josynken, een olde vrouwe van Antwerpen.
Berge, Hans van den.
Schruer, Geert, van Groningen, met zijn vrouw.

Digitized by Google

Symons, Lieven, van Gendt, met wijf en 4 kinderen.
Luytges of Luytens, Heynderick, van Amsterdam, met wijf en 4 kinderen.
Bouwens, Aerent, van Antwerpen, met wijf en 3 kinderen
Pieters, Frans, weduwe wt Westvrieslant, met een kint.
Pieterss, Cornelis, van Naeltwijck, met wijf en 2 kinderen.
Engen, Paulus van, met wijf en 5 kinderen.
Quirine, weduwe van Amsterdam, met 4 kinderen.
Claesz, Bastiaen, van Naeltwijck, met wijf en 2 kinderen.
Moyaert, Hubrecht, weduwe, van Ronsse, met 3 kinderen.
Tiercx, Heyndrick, weduwe, van Amsterdam, met 2 kinderen.
Woutersz, Jacob, van Naeltwijck, met wijf en 2 kinderen.
Jacobsz, Gijsbrecht, van Delf, met wijf en 3 kinderen.
Jansz, Cornelis, van Delf, met wijf en 4 kinderen.
Dircksz, Heyndrick, timmerman, van Naeltwijck, met wijf en 6 kinderen.
Jansz, Kors, van Amsterdam, met wijf en een kint.
Schram, Jacob, van Amsterdam, sijn vrouwe.
Schruer of Schroors, Jelthe, Westvriese, met wijf en 6 kinderen.
Campen, Ida, wedue Gerardus van, Predicant, met 4 kinderen.
Dircks, Symon, wt Westvrieslant, een oldt man met sijn wijf en 3 kinderen.
Duyrens of Duren, Willem van, huysfrouwe met 4 kinderen.
Waegenaer, Jeroen, leggewercker, [1]) met wijf en 2 kinderen.
Janss, Jan, oldt man van Amsterdam, met wijf en 4 kinderen.
Leydeckers, Cornelis, vrouwe.
Smit, Jan, van Gendt, linnenwever met wijf en 2 kinderen.
Meere, Lynken van den, met haeren man met een kint.
Becksteel of Bocksteel, Joannes, wever, sijn vrouwe, met een kint.
Wilde, de sone van Jan de, leert spelde maecken.

---

1) tapijtwerker.

Digitized by Google

Reveels, Jan, linnewever, van Oudenaerde, met 8 kinderen.
Impius, Jan, een oldt man van Vlaenderen.
Huysman, Adriaen, van Ronsse, een oldt man.
Reyerss, Pieter, van Amsterdam, met wijf en 3 kinderen.
Thijs of Matthijs, boekverk. van Gron., sijn wijf kranck en kind.
Struys, Steven, van Antw., sijn vrouw kranck, met 2 kinderen.
Torrens, Geleyn, van Audenaerde, met wijf en 2 kinderen.
Slotemaker, Anthonis, een oldt man van Amsterdam.
Engels of Inghels, Hubrecht, gardenier van Amsterdam, met wijf en 4 kinderen.
Brugge, weduwe François van der, met 2 kinderen.
Stockman, Gellis, sonder wijf, met 3 kinderen.
Vriendekens, Pieter, van Ronsse, sijn vrouwe krankelijck met 5 kinderen.
Heere, Chaerle de, van Poperinghe, zijn wijf met een stijve hant.
Andriesz, Jacob, kranckelijck wt 't lant te Gelder.
Kapkens, Thijs, van Groningen, sijn vrouwe kranckelijck.
Dircksz, Lucas, van Alckmaer, met wijf ende een kint.
Dircksz, Jacob, van Oldenhout, wt Groningerlant, met wijf en 3 kinderen.
Wyem, Rijck, een oldt kranck man.
Jelkes, Symon, Westvries, met wijf en 3 kinderen.
Jonge, Gelis de, sijn wijf groot gaende
Sanders, schoenlapper, met sijn wijf.
Eecke, Lowys van der, voor zijn weeskint.
Knaecke, Anthonis de, van Ronsse.
Beyns, de weduwe van Willem, met een kint.
Hilkes, Janneken, een olde vrouw, wt Westvrieslant.
Luenings, Jelis, met wijf ende een kint.
Andriess, Gijsbrecht, van Naerden, een schoenlapper, sijn vrouwe meest kranckelijck.
Bodo, Barbelke, een vrouwe.
Gagel, Jan, van Amsterdam.
Orphanus, Jacobus

Digitized by Google

Kastkens, Warnaer, sijn vrouwe.
Schoonhoven, Neelken van, weduwe met 2 kinderen.
Jans, Styne, een kranckelijcke vrouwe wt Westvrieslant, met een kind.
Appaert, Vincent, van Oudenaerde, sijn wijf kranck.
Gorttemaecker, Tamme, van Baffelt, met wijf en 2 kinderen.
Lambertsz, Willem, van Amsterdam, met wijf en 4 kinderen.
Beuwers, Jacob, van Ronsse, met wijf en 3 kinderen.
Kremer, Pieter, van Antwerpen, met wijf ende 3 kinderen.
Willem, dopslagher [1]) van Amsterdam, met wijf en kinderen.
Pietersz, Frans, metselaer, van Amsterd., met wijf en een kint.
Roelofs, Jannetjen, Heyndricks wijf wt Westvrieslant, met 4 kinderen, en groot gaende.
Lijsbet, een arme weduwvrouwe van Amsterdam, met kinderen.
Paulus, een oudt kranckelijck man, van Leeuwaerden.
Dryessche, Janken of Lauten van den, van Antwerpen.
Jacobss, Janne, van Amsterdam, met 4 kinderen.
Lodewijck, een arme jongen, leert passement weven.
Dakele, Heyndrick van, met wijf ende een kint.
Vuer, Nanne, een olt man wt Westvrieslant.
Job, Meerten, van Zwolle, een oudt man, met wijf ende 2 kinderen.
Luenen, Lijnken van
Neelken van Breda, een krancksinnighe maget.
Kolet, Joost, van Middelborch, geboren te Ath in Heynegouwen, sijn wijf seer kranck met 3 kleyne kinderen.
Tijs, Evert, van Deventer, kranckelijck met wijf en 3 kinderen.
Jauwere, Heytze van de, Westfries, met wijf en 4 kinderen.
Claes, schoenmaecker van Antwerpen, met wijf ende kinderen.
Gerrit van Amsterdam, kranck, met wijf ende een kint.

---

1) Dit woord schijnt hier in den eigenlijken zin op te vatten en *tolledraaier* te beteekenen.

Digitized by Google

Hans Bodo, sweertveger, wt Brabant, met wijf ende 2 kinderen.
Douwes, Tjaert, Westvriesse, met een krancke vrouwe.
Cornelis, timmerman, die getraut heeft die wedue Pieter Hoykens, pastoor van Westerhuys, met een jonghen die niet wel te passe is.
Gabba, die wedue, glasemaker, met haer gansche huysgesin (4 kinderen).
Samble Fardyn, met wijf en 3 kinderen.
Rijck, schoenlapper, met wijf en 3 kinderen, van Amstelredamme.
Lauwers, Jacob, van Ronsse, wollewever, met wijf en 2 kinderen.
Winne, Rijck, weduwe, van Audenaerde, met 3 kinderen.
Thomas, Elysabeth, weduwe met 3 kinderen, van Aemstelredamme.
Korst, van Amstelredamme, met wijf ende een kindt.
Cornelis, timmerman, met wijf en 2 kinderen.
Heyndrick, Cleermaker, van Aelst, met wijf en 4 kinderen.
Sijme, Pieter, de metsere, van Antwerpen, met zijn wijf en 4 kinderen.
Hannycke, Jacob, van Ronsse, een jonck knecht, gebroken ende cranck.
Loots, de sone van Marcken, van Antwerpen, leert wantscheeren [1]).
Schippers, Betken, van Antwerpen, met haer sone.
Ballekens, de vrouwe van Willem, backerse van Antwerpen, met 2 kinderen.
Gheert, Steenmetser van Groeninghen.
Baltasar, vrouwe van, schoolmeester van Groeninghen, met 2 kinderen.
Willekens, Jan, alias Elinck of Nelynck, twindere [2]) van Berghen op Soom.

---

1) d. i. *droogscheren, laken vollen.* 2) touwslager.

Digitized by Google

Pietersens, Cornelis, van Vlissinghen, boytsgheselle met wijf ende een zieck kindt.

Cauwelier of Candelier, Jacob, van Audenaerde, met wijf en 2 kinderen.

Jacob, lijnewever, van Borssem, met wijf ende een kindt.

Jans Heyndrick, bessemaker, [1]) met een blinde vrouw en 2 kinderen.

Floris, Pieter, droochscheerer, van Delft, met wijf ende een kindt.

Heylincks, Johanneken, een olde vrouw wt Westfrieslandt.

Johannes, Julius, een jonck ghesel, leert spellemaken.

Vriendekens, Frans, wollewever, met wijf en 3 kinderen.

Jansz, Menne, Westfries, met 4 kinderen.

Janss, Tanne, van Middelborch.

Kreemer, Ghertken, weduwe van Pieter de, van Amstelredamme, met 4 kinderen.

Eede, Jan van den, van Antwerpen, een oltcleercooper, met wijf ende kinderen.

Smet, Mattheüs, student, wijlen monick gheweest t'Antwerpen, gheboren van Mechelen.

Rijxte, een weduwe van Groenynghen.

Boone, Raesse, van Audenaerde, met zijn vrouwe.

Jan, stoeldraeijer, van Groenynghen, met wijf en 2 kinderen.

Ida, weduwe van s. Gherardus, met 3 kinderen.

Jansz, Jan, schoenlapper, met wijf ende 3 kinderen.

Crupel, Jacob, Annycken, van Ronsse.

Michiels, Janneken, met 2 kinderen.

Neerden, Evert Egbertssen van

Dauwe, wever, met wijf en kinderen.

Gast, Hans, huisvrouw met 3 kinderen.

Hans de leertauwere, met wijf ende kinderen.

Screur, Jorien, Westfries, met zijn huisvrouwe.

---

1) bezemmaker.

Digitized by Google

Hessen, Heyndrick van, cammaker, met wijf ende kinderen.
Tonghere, Claes van, mandemaker met wijf en kinderen.
Roscote, Margriethe van, jonge dochter.
Loys, Anna, olde vrouwe van Antwerpen.
Inghele, Hubrecht, hovenier tho Peusum, met wijf en 2 kinderen.
Enghels, Sacharias, passementwever, met zijn huusvrouwe.
Thomas, Wolter, van Amsterdam, met wijf ende kinderen.
Potscheelmakere, de zoon van Jan de, van Antwerpen.
Celcken, een cleermakers vrouwe, van Aelst, met 3 kinderen.
Willems, Cornelis, met sijn wijf, beyde oldt.
Antoenken, van Ronsse, leert spellemaken.
Jans, Clara, een weduwe van, Amstelredamme, met een kindt.
Coninck, de weduwe van Christoffel de, met 2 kinderen.
Webbers, Jan, olt man, Westfrieze.
Verwers, Otte, weduwe van Amstelredamme, met 3 kinderen.
Maes, Adriaen, met sijn wijf, heeft zijn arm ghebroken.
Janssoen, Trijne, weduwe, Westfriese, met 2 kinderen.
Doede, metselaer, wt Westvrieslant, met wijf en 6 kinderen.
Kwakere of Craker, huusvrouwe van Anthonis de, van Ronsse, met 2 kinderen.
Arents, Fenne, weduwe van Swol.
Hulsel, Heynderick van
Heyndricx, Riemert, van Groeninghe.
Buers of Buckens, Griete, weduwe, van Sneek, met 2 kinderen.
Guens, weduwe van Jan
Meynaertsoen, Barbere, Westfrieze.
Modderman of Meester Willems van Harderwijk, Cornelis, met wijf en 4 kinderen.
Gherts, Haelke, of Aelken, weduwe met 3 kinderen, van Amsterdamme.
Anna, weduwe van Albert, timmerman, met 4 kinderen.
Rijck Wijns, weduwe met 3 kinderen.
Anne, moer in 't gasthuys, voor 't houden van Claes Dircx kindt.
Jan, mesmaker, voor 't onderhouden van een kindt.

Digitized by Google

Christiaens, Tijs, met wijf en 3 kinderen.
Lutkens, Hendrick, met wijf en 5 kinderen.
Harpers, Cornelis, met wijf en 1 kindt.
Frederick, Frans, wt Westvrieslandt, met wijf en 2 kinderen.
Lodewijck, Timmerman, voor 't houden van sijn kindt.
Swertveger, Joost, van Groeningen, met 8 kinderen.
Corvemaker, wed. van Jacop de
Wouters, Berbers, kinderen.
Annens, Anne, van Dockum.
Diericx, Nele, de wed. van Jacop, met 4 kinderen.
Jan Schoemaker, van Groeningen, met wijf en 4 kinderen.
Matys, Jan, wt Westvlaènderen, met eenen geschoten arm.
Leenaerts, Arendt, van Amsterdam, met 2 kinderen.
Bauwens, Barberken, dochter van Arent.
Dempter, de weduwe van
Meppel of Meppen, Anne van, met 3 kinderen.
Dockum, de weduwe van Helck of Nelcke, met 3 kinderen
Pieter ende Adriaen, ghebroeders, van Ronsse.
Campen, Aelken van, wed. met 5 kinderen.
Leenaerts, Tzeite, van Sneek, met 4 kinderen.
Loutens, Phillips, voor 't onderhouden van sijn kindt.
Arents, Feye, van Dockum, een olde vrouwe.
Glaeskens, Anne, van Leeuwarden, met 2 kinderen.
Popkens, Ebbe, Westvries, knecht, leert schoenmaken.
Claes, boekbinders, weduwe met 2 kinderen.
Gijsbrechts, Anthonis, van Hoorn, met wijf en 6 kinderen.
Simons, Lieven, voor het onderhouden van sijn kindt.
Moer, Lijsbet, weduwe, olde westfr. vrouwe.
Putte, weduwe, Pieter van de, olde vrouw.
Balde, weduwe, Pieter, olde vrouw.
Olivier, metselaers weduwe qualick siende.
Scheedemakers, Acke, voor 't onderhouden van haer kindt.
Dauwe, Hidde, weduwe Ticheleers, met 6 kinderen.
Berts, Maryken, van Sparendam.

Digitized by Google

Hans Linnewevers kindt t' onderholden.
Lambert, schoolmeester.
Martens, Herman, jonck knecht, leert passement maecken.
Symoens, Agnieta, olde vrouw van Ronsse.
Heyndrick, cammaker.
Jooriens, Alijdt, weduwe, Westvriese, met 6 kinderen.
Slavoens, Calleken, met 2 kinderen.
Dierickx, wed. van Crijn, van Groenynghen.
Elburch, van Franeker, een wed. met 4 kinderen.
Cornelis, Anna, van Sneek, met 4 kinderen.
Antonis, stoeldraeijer, olt man, met een krancke vrouw en kindt.
Manslacht, Hans to, met wijf en 3 kinderen.
Damme, Symoen van, een student.
Bloeijaerdts, Roetgier, zone en dochter.
Roelofs, Ghriete, met een kint van Groenyngen.
Frans, Gilles, kranck in de peste.
Christoffels, Lenaert, doof en lam.
Andries, Janneken, weduwe.
Brugghemans, Tanneken
Bijll, Joannes Janssoon van, met wijf en 3 kinderen.
Backer, Harke, met wijf en 5 kinderen.
Bornhaunck, Jacob
Brugghen, Willem van der
Blaes van Godtsvelt, Jan, en zijn zoon.
Coppenhole, David van
Coty, Joannes
Covaert, meester, Westfries, met 2 kinderen.
Claessens, Claes, van Leyden.
Dienst, Jacob, van Diest.
Enghelbrecht, wever.
Frans, Heykemaker, van Amsterdam, met 3 kinderen.
Gilles, Stijne, wed. met 2 kinderen.
Gheerts, Heyndrick

Digitized by Google

Gheerts, Sybrandus
Heyndricx, Leynken
Hans, Tzalle, met kinderen.
Heyndricx, Jelto, met 4 kinderen.
Houte, Micheel van
Jan, de doove, schoenlapper.
Janssens, Johannes, met 2 kinderen.
Impius, Aggeüs
Joannes, schoolmeester.
Julius, Dominicus
Koebaert, Wiardus, met 4 kinderen.
Kistemaker, Jan, met 3 kinderen.
Lubbert, timmerman.
Lueke, Gilles, Westfries.
Laureyns, schoenlapper, met wijf en kind.
Langhe, Gheert de
Maryken van Nimweghen.
Memelie, Bernaert, schoolmeester.
Midlum, Suffridus Haryton
Meijers, Albert
Martens, Jan
Pieters, Maeyke, wed. met een kind.
Pieter, handschoenmaker, van Aalst, met wijf en 2 kinderen.
Queke, Pieter, van Iperen.
Rogiers, Mijnken
Rijsum, Christoffel van
Staes, Reynier, van Antwerpen.
Stasius, Johannes
Stellyncwerf, Jacobus van
Timmerman, Dammes, met wijf en 3 kinderen.
Tuenis, Gilles, met vrouw en kind.
Wauters, Cornelis
Wee, Dominicus van der, met vrouw en 3 kinderen.
Zwane, Lieven van der, een oud man.

Digitized by Google

BEDIENINGE DER PREDICANTEN.

1570—1575.

Cubaert of Koebaerde, Wyardus, schoolmeester, met wijf en 3 kinderen.
Gerritsz, Heyndricus, met wijf en 3 kinderen.
Cornelis, boeckebinder, met wijf en 2 kinderen.
Bilt, Joanne Jansz van, met wijf en 5 kinderen.
Heyndricks, Jeltho, met wijf en 5 kinderen.
Jouckesen, Tjalle, met wijf en 4 kinderen.
Coquus of Cokus of Cosius, Joannes, wt Vlaenderen, met wijf en 1 kindt.
Bossum of Borssum, Joannes, met wijf en 3 kinderen.
Schagen, Albertus Joannes van, met wijf en 3 kinderen.
Midtlum, Joannes van, met wijf en 3 kinderen.
Stephanus, schoolmeester, in die Griete.
Stellinckwerf, Jacobus, schooolmeester wt Westvrieslant, met wijf en 4 kinderen.
Michael, Westvries Predicant, niet hebbende om af te leven.
Huesden, Joannes, eertijts Predickant tot Schaghen, met wijf en 3 kinderen.
Cyprianus, eertijts predickant in Westerlant, in sijnen noot.
Horst, Johannes, met wijf ende kinderen.
Wouters, Cornelis, alias bouckbinder, met wijf ende 5 kinderen.
Joachims, Mattheüs, schoolm., ter Gast, met wijf en 3 kinderen.
Joannes Egidius, wonende tho Laerent.
Steenberghe, Johannes van, met wijf ende 2 kinderen.
Hipofraghinus, Petrus, van Gendt.
Jans, Jan, de neve van saliger Martinus.
Sybrandus van Midtlum.
Janssins, Joannes, van Beelt, Westfries.
Julius, Dominicus, Westfries.
Orphanus, Jacobus, vut Westvlaenderen.
Harkens, Theodoricus, Westfries.

Digitized by Google

EXTRA-ORDINAIRE BEDEELING.

1569—1576.

A.

Anna, een Westfriesche vrouw.
Arentsen, Pieter
Adriaan, een arm knecht.
Antem, Roelant van
Abraham wt Westvrieslandt.
Aken, Roelant van
Assche, de wed. van Joris van
Alaerts, Heylé, de wed. van Jacob
Andries, broeder van Jan de stoeldraeijer.
Ampman, Jan de
Alten, Rombout van
Anthonis, schoenmaker.
Adriani, Gheeske, weduwe.
Albertus, Predicant geweest, schoolmeester.
Aerts, Claes
Adriaens, Goossen
Andriess, Jacob, zijn huusvrouw.
Arents, Abraham
Adriaensens, Cornelis
Albert, timmerm., zijn weduwe.
Adriaensens, Nelle
Aggeüs, in de Jodestrate.
Aertss, Jan
Adriaene, een arme vrouw.
Andries, Jacob, en zijn huisvr.
Agata, een arme Westfriese vrouw.
Arom, Agyte van
Antwerpen, Hans van
Antwerpen, Danneel van
Acxel, Daem van
Adriaensens, Sanders
Adriaens, Daem
Arent, creemer van rattecruyt.
Adriaenssen, Wolter
Atens, Johan
Andries, satijnwerker.
Appes, Jacob
Albertsz, Dirck
Adriaen, de wannemaecker.
Andriess, Gijsbrecht
Ahenus, Antonius, student.
Antonis, schoolmeester.
Assiens, These (Therese?)

Digitized by Google

Ackerspoel, Floris van
Adriaenss, Adriaen
Armemuyen, Heyndrick van, Peeterken, zijn huusvrouw.
Anycke, Jacob, jonckgesel.
Afien of Aefken, van Amsterdamme.
Anne, achter de bril, buten de Nieupoort.
Agnita, een blinde vrouw.
Arselyngh, Gillis van
Adriaens, Pieter
Aken, Leenart van
Amelrye, Remeeus
Armuyen, Janneken van
Abels, Catherine
Accronius, Reynerus
Alefs, Juwo, of Jouwe
Abraham van Antwerpen.
Arent, een droochscheerder.
Arents, Fenne, of Feye
Adam, de bontwerker.
Anna, een vroutgen van Dockem.
Alderley, Heindrick
Anna, een jonge dochter.
Acker, Arent van
Andries, Berent
Anna, de huisvrouw van een stuurman.
Albrechts, Focke, zijn huisvrouw.
Arensen, Herman
Agge, Lieven
Alberts, Anna
Adryaentgen van Rotterdam.
Anne van Haerlem, vlashekelster.
Aken, Trijne van

B.

Borman, Clement
Backers, Sitke
Brugghe, Martyne van
Barschens, Agnita
Bugghenom, Willem van
Barbijn, Jan
Ballemaker, Walter
Bilowet of Billewet, Frans
Brant, Jan de
Boone, Raesse de
Buser, Claes
Blauverwer, Herman
Brans, Joost
Bauwen, van Amsterdam.
Brugghe, Anthonis van
Bode, Jan
Baert, Willem
Blom, van Antwerpen.
Bistier, Cornelis
Beerlynck, Heyndrich van
Block, Caerle de
Biervelt, Hans van
Brugghen, Bernaert van der
Borreghem, Andries van
Broucke, Berent van den
Blommen of Bloma, Christiaen

Digitized by Google

Blauwere, de wed. van Marten de
Beerchman, Daniel
Borresius, Cornelis
Baert, Gillis
Boudry, Jacob
Barbara, een arme vrouw.
Braem, Joos
Bossche, Joos van den
Bovaerts, Christoffel
Bosch, Albrecht van den
Brussel, Claes van
Bauwens, Jan
Brune, Jan de
Bast, Dierck van
Bijlowiez, Collaert
Bijnio, Gheert
Beer, Jan de
Brugghen, Willem van der
Bertues, Maryken
Berghere, Arnoudt
Beecks, Lynken
Bedifrot, Christiaen, monick.
Bijnoot, Jan
Baerschot, Christiaen
Balkens, Willem, zijn huisvrouw.
Brande, Paulus van
Bockaert, Hendrick, Sillekem, zijn huisvrouw.
Boels, Augustijn
Backerts of Backereels, zijn huisvrouw.
Busmaker, Jan
Beerent of Barent, schoolmeester.
Brune, Corsten of Christiaen de.
Balta, Otto
Bosschaert, Christiaen
Broucke, Jan van den
Backer, Jan de
Bosschot, student van Wurtemberghe.
Borschot, Christiaen
Brugghe, Jan Steven van
Bernardi, Ruardus
Brugghe, Johan van der
Brussel, Adam van
Bos of Bosch of Bossche, Willem van den
Bosum, Johannes
Borcht of Burcht of Burch, Hans van der
Bouckes of Bukens of Boels, Griete
Backer, Adriaen
Bottezoor, Haucke
Bijlaer, Dauwe
Brieninck, Anna
Bauwensz, Arent, zoon en dochter, Gabriel de zoon.
Blauwers, Willem
Bustelmaker, Lisbet
Beysterswack, Leffert van
Barents, Gheert, en huisvrouw.
Blandre, Hans de
Backert, Claes

Digitized by Google

Barents, Tryn
Brugghe, Mr. Segers van, zijn weduwe.
Bechts, Jan, zijn huisvrouw.
Bock, Inghel de
Beth, den sledriver.
Bueves, Jan
Barbara van Kulenborch.
Balck, Antoni
Baerts of Borths, Maryken
Bisschop, Pauwels den
Bosch, Simon van den
Bely, een dove vrouw.
Backer, Harck of Hermes.
Bergh, Hans van den
Bree, Willem de
Brissche, Willem
Blaes, Jan, van Godsvelt.
Beer, Chaerle de
Beveren, Collaert
Bucaert, Mathieu
Breecksens, Willem
Barbier, Pieter
Boudewijn, een jonck knecht.
Beijens, Willem, Calleken zijn weduwe.
Bonharynck, Jacob
Baels, Jan
Brouck, Jacob van den
Berthelmeeus, bootsgesel.
Bossche, Adriaen van den
Breda, Arent van
Buten, Willem van
Beatrix, een arm simpel vrouwe.
Backereel, Herman, en zijn weduwe.
Bassemaker, Claes
Burrensens, Cornelis
Beeck, Maillaert
Blauwere, Laureyns de
Berghe, Adriaen van den
Brant, Passchier
Bey, Hans
Boesteel, Johannes
Broeke, Joos de
Brant, Karynus, of Marinus
Bijlaes, Claes van
Beecx, Jaques
Backer, Augustinus
Balde, Pieter
Borsum, Jacob van
Berghe, Pieter van den
Bartolts, vroutgen
Bartholomeus en Hubrecht van Ronsse.
Boss, Hans de, of v. d. Bosch.
Berge, Cornelis van den
Becke, Geleyn
Berckman, Marten
Boede, Symon
Belle, Joris van
Brussele, Kaerle van
Backer, Egbert

C.

Cardinal, Joris

Digitized by Google

Claes, meester
Callaert, Willem
Cuper, Heindrick
Coty, Johannes
Cuper, Herman
Christiani, alias Boesgoet, Christianus
Coessaert, Anthonis
Claesse, Jacob, zijn weduwe.
Craecker, Anthonis de, en zijn huisvrouw.
Cuper, Herman
Cleercq, Jan de
Cleercq, Pieter de
Coninc, Jacob de
Crudenier, Jan
Comen, Joos van
Craeckere, Tuene de
Corneliss, Cornelis, vuten Briel.
Claessens, Willem
Cornely, Simon
Crooc, Michiel de
Calis, Joris
Cornelis, bouckbinder, zijn vrouw.
Christiaen, cranck gekomen van Wesel.
Carels, Jan en Gillis
Coler, Matthijs
Claeriss, Jan, vuten Briel.
Caerts, Jacob
Carels, Hans
Cocq, Joos de, van Alverghem.
Corte, Andries de
Casier, Loys
Claes van Ronsse.
Canegys, Heyndric
Claessens, Claes
Cornelis, Jan
Cas, Jan, Cornelis
Claessens huisvrouw, van Amsterdam.
Clyncker, Willem
Claes, Anna
Cloot, Jan de
Calfsoen, Gheert
Cosijn, Frans
Corneliss, Simon
Christoffel, een schoenlapper.
Clauwaert, Wahricx
Cornelis, Cathelyne
Cuper, Andries de
Cornelis, Catharina
Cornelis van Utrecht en zijn weduwe.
Claess, Bastiaen
Cans, Godewaert
Cuelen, Herman van
Claes, schoenlapper.
Caerlier, Jacob
Corneliss, Willem
Clement, Jan
Christiaenss, Cypriaen of Christiaen
Collum, Nelle van
Cornelis, timmerman, gets. Pieter Huekens wed.

Digitized by Google

Cornelis, arbeytsgesel van Alcmaer.
Claess, Pieter, zijn weduwe.
Corneliss, Anthonis
Corneliss, Heyndrick
Corneliss, Tijs, zijn weduwe.
Commers, Jan
Carpentier, Lodewijck, zijn vrouw overleden.
Corneliss, Paulus, zijn huisvr.
Catherina, een weduwe van Groningen.
Corst, Cornelis
Claessens, Mattheus of Matthijs
Coeverden, Jan van
Coenraet, van Antwerpen.
Conde, Thomas, een arm man.
Claessoen, Tsiets
Coster, Anthuenis de
Concliss, Abel, zijn huisvrouw.
Coninck, Hunsken de
Claes de mandemaker.
Cornelis, glaesmaker van Dockum.
Cateline, Eleseüs van
Christiaen, schoolmeester.
Caperyn, Pauwles van
Coops, Willem
Claes, Bouckbinder.
Cornelis, Janneken.
Coninck, Christoffel de
Crakere, Douwe de
Cornelis, Anna, van Sneek.
Cornelis, de wieldraeijer.
Coninck, Jacob de, zijn weduwe.
Callaert, Pieter
Cornelis, de stoeldraeijer.
Corneliss, Cornelis, van Amsterdam.
Cornelis, wt Hollant, mandemaker.
Claess, Jan
Claes, pottebacker.
Claess, Caerle, pastor, van Gent.
Cornelis, Anne, van Sneeck.
Corfmakers, Moeyken
Claessen, Laurens
Castrycum, Laurens van
Coster, Abel de
Cools, Gerardus, zijn weduwe.
Christoffels, Bernardus, van Dockem.
Codde, Steven, van Ronsse.
Carre, Cornelis Jacobsz.

D.

Dakel of Dakelen, Heyndrick van
Deflaey, Herman
Daens, Heyndrick
Diest, Sara van
Donck, Christoffel van der
Delft, Herman van
Danneel, een schoenmaker.
Danneels, Lieven

Digitized by Google

Duutsche, Chaerle de
Diest, Dinghe of Dina van
Dunkercke, Jacob van
Diericx, Gheert
Diericx, Hendrick Willem, zijn huisvrouw.
David, jonc gheselle.
Dregher, Hans de
Driessche, Hans van den
Diest, Heendrick van
Delarocke of De la Roche, Mathieu
Durpe, Claes van den
Duerens, Willem van, huisvrouw.
Dale, Pieter van den
Deynsen, Janneken van
Diest, Aert van
Dynoot, Andries
Dyerman, Hans
Dircxz, Job
Dircxz, Jan
Delf, Nelle van
Dorkedore, Jan
Dionys, de huisvrouw van Gelis
Dryessche, Adriaen van den
Diericx, Jacob, Neelken zijn weduwe.
Diericx, Lucas
Diericsens, IJsbrant
Deckers, Anne
Diericsen, Gheese, olde vrouw.
Diericx, Maneken
Dierick, metselaer, van Leeuwarden.
Doorne, Dierick en Roelant van den
Doede of Douwe, metselaer van Borsum.
Doorne, Pieter van
Dockem, Anna van
Douwes, Goosen
Delfer, Bastiaen
Douwens, Frans
Denys, Gilles zijn huisvrouw.
Dorscher of Dosscher, Cornelis
Diercx, Erin of Kryn
Dockens, Marriken
Dockem, Arent en Aeltgen van
David, meester
Damme, Simon van, stoeldraeijer en student.
Deventer, Willem van, zijn weduwe.
Doorne, Steven van den
Delft, Pieter van.

E.

Enghelssoen, Hubrecht
Eecman, Pieter
Eenarm, Jud
Everghem, Pieter Laureins
Eecke, Anthonis van der
Esau en Benjamin, een vader en zone.

Digitized by Google

Erskes of Hetskins, Lijsbet
Eecke, Roelant van der
Elphen, een edelman.
Eecken, Loyse van der, Baerbele haer weeskind.
Evelsen, Commer
Eyttien, scheemaker.
Egbert, linnewever.
Eppius, Jacob
Emens, Jan
Eckman, Pieter
Elberts, Neel
Eecke, Pieter van der
Elinck, Jan
Eemen, Vinken van der
Eusen, Bastiaen van
Ende, Laurens van den
Eclo, Paulus van
Emerense, woont in den Wijngaert.
Eede, Jan van den
Eede, Hans van den
Elburch, Johannes van
Evertsens, Jacob
Ermude, Heyndricks dochter van
Elske, een arme vrouw.
Eecken, Roelant van der
Enghel, Sacharias
Egbertss, Evert, en huisvrouw.
Enghels, Hubrecht
Eimes, Anna
Elleris, Gheert
Enghels, Jacob
Everts, Sepke
Egberts, Maryken, weduwe
Egberts, Anne
Eeques, Luytken
Embden, Aert van
Elias, Aert
Everts, Jan
Eycken, van Antwerpen.
Embden, Pieter van, schoolmeester.
Elburgh, van Franeker.
Egberto, Gijsbrecht
Eckerman, Christoffel
Everts, Jan, van Winsum.
Essen, Heyndrick van
Eecke, Piereyne van der

F.

Flocket, Jan
Franchin, Jan, van Leyden.
Fernant, een wollewever.
Franssen, Jan, van Gelderlant.
Fobert, Sebastiaen
Ferdinant, wt Westvlaenderen.
Fransse, Gillis
Foppus, Rochus
Frans, Hans
Fedde, Westfriese vrouw.
Formenter, Boy
Frederick, metselaer.
Fredericx, Pieter
Fout, Johannes
Frennekens, Hans van

Digitized by Google

Franck Laureyns.
Floris van Amstelredam.
Frans, korfmaker.
Ferdijn.
Fransz, Gelis, of Ielle of Geleyn.
Floriss, Pieter, wantscheerder.
Fijtens of Fitius of Fittes, Geert
Frissoon, Gherrit
Foppens of Foppe, Heere
Frericx, Frans
Fransz, Steven en Pieter
Franse, Westvriese.
Fockens, Wibo
Frese, Sibbe
Fobbel, westvriese vrouw.
Franckfort, Pauwels van

G.

Govaertsen, Dierick
Gheraert de ledertouwer.
Gerardus, wonende bij Adriaen de blauverwer.
Gheens, Hans.
Govaert, een monic.
Gauden, Hubrecht
Gheleyn, van Oudenaerde.
Groefmaker, Pieter de
Groeninghen, Albertus van
Gotvelt, Jan Claes van
Godevaart, meester
Gheert, steenmetselaer.
Griete, Cornelis
Gheerts, Balduwyn
Grijp, Cornelis
Gouwers, Pieter
Gardijn van Ronsse.
Grouffue, Adriaen de.
Gabbe ghelaesmakers wed.
Gilliss, Jacob
Grave, Hermes de, schoolmeester.
Gherritsens, Jan
Gilles, schoenlapper.
Goch, Gheert
Gheert of Gerritss, Imme Grandmère.
Gheert of Gerrit van Amstelredamme.
Ghijselijn, Christoffel
Groenynghen, Jan van
Gelkens, Simon
Gagel, Jan
Gerrits, Vroutgen
Geert, steenmetser.
Gerrits, Marrijken
Gijsbrecht, wantscheerder.
Gortemaker, Tamme
Gelis, een arm man.
Geertgen, een arme vrouw.
Gerritss, Heynrick.
Gabba glasemakers weduwe.
Gortemakers, Pieters, vrouwe.
Gelis, stoeldraeijer.
Gorcum, Folkert van
Groeningen, Gerrit van
Gherritsz, Pieter

Digitized by Google

Gerritsz, Jan, tinnegieter.
Gellinkhuzen, Neeltgen
Gijsbert, schoenlapper.
Gerrit, wonende mit Lambert.
Glaesmaker, Lucas
Groeningh, Jan van
Gerritss, Trijn
Goosins, Gelles
Ghijsbrecht, Geertgen, en haar jongen, Jorien.
Grietgen, een wed. van Gron.
Guert, Gilles van
Groen, Jan
Godssalck, Jaques
Garst, Frans
Goriss, Goris
Gardenier, Hubrecht
Gaillaert, Hans
Gacke, Fijne, schoolmeester.
Gom, Jan, mesmaker zijn wed.
Gerrits, Elsken
Gerritss, Beerent, zijn huisvr.
Guens, Johan
Galle, Mattheus van
Galweerck, Steven
Goossen, Pieter
Geele, Mathijs van
Gheerts, of Gerrits, Herman
Goris, Herman
Gheraert, Aelken
Gabriels, Styne
Ganneken, een weduwe.
Gilles, Jan
Grande, Pieter de
Gherets, of Gerrits, Albert
Glert of Gheerdt, Hans
Gelderpus dochter.
Glaeskens, Jacop, Anne zijn vrouw.
Groningen, Johan van
Gerridts, Seydts
Gijsberts, Tonis
Gerson, Jan
Griete, een kranke vrouw.
Gilles de steenhauwer.
Gheerts, Jan, linnewever.
Geertruut, van Groeninghen.
Grave, Hans de, zijn huisvr.
Gerrits, Marten
Ghoddaert, Pieter

H.

Helmer, Jonghe.
Hermes, meester, weduwe.
Hermans, kinderen.
Hermes, Pieter
Hauten, Pieter van
Heyndricx, Hans
Heyndricx, Pieter
Handepoel, Claes
Hoolslagher, Claeis
Hauweele, Steven van den
Heughens, Pieter
Hallync, Hans
Hamborch, Marten van
Heyndricx, Lambrecht
Herlen, Cornelis van

Digitized by Google

Houtzagher, Claeis
Happaert, Vincent
Hauwesteyn, Betken
Herman, timmerman, zijn huysvrouw.
Horste, Heyndrick van
Hulgier, Robbert
Hymbens, Jan
Heyhuus, de wed. van Petrus
Hermans, Joos
Hellemaert, Pieter
Heyndricx, Lijnken
Hessels, Michiel
Heindricxzoen, Jan, corendrager.
Hallinc, Franchois
Hubrecht van 's Hert.bosch.
Heyndricx, Claes
Hostius, Pauwels
Heyndric, een arm man.
Hane, Matthys de
Hane, Jan de, en Christiaen.
Hillies, Janken
Heyens, Heyndrick
Heyndricx, Hans
Huden, Arent van
Hans de stoeldraeijer zijn zuster.
Houte, Micheel van
Heere, Caerle de
Hove, Christiaen van den
Herbers, Elias
Herrewyn, Jan
Hermans, Hans
Heymans, jonghe Jan
Hille en Claeis, twee westfr. maechden.
Hilkes, Janneken
Hille, Beerent van
Hilbrant, Heindrick
Hoobrecht, Simon
Heyndricx, Jan
Heyndricx, Arnoult
Hatthem, Jan Frans van
Hille, Joos van
Houtman, Hans
Heindricx, huusvr. van Wesop.
Hans, Lammer
Havegers, Maeyken
Hevers, Hanna
Houve of Hove, Hendrick van den
Horst, Abraham van
Heinrickx, Gheert
Huusman, Adriaen
Hoyen, Hans van der
Heindrick, schrijnwercker.
Hendricksens, Steven
Hebbers, Nelle
Hans, jongges, van Antwerpen.
Hijskens, Pieter
Haerlem, Kors
Hulsen of Hulst, Heyndrick v.
Huust, Abraham van
Hulst, Pieter van
Hondegem, Hans van
Hendricx, Berbel
Hogaerden, Heyndrick van

Digitized by Google

Hasselt, Evert van
Houdtsager, Wijbe, zijn huisvr.
Huybrecht, kuiper, van Diest.
Haerlem, Agniete van
Hans de passementmaker.
Heede, Hans van der, Tanneken zijn huisvrou.
Hans, blauverwer.
Heyndrickx, Hans
Herkless, Herkles v. Bolswert.
Heyndricx, Remmer of Reynaert en zijn wijf.
Hubrechtsz, Gheert
Hinst, Pieter
Haerlem, Gheert van, eertijts monic.
Hasselt, Jan Thonisz. van
Heerentals, Jan van
Heyndrick, kleermaker, van Aelst.
Hessen of Hessel, Hendrick van
Holtslaghers, Gheerken
Hoevelaken, Anna
Herlo, Quirijn van
Hans, leerbereyder, en zijn vrouw.
Hupeloppers, Aeltgen de
Heindricks, Janneken
Helynck, Jan
Hans gastvrouwe.
Heindrick, glaswerker, van Steenwijk.
Huysinghe, Adriaen
Holtzagher, Johan, zijn wed.
Heyndrick, spellemaker.
Hasthouwer, Hans de, zijn huisvrouw.
Heyndricx, Meynaert
Hommelen, Hans van
Hauwen, Philippus d'
Happers of Harperszoon, Cornelis
Herbens, of Harbers, Cornelis, eertijts cellebroeder.
Hillebrants, Carsten, zijn wed.
Hendrick, wantscheerder.
Heyndricx, Hael
Heynes of Heyndricx, Haelke
Heindricx, Willem, zijn huisvr.
Hillebrants, Mariken
Heyndricx, Jacobus
Heer, Joris van
Hazaert, Meester Pieter
Hubrechtszoon of Huberts, Jan
Hueren, Goris van
Hansses, Griete
Huberts, Cornelis
Haerlem, Aelke van
Heindricx, Joris
Heindrick, linnenwever uit den Bosch.
Hulsen, Hendrick van
Heindricx, Hocke
Hende, Jacob van
Hendricx, Cornelis van Naerden
Hendricx, Arent

Digitized by Google

Holtwercker, Jan en Spelt
Haerlem, Corsken van
Hendricx, Jelle
Hermans, François
Hermans, Pieter
Hans, sweertvegher
Hendrick, Wollewever, en zijn weduwe.
Hasselt, Marten van
Hasselt, Evert van
Heindrick, pastijbakker.
Heyndrick, smit, wt Groningen
Herman, Martinus, predikant.
Horen, Daniel van
Heere, Cornelis de, zijn huisvr.
Holtsaghe, Antonie
Hoedemaker, Gerrit
Hubrecht, Maeyken
Hendrickx Maeyken, wt Brab.
Heindricx, Bauke, Westfries.
Heindricx Lutken
Horens, Ase
Holtsager, Berent
Hans, leerbereyder.
Hamelken, hoorenwerkster.
Harsweghe, Pieter van

I. en J.

Johan, een jong ghesel.
Jacob, een jong ghesel.
Janssens, Geris
Janssens, Heindric
Janssen, Cornelis
Jacobs, Pieter
Janssoen, Christiaen
Josias, Baerbel
Janss, Inghel
Joris, Cornelis
Jonghe, Jan de
Inghelsman, Jan d'
Inghels, Rouwert
Jooris, Eske
Jonghe, Gilles de
Jelto, een scroer [1]), wt Westvrieslandt.
Jans, Janneken
Jacobs, Ghyselbrecht
Joos, alias van der Burcht, Cornelis
Jans, Lysbeth
Joannis, Joannes, eertijts pastoor.
Jans, Heindrick
Josijnken, een olde vrouwe.
Janssen, Jan, van Utrecht.
Jan de schoenlapper zijn huisvrouw.
Janssen, Nelle
Janssens, Pieter
Janssen, Jacob, van Leyden.
Janssen, Ghyselbrecht
Janss, Willem, schoolmeester.
Jooris, linnewever.

1) d. i. *schroder, snijder.*

Digitized by Google

Jans, Fockel, weduwe.
Janneken, een olde vrouwe
Jetsins, Tjebbe
Joris, een kistemakers ghesel.
Janssen, Hillebrant
Janssen, Claes, overleden.
Jans, Bertelmeeus
Jagher, Claes de
Janssens, Stijne
Janssens, Mattheus, Lysbet zijn huisvrouw.
Joos en Meeus, van Ronsse.
Jacob, pasteybacker.
Jagher, Willem de
Jacobssen, Heyndrick
Janssens, Cornelis
Janssens, Dieric
Janssen, Geerbrant
Joannes, te Midlum.
Jans, Joris
Jacobus, Westfries
Janssens, Jacob
Janssoen, Cayt
Jonghe, Joris de
Jacobss, Jeroen, van Audenaerde.
Janssen, Jans, weduwe van Monnickendam.
Janss, Anthonis
Jelcx, Simon
Janssen, Jans, van Amsterd.
Jacob, een cranck man.
Jacobs, Lieven
Jans, Stijne, weduwe.
Jans, Frederick, huisvrouw.
Janss, Jan, van Nieupoort.
Janss, Jan, van Collum.
Johan, van 's Hertogenbosch.
Jans, Ghiese
Jansz, Adriaen
Jansz. Paulus
Jeles, Klaeske
Ida, een oude vrouw van Amsterdam.
Jansz. Dignus of Denys
Joseph, Jelis
Joris, Mr., wt Westvlaenderen.
Jansz, Reyer
Janss, Jan, wijnverlaeter.
Janss, Jan, linnewever.
Job, Mr., schoolmeester van Zwol.
Joost, een scheerslijper.
Jansz, Jan, koornverschieter.
Jacob, metser van Ziriczee.
Jelis, Styne
Jelis, Paulus, Jacomyne zijn weduwe.
Jelis, jonckgesel, bootsman.
Jacobs, Tsidse of Sitze
Jansz, Jelis, of Gilles
Jacob, linnewever, en zijn wed
Jans, Tanne
Janssens, Steven
Jacken, vut den Haghe.
Janssens, Laureyns, cuper.
Joris, Huben
Jans, Grietken Joriaen

Digitized by Google

Jan, Westfries.
Janneken, Michiels, een vrouwken van Vollenhoven.
Joris, Tanneken
Itkens dochter.
Janssens, Staes
Jacob, corfmaker, zijn huisvrouw, Janneken.
Joortensz, Jacob
Jans, Cleyne, zijn huisvrouw.
Jan, stoeldraeijer, van Groningen.
Joannis, Egidius
Janssoons, Heyl, weduwe.
Impens, Jan
Joris, Meester, van Antwerpen.
Janssens, Willem, en zijn huisvrouw.
Jans of Johans, Anna
Jans, Lijnken of Luutken
Joris, Mr., baertscheerder.
Johans, Neede, of Gheyse
Janss, Jasper, snijder.
Jacobs, Anna
Isebrant, schrijnwerker.
Jaspars, Cornelis
Janss, Clara
Juriaens, Beke
Joucke, timmerman.
Janszoon, Pieter
Jasper, Meester, van Sneek, zijn huisvrouw Cornelie.
Joost, Rogier
Janssoon, Simon, lijndraeijer.
Janszoon, Herman
Janssens, Balte, zijn huisvr.
Janssens, Trijn
Janssoon, Corsten
Janszoon, Meyn
Jacobs, Jan
Jacobs, Janneken, dochter.
Jan, de mesmaker.
Joost, sweertvegher.
Jan, de schoemaker.
Jans, Mathieu
Jacobs, Janneken of Jannete
Janss, Sepke
Jans, Menno
Janss, Meynaert, wt Hollant.
Ingels, Balthazar
Jacob, leertouwer.
Jonge, Carsken de
Jans, Jesse, olde vrouw.
Jans, Heyle
Jans, Alijt, van Swol.
Jans, Simon, vt den Hage.
Joostkens, Haltes
Joress, Joris of Jorien Jorienss.
Jacobs, Marten
Jan, de leerbereyder, ook riemsnijder.
Jans, Elberich
Jutte, een Westfries.
Jacobken, wed. van Gorcum.
Jans, Doucke, schipper.
Jopkens, Jan
Jorien, Albert, weduwe van Dockum.

Digitized by Google

Jans, Enghel
Jans, Anna
Janss, Jan, snijder.
Joriensz, Tonis
Jansz, Claes, van Amersfoort.
Jacobs, Wijbrant
Jacobs, Cornelis, van Amsterd.
Jansz, Trijn
Jans, Dierick, linnewevers knecht.
Iperen, Huesken van, weduwe.
Jacopsz, Cornelis, visscher van Ziericzee.
Jans, Antoni
Janneken, corvemaekster.
Janss, Griete, wt Zeeland.

K.

Kistemaker, Wolfaert
Kneuwer of de Keuver, Carel
Keysere, Cornelis de
Kacke, Hans
Kreemer, Jan
Krijntgen, van Amsterdam.
Kistemaker, Jan
Kerijn, Goosen
Keerman, zie Querman
Kramer, Pieter de
Kaulier, Jacob
Koeren, Arnoudt van der
Koster, Claes die
Kolette, Joost
Keyterman, Pieter.
Koster, Hans
Kaerels, Hans
Karstkens, Thijs
Krinke, Anthonis de, zijn huisvrouw.
Kistemaker, Isebrant
Kistemaker, Jelmen
Koendersom, Coenraet
Keersmakers, Jacob, zijn wijf.
Kistemaker, Albert, en zijn vrouw.
Kreemer, Roelof, zijn weduwe Anna.
Kernier, Isaäc
Kistemaker, Berent
Kistemaker, Jeure
Kouper of Kuper, Sibbe
Kammaker, Jan
Keppel, weduwe, van Amsterd.
Kistemaker, Bastiaen, zijn weduwe.
Kremers, Gheese

L.

Loffelt, Willem van
Lomans, Hans
Ledertouwer, Hans
Linghen, Lucas van
Laren, Jan van
Lueghenhaghen, Thomaes van
Lysbet, Westfries.
Laute of Lautens, Philippus, en huisvrouw.

Digitized by Google

Lothier, Joos
Lambert, Westfries ghesel.
Lithaert, Gheeraert
Loven, Quirinus van
Letterhoutem, Jan Gillis van
Louis, Gillis
Leeuw, Herman
Loor, Caerle de
Lombaert, Matthieu
Loenharinc, Jacob
Laureyns, linnewever.
Langhe, Gheeraert de
Lannoyt, Pieter
Langhemanck, Aladijn van
Leunincx of Lunis of Linis, Gillis
Lamberts, Hans
Leydecker, Cornelis
Lijndraeijer, Otto
Leeuw, Willem de
Liere, Julius van
Lijsken, een vrouw om naer Engelant te reizen.
Laureyns, de wever.
Lueven, Hans van
Lourents, Pieter, zijn weduwe Baerbele.
Laureyns, schoenlapper.
Lijnken, een Westfriese.
Leeuwens, Jacob
Lottier, Joos
Lodewijck, timmerman
Lowijs, schoenmaker.
Lubberts, Beernt
Laurensz, Jan
Lambrechts, Coenraedt
Laurens, wijlent pastoir.
Lueven, Lijnken van
Lodewijck, Jacob
Loots, Mayken, haar soon.
Lijnen, Hans van, Mayke van Mechelen, zijn huisvrouw.
Lueven, Jan van
Loeghe of Longhen, Antonis van, en huisvrouw.
Langhedijck, Grietgen Claessens van
Loo, Anthonis van
Lenart, Jan
Lubbrecht of Lubberich, van Amsterdam.
Laute, Danneel, zijn vrouwe.
Laeren, Cornelis van
Loybalde, Tunneken
Luytkens of Lutkens, Johan
Lutken wt Groningen.
Les of Lest, Heyndrick
Laureyns, Lubbrecht
Liesvelt, Willem van, zijn huisvrouw.
Laute, Danneel
Lonnige of Lueningen, Jan van
Loo, Hans van
Lijnges, Hendrick
Lambertszoon, Pieter
Loys, Anna
Loys, of Lodewijck, timmerm.

Digitized by Google

Laurijnszoon, Arent
Lenaertz, Arent of Alaert
Lenart ende Tzite, Westfries.
Leindens, Arent
Laurens, Steven
Libbens, Hilke
Lauwers, Jacob, Josine Wilant, sijn weduwe.
Lake, Jan van der
Lammerts, Cornelis
Lodewijck, backers knecht.
Limmus, Cornelis
Loskam, Lambert
Luytkens, Hendrick
Lijnwever, Pieter, zijn weduwe.
Lippe, Mathijs van der
Lijnken, een weduwe, van Amsterdam.
Lenaert, van Antwerpen.
Luchtemaker, David
Laureyns, Johan
Lambertus, schoolmeester.

M.

Martens, Helske
Moyaert, Calle
Moyaert, Hans
Maerten, schoolmeester.
Matthijs, passementiers dochter.
Moyaert, Hubrecht, weduwe.
Meyrschaert of Meerschaert, Jan
Mint, Gheeraert
Matthijs, een kistemaker.
Melsior, van Hoorn.
Morsele, Floer van
May, Hans de
Meerschaert, Pierijne
Martens, Anthuenis
Menkert, Ferdinandus
Moyaert Gillis
Megghele, Marten van
Maes, Willem
Mechelen, Hans Frans van
Menes, Andries
Michiels, Bastiaen
Maert, Pieter van der
Mechelen, Claeis van
Mandemaker, Wouter, en Adriaen
Monic of Munck, Claes de
Martens, Gheleyn
Michiels, Carel
Messiaen, Lievin
Mintsie, Anna
Molenaere, Caerle de
Minneken, Beghin
Mijnken, een weduwe.
Man, meester Willem de
Meyers, Albert
Mortier, Ghyselbrecht de
Mas, Balduwijn
Mattheeus, een hoorenmaker.
Memelic, Beernaert van, Maryken, zijn weduwe.
Man, Joannes de

Digitized by Google

Meyer, Christiaen de
Michiels, Jan
Meere, Lijnken van der
Mechelen, Jan van, schoolmeester.
Munert, Gilles
Monat, Franschijne
Meninge, Jan
Meeris, Jaques
Muelen, Balthasar van der
Meets, Claes de
Morisses, Mariken Sampsons, dochter.
Marijn, Pieter
Meere, Cornelis van der
Meere, Lijnken van der
Matthijss, Jacob
Marysoon, Rose
Meerbeeck, Hans van
Matthijsz, Pieter
Maryt, Jacques
Meyschaert, Kateline
Maillaert, Jan
Martens, Fuentgen
Martens, Jan
Medemaecker, Jan
Moer, Geertgen
Marote, Geleyn of Jelis
Meeuwers, Mr. Joris
Montfort, Neelken van
Mechelen, Goris van
Magdalena.
Moets, Claes de
Mattheüs, van Rotterdam.
Messchaert, Adriaen, zijn huisvrouw.
Mayer, Jan de
Marienhove, Jan van
Martens, Lysken
Mandelare, of Malander, Jeroen de, en huisvrouw.
Munster, Wessel van
Margriete in den Wijngaert.
Meet, Johannes
Mareidts of Maereyt, Loyske
Marrcken van St. Truyen.
Mellins, Luytgen
Muelen, Sander van der
Mey, Franchois de, en zijn dochter.
Minnacate, Jan
Messemaker, Joachim
Moten, Willem van der
Mulders, Cornelis
Magegys, Jan
Maes, Adriaen
Meynaerts, Barbera
Mens, Frans
Maer, Lysbeth
Meynaert, van Amsterdam.
Meyer, Adriaen de
Melis of Mellens of Melius, Luytken
Moyaert, Quintin, zijn weduwe.
Maeraert, Loysken, olde vrouw.
Mahieux Marten, Claes, zijn zoon.
Matthijs, Jan

Digitized by Google

Maselle of Marselle, Pieter van, Lowyse, zijn huisvrouw.
Marten, de bode van Bremen.
Mathijs, Cornelis, van Mechelen.
Melchers, Hubrecht, zijn huisvrouw.
Meppel, of Meppen, Frederick van
Missen, Hendrick
Michiels, Hendrick
Mathijs, horendraeyer.
Mariken, een maagd van Alkmaer.
Michiels, Hans
Manslacht, Hans, tot
Machoris of Magoris, schoenlapper, zijn weduwe.
Mennens, Claes
Martenss, Cornelis
Mechelen, Christiaen van

N.

Nymweghen, Willem van
Nuttens, Marten
Nachtegaele, Frans
Nachtegaele, Hans
Nimweghen, Wouter, huysvrouwe van
Namen, Christoffel van
Nyeuwenhuse, Antonis van
Nymweghe, Gheraert van
Neerde, Gijsselbrecht van
Nyeupoort, Hans van
Nieuwenhove, Gillis van
Naelwijck, Sebastiaen
Navegheers, Jan
Neve, Anthonis de
Neelken van Geertruyt-Bergh.
Nachtegael, Joos
Naerden, Gijsbert van
Nayer, Jan die
Nelynck of Neling, Jan
Neerbrakel, Statius Jansz van,
Nedts, Lijsken
Neelken, van Breda.
Nelis, Lijnken
Nicolaes, een jonck ghesel.
Nicolaes, schoolmeester.
Neerden, Kristiaen van
Neelken, de vroedvrouw, van Zierikzee.
Nannynck, Neelken
Neufville, Steven

O.

Ofslager, Willem de
Oom, Gheraert
Olesen of Olofsen, Zeger
Orphanus, Jacobus, minister.
Ophaeren of Ophuzen, Pieter van
Oelweghers, Zeger
Oste, Segher
Oliviers, Willem
Osten, Paulus

Digitized by Google

Oosten, Pieter van
Otto, touwslagher, van Amsterdam.
Overbeke, Hans van, en zijn weduwe.
Obbens, Herman
Overbeke, Jan van
Ouwen, Gijsbert, boekbinder.
Olivier, metselaer.

P.

Paermentier, Baeyke
Pauwels, leghweercker.
Pieter, een coorendragher.
Praet, Claes
Poppen, Willem van
Pieter en Adriaen, twee olde ghesellen, en 2 jonge.
Pieters, Willem
Pieter, metselaer van Antwerpen.
Pieter, die kleermaker.
Post, Dirck Gerardus van de
Pietersz, Rijcwaert
Pietersz, Gommer
Poppes of Poppius, Eetie
Pieterss, Riurdt
Pieters, Jacob, timmerman en metselaer.
Pietersz, Frans
Pieters, Eype, of Epke
Pootscheelmaker, Jan de, Michiel zijn zoon.
Pingen, Gelis
Prevoost van Wymmelbecke, Cairle
Popelier, Robert
Pieters, Betgen
Pieter, parkementmaker.
Pieter, bouckbinder.
Pauwels, Mijnken
Pietersens, Dirck, een olt man.
Pieterss, Pieter
Post, Wolter, eertijts monic.
Pieters, Maerten
Pieterszoon, Jan
Pijns, Grietgen
Pottebacker, Tonis
Petrus, de predikant van Franeker.
Pieters, Cornelis
Pieters, Aeltgen of Aechtken
Pieterszoon, Gheert
Pieter, handschoenmaker.
Puttens, Berent
Pieters, Hardt, of Heerdt
Poppen, Mense, Ager, zijn zuster.
Pieters, Ariaenken
Pieters, Hendrick, zijn huisvr.
Pieters, Bastiaen
Poppes, Johan
Put, Catelyne van den
Pieter, bij de wed. Hans, linnewever.
Pieter, passementmaker.
Palme, Krym, weduwe

Digitized by Google

Paesschier, een jong ghesel.
Pieter, wt Westvlaenderen.
Praet, Gheraert
Pieters, Hans
Putman, Lieven
Pieter, metselaer.
Paesschier de slootmaecker.
Pierson de cleermaker.
Piet, Pieter van der
Pauwels, Evert
Pieter, een Vlaminck.
Pickers, Perijnken
Praet, Caerle
Pieters, Laureyns
Pille, Barbera
Pieter, ghesel van Amsterdam.
Pollaert, Heyndric
Pietersens, Cornelis, zijn huisvrouw.
Poortere, Gillis de
Peenen, Passchier van
Parmentier, Pieter
Poortere, Denys de

Q.

Quirijn, een jongh gesel.
Quireyn van Amsterdamme.
Quees of Queke, Pieter
Quirijne, een weduwe van Amsterdam.
Querman, Pieter, zijn huisvr.
Quackelbeen, Joos
Quririnus, van Dordrecht.

R.

Reyers, Pieter
Rouwaert, Claes
Rijc van Oudenaerde.
Rutsken, Westfries knecht.
Ruter, Melchior
Reveels, Jan.
Rersse, Frijnck van
Roelens, Heyndrick
Relaers, Heylke
Roelant, coorendragher.
Reten, Barbara van
Rombouts, Barbara
Riviere, Laureyns van de
Reyneers, Gheraert
Reneris, Jan
Roelofs, Heyndrick, Jannetgen, zijn huisvrouw.
Robert van Ypre.
Roer, Walter de
Roosenbrugghe, Vincent van
Reyersen, Pieter
Raeke, Willem
Renigerus, Paulus
Reysens, Jacob
Rochelle, Hans van
Rottiers, Hans
Rijck de metselaer.
Reynerts, Egbert
Rijckele, Jan Janss. van
Reyerss, Willem
Ronsse, Pieter van
Rogdragher, Jan

Digitized by Google

Roscote, Margriet
Roels, Joost
Roelof, Grietken
Rust, Wolter
Reyniers, Ael, dochter
Rogier, van Gendt.
Riemsnijder, Jan
Roelof, een olt cranck man.
Reymaen, Willem
Rijcke, Heere van der
Raywerts, Hendrick
Rouwick of Rouwynck, Willem
Rouwyncx, Johan
Ruusschaert, Johan
Roosendael, Joannes
Reemkens, Heindrick
Rijcx of Rixten, Jacop van Neerden.
Rotgers, Joest
Roelofs, Wouter, van Rotterd.
Rijp, Clses van der
Rijck, schoenlapper.
Reinkens, Reinke
Roelofs, Alijdt
Reynerdts, Trijn
Rochus, van Leeuwarden.
Romken, weduwe
Reynierss, Reynier
Rijckx, Wouter
Rogier, swijneslachter, en zijn wijf.
Reynst, vlaster, van Haerlem.

S.

Siret, Claes
Sentheen, Thomaes
Strijckere, Arent de
Sitke, de huisvrouw van...
Simeon, metselaer.
Steene, Ghillis van den
Snouck, Dniël de
Segher.
Schaep, Gheleyn van der
Snepkens, Mette
Scroere, Hans de
Selmus, Hans
Simoens, Sivert of Lieven
Spickers, Pierijne
Sammels, Claes
Slotmaker, Anthonis
Sonnevelt, Waulter
Slotier, Jan en Joos
Scroer, Tjaert, weduwe
Stocman, Gillis
Servenus, Beernt
Schelden, Remeeus van der
Saxen of Sassen, Willem van
Somere, Pieter de
Smet, Willem de
Spelle, Loys
Sickezone, Jelto
Schepper, Frederic de
Schouwen, Albertus van
Struys of Struus, Steven
Staes, Reynier
Stael, Berent

Digitized by Google

Spoormaker, Herman
Spot, Pieter
Schiemaker, Heendrick
Santwijts, Neeltken
Syprianus, wijlen predikant.
Spelle, Jan van der
Site, Geertruyt
Sanders, schoenlapper.
Stielpoorte, Jan van
Sierincx of Sterinck, Hans
Slotmaker, Paesschierken
Schuddemate, wed. Adriaen
Speldemaker, Jacob
Smulders, Matthijs
Scroer, Jozyne
Scroer, Smird
Stijne, een kraamvrouw.
Smit, Jacob
Stellinghwerf, Stephanus van, student.
Smoutslagher, Hubrecht de
Smit, Jan
Strutte, Pauwels
Stevin, een student.
Scruer, Joriaen
Serjan, Jacob
Stiers, Hans
Schoonhoven, Neelken van
Symons, Geertgen
Schelt, Joris van
Schoonderhaghen, Wilhelmus van der
Schruer, Berent
Szurds, Freryck
Schaep, Niclaes
Schippers, Betgen
Straten, Jan van der
Smit, Folpert
Sanguin, Raphael de
Schruer, Servetus
Scot, Jan
Slotemaker, Cornelis
Sanders, Albert
Stoeldraeijers, Geese of Gosen
Sweertvegher, Joost
Swapels, Goirs
Symons, Wouter
Schruer, Heyndrick Jansz
Scaffen of Schaffens, Heyndrick van, zijn vrouw.
Stuffens, Hendrick van
Sledriver, Jan, en zijn huisvrouw Aechte.
Straetmaker, Jurien, of Joris
Scroer, Gillis Fransz
Schoenmaker, Willem
Scroer, Wythge of Fijt
Schappers, Lucke, zijn huisvrouw.
Schepper, Frans de
Sneeck, Mr. Jaspar, zijn huisvrouw.
Slotmaker, Joriaen, en huisvr.
Sibrens, Anne, van Sneeck.
Sneeck, Cornira van
Steerckenbrugghe, Margriethe, wed. Jacobus, en haar zoon.

Digitized by Google

Selcken, kleermaker, van Aelst.
Stevens, Jan, van Brugghe.
Steenwijck, Hendrick van, schoolmeester.
Scruer, Jan, en zijn huisvrouw Griet.
Stuelis, Lutke
Simons, Reynier
Sickes, Geertken, de wed. van Jan
Suckes, Suart
Scroer, Atte, van Wirdum.
Soeteniss of Soetewijns, Neelken
Sitins, Gheert, zijn weduwe.
Seruy, Hans van
Smit, Volckaert
Simons, Dierick, zijn weduwe.
Stevens, Roelof
Simons, Cornelis, stoeldraeijer.
Simme, mesmaker, van Sneek.
Schoemakers, Johan, zijn vr.
Silsius, Jan
Stan, Hendrick
Schror, Jurgen
Stasen of Staes, Reinier
Simons, Gheert
Spelt, houtstapelaer.
Sipke, wollebreijer.
Smalle, Jelte van
Schoor, Willem
Seypken, Westfries.
Scheling, wed. Taye Claes van der
Slavoens, Kalleken
Sieuckens of Siaukens, Hille
Santen, Ingelbrecht van
Schroer, Tijmen
Sneeck, Anna, wed. Cornelis van
Spelmakers, Trijn
Sinterhein, Hans van
Steenhouwer, Rogier
Sijvert, visscher, van Zierikzee.
Schroor, Aryaen

T.

Tasschemaker, Diena July
Torrens, Gheleyn
Torrens, Adriaen
Toerley of Terlon, Pieter
Tuenis, Cornelis
Timmerman, Jan
Tasschemaker, Sander
Tonis, Jan
Thomaes, Hans
Timmermans, Grietken
Turck, Gheeraert
Tzouitke, metselaers dochter.
Taeckes, Jan
Tierkens, Wijbe
Tiercx, Hendrick
Turck, Chaerle
Tyelman, kleermaker.
Tijsz. of Tijssens, Andries, zijn huisvrouw.
Tierck, een arm broeder.

Digitized by Google

Tongeren, Thomas van
Tuenis, van Utrecht.
Tijsz, Marten, zijn huisvrouw.
Thomas, Joost
Tillen of Tiel, Willem Dircksz van
Torcx, Anna
Tanneken, van Middelburch.
Thoomans, Lijsbet
Tinessoon, Johan
Thomassoon, Wolter
Tzet of Tzepke, een Westfr. vrouwe.
Tijssens, Mayke, de huisvrouw van Claes
Thijszoon, Arent
Thueniszoon, Arent
Theophelus, geleert in alle spraken, zijn weduwe.
Tychel of Tichels of Tichelaers Dauwe
Thomaszoon, Heyndrick
Turenhaut, Frans van
Typer, Dirck
Tirau, Maillaert
Tijmus, Lucas
Tijsnaken, Anthonis en Laurens
Tijssen, Folke
Toniss, Dierck
Trijnken, weduwe van Amsterdam.
Toeys, Anna
Tyomanes, Gabba
Tijs, Lielken of Eelke
Teke of Take, metselaer, zijn huisvrouw
Tirius, Remeeus
Tanneken, wed. van Brussel.
Thomas, Gerrit
Trijnken, een weduwe van Amsterdam.
Turenout, Goris van
Turenout, Christoffel van
Thomas, Gheesken
Tijs, Aef
Tomes of Tomas, Vrouken.
Tonis, stoeldraeijer.
Tuenesz, Christoffel
Thijs, boekverkooper.
Trijn, een Westvriese vrouwe.
Tijs, Evert
Tielmans, kind.
Teunissen, Wolter

U.

Urbens, de wed. van Claes

V.

Verreysen, Jacob
Vos, Hans de
Vuten Haghe, Wouter
Velter, Lucas
Vulder, Kathelyne de wed. van Hubrecht de
Vondele, Lodewijc van der

Digitized by Google

Vane, Lieven van der
Vallee, Abraham van der
Ver Icloo, Christiaen
Vinne, Melsen van de
Venloo, Marten van
Vriendekens, Pieter
Vercoorden, Roelant
Vos, Olivier de
Voet, Lucas
Visschere, Sampson de
Vitus, Gheeraert, zijn weduwe.
Vosselaer, Melsen van
Vuer, Nanne
Vella, Christiaen
Vriendekens, Frans
Verwer, Willem
Vrieze, Jankin de
Verwerer of Verwer, Pieter
Volvaert, Jan
Vaert, Wessel op de
Verwer, Joost de
Vutermacht, Bosse, student.
Verwer, Otte
Visscher, Alle
Vos, Lijnken
Verwer, Doucke, zijn vrouwe.
Vlijlandt Ida, Jan
Verwers, Willemken
Visscher, Hansken de, wed.
Vrauke, een arme vrouwe.
Valckenborch, Lijnken van
Vogheler, Jeronimus de
Vassenborch, Antonis en Heyndrick van

W.

Wolffaert, een jong ghesel.
Wilde, Andries de
Winne, Rijck, zijn weduwe
Waele, Johannes de
Wolbrant, kistemaker,
Willem, een verwer van Meessen.
Wouters, Cornelis
Wouter, Jan
Wolfaert, metselaer.
Willemse, Jan
Waltersum, Cornelis
Winocxberghe, François van
Willems, Joriaen
Wilde, Jan de, zijn zoon.
Wermelt, Jan van
Wulverghem, Caerle van
Willems, Pieter, zijn dochter en huisvrouw.
Witte, Frans de
Walle, Robbert van der
Weemaert, Hans
Weerck, Willem
Willems, Lambrecht
Winocxberghe, Adriaen van
Walle, Christiaen van der
Woeste, Jan van
Waghenaer, Hans
Wever, Inghel
Wabbleeus, Goris
Wolterssens, Jacob
Wals, Hans

Digitized by Google

Wetsborch, Claes
Wolter, schoenlapper.
Wauters, Jacob
Wever, Jacob de
Wolthuusen, Joris van
Waltsetel, Johannes
Winne, Pieter
Wouters, Geertgen
Werfe, Caerle van de
Wijchel, Jan Jansz. van
Wesop, Jan van
Wolfaert, Jan, van Yperen.
Wijbesoen of Walicx, Sijfert
Wuerde, Claes van de
Wagheburch, Talle te
Waghenare, Jeroen
Waghenyngen, Jacobus van
Wever, Paulus
Wever, Heyndrick, zijn huisvrouw, Jantyen.
Worm, Herman
Willekens, moeder
Webbens. of Weppe, Johan
Wever, Doede of Douwe, en huisvrouw.
Wee, Herman van
Willems, Cornelis
Wever, Egbert
Wynsum, Johan van
Willem, schoenlapper.
Waerwijck, Willem van
Wijkens, Soucke
Wilsens, Lieven
Willens, Anna
Wolters of Wouters, Barbele, haar 2 kinderen.
Willems, Janneken
Walthusen, Pieter en Adriaen van
Wever Leindert, Tziete, zijn vrouwe.
Willem, Westfries, knecht.
Wale, Michiel de
Willems, moeder
Winsum, Jan van
Wockelom, Claes
Westerhuys, Petrus van
Wondere, Jacob
Wilant, Marcus, prediker.
Willems, Willem
Warrewars, Willem
Wolraet, Joost
Wattins, Tjomme
Willemsz, Tijmen
Willems, Anna
Wijnes, Rijcke, weduwe.

Y.

Ysebrants, Aef
Yseghem, Cornelis van
Ydegen of IJda of Ida Ghenberich, haer dochter, een olde vrouw.
Ysersnijder, Hans die
Ysewijn, Jan, zijn huisvrouw.
Ysbrants, Anne

Digitized by Google

Z.

Zitkeze, Jutke
Zettere, Floor de
Zoeterogghe, Jan
Zele, Hans van
Zwane, Lieven van der
Zwane, Willem van der
Zuytphen, Willem van
Zeghelaere, Thomas de
Zanders, Olof
Zelandere, Everts

Digitized by Google

BIJLAGEN.

Digitized by Google

Digitized by Google

I.

VAN DEN NEDERLÄNDISCHEN DÜDESCHEN FREMBDLINGEN, UND EHER ARMENBEDENINGE.

Uit de *Summarische Beschrijuinge der Ordnung in der Christlicken Kercken tho Embden*, voorkomende in: Korte Bekendtenisse der Christlicken Lehre, so in der Gemeine Gades tho Embden, uth synem Worde gelöuet, gelehret und geprediget werdt. Sampt bygefügter Kerckenordnung tho Embden. — Gedruckt tho Bremen, by Berendt Petersz, Anno 1594.

∵ „Anno 1581 is deze Confessio op ordre van de Coetus te Embden geschreeven van Dominicus Julius, of Douwe Lukassoon, Leeraar in Godts Kerk onder het kruis tot Leeuwarden, en gevlugt na Embden, daar hy sich tot Notarius bequaamde en gebruikt wierde." M. S. AANTEEKENING. — Zij is vertaald in het Latijn in 1620, door Ubbo Critius, Pred. te Urthum in O. Friesland.

Boven alle vorige ordentlicke Gemeine bedeninge, hebbe ock de gedachte Frembdlingen ehre besondere Ordnunge, tho welcker de allein gehören, so vth den Nedderlande der wahren Religion haluen vordreuen, vnd Lidtmaten der Kercken sindt.

Tho dem Denst sind twelff Diaken erwelet, darvan twe

Digitized by Google

des Jahres affgahn, vnd werden an deren Stadt andere twe van den Predigeren, vn Frembdlinge, tho der Ordnunge gehörich, nha vorganden Gebedt beropen.

Ehr Ampt is, dat se twee vnd twee, alle Mandage de Almosen van den Vorwandten ehrer Ordnung insamblen, vnde einer van den, vierteindage der Armen bedeninge hebbe, vnd ehnen de Almosen in den Husern brenge.

Vnd wenn de vorlopen, kamen se thosamen in gegenwordicheit eines Predigers, eröpenen de Büssen, vnd stellen tho Boecke, wat de vierteindage auer entfangen vnde vthgegeven sy, berathslagen van ehren Armen, vnde wat tho erholdinge der Ordnunge gehöret. Besluten alle ehre Rathsläge mit einer Christlicke Danckseggingе, vn Gebedt, vn doen im anfanck des nye Jares eine öpentlicke ordentlicke Rekenschop, so ock van den Cantzelen, der gantzen Gemeine vorkündiget, vnd van den Predigern, Oldesten vnd anderen Tügen vnderschreuen werdt.

Alle disse gemelte Ordnungen, [1]) dewyle se weinich gewisse Regenten hebben, bestahn vp der milden Woldedicheit der framen vnde gudthartigen Borgeren, de dartho in den Predigen Godtlickes Wordes, vnd sonderlinge wenn de gemeine vmbgangen vorhanden, flytich vormahnet, vnde der bewesenen mildicheit haluen gedancket werden.

Vnd hefft de getrüwe Godt den Segen beth darher [2]) gegeven, dat de gude Borgerschop eine grote mercklicke Summa Geldes, Godt ehrem Heren tho Ehren vnde den Armen thom besten, vnbeswärlick jahrlicks contribueret hefft, vnde sindt guder Thovorsicht, de Barmhertzige Godt werde, nah syner Thosage, de frame Borgerschop wedderumme segenen, vnde se in Geistlicken vnde tydtlicken Güderen lathen thonehmen vnde wassen.

---

1) Gasthuis, huiszittende Armen, Schippersgilde en Vreemdelingen-Armen. 2) tot dusver.

Digitized by Google

II.

UIT DE ACTEN VAN DEN KERKERAAD DER DUITSCHE GEREFORMEERDE GEMEENTE TE EMDEN.

---

1 Mai 1567.

Sinnen etlicke broederen van verscheiden gemenen tho Antwerpen, Gent, Amsterdam und alle ander umliggende landen by uns gewest und van hoerentwegen hefft Isbrandus 3 stücke voergestelt, de se begheren tot hoeren besten uut gegenwordige noodt van uns bewilliget unde bevestiget tho hebben:

Thom eersthen: dat se uut noodt van veelvoldige ankumst unde thoflucht thut uns wolden van ein yder lant als Vlanderen, Brabant, Hollant, Westfreeslant twe verordenen, de van alle süllen seker kunscup unde certificatie vornhemen, updat under enen hilligen schyn nene huichgelers unde boven worden befunden, wordhoer de gemene mochte in last komen, unde der armen noodt muchte gehuilpen werden;

Thom anderen, dat se oeck under hoer de vormoegen mit namen wolden unsse diaconen in scryften geven, by welckeren der froemden de Diaconen unser gemene mit de busse des weckes muchten de almissen samelen;

Thom drüdden, dat se ock wol wolden des wekes ein-

Digitized by Google

mall thosamen komen, alse de deneren mit de 8 mannen int bywesent van 2 broederen unde oldesten uut unse versamelinge, umme alle bose vordenckent wech tho nemen, in welcker vorsamelinge sulde verhandelt worden van de certificatie unde kunscup unde alle gelegenheit tho vornhemen unde ein yder tho rechte tho helpen;

So hebben unse broederen de 2 eersthe propositien edder [1]) stücken ganslick approbeert unde gepresen unde seer noedich geachtet; dan van de bieenkumst als um de nam van Consistory vinden de broederen besweerlick um unsen G. H. [2]) willen, de de Borgunnischen doch seer vrüchten. So ys darvan de beradtslaginge wyder uutgestelt unde in bedencket genomen. Noch hebben de broederen voer gudt angesien, dat broeder Colthunius, Willem de Visger, Lodewyck Maalbranck schoelen [3]) de broederen Isbrando sampt den anderen broederen anseggen, dat wy idt woll kunden lyden, dat se underwylen in de noodt der armen by einander koemen, so se daar neen varlickheit in sheen [4]), gelick wy dhon, alleene, dat se idt niet dhon uwt unse bevell unde authoriteyt up alle eventhuyr ho idt mucht genomen worden, ho beter, ho lever.

Is ock besloten, dat negestkumstige sondach men schal vorkundigen enen vastel- unde bedeldach tegen negestvolgende sondach voer de bedroevede vorstroyde gemene, unde ock voer de unsse mede.

8 Mai 1567 (am Himmelfahrtstage).

Is voergestelt uwt bevell van Burgemester und Radt, um met then alderbequemelicsthen tho vornhemen, wat luyden in düsse grote ankumst van vorsceiden Landen mit guden yuer unde conscientye um de religie hyr muchten komen, um de ander des te beter tho erkennen, darmit alle verlickheit [5]) muchte in tydes beyegent worden.

---

1) oder, of. 2) Genadigen Heer, Graaf van Oost-friesland.
3) zullen. 4) zoo zij daar geen gevaár in zien. 5) gevaar.

Digitized by Google

So is der broederen van Antwerpen Westfreeslandt radt myt uns, dat als tho voren den armen then besthen besloten, ein regyster van 2 in ein yder nation tho makende van alle fromen, dar se eenssyns mit gueden gewetent gude getuichenisse koenen van geuen, mit flyte willen maken, unde gudtwillichliken Burgemeisteren undt Radt ouerantuorden, unde was de ander angeit, de dar buten moegen hir beuunden werden, willen se darvan E. E. beuolen hebben, unde begeren unde koenen dar niet gansslicken ychteswas yn tho donde.

Noch ys wyder vorhandelt van de manier um de 8 mannen, dar van de 4 dan schoelen by unsse diaconen gevoeget werden in de administratie der armen, tho vindende, unde ys voer best angesien, dat de deneren van de 4 natien sodanige mannen schoelen vinden, unde dat de nha hoer vormoegen schoelen by hoer lansluiden flytiggen vornhemen unde alle namen antekenen, unde dat van de 8 de 4 schoelen by prouisie in düsse noodt myt unsse diaconen de armen der gemene bedienen.

AANTEEKENINGEN OMTRENT DE WATERGEUZEN.

---

5 Marty 1567.

Is voergestelt van mester Dirrick in de Lochfenne, de hefft lust mit de geusen in de krych tho treckende, unde begeert van uns tho weten, offthe man duilden konde. So hebben de broederen de sake wytloefftich doergesien unde besloten, dat man en [1]) niet kunde raden umme voele besweringe [2]) willen, van welcke de erste ys, dat he sick niet

1) hem. 2) vele zwarigheden.

Digitized by Google

lheet vorluiden um de yver um de christenen mit syn künst tho helpen, dan mheer um gelt unde guedt tho winnen, dan ock um alle vorderff, welcker de krych volget, ock mede um syn huusgesyn unde syne patienten hyr anhe [1]) nodt tho vorlathen. Doch so woldent de broederen en niet vorbieden.

13 Novbr. 1570.

Is voergegeuen van Regneer Cant, de in suilcken gestalt unde commission ouer de fribuyteren, dar doch alle fromen ouer klagen, noch thom nachtmall gegan hefft myt veler fromen argerniss, — So yst D. Martino M. Herberto upgelecht, dat de myt hem wolden vorhandelen van der Gemene wegen, dat he um veler fromen argernisse willen hem doch wolde vant nachtmall entholden (Den 4. December ej.). Van Regneer Cant ys wedder ingebracht, dat he nene schült bekent in der frybuyteren mysbruick, dan bediende de Gemene in grote sware saken myt grote schade van syne eigen guderen, unde achtet, dat suilckes suilde [2]) woll hochlicken gepresen werden, so Godt gelücke gegeuen hadde; dan nu de tyd noch niet gekomen ys, nu weet dar ein yder up tho smaden. Nemet derhaluen niet voer gudt, dan toch idt thut vorhoeninge [3]) der Prinslicken exellentie unde dat gansse vorbunt, dat wy hyr an syn person bewesen. Doch hefft he niet suilues [4]) konnen by uns komen um syne veeluoldige sware scheffthen [5]), de hem oeck vor hinderen voert eerste myt uns dat broodt tho brekende, unde middelertyt hopede uns vull tho doende, gelyck Johann Aryjens doerch Paulum hefft laten anseggen.

7 Januar 1572.

Johan Condes sal vormanet syn, um syck vor ein tyt-

1) sonder. 2) soude.

3) maar toog of trok het (bezwaar, tegen hem gemaakt) tot verhooning, dat is, nam het op als een smaad voor den Prins van Oranje (die den Watergeuzen commissie had gegeven). 4) zelf. 5) geschäfte, besigheden.

Digitized by Google

lanck vant nachtmall tho untholden, bet dat he syn unschult van syn commission, welcker argerlyck ys by de mesten, tho openbaren unde kundich make (11 Januar ej.). Is ingebracht van Johan Condes, dat he overall geene commission gehadt hefft, dan veele mher der frybuitheren handell swarlicken gestraffet hefft myt unthielde (?). Jodoch moet he myt droeffenisse der broederen radt volgen int untholden vant nachtmall in syn unschült lydende, dewyle contrary thut wheringe van alle ungerechticheit dem Prinssen thogescreuen hefft [1]), dat ingeuall syne excellentie dat geboeffthe niet wt der Shee [2]) wechscaffen kunde, dat he in des Rykes Acht muchte gedhan werden unde syck unde de gansse sake in vordarff brengen muchte. So ys nhu den broederen syn unschült myt erenst gedhan genoechsam gewest, unde voer billick angesien, dat men niet affwhere dan tholathe, bet dat he myt warheit ouertuyget sy; dat sal Martinus hem anseggen.

1) aan den Prins geschreven heeft. 2) zee.

Digitized by Google

III.

HISTORISCH BERICHT.

1569—1663.

Uit het Gedenkschrift, bij het derde Eeuwgetijde van de Vreemdelingen-Diaconie, uitgegeven in 1858 door J. Mülder Jr., onder den titel: *Die Diaconie der Fremdlingen-Armen.* Emden. 1858.

„Werfen wir nun einen Blick auf die Einrichtung des Instituts, so sehen wir zwölf Diaconen dienen, welche abwechselnd, wie früher, jeden Montag in drei Büchsen die regelmäszigen Beiträge einsammeln und alle vierzehn Tage Dienstag 1 Uhr Nachm. auf der Consistorienkammer zusammentreten, um die nöthigen Buchungen vorzunehmen, die vorliegenden Geschäfte zu erledigen, über die Armen sich zu berathen und den Hausarmen die Gaben auszutheilen. Die Verabreichung der extraordinairen Geschenke hatte der dienstthuende Diacon vierzehn Tage lang zu besorgen; sie bestanden nicht nur in Geld, auch in Naturalien, Kleidungsstücken u. s. w. Gebrauchte er nun, was oft geschah, mehr Geld als seine Einnahme betrug, so wurde ihm sein Vorschusz aus den spätern *schattinghen* wieder ersetzt. General-Abrechnung geschah dann im Anfang des folgenden Jahres auf der Consistorienkammer,

Digitized by Google

wozu die Prediger und Aeltesten der Gemeinde zugezogen und die ganze Einwohnerschaft eingeladen wurde. — Doch kehren wir wieder zu den Diaconen zurück, um die Resultate ihres mühsamen Wirkens zu betrachten. Nach obiger Abrechnung zeigte sich, trotz der groszen Ausgaben, auf welche die im August auf's Neue ausgebrochene Pest, die bis in den December hinein täglich circa 20 Personen wegraffte, gewisz einen groszen Einflusz übte, doch noch ein Ueberschusz. Die folgenden Jahre brachten, bedingt durch die furchtbare Sturmfluth von 1570, welche ungeheuren Schaden anrichtete; durch Theuerung, die es sogar nöthig machte, die Ausfuhr von Getreide zu verbieten; weit mehr aber noch durch die täglich wachsende Zahl mittelloser Flüchtlinge, ein sehr ungünstiges Resultat. Sie umfassen den Zeitraum, wo Alba die Niederlande auf schreckliche Weise tyrannisirte und lassen in jedem Rechnungsschlusz so ziemlich genau erkennen, in welchem Masze sein furchtbares Thun und Treiben auf unsere Vaterstadt zurückwirkte. Es bestand

	pro 1569-70			70—71.			71—72.			72—73.			73—74.		
	fl.	*sch.*	*w.*	*fl.*	*sch.*	*w.*	*fl.*	*sch.*	*w.*	*fl.*	*sch.*	*w.*	*fl.*	*sch.*	*w.*
Einnahme	1927	4	2½	3435	5	11	2790	7	11½	3715	0	9	2883	3	0½
Ausgabe	2475	5	16½	3505	3	5	3358	9	17½	4202	3	18½	3543	5	2
ergab mithin ein Minus von . .	548	1	14	69	7	14	568	2	6	487	3	9½	660	2	1½

welche Summen mit der Personenzahl der Flüchtlinge in genauster Verbindung stehen.

„Im December dieses letzten Jahres, als Wilhelm von Oranien zum Statthalter von Holland, Seeland, Utrecht und Friesland ernannt worden war, die Meergeusen die Hafenstadt Briel erobert hatten und nun in Folge dieser Ermuthigung und der Gräuel, welche durch die spanischen

Digitized by Google

Truppen auf ihres Herzogs Befehl in Haarlem, Naarden und andern Städten verübt worden, der Widerstand der Niederländer eine ernstere Gestalt annahm, fand sich der Madrider Hof bewogen, Alba zurückzurufen. Obgleich auch sein Nachfolger, Ludwig von Zuniga und Requesens, weder die Gewissensfreiheit gewähren, noch der Brutalität der Truppen, welche seit langem keinen Sold empfangen hatten, Einhalt thun, noch die drückende Besteuerung aufheben konnte, kehrten doch trotz des fortdauernden Krieges im Frühling 1574 an dreitausend Menschen allein aus Ostfriesland zurück in die „süsze Heimat." Demgemäsz finden wir auch in dem Kassabuche der Fremdlingen-Armen manchen Gulden Reisegeld verzeichnet und sehen, Dank diesem, das Jahr zum Abschlusz gebracht mit einem Minus von *fl.* 142. 3. 2., welches sich 1575 noch auf *fl.* 50. 5. 4. verringert hatte, ungeachtet die Pest, welche zwischen Pfingsten und Martini 6000 Personen wegraffte, viele auszerordentliche Ausgaben nöthig machte.

„Heimkehr und Tod hatten also die Anzahl der in Emden weilenden Reformirten um Tausende vermindert, trotzdem aber war sie noch immer recht bedeutend und stieg oder sank je nach dem Erfolg der spanischen oder niederländischen Waffen. So nennt uns Harkenroth in seinen „*Oostfr. Oorsprongkelijkheden*" noch 142 Personen, denen es 1580 beim Abfall Groningens an die Spanier unter dem treulosen Lalain, Herzog von Renneberg gelang, nach Emden zu entkommen. Sogleich zeigt auch die Kasse der Fremdlingen-Armen statt eines Ueberschusses, wie in den vorhergehenden Jahren, wieder ein Minus, und diese Schwankungen dauern, freilich schwach und schwächer werdend, fort bis in's Jahr 1609, wo die Spanier mit den Niederländern einen zwölfjährigen Waffenstilstand schlossen und die sieben nördlichen Provinzen als frei anerkannten.

„Weit auf rauschten die Thore ihrer Städte, jubelnd

Digitized by Google

stürmten die letzten Flüchtlinge zurück in ihr Vaterland. Viele aber, gefesselt durch die heiligen Bande der Familie oder durch den riesigen Aufschwung, dessen unsere Vaterstadt bis zum Ende des sechszehnten Jahrhunderts sich erfreute, blieben an dem Orte, der ihnen jetzt zur Heimat geworden war und widmeten seinem Wohl alle ihre Kräfte. Ihnen gehörte jetzt der Fonds, den die Diaconie der „fremden niederdeutschen Armen" ihr eigen nannte und der sich durch reiche Vermächtnisse Einheimischer, durch Geschenke (oft bis *fl.* 400) oder durch Rückzahlung früherer Darlehen jener, welche längst heimgekehrt waren, immer mehr vergröszerte." — — —

„Der in Deutschland ausgebrochene dreiszigjährige Krieg machte eine Menge Menschen heimatlos und arm. Von Allem entblöszt durchirrten sie die Lande. War es ein Wunder, dasz sich viele derselben nach Emden wandten, das schon seit langer Zeit in dem schönen Rufe stand, die wohlthätigste, gastfreieste Stadt des heiligen deutschen Reiches zu sein? Gewisz nicht. Und wohl keiner der reformirten Prediger, Studenten, Rathsherren, adligen und andern Personen, welche in buntem Gemisch erschienen, fand sich in seiner Erwartung getäuscht, denn allen wurden reichliche Gaben seitens der Diaconie der Fremdlingen-Armen zu Theil. Dadurch schwoll natürlich die extraordinaire Ausgabe derselben bedeutend an. Schon 1633 zeigt die Rechnung ein Deficit von *fl.* 2882, doch war dagegen auch ein Vermögen allein in baarem Gelde und Obligationen vorhanden von *fl.* 11,849. — Zwei Jahre später betrug das Deficit bereits *fl.* 3660, [1]) verminderte sich dann aber

---

1) In demselben Jahre, 1635, erliesz der Emder Magistrat theils aus reinem Mitleiden, theils aus Interesse für das Wohl der Stadt, ein Rundschreiben, mittelst welchen er „aufrichtig frommen Leuten, welche Haus Hof und Wohnort zu verlassen gezwungen," Aufnahme und Schusz zusagt

Digitized by Google

nach und nach und ist 1648 schon auf fl. 1142. gesunken. Bekanntlich war es im October desselben Jahres, wo endlich wie eine Stimme vom Himmel herab der Ruf „Friede" die blutgedüngten, trümmerbesäten deutschen Gauen durchhallte. In Ostfriesland erklang der dadurch geweckte Jubel nicht am leisesten, denn die Grafschaft hatte furchtbar gelitten. Teufeln gleich hatten die Mansfelder gehaust, ja, den Berichten zufolge, welche später die gräflichen Gesandten im Haag ausprachen, soll 1624 nicht der fünfte Mensch mehr am Leben gewesen sein, nicht das sechste Haus mehr gestanden haben! Und diesen folgten noch die Hessen!... Emden freilich, befestigt und stark bevölkert, hatte die Plagegeister fern halten können, aber dafür krankte es an andern Wunden. Die Ems hatte ihren Lauf verändert und alle Anstrengungen, den Strom in sein altes Bett zurückzuzwingen, waren nicht nur vergeblich geblieben, es war dadurch die Stadt noch obendrein tief in Schulden gerathen. Vereint mit dem Grafen würde es ihr wahrscheinlich gelungen sein, die aufgethürmten Hindernisse zu beseitigen, aber mit ihren Oberherren lagen die Emder längst in Streit, und hatten sogar zu eigener Sicherung eine staatische Besatzung aufgenommen, weil jene mit den Spaniern liebäugelten. Die Folgen hiervon waren schrecklich. Als nämlich der Krieg zwischen den Spaniern und den Niederländern wieder ausbrach, nahmen erstere auf diesen Grund hin jedes Emder Schiff, dessen sie habhaft werden konnten, und schon nach kurzer Zeit erreichte der Verlust die Summe von acht Tonnen Goldes oder einer Million Gulden! Wohl baten die Emder die Generalstaaten um ihre Vermittelung, um ihren Schutz, aber die Hochmögenden küm-

---

und zugleich verspricht, dasz sie keiner Schatzung unterworfen sein sollen, so lange sie keine bürgerliche Nahrung treiben, dasz aber, wenn sie ein Handwerk oder anderes Gewerbe treiben wollen, ihnen dies verstattet und vergönnt sein solle, wie den eigenen Bürgern und Unterthanen.

Digitized by Google

merten sich nicht weiter darum, sie freuten sich vielmehr im Stillen des Unglücks der blühenden Nachbarstadt [1]). Die Wirkungen der angeführten Verlüste wurden bald sichtbar: eine Menge Familien verarmten und waren gezwungen, die Hülfe der milden Stiftungen in Anspruch zu nehmen. Auch an die Diaconie der Fremdlingen-Armen wandten sich viele, doch gab es unter den Bittstellern Manchen, der keinen Anspruch auf die Kasse hatte, weil er niemals Geber gewesen war. Dies aus den alten Protokollen nachzuweisen, hatte nicht wenig Mühe gekostet und um nun für die Folge jederzeit im Stande zu sein, sogleich über die Berechtigung der erhobenen Ansprüche zu urtheilen, fertigten 1663 die Diaconen ein genaues, alphabetisch geordnetes Namensregister aller derjenigen Personen an, welche bis jetzt contribuirt hatten oder noch contribuirten. Aber nicht allein die Namen der Gründer, der Flüchtlinge und ihrer Nachkommen, wurden darin notirt, auch die Ember Geber wurden mit aufgeführt, und das war nichts anderes als ein Act der Gerechtigkeit und Dankbarkeit.

„Die Religionskriege waren jetzt beëndet; Unglückliche, ihres Glaubens halber vertrieben, durchirrten nicht mehr die Länder und somit war die Diaconie der Fremdlingen-Armen gewissermaszen überflüssig geworden. Die getroffene Bestimmung, von jetzt an nur solche Emder zu unterstützen, die früher an die Kasse gegeben hatten, machte jedoch dass Institut wieder zu einem zeitgemäszen: es wurde bei derselben Einrichtung und unter demselben Namen ein auf Gegenseitigkeit gegründeter Unterstützungsverein. Die natürliche Folge der erwähnten Umgestaltung, wodurch jeder, den die Diaconen dazu geeignet hielten, Mitglied des Vereins werden konnte, war ein erneuter Aufschwung desselben."

1) Wie der zaak beter kundig is, zal anders oordeelen.

Digitized by Google

Digitized by Google

HANDELINGEN

VAN DEN

KERKERAAD DER NEDERLANDSCHE GEMEENTE

TE

KEULEN.

Digitized by Google

Digitized by Google

WERKEN

DER

MARNIX-VEREENIGING.

Serie I. — Deel III.

HANDELINGEN
VAN DEN KERKERAAD DER NEDERLANDSCHE GEMEENTE

TE

KEULEN
1571—1591.

UITGEGEVEN

DOOR

H. Q. JANSSEN

EN

J. J. VAN TOORENENBERGEN.

UTRECHT,
KEMINK & ZOON.
1881.

Digitized by Google

Digitized by Google

WERKEN

DER

MARNIX-VEREENIGING.

Serie I. — Deel III.

HANDELINGEN

VAN DEN KERKERAAD DER NEDERLANDSCHE GEMEENTE

TE

KEULEN.

1571—1591.

UITGEGEVEN

DOOR

H. Q. JANSSEN

EN

J. J. VAN TOORENENBERGEN.

UTRECHT,
KEMINK & ZOON
1881.

Digitized by Google

Digitized by Google

VOORBERICHT.

Met weemoed geef ik dit achtste deel (vijfde stuk) der Werken van de Marnix-Vereeniging in het licht. Ons ontviel niet slechts een hoog gewaardeerd lid van onzen kring, Dr. Bernard Ter Haar, *maar ook de voornaamste bewerker van dezen Bundel*, Hendrik Quirinus Janssen *is niet meer. Hij ontviel ons den 12en Mei van dit jaar. De belangrijkheid van den inhoud en de nauwkeurigheid der bewerking vermeerdert niet weinig de droefheid over het gemis van den man, die zooveel moeite als aan dit deel besteed is, niet ontzag in het belang van de uitgave der bronnen voor de geschiedenis der Nederlandsche Hervormde Kerk. Hij was het, die in de laatste jaren mij hulpe bood in de voortzetting van den arbeid, eenmaal met toewijding door mij in vereeniging met Dr. A. Kuyper aanvaard. Hij had de bewerking van deze Acten niet zonder aarzeling aanvaard bij het besef van den omvang van den arbeid, daaraan verbonden, doch eenmaal aan het werk was hij onvermoeid in het volbrengen van de opgenomen taak. Met eigen hand copieerde hij den tekst en hij besteedde daarna al zijne zorg aan de correctie, waarmede hij tot het 20e vel gevorderd was toen de Heer van leven en dood hem opriep. Het mocht hem niet gebeuren de hand te leggen aan den Index, dien hij zelf had willen bewerken. De zoon des overledenen, de Heer J. M. Jans-*

Digitized by Google

sen, Geneesheer te Domburg, heeft er prijs op gesteld het werk zijns vaders te voleindigen, waarmede hij de Vereeniging ten hoogste aan zich heeft verplicht.

Het verscheiden van dezen medearbeider zal waarschijnlijk van invloed zijn op het lot der Marnix-Vereeniging. Ik althans durf mij niet veel meer voorstellen dan de afwerking van hetgeen, waarvoor ik de grondslagen reeds gelegd heb.

Doch laat mij, zonder vooruitloopen op de toekomst, liever het noodige zeggen van den schat, waarvan een deel hier wordt aangeboden.

De uitgeweken Nederlanders te Keulen vormden sedert het jaar 1571 eene afzonderlijke gemeente, van welker oorsprong en oudste geschiedenis o. a. de Acten van haren Kerkeraad gedurende de jaren 1571—91 eene merkwaardige, sprekende getuigenis geven. Zij zijn bewaard in een folio-band, in welken mede de kopieën van een aantal brieven voorhanden zijn, die, even als de Acta zelve, ons van het leven der Gereformeerden onder het kruis een getrouw beeld voor oogen stellen en menige bijzonderheid bevatten, voor de geschiedenis van het hoogste belang. Eindelijk bevat dit in-folio nog de Handelingen van een dertig-tal Classicale en van een zeven-tal Synodale vergaderingen van de ressorten, waartoe de Keulsche gemeente behoorde.

Door den geleerden Pastor der Gereformeerde gemeente te Elberfeld, den Heer K. Krafft, die steeds de levendigste belangstelling in onze pogingen toont, op het bestaan van dezen bundel opmerkzaam gemaakt, besloot het Bestuur aanstonds tot de uitgave van deze voor ons doel onmisbare stukken, waartoe de welwillendheid van wijlen den Archivaris der stad Keulen, Dr. L. Ennen, ons in staat heeft gesteld. Het is ons voornemen in een volgend Stuk onzer Werken de Brieven en de Classicale en Synodale Acten uit te geven. Voor de geschiedenis der Keulsche kruis-

Digitized by Google

gemeente heeft Dr. Ennen zelf de hand aan het werk geslagen, eerst in twee belangrijke opstellen, voorkomende in de „Monatschrift für rheinisch-westfälische Geschichtsforschung und Alterthumskunde, herausgegeben von Richard Pick; *1er Jahrg. (1875), S. 397—438, en S. 493—528, en daarna in het vijfde Deel zijner* Geschichte der Stadt Köln (*Düsseldorf, 1880*). *De opstellen in het genoemde Maandschrift zijn met belangrijke bijdragen vermeerderd door Krafft in de* Theol. Arbeiten aus dem rheinischen wissenschaftl. Predigerverein," *Bd. III (1877), S. 120. Daarbij verdient nog vermelding eene Bijdrage in de* „Zeitschrift des Bergischen Geschichtsvereins, herausgegeben von Prof. Dr. Wilh. Crecelius in Elberfeld und Archivrath Wold. Harlesz *in* Düsseldorf, *XIVer Band (N. Folge, IV) Jahrg. 1878, S. 73—107, van Dr. Felix Strieve: Religionsbeschwerden der Protestanten zu Köln (Mai 1594).*

Terwijl wij dezen Bundel aan onze vrienden en medeleden overgeven, brengen wij hun onzen oprechten dank voor hunne welwillende ondersteuning. Wij beschouwen hunne bijdrage in de kosten dezer kostbare uitgaven als eene gave, *waardoor onze arbeid wordt mogelijk gemaakt, en niet als eene* betaling *voor hetgeen wij hun leveren kunnen. Uit een mercantiel oogpunt beschouwd, verdient en verlangt ons werk geene ondersteuning!*

J. J. VAN TOORENENBERGEN.

AMSTERDAM,
26 Augustus 1881.

Digitized by Google

Digitized by Google

HANDELINGEN

VAN DEN

Kerkeraad der geheime Nederlandsche Hervormde gemeente

TE

KEULEN,

van 1571 tot 1591.

Digitized by Google

Digitized by Google

1571.

Inden naeme des Heeren.

Also de wtghewekene Nederlanderen tot nu toe hier inder Stede Cuelen altijt by de Ghemeynte gheweest zijn, die voor hare koemste daer was, ende dat daer dickwils disputacien ghevallen zijn in verscheyden saeken den kercken belanghende, ende daer de een partye so wel als de andere sich somtijts excuseerden als dat hun de saeken niet aen en ghinghen, ende dat also sommighe goede saeken dicwils te rugghe ghebleven zijn, dwelck tot opbouwinge der Kercke niet voorderlick en was, soo hebben de broederen sich dicwils daer over beraetslaecht, hoe men op beyder sijden alle saeken soude moghen wtrechten tot Godes eere ende der opbouwinge sijnder kercken ende nae veel tsaemensprekinge veraccordeert opten 5 ende 12 Augustus 1571 dat men sich in de Regeringe der Kercken sal houden van nu voort aen als volcht:

1. Eerstelijck dat de Broederen het zij die voors. Nederlanderen ofte Inghesetene tsaemen in een Ghemeynte wesende een Corpus oft lichaem zijnde eenderley ordinare Dienaers des H. Woordts hebben ende ghebruycken sullen. Maer so vele de jarelijcxghe onderhoudinge der selvigher Dienaeren belanghet, daertoe sullen de voors. Nederlanders voor dit eerste jaer aenghevanghen den voorleden 1 Julius tsestich Daelderen betaelen ende goet doen ende de voors. Inghesetene de reste. Ende dewijle het ghetal der Nederlandschen Broederen tsomtijts toe ende by wijlen

Digitized by Google

aff nemt, so en sal dese verbindinghe der jaerlijcxscher onderhoudinge niet langher dan een jaer dueren, ende also voorts van jare tot jaere verandert wordden.

2. By aldyen hier naemaels eenich Synodus ghehouden wordden, so sullen de ghene welcke daer henen souden willen (het zij de Inghesetene oft die Nederlandtssche) in sulcker meyninghe van daer yet voor te draeghen, oock haere kosten alleen draeghen ende desghelijcx in allen anderen saeken welcke naemaels voorvallen mochten, ende sal deen partye met des anderen lasten niet beswaert wordden.

3. Item voorts indien het so gheviele dat eenige van beyde partyen voorst. andere meer dienaeren des Woordts aennaemen, dat selvighe sal geschieden sonder beswaringe der andere die hun met den teghenwoordighen ordentlijcke dienaeren ghenoeghen laeten.

4. Den Nederlandtschen Broederen sullen voor dit mael voorstaen ende hebben dry Auderlinghen ende dry Diaconen welcke alle weken ten minsten eenmael predicatie sullen hebben.

5. Dese Auderlinghen etc. sullen haer besonder Consistorium hebben, maer sy sullen ten minsten eens ter maent by den Inghesetenen (tsaemen in een Consistorium) verschijnen; maer op dat de eene partye niet meer beswaert en wordde dan d'andere, so sullen de Inghesetene de tweede naestvolghende maent tot den Nederlantsschen komen ende in haer Consistorium verschijnen, ende dit sal also alle maenden (volghens deen den anderen) omghewisselt wordden.

6. Oock sullen de Nederlandtssche haer Consistorium des maendaechs voor middach houden, waer by ten weynichsten een dienaer des Woordts zijn sal, ten sij dat naermaels met bewillinge van beyden partyen anders ghe-ordineert wordde.

Digitized by Google

7. De Nederlandtsche sullen alle brieven aen hun gheschreven oock beantwordden ende tot allen haeren handel eenen besonderen seghel hebben die verscheyden sij in forme van dien der Inghesetenen.

8. De Nederlandtssche sullen haer borsse van den Armen besonder hebben; des ghelijcx oock de Inghesetene.

9. De Nederlandtssche en sullen gheen macht hebben eenighen vanden voors. ordentlijcken dienaeren des Woordts wt der Stadt te senden, sonder wtdruckelijcke bewillinge der Inghesetenen het sij oock wat oorsaeken voorvallen mochten.

Wyr ordinarij hieunder geschreven Dienern des wortz hebben diss verdracht tot bevestigung der warheit mit bewillung beider Consistorijs underschreven.

Sibertus Lohn.
Henricus Vellem.

Item volghens den accorde vanden 5 ende 12 Augusti 1571 voors. zijn tot Auderlinghen vercoren ende aen den dienst bleven de naevolghende persoonen:

Peeter vanden Eynde.
Everaert van Heyst.
Adriaen van Conincxloo.

Ende tot Diaconen sijn aenghebleven ende vercoren:

Jan Droochbroot.
Lenaert d [onin evuld].
Jooris Faes.

Welcke voors. Auderlinghen ende Diaconen (wtghenomen Peeter vanden Eynde absent wesende, ende Jan de Roye in sijn plaetse) hebben aenghevanghen ende ghehouden het eerste particulier Consistorie den 13 Augusti 1571, ende aldaer besloten tghene des hier naest volcht, teghenwoordich zijnde beyde de ordinari Dienaeren des Woordts, in het welcke een vanden selven, naemelijck Henricus Vellem voor d'eerste gepresideert heeft.

Digitized by Google

[1]) Adriaen sal den segel laessenn maken, die oock eennen wijnstock is met dry steken, und die worden rontsom sijnn Christus vitis vera et nos palmites Jo 15 met soodanighe conditie, offt quaem das die gemeynte verstroyt worde soe sal Adriaen Coninxloo den segel behalden, aengesienn hy dyen van sijn eygen gelt heefft laeten stekenn.

Noch sal Adriaen een merck laeten maken van dry letteren die sijn D. N. G. van sijn eygen gelt.

Leenart und Joris die twee diaconen sullen bey den diaconen van Cuelen gaen um bystandt van haeren armen wt der kistenn vuer dese rijse, und nae desen sullen sy haeren eygen buydel hebbenn.

Beslossenn das Jan de Roy die buers sall bewarenn vann den dinst gelt vuer die dienaers, und alle fierdeel jaers soe veel dit jaer belangt vijfftien daler daer wt overleveren Herman Weswijler. Die ander rest tot bystandt den bedurffugenn, und andere sakenn der gemeynte aengaende te forderen.

Vuer raetsaem aengesienn das man alle middelenn sal gebruykenn um die Ministers die liggenn loepen achter landen haer met comenscappenn te erneren und daerdurch haeren ersten beroep verlatenn und ungeschict wordenn, soe das sy schier offt morgen die gemeynte soe bequamelick nicht sollen konnen vuerstaen, wart das sy op haere studia bleven bequamer soudenn befondenn wordenn. Die selve salmen stuer[2]) doen das sy muchten underholt hebben.

Die broeders hebben eendrachtelick tsamen in consistorio bewillicht und fuer goet aengesienn, dat men dat Generael Synodum sal besuchenn.

---

1) Van hier aan begint eene andere hand, die, zoowel door het schrift als door de taal, aanduidt, dat de schrijver meer een Hoogduitscher was. Denkelijk was hij een der beide Keulsche predikanten. Van Nov. aan is de taal weder zuiver Nederl.

2) Hoogd. *steuer*, ondersteuning in geld.

Digitized by Google

Noch vuer goet aengesien um die diaconen te verlichten in elck Quartier eennen weet doener te hebben. Waer op die broeders haer sullenn bedencken wyen sy daer toe best nemen sullenn.

Den 20 Augusti.

Presentes: Henricus, Sibertus, Adriaen, Roy, Heist, Jelis de scepper.

Beschlossen dass man am nechstkomen gunsdach zu 7 uren alhie weder sich vergaderen sullen umb zu raetschlagen zu senden auff den Synodum.

Beschlossen dass man midden im buch sall scriven alle copyen der brieven die man aussschriebet und anderwohinen vutsent, auch der namen der getauften kinder und deren die zu eeh[1]) haben gegreifven.

Beschlossen dass die Welsschen mit den Niderlender sullen ropen einen Diener des wortz, die inen in beide sprachen kan gedienen. Dit selbs mit den Welsschen zu sprechen, sein gedeputirt Adriaen Konixloo un Johan de Roy.

Beschlossen dass die Eltisten sullen ansagen ein ieder in seinen quatir den Ouderen umb ur kinderen zu einen Schoelmeister in der Judengassen zu bestellen, un Henricus sall anspreken ijn umb sein schoelampt Christlich zu vertredden zu vermanen.

Den 22 Augusti.

Presentes: Adriaen, Roy, Heist, Droochbroot, Sibertus.

Item beschlossen dass die Nederlenschen noch einmal den Cölenschen aen sullen suechen om zu verwillighen

---

1) Hoogd. *ehe*, echt, huweltjk.

Digitized by Google

einen von den diener zu erlauben auff dat generael Synodum zu senden; so aber solches nit gestadet wirdt, salmen schicken na M. Pieter Haesert, om den selbighen mit Johan de Roy al daer op dat Synodum to senden. Hie zu verordnet Adriaen Konixloo un Johan de Roy.

Item beschlossen das Adriaen Konixloo und Johan Droochbroot von wegen der Nederlenschen sullen am C. F. G. den Pflasgrave [sic] supplieren om to verlauben Dathen, Colonium, Taphinum und fort sumssmehr dar zu dienelich, so die nottruft fortdert, to trecken op dat generael Synodum.

Den 27 Augusti.

Presentes: Sibertus, Henricus, Adriaen, Heyst, Jan de Roy, Droochbroot, Leenart, Gieles scepper.

Beslossen das Jan de Roy sal besuchenn das Provinciael Synodum jnt landt van Gulich, mit dem dienaer die gesondenn sal werdenn van der gemeynte van Cuelen.

Beslossen datmen nae der missenn sal eennen fastenndach holdenn und binner der wijl sullenn die dienaers [des] worts die gemeynte vermanenn das sy haer willenn tot gott begeven und alle lichtveerdicheyt willen verlatenn und haer oeffenen in der heyliger schrifft und in gebedenn etc. . . . . [1])

Beslossen das man den bijbel vuernemen sal vuer die vermanung te lesenn und dyen te verfolgenn duer den auderlinck.

Men sal hier achter bey die brieven te boeck stellenn die credentie brieven met oock die instructienn ende punctenn welcke die gedeputeerde die reysenn sullenn op het

---

1) Van hier af is meermalen achterwege gelaten wat van weinig of geen belang was.

Digitized by Google

provinciael und generael Sinodum met sullenn dragenn um vuer te geven.

Den 31 Augusti.

Presentes: Adriaen, Johan de Roy, Droochbroot, Lenert, Sibertus.

Item beschlossen dass Adriaen von Koninxloo sall von wegen der gemeinte verleggen acht und twinctich daller und overtellen Johan de Roy umb das Synodum provinciael zu Achen zu versuchen, und folgens darnach das generael in den Niderlanden mit Siberto, von welchen daller wederom komende sijn, sal darvon den Consistorio rekentschap geven, und hyr tegen so bald als dass gelt von der gemeinte ist ingefordert, als dan sall das Consistorium Adriaen voors. von den verlachten penningen genocht doen.

. . . . . .

. . . . . .

Den 8 Octobris.

Presentes: Henricus, Coninxloo, Heyst, Droogbroot.

En Donderdach sall Evert vander Heyst van twe quartieren eennenvasten dach holdenn, und Adriaen en frydach daer nae in sijn quartier.

[Armenzaken, Bedeeling, Onderstand.] . . . . . .

. . . . . .

Beslossenn dass man toekomende kersmis sal eenn verkiesing doen van auderlingen und diaconen de welcke sullen blijven aen haeren dienst, soe lang als muegelick is und nicht affgestelt worden sonder eenighe gewichtige sakenn.

Beslossen dat man dem Consistorio van Cuelen sall aen-

Digitized by Google

seggenn dat sy die Nederlender die hier woennen offt noch mochten komen woenen niet bey haer en sullen nemen, dan bey den Dieneren der Nederlantsche gemeynte wijsenn. Und die Nederlender sijn van der meyningenn des gelijcks te doenn.

Beslossenn dass man in het leste deser maent als die broeders tsamen haer Consistorium sullen holden, oock Censuram holden sal, und die twe Consistoria tsamen altijt Censuram holdenn, und die Weltsche daer by forderenn, ten ware dat hier namaels anders beters versien wordt

Beslossenn dat het Consistorium geen saken noch clachtenn van eenighe broeder sall aennemen, die tegen sijn medebroeder vutgebracht worden, fuer der tijt dat hy sijn devoer gedaenn heefft, hem privatelick eerst te vermanen, oft duer twe dry tuygen nae dem regel Christi Mathei 18.

. . . . . .

Den 22 Octob.

. . . . . .

Memoria. Das man sal fuerdragenn dem Consistorio um die propositiones aen te richtenn, dair in haer verwilligenn eenn jong gesell op der Bach, und Joris van Pein, Ernst die by Dominicum woent, und Loduwick de febre.

. . . . . .

Den 29 Octob.

. . . . . .

Beschlossen dass die diener des wortz die armot von Wesel der gemeinte fürtragen und ernstlich vermanen um liberalich ihr gaben mitzutheilen.

. . . . . .

Digitized by Google

Den 15 Novembris.

. . . . . .

Is voor eenen tijt besloten, dat Niclaes Kaerels ende Jan de Roye de plaetsen vertreden sullen van Peeter van den Eynde ende van Adriaen van Coninxloo Ouderlinghen, om te ghaen inde huysen van haeren quartieren den broederen ende susteren te vermaenen tot stantvasticheyt inden gheloove, tot bidden, de schrift tot haeren troost ende leeringhe selfs te lesen en t'ondersoeken, haere kinderkens inder vreesen Godts t'onderrichten etc., sonderlinghe dewijle sy nu als schaepen sonder herdde zijn. Desghelicken sal oock Everaert van Heyst in sijn selffs quaertier doen.

. . . . . .

. . . . . .

Jan de Roye sal wt den naem des Consistoriums aen die van Wesel schrijven van dat sy hun niet en laeten verlinghen [1]) etc.

Gillis de Schepper ende Jan Droochbroot sullen de sorge vande ghevanghen hulpen draeghen etc.

Is besloten dat Pieter vanden Eynde ende Adriaen van Conincxloo de broeders vanden Consistorio der Cuelsche ghemeynten sullen vermaenen tot het bewillighen des ghenen dat in het Sinodum tot Embden ghehouden laest besloten is.

Den 15 Novembris.

Is besloten dat Jan de Roye sal schrijven aen die van Wesel ende Antwerpen hun kondt doende van de Neder-duytssche ghemeynten (binnen Cuelen) weghen, hoe dat hier de saecken der selvigen gemeynten staen, midts hun

---

1) *verlangen*, hier *vergeefs wachten.*

Digitized by Google

ghemeyn ghebedt begheerende, ende dat sy oock voorts aende omligghende kercken het selvighe willen schrijven, besonder die van Wesel aen die van Emden, ende die van Emden voorts aen die van Enghelandt.

. . . . . .

Pieter vanden Eynde sal Maeyken van Mechelen aenspreken haer vraghende om wat oirsaeke sy wt der versamelinghe tot 2, 3, ofte meermaels ghebleven is, sonderlinge naedien haer telcken de wete ghelaeten is etc.

Den 19 Novembris.

Presentes: Peeter vanden Eynde, Adriaen van Cooninckxloo, Everaert van Heyst, Jan Droochbroot, Lenaert Hosen ende Jan de Roye.

Mr. Lenaert heeft tsijnen last ghenomen te vernemen, in wat loch ofte strenghe ghefanckenisse Henricus onse Dienaer des Woordts ghestelt is.

. . . . . .

, ...

Den 24 Novembris.

De teghenwoordige: Everaert van Heyst [enz.].

Dat de Ouderlingen ende Diaconen extraordinaris sullen omghaen ende collecteren so voor den armen die nu sullen ghedwonghen worden te wercken als om het maentghelt der Dienaeren te versamelen.

Is besloten datmen aen Sibertus Lohn (nu tot Aken wesende) schrijven sal, dat hy de ghemeynten tot Aken tot sijnder hulpe versoecke om het Classicum conventum te beroepende, volghens het besluyt des Synodums ghehouden tot Emden, ende sulcx hoe eer hoe lievere, aenghesien die van Cuelen dat niet te weghe en konnen

Digitized by Google

brenghen, midts de teghenwoordige vervolghinghe. Welck besluyt is gheordineert overghedragen te wordden door Jan de Roye; doch is eerst ende vooral besloten datmen den broeders des Consystoriums van Cuelen sulckes sal vermanen te doen, ende so sy des weygheren, salmen met den voors. besluyte voortvaren.

Is besloten datmen int ommeghaen voor den aermen, sal vermanen tot bidden voor den teghenwoordighen noodt, ende de tsaemenkomminghe om sulckes te doene int werck stellen so vele het moghelijck sal wesen.

Den 6 Decembris.

De teghenwoordige: Peeter vanden Eynde [enz.].

De rekeninghen van Jan de Roye vanden ghelde dat Sibertus Lhoon ende hy van Adriaen van Coninexloo ontfanghen hadde, namelijck 48 ℔ 4 sch. om te trecken so op het provinciael Sinodus van Borset [?] als dat generael van Embden laetstleden ghehouden, is hier ghepasseert inde teghenwoordicheyt der voors. Ouderlinghen ende Diaconen, wel verstaende dat Adriaen voorst. ons meer ghegheven ende voor de ghemeynte verschoten heeft, maer het overighe oft de reste is hem van Jan de Roye wederom ghegheven etc. Item noch komt den selven Adriaen boven de 48 ℔ voors. fix [?] 32, 12 alb., voor dry maenden dienstgheldt, dat hy oock verschoten ende Herman Weswieler overghelevert heeft: verschenen den laesten Septembris deses iaers 1571.

Den 10 Decembris, de teghenwoordighe: [enz.].

[Aan Adriaen van Coninxloo zou door de diakenen het verschotene voor eene reis van Keulen naar Emden en Aken betaald worden.]

Digitized by Google

Men sal Jan de Roye betaelen wt de gemeine bose 3 daelders om de 2 reysen tot Aecken te doene om de broeders aldaer tot de versamelinghe te vermanen, ende 3 daelders voor sijn verslijtinghe der cleederen ende verlet inde reyse van Embden ende noch 2 daelders voor sijn arbeyt in dese benautheyt der kercke ende de absentie des dienaers ende translatie vande acten des Synodus van Embden, tsamen 8 daelders. De 8 daelders hebbe ick Jan de Roye tot den voors. eynde ontf.

[Adriaen van Conincxloo zou Jan Flagolet vermanen, dat hij eenige heeren van den raad der stad Keulen aanspreke, om iets van hen te verkrijgen ten behoeve van de nagelatene weduwe van Willem de Molenslager.]

Datmen die van Wesel sal senden 10 pen. van 32 st. ende daer beneffens een gouden rincxken met een tourquois daer in staende, hun vermanende hier mede ghedult te nemene, mids den teghenwoordighen noodt hier tot Cuelen nu zijnde etc. Ende tselffste ghelt ende rincxkens [sic] voors. is Gillisen de Schepper in handen ghegheven om hem over te leveren.

[Adriaen van Conincxloo zou te boek stellen de rekening, gedaen door Jan de Roye wegens onkosten op de provinciale synode te Aken, onlangs gehouden, en op de generale synode te Emden.]

Peeter vanden Eynde ende Adriaen van Cooninxloo is opgheleydt datse een besonder collecte sullen invoorderen tot behoeff van seker nootelijcke onkosten, diemen doen moet tot byeenhoudinge ende wederoprichtinge deser kercken, die nu ten deele verschoelen ende verstroeyt wordden is door het vanghen ende spannen des dienaers Henrici Vellem ende der anderen broederen ende susteren in den heere etc.

De Ouderlinghen ende Diaconen hebben overeenghedraeghen ende tsaemen bewillicht, dat de laetst blijvende van

Digitized by Google

haer in deser Stadt Cuelen, nae dat de ander Consistoriale broederen sullen wtghedreven zijn, den standt der kercken sullen houden staende ende versorgen, nae alle hun vermoghen. Zullen oock den Cuelsschen Consistoriale broederen eernstelijcken vermanen van haer vervallen kercke wederom op te richten ende in ordene te stellen etc. ende dat sy oock naekomen willen tghene dat opt laeste Synodus generael tot Emden gheschiedt, besloten is etc.

. . . . . .

Den 13 Decembris 1571.

De teghenwoordige: Assuerus Pil, Peeter vanden Eynde, Everaert van Heyst, Adriaen van Conincxloo, Jan Droochbroot, Mr. Lenaert Hose, Jooris Faes, Jan de Roye.

Is besloten dat Sibertus Lhon, oft in sijn affwesen Assuerus Pil, Dienaer des Woordts int landt van Gullich tot Sittart ende Heinsburch, ende met eenen van hunlieder oock Jan de Roye, trecken sullen op de Classice tsaemenkomst tot Bierkensdorp, gheleghen int landt van Gullick welck ghehouden sal wordden ende beghinnen den 17 Decembris anno 1571, om daer te verschijnen van weghen der Nederlandtscher Duytscher ghemeynten noch binnen Cuelen wesende, ende alsulcke artykulen voor te draeghen als byder selver noch besloten sullen wordden.

Is besloten dat Peeter vanden Eynde ende Jan Droochbroot van weghen deses Consistoriums sullen ghaen tot de Consistoriale broederen der Stadt Cuelen, om hen te vermanen tot wederoprichtinge haeres Consistoriums ende den handel der ghantsscher kercken so vele alst moghelijck wesen sal etc.

Is besloten dat Peeter ende Jan voors. den selven broederen vanden Consistorie van Cuelen sullen te kennen gheven ons kleyn ende ongenoechsaem vermogen om voort-

Digitized by Google

aen Siberto Lhon, Dienaer des Woordts binnen Cuelen te hulpen onderhouden inden voors. dienst, hem derhalven sijnen dienst opsegghende, opdat de voors. broederen hem sulcks te kennen gheven moghen ende besien wat sy voorts inder saecken te doen hebben etc.

Item alsoo Jan de Roye gedeputeert was opden 24 November 1571 dat hy soude reysen naer Aken by Sibertus om met hem ende de consistorie aldaer te spreken van de versamelinge der classen, ende voorts mits Sibertus daer hy [?] es, was geseyt sulcx met eenen expressen brieff op de consistorie te versoecken van Aken; maer de wijle die broeders van Aken tselve alreede int werck gestelt hebben, als voers. es soo es de voers. reyse van Aken gescorst ende in die plaetse besloten tgene des hier boven staet.

Is besloten dat Everaert van Heyst ende Jan de Roye sullen ghaen tot eenige Consistoriale broederen van Cuelen, om hun eernstelijck te vermaenen noch eenen van hunnen broederen tot eenich vande voors. te deputeeren, die onsen broeder ende Dienaer des Woordts, ghenaemt Assuerus Pil, gheleyden tot den huysen der broederen haerder ghemeynte, om de selve te troosten ende vermanen met Godes Woordt, ende sulckes voor so veel moghelijcken sal wesen etc.

Den 15 Decembris 1571.

De teghenwoordige: Assuerus Pil [enz.].

Is besloten dat de Diaconen (so langhe daer gheen ordinaris predicatie ghehouden en wordt) alle weken eens sullen omghaen onder de broederen, om voor den Aermen eenighe aelmoesse te verghaderen, op datmen daerdoor verspare het ghene datter buyten ordinaris ghecollecteert is wordden tot behoeff van het vertrecken der voors. Aermen.

Digitized by Google

Gillis de Schepper is desen dach van Wesel komen, daer hy (so hy voor ons allen vercekert heeft) de kinderen (achterghelaten weeskens van Jan der Weduwen) ghevoert ende hun met haerlieden goet overghelevert ende bestelt heeft in handen van Niclaes de Muldere van Brusele ende Peeter Rassyve ende Jan van Berlecom, ende sulcx door het bevel vanden Diaconen aldaer.

Is besloten datmen Assuerus Pil, Dienaer des Woordts, voor een vereeringe gheven sal tot sijn wederkeeren nae huys twee daelders ende daer beneffens die van Aken dancken voor datse den selven broeder ons toegheschickt hebben om ons in onser benautheyt ende vervolginge te troostene.

Den 26 Decembris anno 1571.

De teghenwoordige: Peeter vanden Eynden, Everaert van Heyst, Adriaen van Coninexlo, Jan Droochbroot, Jooris Faes, Jan de Roye.

. . . . . .

[Is besloten] datmen Mr. Lenaert affvraghe om alle quade suspitie ende argernisse te weren, in wat manieren hy den Prochiaens brieff laest ghehaelt heeft etc.

Is besloten datmen Siberto Lhon, Dienaer des Woordts, volghens sijn begheeren eenen ghetuyghenis brieff schrijven ende senden sal.

Den 1 Januarij anno 1572.

Is besloten datmen de twee kinderen van Gooris Tapissier van Audenaerde (oft daer omtrent) d'eene ghenaemt Antoonken, out omtrint 7 jaeren, ende dander een meysken, ghenaemt Francijnken, out ontrint 13 jaeren, ter

Digitized by Google

eerster geleghenheyt sal beschicken naer Franckendaele, om aldaer in alder godsalicheyt opgebracht te worddene; maer datmen daerentusschen de selve kinderen sal bestellen ten huyse van Everaert van Heyst; oft indien sijn huysvrouwe die niet en begheert te houden tot der gheleghener tijt, so salmen die tot eenich anders broeders huyse bestellen tot der voors. bequamer tijt.

Is besloten dat Adriaen van Conincxloo ende Peeter vanden Eynde aen Niclaes Carels sullen ghaen hem te vermanen dat hy in desen noodtlijcken tijt de diaconen wille assistentie ende behulp doen, die het aen hem versoeken sullen om sommige rijcke luyden aen te spreken dat sy doch in desen dieren ende benauden tijt de handt mildelijcken willen reycken voor den Aermen.

Item datmen sal schrijven aende broeders van Antwerpen ende van Wesel om hun te kennen te gheven den staet onser kercken ende de dinghen die daer inne verloopen zijn sichtent ons laeste schrijven aen haerlieden.

Den 21 ditto 1572.

De tegenwoordige: Cornelius Walrave [enz.].

Is besloten datmen Siberto Lhon voor een vereeringe sal senden met sijnen Afscheydt brieff — daelders welcke Peeter vanden Eynde in handen heeft, ende men sal hem daer beneffens eenen brieff schrijven hem bedanckende van den dienst die hy by ons ghedaen heeft ende op hem begheerende dat hy sulcke vereeringe te dancke ende voor goet wille aannemen, aensiende den benauden staet der kercken ende den grooten last daer sy nu in is.

Item dat d'Ouderlingen sullen omgaen om het ghevallen dienstgelt in te manen. Desgelijckx sullen de Diaconen doen om voor den Aermen te collecteren.

Digitized by Google

Item dat de Diaconen rekenschap doen sullen so haest den tijt toelaet inde teghenwoordicheyt van Everaert van Heyst ende Adriaen van Coninexloo ende onderteeckent wordden van Jan van Roye van weghen des Consistoriums.

Item datmen de broeders der Inheymscher kercken binnen Cuelen sal vermanen tot wederoprichtinge haerder kercke tot erwelinge [1]) van ander Ouderlingen ende Diaconen etc. ende tot aenneminge der dinghen die hun in het laeste Synodus tot Embden ghehouden opgeleyt zijn etc. Dit sal doen van weghen der Consistorien Cornelius Walrave ende Jan de Roye.

Is besloten dat Niclaes Kaerels ende Gillis de Schepper bij provisie (ende midts dat de ordinaris Diaconen vertrecken moeten) den Aermen van nu voorts voorstaen ende versorgen sullen.

Is besloten datmen onsen broeder Cornelius Walrave bidden sal dat hy ons noch 14 daegen wil bystaen ende datmen hem ten eynde der selvigher voor een vereeringe ende affscheit sal gheven (boven zijn kosten die hy voort aen verteren sal) 4 daelders.

Den 1 Februarij anno 1572.

De teghenwoordige: Cornelis Walrave [enz.].

Aengesien datmen niet en heeft konnen weten hoe vele Peeter vanden Eynde van dienstghelt onder hem hadde, midts de beswaerenisse sijner gevanckenisse, so is nu anders geordineert dan hier vooren van Siberto besloten was, aenghaende de vereeringe diemen Siberto doen soude, datmen hem ende Henrico elc voor een vereeringe senden sal 5 daelders, hun schrijvende neffens

---

1) Verkiezing.

Digitized by Google

hunnen affscheytsbrieff, datse met het selve willen te vreden zijn ende sulcx in danck aennemen, aensiende den noodt ende standt onser kercke.

Is besloten dat Cornelis voors. met Adriaen van Coninexloo sullen gaen int eerste der andere weken tot den broederen van Cuelen, hun te vermaenen de Articulen des Synodus (so vele hun sonderlinge belangt) naer te komen etc. ende by so verre sy de selve niet aennemen en willen ofte daer op gheen seker antwordden met Jae oft Neen en geven, te protesteren van ons Consistorie weghen ons debvoir ghedaen te hebben, om ons daer van hier naer te onschuldighen in desen voor allen kercken ende op het naestvolghende Synodus generael etc.

Den 10 ditto.

De tegenwoordige: Cornelius Walrave [enz.].

Cornelius ende Adriaen voors. hebben hun debvoir gedaen aende Cuelssche broederen van die te vermanen tot de wederoprichtinge haerder vervallen kercke ende Consistoriums, ende oock van aen te nemen de Articulen des Synodus tot Emden laest ghehouden, ende sonderlinge de dingen, die der Cuelssche Classe aenghaen. Dit is gheschiet den 6 ditto aen Herman Boerman ende Herman van Monnem, beyde tsaemen wesende, ende den 7 ditto oock aen Jakop Kueffler alleen wesende, gheschiedt by Adriaen voors. alleene, ende den selffsten dach aen Joncker Stralen, ende oock schriftelijcken door Cornelius voors. aen Aernoldus Vryaldenhoven ghedaen, midts men hem niet anders ter spraeken komen en konde etc.

Waerenboven sy den 9 ditto onsen broeder Cornelius voors. in hun Consistorium ontboden ende hem voor een antwordde op het voors. ghedaen hebben, so vele de wederoprichtinge haerder kercken etc. belangt, daer willen

Digitized by Google

sy hun debvoir in doen met der tijt, dan dat hun nu noch so vele beswaerenisse opten hals legt, als dat sy noch gheen middelen en sien om sulcx als nu int werck te stellen. Belangende de aenneminge der Articulen des voors. Synodums van Emden, dat sy aen die van Aken wildden schrijven, sulcken last als hun opgeleyt is worden tot Embden (so veel de Classice tsaemenkomste belangt) aen te nemen ende voor hun dese eerste reyse te bedienen etc. sonder varder te vercleren, oft sy dan daer nae tselve sullen naercomen oft niet etc.

Dese voorgaende dingen sijn hier te boeck gestelt nae dat men van desen dingen met eernstiger vermaningen voor de voors. Cuelssche broederen geprotesteert heeft, alles tot dien eynde, opdat ons Consistorium voor elcken eene sich daer van mocht ontschuldigen, hun debvoir aende selve ghedaen te hebbene etc.

Aen ditto den voors. dach.

Is besloten datmen de Classice tsaemenkomste die nu den 3 Meerte naestkommende sal ghehouden wordden tot Bedbur ende daer toe zijn gecomiteert Cornelius Walrave, by provisie van onsen dienaer des Woordts ende Adriaen van Conincxloo voor zijn adiunct ende Jan de Roye om met Adriaen voors. te ghaene.

Voorts is den Consistoriaele broederen vermaent hun te bedencken dese naestvolgende 14 daeghen, wat voor articulen men voordragen sal op de voors. Classe.

Is besloten datmen onsen voorsch. broeder Cornelius Walrave sijnen affscheytbrieff gheven sal (naer sijn versoeck) ende daer beneffens hem de vereeringe doen van 4 daelders, volghens thene dat daer van besloten is gheweest den 21 Januarij laestleden.

Digitized by Google

Aen den 28 ditto.

De tegenwoordige: Herman Boerman, Jan Cnipraet ende Jacob Kuyffleer, van weghen des Consistoriums der Cuelsscher Gemeynte, ende Everaert van Heyst, Adriaen van Conincxloo, Gillis de Schepper, Jan Droochbroodt ende Jan de Roye van weghen onses Consistoriums.

Is besloten datmen Arnoldo Freienaldenhoven sal ontbieden voor het Consistorium (in voegen alsoot hier nu versamelt is van beyden Gemeynten voors.) om te hooren, hoe sijne saeken staen ende geschapen zijn aenghaende dat hij wederomme in sijn huys vry ende vranck wesen mach ende is etc.; opdat alle Argernisse die ghegeven oft genomen mach zijn, gheweert mach worden hoe eer hoe liever.

Is besloten dat Herman Boerman ende Adriaen van Conincxloo sullen ghaen tot den voors. Arnoldo, om hem sulcx als int voorghaende Articel besloten is aen te segghen.

Aen den selffsten ditto.

De tegenwoordige: Everaert van Heyst, Adriaen van Conincxloo, Gillis de Schepper, Jan Droochbroot ende Jan de Roye.

Is besloten dat Jan Droochbroot den ghetuygenisbrieff ende de instructie schrijven sal, diemen op de Classice tsaemencomste (welcke nu ghehouden sal wordden den 3 Martij anno 72 tot Bedtbur) voorlegghen sal van weghen onses Consistoriums door Cornelius Walrave, Adriaen van Conincxloo ende Jan de Roye, ende dat Jan de Roye de selve dinghen te boeck stellen sal.

Digitized by Google

Aen den 29 ditto.

De tegenwoordige: Joncker Strael de Jonge, Arnoldus Freyaldenhoven, Herman Boerman, Jacop Kuyffler, Johan Knipraet van weghen der Cuelssche kercken;

Adriaen van Conincxloo, Jan Droochbroodt, Jan de Roye, Everaert van Heyst van weghen der Nederlandscher.

Arnoldus Freialdenhoven saeke. Aengaende de gegheven ofte genomen argernisse daer hebben de broederen van ghesproken, maer op dit mael niet anders daer van wtgericht dan dat hy hun mondelinge verclaert heeft, hoe sijne saeke geschapen ende gestelt was, ende daerbeneffens eenige brieven, den selven saeken aengaende den broederen voors. in handen gelaten.

Aen den 1 Martij.

De teghenwoordige: Herman Boerman, Hans Knipraet, Jacob Kuyffleer, Joncker Strael de Jonge;

Adriaen van Conincxloo, Everaert van Heyst, Gillis de Schepper, Jan de Roye, Jan Droochbroot.

So vele de saeke van Arnoldus belanght die hier voren verhaelt is, heeft hy in de teghenwoordicheyt der broederen voors. sijne schult bekent in desen naervolgende dry puncten, die so inder Supplicatie als in zijnder Instructie vervat staen, naemelijck: dat hy niet als een Ouderlinck heusen [1]) om te predicken bestelt en heeft. Ten anderen dat hy sijne huysvrouwe van haere Catholissche religie niet affgetogen en heeft, maer heeftse daer by laeten blijven in wesen ghelijck sy noch is. Ten derdden als dat hy de predicant niet opghehouden en heeft etc. In welcken puncten (so sy hier schriftelijcken als wt sijne voors. Supplicatie

1) D. i. huisen.

Digitized by Google

ende Instructie gecopiert staen) hy bekent (als voors. is) dat hy hem daer in vergrepen heeft ende niet so recht gedraghen alst wel eene Christen betaemt. [Enz. enz.].

Adi den 15 Meerte 1572.

De teghenwoordige: Joannes Christianus [enz.]

Is besloten dàt Adriaen van Conincxloo ende Niclaes Karels Dominicum Petitpas sullen aenspreken om van hem te begheren wt den naem ende van weghen des Consistoriums, dat hy (so lange de beoeders vande naestvolgende Francfoortse misse kommen sullen wesen) den dienst des Diaconschap wil bedienen ende bewaeren, met behulp van Everaert van Heyst ende Jan de Roye, die hier in oock het beste doen sullen by provisie tot den voors. tijt.

Is besloten dat Niclaes Karels ende Jooris Faes sullen aenspreken Gillis de Decker, om van hem te begheeren dat hy de achtergelaeten weeskinderen van Jooris de Greve tapissier met nemen wille om naer Franckendaele te beschicken naerdemael hy van sinne is met sijnen huysgesinne selffs op te trecken met der eerster geleghenheyt etc., midts hem alle behulp daer toe doende nae vermoghen.

Is besloten dat Joannes Christianus van weghen onses Consistoriums sal eenen sekeren brieff beantworden, die van Henrico Vellemio gheschreven is aende Consistoriale broederen van Cuelen ende voorts dat oock sommige broederen onses Consistoriums (van wegen desselvigen) sal last gegheven wordden om tot Francfoort te vernemen ende te beraetslagen vande saeken Henrici Vellemij voors., op datmen hem naer de geleghenheyt der selvigen dan oock bystandt ende behulp doen mach met raedt ende daet etc.

Is besloten dat oock Joannes Christianus den Consis-

Digitized by Google

torialen broederen van Cuelen van onses Consistoriums weghen sal wederom vermanen tot de aenneminge der Articulen des Synodums tot Embden laest ghehouden, om vanden broederen voors. absolute antwordde te hooren, te weten oft sy sulcke Articulen voornoemt willich zijn aen te nemen oft niet etc.

[Op den rand staat: „Sy hebben hier op gheantwordt, sy willen daerop antwordden inde naestkomende Classice versamelinge."]

Adi den 29 April 1572.

De teghenwoordige: Joannes Christianus [enz.].

Is besloten dat Joannes Christianus den Consistorio vanden Kuelsschen sal aenspreken van onsent weghen, dat sy by provisie willen ontbieden Geerardus van Collenborch, om voor 2 maenden hun ende ons voor een Dienaer des Woordts te dienen, te weten tot der naestkommende Classice versamelinge etc.

. . . . . .

. . . . . .

Den 25 Mey anno 1572.

De teghenwoordige: [enz.].

Is besloten datmen aen die van Aken aenhouden sal, om Joannes Huckelem voor eenen tijt geleent te krijghen, om onse gemeynte voor te staene. Ende is voorts besloten dat Adriaen van Coninexloo ende Jooris van Peen die van der Walsscher gemeynten binnen Cuelen aenspreken sullen om met handt aen te houden tot tgene des voors. is.

Is noch besloten dat Jan de Roye in alle quartieren der Nederlanders sal (inden naem der ouderlingen) de gebeden doen ende een cappittel oft 2 lezen ende de armen

Digitized by Google

recommanderen int affweezen des dienaers etc., ende tselve heefft hy oock aengenomen.

Item es voort besloten dat hy sal van der gemeynte geloont worden voer sijnen dienst alst billicken es.

Is besloten dat Everaert van Heyst ende Jan de Roye die vander Cuelsscher Consistorie vermanen sullen het 5 articel na te komen, dat vervat staet inden affscheytsbrieff ghemaeckt tusschen haerlieder ende onse Consistorie, naemelijcken, Van elck anderen volghens over ander reyse [1]) te roepen in malcanders Consistorie etc., gelijck breeder blijckt by het bescheet daer van gemaeckt, welck hier vooren int beghinsel des boecx geschreven ende onderteekent staet.

Is besloten dat Jooris van Peen ende Willem Bout voortaen by provisie den Consistorio (tot behulp) sullen vertreden ofte bywoonen.

Adi den 1 Junij anno 1572.

De teghenwoordige: [enz.].

Dat Everaert van Heyst Hendrick aende Haesepoorte noch eens aenspreken sal ten eynde om antwordde van hem te hooren op de vermaninge den selven Hendrick gedaen van het 5 Articel nae te komen, hier boven gementioneert etc.

Is besloten dat Everaert van Heyst ende Niclaes Caerels die vander Cuelsscher Consistorie aenspreken sullen, om te vernemen wat sy voor een antwordde aen die van Wesel op haerlieder begeerte gheven willen, ende te vermaenen dat sy hun selve antwordde schrijven.

Item dat Everaert van Heyst naer de naemen der gedoopter kinderen die noch niet opgeteekent en zijn, vernemen sal.

---

1) d. i. *om den anderen, beurtelings.*

Digitized by Google

Den 15 Junij anno 1572.

De teghenwoordige: Everaert van Heyst [enz.].

Everaert van Heyst sal vernemen nae den tijt dat de kinderen hier achter geschreven gedoopt zijn worden.

Den 15 ditto anno als voren in presentie der voorschrevenen.

Is besloten dat de Consistoriale broeders hier voren geschreven hun bedencken sullen op die dingen, diemen sal voor te dragen hebben in de Classice tsaemenkoemste des Cuelsschen Quartiers die nu ghehouden sal worden den [1]) tot [1])

Is besloten dat Jooris van Peen schrijven sal nae Aken aen Guillam de Bucquoy, ten eynde om bescheet weten vanden brieff, die de voors. Guillam met droech van onses Consistoriums weghen gheschreven aen Joannes Huckelem etc.

Den 15 Junij 1572. In Consistorium gekomen byde Ingesetenen van Cuelen.

De tegenwoordige: Petrus N. van Betbert, Herman Monhem, Jacob Kueffleer, Hendrick de Kleermaker aende Hasenpoorte, Philippus inde tonne op d'aldemarckt van wegen des Cuelsschen Consistoriums, ende van wegen des Nederlandtschen Consistoriums Everaert van Heyst, Adriaen van Conincxloo, Gillis de Schepper ende Jan de Roye.

[2]) Oft niet goet en waere datmen inde Nederlandtsche kercke eenen gemeenen vastdach ende biddach aenstelde?

---

1) Oningevuld.

2) Op den kant staat: „Is van den Cuelsschen broederen voorgedragen."

Digitized by Google

Is geantwordt Jae, ende besloten sulcx int werck te stellen de naestvolgende weke die naer de toekomende volghen sall, hetwelck de Cuelssche sullen weten aen te segghen so haest als sy haer debvoir daervan gedaen hebben etc.

Is vanden Cuelsschen broederen voors. gevraecht, oftmen haer raden soude van stonden aen ende hoe eer hoe liever naer eenen Dienaer des Wordts om te siene, oft sulcx noch wtstellen tot gelegene tijt? Is geantwordt, dat het beste was sulcx te doene hoe eer hoe lievere; maer aengesien de Cuelssche Classe sich binnen 22 daegen versamelen sal, so was het geraden gevonden ende oock besloten, datmen sulcx tot dier tijt toe soude wtstellen, om also te beter de ordeninge des laestgehouden Synodums generaels te onderhouden etc.

Is vanden selven broederen gevraecht, hoemen met Hendrick de Damascineerder sal handelen etc. Hier van en is niet sonderlincx besloten, maer is wtgestelt worden tot onser beyder Consistorien naeste tsaemenkomste.

Van Arnoldo Freialdenhoven saeke een eynde te maecken is oock tot op onse naestvolgende tsaemenkomste wtgestelt, ende verordineert datmen dan het ghene daer van gheschreven is in desen onsen boeck lesen soude.

Adi den 22 Junij anno 1572.

De teghenwoordige: Everaert van Heyst [enz.].
[Er is van deze vergadering verder niets aangeteekend.]

Adi den 29 ditto 1572.

De teghenwoordige: [enz.].

Besloten datmen dese weke met de biddaeg voortvaeren sal daer hier voren van besloten is.

Digitized by Google

Besloten datmen en donderdaege den derdden Julij naestkomende des naemiddachs ten 3 uren Consistorie extraordinaris houden sal, ende die vanden Cuelsschen Consistorie daerby roepen.

Adi den 3 Julij anno 1572.

De tegenwoordige: Petrus Pedius van Betbert, Jan Cnipraet, Philippus van Vuet vanden Cuelsschen Consistorien weghen; Everaert van Heyst, Adriaen van Coninexloo, Gillis de Schepper, Niclaes Karels, Jooris van Peen, Willem Baut, Jan de Roye, dese van onser Consistorien weghen.

Is besloten dat men den bitdach ende gemeynen vastendach, daer hier voren van verclaert ende tweemael besloten is, sal wtstellen te houden tot naer het Classicum Conventum dat nu den 7 deser maent gehouden sal werden, ende daerentusschen sullen de Ouderlingen oft yemandt anders die sy in haere plaetse sullen stellen, ommegaen van huyse tot huyse ende de broeders int particuliere vermaenen tot voorbereydinge des ghenen dat voors. is.

Item is besloten, dat Petrus Pedius voors. met sijn adiunct Jan de Roye sullen verschijnen van onser Consistorie wegen op de Classice tsaemenkomste tot Rangelraedt welck nu den 7 Julij sal gehouden werdden in dit jaer 1572.

Item is besloten datmen Jan Scheelkens, een monick vanden Augustine Clooster geweest zijnde ende van Muysen by Mechelen geboren, sijn kosten die hy hier inde herberge gedaen heeft ende dmaecsell sijnder kleederen sal betaelen, ende hem daertoe noch 4 daelders inden buydel gheven, om daer met nae Franckendael te trecken ende datmen hem eenen getuygenisbrieff sal met gheven.

Digitized by Google

Is besloten dat Everaert van Heyst met Jooris van Peen sullen aenspreken de huysvrouwe van Mertten Cuelens, om te vernemen wat sy vander saeken vande beloffte der dochteren Jaspars Baes met Moeykens sone weet te seghen etc.

Item dat Niclaes Caerels met Jaspar Baes sal aenspreken besondere persoonen, om wat gelts extraordinaris te collecteren tot behoeff vanden voors. Jan Scheelkens.

Adi den 13 ditto anno 1572.

De teghenwoordige: [enz.].

. . . . . .

. . . . . .

Adi den 20 ditto 1572.

De tegenwoordige: [enz.].

Everaert ende Niclaes voorst. sullen de Cuelssche Broederen aenspreken, hun vermaenende dat sy willen hun spoedigen met voortvaren met den voorgenomen bitdach ende vastdach, op dat wy dan oock mochten daer met aenhouen gelijck voren besloten is etc.

Adi den 27 Julij anno 1572.

De tegenwoordige: [enz.].

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Het es besloten by der ghementen datmen Jan de Roy gheven sal voor die bedienynghe, die hy ghedaen heift in alder vlieticheyt 6 daldres, ende dat tot der tijt toe dat

Digitized by Google

de casse der ghementen beter versien wort; als dan sal men beter voirsien, ende bidden hem dat hy voor dit mal pasiencie nemen, ende te contynueren in sijnder beroupynghe.

Adi den 3 Augusti 1572.

De teghenwoordige: Petrus Pedius, Everaert van Heyst, Adriaen van Conincxloo, Jooris van Peen, Willem Bout, Jan de Roye, Niclaes Carels.

Is besloten datmen sich bedincken sal tot en sondage naestkomende over de ghene die mochten bequaem zijn om te bedienen het Ampt der afgaenden Ouderlinghen ende Diaconen, volgens het besluyt gheschiedt den 28 Decembris anno 1571 hier voor gementioneert.

Is besloten dat Jan de Roye den Consistorialen broederen van Cuelen sal vermaenen van onse Consistoriale broederen by den hunnen te beroepen in een Consistorium, volghens den bescheedt daer van ghemaeckt tusschen beyde de voors. Consistoria, ende dat ten lancxsten en sondage naestkomende: Aenghesien het nu meer dan een maent is, dat wy haer by ons riepen volgens den voors. bescheede.

Adi den 9 Augusti anno 1572.

De teghenwoordige: [enz.].

Is besloten dat Niclaes Kaerels hier tot Cuelen onder de Boekbinders oft Boeckverkoopers sal vernemen naer een jongman van Emden gekomen, genaemt Cornelis Claessen, een boeckbinder sijns hantwerckx, die sijnen Ouderen ontgaen is etc. En dien gevonden hebbende, hem persuaderen wederom over Wesel naer Emden tot

Digitized by Google

sijnen Ouderen te willen trecken ende tot Wesel Joncker Willem Nivelt aen te spreken.

Is besloten dat Everaert van Heyst sal vernemen naer de moeder van Lincken, de dienstmaecht van Huybrecht van Coninckloo, om te weten, wat voor een goet getuygenisse men van haer vernemen kan etc.

Adriaen van Coninckloo sal vernemen naer Lincken de maecht van Huybrecht van Coninckloo etc.

Jooris van Peen ende Jan de Roye sullen aenspreken den pedagogus ofte Schoolmeester van de kinderen van Monsr. de Manssaert etc.

Is besloten datmen en dicendage naestkommende des naemiddachs ten 4 uren het Consistorie sal houden om sonderlinge te spreken van Cornelius Walrave oft eenigen anderen Dienaer des Woordts te ontbieden etc.

Adi den 12 ditto 1572.

De tegenwoordige: Petrus Pedius, Everaert van Heyst, Adriaen van Coninckloo, Niclaes Karels, Jooris van Peen, Willem Bout, Jan de Roye.

Petrus Pedius voorschreven heeft den Consistorialen broederen hier vooren genaemt beloefft ende toegheseyt volghens haerlieder begheeren, als dat hy met der eerster ghelegenheyt so haest moghelijck sal trecken by mijnen Heere mijn genadige Heere den Prince van Oraengien, Grave van Nassauwen etc. om sijner Vorstelijcker Genaden te dienen voor sijn Hoffpredicant op dusdanige naervolgende conditie, te weten dat hy int leger by sijne Vorstelijcke G^{e}. sal trecken om te versoecken oft hy met de ghaven hem van God gegeven dienstelijck kan wesen, ende oock om eenigen tijt lanck te versoeken oft sijne lichaemelijck swackheyt hem sal toelaeten sulcken dienst voors^{t} by

Digitized by Google

sijne V. G. te bedienen ende volbrengen. Het welcke indien Petrus sick selfs daer niet en konde onthouden midts sijner voors^r swacker naturen ofte eenige ander ongelegenheyt niet van weerden en sal wesen, tghene des hy ons hier voren beloefft heeft, ende sal moghen als dan vry ende vranck wederom by ons komen, alwaer hy ons broederen voorschreven seer willekom sal wesen om met alder eeren ende weerden wederom den kerckendienst by ons te bedienen etc.

Den 16 Augusti anno 1572.

De tegenwordige: Petrus Pedius [enz.].

Is besloten datmen van wegen deses Consistoriums sal schrijven aen mijn Heere, mijn Heere den Prince van Oraengien etc. ten faveure van Petrus Pedius voors. mentionerende van sijne bewillinge in den dienst sijner voors. Excellentie, volgens de conditien hier voren verhaelt etc.

Voorts oock datmen hem eenen affscheyt brieff sal metgheven mentie maeckende vande kennisse die het Consistorium vanden selven onsen Broeder heeft ende oock van sijnen leere, handelinge ende wandelinge dewijlen hy onder ons geweest ende verkeert heeft.

Is besloten datmen aen het Consistorium van Aken sal schrijven om eenigen Dienaer des Woordts, naemelijcken om Cornelius Walrave, ende so die niet te bekommen en waere, datmen hun sal bidden om Joannes Oostenraet oft Joannes Huyckelem voor eenen tijt geleent te hebben, ghelijck als voormaels.

Is besloten datmen dit den Consistorio vanden Ceulschen sal weten laeten, wanneer den voorseiden brieff geschreven ende naer Aken gesonden sal wesen etc.

Is noch besloten dat in tijden van noode ende wanneer gheen Dienaer des Woords inder Gemeynten teghenwoor-

Digitized by Google

dich en is, de houwelijcke proclamatie sal moghen geschieden in de kerckelijcke versamelinge (wanneer dat vanden Ouderlinck een Capittel wt der Heyligen Schrift gelesen ende de gemeyne gebeden gedaen wordt) vanden Ouderlingen ofte Diaconen, aengesien het een politicque saeke is etc.

Is besloten dat de gene die te spaede komen inde Consistorie, wanneer nae de gesette ure de klocke sulcke ure geslagen heeft ter naester omliggender prochie oft plaetse daer het Consistorium ghehouden wordt, sal al telcken verboert hebben ter boete tot behoeff der Aermen, eenen Albrs Cuels: Ende de gene die sonder gewichtige oirsaeke ghantsschelijcke wtblijven, sullen telcken verbueren (tot behoeff als voren) sesse Alb. Cuels, van welcke oirsaken ofte excusatien die broeders des Consistoriums oordeelen sullen etc.

Adriaen van Conincxloo is dese laeste versamelinge gantz wt den Consistorio bleven, heeft derhalven ten boete gegheven 6 Alb.

Den 31 Augusti 1572.

De tegenwoordige: [enz.]

Item is besloten dat Niclaes Karels ende Jan de Roye sullen aenspreken Dominicus Petitpas, om te versoeken oft hy onsen broeder Cornelius Walrave begheert te logeren ende in sijnen kost te nemen voor eenen tijt ende sulcx voor eenen behoirelijcken penninck sdaechs.

Everaert van Heyst sal aenspreken de huysvrouwe van Mr. Reinir de kleermacre van mijn Heere de Prince van Oraengien etc. ende oock haere moeder, aengesien sy begheeren inde Gemeynte wederom te komen tot den gehoore des Goddelijcken Woordts etc.

Is besloten te schrijven aende Kercke van Aken in

Digitized by Google

faveure van Hans Merttens, op dat men sijnder daer acht nemen wille ende tot 7 oft 8 daelders voor hem verstrecken, indien hy des van doene heeft, waer voor de Gemeynte alhier goet zijn sal ende sulcx van stonden aen wederom beschicken ende by faute van dien sal Adriaen Conincxloo goet zijn ende tghelt verschieten.

Is besloten datmen Adriaen van Conincxloo sal wederom gheven 21 Rx. brabants ende 17½ st., welck ghelt hy voor de Gemeynte verschoten heeft tot behoeff van Petrus Pedius, Dienaer des Woordts, als hy naer het Leger track in dienste van mijnen Heere, mijn Heere de Prince van Oraengien etc.

Adi den 7 Septembris anno 1572.

De teghenwordige: Cornelis Walrave, Everaert van Heyst, Jorge van Peen, Willem Bout, Jan de Roye.

. . . . . .

Cornelius Walrave sal vernemen naer Lincken de maerte [1]) van Huybrecht van Conincxloo etc.

Adi den 14 ditto.

De teghenwordige: Cornelius Walrave [enz.].

Is besloten dat Cornelius Walrave ende Jan de Roye sullen aenspreken Lincken de maerte van Huybrecht van Conincxloo om te vraeghen oft haer begheerte geweest is tot den ghehoor des Goddelicken Woordts etc.

Is besloten dat Everaert van Heist ende Jooris van Peen sullen aenspreken Mr. Herman etc. Curgin, om hem te vermaenen sich by der Gemeynten te laeten vinden etc.

---

1) D. i. dienstmaagd.

Digitized by Google

Adi den 21 ditto.

e teghenwoerdige: Cornelius Walrave [enz.].
[Van dese vergadering wordt niets medegedeeld.]

Aditto den 28 Septembris.

De teghenwoordige: Cornelius Walrave [enz.].

Is besloten dat Adriaen van Conincxloo ende Jan de Roye sullen aenspreken de Consistoriale broeders der kercken van Cuelen om hun te adverteren dat Jacop van Dist tapissier met sijn huysvrouwe ende haer moeder Mechelken by ons versocht hebben in onse predicatie te komen, aengesien dat by den broederen van Cuelen voors. gheen vermaninge geschiet, om te hooren wat sy daer op segghen ende toelaeten willen.

Besloten dat Everaert van Heyst ende Willem Bout sullen aenspreken Jan Castellain, om hem aen te segghen dat hy vande Consistoriaele broederen benoemt is wordden om tot een Ouderlinc der Gemeynte voorgedragen ende vercoren te worddene ende hem daertoe te persuaderen etc.

Dat sy oock desghelijcx Walraven Godschalck sullen aenspreken om hem oock van des Consistorie weghen te segghen dat hy benoemt is wordden tot den dienst des Diakenschaps etc.

Adi den 5 October anno 1572.

De teghenwoordige: Cornelius Walrave [enz.].

Naerdien dat Jan Castoleyn ende Walrave Godschalck door het vermaenen der Consistorien daer verschenen ende oock bewillicht hebben inden dienst die hier voren gementioneert is etc., so is besloten, datmen hare naemen der Ghemeynten voordraeghen sal, tot bewillinge ende beves-

Digitized by Google

tinge desselvighen diensten. Volghens desen salmen oock den naem van Everaert van Heyst ende Willem Bout voordraeghen (als voren) tot Ouderlinghen ende Niclaes Karels tot een Diaken. Desghelijcx oock den naem van Jaspar Ruts, wanneer hy vander missen tot Lipsich hier wederom kommen zij.

Is besloten datmen de propositie voort aen inden naem Gods ende tot opbouwinge zijnder kercken en Woensdaege des morghens ten 9 uren door sijn ghenaede aenvanghen ende beghinnen sal, met dese naervolgende persoonen, naemelick met Cornelius Walraeve die daer als een President sal zijn, met N. [1]) Schoolmeester vanden kinderen mijnes Heeren de Mansaert, Louwis de Febure, Jooris van Peen ende Johan de Roy.

Is besloten dat de Diaconen het huys op de alde mueren daer Berbel de Weduwe van Willem de Moelenslaegher in woont, met Maricken Deckers, sullen opsegghen de huyshuere aldaer betaelen ende Maricken voorst een ander kaemer ter woninge besorghen etc.

Adi den 12 ditto.

De teghenwoordige: Cornelius Walrave [enz.].

Is besloten dat Jan de Roye ende Adriaen voors. [van Conincxloo] de broeders vander Cuelsschen Consistorie sullen aensegghen van het toecommende Classicus conventus, te weten den tijt ende plaetse ende hunlieden voorts affvraegen hoe sij gedelibereert zijn aengaende haere predicatie wederom op te richten, om sommige van haeren broederen die by gebreke in onse versaemelingen begheeren te komen etc. Desghelijcx salmen de Walssche alhier oock weten laeten van de Classice versaemelinghe etc.

---

1) Oningevuld.

Digitized by Google

Oock den Cuelsschen broederen affvraeghen, oft sy gheen goede middel en hebben om Jorgius den Dienaer tot Winter te laeten weten van de Classice versaemelinge voors. etc.

Adi den 19 ditto.

De teghenwordige: Cornelius Walrave [enz.].

Is besloten dat Cornelius Walrave ende Everaert van Heist sullen omgaen van huyse te huyse ende de broeders vermaenen tot eernstiger tsaemenkomste vande predicatie ende tot sijne huysen daer toe te leenen de gene die de selve bequaem hebben etc.

Is besloten dat Niclaes Kaerels de huysvrouwe van Hendrik Bacx aenspreken sal om haer te vermaenen van datse gebreckkelijck is geweest so anden Aermen aelmissen den Diaconen te weigeren als inde predicatie te komen wanneer sy daer toe geroepen wordden is etc.

Is besloten dat Cornelius Walrave ende Niclaes Karels sullen aenspreken ende vermanen de huysvrouwe van Mr. Jacob Hesevelt.

Aditto den 26 Octobris 1572.

De tegenwoordige: Cornelius Walrave [enz.]

Van weghen der Cuelssche Consistorie de teghenwoordige: Jacob Kuiffler, Hendrich Medman, Petrus Pedius.

Is besloten dat de Diaconen sullen bystandt doen Geeraert schilder van Brussel tzij met leenen oft met gheven naer den noodt, gelegenheit der saeken ende tvermoghen etc.

Is besloten dat Cornelius Walrave ende Jan de Roye (als sijn adiunct) sullen verschijnen van onses Consistorium weghen in de Classice tsaemenkomste twelck nu

Digitized by Google

den [1]) Novembris sal ghehouden wordden tot Bortsut by Aken.

De Diaconen (naemelijck Niclaes Karels ende Walrave Godschalck) sullen omghaen om voor den Aermen extraordinaeris te collecteren tot der verreisinge etc.

Adi den 2en Novembris 1572.

De tegenwoordige: Cornelius Walrave [enz.].

Is besloten datmen de voornemste broederen van Cuelen sal aenspreken om voor de aerme die vertrecken moeten etc. eenige merckelijcke collecte te versaemelen etc. ende dat midts die Cuelssche broeders nu gheen Consistoriale broeders en hebben noch Consistorium en houden, het welckmen anders aen het selvighe versoecken soude.

Op datmen met der selvige collecte ende de ghene die de Diaconen aende vremdelingen sullen versoecken (gelijck sulcx int voorgaende Consistorium besloten is) die van Brussel in haeren noot nu oock mach bystandt doen.

Is besloten dat Everaert van Heist ende Willem Bout sullen aenspreken vander Gementen weghen Jasper Ruts, om hem te vermaenen tot sijnen dienst aen te nemen die hem van de ghemeinte weghen opgeleit is. [2])

Is besloten dat de Ouderlinghen elck in haer quaertier sullen omghaen om te collecteren het dienstghelt als voortijts voor de laestleden vervolghinge in swanck is geweest. Ende aengesien dat de Dienaeren des Woordts sint die tijt wt de Casse der Aermen betaelt zijn geweest, so salmen dese voors. collecte des dienstgelts oock inde selve Casse onder het ghelt der Aermen legghen.

---

1) Oningevuld.

2) In margine staat: „Midts Jasper Ruts vertreckt so heeft hy desen dienst niet aengenomen."

Digitized by Google

Adi den 9 Novembris 1572.

De teghenwoordige: Cornelius Walrave [enz.].

Is besloten datmen Cornelius Walrave onsen Dienaer des Woordts sijn affscheit sal bewilligen aenghesien wy hier inder Stadt Cuelen niet langher by een blijven en moghen etc., hem bedanckende vanden dienst die hy ons gedaen heeft gedurende den tijt van twee maenden oft daer omtrent, ende hem voor een vereeringe te gheven (boven zijn verteerde kosten) vijff daelders, hem biddende daermede willen te vreden te wesen, midts de benautheit des tijts ende den noodt der aermen etc.

Is besloten datmen Jan de Roy solt geven vj dalre voor sijnen getruwen dienst so er der gemeynten goetwillich und vil gedaen heeft ende noch doen sall in het scrijven der getuygenisse brieven etc.

Is besloten dat de Diaconen rekenschap sullen doen hoe eer hoe liever voor Adriaen van Conincxloo ende Jan de Roye, ende wat daer overich wesen mochte sullen sy den Diaconen van Vranckendael overgheven tot behoeff der Aermen aldaer, ende dat midts dat de meestendeel onser Aermen daer tot Vranckendal sullen henen trecken.

Is besloten op d'aengheven van eenige collecte te doen voor die aermen van Wesele, dat Adriaen van Conincxloo ende Niclaes Kaerels sullen aenspreken Anthoine Baclier om hem te bidden dat hy sich met Jacques Matteus wil laeten gebruycken om te collecteren eenige aelmoessen voor die voors. van Wesele.

Adi den 23 Novembris 1572 in Cuelen.

De teghenwoordige: Petrus Hazaert [enz.].

Is besloten datmen den 26 deser naestkommende houden sal den vastdach ende bidtdach die wy op heden den

Digitized by Google

23 ditto versoemt hebben door sommige oirsaecken. Voorts datmen oock de ander twee naestvolgende vastendaegen ende bidtdaegen houden sal, gelijck sulcx inde laeste Classice tsaemenkomste tot Bortsut verordineert is, so verre het God ende den bequamen tijt toelaet.

Adi den 7 Decembris 1572 in Cuelen.

De tegenwoordige: Everaert van Heist [enz., zonder P. Hazaert].

Is besloten datmen sal schrijven aende kercke van Franckendael ende voornemelicken aen Jaspar vander Heyden om te verwerven aen mijn Genadege Vrouwe mijn Vrouwe de Palsgravinne tot Heidelberch sekere tachentich daelders der Vrouwe van Leut etc. toekomende ende welcke 80 daelders sy den Aermen vrunden alhier tot Cuelen wesende in aelmoessen gegheven heeft, also breeder blijcken mach byden brieff van mijn vrouwe van Luyt voorst gesonden aen Niclaes Kaerels als aenden Diacon onser kercken. Ende sulcx op conditien dat als sy de selve penningen van haere Genaede voors. verkregen sullen hebben, het vierde deel daer van voor den aermen aldaer tot Vranckenthael sal wesen etc.

Adito den 21 Decembris 1572.

De teghenwoordige: Petrus Hazart, Everaert van Heist, Adriaen van Coninexloo [enz.].

Is besloten datmen den brieff hier voren gementioneert ende hier nae te boeck gecopiert sal senden naer Vranckenthal.

Digitized by Google

Aditto den 4 Januarij anno 1573.

De tegenwoordige: [zonder Hazaert].

Is besloten dat Everaert van Heist Jooris van Peen sal aenspreken hem seggende dat hy en sondaege naestkomende [zich] laet vinden int Consistorie om hem aldaer te bidden ende vermaenen dat hy het ampt des dyaconschaps wille voor eenen tijt helpen bedienen etc.

Is besloten dat Niclaes Karels ende Walrave Godschalck de Gesanten vanden Aermen wegen van Wesel van onsent wegen sullen aenseggen, dat wy voor dbeste ende tvoorderlijcste ingesien hebben dat sy selve met sommigen onser Diaconen inde luyden huisen die eenige macht hebben om te gheven sullen omghaen om sulcken behulp te collecteren als sy op ons begheerende zijn, opdat sy selffs den noodt te beter moghen te kennen gheven naer het inhoudt haeres generalen brieffs etc.

Is besloten datmen het Cuelssche Consistorium nu en sondaege naestkomende by het onse sal beroepen ende dat Jan de Roye A. v. C. [Adriaen van Coninexloo?] sal aensoecken om sijn huys daer toe te leenen ende hun dan met eenen sulcx aensegghen.

Aditto den 11 Januarij.

De tegenwoordige: Petrus Hazaert [enz.].

Van wegen des Cuelsschen Consistorie: Jan Knipraet, Jochem de Verwer, Mr. Hendrick Metman, Joannes Daelman.

Het is van Jooris van Peen gewillich aengenomen tghene dat op hém hier vooren begheert is wordden.

Is gevraecht vanden Consistorialen broederen van Cuelen hoemen handelen sal met sommige die (niet vanden gheringsten der kercken geweest zijnde) hun selven nu om des gevaers wille vande Gemeine vergaderinge affhouden

Digitized by Google

willen, oft ummers slechts by sulcke persoonen tsaemenkomen die sy best kennen ende betrouwen etc. ende sommige van dien die ghantsch by gheen Gemeinte komen willen, dan alleen begheeren wel predicatie te houden in haer eyghen huys ende alleen onder haer huysghesin. So vele de eerste belangt is om der swackheit wille ende vreesende argere voor eenen tijt lanck toeghelaeten naer discretie vande voors. Consistoriale broederen. So vele de tweede belangt en is gheenssins geraeden vonden noch toegelaeten, midts het een nieuwicheit waere ende van quade gevolgen sijn mochte.

Aditto den 11 voors. 1573.

Is besloten datmen van heden in 14 daegen naestkommende de Gemeine Discipline sal houden, ende dat de Broeders der Cuelssche Consistorien ons tot dien einde beroepen sullen; ende alsdan oock voort aldaer te handelen van het Avontmael des Heeren kortelinge ende ter geleghenster tijt te houden.

Is besloten datmen Petrus Hazaert dese naestvolgende weke sal gheven voor dat hy ons somwijlen dienstelick is, tot een vereeringe dry daelders.

Aditto den 18 Januarij 1572 [sic].

De tegenwoordige: [enz.; zonder Hazaert].

Besloten datmen tusschen dit ende en sondaege naestkommende sich sal bedencken, hoemen de Gemeinte alhier best sal byden anderen houden (nae ons vertreck) ende de selve met Dienaeren versorgen; tot dien einde sal Everaert van Heyst Jan Castellains rolle Jannen de Roye geven, om oock die naemen vanden dry rollen in eene te stellen.

Digitized by Google

Op desen voors. dach hebben Adriaen van Conincxloo ende Jan de Roye Niclaesen Kaerels vermaent sijn Rekeninge te doene ter eerster gelegentheit.

Op welcke vermaninge Niclaes voors. ende Walrave Godtschalck een Rekeninge hebben overghegeven, welcke beghint den 9en Novembris 72 ende eyndende den 11 Januarij 73, in welcker Rekeninge begrepen is ontf. te zijne seker Reste van een ander voorghaende Rekeninge van Niclaes Kaerels van sijnen ontfanck ende wtgeven geschiedt is inde laeste verstroinge der Gemeynte alhier: welcke Rekeninge by Adriaen van Conincxloo ende Janne de Roye oversien zijnde, is bevonden datsy meer ontf. dan wtgegheven hebben 50 alb. ende 11½ held.: breeder blijckende by de voors. Rekeninge, onderteekent van wegen ende by laste der Gemeynte by Adriaen van Conincxloo ende Jan de Roye.

Adi den 25 Januarij 1573.

De tegenwoordige: Petrus Pedius [enz.].

Is gevraecht wordden oft yemandt vanden Consistorialen broederen aengeseit wordde van wegen der ander Consistorie eenige dingen den opbou der selvige belangende, schuldich is het selvige den anderen Consistorialen broederen alle aen te segghen oft niet: is geandtwordt Jae. Ende aengesien dat Adriaen van Conincxloo hier inne ten deele gebreckelijck bevonden is wordden, so is hem volgens het voors. de pene opgeleit te geven (hoewel hy tselve nochtans sommige der broederen aengeseit hadde) seven stuivers. [1]) Ende opdat hier nae niemandt sich hier in en versoeme, so is dit by memorie hier gestelt ende daerbeneffens verordineert, dat wie in het extra-

---

1) Op den kant staat: „Adriaen heeft tselve betaelt."

Digitized by Google

ordinaris Consistorie oft inde versaemelinge der tween Consistorien te spaede naer de bestemde ure komt, sal schuldich zijn ter pene 3 alb. Cuels: ende wie gantsch wt blijft sonder nootsaekelicke oirsaeke, sal schuldich zijn 6 alb. Ende gebreckelick bevonden zijnde als Adriaen voorst. sal oock voor dobbel pene schuldich sijn 12 alb: alles tot behoeff der Aermen.

Dewijle men vermoeit [1]) dat de meeste deel der Consistoriale broederen dese naestkommende franckfoortsche vastenmisse van hier gantsschelicken vertrecken sullen, so heeft men goet gevonden dese naervolgende broederen te benoemen ende te vermaenen tot het Ampt des Ouderlinckschap: naemelijck Lowis de Febure ende Dominicus Petitpas, Ende dese naervolgende tot Diaconen, Gillis de Schepper ende Carel van Duinen. Dese (indien sy aengenomen werdden) sullen dienen met Jan Castellain Ouderlinck ende met Walrave Godschalck, Jooris van Peen, Diaconen, sodat sy also alles seven Consistoriale personen zijn ende blijven mogen, indien het God toelaet. Tegens en sondaege naestkomende salmen die van het Consistorie weghen voorbescheiden, om hunlieder sulcx als voorst. is voor te draegen.

Adi den 1 Februarij 1573.

De teghenwoordige: Everaert van Heist, Willem Bout, Niclaes Kaerels, Walraeve Godschalck, Jan Castellein, Jooris van Peen, Lowis le Febure, Jan de Roye.

Naerdien Floris Halewin versocht heeft aen sommige onser broederen om tot den ghehoor des Goddelicken woordts te moghen komen in onse versaemelinge, so is

---

1) D. i. vermoedt.

Digitized by Google

besloten datmen naer sijnen persoon, naer sijnen handel ende wandel ende getuygenisse vraegen sal; tselve sal verricht wordden door Jooris van Peen ende Niclaes Kaerels.

Naerdemael Francois van Laere doorgaens ende sonder ophouden aenhoudt om tot den gehoore des Goddelicken woordts alhier te komen, volghens het vertooghen sijnes getuygenis brieff metgebrocht vander kercke van Francfoort, ende datmen nochtans des niet tegenstaende eenich quaet vermoeden van sijnen persoon heeft, ende dat men (hoewel de kercke van Francfoort voors. hem getuygenis gheven) vreeset door het aengeven van sommige broederen, so is besloten als voren datmen breeder naer sijnen persoon vernemen sal aende kercke van Francfort voors. Hetwelck Walrave Godschalck met Niclaes Kaerels aengenomen hebben te doene van onser kercke weghen, maer oock datmen Francois voors. tusschen middeler tijt sal aenspreken ende hem vraegen oft hy noch eenigen tijt denckt hier te blijven etc. ende so sulcx niet en is, salmen hem niet voorder openbaeren, ende indien jae, so salmen hem ten besten troosten datmen kan tot datmen van sijnen persoon meerder sekerheit heeft.

Is besloten dat Jan Castellein sal vernemen naer het joncxste kint van Hans van Laere om te weten oft het gedoopt is oft niet.

Dat Niclaes Kaerels ende Jan de Roye sullen aenspreken Jaspar Sonnemans, hem vermaenende van de argernisse beghaen inder Gemeynte door het bewilligen der affvallicheit sijnes soons Hans Sonnemans ende dit voor de tweedemael, want Niclaes voors. heeft eens alleen vermaent.

Lowis le Febure voors. heeft bewillicht sich te laeten gebruycken tot den dienste der kercke, naemelijck des Ouderlincxschap . . . . . .

Digitized by Google

Adi den 8 Februarij 1573.

De teghenwordige: Petrus Pedius [enz.].

Is besloten dat Walrave Godschalck ende Jan Castellein sullen aenspreken Jan van Laer om hem noch voorder te vraeghen naer Floris Halewijn voors. om beter sekerheit van hem te vercrijgen etc.

Dominicus Petitpas heeft den dienst die hier voren op hem begheert was affgeseit, om oirsaeken dat hy niet versekert en is te blijven, ende oock indien hy bleve dat hy sich wilt byden Inwoonderen ofte Borgeren deser Stadt Cuelen inde Gemeinte begheven. Midts dan dat Dominicus Petitpas hier inne (als geseit is) fautich is ende dat Gillis de Schepper om seker oirsaeken niet dienen en kan, so is verordineert datmen sal blijven byde verkiesinge van eenen Ouderlinck, naemelijck Lodewick le Febure ende van twee Diaconen, Jooris van Peen ende Kaerel van Dunen, welcke dienen sullen met Walrave Godschalck; die oock den last op sich genomen heeft van te schrijven in plaetse van Jan de Roye wat daer inder Gemeynte mach te schrijven vallen etc.; doch by provisie.

Is besloten datmen het Nachtmael des Heeren van en sondaege naestkomende ende inde weke daer nae sal houden, ende de voorgaende predicatien der voorbereidinge salmen dese weke te voren doen.

Adi den 15 ditto 1573.

De teghenwoordige [enz.].

Adi den 22 ditto.

De tegenwoordige: Petrus Hazaert, Adriaen van Coninckloo [enz.].

Is besloten dat Walrave Godschalck ende Jooris van

Digitized by Google

Peen sullen vermaenen van weghen des Consistoriums Niclaesen Kaerels ende Gillis de Schepper met malcanderen te vereenighen vanden twist, die tusschen hun beiden is.

Is besloten dat Jan de Roye het Cuelssche Consistorium teghens en sondaege naestkomende by het onse sal beroepen.

Adi den 1 Meerte 1573 in Cuelen.

De teghenwordige van onses Consistoriums wegen: Adriaen van Conincxloo [1]) [enz.].

Van weghen des Cuelsschen: Petrus Pedius [enz.].

Is besloten op de voorghaende begheerte van Floris Halewin, datmen hem tot de eerste predicatie die daer geschieden sal, roepe.

. . . . . .

. . . . . .

De teghenwoordige boeck, tsaemen met de papieren ende brieven int sacxken wesende ende oock den silveren kercken seghel met het silveren pitssier, [2]) is by Jan de Roye inde teghenwoordicheit der broederen voors. overgelevert in handen van Walrave Godtschalck voors.

Is besloten dat indien God de genaede niet en ghave van hier een Christelicke ghereformeerde Gemeynte te moghen oft konnen behouden, datmen alsdan desen teghenwoordigen Consistoriboeck met de voors. papieren, brieven, den silveren segel ende pitsier etc. sal schicken op Franckenthal, tselve aen het Consistorie der Gemeinte aldaer addresseren om tselve te bewaeren tot der tijt dat de Heere

---

1) Dit is het laatste dat Adriaen van Conincxloo voorkomt.

2) Het woord „pitsier" wordt in de acten der Keulsche klasse te Bedbur van 3 Maart 1572, art. 18, gespeld: „putsier," en er wordt tot opheldering bijgevoegd: „oft een kleynen seghel."

Digitized by Google

genade mocht gheven om tot Cuelen wederom een Nederlandtsche Gemeinte vande Duitsche spraeke op te richten.

Is besloten dat Walrave Godschalck sal verschijnen van weghen des Consistoriums opde Classicke versaemelinge die nu den 4 Meerte 1573 ghehouden sal wordden tot Bedbur.

Is besloten datmen der Classen voors. onse onschult sal doen van het wtblijven, gheschiedt inde laestvoorleden Classice versaemelinge; de oirsaeke waerom sal onse broeder Walrave voors. breeder voorgheven konnen.

Adi ten jaere ende daege voors.

Is besloten datmen oock der voors. Classicke versaemelinge sal voordraegen ende van hun begheeren, datse willen toelaeten dat Petrus Pedius mach ontslaegen wesen vanden dienst der kercke van Nuys ende alleenelick beyde den Ghemeinten van Cuelen dienstelick wesen, te weten den inheimesschen ende den vremden, aengesien dat hy meer dan genoech te doene heefft aenden selven tween Gemeenten, ende oock midts dat de vremde voorschr. niet machtich genoech en sijn nu ter tijt eenen Dienaer des Woordts op haer eyghen onkosten alleen te onderhouden.

Adi 28 Martii 1573. In cuelen.

De teghenwoordighe: Petrus Pedius [enz.].

Is besloten dat Jan Kestelin zal vermanen Jan van Laer dat hi zijn jonste kint wyl laten doopen of dat hi ghewichtighe oorsaken voorwenden zal waer omme dat hyt is latene. [1])

---

1) Lees: „latende."

Digitized by Google

Is besloten datmen volghende het gheordineerde by de classensche convente, datmen de twe vastendaghen houden soude; zoo zullen wy hier de zelve houden: zullen namelijc op den 29en Martij ende 5en April; ende in alzo verre als men door faute van huysen gheen orden houden mochte van prediken, zoo is gheordineert datmen alsdanne op den 5en Aprilis in ettelijcke huysen versamelen zal met een cleen partie volcx ende datmen daer te samen God bidde ende een capitel lesen zal ende alzo den dach offere in vasten ende ghebeden.

Adi 3en aprilis anno 1573. In cuelen.

De teghenwoordighe van onsen Consistoriums weghe: Petrus pedius [enz.].

Is besloten dat Jan van Laer een tijd van der gemeynscap der predicatien afghehouden wert ende dat hi van Lodewijck de Fefre ende Walrave vermaent wert hem tot beteringhe te gheiven, ende zoo verre zin faute openbaert wert, dat hi het zelve openbaerlijc beteren zal; dies niet, dat hi het zelve beteren zal voor den ghenen diet openbaer is. Het welcke faute is dat hi zin kint in zin huus van eenen mispape heeft laten doopen.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Is beraetslaeghet datmen ten naesten zal beraetslaeghen om der leere des catecismi int werck te stellen, hoe datmen zelve best ende gheleghens aenvanghen zoude ende wat tijd het zelve best dienen zoude.

. . . . . .

. . . . . .

Digitized by Google

Adi 11en aprilis anno 1573. In cuelen.

De teghenwoordighe van onses consistorium weghe: Petrus Pedius [enz.].

Is beslooten dat wy also verre als ons eenighe middel moghelijc is, dat wy alle middelen ghebruycken om eenen menistre te crijghen om onser kercke hier vooren te staene ende dat wy daer toe middelen ghebruycken zullen zoo haest als het moghelijc is.

Is beslooten op het aenhouden van Doctoor Rosenberch om by de predicatie te commen, zoo is gheordineert dat men den voorn. van nu voort aen sal by roepen; want van den zelven en hebben wy niet connen vernemen om hem tzelve te onthouden.

Adi 1en maij 1573. In cuelen.

De teghenwoordighe: [zonder Pedius].

Is besloten datmen den voorn. ghescreven middel die wy goet ghevonden hebben dat tot den bau hier vander kercke eenen dienaer te beroepen [1]), zoo ist goet aenghesien dat den brief die ghescr. is den 30en passato ghesonden wert aen M. Cornelis Walrave om met hem te beraetslaghen of wy hem voor onsen dienaer souden connen aennemen ende versoucken of hi ons dienen wylle.

Adi 17en maij anno 1573. In cuelen.

De teghenwoordighe van onses Consistoriums weghe: Cornelis Walrave [enz.].

Is besloten datmen op het aenhouden van Jan van Hecke om by te commen alsmen predicatie doen zal, dat

1) Er ontbreekt veel aan den bouw van deze volzinnen.

Digitized by Google

hy van nu voortaen gheroepen wert wye [1]) een ander Lidtmaet der kercke.

Adi 24 maij anno 1573. In cuelen.

De teghenwoordighe . . . : Cornelis Walrave [enz.].

Adi 31 maij anno 1573. In cuelen.

De teghenwoordighe . . . : Cornelis Walrave [enz.].

. . . . . .

. . . . . .

Is besloten dat voor nu voor dan alle weke eens alle het aenghenomen gelt van der armen weghe in een bouck bysonders ghescr. zal werden ende datmen alle weke eenen van de diakenen ordeneren zal die het zelve arme gelt naer den noot zullen dispensieren daer het behoefvelijc ghevonden wert.

Is beslooten dat Carle van Tuyne zal diligentie doen om te spreken met de marte [2]) van Pieter Lenel die nu presentelijc wonachtych is ten huyse van Jan Gordin ende datmen ooc van nu voort de zelve zal by roepen ende zorghe over de zelve draghen om huer te troosten ende te vermanen datse huer bestandich draghen wylle.

Is beslooten datmen met den eersten dat moghelijc is ende dat bequaem weisen zal, de ouderlinghen ende diaken bevestighen zal volghens de ordeninghe der kercke.

Is beslooten datmen de huysvr. van Henderyck Back roepen zal ende datse ghevraecht wert hoe datse huer kinderen heeft laten doopen ende huer voorhouden datse neerstich wyl by commen ofte anders datmen oorsake

---

1) Wye = als.

2) Marte, maerte = dienstmaagd.

Digitized by Google

hebben zal huer achter te laten. Het zelve zal Walrave [Godschalck] verrichten.

Is besloten dat Jan Kestelin zal aenspreken Leintgin de marte van Jeronimus in de [1]) zone en huer vraghen ofse niet gheroepen en is van de cuelsche kercke ende ooc of den zelven zone van Jeronimus gheroepen is, ende zoo zy niet gheroepen en zin, hun afvraghen of zi begheren van nu voort aen gheroepen te werden.

Is besloten dat Lodewyck de Febre zal van nu voort aen Jan van Laer roepen ende dat men zin schult bekenninghe zal laten wtstaen tot eenen tijt ofmen breders zoude connen vernemen.

Is besloten datmen de kercke van de kuelsche spraeke zal presenteren voor den dienst die ons Petrus Pedius gedient heeft alsulcke penninghen als die van Nuys het voorleiden quaertier jaers betaelt hebben ende hun bidden datse hun verclaren wyllen, wye wy tselve zullen toegheven tzij Petrus ofte hun; want wy in gheen ander meeninghe gheweest hebben dan tzelve Petrus toe te schicken.

Adi 7^{en} Junij 1573. In cuelen.

De teghenwoordighe . . . : Cornelis Walrave [enz.].

Is besloten dat Walrave zal aenspreken de huysvr. van Quater bras ende huer vermanen datse zoude wyllen aenspreken de wed^{e}. Jonghelincx ende van huer vernemen wat religie datse houdt ende ooc aen huer vernemen ofse huer tot het ghehoort des woorts wyl begheiven.

---

1) Er schijnt te staan met eene verkorting: „verlornes."

Digitized by Google

Adi 14en Junij 1573. In cuelen.

De teghenwoordighe . . . : Cornelis Walrave [enz.].

Is beslooten dat Cornelis Walrave ende Walrave [Godschalck] zullen aenspreken den man die met Quatre bras wont om van hem te vernemen hoe hi in den stant der religie staet ende hem vermanen tot der bycomptst eende also van hem vernemen alle gheleghentheit.

Is beslooten datmen van nu voort aen zal ghebruycken het voormiddach sondaechs twee vermaninghe ghedaen wert ende datmen sondaechs na den middach ten twee uren zal consistorie houden ende wye niet te 2 uren daer verschijnt ter plaetse daert ghehouden wert, zal boeten tot behoef van den armen 2 wijspennighen.

Is besloten dat Jan Kestelin zal aenspreken de huysvr. van Daneel de Lommele ende huer vraegen ofse begheert nu by te commen ende ofse begheert eens onsen dienaer des woorts te hooren, want huer oorsake was den laesten mael datse seyde datse Petrus Pedius niet en conde verstaen, door dien dat hy zo hooghe sprack.

Is beslooten datmen door Joris van Pene ende Lodewijck de Fefre zal aenbieden zes daelders voor alsulcke dienst als de nederlantsche gemeynte ghedaen is gheweest van den dienaer des woorts tot Cuelen van hun ghemeynte gheleent in de zelve plaetse dat die van Nuys den zelven eenen tijt gheleent was somwijlen ende van ons gebruyckt ongheveerlijc vier maenden, ende in alzo verre als die van der cuelsche spraeke ende ghemeynte niet te vreden zin met alzulcke presentatie, van de zelve voors. ghedaen, datse zullen wyllen verclaren wat men hun toelegghen zal.

Digitized by Google

Adi 21en Junij 1573. In cuelen.

De teghenwoordighe: . . . . Cornelis Walrave [enz.].

Is beslooten dat Jan Kestelin zal vermanen Tanniere-kins de wede. wilent Gerardt den schilder ende huer aenseghghen datse huer wyl eerlijc draghen ende huer onthouden van het gheselscap van ander luyden die wt der ghemeynte zin ende daer ander broederen hun der in argheren; want anders en connen de broederen niet consenteren tot der byeencompste, datse huer daer van tzelve gheselscap apsenteren wylle.

Adi 28en Junij 1573. In cuelen.

De teghenwoordighe: . . . . Cornelis Walrave [enz.].

Is besloten door dien datter ettelijcke disputatien ghevallen zijn op dat poinct in der ordinantie ghemaeckt int jaer 1571 op den 5 ende 12 Augusty van der ordinarij dienaers, zoo dat partie elcanderen niet wel hebben connen verghelijcken, zo ist verordineert datmen de zelve beslooten artikelen overgheven zal ten eersten classensche synodum met yder zin annotatie op der marghe daer by ghestelt, ende yder verdraecht hem in alzulcke ordinantie als van den naesten synodi gheordineert zal werden. [1])

Is besloten dat Walrave Godschalck reysen zal met Cornelis Walrave op het naest commende Classensche sinodi dat versamelt werdt op den 7en Julius eerst commende 1573.

---

1) Op den kant is nevens dit artikel in rooden inkt bijgeschreven: „Wat hier af besloten sij, dat besiet in actis synodalibus anno 1573 tot Bierkensdorp 4 Julij, articulo 18."

Digitized by Google

Ady 5en Julyus 1573. In cuelen.

De teghenwoordighe: . . . . Cornelis Walrave [enz.].

Is besloten op het aenhouden van Jaspar Sonneman om zinen dienaer met hem te moghen bringhen in de vermaninghe, zoo ist ghevonden ende beslooten datmen hem tzelve toelaten zal ende hem van nu voort aen tot de vermaninghe te roepen.

Is beslooten datmen voorgheiven sal op het classensche synodi, dat die van de synodi ymaent ordeneren wyllen tot Dusseldorp ende Essen te reysen om te versoucken ofmen aldaer niet een ghemeynte Christi soude connen aenrechten.

Is beslooten datmen voorgheiven sal op het classensche sinodi dat van nu voort aen, als yemant daer op het synodi eyt[1]) vooren gheiven wylle, dat hi ofte de ghemeynte die zulcx vooren gheiven wylle al by ghescrifte vervaten sullen ende het ghene datse niet by ghescrifte connen ofte wyllen verclaren, datmen den ghenen die zulcx aengheiven wylle, al sircostantiën alle verbalijck voordraghen zal ende daer naer eerst in ghenerale wtspreken; want hen dinckt noodich ende iust [het] zelve ghedaen te weisen, ende hoemen met [het] zelve dat hi vooren ghegheven [heeft], best handelen zal, door dien dat hi het zelve veel beter heeft connen bedincken dan eenen die het maer vrempt op en compt.

Is beslooten dat men een forme hun op het classensche synodi voor stellen zal ende datmen een maniere volghen wyl int wtscrijven ghelijc het een apointement maken ware ende datmen de credenzbrieven formieren zoude ghelijck den ghecommitteerden quame van weghe van het gansche gheslachte of vrienscap ende dat al de vrinden hun in sijner daet verdragen.

---

1) D. i. yet = iet, ieta.

Digitized by Google

Adi 19en Julius 1573. In cuelen.

De teghenwoordighe: . . . . Cornelis Walrave [enz.].

Is beslooten dat Walrave Godschalck aenspreke de huysvr. van Quatre bras ende huer vermane datse zoude wyllen huer maecht laten by ter predicatie commen.

Is beslooten datmen van nu voort aen de huysvr. van Franchoys van Laere zal byroepen in de predicatie.

Is besloten datmen van nu voort aen roepen zal de wede. Jonghelincx totter bycoompste.

Adi 26en Julius anno 1573. In cuelen.

De tegenwoordighe: . . . . Cornelis Walrave [enz.].

Is beslooten dat Cornelis Walrave ende Jooris van Peyne zullen ghaen in ettelijcke huysen ende hen vermanen dat hun de broederen zoude believen beter te voeghen tot der vermaninghe te commen ende hun verclaren ofse niet en willen commen.

. . . . . .

. . . . . .

Adi 2en augusty anno 1573. In cuelen.

De teghenwoordighe: . . . . Cornelis Walrave [enz.].

Is beslooten dat Cornelis Walrave reysen zal tot Essen ten eersten dat moghelijc wert, om aldaer te executeren het laest [1]) hem op gheleydt by den laeste sinodi om aldaer te versoucken om een kercke Cristi op te bouwen.

Is beslooten dat Jan Kestelin zal aenspreken den tapitsier van M. van Hoorne ende hem presenteren in

---

1) D. i. den last.

Digitized by Google

also verre al de zelve de predicatie des goddelijcken woorts begheert, dat die van der kercke hun dienaer huer te goede laten wyllen alst huer believen zal ende te passe commen zal.

Is beslooten dat Joris van Peene zal voorderen het testament van Tannierekin de wede. van Gerardt de schilder, om het zelve te laten bewaren by der gemeynte tot ander stont, dat de kercke betaelt wert van de penninghen die den zelven Gt. heeft gheleent gheweest in sijnen wttersten noot.

Adi 16en Augusti anno 1573. In cuelen.

De teghenwoordighe: . . . . Cornelis Walrave [enz.].

Is beslooten dat Walrave zal aenspreken Henderijck Metman om van hem te voorderen de artikelen die laest beslooten waren int classensche sinodi.

Is beslooten, dat Lodewijck de Fefre zal aenspreken Lucas Monick om aen hem te vernemen hoe hi staet aen der religioens sake ende ooc hem vermanen tot der byeencompste.

Adi 30en Augusty 1573. In cuelen.

De teghenwoordighe: . . . . Cornelis Walrave [enz.].

Item op den 21en augusti hebben wy ontfanghen een brief van der kercke van Antwerpen, die welcke kercke zeer benoot zin van armen, ende zoo is beslooten datmen den zelven brief die van der cuelscher kercke presenteren ende hun vermanen datse hun extreme debvoir doen om hun te behulpsaem te weisen, ende ooc desghelijc datmen den brief ofte de copie zenden zal naer Dousburch zenden op dat de broederen aldaer hun debvoir doen.

Digitized by Google

Adi 11en October 1573. In cuelen.

De teghenwoordighe: . . . . Cornelis Walrave [enz.].

Item wy hebben ontfanghen van die van der kuelsche spraeke eenen brief aen hun gheschickt by eenen glasermaker van Betburch daer ons van de selve kercke ghebeiden was den zelven bystant te doene, daer wy toeghedaen hebben vijf daelders tot zin reyse, doe hi met der gansche familie trock naer Sieghen.

Adi 18en octobris anno 1573. In cuelen.

De teghenwoordighe: . . . . Cornelis Walrave [enz.].

Is beslooten dat men de acquitte van Nicolaes Carels ende Gielis de scepper zal zenden naer Franckentael op dat Nicolaes Carel de selve onderteikenen wylle op dat al dat voorst. is vergheten is.

Item wy hebben bevolen die van der kercke van der walsche sprake datse hun wyllen bevlietighen twee arme kinderen gade te slaen ons gherecommandeert door M vr. Dort [?].

Adi 25en octobris anno 1573. In cuelen.

De teghenwoordighe: . . . . Cornelis Walrave [enz.].

Adi 8en novembris anno 1573. In cuelen.

De teghenwoordighe: . . . . Cornelis Walrave [enz.].

Is beslooten dat Cornelis Walrave ende Gillis de scepper zullen aenspreken den dienaer van M vr. van Luyt [?] om den zelven te vermanen tot bystandicheyt inder religie ende oock hem te bevraghen oft niet moghelijc en ware datmen danne hem persuadeerde om het huis te ghebruycken tot het vermanen der predick. daer in te houden.

Digitized by Google

Adi 15 novembris anno 1573. In cuelen.

De teghenwoordighe: . . . . Cornelis Walrave [enz.].

Is beslooten datmen Goris van Pene zal gheiven een attestatie brief om met den zelven op Betburch te reysen om aldaer inder eede ghegheven te werden.

Item wy hebben op desen voorsc. voor ons gheroepen om dienaers te werden namelijc Domenicus Petipas ende Gillis de scepper als ouderlinghen ende m^{r}. Leynaert Hoese als diaken; het welcke Gillis de scepper ende meester Leynaert hebben tzelve ampt aenghenomen; de anderen zinde wtghestelt noch acht daghen.

Adi 22^{en} novembris anno 1573. In cuelen.

De teghenwoordighe: . . . . Cornelis Walrave [enz.].

Adi 29^{en} novembris anno 1573. In cuelen.

De teghenwoordighe: . . . . Cornelis Walrave [enz.].

Item op deisen heeft Jan van Laer met zin huysvr. verscheenen ende heeft met zin huysvr. bekent voor den consistorio dat hem met zin huysvr. leedt is dat hy zin kint met der papisten doop heeft laten doopen, ende door dien dat niet wieders bekent is gheweest zoo ist allene voor den consistorio gheschiet.

. . . . . .

. . . . . .

Adi 6^{en} decembris anno 1573. In cuelen.

De teghenwoordighe: . . . . Cornelis Walrave [enz.].

Is beslooten datmen scrijven zal tot Wesel aen Jan Bar-

Digitized by Google

lecom ende ooc aen Pls Erkellenbout om hun tsamen te bidden of het niet moghelijc en ware twee jonghens diè der passementerie connen daer by hun ofte by eenighe andere broederen conde besteiden; want het zelve te goeder luyden weesen sin; ofte emmers datmen conde een van de zelve daer besteiden; want ons aen den jonghen seere gheleghen is; want de moeder is met den jonghen beladen, ende wy bidden dat zelve van weghe der kercke alhier.

Adi 13en decembris anno 1573. In cuelen

De teghenwoordighe: . . . . Cornelis Walrave [enz.].

Is beslooten datmen van nu voort voorderen zal tot het ghehoor van Godes woort ten eersten den borghemester van der Elburch ende ooc de zuster van Pieter Reijers mit hueren sone.

Up desen is der dissipline ghehouden ende ons en is niet voorcommen ende beslooten dat men van nu voort zal van maende te maende ghehouden werden, ende ooc is verordineert datse zal ghehouden werden op alzulcke wijse alsmen voormaels ghedaen heeft, te weten dat yder inbringhe het gheine dat hi op eenen ander dienaer ghesien heeft al ist oock dat hi hem int selve niet vermaent heeft of ten waren sonden daer men den regel Christi te buyten ghinghe, zo zalmen die eerst vermanen alzo het noodich ende betamelijc is.

Adi 27en decembris anno 1573. In cuelen.

De teghenwoordighe: . . . . [zonder Corn. Walrave].

Digitized by Google

Adi 5en Januarij anno 1574. In cuelen.

De teghenwoordighe [als boven].

Is beslooten datmen scrijven sal aen Gillis de scepper, die nu presentelijc te Weisel is, om hem te vermanen dat hi van daer niet commen en wylle hi en heeft bescheet van Jan Barlecom ende Pls Erkellenbout van de twee kinderen daer van datmen hun ghescr. heeft ende ooc hun bidden dat hun extreme debvoir doen.

. . . . . .

. . . . . .

Adi 10en Januarij anno 1574. In cuelen.

De teghenwoordighe [als boven].

Is beslooten op het versouck van Leynaert van Aken, datmen hem aensegghen sal dat het niet moghelijc en is, datmen zin begherte niet wel can naercommen, maer dat hi die van Aken aenspreken zal, door dien dat hi van Aken gheboortych is ende ooc aldaer in de kercke is.

Adi 31en Januarij anno 1574. In cuelen.

De teghenwoordighe: . . . . Cornelis Walrave [enz.].

Is beslooten datmen die van der walsche ghemeynte op den naestcommende sondaghe by ons roepen zal, ende het zelve zal gheschieden door Joris van Peine ende het huys bestelt door Lodewijck de Fefre.

. . . . . .

. . . . . .

Digitized by Google

Adi 7en februarij anno 1574. In cuelen.

De teghenwoordighe: . . . . Cornelis Walrave [enz.].

. . . . . .

. . . . . .

Is beslooten dat Cornelis Walrave zal aenspreken Jan Kestelin om hem te vragen off hi zoude wyllen aen neimen de docter [sic] van Pieter de Zee tot zin maecht, de zuster van de maecht M. Sebastiaen Matte [1]) menister tot Francfoort ende datmen den zelven ooc met den eersten zal scrijven alle gheleghenth. wat wy met het zelve kint ghedaen hebben.

Is beslooten datmen op sondaghe eerstcommende bidtdach ende vastendach houden zullen ende datmen de personen in 3 quartieren deelen zal.

Is beslooten dat Cornelis Walrave ende Jaspart Baes zullen aenspreken Jan vande Gate ende hem vermanen tot het ghehoor des woorts te commen.

Adi 20en februarij anno 1574. In cuelen.

De teghenwoordighe: . . . . Cornelis Walrave [enz.].

Is beslooten dat Cornelis Walrave ende Jaspart sullen aenspreken Jaspart Sonneman ende hem vermanen ende straffen van zin drincken ende spelen; want hy een groote ergernisse geeft ende sonderlinghe zinen huysghesinne.

. . . . . .

. . . . . .

Gillis de scepper zal aenspreken Jan Kestelin om van hem te verneimen of hi eenen brief ghescr. heeft naer

---

1) Zie van hem mijn stukje: „De Hervormde vlugtelingen van Yperen in Engeland" enz., in de *Bijdragen tot de oudheidk. en gesch., inz. van Zeeuwsch-Vlaand.*, d. II, blz. 286—288.

Digitized by Google

Brusel ende ettelijcke redenen daer in vervaet die niet behoorelijc en zin ende ooc ten wat tijde den zelven ghescr. heeft gheweest op datmen de gheene die daer op spreken, mach voldoen.

[Jan Saselet vermaand wegens onbehoorlijk spelen.]

. . . . . .

Adi 28^{en} februarij anno 1574. In cuelen.

De teghenwoordighe: . . . . Cornelis Walrave [enz.].

Is beslooten datmen aen der kercke van Weysel sal scrijven ende hun veradverteren hoe dat de walsche kercke hier een collecte ghedaen hebben ende meest alle aenghesproken van der nederlansche zoo wel als van hun sprake ende hebben de zelve collecte ghesonden aen der walsche ghemeynte van Weisel ende hebben creghen van M Vrauwe van Gor 25 daelders: de zelve en is niet ghewoone het haere appart te gheiven, maer zoo wel voor de kercke als voor de ander.

Is beslooten datmen Jan de Weerdt aenspreken zal ende hem vermanen dat hi de doopers aenspreekt om zin sake wt twystinghe te bringhen, naerdien dat hi wel weet dat hi wel broeders heeft die alzulcx wel hadden connen wtrechten, zonder sulcke argenisse te gheiven onder de zelve dopers.

. . . . . .

. . . . . .

Is beslooten dat Jan Kestelin aenspreken Doctor Rosenberghe om hem te vermanen tot het stuer [1]) van den dienaer.

Is beslooten datmen eenen verordineren zal die naer Heydelberghe reysen zal om aldaer van den amman van Keysers Louter bescheet te hebben.

---

1) het Hoogd. *Steuer, onderhoud.*

Digitized by Google

Is beslooten dat Carel van Tuyne met Jaspart Baes zullen gaen ten huyse van Gillis de molder ende hem vermanen ende helpen dat zi hun cappiton[1]) wt de varwe crijghen moghen.

Is beslooten dat meester Cornelis Walrave ende Leynaert Hoese sullen trecken op het zinodi dat ghehalten wert te Betburch op den 3en martij anno 1574 ende Walrave [Godschalck] zal hun credentzbrieven scrijven met de vraghen daer by.

Adi 7 martij anno 1574. In cuelen.

De teghenwoordighe: [zonder Cornelis Walrave].

Is beslooten dat Gillis de scepper ende Walrave zullen de Walen het huys van den passementier wijsen dat [daer?] het kint wont dat ons van M. Vr. Doore bevolen is.

Is beslooten dat Gillis de scepper ende Leynaert Hoese zullen aenspreken Lodewijck de Fevre om van hem te voorderen den stuer[2]) van Pauwels zijnen meester ende met eenen hem vermanen te verghelijcken[3]) met Walrave.

Adi 17 martij anno 1574. In cuelen.

De teghenwoordighe: [zonder Cs. Walrave].

Is beslooten dat Gillis de scepper reysen zal op Heydelberghe ende datmen hem eenen credentzbrief meide gheiven zal om te bewijsen dat hi by laste ende autoriteyt van der kerke comt.

Adi 21 aprilis anno 1574. In cuelen.

De teghenwoordighe: [zonder Cs. Walrave].

Is beslooten datmen scrijven zal aen Cornelis Walrave

---

1) D. i. grove zijde. 2) Zie bl. 64. 3) D. i. zich verzoenen.

Digitized by Google

op dat hi ons wyl commen besoucken ende ons commen dienen voor een tijd opdat wy met hem beraetslaghen ons saken conpeterende.

Is beslooten datmen scrijven zal aen mons. Levendale om hem te bidden zin extreme debvoir te wyllen doene in de sake tousierende [1]) aen mijn ghenadisste vr. mijn vr. de palzgravinne ende ons van tzelve te adviseren ende het ghehandelde te laten weiten.

Adi 9en maij anno 1574. In cuelen.

De teghenwoordighe: [zonder Cs. Walrave].

Is beslooten dat Gillis de scepper ende Walrave zullen gaen ten huyse van mijn vr. van Luydt ende huer bidden datse zoude wyllen een brieffken van recommandatie scrijven laten aen mons. de Levendale, om hem te bidden dat hy zijn extreme debvoir doen wylle om van der saeke een ende te maken competerende die viermael twintich daelders.

Is beslooten datmen door Henderijck Metman zal assisteren de huysvr. van Joris, den booden dienaer, ende hem bidden dat hi huer niet verclaren zal dat der assistentie van der kercken weghe comt, maer huer segghe dat van vrienden comt.

Adi 6en Junij anno 1574. In cuelen.

De teghenwoordighe: . . . Cornelius Walrave [enz.].

Adi 27en Junij anno 1574. In cuelen.

De teghenwoordighe: . . . Cornelius Walrave [enz.].

Is beslooten datmen een ghenerale colecte doen zal zo

---

1) d. i. *toucheerende*, rakende.

Digitized by Google

wel voor den armen als andersins, ende yder ouderlynck met zinen diaken zal zijn quartier collecteren met den eersten dat moghelijck wert.

Is beslooten dat Gillis de scepper zal reysen met Cornelius Walrave op het sinodi dat ghehalden wert op den 7en Julij tot Betburch.

Is beslooten datmen voordraghen sal op het sinodi, datmen van weighen des consistorij ofte des sinodi scrijve aen den palzgraefve ende aen Dathenum op datse den vorst van Gulich persuaderen ende te bidden voor der kercke in sinen lande die aldaer versamelt zin.

Is beslooten datmen anderwerf scriven zal aen der palzgravinne om het zelve versoucke datmen tot anderen tijd versoucht heeft, te weten de 80 daelders commende van mijn vrauwe van Luydt.

Is beslooten datmen zoo verre sondaghe yder zijn collecte niet in bringhen zal, zoo zal hy boete gheiven tot behoef vanden armen x stuvers.

Is beslooten dat Gillis ende Cornelius zullen aenspreken de huysvr. van min vr. van Doheim om huer aen te bieden tot der vermaninghe te commen.

Adi 19 Julij anno 1574. In cuelen.

De teghenwoordighe [zonder Cornelis Walrave].

Is beslooten datmen de huysvr. van Lucas Vaerwer zomwijlen assesteren zal, maer huer niet verclare dat huer van weighe der kercke ghegheiven is, ende zulcx zullen de diakenen wtrechten van weike tot weike wtrechten [sic] tot anderstont dat breeder daer van beslooten wert.

Digitized by Google

Adi 25en Julij anno 1574. In cuelen.

De teghenwoordighe [zonder Cs. Walrave].

Is beslooten dat Leynaert van Aken zal vermaent weisen door Gillis de scepper ende Leynaert Hoese om hem te adverteren dat hi zeer lichverlijc met de huysvr. van Carel van Tuyne ende ooc dat hi zeer lichverdelijc dicmaels spreckt ende dicmaels zoude reveleren van de vermaninghe ende byeencompste.

Is beslooten dat men op zondaghe eerstcommende zal beroepen die vande Waelsche gemeynte ende hen adverteren van alle saken die tot de regieringhe der kercke dienende, dezelve by ons wesende, ooc tot de opbauwinghe tot der kercke als tot verkiesinghe van niee dienaren ende ooc van ettelijcke andere saken die als dan voorenvallen zullen.

Is beslooten datmen van nu voort yder quartier met een ouderlinghe versorghe ofte diaken, ende dien ouderlinc ofte diaken zal sorghe draghen voor die krancken van den zelven quartiere.

Adi 1en augusty anno 1574. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe [zonder Cs. Walrave].

Is beslooten dat Carel van Tuyne ende Gillis de scepper zullen aenspreken Jaques de goudtsmydt ende hem versoucken hoe hi in der religion ghegrondet is etc. ende danne hooren zijnen lust tot der predicatie te commen.

Digitized by Google

Die 22 augusty 1574. In Kollen.

De tegenwoordige der consistorie wesende Johannes Wijnberge, Gillis de schepper, Leenaert Hosen, Carles van Tune, Jooris van Peene.

. . . . . .

. . . . . .

Is besloten datmen sal schriffen an de consistorialen tot Franckendael, of de broederen Adriaen de Brienen anghenomen hebben dewille hy hier afghereist es sonder ghetughenesse brief, of de broederen hem sulck ghevracht hebben of niet; ten anderen dat hy naer Brussel afghereist es om dat pardoen, dat hy creghen heift; sulck es gheschiet op dat de broederen aldaer Adriaen vermanen souden.

Adi 29^{en} augusti 1574. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighen: Johannes Winberghe, Gillis de scepper, Goris van Peine, Carel van Tuyne, Leynaert Hoese ende Walrave Godschalck.

Is beslooten dat men Gillis de deckere gheiven zal de somme van drie daelders om hem te helpen dat zijne zone zoude moghen het ambacht van het cleermaken leeren [enz.].

Adi 3^{en} octobris 1574. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistori weighen: Gillis de scepper, Leynaert Hoese, Carel van Tuyne ende Waelrave godschalck.

Is beslooten dat wy op een wondaghe eerstcommende by elcanderen commen om voorder met elcanderen beraetslaghen: wy[1]) by der consistorie niet en compt die zal voor boete gheiven tot behoef van den armen 7 stuvers.

---

1) d. i. *wie*.

Digitized by Google

Item is beslooten datmen een colecte voor den armen doen zal tusschen dyt ende den voors. Wonsdach ende yder zal zijn colecte in bringhen op de boete wie voors. is.

Adi 10 octobris anno 1574. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighen: Gillis de scepper, Carel van Tuyne ende Walrave Godschalck.

Is beslooten datmen de weike een predicatie doe door Petrus Pedius, ende Gillis zal het huys beschicken ende datmen de colecte voordere.

Is beslooten dat N. sal ghaen by de ghemeynte van Cuelen ende hun verthonen hoe dat wy in meeninghe gheweest zijn met die van Nuys een dienaer te beroepen, nochtans om dies wijlle dat ons dincket dat het meeste tot opbauwinghe der ghemeynte gheschien soude dat wy door den dienaer der ghemeynte van Cuelen conden bedient worden, zoo ist dat men huerleyder affvraghen zal of si hun wel souden wyllen accommoderen ons door den zelven te laeten bedienen ende ooc datse verclaren zouden wat wy jaerlijcx tot onderhoudinghe van den zelven gheiven zullen, ende dyt altijdt daer by stellende in alsoo verre als God ghenaede geeft datter meer luyden onder de nederlansche ghemeynte quamen, datse altijdt sonder praejuridictie (sic) van die ander een dienaer beroppen moghen op hun costen.

Adi 28 octobris 1574. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighen: Gillis de scepper, Joris van Peine, Carel van Tuyne, Walrave Godschalck ende Lenaert Hoese.

Is beslooten dat Gillis de scepper ende Joris van Peine zullen aenspreken de huysvr. Dominicus Petipas ende huer

Digitized by Google

afvraghen wat oorsake huer moveert dat altijdt spreckt om huer by die Cuelsche ghemeynte te geiven.

Is beslooten dat Joris van Peine zal reysen op het classe dat ghehouden wert op den 3en novembris 1574 te Betb. Rineschet van weighen der nederlansche ghemeynte binnen Cuelen.

Item is beslooten dat Goris van Peine zal afreysen naer Weise [1]) ende aldaer aenspreken Jan de Porck [2]) om aen hem te versoucken oft hi den dienst der kercke zoude wyllen aennemen, ende hem verthoonen den dienst die hi te bedienen heeft, namelijcx, den dienst der nederlansche ghemeynte van binnen Cuelen, ende hem ooc af te bidden dat hi met Goris tot Cuelen zoude wyllen commen ende aldaer met de broederen beraeden hoe datse met hem te handelen hebben, ende ooc andersins.

Adi 7en novembris 1574. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Gillis de scepper, Jooris van Peyne, Leynaert Hoese ende Walrave Godschalck.

Is beslooten dat men met den eersten scrijven zal aen Johannes de Porck tot Wesel, ende hem beantwoorden op zinen brief ende hem bedancken van zine goetwylligheyt ende hem bidden dat hy den zelven wylle behouden ende by de goede meeninghe blijven.

Is beslooten dat men scrijven zal aen Arnoldus Schee ende hem bidden dat hy zoo haest alst hem moghelijc wert soude wyllen hem by ons voeghen ten lanxsten ter tijd doe die hy belooft heeft.

---

1) Wesel.

2) Waarschijnlijk Jan de Pourck: zie van hem *Kerkhervorm. in Vlaand.*, d. I, bl. 351.

Digitized by Google

Adi 14en novembris 1574. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Gillis de scepper, Jooris van Peyne, Leynaert Hoese, Carel van Tuyne ende Walrave Godschalck.

Is beslooten, datmen bespreken zal Remont ende hem vraghen of hi beghert hem by der kercke te houden ende hem verclaert dat hi niet eene assistentie van papen naer Brusel met ghedraghen heeft ende Herman van Houtte.

Is beslooten dat Carel ende Leynaert Hoese zullen aenspreken de wede. de moeder van Lientgin ende ooc de huysvr. van Leynaert van Aken ende hun versoonen met elcanderen.

Adi 21 novembris 1574. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Gillis de scepper, Jooris van Peine, Leynaert Hoese, Carel van Tuyne ende Walrave Godschalck.

Is beslooten dat mester Leynaert Hoese ende Carel van Tuyne zullen aenspreken Franchoys van Laer ende hem vermanen ende ook afvraghen de oorsake waeromme hi hem also heeft ghehadt teighen ettelicke onse broederen, ende hem segghen dat hi hem zoo zeere niet en darf verwonderen, dat men zoo zeere niet aen en neempt; dat is noch de oorsake datse hem hier met eenen Italiaen hebben zien loopen ende datmen noch niet ghehoort heeft dat hi eenighe bete [1]). . . . .

Adi 28en novembris 1574. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Gillis de scepper, Jooris van Peyne, Leynaert Hoese ende Walrave Godschalc.

Is beslooten dat Leynaert zal aenspreken Jan Kestelin

---

1) Aldus breekt dit plotseling af aan het einde der bladzijde.

Digitized by Google

ende hem vermanen dat hy eens Henderijck van der Haghe aenspreke om van hem te voorderen stuer [1]) tot den armen bedroefde van Francfoort die in groote peste zijn.

Is beslooten dat Gillis zal aenspreken Jan Gordin om stuer [1]) voor die van Francfoort die onder de peste zijn.

Is beslooten dat Leynaert ende Joris zullen aenspreken Marten van Buyten tot behulp voor die van Francfoort.

Is beslooten dat Goris zal aenspreken de wede. Jan Villemont om stuer tot het behulp der armen van francfoort.

Is beslooten datmen Jochim Pellinck zal aenspreken om behulp voor den armen van Francfoort.

Adi 5en decembris 1574. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Arnoldus Genius, Gillis de scepper, Jooris Peyne, Walrave Godschalck ende Carel van Tuyne.

Is beslooten dat Gillis zal aen de vr. van Luydt voorderen een brief om dien naer Heydelberghe te schicken ende daerby eenen aen mr. Pieter Dathenus ende ooc aen H Levendale.

Is beslooten datmen alle sondaghe ten acht uren versamelen zal om consistorium te houden ende wye daer niet en wert ten acht uren niet en verschint (sic) die zal tot behoef der armen geiven 2 alb.; die niet en commen zullen gheiven ter boete tot den armen 4 alb., te weten die te late commen zullen, die commen naer dat ghebet ghedaen is.

Is beslooten dat van nu voort de ouderlinghen het huys beschicken ende ooc den dienaer aenspreken ende danne

---

1) onderstand, zie bl. 64.

Digitized by Google

den diaken de weite late die voor het gansche quartier sal bescheeden ende hun die ure stellen ende hun vermanen dat niet en cloppen alsmen de duere toe vindt.

Adi 12en decembris 1574. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Arnoldus Genius, Gillis de scepper, Jooris van Peyne, Leynaert Hoese, Carel van Tuyne ende Walrave Godschalck.

Is beslooten dat Joris ende Walrave zullen aenspreken die [van] die natie van de walsche ghemeynte ende hun vermanen hoe datse wyllen Franchoys van Laer aenspreken ende hem vermanen hoe dat hi niet en behoort de luyden te persuaderen om voor hem borghe te weisen, of hi en weet dat hy de zelve acquitteren can; ooc dat hi niet en behoort by gheene tsij van der kercke ofte buyten der kercke yet af te borghen of hi en weet de middelen waermeide dat hise betalen can: want het zelve is een heymelijc bedroch.

Is beslooten datmen scrijven zal aen die ghemeynte van Francfoort ende hun vermanen van hun lichtveerdich schrijven; want dat de brieven diese aen de dienaren der ghemeynte ghesonden hebben by een jonghen niet gheslooten en waren.

Is beslooten dat Gillis de scepper ende Leynaert Hoese zullen aenspreken die van der burgelijcker ghemeynte ende hun vermanen datse zorge draghen wyllen over ettelijcke jongers ende maechden die hun van de zelve aenghedraghen werden.

Digitized by Google

Adi 19en decembris 1574. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Gillis de scepper, Joris van Peyne, Carel van Tuyne ende Walrave Godschalck.

---

[1]) Adi 2en Januarij 1575. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Gillis de scepper, Joris van Peine, Leynaert Hoese, Carel van Tuyne ende Walrave Godschalck.

Is beslooten dat Jooris van Peine ende Leynaert Hoese zullen aenspreken Hans de Coninck om hem te bidden dat hi zijn camer laten wylle aen Arnoldus.

Is beslooten datmen het wtghetrocken van de rekeninghe van Walrave ende Nicolaes Carels die op den 11en Januarij 1573 ghedaen is, te weten die assistentie over den watersuchtighen aen Nicolaes Carels zenden zal om tzelve wederomme te crijghen.

Adi 16en Januarij 1575. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Arnoldus Genius, Gillis de scepper, Carel van Tuyne ende Walrave Godschalck.

Is beslooten dat Arnoldus ende Gillis de scepper zullen aenspreken Claerkin van Venlo met den edelman die by huer wonachtich is ende huer vermanen tot der rechte religie.

Is beslooten dat Gillis zal aenspreken Dominicus ende hem vraghen waer die drie studenten wonen ende de zelve aenspreken.

---

1) Hier schijnt eene gaping te zijn. Het eene volgt aldus op het andere.

Digitized by Google

Adi 22en Januarij 1575. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Arnoldus Genius, Gillis de scepper, Leynaert Hoese, Carel van Tuyne ende Walrave Godschalck.

Is beslooten dat Leynaert Hoese ende Carle van Tuyne zullen gaen by Leynaert van Aken ende ooc by de twee weden ende zullen al huerleider vliet aenwenden om de zelve te veraccorderen ende te payseren van den woorden die sy tsamen ghehadt hebben.

Is beslooten dat Gillis de scepper ende Walrave zullen aenspreken de huysvr. van monsieur Doheim om de zelve te vermanen tot der vermaninghe te commen.

Adi 30en Januarij 1575. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Arnoldus Genius, Gillis de scepper, Leynaert Hoese, Carel van Tuyne ende Walrave Godschalck.

Is beslooten datmen met den eersten scrijven zal aen monsieur de Levendale ende hem bidden dat hy in de sake van der 80 daelders hier de armen ghegheiven het beste te doene also breeders by der selve lettere verclaert wert.

Laus Deo. Adi 6en februarij 1575. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Arnoldus Genius, Gillis de scepper, Leynaert Hoese, Carel van Tuyne ende Walrave Godschalck.

Is beslooten dat Arnoldus ende Gillis zullen aenspreken ettelijcke die bequaeme huysen hebben, om hun te vermanen datse zullen hun huysen leenen tot der vermaninghe, want anders zalmen hun ooc moeten naer laten.

Digitized by Google

Laus Deo. Adi 20en februarij 1575. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Arnoldus Genius, Gillis de scepper, Jooris van Peyne, Jaspaert Baes, Leynaert Hoese ende Walrave Godschalck.

Is beslooten datmen deise naescommende weike collecteren zal voor den armen van Wesel ende dat men ooc ettelijcke zal aenspreken die buyten zijn, tot tzelve behulp.

Is beslooten dat men zal aenspreken dien man die int huus van Nieuwenaerde woont ende hem afvraghen wat commissie hi tAntwerpe heeft ghehadt.

Is beslooten dat de diakenen zullen de oude wde. aenspreken ende huer in hueren noot hulpe doen.

Laus Deo. Adi 6 mars 1575. In kollen.

De teghenwoordighe onses consistorium: Arnoldus Gheen, Gillis de scepper, Carles van Tune, Jooris van Peene, Leenart Hosen.

Is besloten datmen sal Joos van Liere ende sin husvrauwe sal antwoorde schriven op de brieven die sy gheschreven hebben belanghende de scholt die hy der ghemeinte schuldich es.

Laus Deo. Adi 13en marti 1575. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Arnoldus Genius, Gillis de scepper, Joris van Peine, Leynaert Hoese ende Waelrave Godschalck.

Is beslooten dat Carel van Tuyne zal gheiven de jonghe wde. de somme van twee daelders ende huer verclaren datse daermeide pacyencie neime tot naer deise misse.

Is beslooten dat Arnoldus Genius ende Leynaert Hoese

Digitized by Google

zullen reysen tot Aken op Classe ende zelve weec op den 6en der toecommende verschinen met credentzbrieven.

Laus Deo. Adi 10en aprilis 1575. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Arnoldus Genius, Gillis de scepper, Carel van Tuyne ende Waelrave Godschalck.

Laus Deo. Adi 17en aprilis 1575. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Gillis de scepper, Leynaert Hoese, Jooris van Peyne, Carel van Tuyne ende Waelrave Godschalck.

Laus Deo. Adi 1en maij 1575. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Gillis de scepper, Joris van Peyne, carel van Tuyne ende Waelrave Godschalck.

Is besloten datmen scrijven zal aen mester Pieter Datenus om hem te bidden ist moghelijc dat hi onse kercke wyl helpen om een dienaer des woorts te moghen becommen.

Is beslooten datmen collecteren zal voor twee arme ghevanghen die om des gheloof halfven ghevanghen zin gheweest onder des busscop van Remonde ende den heer van Gor gheleivert zin met conditie datse betalen moeten voor teercost ofte vanghenisse costen der somme van 143 R tot 20 stuvers den gulden ende vijf stuvers.

Digitized by Google

Adi 8en maij 1575. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Joris van Peine, Leynaert Hoese, Carel van Tuyne ende Waelrave Godschalck ende Gillis de scepper.

Is beslooten datmen scrijven zal aen Cornelius Waelrave door dien dat hi in zijn lettere aen Jaspaert Baes vermaent heeft dat hi wel des sins is ons eens te commen besoucken, dat wy hem bidden ist hem niet zeer ongeleigen en is, dat hy believe eens by ons te commen ende ons comme besoucken.

Adi 11en Junij 1575. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Gillis de scepper, Leynaert Hoese, Carel van Tuyne ende Waelrave Godschalck.

Is beslooten dat Leynaert Hoese zal aenspreken Lodewijck de Fefre ende hem verclaren de oorsake waer doore dat zin kint niet ghedoopt is gheweest volghens zijn versouck.

Is beslooten dat Leynaert Hoese zal scrijven aen Johannes Wismaer, om hem vrindelijck te bidden dat hem believe ons eens te commen besoucken ende ons een vermaninghe te doene.

Adi 18en Junij 1575. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Libertus de Frene,[1]) Gillis de scepper, Carel van Tuyne ende Walrave Godschalck.

---

1) Libertus de Frene is Libertus van den Esch of Fraxinus (Fransch frêne), die later te Antwerpen predikant was: zie mijn *Kerkherv. in Vlaand.*, I, 68, 69. Beneden, in deze acten, wordt hij Fraxinus genoemd, en in die van 20 November 1575 vernemen wij, dat Du Frêne op 17 November als predikant te Keulen bevestigd is.

Digitized by Google

Is beslooten dat Carel van Tuyne ende Leynaert Hoese zullen aenspreken de twe wedewen ende hun vermanen in hun lichtverdicht loopen ende beschuldighen van Jan Kestelin by Henderijc vander Haghe.

Adi 26en Jnnij 1575. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistoriums weighe: Libertus de Frene, Gillis de scepper, Joris van Peyne, Leynaert Hoese, Carel van Tuyne ende Waelrave Godschalck.

Is beslooten dat Gillis de scepper zal aenspreken Henderijck der saspoepe [1]) om hem te vraghen maer [naer?] Hermanus om hem te bidden dat hi een kint doopen wylle voor zijn vertreck.

Is beslooten dat Goris, Gillis ende Waelrave zullen versamelen ten huyse van Jaques Barry om daer te handelen over de saken hun opgheleyt van het classi conpeterende den woeckre ofte wyssel.

Is beslooten dat Gillis ende Walrave zullen trecken den 6en der toecomende sinodi ghehalten tot Betburch.

Adi 3en Julij 1575. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Cornelius Waelrave, Libertus de Frene, Gillis de scepper, Joris van Peyne, Leynaert Hoese ende Waelrave Godschalck.

Adi 10en Julij 1575. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Libertus de Frene, Gillis de scepper, Leynaert Hoese, Carel van Tuyne ende Waelrave Godschalck.

---

1) Het laatste bestanddeel van dezen samengestelden naam is voorzeker het Hoogd. *Bube.*

Digitized by Google

Adi 17en Julij 1575. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Libertus de Frene, Jan Kestelin, Gillis de Scepper, Leynaert Hoese, Carel van Tuyne ende Waelrave Godschalck.

Is beslooten datmen mester Caerle antwoorde scrijven zal touschierende zijnen brief aengaende zijn propositie van Arnoldus ende ook tgeene dat hi Adriaen Conincxloo gheseyt heeft.

Adi 7en augusti 1575. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Libertus de Frene, Goris van Peine, Gillis de Scepper, Leinaert Hoese, Carel van Tuyne ende Waelrave Godschalck.

Is beslooten dat Carle van Tuyne zal behulpsaem weisen de dochter Joos N. om te versoucken of de zelve zal commen haer ambacht leeren.

Is beslooten dat Leynaert Hoese zullen aenspreken Ingel Tobias op dat hi hem late sondaghe eerstcommende int consistory vinden ende hem verdedighe teghen Jaques Goudtsmit tot Duytsch.

Adi 14en augusti 1575. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Libertus de Frene, Gillis de Scepper, Leynaert Hoese ende Waelrave Godschalck, Carel van Tuyne.

Is beslooten datmen scrijven zal aen Gillis de Deckre om hem van alle saken vermanen die het consistorium goet ghesien hebben touschierende zine compste op datmen hem der meninghe verclaren soude.

Digitized by Google

Adi 21en augusti 1575. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Libertus de Frene, Gillis de Scepper, Joris van Peyne, Carel van Tuyne, Walrave Godschalck.

Is beslooten datmen Gillis de Deckre zal voorleisen tgene datter beslooten van den raet die het consistorie goet siet van het blijfven op zin moelen also breeder by de clatte te vinden is.

Is beslooten dat Joris ende Gillis sullen aenspreken Leynaert met beyde sin sons ofse hun tot de nederlantsche ghemeynte begheiven wyllen.

Adi 28 augusti 1575. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Libertus de Frene, Gillis de Scepper, Joris van Pene, Carel van Tuyne, Waelrave Godschalck.

Is beslooten datmen de weike vermaninghe doen zal ende ooc verneimen of E. L. beghert in zin huus te hebben.

Den 7en octobris 1575. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Lybertus de Frene, Gillis de Scepper, Joris van Peine, Leynaert Hoese, Waelrave Godschalck.

Is besloten datmen sondaghe eerst commende zal vasten dach ende biddach houden.

Is beslooten datmen de collecte voort doen zal voor den armen die begonnen is.

Digitized by Google

Adi 16en Otobris 1575. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Libertus de Frene, Gillis de Scepper, Joris van Peyne, Waelrave Godschalck.

Adi 23en Octobris 1575. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: [dezelfden met Leynaert Hoese].

Is beslooten datmen verneimen zal by Joos de Mester hoe dat met zin dochter Beatrise staet of si ons ghedoopt is ende hem vermanen dat hi daer af de waerheyt seghen wyl; tzelve zal door Gillis ende Leynaert gheschieden.

Is beslooten datmen op de toecoemende sinodi vraghen zal of een cristen niet vrie staet die tot ghetuyghe van eenen kinde beroepen is te ontsegghen door dien dat by de kercke toegelaten is dat een cristen ghetuyghen neimen mach of niet.

Adi 30en Octobris 1575. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Libertus de Frene, Gillis de Scepper, Joris van Peyne, Leynaert Hoese ende Waelrave Godschalck.

Is besloten dat onser broeder Lybertus de Frene ende Jooris van Peene sullen verschijnen op de toecomende classe tot Betburt om aldaer voort te draghen die dynghen die noodich werden voort te draghen: Walraf Godtscalck sal den credensbrief schriven.

Is besloten dat Walraf Godtschalck sal ghaen met Lybertus tot die husvrawe mester Roelans om te weten hoe dat met huer staet, dewille dat soe gheseyt heift dat zy begheirde om een testament te maken, ten ander haer te troosten naer dat de noot bevonden wert.

Digitized by Google

Adi 20en novembris 1575. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Libertus de Frene, Gillis de Scepper, Goris van Peyne ende Waelrave Godschalck.

Op den 17en novembris is onder der gansche ghemeynte vastdach ende bidtdach ghehouden ende Libertus de Frene is van Petrus Pedius bevesticht ende gheconfirmeert inden dienst der kercke van der nederlansche ghemeynte binnen cuelen.

Adi 27en novembris 1575. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Libertus de Frene, Gillis de Scepper, Joris van Peyne ende Waelrave Godschalck.

Is beslooten dat Joris van Peyne ende Waelrave zullen aenspreken Leynaert van Aken ende hem van alle saken hem ondervraghen touschierende zinen staet ende gheleghentheyt.

Adi 30 octobris 1575. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Libertus de Frene, Gillis de Scepper, Leynaert Hoese, Carel van Tuyne, Joris van Peyne, Jan Kestelin, Franchoys Coincslo ende Waelrave Godschalck.

Is beslooten dat Leynaert Hoese zal aenspreken eenighe van de dienaren der cuelsche ghemeynte ende hun leider aengheiven hoe datter een wede. of vrauwe is die huer begheert tot der ghemeynte te begheiven ende door dien dat de zelve vrauwe van over deise zijde van de Mase is, zoo hebben de broederen beslooten datse de burghelijcke ghemeynte by huer neimen zal volghende de ordo-

Digitized by Google

nantie tusschen beyde ghemeynten ghemaeckt ende in ghebruyck ghestelt gheweest. [1])

Is beslooten datmen de collecte van Weesel wtstellen zal tot eenigher tijd dat men beiter gheleghentheyt heeft; want der ghemeynte hier nu ter tijd te seer belast is.

Adi 4en novembris 1575. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Libertus de Frene, Gillis de Scepper, Joris van Peine, M. Adriaen Damman, Carel van Tuyne, Leynaert Hoese ende Waelrave Godschalck.

Is beslooten dat men door den dienaer des woorts zal vermanen de huysvr. van Roelant Bulderstraete om huer aen te gheven dat se behoort huere kinderen te vermanen ende ooc te bringhen in vergaderinghe ende huerlieder te straffen van huerleider ongheschichtheyt.

Is beslooten dat Carel van Tuyne zal hueren een camer voor Beelkin zin maecht ende die voor drie maenden betalen ende ooc alle huer acterstellen tot daten van heiden ende huer verclaren datse van nu voort niet meer verwachten zal eenighe bystant van ymant, maer zal van nu voort zien huer cost te winnen.

Is beslooten dat men inde eerste vermaninghe der ghemeynte voordraghen zal de nieuwe dienaren met de oude te weten Gillis de Scepper, M. Adriaen Damman ende Jan

---

1) Hierbij leest men op den kant het volgende, met rooden inkt geschreven: „N.B. Dese ordonancy hoe wel sy van beyde partyen is bewilliget worden, is nochtans niet in schrift te boecke gesteld: ende daerom in tegenwoordigheyt beyder partyen gesandten wederom vernieut ende in schrifte gestelt anno 1585 3 Novembris waervan die Copie hier in tboeck onder de brieven staet, anno ende Datum als boven. Besiet oock acta Consistorij anno 1576, 17 Junij, hier achter."

Digitized by Google

Kestelin voor ouderlinghen ende tot diaken mester Leinaert Hoese, Jaspaert Baes ende Franchoys Coninclo, ende hun verclaren: ist datter ymant is die enighe oorsake hebben daer doore dat deise persoonen niet bequame zouden weisen, datse tzelve aengheiven aen eenighe der consistorie, of by faute van hun aengheiven, twelcke swijghen wy houden voor gheconsenteert, zoo zal men de zelve met den eersten bevestighen.

Adi 11^{en} decembris 1575. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Libertus de Frene, Gillis de Scepper, Joris van Peine, Carel van Tuine, Leynaert Hoese, Waelrave Godschalck.

Is beslooten dat Gillis ende Joris zullen aenspreken Jaspaert Sonneman, Leynaert Hoese de oude wed^{e}. ende huerleider vermanen ende ooc verneimen hoe datse inde religie staet.

Is beslooten dat men collecteren zal voor den dienst der kercke omdat men de acterstellen zoude betalen van het gheene datmen ten achter is.

Is beslooten datmen zal verneimen waer de vrauwe is die van ontrent Covelens ghecommen is, ende dat men tzelve zal de borgherlijcke ghemeynte aengheiven.

Adi 18^{en} decembris 1575. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistoriun weighe: Libertus de Frene, Gillis de Scepper, Joris van Peene ende Waelrave Godschalck.

Is beslooten dat Joris ende Waelrave zullen aenspreken de wed^{e}. van Tilman Bruns om van huer te verneimen of zi huer begeert tot de ghemeynte te begheiven.

Digitized by Google

Is beslooten dat Fraxinus ende Waelrave zullen aenspreken Jan de Drayer ende van hem verneimen alle gheleghentheyt van zinder sake.

Adi 25^{en} decembris 1575. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Libertus de Frene, Leynaert Hoese, Gillis de Scepper, Jaspaert Baes ende Waelrave Godschalck.

Is beslooten datmen het bedde van de wed^{e}. Pls Hospiet betalen zal ende gheiven Beelgin om huer der op te ligghen.

Is beslooten datmen scrijven zal aen de vrinden van Carle van Tuyne ende hun verclaren hoe dat God belieft heeft Carle van deser werelt te neimen, ende hun verclaren datse wyllen met den eersten hun hier over transpoorteren ende hun verclaren alle gheleghentheyt.

Adi 1^{en} Januarij 1576. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Libertus de Frene, Gillis de Scepper, Leynaert Hoese ende Waelrave Godschalck, Jaspaert Baes.

Is beslooten dat Waelrave sal aenspreken die van der cuelsche ghemeynte ende hun vraghen hoe dat staet met de wed^{e}. van Tylman Brun, ende hun aenghesproken hebbende zal tzelve Libertus aensegghen ende hem by der selve vrauwe zal laten vinden met Gillis de Scepper ende huer alle gheleghenheyt verclaren.

Is beslooten dat Gillis zal opzegghen het huys daer Carle van Tuyne in gestorven is.

Is beslooten datmen die van der Cuelsche ende Waelsche ghemeynten zal aenspreken ende hun vraghen of

Digitized by Google

het niet goet en is ofmen een vastdach ende biddach zoude houden voor den welstant der ghemeyner saken.

Is beslooten dat men wonsdaghe nadenmiddach zal consistorium houden ende alle quaertieren maken; ooc zalmen de rekeninghe overleghen competerende den dienaer des woorts met de overleveringhe van alle de bewijsen van der kercke.

Adi 4en Januarij 1576. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Libertus de Frene, Gillis de Scepper, M. Adriaen Damman, Jan Kestelin, Leinaert Hoese, Jorys van Peyne, Fransoys Coninclo ende Waelrave Godschalck.

Item Waelrave Godschalck heeft den consistorie bouck overgheleivert met alle de papieren met den kercken segel inde handen van mester Adriaen Damman ende den zelven is ghecoren om voortdan alle saken op te noteren der sake der kercke dienende.

Den xvijen Januarij 66 [sic]. In Cülen.

Die teghenwoordighe personen des Consistorij zijn gheweest: Libertus de Frene, Gillis de Scepper, Lenardt Hoese, Walrave Godschalck, Francois van Conyncxloo, Adr. Damman.

Is besloten dat Adr. Damman sal die Walsche ghemeente aenspreken van weghe des ghemeene vastendach ende biddaghs voor die ghemeene zake, omme een seekeren dach te stellen.

Item is besloten dat Libertus de Frene ende Adr. Damman sullen aenspreken Petrum Pedium ende hem vermanen, dat hy wel besser mochte onse begheerten voorghestaen hebben, zo veel belanghet den ghemeinen vast ende biddach ofte te [h]ooren die oorsake waeromme.

Digitized by Google

Item is besloten dat Gillis de scepper zal aenspreken die Welsche ghemeente ōe[1]) die te vraghen ofte te vermaenen dat zy acht nemen saude op twee wedewevr. namel. Peringhe wijlent huusvr. van N. Taffin ende Janneke wijlent huusvr. van Philips Hauchepied.

Is besloten dat die Auderlinghe sullen een ider in zijn quartier vraghen dieghenighen die sich laestleden af ghehauden hebben van den heilighen nachtmael des Heeren.

Den xxij^en^ Januarij 76. In Cuelen.

Die tegenwoordighe des Consistorij zijn gheweest Libertus de Frene, Gillis de Schepper, Jean Castelein, Lenaert de Hose, Jaspar Roetz, Francois Conincxloo, Adr. Damman.

Is besloten dat Libertus de Frene ende Lenaert Hose zullen noch eenmael aenspreken ende neerstel. vermanen die wedue van Breda, dat zy sich ettel. tijt gheabsenteert heeft sonder billighe oorsake.

Item is besloten dat een ider Auderlinck zal in zijn quartyr vermanen vader ende moeder dat zy haer kinderen neerstel. willen onderwijsen oft laeten onderwijsen in den Catechismo op dat zy zu gheleghener tijt moghen op zegghen in der ghemeente.[2])

Item is besloten dat Gillis de Schepper ende Jan Castelein sullen aenspreken Adr. Conincxloo ōe[1]) hem te bidden dat hy wille vermanen te Franckendale eene ghenaempt Amerenke[3]) te betalen ettel. penninghe, die sy eertijde gheleendt heeft vande ghemeente te Cuelen.

---

1) Eene verkorting voor „omme." Zoo leest men twee regels hooger: „waerōe" voor „waeromme."

2) Als lemma staat hierbij op den kant: „Der kinderen leere ende die neerstichcyt daer in."

3) Niet duidelijk geschreven.

Digitized by Google

Item ist besloten datmen zal neerstich vermanen die ghenighe die het[1]).... als namel. Gillis die Schepper ende Jan Castelein sullen aenspreken een ghenaempt Ingel .... die hem voor een tijt vande ghem.... [enz.].

Item ist besloten datmen aenspreken zal ettel. personen die sich voor eenen tijt vande ghemeente af ghehauden hebben, Als namel. Gillis de Schepper ende Jean Castelein sullen aenspreken Inghel Tobias; item Adr. Damman Reemondt wie hy met den pardon staet; item Lenaert Hose ende Jaspar Roetz Hans de Konynck.

Den xxix^en^ dach Januarij 76.

Die teghenwoordighe persoonen des Consistorij zijn gheweest Libertus de Frene, Gillis de Scepper, Jaspar Roetz, Adr. Damman.

Is besloten, datmen op den vastendach naestkommende zal verkondighen een collecte voor die aermen van Wesel ende dieselvighe te collecteren een Saterdaghe naestkommende.

Item ist besloten dat Lenaert Hose ende Adr. Damman sullen aenspreken die wedewe van wilent Tilman Brun.

Den vijften februarij 76.

Die teghenwoordighe des Consistorij zijn gheweest Libertus de Frene, Gillis de Scepper, Jasp. Roetz, Jean Castelein, Francois Conyncxloo, Jooris van Peene, Adr. Damman.

Ist besloten dat Lenaert Hose zal aenspreken die Cuelensche Ghemeente omme heurlieder te bidden dat zy willen by ons kommen omme ettel. dinghen te communiceren aenghaende die eenigheyt der ghemeente Gods.

---

1) Hier zijn eenige woorden doorgeschrapt. Het geheele artikel schijnt doorgehaald.

Digitized by Google

Den xxv^en Martij 76.

Die teghenwoordighe des Consistorij: Libertus de Fraisne, Gillis de Schepper, Jean Castelein, Lenaert Hose, Adr. Damman.

Ist besloten dat Libertus de Fraisne zal aenspreken Cornel. N. van Thienen ende hem vermaenen dat hy sich tot de Ghemeente Godes begheve.

Den j^en Aprilis 76.

Die teghenwoordighe des Consistorij: Libertus de Fraisne, Gillis de Schepper, Jean Castelein, Lenaert Hose, Francois Konyncxlo, Adr. Damman.

Ist besloten dat m^r. Lenaert Hose zal aenspreecken monnom [?] van weghe der weeuwe vr. van Tylman Brun.

Den xv^en Aprilis 76.

Die teghenwoordighe des Consistorij: Libertus de Fraisne, Jean Castelein, Lenaert Hose, Adr. Damman.

Ist besloten dat m^r. Lenaert Hose zal met Liberto de Fraisne op die Classe trecken tot Bebbourg.

Den xxij^en Aprilis.

Die teghenwoordighe des Consistorij: Libertus de Fraisne, Jean Castelein, Lenaert Hose, Francoys Conyncxloo, Adr. Damman.

Ist besloten dat Lenaert Hose ende Adr. Damman sullen verschijnen inder burghel. Consistorio den xxij^en Aprilis te neghen hueren, omme tot [sic] hoiren wat die broeders aentegheven hebben dat die Ghemeente Christi belanghet

---

Digitized by Google

Den vj^en Maij 76.

Die teghenwoordighe des Consistorij: Libertus de Fraisne, Gillis de Schepper, Jean Castelein, Walrave Godschalck, Lenaert Hose, Francoys Konyncxloo, Adr. Damman.

Ist besloten dat Gillis de Schepper zal aenspreken Pieter van Lidt [1]) ende Nicolas van Veurne.

Item ist besloten dat Lenaert Hose ende Adr. Damman zullen dèn Consistorio der Ceulensche ghemeente antworde draeghen.

Den xij^en Maij 76.

Die teghenwoordighe des Consistorij zijn gheweest Libertus de Fraisne, Gillis de Schepper, M^r. Lenaert Hose, Jaspaer Roetz, Francois Konyncxloo, Adr. Damman.

Den xx^en Maij.

Die teghenwoordighe des Consistorij: Libertus de Fraisne, Jan Castelein, Jaspar Roetz, M^r. Lenaert Hose, Francoys Konyncxloo, Adr. Damman.

Ist besloten dat Libertus de Fraisne ende Jean Castelein zullen aenspreken Inghel Tobias ende Jacques van Duyts omme die selve te reconcilieren van ettel. woorden die zy voors. onder enanderen ghehadt hebben.

Item ist besloten dat men zal verreecken [2]) twee daelders aen die weeuwe Pieters Eelbot op Holland.

Item is besloten dat M^r. Lenaert Hose ende Adr. Damman zullen aenspreken Jean mit den Gaete omme hem te vermaenen in zijn conversatie.

---

1) De naam Pieter van Lidt is doorgeschrapt.

2) Verreiken = overreiken, toereiken.

Digitized by Google

Den neghenentwintichsten dach Maij.

Die teghenwoordighe des Consistorij: Libertus de Fraisne, Gillis de Schepper, Jean Castelein, Mr. Lenaert Hose, Adr. Damman.

Ist besloten dat Mr. Lenaert Hose zal aenspreken Jan mit den Gate ende hem segghen dat by Francois van Konyncxloo aenspreke ende sich voor verdedighe.

Den derden dach Junij 76.

Die teghenwoordighe des Consistorij: Libertus de Fraisne, Gillis de Schepper, Jean Castelein, Mr. Lenaert Hose, Adr. Damman.

Ist besloten dat mr. Lenaert Hose ende Adr. Damman zullen aenspreken Jan Flagellet omme sich zu verghelicken mit Jean mit den Gate.

Ist besloten dat Mr. Lenaert Hose zal met der voester van Carels kindt handelen, dat zy het kint volghen laete ende wy sullen hem indemneren.

Ist besloten dat Gillis de Schepper zal schrijven aen Everaert van Heist ende Jan de Roye vander zaeke van Joos van Liere, ende zy bidden, dat zy ettel. schult voorderen willen van voornoemden Joos van Liere.

Den xen dach Junij 76.

Die teghenwoordighe des Consistorij: Libertus de Fraisne, Gillis de Schepper, Mr. Lenaert Hose, Jaspaer Roetz, Francois Konyncxloo, Adr. Damman, Jean Castelein.

Ist besloten dat Jean Castelein ende Francois Konyncxloo sullen aenspreecken die huusvr. van Herman Quackaert.

Digitized by Google

Den xvij dach Junij 76.

Die teghenwoordighe des Consistorij: Libertus de Fraisne, Gillis de Schepper, Jean Castelein, Jaspar Roetz, Adr. Damman.

Ist besloten dat Libertus de Fraisne ende Adr. Damman zullen ghaen in het Consistorie der Ceulenscher Ghemeente, omme aldaer te verclaren dat omme te kommen tot eenicheyt ende bauwen der keercke Christi, goet dunckt onse Consisistorie, dat alle exceptien zullen wech ghenomen werden alle den ghenighen die om Godes woort wt Konyncx landt ghekomen zijn binnen der Stat Keulen ende zullen sich begheven in die Nederlansche Ghemeente, ende dat omme veel oorsaecken, die eertijde twist ghecauseert hebben onder die twee Consistorien. Sullen hierop noch aenspreken Walrave ende Peene, indien het moghel. wirt.

Den xxvj^{en} dach Junij 76.

Die teghenwoordighe des Consistorij: Libertus de Fraisne, Gillis de Schepper, Jaspar Roetz, Adr. Damman.

Item den eersten dach Julij 76.

Die teghenwoordighe des Consistorij: Libertus de Fraisne, Gillis de Schepper, Jan Castelein, M^{r}. Lenaert Hose, Adr. Damman.

Ist besloten dat Libertus de Fraisne ende Adr. Damman zullen vermaenen Huberecht Konyncxloo.

Den xxij^{en} dach Julij 76.

Die teghenwoordighe des Consistorij: Libertus de Fraisne, Gillis de Schepper, Jean Castelein, M^{r}. Lenaert Hose, Adr. Damman.

Digitized by Google

Den xxix^en^ Julij.

Die teghenwoordighe des Consistorij: Libertus de Fraisne, Gillis de Schepper, Jooris van Peene, Jean Castelein, Lenaert Hose, Francois Konyncloo, Adr. Damman.

Ist beslooten dat Libertus de Fraisne zal antwoordt gheven Inghelken Verhaghe op het ghene dat zy wt heur moeders name den voorn. Liberto aengheven heeft, namel. ist by aldien dat der voors. Inghelkens moeder begheert by te kommen, dat zy dat selve bewijse ende oorsake verclare heures wtblijvens.

Item ist besloten dat Jooris van Peene ende Adr. Damman zullen vermaenen Jan vanden Gaete van zulcke eerghenisse als hy ghegheven heeft, ende of hy sich voortaen begheven wilt onder die Christel. straffe ende sich bereeden omme belijdenisse te doene zijnes gheloofs..

Den vij^sten^ dach Augusti 76.

Die teghenwoordighe des Consistorij: Libertus de Fraisne, Jean Castelein, Jooris van Peene, M^r^. Lenaert Hose, Francois van Konyncxloo, Adr. Damman, Jaspar Anthonie.

Item ist beslooten dat Libertus de Fraisne zal noch eenmael aenspreken Inghelken Verhaghe, omme te weten wat heur moeder gheandtwort wirt hebben op die boven ghemelde vraghe omme daer endel. te besluyten.

Ist besloten dat M^r^. Lenaert Hose zal aenspreken ende antworde gheven Alexander vander Brugghe ende hem van ettel. zaeken vermanen ende ondervraghen.

Item ist besloten dat Libertus de Fraisne ende Adr. Damman zullen aenspreken die Cuelensche Consistorie ende begheeren een zeker gheschrift zullen cancelleren ende te nienten doen ofte ons daer van copiam te gheven.

Item ist besloten dat alle collegae Consistorij zullen

Digitized by Google

gheven twee alb. voor den aermen als eenigher kommen wirt na die bestemder heure, ende indien hy niet en kompt dobbel ghelt, sich regulerende na die gheleghentheyt des huys daer das Consistorium ghehalden zal sijn.

Den xj^en^ dach Augusti 76.

Die tegenwoordighe des Consistorij: Libertus de Fraisne, Jooris van Peene, Jean Castelein, Jaspar Anthoine, Francois van Konyncxloo, Adr. Damman.

Ist besloten der Libertus de Fraisne zal Petrum Pedium vermanen aen die disputatie jegen Albert Verspect ende zijne complicen.

Item M^r^. Lenaert sal andermael aenspreken Alexandre vander Brugghen ende hem voorts vermanen te continueren zu aftanighe [1]); dat doende wert hy tot zijnder begheerten aennemen inder ghementen.

[2]) Ist besloten datmen alle tijt als men dat Heylighe nachtmael des Heeren zal wtrechten ider Auderlynck in zijn quartier zal neerstel. ondernemen of eynighe zijn die noch heurlieder belijdenisse niet ghedaen en hebben ende die selve vermanen die belijdenisse heurlieders gheloofs te doene, ofte die oorsaeke scherpel. vraghen ende die den Consistorio aengheven omme die te bedincken.

[3]) Item als eenich sich presenteren weerdt inder ghemeente omme nieuwel. Godes wort te hooren, zo salmen hem doen belooven den Ministre, item die alderlynghen der ghemeente ende diaconen niet vermelden en sullen

---

1) Wellicht *aftusinghe*, d. i. *afdoening*.

2) Nevens dit artikel staat als lemma op den kant: „Van belijdenisse te doene."

3) Lemma: „Wie die nieuwe aenkommers sullen vermaent sijn." Beide deze artikelen zijn met een ⊀ verbonden. Een NB. staat in rooden inkt.

Digitized by Google

aen eenighe personen die buyten der ghemeente zijn; item dat hy sich draghen sal onberespel. ende sonder schandale ghel. als eerlijke personen doen sullen.

Die teghenwoordighe des Consistorij den xix Augusti: Joris van Peene, Jan Castelain, Lenaert Hose, Francois Conincxloo, Caspar Anthonj, Libertus de Fraisne.

Is beslooten aenghesien datmen met christelicke vermaninghen aen Jan van de Gaet niet verwerven en can, datmen hem in sijn weesen laeten sal, mitsdien dat hy noch ghene belidenisse des gelooffs gedaen en heefft noch onder de christelicke straff begheven.

De teghenwoordighe des Consistorij den xxvj^{en} dach Augusti 76: Libertus de Fraisne, M^{r}. Lenaert Hose, Jaspar Anthoni, Francois van Konyncxloo, Adr. Damman.

Ist besloten dat Libertus de Fraisne ende Adr. Damman sullen ghaen byder Cuelensche Consistorie ende voorderen op ons versouck van den schrift, daer onse Consistorie aen gheerghert gheweest is.

De teghenwoordighe des Consistorij den lesten dach Septemb. 76: Libertus de Fraisne, Joris van Peene, Jaspar Antonie, Jean Castelein, Francois van Konyncxloo, M^{r}. Lenaert Hose, Adr. Damman.

Ist besloten dat Libertus de Fraisne ende Jan Castelein sullen ghaen op die Classe te Bether Rijfferscheyt den derden Octob. 76.

Digitized by Google

Den vjen dach Octob.

Die teghenwoordighe des Consistorij: Libertus de Fraisne, Joris van Peene, Jean Castelein, Jaspar Anthonie, Adr. Damman.

Is besloten op die Classe een vasten dach te halden den achtentwintichsten Octob. 76.

Den 4en dach Octob. 76.

Die teghenwoordighe des Consistorij: Libertus de Fraisne, Jean Castelein, Joris van Peene, Adr. Damman.

Ist besloten dat Jean Castelein ende Joris van Peene zullen voorderen die copie des abscheyts Synodi anno 75, den 6 dach Julij ende andere navolghende tot den dach van heden.

Den eersten Novemb. 76.

Die teghenwoordighe des Consistorij: Libertus de Fraisne, Jean Castelein, Mr. Lenaert Hose, Jaspar Anthony, Adr. Damman.

Den 16 Novemb.

Die teghenwoordighe des Consistorij: Jan Castelein, Jaspar Anthoni, Francois van Coninexloo, Libertus de Fraisne.

Is besloten dat Jan Castelein ende Francois van Coninexloo sullen aenspreken Inghel de passementmaker ende hem vermanen te commen tot het gehoort des goddelickens woorts ende hem draghen als een Christen behoort.

Digitized by Google

Den xv^en dach Septemb. [sic] 76.

Die teghenwoordighe des Consistorij: Libertus de Fraisne, Jean Castelein, Jaspar Anthoni, M. Lenaert Hose, Adr. Damman.

Ist besloten dat Adr. Damman zal schrijven aen die Consistorium van Franckendale, van weghe het leven ende wandel Clays Keukeloir.

Item ist besloten datmen voor ons Consistorium ontbieden zal Inghel Potins omme hem van ettel. saecken te vermaenen.

Den x^en Decemb.

Die teghenwoordighe des Consistorij: Libertus de Fraisne, M^r. Lenaert Hose, Francois van Konyncxloo, Jaspar Anthonie, Adr. Damman.

Ist besloten datmen zal die Ghemeene vermaenen mildel. te gheven tot steur der aermen, ghemeerckt datmen wt grondige consideratien der noetwendicheyt een collecte besloten heeft ende die te doene maendach den achtienden dach Decemb.

De teghenwoordighe des Consistorij den xvij December 1576: M^r. Adriaen Damman, Jan Castelein, M^r. Lenaert Hose, Gaspar Anthoni, Libertus de Fraisne.

Is beslooten dat M^r. Adriaen Damman ende Jan Castelein sullen antwort vraghen aen die huysvrowe Daniel de la Motte op hare versouck gedaen aen Libertus om te moghen gaen hooren met ettelicke anderen de vermaninghen ende predicatien der burghelicker gemeynte, ende hare segghen dat hare sulke toeghelaeten wort, verstaende dat sy lieden daerom van onse gemeynte niet scheyden en sullen, maer dat sulks geschieden sal op hoope dat sy also sullen beeter mooghen gesticht worden.

Digitized by Google

Is beslooten dat Mr. Lenaert Hose ende Libertus de Fraisne sullen aenspreken de huysvrowe van Aert Vermeer met hare suster ende die vermanen te commen tot het gehoort des godtlickens woorts ende voortaen hen te draghen als Christenen behoort.

De teghenwoordighe des Consistorij den 23 decemb.: Gaspar Anthoni, Mr. Lenaert Hose, Francois van Coninexloo, Libertus de Fraisne, Jan Castelein.

Is beslooten dat Libertus de Fraisne met Francois van Koninexloo sullen aenspreken Inghel Poteins ende hem affvraeghen de oorsaken waerom hy mit sijn voorneemen niet voort en vaert, ende hem voort vermanen dat hy om de periculen sulke christelicke sake niet achter en laet.

De teghewoordighe des Consistorij den xxx Decembris: Jan Castelein, Mr. Lenaert Hose, Gaspar Anthoni, Francois van Koninexloo, Libertus de Fraisne.

Is beslooten dat Jan Castelein ende Francois van Koninexloo sullen wederom aenspreken Inghel Poteins ende hem eyghentlick affvraghen de oorsaken waerom hy hem totter ghemeynte niet en begheefft so hy voorgenoomen ende versocht hadde, ende hem neerstelick daertoe vermanen.

Is beslooten dat Jan Castelein ende Libertus de Fraisne sullen aenspreken Peeter van Bergen om zijn versoeck te hooren ende hem voorder vermanen om te commen tot het gehoor des godlickens wortz.

Digitized by Google

De teghewoordighe des Consistorij den xij^en^ Januarij 1577: Libertus de Fraisne, Jan Castelein, Lenaert Hose, Gaspar Anthoni, Francois van Koninckloo.

Is beslooten dat Jan Castelein ende Libertus sullen aenspreken Aert Vermeer ende hem vermanen tot het gehoor des godtlickens woort te commen.

De teghenwoordighe des Consistorij den 20 Januarij 1577: Libertus de Fraisne, Joris van Peene, Lenaert Hose, Gaspar Anthoni.

Is beslooten datmen in de eerste vermaninghe aengheven sal dat hem een yeghelick schicke ende bereyde tot het naechmael des Heeren ende de ghene die noch gheene belijdenisse des gelooffs gedaen en hebben dat sy hen daertoe beneerstighen.

Is beslooten dat Joris van Peene ende Lenaert Hose sullen aenspreken Alexander Verbrugge ende zijn huysvrowe, om haren versoeck aentehooren, ende voorts vermanen datse hen begheven tot het ghehoor des goddelickens woorts ende hen draghen als Christenen behoort.

Is beslooten dat Joris van Peene ende Libertus de Fraisne sullen aenspreeken Gillis de Scepper ende hem vermanen van die ombescheydelike woorden die hy teghen meester Lenaert Hose gesprooken heeft, ende hem bidden dat hy verclare wat hy van sulken personen van dewelke hy gemeldet heefft weet te segghen.

Is beslooten dat Gaspar Anthoni sal aen[spreken] Jan Mondekens ende hem bidden: hy wil aen het Consistorium van Franckendal aenhouden om antwort te hebben op die brieven die hy van onsen Consistorio met gedraghen heefft.

Digitized by Google

Den 27 Januarij zijn in Consistorio verscheenen Libertus de Fraisne, Jan Castelein, Joris van Peene, Mr. Lenaert Hose, François van Koninxloo, Gaspar Anthoni.

Is beslooten dat Jan Castelein ende Joris van Peene sullen aenspreeken Anthonis van Nassau ende hem vermanen dat hy hem begheeve tot het gehoor des godtlickens woorts.

Den iijen februarij 77.

Die teghenwoordighe des Consistorij: Libertus de Fraisne, Francois van Konynxloo, Mr. Lenaert Hose, Jaspar Anthoine, Adr. Damman, Jooris van Peene, Jean Castelein.

Is besloten dat Mr. Lenaert Hose ende Jaspar Anthoine zullen ghaen aen het Consistorium der burgheren, als het by enanderen zijn zal, omme heurlieder te vermaenen ende te sommeren op heurlieder belofte die zy ghedaen hebben aen Liberto de Fraisne, Mr. Lenaert Hose ende Adr. Damman, ghesonden van onsen Consistorio, tengerende [?] het Testament, danof Henderick vanden Dussel die dispensie hadde ende over ghegheven heeft.

Item is besloten dat Libertus de Fraisne ende Jooris van Peene zullen aenspreken ende vermaenen Dominicus Petitpas ende zijn huusvr. ter cause der Swincfelders [1]) die zy hadden aen heurlieden disch.

Den 10en dach Febr. 77.

Die teghenwoordighe des Consistorij: Libertus de Fraisne, Jooris van Peene, Jaspar Anthoine, Adr. Damman, Jean Castelein, Lenaert Hose.

---

1) Vermoedelijk „Schwenckfelders," aanhangers van den bekenden dweeper Caspar von Schwenckfeld.

Digitized by Google

Die teghenwoordighe des Consistorij den xvij Februarij: Libertus de Fraisne, Jooris van Peene, Mr. Lenaert Hose, Gaspar Anthoni.

Is beslooten dat goensdach naestcommende sal de Censure gehouden worden ten thien uren voormiddach op eenen real boete.

Is beslooten dat de dienaer sal inde eersten vermaninghen eenen vastendach vercondighen satersdach naestcommende ende het volk vermanen tot neerstich gebedt om de verkiesinghe der ouderlinghen ende diaconen.

Den xx^en^ dach Febr. 77.

Die teghenwoordighe des Consistorij: Libertus de Fraisne, Jooris van Peene, Jean Castelein, Jaspar Anthoine, Francois van Konyncxloo, Adr. Damman.

Ist besloten dat Libertus de Fraisne ende Adr. Damman zullen aenspreken ende vriendel. vermanen die weduwe Jonghelyncx, dat zy omme vreese der menschen niet en behoorde sich te absenteren van het ghehoor des Goddel. Worts.

[1]) Item is aenghegheven wie dat het een Christel. ende noodwendich weerck ware datmen zoude voortaen proponeren ende alsoo sich houfenen,[2]) dat huyden ofte morghen die Ghemeente zoude voorsien moghen zijn mit mannen die dat Woort Gods konden preecken ende vercondighen.

Item is besloten dat Jooris van Peene ende Jaspar Anthoine zullen aenspreken Clays van Bueren ende hem vraghen waeromme hy sich absenteert van het ghehoor des Goddel. Woorts.

---

1) Nevens dit artikel staat in margine: „Proponeren."

2) D. i. oefenen.

Digitized by Google

Den xxiiij dach Febr.

Die teghenwordige des Consistorij: Libertus de Fraisne, Jean Castelein, Jooris van Peene, Mr. Lenaert Hose, Jaspar Anthoini, Francois van Konyncxloo, Adr. Damman.

Ist besloten dat Jean Castelein ende Adr. Damman zullen aenspreken wederomme die weduwe Jonghelyncx omme die oorzaecke die inde voorgaende zamenkompste besloten is.

Den xen dach Febr. [Martij?] 77.

Die teghenwordighe des Consistorij: Libertus de Fraisne, Jean Castelein, Joris van Peene, Walrave Godschalck, Lenaert Hose, Adr. Damman.

Den xvijen dach Martij.

Die teghenwordighe des Consistorij: Libertus de Fraisne, Walrave Gotschalc, Jooris van Peene, Cornelis van Pamele, Mr. Lenaert Hose, Francois van Konyncxloo, Adr. Damman.

Adi 14en aprillis 1577. In cuelen.

De teghenwoordighe onses Consistorium weghe: Libertus de Frene, Jan Kestelin, Joris van Peene, Cornelius van Pamele, Leinaert Hoese, Franchoys Koninesloo ende Waelrave Godschalck.

Is beslooten datmen de dienaren van der Cuelsche ghemeynte aengheiven zal door Waelrave ende Jorys van Peene hoe dat wy voor raetsaem ende goet aenghesien hebben datmen met der propositie voorgaen zal ende datmen by den anderen commen om te beraetslaghen hoe ende in wat maniere datmen aenvanghen zal.

Digitized by Google

Is beslooten dat Cornelius ende Waelrave zullen aenspreken de vrauwe Jongelinc datse huer wyl begheiven om tot het ghehoor des goddelijcx woorts te commen ende alle vleesschelijc vrese aflegghen die huer tot deisen tijd door de zelve absenteert heeft alzo zy segt.

Is beslooten dat Leynaert Hoese ende Waelrave Godschalck zullen gaen tot Ruesburch ende met den schulte spreken ende accorderen van den restende schult die hi noch goet heeft van Gillis de Molder.

Is beslooten dat Cornelius van Pamele ende Libertus de Frene zullen tot Bedtburch zullen op het classe om daer vooren te draghen ende te helpen besluten het ghene dat tot der opbauwinghe der kercke dienelijc bevonden wert.

Adi 21en aprillis 1577. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Libertus de Frene, Joris van Peenen, Jan Kestelin, Cornelius van Pamele, Lenaert Hoese ende Waelrave Godschalck.

Adi 28en aprillis 1577. In cuelen.

De teghenwoordighe onses consistorium weighe: Libertus de Frene, Joris van Peene, Cornelis van Pamele, Waelrave Godschalck.

Is beslooten dat Joris van Peene ende Franchoys Coninclo zullen aenspreken Willem inden Walvisch om te verneimen van wat leiven den man is die zijn maerte ghetrauwet heeft wesende den zelven man van Duysburch.

Den 23en Junij anno 77.

Ist beslossen in bywesen der Consistorialen Libertus,

Digitized by Google

Fra,[1]) Georgij van Peen, Cornelis van Pamel, dat van nu vortan ien der auderlingen sall den last der gemeynten verrichten ende bedienen ien maent lanck duerende, ende na verloep iener maenden, sall naestvolgende maent der andere Auderlinck ingelijcken doen.

Den last der gemeynten, hier boven beroert, verstaen wy ierstelick den Consistori boeck te bewaren und ihm Consistorio te schrijven, die Consistori te beroepen ordinari ende oeck anderssins soet hem noodich dunck, die hueser te bestellen om vermaninge te doen, den diaken te belasten die gemeynte te beroepen, alle brieven oft missiven soo in sijne dienstmaent sullen vallen te schrijven, sall hy verdigen.

Ist beslossen das Georgij van Peen [ende] Cornelis van Pamel sullen aensprechen den man soo ghetraut heefft die maecht ihm walffis, und sijn kindt inder gemeynte doopen hat laessen, das hy hem wille vuegen zu der gemeynte ende sijn leven ende wandel der Christliche Religie gelijckformich vuege.

De teghenwoordighe des Consistorij den xxx Junij: Libertus du Fresne, Joris van Peene, Gaspar Anthoni, François van Konixloo.

De teghenwoordighe des Consistorij den vij Julij 1577: Libertus de Fresne, Joris van Peene, Jaspar Anthoni, François van Coninexloo.

Die tegenwordige des Consistorij den 21 Juli anno 77: Libertus, Joris van Peene, Cornelius van Pamel.

Ist besloten dat Joris van Peen ende Cornelis van

---

1) In margine staat: „Caspar Anthoni, Fransoys van Kuesinexloo."

Digitized by Google

Pamel sullen aensoecken die huysvrau Caterbras, om intenemen die krancke huysvrau van Jan den drayer tot Duyts, die haer maecht is ghewesen hier vortijts; ende bestaute [?] der selvige plaetse salmen aensprechen M. Lenart van Achen oft iemants anders.

Ist beslossen datmen aensprechen sall die jenige soo zu der versameninghe vanden gehoer des Euangeliuns gelaten worden, dat zy hen bereyden sullen om bekentenis haers geloefs te doen voer de gemeynte dewijll men voernemens is dat Nachtmael wt te richten in korten.

Die auderlingen sullen aensprechen Anna Savayge om haer kindt te laten Christelijck doopen soo nu alreede 3 maenden is audt.

Men sall der underschoelmiester van M. Adriaen Damant aensprechen dat hy wille hem tot der gemeynte gheven, dewijll hy geloevige auders hatt ende wietenschap des glaubens hatt, und per M. Adrianum hat sich late angeven, dat hy sijnen naem deklarere ende der gemeynte angeven late.

Den 4en Augusti anno 77.

Die tegenwordighe des Consistorij: Libertus, Georgius, Cornelius.

Jan den Drayer salmen aensprechen und sijnes langes ausbleyvens van seyner krancke vrauwe met ernst vermanen dewyll het behoert eenen man sijn huysvrau voer te staen.

Den 10 Augusti anno 77.

Dieners tegenwoordigh Consistorij: Libertus du Fr., Jorgius van Peene, Cornelius van Pamel, Fransoys Coninexloo, Caspar Anthonij.

Ist beslossen das man die Walscher Minister sall aen-

Digitized by Google

sprechen offt sy Janneken und Pnijken [?] beyde weduen niet en hebben aengesproochen tot haer gemeynte ende versamelunge te khommen ende dat sy het selvige noch willen doen.

Den 10 Augusti.

Die tegenwordighe Consistoriales: Libertus, Georgius, Cornelius, Fransoys Cuenincxloo.

Ist besloten, opt angheven Petri Pedij Colnische minister, dat jenige met sufften [?] aen hem begheert, soo under unse kerke seyn, datmen in unsere kercke saude willen het nachtmael des Heeren wtspenden ende bedienen, [1]) dat Petrus duer Libertum, Georgium ende Cornelium sall affgevraecht worden, welche die selvige persoonen sijn met namen, damit men die selbighe beantworden mach, na dat men vernomen sall hebben des clagens gront ende oersake.

Sullen Georgius und Fransoys aenspreken M. Lenaert Hosen ende heyschen het passement getau ende sijden nagelaten ende overbleven van Carl van Thinen, oeck het laken soo oeck is overghebleven vanden selvigen tot betalinge der restanten soo hy Carl der kirche schuldich was.

Cornelius ende Georgius van Peen sullen Petrum Pedium aengeven, dat sijne Consistoriale willen twee van unsere Consistori in toecommende hare Consistori laten by khommen om het anligens ende nootdrufft unsere Consistori hen te kennen te gheven.

Het angheven soo sy sullen doen ist dese: Dewijll eenige der Colnischer kirche unse Consistoriaelle groetelijck ende opentliche op die huymert [2]) in tegenwordighe

---

1) Hiernevens staat in margine: „auss anligende nhoet der tegenwordige pestilentie."

2) D. i. huidenmarkt.

Digitized by Google

veele persoenen, oeck eenes doepers[1]) bywesens, beschuldicht dat men die kinderen van Fransoys van Laer bedrichlich ende met groeter kloeck- ende behendicheden, als offt men sy wilde vermorden, die krancke dochter van Jaspar Baess in huys gebracht heefft, hettwelcke dewijll luegen is ende niet waer, oeck het inbringhen der selviger krancke nit geschiet sij met eenige voerwieten der Consistoriaellen, solche luegenen niet behoerten te verbreyden sonder goede informatie van het selvige, damit die kirche nit in eenige verstueringhe khomme, ende die dienars in naeklainge — der regell Christi: soo uwen broeder gesundicht heefft, wilt hem tuschen u ende hem vermanen, sijn sy vergeeten met alsolche opentliche, luegenachtige beschuldigung; derhalve der selviger clapper ende klager solkes by den selvigen so hy geklaeght te retrackteeren ende wederroepen schuldich.

Dat wy solches die Consistoriale der Colnischer kerchen angheven, diese is die oersake, nademaell dit selvighe vorschreven oeck van harer eenige mier an andere persoenen vertelt is worden ende wy miermael vernomen der gelijcker beschuldighunge van den haren over unss ende unse kerche mier gehoert sijn worden ende noch gehoert, solches willen vermeyden alsoo achterklapperlijck te doen, maer soo over uns haer iet mangelt ende feylt solches broderlijck als behoert angeven.

Tegenwordige Consistoriale den 18 Augusti anno 77: Libertus de Frene, Georgius van Peene, Walraff Gotschalck, Cornelis van Pamel, Caspar Anthoni, Fransoys Kueninexloo.

Ist besloten dat Caspar Anthoni sall aenspreken Joffrau

---

1) Eens Doopsgesinden.

Digitized by Google

Lumellis dat die Consistoriale nit khonnen Lijsken Baes nit unschuldighen van het inbringhen haers kranckens dochters ten huyse van Fransoys van Laer, dewijll die selvighe kinderen sonder eenige der Consistoriale voerwieten met Lisken Baess voer eenige penningen des verhuerens geworden ende in tegenwordicheyt etliche unsere Consistoriale bekent dat sy met der obgemelte Lijsken Baes ende hare krancke dochter well te vreden wharen. — Maer soo vors. Joffrau Lumellis iet anders heefft over vors. Lisken Baes, daerover men sij te vermanen offt te beschuldighen oersaeke hebben mochten, sijn die Consistoriale willich hare schult ende dienst daer aen te bewijsen ende leysten.

Caspar Anthoni sall anspreken den jonghen gesell van Breda, die hem gheerne totter kercke wilde gheven, hem tot alsulche Christliche vornemen vermanende ende waerschauwen, die lichtverdicheyt sijnes miesters daer hy bey woont; damit hy niet en late vermanen van eenighe kerche aen desen oort, offt der bykomste der selviger.

Den 1 Septembr. a°. 77: Libertus de Frene, Georgius, Cornelius, Caspar Anthoni.

Den 29 Septembr. a°. 77. Tegenwordighe Consistoriaell: Libertus de Frene, Georgius van Peene, Cornelis van Pamel.

Libertus ende Cornelius sullen op den toecommende Sinodo zu Bebdbur reysen den 1 Octobris a°. 77. Der kirchen nootdrufft met helpen toe bedienen.

Digitized by Google

Den 6 October a°. 77 tegenwordighe Consistoriale: Libertus, Georgius, Cornelius.

De tegenwordighe des Consistorij den 20 October: Libertus Fraxinus, Joris van Peene, Gaspar Anthoni, François Koninxloo.

Den 3 Novembr. a°. 77. Die tegenwordighe des Consistori: Libertus, Georgius, Cornelius.

In der ierste versamelingh salmen ankondigen eenen vastendach tegen naestkhommende sondach.

Den selvigen vastendach, na gedaene predich salmen verkundigen het nachtmaell te hauden ende die soo bekentenis hares geloeffs doen sullen te bereiden vermaenen.

Ist besloten, dat van nu aen niemant, soo hen willen huwelijcken, sall gegeven credentsbrieven worden, om in eenighe gemeynte opentlijck offt heymelijck na der ordeninghe Christi te samen gegeven te worden, ten sy datmen ordentlich inder gemeynte hen verkundicht ende over hare voernemen het gebet der gemeynte begheeren, het welcke men ter geleegener tijt sal inder vermaninge aengeven.

Ist beslossen dat Georgius und Cornelis sullen aensprechen Joffrau Hasevelt und des affblijvens vander gemeynte oersaeck affvraghen.

Die tegenwordige Consistorij: Libertus, Georgius, Cornelius. Den 7 Decembr. a°. 77.

Dewijll Joffrau Hasevelt der Widertauffer meyninghe te seyn sich vernemen hat laessen, daermen sy Christlich vermaent hat, ist beslossen dasmen wederom sy sall aensprechen ende hares ierdums berichten ende aenwijsen.

Digitized by Google

Die tegenwordighe des Consistorij: Libertus, Georgius, Caspar Anthoni, Cornelius van Pamel, den 8 Januª. aº 78.

Ist besloten dat Georgius ende Cornelius sullen aenspreken de ionghe dochter ende maecht int huys van Nassauwen, van weghen hares besprechs ende belofftenisse des huwelijcks met eenen wilden geselle, hoe haer saken staen ende watmen in hare sake mochten raden khonnen.

Caspar Anthoni [ende] Cornelius sullen aenspreken Joffrau Hasevelt offt sy mochten hares irthumbs bericht worden ende tot gehoersaemheyt der waerheyt wederbrocht.

Consistorij tegenwordighe: Libertus, Cornelius, Jeorgius, Caspar Anthoni. Den 26 Januarij aº. 78.

Georgius [ende] Cornelius sullen aensprechen die des nachtmaels hen hebben onthauden, die oersake des selvigen van hen vernemende.

Georgius van Peene, Cornelius van Pamel ende Fransoys Koninxloo sullen aenspreken Joffrau Lumellis van weghen Hans den Drayer om die sake van Hanse gesacht per vemonde zu verhoeren.

Den 2 februarij aº. 78. Consistorij tegenwordighe: Libertus, Georgius, Cornelius, Caspar Anthoni, Fransoys Coninxloo.

Dewijll Joffrau Hasevelt van haren irdumb nit zu bringhen is, ist beslossen datmen inder iersten versamelinghe sall inden gemeynen ghebet harer gedencken ende den Heeren bitten voer hare bekeeringhe.

Men sal per Cornelium ende Fransoys Joffrau Lumellis aensprechen ende om der saken van Hans den Drayer getuychnis vernemen, ende alle die soo hen ondernemen Hans te beschuldigen te ondervragen.

Digitized by Google

Alle die dienaers sullen omgaen ende persoenlijck vermanen alle ende ieder besunders das sy sullen vorsichtichlijck wandelen ende handelen damit dat duer iemants onversichtige spreken ende worden nit openbar en worde noch tijt und plaetse der versamelinghe, noch der gemeynte offt des dienars offt eenige onnutse verklappinge op iemants name, iere offt fame sonder wetlike bericht der beschuldinghe.

Tegenwordighe des Consistorij den 10 februa. a°. 78: Libertus de Frene, Georgius van Peene, Cornelius van Pamel, Caspar Anthoni, Fransoys Kueninxloo.

Ist besloten datmen Jffrau Hasevelt voor die derdemael sall vermanen harers irthumbs, oft Got auss genade will haer bekheeren.

Men sall die maecht int huys van Nassauwen vermanen wie die sake met haren vorgenomenen huwelijck staet.

Inde naestkhommende vermaninge salmen eenen vastendach aenkundigen om verkiesinge der dienaren te hauden.

Tegenwordighe Consistorij a°. 78 den 17 Februarij: Libertus de Frene, Georgius, Cornelius, Caspar.

Ist besloten dat Libertus sall zum vierdemael Jffrau Hasevelts tot der waerheyt te keeren vermanen ende met haren naem noemende in die ierste versamelinghe voer haer bidden laten.

Dese toecommende weeke salmen vermaninghe hauden ende eenen vastendach aenkundighen tegen saterdach naestkhommende, Gott aenteroepen om ien verkiesinghe der dienaren te hauden.

Dewijll Janneken Allerley weder van Franckfort ghekhommen is, salmen haer per Caspar Anthoni vermanen

Digitized by Google

[haer] tot der kercke Godes ende der selviger bykompst te gheven ende vorder tot ien ierlijck Christlijck leven.

Tegenwordighe des Consistori den 23 februarij: Libertus, Georgius, Cornelius, Caspar.

Ist besloten, datmen in der versamelinghe sall aengheven ieder soo kennisse heefft met Jffrau Hasevelt, privatelijck vermanen tot die kennisse ende wederkeeren tot der waerheyt ende soo ghien bekieringhe volcht, te verkundighen dat sy vander gemeynte godes abgesundert nu ghien litmaet der kirche mehr ist, van welcken godes wort ghetuycht dat sy gheen deel int Rijche godes hebben, maer haer deell met den Iprokryten [sic] is ende met den halsterrighen.

Ist besloten, dat Caspar ende Fransoys sullen Niclaes Kuckelier aensprechen ende hem vermanen in alle Christliche vriese hem te bedencken met wat onderhaut offt contributie vander gemeynte hy saude mogen jaerlijcks toecommen ierlijck nootdrufft te hebben, sonder daghelijcks by iederman omme te gaen, te klagen ende gifften te ontffangen.

Ist besloten dat Jan Casteleyn, Cornelius van Pamel sullen tot Eldesten[1]) der gemeynte voergestelt, desgelijcken M. Lenart Hosen, Hubrecht soekerbacker voer diakonen.

Libertus [ende] Georgius sullen aenspreken Neelkin tot Tilman broer, dat sy vast ende ombewechlich blijve in dat selvige soo voergenomen is in den huewelijck met Hans den Drayer, nit achtendende [sic] het geklap van veele.

Dewijll Hans Vlaminck genant den Drayer angehalden seyne saken willen ten eynden helffen, die duer ausbleyven van Remundt wtgestelt worden, ist geordineert

---

1) D. i. oudsten, ouderlingen.

Digitized by Google

datmen hem sall gheven eenige Recommandatie brieven aen den broederen der Consistorij tot Nuyss, dat sy willen Hans vorss. behelpelijck sijn om der saken waerheyt ende gelegenheyt te vernemen by den gevangenen tot Hulkeraet, Hans Remonts knecht, deses beschuldighungh anvangher ende autoer, als dese anghevers hen beroepen ende Remundt huysvrau haer beroget [?].

De theghenwoordighe des Consistorij den sesten Aprilis: Libertus du Fraisne, Joris van Peene, Jan Castelain, Lenaert Hose, Caspar Anthoni.

Is beslooten, dat Caspar Anthoni ende Lenaert sullen aenspreeken Janneken Alderley ende Mayken haer metghesellinne die selvighe vermanende tot gehoor des goddelickens woorts te commen.

Is beslooten dat Libertus ende Joris sullen vermaenen Juffrowe de Lumelle dat sy haer met Hans Goesens in theghenwoordicheyt des Consistorij versoene eghen die woorden die geschiet zijn om des voors. Hans voorneemen houwelick te beletten.

Is beslooten dat Libertus de Fraisne ende Lenaert Hose sullen trecken op het synodus tot Betburch Rijverscheyt den neghensten deses maents Aprilis.

Theghenwoordighe des Consistorij den xiij Aprilis: Libertus Fraxinus, Hans Castelain, Lenaert Hose, Gaspar Anthoni.

Is beslooten dat Libertus ende Castelain sullen Juffrauwe de Lumelle de plaetse ende ure aensegghen om voor het Consistorio te commen ende haer met Hans Goesens versoenen.

Digitized by Google

Tegenwordighe Consistorij den 27 Aprilis a°. 78: Libertus, Jan Kastelyn, Hubrecht Braems, Fransoys Koninxloo, Lenaert Hosen, Cornelis van Pamel.

Ist besloten das Libertus sall reysen op den sinodo zu Bebber und die gelegenheyt aldaer aenhoeren ende medehulpen beraden desen 5 maij a°. 78.

Den 4 maij a°. 78. Tegenwoordighe consistorij: Jan Casteleyn, Lenaert Hosen, Cornelis van Pamel.

Ist besloten datmen sall aenspreken Claes Kuckelier ende sijn huysvrau vermanende haer dochter sampt andere kinderen in zuchte ende aller ierbudungh zu erziehen, des bedelens mussich zu gaen und des klagens.

Auch salmen dat kliet [?] by M. Lenart besien und der noottrufft na daermede doen, tot nutz der kerche.

Tegenwordighe des Consistorij gehalten den 8 Junij a° 78: Libertus de Frene, Jan Castelijn, Cornelis van Pamele, Lenart Hosen, Hubrecht Braems.

Tegenwordighe Consistorij den 18 Junij a°. 78: Libertus, Jan Casteleyn, Cornelis, Hubrecht Braems, Lenardt Hosen.

Ist beslossen Jan Casteleyn ende Cornelis van Pamel sullen aenspreeken Herman Verhouck ende hem vermanen sijnes wtblijvens inder versamelung ende verhoeren offt hy by den Colinscher kercke versamelinghe kompt.

Tegenwordighe des Consistorij: Libertus, Jan Cast., Corne., Hubrecht Bra., den 22 Julij a° 78.

Sullen Jan Casteleyn und Cornelis van Pamel angheven

Digitized by Google

den Consistorio der Colinsche kirche die beswernisse unser kirchen, soo kompt opreysende wt die verbrekinghe der ordenunghe das niemant solte van sijner kerchen affscheyden tott ien andere; item unsere huyser gebruycken, deren wyr sebls [1]) nit genoech haben, eenighe zum nachtmael ghaen laten sonder aensoecken unseren kirchen und Consistorij.

Tegenwordighe des Consistorij den 6 Julij a° 78: Libertus, Casteleyn, Cornelis, Lenart Hosen.

Ist beslossen, das Lenart Hosen sall aenspreeken Niclaes Kuckelier und zu arbeit zu suchen vermanen; nit des tegenstaende sall hy hem versorgen nach vermuegen.

Libertus met Jan Casteleyn sullen aensprechen die dochter so tot Franckendaell gewoent hat om in den angenomen gemeyne geloove te volherden.

Tegenwordighe des Consistorij 13 Julij a°. 78: Libertus, Jan Cast., Cornelis Pamel, Lenart Hose.

Ist besloten dat Cornelius ende Jan Casteleyn sullen aensprechen die Colinsche kirche remonstrerende, dat Herman Schonck in seyne onschuldinghe ghien gront heefft; didt dat hy seght om seynes huysghesins wille der kirche van Collen zu willen bywoonen, ist onwaerhafftich, dewijle hy over twe jaer angehaelten heefft van unsere zu der kolnische kirche te transmigreren, eer hy desen ionghen offt dit huysghesin gehabdt.

Die beswernisse van weghen die groote bekentheyt seynes huys, soo worden saude da hy aen beyde sijde der kirche bescheiden worden, doet uns liet dat hy den Colin-

---

1) „Selbs".

Digitized by Google

sche kirche sijn huys gelient ende uns gheweygert hatt, sonder sall alleyn uns sijn behausinghe laten gebruychen.

Dat hy seght het sal ghien argenisse gheven, blijckt contrarie, dewijll wye vermaent worden sijn van eenighe private persoenen dat wy die ordenunghe schuldich sijn niet alleyn te hauden, maer oock opt aller heefftichste te verdedigen.

Die kirchen beswernisse gelijck oeck te willen helpen draghen hat ehr das widerspill bewesen, dewijll hy uns schrifftlich beantwort, man behoerde der bescheydenheyt te sijn ende den niet te manen zu betalinghe des dienstgels,[1]) die den dienst niet en gebruyckt.

Das ehr nit gehoersamen wilt, sonder van die kirche sich scheyden, gheven wy den broederen te bedencken offt hertneckicheyt Cristlicheyt sij ende nutzer sij iemants hertneckicheyt zu verdraghen als Cristliche ordenunghe zu halten.

Soo hy seyne salicheyt nit liever hatt dan sonder eenighe oersake te gheven lichtverdichlijck van der kirche te scheyden, sall hy wissen moeten, dat hy niemaels met ien goede conscientie by der kercke gheweest is; want hy saude well daer by blijven soo hy den gheest Christi hat. Dit alles zu den eynde den Colinschen broederen well zu bedencken zu gheven was sich in der sake zu doen.

Tegenwordighe des Consistorij den 25 Augusti a°. 78: Mr. Lenardt Hosen, Jan Casteleyn, Hubrecht Braems, Cornelis van Pamel.

---

1) Dienstgelds.

Digitized by Google

Tegenwordighe Consistorij: Jan Casteleyn, Cornelis, Hubrecht Braems, den 5 October a°. 78.

Ist besloten datmen Libertum schrijven sall offt well whaer is datmen hem beorlofft heefft dien van Audenarde zu dienen, soo is unse meyninge niet anders geweest dan voer ienen tijt lanck te dienen, ende soo hem eenighe orloff gheghevven worden, van dien van Audenarde te scheyden, sall hy tot uns wederkieren, offt ten weynichsten sonder unseren wieten ende consent tot andere kirchen hem niet begheven; want wy hem voer unse ordinaire ende wetliche beroepene dienar hauden ende ons verbonden ende verobligiert is.

Ist beslossen das man den Kolnisse minister sondach tot 10 uhren zu Consistorio zall zulaessen, ende wat zu dienst der gemeynte dient, helpen beraetslagen met aenroepen gotliches naems.

Ist besloten dat man die vrau van Venloo sall aenspreeken ende van hare gotsalicheyt rekeninge affnemen ende haer behelpen zu den doop hares kints.

Ist beslossen das men Jaques Goltsmit zu duyts sall aenspreken ende rekenschap affvragen hoe hy met die begraeffenisse sijnes affgestorvene moeders gedaen heefft; dewijll die selvige met solemnele papen dienst ist begraven worden.

Ist besloten dat Hubrecht Braems sall reysen auff kunfftighe Bebburschc· Sinode (sall reysen) desen 8 Octobr., unsern nootdrufft aentedragen ende mede hulpen raden zu opbauwing der kirch Christi.

Die nagelatene weduwe van den herren van Enholoese nademaell sy zu der versamelungh zugelaessen wordt ob sy met der Colnischer Chr. kirche ingeleybdt is oder zu unserer Chr. kirche gehurt: salmen den dienaren der Colnischer kirche affvragen.

Digitized by Google

Tegenwordighe des Consistori desen 13 Octobr. anno 78: Johannes Badius, Jan Casteleyn, Cornelis, Hubrecht.

Ist besloten dat Hubrecht ende Cornelis sullen aenspreken die huysvrau van Jaques zu Duyts ende voer hare gedaene werck boete doen, ermanen.

Over der papistische kirchen ganck der weduwe des heeren van Enholose sall Hubrecht Braems ende Johannes Badius grontliche bericht ervaren ende vernemen om datmen der sake gelegenheyt mach na streben.

Anna van Venloo, die huysvrau van Ingell Enhobias, sal aengesproken worden duer Cornelis, dat sy niet en saude solchen onordeningh behoeren aenterichten wt hare eygene autoritet, plaets ende tijt aentestellen hare kint te doopen sonder wieten des Consistorij.

Tegenwordighe des Consistorij desen 26en October anno 78: Peterris [Pedius?], Lenaert, Huybrecht.

Ist besloten naer wt wijsinge des sinodi beslot dat men sal houden den 2en november eenen allegemeynen vastendach.

Ist besloten men sal Cornelis van Pameren [sic] ende Hans Casteleyn vermanen haeres wech reysens sonder die kercke te versorgen ende. . . . . [1])

Ist besloten dat Huybrecht Jooris van Pienen sal aensegen om die twe meyten tot sij[n] susters [2]) te vermanen om tot der kercke te comen.

Ist besloten dat Lenaert ende Huybrecht sullen aensprecken de suster van Joost Provoost op te vernemen haeres gemoets om nae bevindinge der saecke wijders met haer te handelen.

---

1) onvoltooide volzin.

2) D. i. de twee meiden bij zijne zuster.

Digitized by Google

Adit 9 novemb. Die tegenwordege der constetor.: Peteris Pedius, Leenart Hose, Jooris van Peene, Jan Castilin.

Is besloten dat Leenart Hose ende Joris sullen anspreken de suster Joos Provost, heur vermanen dat sy hur stille halden sal ende hur in der ghemeinte godes an nemen.

Is besloten datmen deser weke sal collecteren voor den anstanden noot der kercke voor den dienstgelt ende der armen; sal ghedaen wesen dor Jan Castelin, Jooris van Peene ende Lenart.

Is besloten dat Jan Castelin, Leenart Hose sullen Hans de Koninck anspreken, hem vermanen in wat forme hy sin schult bekennen sal moeten ende wat voor ghetughen hy nemen sal ten doope van sij[n] kint.

Is besloten datmen Hans van Laren waer dat hy voor de gemente versont heift sin schult bekent, sal den selven anghenomen wesen voor een brouder.

Jaspart Anthone es deser constistorij present ghewest.

Die tegenwordeghe der constorie: Peteris Pedius, Jan Castelin, Gaspart Anthone, Joris van Peene, op den 16 novembris. Leenart Hose.

Jan Castelin, Lenart Hosse sullen anspreken Nicolas des Mares om van hem te vernemen der gelegentheyt angande van sin Reint.

Peteris Pedius sal anspreken Remont ende hem vermanen dat hy hem weder tot de ghemente begheven soude.

Die tegenwoordege der consistorie: Johannes Badius, Jan Castilin, Lenart Hose, Jaspart Anthonie, Joris van Peene op den 23.

Digitized by Google

Anno 78. Adit 30 Novembris.

Die teghenwoordeghe onser constiorie: Peteris Pedius, Jaspart Anthonie, Joris van Peene.

Jan Castelin, Leenart Hose sin apsent in deser constior.

Ies besloten dat Peteris sal anspreken Remont, hem vermanende van sijnder excusie die hy tot den vors. Peteris ghedaen heift dat hy niet vermaent en soude ghewest sijn van sijnder wtbliven vande ghemente godes.

Is besloten datmen in deser naste vermaninge sal den brouders anseghen dat sy hem bereyden tot des herren nachmal het welcke in corte daghen ghehalden sal werden; sal oock anspreken hem vermanende die heure belidenesse niet ghedaen en hebben dat sy hem daer toe bereyden.

Die tegenwoordige des Consistorie: Petrus Pidius, Lenhardt Hose, Caspar Anthoni, adi 7 December. Absent Castelein und Joris van Peen.

Is besloten dat Lenhardt Hose und Cornelis van Pamele sullen anspreken Jan Flaselett und sijn huyssvrawe und hen vermanen dat sy sich Cristelicker ende stiller behoeren in haren wandell te dragen als sy tot noch toe ein tijtt lanck gedaen hebben.

Die teghenwoordinge des Consistoir: Petrus Pidius, Jan Casteleyn, Jooris van Piennen, Jaspar Antoni, Lenaert Hose, Huybrecht Braems. Den 14^{en} Desember a^{o}. 1578.

Is besloten dat Huybrecht Braems sal Reymont beroepen te comen inder naeste consistorie.

Is besloten dat Huybrecht sal vernemen hoet met Maeiken de vrauwaerster ende met Jaspar gelegen is aengaende den twist.

Is besloten dat Huybrecht ende Joors van Piennen sullen

Digitized by Google

aensprecken de Walsche diakenen aengaende Anna Joos een arme.

Is besloten datmen der naeste byeencomste sal rekeninge houden.

Is besloten dat Jooris van Piennen ende Lenaert Hose sullen den banetmaecker vermaenen te blijven daer sij[n] huysvrau gaet, dat deen by dander blijft.

Tegenwordighe Consistorij den 19 Januarij a°. 79: Badius, Pedius, Casteleyn, Anthoni, Pamel, Braems, Hosen.

Ist beslossen dat der bonnetmacher sall der gemeynte voergedragen worden, sich zu der kirken willens te begheven. Derhalven soo ghien beswernis voervalt von der gemeynte, sall men hem toelaten by der Duytser spraecke ghemeynte, nademaell hy het walsch niet recht verstaet.

Ist besloten dat Cornelius ende Hubrecht sullen aenspreken Sonnemans huysvrau ende rekening vorderen dat sy sich des nachtmaels onthauden heefft.

Item sullen Petrus ende Hubrecht aenspreken Joffrau Jonghelincks ende haer vermanen zu der Christelijcke bykomst der versamelinghe der ghemeynte byde zu der predich als zu dem nachtmael.

Sall aenspreken Hubrecht Braems Rhombaut vanden Eynde ende hem des nachtmaels onthauden oersaeck affvraghen, sampt seyner affschiet von der kircke zu Wesell.

Tegenwoordighe des Consistoir den 25^{en} Januari a°. 1579: Badius, Pedius, Casteleyn, Hosen, Braems. Abtsentie Pamele.

Ist besloten dat Huybrecht Braems sal vragen aen Petipas oft haer vader een lit der kercke is.

Sal der kercke voerdragen tot colect voer'der onderhoudt der armen.

Digitized by Google

Tegenwordighe des Consistorij den 27 Januarij a°. 79: Johannes Badius, Petrus Pedius, Georg. van Peen, Jan Casteleyn, Hubrecht Braems, Lenart Hosen, Cornelius van Pamel.

Dewijll Remont hem verantwortet heefft van weghen gestaster [?] suspition des perdoens soo hy saude zu Brussel by tijden duc dalba gehalt hebben, ende hem voer gott ende dem Consistorio unschuldich verklaert, ist beslossen das man den obgemelten Rhemont sall beschyden zu der versamelinge als een broeder.

Ist beslossen das Badius sall aenspreken ten huyse van Hubrecht Braems, die dochter, soo den doop zugestanden, und sich zu der kirche zu begheven vruntlich ermanen.

Tegenwordighe des Consistorij a°. 79, 1en februar.: Petrus Pedius, Jan Casteleyn, Lenart, Cornelis.

Ist beslossen nademael Enghel Patey ende sijnen knecht willen voer den Consistorio bescheyden worden, ende alda verheyssen ende beloefft hen in aller gotsalicheyt ende erbaerheyt als Christenen onder die disciplien te dragen, datmen die selvighe sall der gemeynte voergedragen ende soo gheen verhinderinghe khomme op ende aennemen.

Dominicus Petipas vader salmen aenspreken der ierste gelegenheyt ende hem inder kirchen opneimen.

Mr. Lenaert, Cornelius sullen die collecte doen voer den armen.

Adi 8 Martij a°. 79. Tegenwordighe Consistorij: Petrus Pedius, Johan Casteleyn, Caspar Anthoni, M. Lenart Hose, Cornelis van Pamel.

Ist beslóten dat Jan Casteleyn, Caspar Anthoni sullen aensprechen verhasghen [?] weduwe Briens tot der armen

Digitized by Google

stuer ende behulff te doen. Aen plaets van Jan Casteleyn sall sulckx doen Hubrecht Braems.

Jan Casteleyn ende Cornelius van Pamele sullen die collecte inforderen voer des ministers onderhaudinghe, und jeder vermanen dat sy hen verklaren wat ieder gheven will opt jaer; dan men maer ten halven jaer omme gaen sall. Aen plaets Jan Casteleyn sall Hubrecht Braems sulckx doen op poene van ienen daller.

Tegenwordighe des Consistorij desen 14 Martij anno 79: Johannes Badius, Jan Casteleyn, Hubrecht, M. Lenart, Cornelius.

Ist besloten datmen Niclaes Jongelinck ende Claes Kuckelier in die naeste Consistorij bekomste bescheyden sall ende hen vermanen te willen annemen die ghemeynte te bescheyden in angestelter versamelinghe, duer Cornelium van Pamel.

Ist besloten datmen duer Johannem Badium der ierste gelegenheyt sall den Catechismum onder das jonghe volck der gemeynte zu leren anvangen.

Tegenwordighe Consistorij: Badius, Pedius, Braems, Hosen, Pamell, adi 22 Martij a°. 79.

Niclaes Jonghelinckx ende Niclaes Kuckelier hebben desen dato angenomen het ampt ende dienst die gemeynte te bescheyden ende te beroepen tot der versamelinghe ende bykomste.

Inder jerste versamelinghe sall met ernst angeben worden, datmen dat ionghe volck dochteren ende gesellen nit willen onderlaten, sy sullen den Catechismo des sondaechs hueren ende beantworten.

Ist besloten dat wy in namen des Consistorij ende gan-

Digitized by Google

scher gemeynte sullen den brieff ende antwort aen der gemeynte van Wesell duer der Colinsche gemeynte gheschreven, van weghe der onvermuegenheyt itziger zeyt der armen zu sthueren, onderschrijven ende ondertiekenen.

Der attestatie brieff derer van Nederwesell over Rombaut vanden Eynde ende sijn huysvrau sampt seyne kinderen gedatiert den 25 October a°. 78 is hueden dato der selviger angenomen.

Tegenwordighe Consistorij desen 29 Martij a°. 79: Petrus Pedius, Jan Casteleyn, Lenart, Hubrecht Braems, Cornelis.

Ist besloten dat Hubrecht Braems die quartieren sall affdeylen.

Teghenwoordighe Consistori desen 26en April a°. 79: Petrus Pedius, Jan Casteleyn, Lenaert Hose, Huybrecht Braems.

Ist besloten dat Cornelis van Pamele ende Jan Casteleyn sullen Pieter Merkedich besoecken ende vermaenen van wegen sijn kindt. Volghens sal Jan Casteleyn aensprecken Fransois van Koninxloo van wegen sijnes kints doop.

Ist besloten dat Jan Casteleyn ende Lenaert Hosen aensprecken sullen Jackop Dens om te voerderen sijn gemoet ende sijn afscheet van Emden.

Teghenwordighe Consistori desen 3en mey a°. 1579: Johan Badius, Jan Casteleyn, Lenaert Hosen, Huybrecht Braems.

Ist besloten dat Huybrecht Braems sal vermaenen Fransoys Coninexloo dat hy niet en behoort op eenige getuygen

Digitized by Google

te wachten ende sijn kint behoort niet te weygeren Christo in te lijven.

Ist besloten dat Huybrecht oock sal aensprecken Aletea Tholicx om te beraetslagen hoe men Anna Joost mocht careren.

Thegenwoordighe Consistori: Badius, Pedius, Casteleyn, Hosen, Braems, adi 10en mey ao. 1579.

Ist besloten dat Huybrecht Braems sal den sinodi besoecken.

Ist besloten dat Huybrecht ende Hans Casteleyn sullen aensprecken Jaspar Sonnemans ende vermaenen hem dat hy ackordere met Jakus de Bari van de Walsche gemeynte.

Thegenwoordighe Consistori: Badius, Pamel, Casteleyn, Hosen, Braems, adi 17en mey ao. 1579.

Ist besloten dat Hans Casteleyn ende Cornelis van Pamel sullen Jaspar Sonnemans vermaenen, dat hy metter eerster gelegenheyt tesamen come om met goede mannen om te accorderen met Jakus de Bari.

Men sal Jacob den [Dens?] der gemeynte voerdragen.

Thegenwoordinge Consistori: Pedius, Pamel, Casteleyn, Hosen, Braems, adi 24en mey ao. 1579.

Ist besloten dat Petrus Pedius ende Huybrecht Braems sullen Anna Joost vermaenen dat sy haer laet vergenueghen met het gene dat men met haer het beste doet.

Ist besloten dat men donderdach naest comende sal houden eenen vasten ende biddach, tot noet die over der kercke aenstaende is, ende dat men oock voerdragen sal tot de verkiesinge van auderlingen ende diaconen.

Digitized by Google

Tegenwordighe des Consistori a°. 79 den 7 Junij: Petrus Pedius, Jan Casteleyn, Cornelis van Pamel, Lenart Hosen.

Ist beslossen dat Cornelis van Pamel sall die voergeschreve ihm Consistori voer auderlinghe und diakon bescheyden tegen 9 Junij om hare bewilligungh te vernemen ende hem den dienst opteleggen.

Tegenwordighe Consistori adi 14 Junij: Cornelis van Pamel, Jan Casteleyn, Lenart Hosen, Caspar Anthoni.

Tegenwordige des Consistori adi 5 Julij: Badius, Jan Castelein, Lenhardt Hose unnd Caspar Anthoni.

Is besloten dat Lenhardt Hose unnd Caspar Anthoni sullen gaen in het Consistorium der Colnischer gemeinte, den selven antworden unde verklaren die meinung onses Consistori, belangende uff ihre frage und begeeren das wyr ons solt verklaren, wat wyr tot onderhalt eines dhieners sollen khunnen gheven, den sy beroepen sollen om samptlich unse und ihre khind in den Cathechismo te onderwijsen.

Is besloten dat Johannes Badius unnde Petrus Pedius sullen aenspreecken Rhomboutt van den Ende unnde hem vermanen dat hy hem niet en behoertt te weygeren te accepteren het ampt der ouderlingen, daerin hy doer die Broders oerdentlick beroepen is, den selven soucken te bewilligen te accepteeren.

Die tegenwordige des Consistorij adi 20 Julij seyndt: Petrus Pedius, Johannes Badius, Joris van Peen, Lenhardt Hose unnd Caspar Anthoni und Braems.

Is besloten dat ter naester vermaninge der gemeinte

Digitized by Google

sullen voergedragen werden Joris van Peen unde Lenhardt Hose voer ouderling, daerin sy alsdan bevesticht sullen werden, also oeck Huyprecht Braems, Hanns Clasens und Caspar Anthoni voer diaconen.

Die gegenwortige des Consistorij adi 27 Julij: Petrus Pedius, Joris van Peen, Johan Castelein, Lenhardt Hosen, Huyprecht Braems und Caspar Anthoni.

Is besloten dat Johan Castelein unnd Lenhardt Hose sullen aenspreken Fransoys Konichsloo unnde hem vermanen tot beter unnde Christelicker hausshaltung opdat geen meerder schandaell unnde ergerniss daerauss en folge.

Is besloten dat Johan Castelein sall aenspreken Cornelis van Diest und sijn gemoet van hem vernehmen dewijll hy versocht heefft om tot den gehoor des goddelick woorts te khommen.

In der naester vermaninge sollen die dhieners, so beroepen sijn, ider in ihren Quartier befesticht weerden nach gewonlicher ordenung.

Is geordineert dat Joris van Peen unnde Casp. Anthoni in een quartier zusammen dhienen sollen, unnd Lenhardt Hose unnd Huyprecht Braems het ander quartier. Idem [?] dewijll die gemein in dreynn quartieren verdeyltt is, soll dis dritte quartier von beyden eins nach dem anderen bedhient werden.

Die tegenwoerdige des Consistorij adi 2 Augusti: Petrus Pedius, Joris van Peen, Lenhardt Hose, Johan Castelein unnd Casp. Anthoni (absens Huyprecht).

Is besloten dat men ter naester Consistori ontbieden sall Rombautt van den Enden (wanneer hy wederom te pass is) unnde hem vermanen van wegen den twist die hy heefft tuschen sijnen broder Petter van den Enden.

Digitized by Google

Die tegenwoerdige des Consistorium adi 9 Augusti: Petrus Pedius, Joris van Peen, Johan Castelein, Lenhardt Hose, Huyprecht Braems und Casp. Anthoni.

Is besloten datmen Zintgen Boly die huysffrauw van Jacques Boly sall stellen up Lenhardt Hose quartier ende tot den gehoor des goddelicken woerts beroepen sall, dewijll sy hare attestatie ende getuygenis van Antwerpen brocht heefft.

Is besloten dat Joris van Peen unnde Huyprecht Braems sullen aenspreicken Huyprecht Kyp [?] van Aechen uff sein aensuchen om tot den gehoor des goddelick woerts te khommen, ende hem vermanen attestatie offte getuygenis van Aecken te forderen van der gemeente daerby hy lest gewesen is.

Die tegenwoerdige des Consistorij adi 16 Augusti: Petrus Pedius, Joris van Peen, Johan Castelein, Lenhardt Hose, Huyprecht Braems, Cornelis van Pamell und Casp. Anthoni.

Is besloten dat Petrus Pedius den Colschen Consistorio sall anseggen unde vermanen dat sy willen Jheronimus Lhermite willen helpen bewilligen mit sijner huyssfrauwe te khommen in onser versamelunge, dewijll hy mit sijn huyssfrauwe brabanders is, op dat wy tot gelegener tijtt mit sijnen dienst in der kercken gedhient mochten werden, sunderling dewijll ons an dhienaren gebreckt.

Is besloten dat Cornelis van Pamell und Joris van Peen sullen aenspreecken Barthelmeus N. den schwager van Wilhelm Kray mit seyner haussfrauwe, unde daernach op een quartier stellen, folgents oeck Christoffell Backs, ten huyse vanden vors. Wilhelm Kray.

Digitized by Google

Die tegenwordige des Consistorij adi 23 Augusti: Petrus Pedius, Joris van Peen, Johan Castelein, Lenhardt Hose, Huyprecht Braems, Cornelis van Pamell und Casp. Anthoni.

Is besloten dat Joris van Peen unnd Huyprecht Braems sullen aensprecken Jheronimus Lhermite unnde hem vermanen dat hy mit sijner huyssfrauwe unnd huyssgesin sollen khommen tot onser versameling, dewijll sy beyde auss Brabant sein, om onse ordeninge te onderhalden.

Die tegenwordige des Consistorij adi 6 September: Johannes Badius, Johan Castelein, Lenhardt Hosen und Casp. Anthoni.

Is besloten datt Lenhardt Hose sall aenspreecken den bonetwerckersgeselle ten huyse van Jochem Pellens und sijn gemoett unnde gelegentheyt onderfragen.

Die tegenwoerdeghe desen 13 September: Johannes Badens, meester Lenaert Hoesse, Jan Casteleyns, Hans Claessens.

Die tegenwoerdige des Consistorij adi 27 September: Petrus Pedius, Joris van Peen, Huyprecht Braems, Casp. Anthoni.

Die Classe is verschreven den 7 october te Bebburt Riverscheydt unnde soll Huyprecht Braems dahin reysen.

Donderdach naestkomende is onss Consistorium bescheyden by den Colschen [1]) te erscheynen ten huyse van Doctor Jan Steffens na middach ten drey uhren.

Is besloten datmen Anna Joest eenen getuychniss brieff

---

1) De Keulschen, die van Keulen.

Digitized by Google

und affscheydt gheven sall, deweyll sy begeertt te verreysen ende haer gheven 4 dal. voer affscheyett.

Die tegenwoerdige des Consistorij adi 5 october: Petrus Pedius, Joris van Peen, Lenhardt Hosen unnd Caspar Anthoni.

Is besloten dat men Cornelis van Diest der gemeinte voerdragen sall, deweill dat hy begeertt tot den gehoer des goddelicken worts te khommen.

Die tegenwordige des Consistorij adi 11 october: Johannes Badius, Petrus Pedius, Lenhardt Hose, Huyprecht Braems unnde Casp. Anthoni, Joris van Peen.

Die tegenwordige des Consistorij adi 18 october: Petrus Pedius, Lenhardt Hosen, Huyprecht Braems, Hanns Clasen, Casp. Anthoni; Joris absens.

Is besloten, dat Huyprecht Braems und Casp. Anthoni sullen aenspreecken unde vermanen Anna Joest, deweyll sy wederom begeertt hier te blijven, dat sy deweill sy gesont is haeren kost selfs verdienen moett ende der kirchen nicht lastich fallen.

Is besloten dattmen Cornelis van Diest tot den gehoer des goddelicken woerts beroepen sall, deweyll men nit lasterlicks van ihme vernommen heefft.

Is besloten dat men an die kercke van Antwerpen schrijven sall unde bidden dat sy doch form unde ordeninge halden woll mit ihren getuygenisbrieven dieselve mit ihren gewoonlicken segell te underteeckenen.

Zu gedincken om een gelegene plaets te soucken, daermen die lehre des Catechismi sal mogen gebruycken.

Digitized by Google

Die tegenwoerdige des Consistorij adi 25 October: Joris van Peen, Lenhardt Hose, Huyprecht Braems, Hanns Clasen, und Casp. Anthoni.

Is besloten dat Lenhardt Hose sall anspreecken Mechelbach ende hem fragen offt hy van de Colschen bygeroepen is; deweill hy nu niet op en haldett ende verlanget by te khommen, so is besloten indien hem die Colsche niet beroepen, dat men hem by ons tot den gehoer des goddelichen woerts beroepen sall.

Is besloten dat Huyprecht Braems by den Colschen Consistorio forderen sall die Acta des Synodi in Bebbertt gehalten den 7 october verleden.

Is besloten dat Lenhardt Hosen unde Hanns Clasen sullen aenspreecken Annaken Engell Tobias huyssfrau ende haer afffragen waerom dat sy so nalatich is geweest dat sy haer moeder saliger heefft laten liggen sterven, sonder imant daer by te roepen die sy in haren lesten hadde mogen troesten: hetwelck by velen groote ergernis geefft.

Is besloten dat men ten naesten Consistorio sall aenspreecken Petrus Pedius ende hem fragen hoe dat het staet mit het Tèstament van Stass von Maseyck die hier gestorven is, deweyll dat wy vermeenen dat het selve dat daeraff khommen sall tot den behoeff van onsen armen behoort te khommen.

De tegenwoerdige des Consistorij adi 1 november: Petrus Pedius, Joris van Peen, Lenhardt Hosen, Huyprecht Braems, Hans Clasen und Casp. Anthoni.

Is besloten dat Hanns Clasen sall aenseggen Jacques Deintz dat hy doch woll die krancke frauwe von Maestricht besoucken, deweyll hy goede kennisse mit haer heefft.

Is besloten uff het aengeven van Hanns Goltschmits van Duyts belangende dat hy von onss ein getuychnis

Digitized by Google

gefordertt doer die weduwe Petitpas; sal Huyprecht Braems die weduwe Petitpas aenspreecken ende haer seggen dat wy geen getuychnis van hem (noch vyll weniger van die persoen die hy tot dem ehestandt begeertt) geven khunnen, deweyll wy geen van beyden voer leden der kirch erkhennen.

Die tegenwoerdige des Consistorij adi 8 Novemb.: Johannes Badius, Petrus Pedius, Lenhardt Hosen, Joris van Peen, Huyprecht Braems, Hanns Clasen und Casp. Anthoni.

Is besloten dat Lenhardt Hosen sall aenspreken Nicolas Marre huysfrauwe, ende haer afffragen, offt sy niet begeertt tot den gehoer des goddelicken woerts te khommen, deweyll wy verwondertt sijn dat sy haer kindt by ons heefft laeten doopen ende foerder niet heefft aengehalden om tot den gehoer des goddelicken woerts te khommen.

Is besloten dat Petrus Pedius und Joris van Peen sullen aenspreecken Arnoldus Fryaldenhoven belangende den twist offte missverstandt die tuschen den vorss. Fryaldenhoven und Huyprecht Braems is.

Die tegenwoerdige des Consistorij adi 15 November: Johannes Badius, Joris van Peen, Lenhardt Hosen, Huyprecht Braems, Hans Clasen und Casp. Anthoni.

Is besloten dat men ter naester gelegentheytt het schrijven Thomas Tylius van wege die gemeinte van Antorff beantwoerden sall, als dat die Elysabeth van Reyth hier niet te finden is, noch by niemant bekhandt, derhalven niet erfahren khunnen offt sy noch in leven is offte niett.

Digitized by Google

Die tegenwoerdige des Consistorij adi 29 November: Petrus Pedius, Joris van Peen, Hanns Clasen und Casp. Anthoni.

Is besloten dat Joris van Peen unnde Lenhardt Hosen sullen aenspreecken Hanns Goltschmits van Duyts unde hem sijn gemoet onderfragen unnd seggen dat wy verwondertt sijn, dat hy nu den tijtt omtrent 7 offt 8 jaren hier gewoent heefft, well wetende datter alhier een Christelicke versamelinge vande gemeente is, ende nochtans niet heefft angehalden om daerby te khommen ende nu also schlechtelick een getuychnisbrieff van ons begeert heefft, deweyll hy hem nu tot den houwelick staet begeertt te begeven.

Is besloten dat Lenhardt Hosen betalen sall een spaerbussgl. het welck men tot behoeff der armen behalden sall, deweyll hy nu 2 maell het Consistorium versuymt heefft.

Is besloten dat Casp. Anthoni unde Lenhardt Hosen sullen gaen ten huyse van Huyprecht Braems ende forderen 40 dal. die wy den Colschen Consistorio schuldich sijn voer een halff jaer dienstgelt ende datselve uberantwoerten sall in handen Rheynardt Lintgens, welchs bezaltt unde verrichtet is worden an Rheynardt Lintgens per Casp. Anthoni adi 10 December.

Is besloten dat Petrus Pedius unde Johannes Badius sullen schrijven an Johannes Melius tot Wachtendonck dat hy hem mit der eerster gelegentheytt sall willen hieher verfugen umb mit ons te bespreecken; daer beneffens sall men hem oock schrijven ende te kennen gheven, dat wy hem 100 dal. voer een jaer versekeren sullen; mittlertijt so ons Godt gnede geven wurdt ende dat wy beter middell sullen mogen hebben, willen wy voerder sovyll mogelick verbeteren, maer voer ditmaell khunnen wy hem niet mehr als 100 dal. versekeren.

Digitized by Google

Die tegenwoerdige des Consistorij adi 13 December: Petrus Pedius, Joris van Peen, Hanns Clasen und Casp. Anthoni.

Is besloten dat men ter naestcomende sondach bescheyden sall Jheronimum Lhermite in Consistorio te compareren, het welcke Petrus Pedius ihme anseggen sall ende hem voerdragen dat hy tot ouderlinge beroepinge begeven sall.

Is besloten dat men ter naester vermaninge der gemein furdragen sall, datmen furgenommen heefft ter erster gelegentheytt hett nachtmael des heeren wttrichten sall: derhalven die gemeinte tot der vorbereyttinge vermanen sall.

Is besloten dat Petrus Pedius unde Johannes Badius sullen aenspreecken Ludwych de Febre, Gritten Konichsloo unde oock haere suster Anneken, ende haerlyden vermanen van haerlyder lichtveerdich dansen unde unordentlich wesen, so sy tsamen angerichtet hebben int sluyten van het houwelick van Ludwich unde Anneken.

Is besloten dat Lenhardt Hosen unde Caspar Anthoni sullen aenspreecken die huyssfrauwe von Johan Sauvage ende haer affragen waerom dat sy haer kindeken niet laet doopen.

De tegenwoerdige des Consistorij adi 20 December: Johannes Badius, Lenhardt Hosen, Hanns Clasen und Casp. Anthoni.

Is besloten dat men Jheronimum Lhermite des ouderlingen ampt noch frey sall laten tot zukhunfftige Franckforter ostermiss, nach welche zeytt er verheyschen hadt solchs zu bedienen.

Digitized by Google

Die tegenwoerdige des Consistorij adi 27 December: Petrus Pedius, Johannes Badius, Lenhardt Hosen, Hanns Clasen und Casp. Anthoni.

Is besloten dat Petrus Pedius unnd Lenhardt Hosen sullen aenspreecken unde vermanen Nicolas Marre dat hy niet en behoertt om een kleene und lichtveerdige oersake hem aff te halden van die gemeente Goddes, denselven vermanen dat hy om het ergernis van sommigen luyden, noch om. gefahrs willen hem niet behoertt te onhalden van het gehoer des goddelicken woerts unde christelicke bykompste.

Den 3 Januarij a°. 80.

Die tegenwordighe des Consistori: Johannes Badius, Lenar Hosen, Hans Clasens, Jan Castelyen, Cornelis van Pamel.

Jan Bauts is mit annemen seyner getuychnisbrieff inder gemeynten opgenomen und zu der kirchen zugelaten.

Ist besloten datmen naestkunfftighe Consistori bescheyden sall Lowijs de Fevre ende sijn adherenten, haer betuyghende ende betoenende in den handelinghe, soo voerloopen is, gesundicht te hebben groetelijck, damit sy tot der boete ende beteringhe khommen mogen.

Den 10 Januarij a°. 80.

Die tegenwordighe des Consistori: Johannes Badius, Lenart Hosen, Hans Clasens, Jan Casteleyn, Cornelis van Pamel.

Ist Lowijs de Fevre met sijn adherenten verhoert, und haben ihre schult bekent van weghen ihres onordelijcken handels auft der hoechzijt.

Digitized by Google

Die tegenwordige des Consistori adi 24 Januarij: Lenhardt Hosen, Joris van Peen und Casp. Anthoni.

Is besloten dat Joris van Peen sall aenspreecken Nicolas N. van Antwerpen op sijn aengeven dat hy begeertt heefft sijn kindt te laten doopen.

Die tegenwoerdige des Consistorij adi 31 Januarij: Joris van Peen, Lenhardt Hosen unnd Hanns Clasen, Caspar Anthoni.

Is besloten dat men ter naerster vermaninge der Gemeinte sall furdragen den vorss. Nicolas Lippinse van Antwerpen, deweyll hy begeertt tot den gehoer des goddelicken woerts te khommen ende nach christelicke oerdening sijn kindt te laten doopen.

Is besloten dat men ter naester gelegentheytt collecteeren sall fur den armen van Wesell, ende der gemeente widers anseggen sall dat onsen dienaer voer een tijtt verreyst is, deses geferlicken tijts halber, derhalven eenen ideren vermanen tot den gebede.

Is besloten dat men den Colschen antworden sall, dat wy mit gots hulpe vorgenommen hebbe dese vorss. collecte fur die van Wesell te doen, ende daerna naer unss vermogen sovyll ons mogelick wesen sall in die sake doen, daeraff sy ons gesproocken hebben, ende henlyden alsdan den standt onser kerck eensdeels te khennen geven; sulcks sall geschyn per Caspar Anthoni.

Die tegenwoerdige des Consistorij adi 7 Februarij: Joris van Peen, Lenhardt Hosen, Hanns Clasen und Caspar Anthoni.

Digitized by Google

Die tegenwordige des Consistorij adi 14 Februarij: Joris van Peen, Lenhardt Hosen, Hanns Clasen und Caspar Anthoni.

Is besloten dat Joris van Peen sall vernehmen naer onsen dhiener Johannes Badius, ende hem affragen wat bescheets hy heefft van Johannes Melius van Wachtendonck den welcken wy beroepen hebben.

Die tegenwoerdige des Consistorij adi 21 Februarij: Johannes Badius, Joris van Peen, Huyprecht Braems, Hanns Clasen und Caspar Anthoni und Lenhardt Hosen.

Die tegenwoerdige des Consistorij adi 28 Februarij: Johannes Badius, Joris van Peen, Lenhardt Hosen, Huyprecht Braems, Hanns Clasen unnd Caspar Anthoni.

Is besloten dat Johannes Badius unde Joris van Peen sullen aenspreecken de weduwe Petitpas ende haer vermanen mit Romboutt van den Enden unde sijn huyssfrauwe, dat sy qualick gedaen hebben in die qaestie die sy broderen te samen hebben, dat sy daertoe mannen beroepen hebben die buyten unser kercken sijn, daerwtt dan (deweyll sy tsamen nit accorderen khunnen) groete lastering van denselven und anderen folgen, deselve nit allein haere personen, maer die gantsche kercke belasteren, dat sy daerin anders behooren te vorsyn, op dat daer door geen merder lasteringe folge.

Is besloten dat Joris van Peen sall betalen unde te friden stellen Doctor Hylman voer den dienst dien hy gedaen heefft by Claess Keuckelier.

Digitized by Google

Die tegenwoerdige des Consistorij adi 6 Martij: Joris van Peen, Lenhardt Hosen, Huyprecht Braems, Hans Clasen, Caspar Anthoni.

Is besloten datmen Janns Bontwerckers een attestatie offte getuygenisbrieffgen geven sall sijnder bywoninge unde wandelinge alhier, deweyll dat hy van hier begeertt te vertrecken.

Is besloten dat Joris van Peen unde Hanns Clasen sullen aenspreecken Wilhelm Krayen ende hem affragen hoe dat sijn houwelick tot Aken tougegaen is, deweyll hy geen attestatie van ons gefordertt heefft; daerop dan wider in dese sake sall mogen gehandeltt werden naer dat men die sake befinden sall.

Die tegenwoerdige des Consistorij adi 13 Martij: Johannes Badius, Joris van Peen, Hanns Clasen, Casp. Anthoni.

Is besloten dat Joris van Peen und Casp. Anthoni sullen aenspreecken Cornelis van Pamell unde hem onderfragen wat hem bewust is van het houwelick van Wilhelm Krayen, hoe dat datselve tougegaen is.

Is besloten dat men in die quartieren sall omme gaen ende verkondigen die beloefftenis des houwelicks tuschen Daniel Boudringie und Anna van Cauwenberch, deweyll dat men nu ter tijtt geen gelegentheytt [heeft] om datselve in die vermaninge te verkondigen.

Die tegenwoerdige des Consistorij adi 20 Martij: Johannes Badius, Johan Castelein und Casp. Anthoni.

Is besloten dat Johannes Badius sall schreiben an die kirche zu Achen dieselbe ermanen das sy die ordenung der kirchen nit underhalten haben in dem dat sy Wilhelm Krayen in die ehe alda befesticht haben sonder zuvor

Digitized by Google

von uns khundtschafft zu haben ob der auch alhie nach gewonlicher ordenung verkhundicht sey.

Die tegenwoerdige des Consistorij adi 27 Martij: Johannes Badius, Johan Castelein und Casp. Anthoni.

Is besloten dat Lenhardt Hosen sall rechenung geben sijnes aussbleibens unde von ihme die buss forderen, daerneben ihn vermanen seynes ampts.

De teghenwordege des constistorie adit 10 April: Johannes Badius, Hubrecht Brams, Jan Clais, Joris van Peene, Leenart Hosen apsent.

Is besloten dat Hubrecht Brams sal vernemen naer die compste van die dienarren van Winter om hem te ghebrucken tot den doope van het kint van Anna Sauvage.

Is besloten dat Hubrecht Brams ende Joris van Peene sullen vermanen Rombout vanden Ende ende sijn husvrauwe met haere suster, de weduwe, dat sy met Jan Danels hemlieder saken ende questien souden verghelicken.

Is besloten dat Hans Clais sal reysen op het synodum tot Betbort dat ghehalden wert den 13 April om aldaer te helpen hesluten wat der ghementen nodich sal wesen tot godes eere.

Is besloten dat Jooris van Peene een credensbrief schreiven sal om aldaer op de vorschreven classe te verschinen.

Die tegenwordege des consistorie adit 17 april: Johannis Badius, Leenart Hose, Hubrecht Brams, Hans Clasen, Joris van Peene.

Is besloten dat Hans Claissen sal vernemen of de ghe-

Digitized by Google

waltrechter souden ghewest sin by Jan Savage om hem te doen doopen heuren kynt in den pausdom.

Is besloten dat Hans Claissen sal sondach bescheiden in onse consistorie Jaques Dens om hem te vermanen wat die orsake es waer om hy hem tot den eetstant in der papisten begheven heift.

Is besloten dat Johannes Badius sal vermanen Rombout vanden Ende met sijnne suster, de weduwe, tot eenicheyt hem te begheven met Jan Daniel heurlieder brouder.

Is besloten dat Johannis Badius in sondach nastcommende de acten des sinodis hier in bringen sal.

Is besloten dat Joris van Peene een atistacie brief schriven sal voor Hans Bauts dewelcken hy beghert heift om sin reyse.

Die tegenwordeghe des constistor. adit 24 april: Johannes Badius, Lenart Hosen, Hubrecht Brams, Hans Claissen, Joris van Peene.

Is besloten dat Leenaert Hosen sal anspreken den jonghen ende de macht[1]) van Jan Feucht om hem te verhoren of men hem tot den ghehoor des goddelicken woort commen laten sal.

Is besloten dat Jooris van Peene sal vernemen an Margriete de Witte naer wat macht de heur [sic] by de ghemente godes begheven wilt ende of sy heur cristelicken halt.

Ies besloten dat Lenaert Hosen sal anspreken Remont Rengolt om an hem te vernemen naer den stant van sijnder macht, om te weten of men de selvighe macht sal by den ghehoor des gotteliken woort sal berouppen.

---

1) D. i. maagd.

Digitized by Google

Die teghenwordeghe der consistorie adit 1 maij: Johannes Badius, Leenart Hosen, Joris van Peene.

Is besloten dat Hubrecht Bramss sal Pauwels Otss een afscheitbriff gheven sal, dewille sy naer Antwerp trecken wille.

Ies besloten dat Joris van Peene schriven sal op Franckendalle an Pieter Datenum op den brif die hem tot Franckffort bestelt es worden angande van een dienaer die met den selven schriven begert es worden.

Ies besloten datmen by den brouderen der gemente gaen sal ende hem vermanen hoe dat sy der overheyt antworden sullen of sy ghevracht worden waer dat sy tsamen begheven sin ende hare kinderen hebben laten doopen.

Die tegenwordige der constistorie adit 8 maij: Johanniss Badius, Hanss Clasen, Joris van Peene. Leenart Hose, Hubrecht apsent. Leenaert Hose ende Hubrecht Bramss heift die bruck betalt van naer te commen.

Is besloten dat Johannis Badius sal den jongen van Jan van Veucht by den catisissemiss (sic) sal commen laten met den ersten geleghentheyt.

Die tegenwoordege onser consistorie: Johannis Badius, Godefroot Konickhove, Leenart Hose, Hubrecht Bramss, Hans Claissen, Jooris van Peene adit 15 maij.

Is besloten dat Leenart Hosen, Hans Clais sullen vermanen Jaques Dens sijnner fellen[1]) of hy hem wil tot boute ende beteringhe sijnner felle begheven.

---

1) Hoogd. *Fehl*, d. i. *verkeerdheid*.

Digitized by Google

Die tegenwerdege onser consistorie: Johannes Badius, Godefroit Koninckhove, Leenart Hosen, Hans Classen, Hubrecht Brams, Joris van Peene, adit 22 Maij.

Die teghenwordige onser consistorie: Johannes Badius, Lenaert Hose, Hans Classen, Huybrecht Brams, adi 29 mey.

Is besloten dat Hans Classen ter naester consistori sal Clas Cuekelier in consistori bescheyden tot sijn verantwoording.

Is besloten datmen adi 2 Juni hier eenen gemeynen vastendach halden sal voer allen aenstaenden noet.

Is besloten datmen ter naester vermaninge Berbel de dienstmacht van Reymont Rinckholt sal voerdragen der gemient.

Die tegenwordeghe onser Consistorie: Johannes Badius, Leenart Hosen, Hubrecht Bramss, Joriss [sic] Classen, Joris van Peene, 5 Junij.

Is besloten datmen met den ersten verman. dor Leenart Hosen sal bescheyden Jaqus Dens aldaer hy sijnne scholt bekennen sal angaende dat hy hem by den papisten ten huwelicken bestaet [1]) heift.

Is besloten dat Leenart Hosen ende Hubrecht Bramss sullen gaen by Clais Queckelier ende hemlieden naer den noit hosen, schoenen ende schult betaelen, sulck als daer nodich bevonden sal werden.

Is besloten dat Caspart Anthonie sal schriven op Dusborch om Jan Stral, Jan Salenger, Pieter vanden Ende dat sy by Jan Daniel gaen, hem vermanen tot vrede met sinnen brouder Rombout vanden Ende welcke Rombout in alss hem bevinden laten wil. [2])

---

1) Hoogd. *bestattet*, d. i. *vervoegd heeft*.
2) D. i. zich in alles wil laten vinden.

Digitized by Google

Die tegenwerdege onser Consistorij: Johannes Badius, Hubrecht Bramss, Leenart Hosen, Hans Classen, Joris van Peene, adit 12 Junij.

Is besloten dat Hubrecht Brams [ende] Hans Claisen sal vermanen Anne Joos van heurre onckdanckbar halben tegen den doctor ende onser halben van sulck dat men haer doet in hare cranckheyt.

Is besloten dat Leenaert Hosen [ende] Hubrecht Brams sullen vermanen Margriete de Witte dat sy hurren hochtijt anstellen dat gheen schandal daer wt ghegheven wort.

Die tegenwordeghe onser consistorie: Godefrot Konickhove, Hubrecht Bramss, Hans Claissen, Joris van Peene, adit 19 Junij a°. 80.

Is besloten dat Joris van Peene [ende] Leenart Hosen sullen in alle Cuartieren vernemen, of daer iemant ware die gheen bekentenisse ghedaen en hadde, dat sy hem daertoe bereyden om met der kercke het nachmal te halden.

Die tegenwordeghe onser consistorie: Godefrot Konickhove, Hubrecht Bramss, Hans Claisen, Joris van Peene, adi 26 Junij.

Is besloten dat Hans Claissen [ende] Joris van Peene sullen vermanen Jaspart Sonneman ende sin husvrauwe dat sy heurren kynderen ende ghesein hemlieden vermanen tot der leere der Catisismus.

Die tegenwordeghe onser consistorie: Godefret Konickhove, Leenaert Hosen, Hubrecht Bramss, Jaspart Anthone, Hans Claissen, Jooris van Peene, adi 3 Jullet a°. 80.

Digitized by Google

Die tegenwordeghe onser consistorie: Johannes Badius, Leenart Hosen, Hubrecht Brams, Godefrott Konickhove, Hans Classen, Joris van Peene, adi 10 Jullet a°. 80. Gaspart Anthone.

Is besloten dat Johannes Badius sal ansaghen Rombout vanden Ende dat wy sijnnen brouder Jan Danel gheschreven hebben dat hy hem tot den vrede begheven soude; heift ons voor andtwoort ghegheven dat hy hem in alles wil vinden laten; ten anderen sal men oock vermanen die husvrauwe Rombout ende de wedewe dat sy hemlieder vader vermanen tot den ghehoor des goddelicken woorts te commen.

Die tegenwordeghe onser consistorie: Godefrot Konickhove, Leenart Hose, Hubrecht Bramss, Hans Clais, George van Peene, adi 17 Jullet 1580. Jaspart Anthone.

Die tegenwoordege onser Consistorie: Godefroot Konickhove, Leenart Hosen, Hubrecht Bramss, Hanss Clais, George van Peene, adi 24 Jullet a°. 80 Jaspart Anthoni.

Is besloten dat Hubrecht Bramss [ende] Hans Classen sullen anspreken Anne Joos om van heur te weten of sy begert af te reysen ende wat haer remeeninghe daer van ea.

Is besloten dat Leenart Hosen [ende] Hans Classen sullen tot boute ende beteringhe vermanen de husvrauwe Jan Savage van weghen van harren kinde dat sy in den pausdom hebben laten doopen.

Die tegenwordege onser consistorie: Godefroit Konichove, Hubrecht Bramss, Jan Classen, Joris van Peene, adi 31 Jullet.

Digitized by Google

Die tegenwoordege onser consistorie: Godefrot Konickhove, Leenart Hosen, Hubrecht Bramss, Hans Classen, Joris van Peene, adi 7 augustis a°. 80.

Die tegenwordege onser consistorie: Johannes Badius, Godefroit Konickhove, Leenart Hosen, Hubrecht Bramss, Hanss Classen, Jooris van Peene, adi 14 augusti.

Is besloten dat Leenart Hosen [ende] Hanss Classen sullen wider vermanen de husvrauwe Jan Savage op harre verdedinghe of sy daer in ghesondicht hadde in der sake van den kinderdoop van harren kinde ende of sy bereit was haer scholt te bekennen voor de ghemente.

Is besloten dat Joris van Peene sal schriven op Franckendall an Datenum om hem breyder te vermanen an twee brieven die hem ghesonden sin ghewest angande van een dienarre, an hem begerren antwoorde op der naste mess op Franckffort.

Is besloten op de begerren Anne Joos dat sy verreisen wil; sal Hans Classen heur versorghen met nootdorft tot heurre reise.

Die tegenwordige onser Consistoiri: Godefrides Koninckhove, Lenaert Hosen, Jeronimus Lermit, Hans Claiss, Huybrecht Braems, den 21 Augusto a°. 1580.

Die tegenwordige onser Consistoiri: Johannes Badius, Jooris van Piene, Lenaert Hosen, Hans Class, Huybrecht Braems, den 28 Augusto a°. 1580.

Is besloten dat Huybrecht Braems sal Hans Castelyn bescheet gheven belanghende het houwelijck vande meyt van Jasp. Sonnemans.

Digitized by Google

De tegenwordicheit des consistorye: Johannes Baedeus, Goetfredus, Hans Castelein, Hans Claissen, Leonaert Hoossen, in September den 4 a°. 1580.

Is besloetten dat Hans Castelein sal op het versoeck van Casper Soneermans mecht[1]) dat hey und Leonart Hossen den knecht sullen anspreecken und sein gemoet undersoecken waerom hey der papistereye veyant is.

De tegenwordicheit des consistorye: Goetdefro, Leonart Hoossen, Hans Claissen, den 12 September a°. 1580.

Ist beslossen dat Leonart Hoossen sal vernemen an de mecht[1]) van Casper Sonemans nae gelegentheit des tits om bekentenis des gelooffs van hor und horren man aff te vraegen.

De tegenwordicheit des consistorye: Johannes Badyus, Hans Castelein, Leonaert Hoossen, Hans Clayssen, den 20 September a°. 1580.

De tegenwordicheit des consistorij: Goedefroo, Hans Claissen, Leonaert Hoossen, den 28 September. Jooris van Peenen, Casper Anthoonen, Huibrecht Brams, a°. 1580.

Die tegenwordeghe onser Consistorie: Godefroit Konynchove, Leenart Hose, Hubrecht Bramss, Jan Claissen, Joris van Peen, adit 2 Octobris a°. 80. Johannes Badius.

Is besloten datmen alle weke sal anstellen eennen dach om alle de kinderen van onser kercken den katisismus te

---

1) D. i. maagd of meid.

Digitized by Google

leerren; sall besteltt werden dor Wilhelmus an mester Leenart ende alsoo voortss van wecken tot wecken eennen anderen.

Is besloten dat Leenart Hosen sal reisen tot Betbort op het sinodi den 4 octobris.

De tegenwordicheit des consistorye: Godfroo, Walraeve, Leonart Hoossen, Huibrecht Brams, Hans Klaissen, den 9 October a°. 1580.

Is besloetten dat ein jeder auderling mit seinen deiackonen sal om gain in sein cateir [1]) om de coleckte doen sonder langer vertreck.

Is besloetten dat Joris van Peenen und Casper Anthony sullen de boit [2]) geven van weghen herres vutbleivens noch gein exkesassie gedan. Excusacion es geschiet. [3])

Die tegenwoordeghe onser consistorie: Walraff Mostart, Gaspart Anthony, Hans Classen, Gorus van Peene; Leenart Hose apsent. Den 16 October a°. 80.

Die tegenwordige onser consistor.: Walraf Mostart, Gaspart Anthoni, Hanss Class, Joris van Peene, adit 30 October a°. 80.

Is besloten dat Joris van Peene sal bestellen een platse om deser weke den catisismus te leeren.

Is besloten dat Jooris van Peene sal schriven op Antwerpen an Hubrecht Bramss dat hy soude collecteren

---

1) D. i. quartier.

2) Boete.

3) De drie laatste woorden zijn later bijgeschreven.

Digitized by Google

der wedewe Vermeullen ende Fransois Pierre om dienstgelt van den predicant, henlieden vermanende onser armen.

Die tegenwoordige onser consistorie: Walraf Mostart, Leenart Hosen, Gaspart Anthone, Hans Claiss, Joris van Peenen, den 6 Novembr. a°. 80.

Iș beslooten dat Jooris van Peene Gaspart Anthone sullen antwoorde gheven Clais Cuckelier op sin claghen toe segghen sin husheurre ende daer naer alle weke 5 marck sonder mer; alsmen holt coopen sal, dan salmen van sin 5 marck affbreken ende gheen schult dan mer betalen, ghelick men daer voor ghedaen heift.

Is besloten dat Lenart Hosen ende Jooris van Peene sullen Jaques Goltsmet van Dutz antwoort gheven op de vraghe van sijnnen dienar Henderick.

Die tegenwerdighe onser Consistorie: Walraf Mostart, Leenart Hose, Hans Claiss, Joris van Peene, Jaspart Anthene, 13 dito.

Is besloten dat Jaspart schriven sal van weghen der consistorie an Joffer Vermeullens om den dienstgelt voor den dienar, deselveghe briven dor Jeronimus Lermitte an hem begerrende sulck te ontf. of antwoorde op het schriven te begerren met tsament die husvrauwe Fransois Pierre hem daer by vermanende onser armen.

Die tegenwordighe onser consistorie: Walraff Mostart, Gaspart Anthony, Hanss Clasen, Joris van Peene, adit 20 Novemb. 80. Hubrecht Bramss.

Is besloten dat Hubrecht Bramss [ende] Jooris van Peene sullen anspreken die van der kercken om te weten, of

Digitized by Google

sy eeneghe orsake weten waeromme datmen Adriaen Boul by der kercke niet en soude annemen.

Is besloten dat Walraf Mostart [ende] Lenart Hosen sullen by den dienar van Jaques Goltsmet gaen ende hem vermaenen naer bevindinghe der sake.

Die tegenwerdige onser consistorie: Walraff Mostart, Lenart Hose, Hanss Claissen, Joris van Peene, adit 27 novembr. Hubracht Bramss apsent es verschenen.

Is besloten dat Jooris van Peene sal anspreken den vader van Everat Mockart om van hem te weten off hy hem by der kercke godes begert te begheven.

Die tegenwordighe onser consistorie: Walraff Mostart, Lenart Hosen, Hubrecht Bramss, Hanss Claissen, Jooris van Peene, adit 4 Decembr. a°. 1580.

Die tegenwordige des Consistorij adi 11 Decemb.: Walraff Mostart, Lenhardt Hosen, Huprecht Braems, Hanns Claissen und Casp. Anthoni; Jooris van Pienen absent.

Is besloten datmen Heindrick Steven van Diest ende Beatricx Willems van Amersfort sal vercondigen in der kercke als dat sy hen willen begeven ten houwelijc ende beloft hebben hen te begeven totter kercke.

Is besloten dat Jooris van Pienen ende Huybrecht Braems sullen aensprecken Ariaen Boel van weghen wat hy tegen Lenaert Hosen heeft hem af te vragen.

Is besloten datmen het getuygenisse van Luyckas Moninck weder geven sal omdat hy onwerdich gheacht heeft die selve eer aen te geven, te wijlen het noet heyft hem wat te assisteren wt ghemeyne liefde.

Digitized by Google

Die tegenwordige onser consistorie: Walraff Mostart, Hubrecht Bramss, Hans Clais, Joris van Peene, adi 18 Desembr.

Is besloten dat Hubrecht Bramss zal den dienar [van] Jan Flagelet, ghenampt Cornelis, anseggen dat hy hem bereytt macken soude om by der leere der catesismus te commen op sijnnen begeren.

Die tegenwoordighe onser consistorie: Walraff Mostart, Leenart Hosen, Gaspart Anthone, Hubrecht Bramss, Hans Claiss, Jooris van Peene, adit 25e desembre ao. 80.

Is besloten dat Jaspart Anthone met een van der consistorie sal ansprecken Lodovick de Fevre hem antworden op de vrauwe Lucas den Varwer, dat wy heur niet en begerren an te nemen sonder breider bescheit; dan een ider besonder begert die vrauwe wel te helpen, mar niet van weghen den aermen.

Is besloten dat Hubrecht Bramss ende Joris van Peene die van der Collensche ghemente ansprecken hem vermanende van weghen ettelicker onnorden teghen onser kercke.

Die tegenwoordighe onser consistorie: Walraff Mostart, Lenart Hosen, Gaspart Anthoni, Hubrecht Bramss, Hans Claiss, Joris van Peene, adit 1 Januar. 81.

Die tegenwoerdige onser Consistorij: Walraff Mostar, Lenhardt Hosen, Huybrecht Braems und Casp. Anthoni, ad. 8 Januarij. Hanns Clasen.

Digitized by Google

Die tegenwordige onser consistorij: Walraff Mostart, Lenart Hosen, Hubrecht Bramss, Hanss Classen, Joris van Peene, adit 15 Januar. a°. 81.

Die tegenwordighe onser consistorie: Walraff Mostart, Lenart Hosen, Jaspart Anthony, Hans Clais, Joris van Peen, adi 22 ditto. Hubrecht Bramss.

Is besloten dat Lenart Hosen [ende] Hans Classen sullen ansprecken Nicolais Jonghelinck om te weten hoe de saken met Nicolais Leenars staet angande ettelicke arghernesse van hem utghegaen.

Is besloten dat Hubrecht Braems met den ersten sal vernemen naer eennen dienar ut het grafschap om den dienar [van] Jaques Goltsmet den houwelick te bevesten.

Die tegenwordighe onser consistorie: Walraff Mostart, Johans Badius, Godefrot van Koninkhove, Lenart Hose, Jaspart Anthony, Hubrecht Bramss, Hans Clais, Joris van Peene, adit 29 Januar. 81.

Is besloten dat Nicolas Leenart sal vermant worden dor Jooris van Peene in sondaghe voer die consistorie sin schult bekennen van weghen someghe fellen.

Die tegenwordeghe onser consistorie: Walraf Mostart, Jaspart Anthonis, Hubrecht Bramss, Hans Clais, Joris van Peene, adit 5 fevrier 81.

Is besloten dat Hubrecht Bramss Jooris van Peene sullen ansprecken Nicolais Leenars, hem vermannen dat hy tot den huvelicken niet en trede tot den ende dat hy sijnne gherichtsaken die hy tuschen den person heift met sentencie gheoptenert heift.

Digitized by Google

Die tegenwordigheyt onser consistorie: Walraf Mostart, Hans Class, Huybrecht Braems, adi 13 ditto a°. 1581.

Die teghenwordighe onser consistorie: Walraff Mostart, Lenart Hosen, Hubrecht Bramss, Hans Claissen, Joris van Peene, Jaspart Anthoni, adit 19 ditto 81.

Is besloten dat Hubrecht Bramss Jaspart Anthone sullen ansprecken die van der Colensche ghemente dat sy de wedewe Fransois van Konickslot sullen tot harre ghemente beroupen ende harre kint doopen met der erster gheleghenheyt.

Die tegenwoordigheyt onser consistorie: Walrave Mostart, Lenaert Hose, Hans Casteleyn, Casp. Antoni, Hans Claess, Huybrecht Braems, adi 26 ditto a°. 81. Jooris van Pienen.

Is besloten op het aengeven van Jan Danielssen, naerdemael datter twe broeder der consistorie inden handel sijn, soe weten wy daer niet op te sluyten voer dat de sacke tefinative gesloten oft gebrocht sijn.

Die tegenwordich. onser Consistori: Walrave Mostaert, Jooris van Piene, Jan Casteleyn, Lenaert Hosen, Jasp. Antoni, Hans Claess, Huybrecht Braems, adit 5 Meert a°. 1581.

Die tegenwordige des Consistorij: Walraeff Mostart, Lenhardt Hosen, Hans Class und Casp. Anthoni, adi 12 Mart.

Is besloten dat Hans Clasen sall mit Walraeff Mostartt uff 16 dises naer Bebertt sall reysen om den noet[1]) unser kirch alda fur zu dragen in Classe.

---

1) Nood.

Digitized by Google

Die tegenwordige des Consistorij: Walraff Mostartt, Lenhardt Hosen, Hanns Clasen und Casp. Anthoni, adi 19 martij.

Die tegenwordige des Consistorij: Walraff Mostart, Lenhardt Hosen, Hanns Clasen und Casp. Anthoni, adi 26 Martij.

Die tegenwordige des Consistorij: Godefridus Konichshoven, Lenhardt Hosen, Jan Castelein, Hanns Clasen, Huyprecht Braems und Casp. Anthoni, Joris van Peen, adi 10 aprill.

Deweyll men Niclas Lenhardts vermaent heefft sijnes lichtveerdigen wandels daermede hy viell luyden geargert heefft, so heefft hy beloofft sijne schuldt te bekhennen ende die hy geargertt soude mogen hebben, voor deselve sijne schult te bekhennen; so is oock besloten ende voor goet aengesien dat Niclas vorss. hem sall laten verkondigen opentlick tot Bebertt offte Castertt, angesien hy hem tot den houwelick staet begeertt te begeven.

Is besloten datt Godefridus Konichshoven und Joris van Peen sullen aenspreecken unde vermanen de weduwe Petitpas tot den friden unde contract, so tusschen haer unde Jan Daniels gemaeckt is, om dat selve in allen sijnen puncten te onderhalden, ende vorts Rombout van den Enden affragen offt hem geleghen is de sake, so hy tuschen Johan Daniels heefft, begeertt te slichten ende niderteleggen, deweyll dat Daniels vorss. hetselve te doen versouckt.

Die tegenwordige der Consistori adi 16 aprill: Joris van Peen, Lenhardt Hosen, Huybrecht Braems, Hans Clasen und Casp. Anthoni.

Digitized by Google

Die tegenwordeghe onser consistorie: Godefret van Konickhove, Hubrecht Bramss, Jan Castelin, Hans Classen, Bertelmeus Jonghe, Jooris van Peene, Lenart Hosen.

Is besloten dat Hans Classen sal vermannen Nicolais Lenars hem sal bereyden ten ersten vermanne of predick sin scholt te commen bekennen van die fellen die hy beghanghen heift.

Is besloten dat Godefrott Konickhove Lenart Hosen sullen vermannen de wedewe Petytpas met Rombouttt vanden Ende ende sijnder husvrauwe hem tot den vrede te begheven.

Is besloten dat Hubrecht Bramss sal den dienar Remont Rengolt Arnoldy Symonssen ghetughenes schriven dewille hy verreysen wille.

Die tegeuwoordigheyt onser consistoire: Hans Casteleyn, Lodewijck de Fever, Huybrecht Brams, Hans Claess, Bartolomeus de Jonge, Jooris van Pienen, adi 30 April a°. 81.

Ist besloten doer Lodewich de Fevers aengeven, datmen Johannes, wonachtich tot Basel voertijden Recktor te Sils, beroepen sal doer brieven tot den dienst onser kerck.

Die tegenwoordighe onser consistorie: Godefrides van Koninexhoven, Jooris van Pienen, Hans Claessen, Huybrecht Braems, adi 7 Maij a°. 1581.

Is besloten op de antwoorde die Godefrit ende Lenaert Hosen inde consistori vande wedefrau Petipas gebrocht heeft, datmen nemen sal 6 mannen dry wt der Cuelscher ende dry wter Nederlantsche consistori ende gemeynte om den verdrach te confereren ende te oversien waer in haer onrecht geschiet is alsoo sy claecht.

Digitized by Google

Hans Casteleyn is de boet schuldich ende heeftse betaelt. Bertolomeus de Jonge is absent.

Die tegenwoordigheyt onser consistori: Godèfrit van Koninexhoven, Jooris van Pienen, Bartolomieus de Jonge, Hans Classen, Jasp. Ruets, Huybrecht Braems, adi 14 Mey a°. 1581.

Ist besloten dat Jooris van Pienen ende Bertolomieus de Jonge sullen Nicolas Kuekelier vermanen hem met sijnen handen te generren ende alsoe sijn huys voerstaen.

Is besloten dat Carel Mandemaker van Maestricht sal gestelt woorden op het Kartier van Lodewich de Fever.

Die tegenwoordigh. onser consistori: Paulus Algemeus, Hans Casteleyn, Jooris van Pienen, Hans Claessen, Jasp. Ruts, Bartolomus de Jonge, Huybrecht Brams, adi 21 Mey a°. 1581.

Is besloten dat Hans Classen ende Bartolomieus de jonge sullen Nicolaes Cuekelier afvragen waer dat hy verreysen wilt metter wooninge op sijn aengeven.

Die tegenwoordigh. onser consistori: Godefrit van Coninexhoven, Lenaert Hosen, Huybrecht Braems, Hans Claess, Bertolomieus de Jonge, adi 28 Mey a°. 1581.

Is besloten opt versueck van Jan Flajolet dat Lenaert Hosen ende Jooris van Pienen sullen antworden als dat hem niet met goeden gewisse en can behulpelijck gesijn nu ter tijt in sijne voergenomen handelinge.

Digitized by Google

Die tegenwoordigh. onser Consistori: Godefrit van Coninxhoven, Hans Casteleyn, Lodewijc de Fever, Huybrecht Braems, Jasp. Rnts, Bertolomieus de Jonge, Hans Claess adi 4 Juni a°. 1581.

Is besloten Hans Casteleyn ende Huybrecht Braems sullen Heyndrick te Duyts aensprecken op sijn belijdinge met sijnder huysvrauwe.

Is besloten dat Hans Casteleyn ende Jaspar Ruts sullen de weduwe van Hans van Laer troesten in haeren noet.

Is besloten datmen een ordeninge stellen sal om de kinderen ende dinstboden te laten commen tot de leer der katesismus.

Die tegenwoordich. onser Consistori: Godefrit Koninexhoven, Lodewijck de Feber, Hans Casteleyn, Huybrecht Braems, Jasp. Ruts, Bartolomieus de Jonge, adi 11 Juni a°. 1581. Hans Classen absent.

Is besloten dat Hans Casteleyn ende Lodewich de Fever sullen Nicolaes Cuekelier vermanen dat hy den last aenneme om de kinderen ende dinstboden den katesismus te verhooren.

Hans Casteleyn heeft aengenomen Engel Potey aen te sprecken ende hem te vermanen.

Is besloten dat Lodewijck de Fever ende Huybrecht Braems sullen de weduwe van Luycas de Verwer ondersoecken.

Die tegenwerdeghe onser Consistorie: Godefret van Konickhoven, Jan Castelin, Gaspart Rutss, Hans Clais, Joris van Peene, adit 18 Junij. Bertelemeus absent es present comen.

Digitized by Google

Die tegenwordeghe onser Consistorie: Godefrot Konickhove, Lenart Hose, Gaspart Reutz, Hans Clais, Jooris van Peene, den 25 Junij 1581.

Is besloten datmen gheene predick halden sal sonder een wachte te stellen off mer[1]) voor het stathus ende het ghewaltrechters hus.

Ao. 1581 adit 2 Jullet. Die teghenwordige onser teghenwordeghe: Godefrot Mas, Jan Castelin, Hans Classen, Joris van Peene; absent Lenart Hose, Bertelmieus, Jaspart Reutz.

Ist besloten dat Jan Classen sal de wedewe Lucas den Varwer anspreken van weghen haer angheven op harre ghetughenesse briff.

Is besloten dat Jan Castelin sal met Remont Rengolt alle middel soucken om te spreken den ghewalt rechter ende Baltasart van Berchen om voor Nicolais Cuckelier te supplicieren dewille sy hem oplegghen ut te trecken.

Lenart Hosen es present commen.

Is besloten Jan Classen Anna Joos sal anseggben datmen de selveghe niet en sal annemen om herre lichtverdecheyt wille dat sy op een ander platze verreyst ende alsoe den armenghelt vertert onordentlick.

Die tegenwordige onser Consistorie: Jan Castelin, Jan Classen, Joris van Peene, Godefrot Mas, den 9 Jullet; Lenart Hosen, Jaspart Reutz.

Is besloten dat Jan Castelin Leenart Hosen sollen vermanen Ingel Paty ende van hem begeren te weten den

---

1) D. i. meer (wachten).

Digitized by Google

gonne die hem argernesee souden ghegheven hebben waer omme hy hem van der kercke af scheiden wil.

Die tegenwerdighe onser Consistorie: Jan Castelin, Lenart Hosen, Hubrecht Bramss, Jaspart Reutz, Bertelmeus de Jonghe, Joris van Peene, den 16 Jullet a° 1581.

Is besloten datmen die naste predick sal het ghebet doen over Ingel Paty dat hem godt wil van sijnder misverstant in den gheloove verlichten tot boute ende beteringhe.

Is besloten datmen Julian Mersier met sijnder husvrauwe dor Jaspart Reutz ende een met hem anspreken sal, hem te kennen gheven den stant der kercke hoe dat hy hem by de selveghe halden sal.

Is besloten dat Bertelmeus de Jonge sal schriven op Acken an Petrus Pedius om van hem te vernemen of mester Godart diener des wortz noch vry staet om met hem te spreken of hy onser kercken dienen soude moghen.

Die tegenwordighe onser Consistorie: Godefroit Mas, Jan Castelin, Lodewick de Fevre, Jaspart Reutz, Berthelomeus de Jonghe, Joris van Peene, adit 23 Jullet. Jaspart Anthonie.

Is besloten dat Lodewick de Fevre [ende] Jaspart Anthone sullen anspreken de wedewe Lucas den Varwer ende haer vraghen naer haren getugenesse.

Is besloten dat Jan Castelin sal vermanen Nicais Jongelinck sijnner suackheyt.

Is besloten datmen met den ersten die proufpredick doen sal om daernaer het nachmal des herren ut te rechten.

Digitized by Google

Die tegenwordige des Consistorij adi 30 Julij: Godefridus Mass, Johan Castelein, Luydwych de Febre, Lenhardt Hosen, Jasp. Rutz, Bartholomeus de Jonge und Casp. Anthoni.

Is besloten dat men ter naester vermaninge Julian Mersier mit sijne huyssfrauwe der gemeinte furdragen sall als dat hy hem mit sijne huyssfrauwe zu der kirchen begeertt to begheven als oeck die weduve van Lucas de Ferver die haer oeck tot der kirchen begeertt to begheven.

Is besloten dat Ludwich de Febre und Bartholomeus de Jong sullen aensprecken den knecht van Derich van Nuess om hem sijn gemoett te onderfragen unde nach erfindung der saecken hem oeck der gemeinten furdragen, aengesijn hy mede sich tot der kirchen begeertt to begeven.

Die tegenwordige des Consistorij adi 6 Augusti: Godefridus Maes, Lenhardt Hosen, Joris van Peen, Jasp. Baes [Rutz?], Bertholomeus de Jong und Casp. Anthoni.

Is besloten dat Johan Castelein und Jasp. Rutz sullen aenspreken unde vermanen de weduw van Janus Bourevermaecke [?] tot de gottsalicheit unde beteringe haers levens end daernaer dat men befinden sall dat sy sich fortan dragen sall, sall men sijn om haer wederom tot der versamelinge te beroepen.

Derich van Neuss zwager [?] knecht [?] zu gedencken durch Bartholomeum de Jonge.

Is besloten dat Jaspar Rutz sall aenspreecken unde vermanen Julien Mersier mit sijne huyssfrauwe umb sich to bereiden umb bekentenis hares gelooffs te doen.

Is besloten dat Ludvych de Febre sall aenspreecken de weduve van Adam La Meer ende haer wider fragen offt sy noch in die meeninge is sich tot der kerck te begeven; so sallmen als dan voerts darin fort faren.

Digitized by Google

Die tegenwoordige des Consistorij adi 13 Augusti: Godefridus Maess, Ludwych de Febre, Jasp. Rutz, Bartholomeus de Jong und Casp Anthoni. Johan Castelein, Lenhardt Hosen absent.

Gegenwertig gewesen den 20 Augusti Anno 81: Godefridus Maaes, Leonart Hossen, Bartholomæus de Jonge, Jaspar Rutz, Johan Castelin.

Leonart Annen Jost zu gedencken sie behulfflich zu sein ein unterschleiff zu uberkommen durch Lehnarten Hossen.

Joriss von Peen soll ursach geben seines aussbleibens.

Meister Leonart und Godefridus sollen Engel von Lahr witere vermanen zum christlichen wandel.

Gegenwertig gewesen den 27 Augusti: Godefridus Maaes, Jaspar Rutz, Huppricht Brans. Bartholomæus, Joriss von Peen absent.

Anno 1581, den 3 Septembris. Gegenwertig gewesen: Godefridus Maaes, Leonart Hossen, Jaspar Antoni, Bartholomæus de Jonge.

Den 10 Septemb. Gegenwertig gewesen: Godefridus Maas, Leonardt Hosen, Jaspar Antoni, Johan Castelin.

Zu gedencken dem negstkumpfftigen synodo fur zu tragen, obs nit radsam ware an die dienar zu schriben, die kinder tauffen und eheleut ihnsegenen ohn zeugniss des orten da sie wonen, das sie die selbige vermanten sich zu der kirchen zu thun.

Digitized by Google

Den 17 Septemb. Gegenwurtig gewesen: Godefridus Maas, Jaspar Antoni, Hans Classen. Meister Lenardt abwesent.

Den 24 Septembris. Gegenwertig: Godefrid. Maas, Meister Lenart, Jaspar Antoni, Johan Castelin.

Der synodus sall gehalten werden den elfften Octobris.

Anno 81 den 1 octob. Gegenwertig gewesen: Godefridus Maas, Leonardt Hossen, Bartholomæus de Jonge, Ludwich de Feber, Huppricht Brams.

Leonardt Hossen und Huppricht sollen den Edelman [?] von Lisbet Zimmerman schun [?] vurgegeben, undersuchen.

Die witwe von Adam von Limmer ihn Hupprichts quatier zu setzen.

Michael, Derichs knecht von Neuss in Bartholomæi quatier ihn zu schreiben.

Lucas de Ferver nachgelassne witwe ihn Hupprichts quatier zu schreiben.

Huppricht sall Jorischen von Peen ansprechen von wegen Petitpass witwen sagen dieselbige zu befurdern.

Ludvich de Feber und Bartholomæus de Jonge sollen Classen Cuckelier ersuchen und ihm nach notturfft behulfflich sein.

Den 8 Octobris. Gegenwertig gewesen: Godefridus Maas, Jaspar Rutz, Huppricht Brams, Hans Classen, Lodvic de Feber, Johan Castelin.

Ludvich de Feber sall Bartholomæum ansprechen von wegen Classen Cuckelier ihm einen dach zu stellen, so es ihm gelegen werde sein.

Ludvich de Feber sall Jorischen von Peen ansprechen

Digitized by Google

dass er Niclasen Le Pintz ermanne von wegen seiner onordentlicher haushaltung.

Bartholemæus sal Michaelem [?] fragen ob er auch mit wissen und willen seiner elteren, wo noch bey leben, hieliget. [1])

Huppricht sall mit Godefrido zum Synodum gehen.

Huppricht und Godefrid. sollen mit Reimans hausfrauwen sprechen.

Den 15 octobris anno ut supra. Gegenwertig gewesen: Godefridus Maas, Hans Classen, Ludvich de Feber, Bartholomæus de Jonge, Jaspar Rutz, Huppricht Brams.

Ist entschlossen dass man Annen Josten handreichung thun soll in irer alter und kranckheit.

Ess sall Godefridus und Bartholomæus Le Printzen ansprechen, und ihnnen vermanen von wegen seiner unordentlicher haushaltung mit seiner frauwen.

Niclasen Leinaers hausfrauwe ihn Hansen Classens quatier ihn zu schreiben.

Godefridus sall Juncker Groter ansprechen von wegen seiner confession.

Den 22 Octobris. Gegenwertig gewesen: Godefridus Maas, Huppricht Brams, Johan Castelin, Joriss von Peen.

Er sall Johan Castelin Paulum Mondekinsen erinnern das er mit consent und bewilligung von den wilschen trette, [2]) und darnach wir willich ihnnen an zu nemen.

Anno 1581. Den 29 Octobris gegenwertig gewesen:

---

1) d. i. *huwelijkt, trouwt.*

2) d. i. dat hij met goedvinden der Welschen (tot ons) trede, en daarna (zijn) wij ens.

Digitized by Google

Godefridus Maas, Huppricht Brams, Johan Castelin, Joriss von Peen, Jaspar Rutz, Bartholomæus de Jonge.

Johan Castelin und Jaspar Rutz sollen mit der witwen Barbach nach der ordnung handelen.

Ess sollen die junge gesellen und megdelein verzeichnet werden, und dar nach die Catechismi leher mit ihnnen an zu fangen.

Den 5 Novembris. Gegenwertig gewesen: Præses: Godefridus Maas; Elsten: Joriss von Peen, Huppricht Brams, Jaspar Rutz, Hans Classen, Johan Castelin.

Johan Castelin und Huppricht Brams sollen Englen witfrauwen von Hanss von Lahr mit ernst ire sund vortragen und sie zur boss [1]) vermanen.

Es sall Huppricht mit Hansen von Brusigem nach ordnung der kirchen handlen.

Den 12 Novembris. Gegenwertig gewesen: Godefridus Maas, Johan Castelin, Huppricht Brams, Joriss von Peen, Jaspar Rutz.

Die witwe von Barbach soll ihn Jaspar Rutz quatier ingeschriben werden.

Hans von Brusigem soll in Bartholomæi de Jonge quatier ingeschriben werden.

Den 19 Novembris. Gegenwertig: Godefridus Maas, Jaspar Rutz, Bartholomæus de Jonge.

Den 26 Novembris. Gegenwertig gewesen: Godefridus

---

1) d. i. *boete.*

Digitized by Google

Maas, Joriss von Peen, Johan Castelin, Huppricht Brams, Hans Classen, Jaspar Rutz, Bartholomæus de Jonge.

Ess sollen die diaconen Hanss Hovelmans frauw zufriden stellen, ir zu bezalen von wegen Anna Josten.

Die diaconen sollen Classen Cueclier mit holtz versehen.

Ess sall Bartholomæus mit dem pastoor von Haren reden.

Den 3 Decembris. Gegenwertig gewesen: Godefridus Maas, Lodvich de Feber, Joriss von Peen, Hanss Classen.

Ess sall Lodvich de Feber Bartholomæo anzeigen Anna Joisten zur predigen zu ruffen.

Ess ist beschlossen Annen Josten 18 alb. die woch zu geben diesen winter, wilche ir also auss gethielt sollen werden, dass diese woch ir mehr dan nun gegeben sall werden.

Ess solll Bartholomæus Nicolasen Le Pinzen ansprechen, obs ihm gelegen sey sich zu erkenteniss seiner sagen mit seiner hausfrauwen zu stellen bey Lodvich.

Ess ist vur radtsam erachtet worden, mit Fuseler ein zeitlang noch still zu stehen.

Den 10 Decembris. Gegenwertig gewesen: Godefridus Maas, Johan Castelin, Lodvich de Feber, Meister Leonart, Hans Classen, Jaspar Rutz.

Ess sall Meister Lenardt und Lodvich Johan Fuseler und sein hausfraw ersuchen und ihnnen das bedencken des consistorii vurdragen und sie zum christelichen wandel vermanen.

Den 17 Decembris. Gegenwertig gewesen: Godefridus Maas, Hanss Classen, Bartholomæus de Jonge.

Digitized by Google

Joriss von Peen, Jaspar Rutz, Johan Castelin sollen ursach geben ires aussbleibens.

Den 24 Decembris. Gegenwertig gewesen: Godefridus, Joriss von Peen, Johan Castelin, Jaspar Rutz, Bartholomæus de Jonge.

Ess sal Johan Castelin und Jaspar Rutz Jorischen von Kappelberg ansprichen und ihnnen fragen, warumb er so lang sich der gemein enthalden.

Hanss Classens soll ursach seinen aussbleibens geben.

Den 30 Decembris. Gegenwertig gewesen: Godefridus Maas, Joriss von Peen, Hans Classens, Leonardt Hossen, Jaspar Rutz.

Ess soll Meister Leonardt doch gelden fur Classen Cucclier kinder.

Ess sall Jaspar Rutz hausfrauw zwey himbder machen fur Annen Josten.

Ess sall Hanss Classen Annen Josten anzeigen, dass ir alle wochen gegeben sall werden 18 alb. und dass sey niemandt dar nach anlauffe.

Den 7 Januarij Anno 82. Gegenwertig gewesen: Godefridus Maas, Johan Castelin, Leonart Hossen, Hans Classen, Joriss von Peen, Jaspar Rutz, Bartholomæus de Jonge.

Ess sall Meister Lenart und Bartholomæus den heudtmacher ansprechen von wegen seines gelaubens.

Ess soll Joriss von Cappenberg in Johan Castelins quatier ingeschriben werden.

Digitized by Google

Ess soll Hans Classen Simens Nachtpars leben und wandel erkundigen.

Den 14 Januarij. Gegenwertig gewesen: Meister Leonart, Joriss van Peen, Hans Classen, Bartholomæus de Jonge, Jaspar Rutz.

Ess sall Rombort von den End ins Consistorium beruffen werden, ihn gegenwertigkeit Johan Castelin und Huppricht Brams, dar ihm ursag angezeiget sall werden, warumb er von gehör gottliges worts enthalden ist.

Ess ist beschlossen die zukunfftige wog die probpredig an zu fangen, und folgens mit dem nachtmal fort zu faren.

Ess sall Meister Leonart und Godefridus Maas Petipas ansprechen und sie zuvermanen dem verdrag nur nach zu kommen, nach irre verheisung.

Den 21 Januarij. Gegenwertig gewesen: Godefridus, Meister Lenart, Joriss von Peen, Hans Classen, Jaspar Rutz, Bartholomæus de Jonge.

Ess sal Meister Lenart und Godefridus die witwe Petipas vermanen dass sie ir gelt diese woch erlege, entwider bey Bachoffen, oder Monein, oder Kniprodt, oder Hinrich von der Hagen.

Ess soll Jaspar Rutz Rombort von den End gegen negkunfftig Sontag, so fern Johan Castelin gegenwertig ihns Consistorium beruffen, ihme ursach auzuzeigen, warumb er von gehör gottligs worts enthalden ist worden.

Ess soll der passementweber in der diebgassen in Hans Classens quatier ingeschriben werden.

Digitized by Google

Den 28 Januarij. Gegenwertig gewesen: Godefridus, Lodvich de Feber, Meister Lenart, Hans Classens, Jaspar Rutz, Bartholomæus de Jonge.

Ess sall Lodvich auss sein zu erforschen nach der sagen die unss von deimen [1]) von Franckendall befelen ist zu erkundigen.

Ess seind dem, der den Leutherischen gedienet hatt, iiij thaler verordnet wilche die diaconen erlegen [2]) sollen.

Den 4 Februarij gegenwertig gewesen: Godefridus Maas, Hans Classens, Jaspar Rutz, Bartholomæus de Jonge. Abwesent Meister Leonardt.

Den 11 tagh Februarij. Gegenwertig gewesen: Godefridus, Meister Leonardt, Lodvich de Feber, Hans Classens, Jaspar Rutz.

Frans der Noldenmecher soll zur lehre des Catechismi berufen werden.

Den 18 Februarii. Gegenwertig: Godefridus Maas, Lodvich de Feber, Hans Classen, Jaspar Rutz, Bartholomæus de Jonge. Meister Lenart abwesent.

Den 25 Februarij. Gegenwertig gewesen: Godefridus Maas, Huppricht Brams, Hans Classen, Bartholomæus.

Ess soll Huppricht Brams Jorissen von Peen ansprechen, das er Johan Castelins platz verware, so fern er gegen negkunftig Sontag nit hier sey.

---

1) Hier zal *denen* gelezen moeten worden.

1) d. i. *betalen.*

Digitized by Google

Den 4 Martij. Gegenwertig gewesen: Godefridus Maas, Lodvich de Feber, Hans Castelin, Hans Classen, Bartholomæus de Jonge, Jaspar Rutz, Huppricht Brams.

Ess sall Rombort von den End negkunfftig Dingstag ihn Lodvichs hauss bescheiden werden, dar ihm angezeigt sall werden ursag warumb er von gehor gottliges worts bisher enthalden ist worden.

Ess sall Hans Classen Hansen den drier her bescheiden von wegen das man ettwas nuttigs mit ihm zu reden habe.

Den 11 Martij. Gegenwertig gewesen: Godefridus Maas, Joris von Peen, Huppricht Brams, Lodvich de Feber, Hans Classens, Bartholomæus de Jonge, Jaspar Rutz.

Ess soll Godefridus Hansen Knipradt ansprechen zu versuchen ob er seiner frawven nicht nit in sein hauss kriegen konte, sie zu fragen ob sie auch noch der worten gestandig wert, die sie gegen Hansen den drier und sein hausfraw gesprochen hatt.

Ess soll Lodvich und Hans Classen Hansen den drier ansprechen und die ander, ob sie auch irer worten bestandig sein wolten, wo fern sie weitters von andern gefragt wurden.

Ess soll Godefridus die witwe von Hans von Lahr ansprechen.

Den 18 Martii. Gegenwertig gewesen: Godefridus Maas, Lodvich de Feber, Hans Classen, Huppricht Brams, Jaspar Rutz, Bartholomæus de Jonge.

Ess soll Lodvich de Feber denen von Franckenthall schreiben von wegen der personen die berugtigten iren meister, das er mit ir zu schaffen hett mit ehebruch beantworten.

Godefridus sall Cunen uff den Buchel ansprechen, zu erkundigen ob dem also sey, das die selbige person gesagt

Digitized by Google

hatt, das ir meister auch hir zu Coln mit ir unordlich gelebt.

Ess sol Siberto, dieneren zu Breda gewesen, sieben thaler gegeben werden.

Den 25 Martij. Gegenwertig gewesen: Godefridus Maas, Lodvich die Feber, Huppricht Brams, Hans Classens. Johan Castelin, Jaspar Bass [Rutz?] abwesendt.

Den 8 Aprilis. Gegenwertig gewesen: Godefridus, Leonardt Hossen, Hans Classen.

Den zukunfftig 25 Aprilis sall synodus zu Bidbur gehalden werden.

Den 22 Aprilis. Gegenwertig gewesen: Godefridus Maas, Lodvich de Feber, Hans Classen, Huppricht Brams.

Ess soll Lodvich und Godefridus den 25 Aprilis zu Bidbur auf den sinodo erscheinen.

Ess soll Hans Classen Meistern Lenardt anzeigen, das er fur Annen Josten doch zu ein leifgen gelde.

Ess sall negstsontag rechnung gehalden werden.

Ess sall den synodo furgetragen werden, ob man ein glid von der kirchen abschneiden sall, darumb das er nach langer vermanung seinem broder nicht gebe das er ihme schuldig ist und durch vielfeltig vermanung sich nit mit seinem broder vereinigen will zum friden.

Den 29 Aprilis. Gegenwertig gewesen: Godefridus Maas, Lodvich de Feber, Hans Classen, Huppricht Brams.

Den Sontag fur-pfingsten sall fast und betttag gehalden werden.

Ess ist beschlossen das Huppricht Brams und Gode-

Digitized by Google

fridus Maas Romborten von den End seinne hausfrauwe und ire Swester die witwe Petipas das ordel des synodi vortragen sollen.

Den 7 Maij. Gegenwertig gewesen: Godefridus Maas, Lodvich de Feber, Huppricht Brams, Hans Classen, Johan Castelin, Caspar Rutz.

Ess sall Lodvich und Huppricht Hans die Koning vermanen das er Antonio Mornen gebe was er ime durch verheissung schuldig ist.

Ess ist Huppricht und Godefridus auferlecht das Romborts frauwen angezeigt sall werden das sey sich genugen sall lassen, das der schluss des synodi ir mundtlich angesagt ist.

Den 14 Maij. Gegenwertig gewesen: Godefridus Maas, Lodvich de Feber, Jaspar Rutz. Huppricht Brams, Hans Classen abwesent.

Den 21 Maij. Gegenwertig gewesen: Godefridus Maas, Lodvich de Feber. Huppricht Brams, Jaspar Rutz abwesent.

Hans Classen, Johan Castelin sollen ursag anzeigen irer entschuldigung.

Den 27 Maij. Gegenwortig gewesen: Godefridus Maas, Lodvich de Feber, Huppricht Brams, Johan Castelin, Hans Classen, Jaspar Rutz.

Ess soll Johan Castelin Jaspar Sonneman anzeigen, das er seinem son ansage sein unbellige furnemen mit Jelischen Goldtsmeit, den er hinder sein hauss understehet zu setzen, und innen drab manne.

Ess soll Johan Castelin und Huppricht Brams die witwe

Digitized by Google

Petipas ansprechen und sie fragen ob sie willig sey ir gelt zu ubergeben in die hende ires broders so fern sey gnugsame certification von ihn haben konte der quiterung.

Den 3 Junij. Gegenwortig gewesen: Godefridus Maas, Lodvich de Feber, Hans Clasens, Bartholomæus de Jonge, Huppricht Brams, Johan Castelin.

Ess ist beschlossen negstkunftig montag rechnung zu halden.

Johan Castelin soll Jasprn Rutz anzeigen das er bey der rechnung erscheine.

Ess sol Godefridus Johannem Badium fragen von wegen das Consistorij, mit wilcher condition die witwe Petipas ir gelt hinder Monhem gelacht hatt.

Ess sol Lodvich und Huppricht Jaspar Antonius ansprechen von wegen das gelts von der witwęn Johan Lommels verordnet, und witters dem Colnischen Consistorialen anzeigen, das sey sich der ordnung gemeess helten, und auch fragen mit was condition die witwe Petipas ir gelt hinder Monhum gelagt hàtt.

Jaspar Rutz absent.

Den 10 Junij. Gegenwertig: Lodvich de Fever, Johan Castelin, Hans Clasen, Jasper Rutz, Godefridus Maas, Bartholomæus de Jonge.

Hans Potz in der sternengassen sall zur Catechismi lere berufen werden.

Huppricht Brams abwesent.

Den 17 Junij. Gegenwortig gewesen: Godefridus Maas, Lodvich de Fever, Joriss von Peen, Jaspar Rutz.

Ess sall Joriss von Peen Hinrichen von der Hagen

Digitized by Google

ansprechen das er der witwe Petipas hielte die zusag von wegen Johann Daniels, die puncten ihm verdrag zu verbessern.

Hans Classen abwesent, und Johan Castelin sal die böss geben von wegen das er zu spahet ist komen.

Den 1 Julij.

Ess sall Godefridus die korffmechersen ansprechen ob sie nit platz hette fur ein fraw bey in zu wonnen.

Gegenwortig gewesen Godefridus Maas, Joriss von Peen, Johan Castelin, Jaspar Rutz.

Den 10 Julij. Gegenwortig gewesen: Godefridus Maas, Joris von Peen, Hans Clasen, Jaspar Rutz, Johans Castelin.

Ess sollen Hans Clasen und Godefridus umbfragen ob nit gelegenheit zu bekomen were fur Annen Josten, das sey wonnen mugt.

Den 14 Julij. Gegenwortig gewesen: Godefridus Maas, Hans Clasen, Joriss von Peen, Huppricht Brams, Jaspar Rutz.

Ess soll Joriss von Peen vernemen an Hinrichen von der Hagen, was Johan Daniels von wegen seiner sagen zwischen der witwe Petipas geantwort hatt.

Ess soll Hans Clasen und Godefridus zu Cunen gahn und das hauss besehen, das vor Anna Josten gemeidt[1]) sall werden.

Den 22 Julij. Gegenwortig gewesen: Godefridus, Johan Castelin, Joriss von Peen, Jaspar Rutz, Bartholomæus de Jonge.

---

1) d. i. *gemiethet, gehuurd.*

Digitized by Google

Ess soll Jaspar Rutz erkundigen die gelegenheit dessen von Ipern.

Den 19 Augusti. Gegenwortig gewesen: Godefridus Maas, Lodvich de Fever, Johan Castelin, Huppricht Brams.

Ess soll Lodvich und Huppricht die contribution insammelen.

Den 26 Augusti. Gegenwortig gewesen: Godefridus Maas, Lodvich de Fever, Hans Castelin, Jaspar Rutz.

Den 7 Octobris. Gegenwortig gewesen: Godefridus Maas, Johan Castelin, Joriss von Peen.

Ess soll Johan Castelin mit auff den Synodum gehen.

Ess soll Johan Castelin Hinrichen von der Hagen fragen ob er bescheidt entfangen habe von Johan Daniels; so er noch nit entfangen hatt, das er als dan drumb durch schreiben anhalde.

Ess soll meister Lenart und Godefridus die witwe Marcks Peres die ordnung der kirchen anzeigen.

Den 14 Octobris. Gegenwertig gewesen: Godefridus Maas, Johan Castelin, Bartholomæus de Jonge.

Ess soll Bartholomæus Annen Josten haussherr und fraw ansprechen, und von ihnnen vernemen, ob sie noch vergunnen willen dass Anna Josten noch eine zeitlang bey ihnnen wonete, und auch Anna Josten vermanenn, das sie sich mit dem selbigen leide, wo aber nit, das sie dan ir beste thete nach einem anderen hauss umb zu horen.

Digitized by Google

Den 21 Octobris. Gegenwortig gewesen: Godefridus Maas, Hans Castelin, Joriss von Peen, Meister Lenardt, Caspar Antoni.

Meister Lenart und Johan Castelin sollen Rombot von de Ende und sein hausfraw ansprechen, und inen ansagen die ursag warumb sie von dem gehor gottligs worts gehalden werden, und vermanen warumb sie dorffen sagen das sie ohn ursag von gehor geschlossen werden, und auch dennen von Wesel vermanen dass sie nit forthin so bald ihnnen glauben zustelleten wan sie das Consistorium oder Consistorialen beruchtigen, das sie ohn ursag ausgeschlossen werden.

Die tegenwordige onser consistor. den 29 octob.: Jan Castelin, Lenart Hose, Bertelmeus de Jonghe, Joris van Peene, Jaspart Anthonij.

Ies besloten dat Jooris van Peene sal de brouderen van Franckffort beantworden op de brieven van hen ontf. angande van Sytbertus van Lhon die sy begerden voor hem te beroupen tot een dienaer harrer kercken, dat den selveghen in deser quartieren niet te vinden en es.

Ies besloten dat Lenart Hosen Jaspart Anthoni sullen Hubrecht Bramss vermanen sijnder ampt oft hy dat voor Godt sijnder utbliven verdedeghen can.

Die tegenwordighe onser Consistor.: Lenart Hosen, Hubrecht Bramss, Jaspart Anthone, Joris van Peene. 4 Novemb. Johannes Badius.

Ies besloten dat Lenart Hosen Ramboult vanden Ende af vraghen sal, ofmen Jan Danel schriven sal dat den voorschreven Romboult begert den contracten met de verbeteringhe te halden.

Digitized by Google

Joris van Peene sal op Franckffort schriven dat Wynandus Oriander om sin zwackheyt sin dienst begert te verlaten ende die van Franckffort te helpen.

Die teghenwordeghe onser Consistorie: Jan Castelin, Hubrecht Bramss, Bertelmeus de Jonghe, Joris van Peene. Den 11en novembr. 82.

Ies besloten dat Jan Castelin Hubrecht Bramss sullen dese weke die rest van de collecte doen.

Sondach nast commende sal den ghemeennen vastendach ghehalden worden.

Den 25 Novembris. Gegenwortig gewesen: Godefridus Maas, Caspar Antoni, Joress von Peene, Huppricht Brams.

Ess soll Jaspar Antoni und Huppricht Brams Jonckern Har ersuchen von wegen der almosen von Johan von Lommels verstorben witwen verordnet.

Ess ist Hupprichten und Godefrido ufferlacht Clasen Cuckeliers und sein hausfraw zuvermanen das sie fleisig arbeiten irem hauss furzustehen.

Joress von Peen soll nach Francfort schreiben von wegen Siberti Lohn.

Die teghenwordige onser consistor.: Johannes Badi, Hubrecht Bramss, Lodevick de Fevre, Bertelmeus de Jonghen, Joris van Peene, Lenart Hose. 2 Decemb. 82.

Johannes Badi sal Bachoven ende Herman Moenen seghen dat sy Romboult van den Ende vraghen wat voor verbeteringhe hy beghert ghestelt te hebben in de saeken van Jan Danels sin brouder.

Is besloten datmen dese weke sal collecteren vor der kercken van Brussel die dor schriven harre benautheyt ons te kennen ghegheven hebben.

Digitized by Google

Hubrecht Brams Lenart Hosen sullen Ager Grigorre ansprcken ende har vraghen waer om sy har van der kercken also langhe onthalden heift.

Die teghenwordighe onser consistori: Johannes Badius, Jan Castelin, Hubrecht Bramss, Joris van Peene, adit 9 desembr. 82.

Is besloten datmen met den ersten sal nieuv verkisinghe doen van ouderlinghen ende diacken.

Die tegenwordich. onser consistorie: Pauwels Algemeus, Hans Casteleyn, Lodewijck Le Fever, Bertolomieus de Jonge, Huybrecht Braems, adi 16 desember a°. 82.

Is besloten dat Bertolomieus de Jonge sal ontf. voor den armen van Joncker Har ende Casp. Antoni 20 Rijcxdalders ende geven een Cuittantie.

Is besloeten dat Huybrecht Braems sal Nicolaes Cuekelier sal vermanen dat hy by de beste middelen hem soeckt te erneren die hy tegenwoordich voer der hant heeft.

Die tegenwoordich. onser Consistorie: Pauwels Algemius, Jooris van Pienen, Hans Casteleyn, Bertolomieus de Jonge, Huybrecht Braems, adi 23 desemb. anno 1582.

Is besloeten dat Hans Casteleyn ende Huybrecht Braems sullen Hans de Kueninck vermaenen te commen tot het gehoer van godes woort ende vragen wt wat oorsack hy hem van het gehoer des woerts onthoudt.

Digitized by Google

Die tegenwoerdich. onser Consistorie: Godefrit Maes, Lenaert Hosen, Jasp. Antoni, Hans Casteleyn, Huybrecht Braems, adi 30 desember anno 82.

Is besloeten datmen aenvangen sal mette proefpredicke ende volgens met het nachtmael te houden.

Is besloeten datmen voer het nachtmael voertvaren met de sencouerre [1]) te houden.

Die tegenwoordich. onser Consistori: Godefritdis Maes, Hans Casteleyn ende Huybrecht Braems, adi 6 Jannewari anno 1583.

Bartolomieus de Jonge sal oorsack geven sijnes wtblijvens.

Is besloeten dat Lenaert Hose sal aensprecken Jan Flagolet van wegen sijn afblijven van der kercke.

Is besloeten dat Lenaert Hose sal Tanneken Heuvelmans vraegen naer de vrau die Tannekens de krancke vrau begert in haer huys te hebben.

Is besloeten dat Hans Casteleyn sal aensprecken de huysvrau van Jasp. Sonnemans van wegen haerrer dochter ten houwelijck te besteden met een ongelovich ghesel.

Is besloeten dat Huybrecht Braems sal die van Franckfort antwoert schrijven van Siberto van Loon.

Die tegenwoordich. onser Consistori: Godefrit Maes, Hans Casteleyn, Lenaert Hosen, Bertolomieus de Jonge, Jooris van Piene, Huybrecht Braems, adi 13 Jannewari a°. 1583.

Is besloeten dat Hans Casteleyn sal Nicolaes Cucelyer sal antwoerden als dat men eerst moet hebben bewillinge van den gesels ouderen eer men hem het selfde can accorderen van sijn dochter te besteden.

---

1) Wordt bedoeld: censure.

Digitized by Google

Die tegenwoordich. onser Consistori: Godefrit Maes, Lodewijck le Fever, Hans Casteleyn, Huybrecht Brams, adi 20 Jannewari anno 83.

Is besloeten dat Lodewijck Le Fever ende Hans Casteleyn sullen Nicolaes Cuekelier vermaenen dat hy sijn dochter naerdemael datse noch jonck genoech is, dienen laet een jaer oft dry ende niet soe jonck ende onervaren tot den houwelyck en bestede.

Is besloeten dat Huybrecht Braems sal aen die van Franckf. schrijven van wegen eenen dienaer die voer handen is.

Is besloeten datmen sal de nieuwe vercosen auderlingen ende diaconen voerdragen inde versamelinge namelijck tot auderlingen Jooris van Piene, Lenaert Hose, Jasp. Antoni; tot diaconen Nicolaes Jongelincx ende Pauwels Mondekens.

Die tegenwoordich. onser Consistori: Godefrit Koninchove, Lodewijck Le Fever, Hans Casteleyn, Huybrecht Braems, adi 27 Jannewari anno 1583.

Is besloeten dat Godefrit sal Johannes Badius aenseggen dat sy niet langer die ordeninge en brecken die eenen mal gemackt is worden van die tot ons hooren niet tot hen nemen.

Is besloeten datmen Nicolaes Cuecelier met sijn huysvrau ende docter sal bescheyden morgen ten twe uren tot Lodewijcx Le Fever, dat sal geschieden doer Hans Casteleyn.

Is besloeten dat Huybrecht Braems sal Anna Joost vermanen dat sy onses raets volge, oft soe niet dat sy sie dat sy het mack soe sy can.

Is besloeten dat Godefridt ende Lodewijck Le Fever sullen in het Cuelsche consistori gaen ende hen vermaenen van die groete disorde die sy in onser kercke aenrechten.

Digitized by Google

Die tegenwoordich. onser Consistori: Godefrit Maes, Lodewijck Le Fever, Hans Casteleyn, Huybrecht Braems, adi 3 feberuwari anno 83.

Is besloeten dat Huybrecht Braems sal bescheyden voer het Consistorie de weduwe Petipas.

Die tegenwoordich. onser Consistori: Godefridt van Koninexhove, Lodewijck Le Fever, Hans Casteleyn, Jooris van Pienen, Bertolomieus de Jonge, Huybrecht Braems, adi 10 feberuwari a°. 1583.

De weduwe Petipas heeft gecomparert ende niet bekent van al dat men haer opgeleyt heeft.

Is besloeten dat Godefridt ende Lodewijck Le Fever sullen int Cuelsche Consistorie gaen ende hen aenseggen als dat wy met de weduwe Petipas gehandelt hebben ende niet wtgerecht.

Die tegenwoordich. onser Consistori: Godefridt Maes, Hans Casteleyn, Huybrecht Braems, adi 17 feberuwari a°. 1583.

Is besloeten dat Hans Casteleyn ende Huybrecht Braems sullen Heydrick Terboem ende sijn huysvrau aensprecken van wegen dat sy begerren hen te begeven tot den gehoor van godes woort.

Die tegenwoordich. onser Consistorie: Godefrit Maes, Casp. Antoni, Jooris van Pienen, Hans Casteleyn, Lenaert Hose, Pauwels Mondekens, Nicolaes Jongelincx, Huybrecht Braems, adi 24 feberuwari a°. 83.

Is besloeten datmen over 8 dagen sal generale reckeninge houden.

Digitized by Google

Lodewijck Le Fever sal reckenschap geven van twee dagen wt te blijven.

Is besloeten dat Hans Claessen sal schrijven aen eenen dienaer die tot Dort was voer die van Franckfort, ende Godefrit Maes sal schrijven aen Heyndrick Corput.[1])

Die tegenwoordich. onser Consistori: Godefrit Maes, Lodewijck Le Fever, Lenaert Hose, Hans Casteleyn, Jooris van Pienen, Huybrecht Braems, Nicolaes Jongelincx, Pauwels Mondekens, Hans Claessen, adi 3 Meert a° 1583.

Is besloeten dat Lodewijck Le Fever ende Hans Casteleyn sullen Gillis de Windel aensprecken van wegen dat hy aenhalt by te commen tot het gehoor van godes woort: het welcke na der handt Paulus Mondekens uffgeleit is.[2])

Is besloeten dat Lodewijck Le Fever sal schrijven op Franckendal van wegen het [geld?] dat Reymont Rijngolt aen die van Brussel getelt heeft.

Het Synodi sal tot Bedbur gehouden woorden den 3 april.

Die tegenwoordich. onser Consistori: Godefridt Maes, Lenaert Hosen, Hans Casteleyn, Huybrecht Braems, Hans Claessen, Nicolaes Jongelinck, adi 10 Meert a°. 1583.

Die tegenwordige des Consistorij: Godefridus Maes, Lenhardt Hosen, Niclas Jonchelinck, Casp. Anthoni, adi 17 Martij; unnd Johannes Castelein.

Is besloten dat Godefridus Mas unnd Lenhardt Hosen

---

1) Hendrik van den Corput was van 1578 tot aan zijn' dood in 1601 predikant te Dordrecht.

2) De woorden van „het welcke" af zijn later bijgeschreven.

Digitized by Google

sullen aensprecken de weduwe Peres von Basell deselbe te vermahnen tot den gehoor geddelick woerts by ons te khommen.

Is besloten dat Godefridus und Castelein sullen aenspreecken unde vermahnen die huyssvrauwe von Rombouts van den Enden.

Is besloten dat Casp. Anthoni sall vernehmen nar dien goltschmidt so er kurtzelich van Franckenthall tot Duytz khommen is.

Gegenwortig gewesen: Godefridus Maas, Leonart Hosen, Nicolas Junglinck, den 24 Martij, anno 83.

Ess soll Meister Leonart Annen Josten vermanen irer unbescheidlichen vornemens mit irer behausung.

Gegenwortig gewesen den 7 Aprilis, anno 83: Godefridus Maas, Leonart Hosen, Hans Classen, Niclas Jungelinck.

Ess soll Hans von Ambsterdams frawen neve zum Catechismum beruffen werden.

Die tegenwordige des Consistorij: Godefridus Maes, Joris van Peen, Lenhardt Hosen, Bartholomeus Jonck und [?] Paulus Mondekens und Casp. Anthoni, adi 15 Aprill.

Is besloten dat Lenhardt Hosen sall bescheyden de weduwe Petitpas om ten naestcomende sondach in Consistorio te erscheinen.

Die tegenwordige des Consistorij: Godefridus Maes, Joris van Peen, Lenhardt Hosen, Paulus Mondekens, Casp. Anthoni und Jongelinck.

Is besloten dat Godefridus Maes und Joris van Peen

Digitized by Google

sollen overfahren na Duyts om aldaer ordeninge te stellen ende te verhoeren offt men aldaer alle weecke een vermaninge doen mocht.

Bartholomeus absent.

Die tegenwordige des Consistorij: Godefridus Maes, Joris van Peen, Lenhardt Hosen, Paulus Mondekens, Niclas Jongelincx, Casp. Anthoni. Bartholomeus absent.

Godefridus Maes soll aenspreecken Reynardt Lintgens van wegen dat gelt dat Johan van Lommels huyssfrauwe den armen gemaeckt heefft, dat het selve folgents de ordeninge an die Niderlanders allein behortt gegeven te sijn.

Toukomende gonsdach fastdach unde bettdach besloten.

Die tegenwordige des Consistorij: Godefridus Mas, Joris van Peen, Lenhardt Hosen, Niclas Jongelincks und Casp. Anthoni. Bartholomeus absent.

Des Pastors zu hemmeren [?] zu gedencken undt tot steur sijner rantsouns ihm geben 10 dall. [?] colnisch dewelcke Joris van Peen fur eerst ons lehnen sall, deweill wyr nit by geldt [sic].

Die tegenwordige des Consistorij: Johannes Badius, Joris van Peen, Hanns Clasen unnd Casp. Anthoni. Bartholomeus, Jongelinck absent. Lenhardt absent.

Claes Jongelincks te fragen offt hy Anna Joost dise weeck etwas tot steur gegeven heifft; so niet soll Hanns Clasen haer doen gheven doer ymant anders 1 L. colnisch.

Die tegenwordige des Consistorij: Badius, Joris van Peen, Lenhardt Hosen, Niclas Jongelincx, Casp. Anthoni, adi 19 maij a°. 83.

Digitized by Google

Die tegenwordige des Consistorij: Godefridus Maes, Joris van Peen, Claes Jonchelincks, Casp Anthoni, adi 26 maij. Lenhardt absent, Hanns Clasens.

Hanns Clasen unnd Niclas Jongelincx sollen Anna Joosten anspreecken und har anseggen, dat men haer noch alle weecken 12 alb. tot stur geven, dat sy haer daermede soll behelpen ende wats haere handen te werck stellen, dat sy voirtan nit . . . . in den huyss loepe, offt anders solmen veroersaket sijn har voirtan nit mehr by te staen, deweill sy also van huyss te huyss loept bedelen.

Godefridus Maes, Lenhardt Hosen sullen aensprecken die huyssfrauwe Huyprecht Braems, haer vermanen dat sy onordentlick gehandelt heefft int achterklappen van het houwelick van Anneken de wedwe Frants Konichsloo ende Hanns den drayer van Duyts oeck bescheyden vor Consistorio ende hem oeck vermanen van onordentlicke klappen etc.

A°. 83 adit 2 Junij. Die tegenwordige onser Consistor.: Godefredij Mass, Jan Castelin, Jan Clasen, Joris van Peene, Lenart Hosen, Niclais Jongelick.

De wedewe Petytpas sal sondach in onser consistor. harre scholt bekennen ende Godefroit sal Pauwelis ende Moenen hier by ons bescheiden.

Die teghenwerdige onser Consistorie: Godefroit Mas, Lenart Hose, Jan Constelin, Hans Clais, Joris van P ene, den 9 Junij a°. 83; Nicolais Jugelick.

Is besloten dat Godefredij sal naer een camertie om Anna Jooss.

De wedewe Petytpas heift hier heurre schult bekent ende by den Colleschen vry te bliven op harre begherren.

Digitized by Google

Die tegenwordighe onser Consistorie: Godefret Mass, Jan Clais, Niclais Jonghelinck, Joris van Peene, den 16 Junij 83; Pauwels Mondeken.

Is besloten datmen met den ersten sal Nicolais Cuckelier met wat linwat versien vor hem, sin vrau ende kinder.

Is besloten dat Godefroit anspreken sal de husvrauwe van den Jonghen Jaspert Sonneman om van haer te weten waerom sy by den ghehor godes niet en compt als sy gheropen es.

Die tegenwordige onser Consistorie: Godefret Mass, Lenaert Hosse, Pauwels Mondeken, Niclais Jonghelinck, Joris van Peene, den 23^{en} Junij; Jan Castelin.

Is besloten dat Godefret ende Lenaert Hose sullen antworden het schriven van de husvrawe Rombouet van den Ende, haer de orsacke segghen waerom datmen hem al ut het ghehoort van godes woort halt.

Die tegenwoerdige des Consistorij: Godefridus Maes, Huybrecht Braems, Niclas Jongelings, Casp. Anthoni, adi 30 Junij.

Rombout van den Enden mit sijne huysffrauwe te gedencken, wie daer mit te handelen sij.

Die tegenwoerdige des Consistorij: Godefridus Maes, Huybrecht Braems, Joris van Peen, Lenhardt Hosen, Niclas Jongelincks, Paulus Mondekens und Casp. Anthoni, adi 7 Julij.

Digitized by Google

Tegenwoerdige des Consistorij: Godefridus Maes, Joris van Peen, Lenhardt Hosen, Niclas Jongelincks und Casp. Anthoni, adi 14 Julij.

Is besloten dat men Rombout van den Ende met sijne huysffrauwe (aengesien vielle vermaninge by henlyden nit help) sall laten blijven ende henlyder sake nit wijders annesien, ten sij dat sy sich mit haren broder vergelijcken, offt ten weynigsten by ons widerom anhalden wurden.

Mit erste gelegentheit te collecteren ende breider Joncker Dietrich van Haren aen te spreecken vant gene dat den armen gemackt is.

Lenhardt Hosen sall aensprecken den man Loven die van Franckffortt khomen is.

Tegenwoerdige des Consistorij: Godefridus Maes, Niclas Jongelincks, Joris van Peen, Paulus Mondekens und Casp. Anthoni, adi 21 Julij a°. 83; Lenhardt absens.

Joris van Peen unnd Caspar Anthoni sullen aenspreecken de weduwe Johan van Fucht van wegen ihres furgenommene ehstandts.

Tegenwoerdige des Consistorij: Go efridus Maes, Niclas Jongelincks, Joris van Peen, Paulus Mondekens unnd Casp. Anthoni, adi 28 Julij; Lenhardt absens.

Jasp. Anthoni soll aenspreecken Frannts Coen om mit hem aen te spreken Herman Baumer die de widwe Johan van Fucht ten huwelick begeertt.

To gedencken mit eerster gelegentheit den nachtmall zu verrichten.

Digitized by Google

Die tegenwoerdige des Consistorij; Godefridus Maes, Joris van Peen, Lenhardt Hosen, Paulus Mondekens, Bartholomeus de Jonge, Niclas Jongelincks und Casp. Anthoni, adi 15 Augusti.

Niclas Jongelincks und Paulus Mondekens sollen aenspreecken unde vermanen Anna Joest.

Meester Lenhardt und Gasp. Anthoni sollen aenspreken Johan van Zuudorp [?] von wegen Heindrich Goltschmidt om in seynem huyss tot de widwe Fuchts ein kammer zu vergunnen.

Die tegenwordighe onser Consistor.: Godefret Mass, Lenart Hosen, Joris van Peene, 19^{en} Augusti a^{o}. 83; Niclas Jongelinck, Pauwels Mondekin, Jaspart Anthone; apsent Bertelm.

Die gegenwertige des Consistorij adi 26 Augusti: Godefridus Maes, Lenhardt Hosen, Paulus Mondekens und Casp. Anthoni; Bertholomeus absent und Peen und Jongelincks.

Lenhardt Hosen soll aensprecken Heindrich den goltschmidt.

Die gegenwertige adi 9 Septemb.: Godefridus, Paulus Mondeken und Casp. Anthoni; Lenhardt, Jongelincks, Bertholo. absent.

Den 16 Septembris gegenwertig gewesen: Godefridus, Meister Lenardt, Paulus Mondeken, Niclass Jungelin.

Paulus Mondeken soll Francoss Noldenmacher ansprechen von wegen seiner feel.

Digitized by Google

Den 23 Septembris gegenwertig gewesen: Godefridus, Paulus, Niclas; Lenardt Hosen abwesent.

Die gegenwertige des Consistorij: Godefridus, Paulus Mondekens, Niclas Jongelincks, Casp. Anthoni; Lenhardt absens, adi 30 Septemb.

Niclas Jongelincks soll bescheyden Clais Keuckelier zukhunfftig mondag im Consistorio.

Den 7 Octobris. Gegenwortig gewesen: Godefridus, Leonardt Hosen, Paulus Mondeken, Niclas Jungeling.

Ess sollen Meister Leonardt und Caspar Antoni ansprechen und sein anligen von ihm erhoren und unser gelegenheit anzeugen Peteren den goltschmidt.

Die gegenwertige des Consistorij adi 14 october: Godefridus, Lenhardt Hosen, Paulus Mondekens und Casp. Anthoni.

Gegenwortig gewesen 21 Octobris: Godefridus, Paulus, Niclass.

Den 28 Octobris gegenwortig gewesen: Godefridus, Meister Lenardt, Johan Castelin, Paulus Mondeken, Niclas Jungelin.

Ist beschlossen Niclasen Cuckelirs achtzehen daler zu geben zu steur seiner reisen uff ander orter dar sein handtwercke besser were zu zehen; wo aber im nicht gefeelt zu vereisen, mag er noch sein gefallen hier bleiben, aber in sein gewonliche steur von wegen mangel unser kirchen nit lassen zu folgen.

Digitized by Google

Ess sall Johan Castelin und Niclas Jungelings zu Niclasen Cuckelirs gehen, anhoren wie weit seine schuldt sich verlaufft und nach solchers errichten.

Den 14 Novembris gegenwertig gewesen: Godefridus, Castelin, Paulus Mondeken, Niclas Jungelings.

Ess ist verordnet Clasen Cuckelier das doch liegende bey Huppricht Brams folgen zu lassen.

Ist beschlossen das Godefridus Johannem ansprechen soll umb steur unser gemein die armen zu erhalden.

Den 21 Novembris gegenwertig gewesen: Godefridus, Johan Castelin, Paulus Mondeken, Niclas Jongelin.

Ist verordnet Annam Josten den rest des doichs [1]) lassen zu folgen ir zu bekleiden.

Den 28 Novembris gegenwertig gewesen: Godefridus, Johan Castelin, Meister Lenardt, Joress von Peen, Paulus Mondeken, Niclas Jungelin.

Meister Lenardt sall Annam Josten iren fleigert [?] machen.

Nach Petro zu vernemen von Nider Em [?] wie er glegenheit mit ihm habe ob er woll der Niderlendischen gemein zu Franckfort dienen wolte.

Ist beschlossen aufs negst zu collectiren.

Den 5 Decembris gegenwertig gewesen: Johan Castelin, Meister Lenardt, Caspar Antoni, Joress von Peen, Paulus Mondeken, Niclas Jungelin, Godefridus.

Clasen Cuckelir belangent ist beschlossen, das Johan

---

1) d. i. *tuchs, laken.*

Digitized by Google

Castelein sein burg wurde von wegen vier monaten gelangen an sein behausung, damit man ihnnen nit wider anzichten.

Adi dito von der Collnische gemein empfangen zu steur unser armen 50 gulden Colniss.

Ist Joresen von Peen auferlacht Pauleschen Pelss anzusprechen ob er mit der wonung sich hier nidersetzen wolle, und zu der kirchen sich begeben.

Der zweiermagt bey Hugo die Bry bey sant Mattheus zu gedencken.

Den 12 Decembris gegenwertig gewesen: Meister Lenardt, Jores von Peen, Paulus Mondeken, Niclas Jungelin, Godefridus.

Nach der magt im gulden ring durch Godefridum bey Beckman zu erfragen.

Meistern Woltern passementweber zu gedencken mit lenung etlichs gelts.

Jores und Meister Lenardt sollen Derich Goldtsmidt ansprechen umb radt ob er nit weste mittel darmit einn goldtsmidt sich erneren mugt.

Woltern verlagt 15 gulden 3 alb. durch Paulus Mondeken, wilche so ihm muglich er dieselbige verheischet wider zu erlagen.

Caspar Antoni abwesent.

Den 19 Decembris gegenwertig gewesen: Jores von Peen, Paulus Mondeken, Niclas Jungelin. Caspar Antoni abwesent und Meister Lenardt.

Sovil Lodvichen de Fever belangt mit seines kinds tauff, soll er von Paulo Mondeken ermanet werden, das er zu gezugen neme leut von der gemein.

Digitized by Google

Anno 84, 2 Januarij. Gegenwertig gewesen: Joress, Meister Lenardt, Johan Castelin, Caspar Antoni, Niclas Jungelings, Paulus Mondeken.

Den 9 Januarij. Gegenwertig gewesen: Johan Castelin, Caspar Antoni, Joress von Peen, Meister Lenardt, Niclas Jungelin, Paulus Mondeken, Godefridus.

Fransęn von Zutphen in gedenck zu sein, ihnnen wider uff zu nemen nach bekentenuss vor der gemein seiner schuldt.

Des nachtmals zu gedencken und erstlich mit der probpredig vort zu faren.

Den 16 Januarij gegenwertig gewesen: Jores von Peen, Meister Lenardt, Johan Castelin, Paulus Mondeken, Niclas Jungelings, Godefridus. Caspar Antoni abwesent.

Den 23 Januarij gegenwertig gewesen: Caspar Antoni, Jores von Peen, Meister Lenardt, Johan Castelin, Paulus Mondeken, Godefridus Maas.

Negstkunftig mondag Censura zu halden.

Den 30 Januarij gegenwertig gewesen: Caspar Antoni, Meister Lenardt, Jores von Peen, Niclas Jungelins, Godefridus.

---

6 Februarij. Gegenwertig gewesen: Jores von Peen, Meister Lenart, Johan Castelin, Niclas Jungelings, Paulus Mondeken.

Meistern Woltern anzuzeigen durch Paulum Mondeken,

Digitized by Google

das er mit seinen kinden noch nit getaufft, verzehe[1]) biss nach Ostern; alsdan sall man ihme mittel und wege anzeigen.

Ess sollen Hupricht Brams, Evert Mockert, Reimondt Ringolt, Mattheis Speil gegens negstkunftig Montag durch Niclasen Jungelings in Consistorium bescheiden werden, ihnnen vor zu tragen, das sie den dienst der gemein ahnnemen.

Den 13 Februarij gegenwertig gewesen: Caspar Antoni, Jores von Peen, Meister Lenardt, Paulus Mondeken, Niclas Jungeling, Godefridus.

Caspars Bennott nach zu fragen durch Reimont und Johan Castelin, wilche Paulus ihnnen anzeigen soll.

Casparn Baass zu gedencken mit gezeugnuss zu geben von wegen seines ehestandts.

Niclas Jungelings soll Annam Josten vermanen von wegen ires unordentlichs handels.

Den 20 Februarij gegenwertig gewesen: Meister Lenart, Jores von Peen, Niclas Jungelings, Paulus Mondeken, Godefridus.

Ess soll Meister Lenardt, Niclas Jungelings Huprechten vermanen das er das ampt der Elsten unbeswert auffneme.

Den 27 Februarij gegenwertig gewesen: Caspar Antoni, Jores von Peen, Paulus Mondeken, Niclas Jungelings, Godefridus.

Ess ist verordnet dass man Anna Josten soll lassen sitzen und auch mit der steur nit so ordtlich mit ir fortfaren.

---

1) d. i. *verziehe*, uitstelle.

Digitized by Google

Ess ist beschlossen das Niclas Jungelings Francosen soll abfragen warumb er sein wonung an solchen lichtfertigem [orte] angenommen.

Ess soll Niclas Jungelings Caspar de Nott schriebens verantworten und ihme anzeigen dat man sich beswert weil er noch mit boser geschelschafft conversiert.

Ess soll Meister Lenardt Dierrichen zu Joresen furen.

Den 5 Martij gegenwertig gewesen: Meister Lenardt, Jores von Peen, Paulus Mondeken, Niclas Jungelings, Godefridus.

Ess sollen Jores und Niclas mit Casparn de Nott reden von wegen seines zukommen zum gehor gottliges worts.

Ess soll huut uber acht tage die rechnung gehalden werden.

Caspar Antoni abwesent.

Den 12 Martij gegenwortig gewesen: Caspar Antoni, Meister Lenardt, Jores von Peen, Paulus Mondeken, Niclas Jungelings.

Den 19 Martij gegenwortig gewesen: Meister Lenardt, Caspar Antoni, Jores von Peen, Paulus Mondeken, Niclas Jungelings, Godefridus.

Ess soll Paulus Mondeken Petrn Merckenig und Niclasen Cuckelirs dochtren anzeigen, das sie sich gelegen machen auf ein sicher stundt ir kinder zu taufen.

Den 19 Martij sindt vor diener Elsten angetreten Huyprecht Brams, Evert Mockert, Paulus Mondeken, zum [?] Elmesspfleger Remont Ringolt, Matthis Spil, und Niclas Jongelings bleibt.

Digitized by Google

Den 26 Martij gegenwortig gewesen: Evert Mockert, Paulus Mondeken, Reimont Ringot, Godefridus. Niclas Jungelings abwesent.

Ess ist beschlossen so Niclas Cuckelirs frawe iemandt wurdt ansprechen, sich vor sey zu verburgen von wegen irer hausszins; soll man ir antworten, das es billiger ware die zu besweren, dar er sein teglich gelt verdienet, und so sie begernen wurdt vom wegen der kirchen, das ess verpleiben soll bey den verschloss droben den 21 octobris anno 83.

Huppricht Brams abwesent.

Gegenwertig gewesen: Evert Mockert, Paulus Mondeken, Huprecht Brams, Niclas Jungelings, Godefridus.

Ess ist beschlossen das Paulus Mondeken und Huprecht Brams sollen Levin vorhalten, ob sie woll bekennen das sey ir die gemein geschemt, nemblich das sie gesa t das keiner in die gemein tuchtig were etwas.

Ess soll Niclas Jungelings mit Anna Josten handelen, das sey zu den weschen [?] inzehe [1]) dar sey begert bey zu wonen.

Gegenwertig gewesen: Meister Lenart, Johan Castelin, Reimont Ringot, Mattheis Spill, Niclas Jongelings, den 9 Aprilis.

Ess ist beschlossen das Levin und ir man von gehor gottligs wort abgehalden soll werden, biss sie ir schuldt bekennen.

Ess soll Godefridus Paulum oder Johannem ansprechen von wegen das scholmeisters van Bon hier komen, ob er sie angesucht von wegen steur.

---

1) d. i. *einziehe*, intrek neme.

Digitized by Google

Gegenwertig gewesen den 16 Aprilis: Caspar Antoni, Meister Lenart, Johan Castelin, Niclas Jungelings, Reimont Ringot, Godefridus.

Anno 84 den 9 Aprilis Rabort Greven in Gott verstorben und den armen unser gemein gegeben hundert gulden Brabans, wilche nachfolgens den 16 Aprilis durch Reimont Ringot ingebracht sindt worden.

Den 24 Aprilis gegenwertig gewesen: Evert Mockert, Johan Castelin, Meister Lenart, Reimont Ringot, Niclas Jungelings, Godefridus.

Ess ist beschlossen das Johan Castelin und Evert Mockert Fransen von Zutphen ansagen von wegen seiner vorgenomener ehe, das er sie fleisig anhaldt zur religion und so Gott hernach eiver und lieb der Religion in ir erwecken wurdt, wirt sie hernach auch zum gehoir beruffen werden.

Ess ist verordnet dem pastorn von Aulen nemblich Winando zu geben zehen thaler zu seiner notturfft und 8 alb.

Den 30 Aprilis gegenwertig gewesen: Meister Lenardt, Johan Castelin, Evert Mockert, Reimont Ringolt, Godefridus.

Den 7 Maij gegenwertig gewesen: Paulus Mondeken, Evert Mockert, Huprecht Brams, Reimondt Ringot, Niclas Jungelings, Godefridus.

Es soll Paulus Mondeken Francosen van Zutphen anzeigen, das wirs nidt radtsam konnen erkennen das er hier getrauet wurde, vermanen und radten ihm das er nach Erverfelt sich begebe, ahn wilche ort man ihm gezeugnuss soll mitteilen.

Digitized by Google

Ess sall Niclas Jungelings Anna Josten zur gottseeligkeit und stilheit vermanen, und das sie den leuten darbey sei wonet nit unnotige beswernuss muge.

Ess ist verordnet den Synodum den 13 Maij stylo veteri zu halten zu Achen.

Die tegenwordich. onser Consistorie: Godefrit Maes, Pauwels Mondekens, Everaert Mockaert, Reymont Ringolt, Huybrecht Braems, Nicolaes Jongelincx, adi 14 Mey a° 84.

Iss besloeten dat Godefrit sal reysen opt sinode.

Is besloeten dat Nicolaes Jongelincx sal Anna Joost aenseggen dat sy haer laet genuegen met het selfste dat men haer doet ofte men haer laete die sy is.

Mathijs Spil absent.

Die tegenwoordich. onser Consistoiri: Everaert Mockaert, Mathijs Spil, Nicolaes Jongelincx, Reymont Ringolt, Huybrecht Braems, adi 21 Mey.

Is besloeten dat Everaer Mockaer ende Mathijs Spil sullen Gillis Secker aenseggen alsser eenen vremden diener hier is, datmen dan sijn kint doopen sal.

Is besloeten dat Reymont Ringolt sal Herman Bender ende Heyndrick Goltsmidt visenteren in haere krenckheden.

Pauwels Mondekens absent.

Die tegenwoordich. onser Consistoiri: Godefridt Maes, Lenaert Hose, Mathijs Spil, Everaert Mockaert, Reymont Rijngolt, Huybrecht Braems, adi 27 Mey a°. 84.

Is besloeten darmen Machil Bouchout ende Anneken vanden Eynde sal bescheyden om hen belijdenisse af te voerderen duer Everaert Mockaert ende Huybrecht Braems

Digitized by Google

ende Anneken Mockaerts salmen oeck daer voerderen om haer belijdenisse te doen.

Pro memori als dat Casp. Antoni moet goet doen aende kasse 8 alb.

Die tegenwordich. onser Consistoiri: Godefrit Maes, Lenaert Hose, Hans Casteleyn, Mathijs Spil, Reymont Rijngolt, Huybrecht Braems, adi 3 Junij a°. 84.

Is besloeten dat Hans Casteleyn ende Huybrecht Braems sullen Nicolaes Jongelincx vermaenen te verschijnen voer tconsystori ende sijn oorsacke aenseggen sijnes affscheyt wt het consistori.

Is besloeten dat Lenaert Hose ende Reymont Rijngolt sullen Janneke Vaesbinders vermaenen haeres onordelijcke clappernie.

Is besloeten op Sinode den eersten Julli stillo novo eenen alle gemeyn vastdach ende bededach te halden.

Everaert Mockaert absent.

Die tegenwordich. onser Consistori: Godefridt Maes, Reymont Ringolt, Huybrecht Braems, Everaert Mockaert, Hans Casteleyn, Lenaert Hose, Mathijs Spil, adi 10 Junij a°. 1584.

Is besloeten dat men 3 oft 4 dagen voer den vastdach sal de lieden aenseggen dat sy haer daer toe bereyden.

Dye tegenwordich onser Consistorij: Godeffroy Maes, Erffardt Mockart, Hans Castelein, Matthijs Speill, andi 17 Junij anno 1584. Huybrecht Braems.

Is beslooten dattmen angedinckt sin sall datz Hans de Konicks Hindrich Goldtsmetz kindt Michil de La Maers kint also bestellen durch Euffert Mockardt datt hy

Digitized by Google

van Johan Grunewalt pastour dewill hy hier nest dachs comen werdt, gedoopt worden.

Is beslootten dat Johan Castelein Hindrich Goldtsmetz frou in harder cranckheyt besoecken sall.

Casp. Anthoni absent.

Dye tegenwordighe onser Consistorye: Godefray Maes, Erfardt Mockart, Pouwels Mondekein, Kaspar Anthony, Matthijs Speill, audi 24 Junij anno 1584. Huybrecht Braems.

Is besloeten dat Godefridt Maes sal vernemen aen Diericken Wever welcke kinderen te weeten van Wouter persementmaecker niet gedoept sijn.

Is besloeten dat Godefridt sal Pieter persementmaecker ende Pauwel Mondekens sal Gillis Seckers aensprecken van wegen Wouters kint om persement te maecken.

Is besloeten dat Pauwels Mondekens sal Heyndrick Goltsmidt aensprecken van wegen sijnder huysvrauwe voerkint als hyt afseynt aen de groetmoeder die paepist is, dat men het kint met schrijven sal aen der kerke aldaer dat sy der opsicht op nemen als dat het kint in de vrese des Heeren mach opgebrocht sijn.

Is besloeten dat Casp. Antoni ende Jooris van Pienen sullen vermanen Casp. Benoeyt met sijnder huysvrauwe ende Michil Bonchoudt met sijnder huysvrauwe hares onordentlijcken dansens boven vermaninge ende waerschouwinge.

Die tegenwoerdige des Consistorij: Godefridus Maess, Everhardt Mockartt, Paulus Mondekens, Johan Castelein, Matthis Spill, Cosp. Anthoni, adi 3 Julij a°. 84.

Casp. Anthoni sall nachfragen an Johan Hesen [?] von

Digitized by Google

Weertt mit sampt sijnen soen [?] ob sy den Colnischen khommen oder nit.

Paulus Mondekens soll ansprecken Andries in de papegay ende hem fragen offt hy nit weet hoe dat staet mit dat kint van Wolter passementmaker, hetwelck Peter La Daniels frau begeert te hebben.

Die tegenwordige des Consistorij: Godefridus Maess, Everhardt Mockartt, Paulus Mondekens, Matthis Spill, Jorgen van Peen, Casp. Anthoni, adi 7 Julij a°. 84.

Paulus Mondekens sall vermanen Anna Joest dat sy sich voertan wachten sall ihre klachten hin unde wider zu thun, oder da man voertan ihr onbillige klachten vernehmen wurdt, soll men veroersakett sijn sy gantschel: te laten sitten, sonder haer voertan meer te assisteren.

Godefridus und Everhardt sollen vermanen die huyssfrauwe von Johan Mueniget [?] hares onordentlichen lebens und dansens in geselschap, sonderlinge dat sy op die bruylofft van Casp. Benoytt gedanz soll hebben.

Die tegenwordige des Consistorij adi 14 Julij anno 84: Godefridus Maess, Everhardt Mockartt, Johan Castelein, Paulus Mon ekens, Joris van Peen, Matthis Spill und Casp. Anthoni.

Paulus Mondekens unnd Leinhardt Hosen sollen Wolter passementmakers khindt verdingen [1]) an die frauwe daer het nu is ende dat voer een jaer te weten voer sijn montcoste.

---

1) d. i. *verhuren*.

Digitized by Google

Dye teghenwordighe onser Consistorie: Godtfroy Maes, Eferaet Mockart, Joris van Phine, Pauwels Mondeken, Hans Castelin, Matthijs Speill, anno 84 adi 21 Julius.

Om tho gedincken datt mytter erster geleghenttheyt der proffpredicht doen sall und . . . . nachmall . . . .

Kasp. Anthony absent.

Die tegenwoerdige des Consistorij: Godefridus Maess, Everhardt Mockartt, Joris van Peen, Paulus Mondekens, Hanns Castelein, Matthis Spill, Casp. Anthoni, adi 28 Julij.

Die tegenwordich. onser Consistori: Godefridt Maes, Casp. Antoni, Everaert Mockaert, Hans Casteleyn, Pauwes Mondekens, Huybrecht, adi 4 Agusti anno 84.

Is besloeten dat Pauwels Mondekens sal Heyndrick Goltsmidt naer sijn gelegenth. vragen.

Den eilften Augusti gegenwertig gewesen: Paulus Mondekens, Meister Lenart, Johan Castelin, Eberhart Mockart, Godefridus.

Ess sall Godefridus Clasen Bonetmacher vermanen das er von der Communion des nachtmals sich enthalt, biss er mit seinen schwager sich vergleicht hatt.

Ess ist beschlossen das Hupprecht die witwe Lemar anspreche, ob sie leiden mag Levin in ewre hauss lassen zu bescheiden, ob sie der wort gegen die kuds [?] gesprochen nemblich das keiner tugtig ist, bestendig sein wolle, und sie selbs ir die furhalden, umb zu horen wie sie sich dergegen helt.

Ess ist beschlossen das Jores von Peen mit Paulus Mondeken oder, so Joresen ungelegen were, mit Evert

Digitized by Google

Mockert, die vornembste auspichhen[1]) von wegen des schreibens von Bedbur ihm ein Christliche spur [?] zu verzalen darmit er den rest des aussgelehnten razon bezalen mugt.

Die tegenwoordich. onser Consistori: Godefridt Maes, Jooris van Piene, Pauwels Mondekens, Everaert Mockaert, Huybrecht Braems, adi 10 ditto anno 1584.

Is besloeten dat Huybrecht Braems sal den dienaer op ter Mase Pieterus Wels volgende het besluyt des lesten sinode tot sijnen behulpe 4 dalders geven ende dat doer het Cuelsche consistori.

Is besloeten dat Huybrecht voerschr. sal Thomas van Ninhove aensprecken van wegen den selven dienaers 6 te geven.

Den 25 Augusti gegenwertig gewesen: Jores von Peen, Eberart Mockert, Johan Castelin, Paulus Mondeken, Godefridus.

Herman von Winig und die hausfrawe Rolandt von Cassel sollen ir bekentnus thun.

Den ersten Septembris gegenwertig gewesen: Paulus Mondeken, Meister Lenart, Everardt Mochart, Mattheis Spill, Godefridus.

Ess sall Godefridus und Eberhardt Johannen Radermacher und Petern von Meickenids [?] fragen, warumb sie von der Communion des nachtmals sich enthalden.

Es ist verordnet das Mattheis Spill Frans von Spris [?] anspreche von wegen des gesellens der bey Rombt von

---

1) Hier schijnt *auspicken* gelesen te moeten worden.

Digitized by Google

de Ende wonet, zu vernemen wie es umb ihnnen geschaffen sey.

Ess sall Paulus Derichen ansprechen und vernemen was Wolters kindt bey ihm verzeret hatt.

Den 8 Septembris gegenwertig gewesen: Paulus Mondeken, Eberardt Mockert, Johan Castelin, Godefridus.

Den 6 Octobris gegenwertig gewesen: Paulus Mondeken, Ebrart Mockert, Reimont Ringolt, Godefridus.

Ess ist beschlossen das Paulus Mondeken Paulum Bosens ersuche, ob er sich der unmondiger kinder hab, so von Waltern passementmacher uberbliben, annemen wolle, die selbige zu dispensieren die creditoren zu bezalen und so noch etwas restirte, in nutz der kinder gewant wurde.

Den 17 Octobris ist der Synodus zu Ach verschreiben.

Mattheis Spill abwesent.

Den 13 octobrys 1584 in di tegenwordichhayt van Godefridius Mas, Pauels Mondek., Evrart Mokart, Raymont Reyngot sijn vergadert inde Consistorye ten dage vorscreven Huyprecht Braems. Mathis Spil absent.

Die tegenwoordich. onser Consistoire: Everaert Mockaert, Pauwels Mondekens, Reymont Rinckholt, Mathijs Spil, Huybrecht Braems, adi 20 ditto anno 84.

Is besloeten dat Everaert Mockaert ende Reymont Rycgo. sullen Madelien de weduwe Sonnemans vermaenen haeres gegeven ergernis van danssen ende haren knecht daer toe voerderenden om het selfde te doen.

Is besloet dat Reymont Rinckholt ende Pauwels Monde-

Digitized by Google

kens sullen Heyndrick Goltsmit vermanen van wegen sijn onordentlijc houwelijck ende droncken drincken ende vechten met den werde.

Die tegenwordich. onser Consistorye: Godefrydus Mas, Pauwels Mondekens, Evrart Mokart ende Raymont Reyngot opden 27 octobrys 1584. Evrart Mocart is te lat ghecommen.

Is besloten dat Evrart Mocart sal Jasper Sonnemans aensegen dat byaldien hy sijn kynt begert ghedopt te hebben, dat hy nemme tot ghetuygen dy onser religion tougedan sijn oft ghelederen der kerker sijn.

Raymont Rijngot sal spreken met de wedwe Berenbach ende har aensegen dat sy de huseren dar de vermanige gheburt sal secret houden, van gelijke de dinars der kerke nyt vermelde.

Matijs Spil te lat ghecommen.

Is besloten int Cinode dat men den 25 dach novembrys nastcommende stilo novo sal vasten ende bydach hauden.

Den 3 novembrys 1584. Is inde tegenwordichayt van dese narbescreven personnen ghehauden het Consistoryo: Godefrydus Mas, Pauels Mondekens, Hubrecht Brams, Evrart Mocart en Reymont Reyngot.

Is besloten dat Godefrydus ende Evrart Mokart sullen spreken Jasper Sonnemans ende hem onderwijsen met godes wort dat hem nyt vry en stat andere getuygen te nemmen tot den dop dant vors. is.

Is besloten dat Hubrecht Brams ende Pauwels Mondekens sullen spreken Mayken Vijfpenich ende har ondervraghen vanden handel onser kerken.

Is besloten dat Hubrecht Brams sal Nycolas Bonetmaker ropen tot de vermanige ende soe hy waygert, van hem te vorderen de orsake.

Digitized by Google

Adi 10 november 1584 is ghehauden het Consistorye ter presencie van Godefrydus Mas, Hubrecht Brams, Evrart Mocart, Pauels Mondekens, Jan Casteleyn ende Reymont Reyngot, Matijs Spille.

Is besloten dat Pauwels Mondeken sal spreken met de creditoren van Wauter pessementmaker dat de goderen sullen worden gheta ert[1]) ende met den schuldereren spreken.

Is besloten dat Jan Castelayn ende Matijs Spil sullen spreken met den wert int swert ende dat nar ordeniger der kercke van hem vorderen de bekyntenisse sijnes ghelofs, ende soe hy onse leer bekynt, datmen narvolgende sijnder beghert ghetugenys met . . . . [?] om volg. dyen sija hauwelick bevestighen.

Is besloten dat Hubrecht Brams sal spreken met de marte[2]) van Grytken Menut vernemen var[3]) haer marte ghewont heft ende oft sy begert by te commen.

Is besloten datmen sal vordraghen de verordent sijn tot auderlingen ende diaken.

Adi 17 november 1584 is ghehauden het Consistorye ter presencie van Godefrydus Mas, Hubrecht Brams, Evrart Mocart, Pauwels Mondekens, Jan Castelayn ende Raymont Reyngot.

Is besloten dat Godefrydus sal vernemen nar de mart van Magryt Mynut.

Is besloten dat Raymont sal spreken met de Bacers wedue ende vorderen haer bescheyt of afscheyt ende aenhoren har ghelegenhyt vat[4]) sy mest[5]) van node heft.

Is besloten dat Pauwels Mondeken sal spreken met de wedue Le mer ende haer segen dat sy har marten sal

---

1) Lees: „ghetaxeert." 2) d. i. dienstmaagd.
3) D. i. waar. 4) D. i. wat. 5) D. i. meest.

Digitized by Google

spreken ende van haer afvorderen oft di maysens [1]) sijn gesynt by der religion te blijven.

Is besloten dat Hubrecht Brams sal spreken met Frans van Sutfen van wegen sijnes cnecht om hem te ondervraghen.

Is besloten dat Jan Castelayn ende Hubrecht Brams sullen spreken met de wedue Lempruer ende dander erfghenamen van Merman ende Lefijn of sy met eenygen mydel connen maken dat Nyclas Cukelyr weder in sijnen dynst can geraken.

Adi 24 november 1514 is ghehauden het Consistorye ter presentye van Godefrydus Mas, Hubrech Brams, Everaert Mocart, Pauels Mondeken ende Raymont Reyngot.

Is besloten dat Pauels Mondeken ende Evrart Mocart sullen spreken met de marte van Margrit Mynuts ende haer vorhauden de ordeninghe van der kerken, ende ock van gelijken met Peter broder vanden hoymaker. [2])

Is besloten dat Pauwels Mondeken ende Evrart Mocart sullen spreken met den cnecht van Jasper Sonnemans ende hem ondervraghen nar ordeninghe der kerke.

Is besloten dat Hubrecht Brams sal spreken met Fransoys van Sutfens vrau.

Is besloten dat Pauels Mondeken ende Raymont Reyngot sullen spreken met Hendryck Berben [?] ende hem vermanen den dinst aen te nemen.

Ady 29 novembris 1584 is ghehauden het Consistorye ter presentye van Godefridus Mas, Hubrecht Brams,

---

1) D. i. meisjes, nam. de „marten," van wie zooeven gesproken is.

2) D. i. hoedenmaker.

Digitized by Google

Evrart Mocart, Pauels Mondeken, Matis Spijl, Jan Rademaker ende Raymont Reyngot.

Is besloten dat Raymont sal op het nast vergadri. bryngen den getugens bryf van de backers wedue.

Is besloten dat Nyclas Jongelinck sal gheropen worden in dyerste vermanighe doer Paels Mondekens.

Is besloten dat Pauwels Mondeken ende Raymont Reyngot sullen spreken met di vander Walscher Consistorye aenghande de kynderen van Wolter passementmaker.

Laus deo. adi 3 decembrys 1584. Op heden daten als boven hebben wy het Consistorye ghehauden ter presentye van Godefrydus Mas, Pauels Mondeken, Evrart Mocart, Matijs Spil, Jan Rademaker ende Raymont Reyngot.

Is besloten dat Pauwels Mondken sal spreken met Hendryck de gausmet.

Is besloten dat Pauwels Mondeken sal anderwerf spreken met Nycolas de bonetmaker ende hem ropen tot de ierste vermanighe.

Is besloten dat Raymont Rayngot sal op dierste vermaninghe ropen Nycolas Jongelinck.

Is besloten dat Evrart Mocart sal spreken met de wedue Sonemans angande harren soen di inde vermanighe was.

Is besloten dat Pauels Mondeken ende Raymont Reyngot sullen spreken aen Margryte Menut ende vermanen van harre faulte ende van harre jongens ofte maysens.

Is besloten dat Raymont Reyngot ende Jan Raymaker sullen spreken met Fransoys Spyr ende om hem te remonstreren dordenighe van der kerke ende van ghelijke sijne dinars.

Is besloten dat Raymont ende Jan Raymaker van gelijke sullen spreken met Rolant van Cassel om hem te remonstreren dordenige vande kerke, van gelijcke an sijn soen.

Is besloten dat Hubrecht Brams sal vermant werden

Digitized by Google

van Matys Spijl dat hy vortvarre ende rope Hendrijck Berben tegen gonstach nastcom.

Adi 11 december 1584. Op heden daten als boven is het Consistorie ghehauden ghewest ter presentye van Godefrydus Mas, Evrart Mocart, Matijs Spille ende Raymont Reyngot.

Is besloten dat Evrart Mocart ende Raymont Reyngot sullen spreken met Pelleroreus dochter ende har afvorderen oft sy begert onder onse kerke te begheven; soe sy sulcx gesynt is, haer vor te hauden de ordenighe der kerke.

Is besloten dat Evrart Mocart sal spreken met Jan Castelayn oft Hubrecht Brams oft imant anders van di gedint hebben, om te vorderen het beschet ghemact met dy vander Colscher ghemaynte aengande het verdayllen vande nederlantsche kerck.

Adi 17 ditto. Op heden is het Consistorie ghehouden geweest ter presentie van Godefridt Maes, Pauwels Mondekens, Jan Ramacker, Everaert Mockaert, Mathys Spil, Reymont Rijngolt, Huybrecht Braems.

Adi 24 decembris 1584. Op heden daten als boven is het Consistorye ghehauden ter presentye van Godefrydis Mas, Evrart Mocart, Pauwels Mondekens, Jan Raymaker, Hendryc Perbom ende Raymont Reyngot.

Is besloten dat Pauels Mondeken ende Hendryck Berben sullen spreken met Lodewyck Le Fever angande de vrau van Brugge wedue vanden Backer ende vernemmen aller gelegnthayt wyt[1]) met har is ende nar gelegnthayt der saken haer de almosse verrijchten ende besorgen dat sy een ander cammer ende bedde becomme.

---

1) d. i. *wie* (hoe) *het*.

Digitized by Google

Adi 30 decembrys 1584. Op heden daten als boven is het Consistorye ghehauden ter presentye van Godefrydus Mas, Evrart Mocart, Pauels Mondekens, Jan Raymaker, Ramont Reyngot.

Is besloten dat Pauels Mondeken vermanen sal aen de bakers wedue dat sy har af hauden sal van sulck volck di onser ghemante partye sijn ende dat sy in har camer treck ende verlat har backe. [1])

Is besloten dat Godefrydus sal vernemen nar den pastor van Aulem om hem te ontbyden om Pelsens kynt te dopen.

Adi 7 Januarij 1585. Op heden daten als boven is ghehauden het Consistorye ter presentye van Godefrydus Mas, Pauels Mondeken, Everart Mocart, Raymont Rijngot, Matijs Spijl, Jan Raymaker ende Hendrijck Berbom.

Is besloten dat Raymont ende Raymaker sullen spreken Linken Jansens jonge dochter ende har vorhauden dordeninge der kerke ende op di erste te samen compste by ropen.

Is besloten dat Reyngot sal spreken met de huysvrau van Ingel Tobias ende van har informatye neme, of de kynderen sijn te vert. . . . ende of sy haren auderdom hebben . . . . . .

Is besloten dat Pauels Mondeken sal spreken met Hans de Drayer angande sijnen dynar ende vernemen of hy bequam is om tot den Catesism.

Is besloten dat Jan Raymaker ende Raymont Rijmgot sullen spreken met Hans Classes ende Ingel Tobias om te sijn te veracorderen angande harre querel.

Item is besloten dat Pauels Mondeken ende Jan Ray-

---

1) Bakkerij?

Digitized by Google

maker sullen spreken met Jan van Aken ende vorholden de ordenighe onser kerken.

Adi 14 Januarij 1585. Op heden datum als boven is ghehauden het Consistorye, present: Godefridus Mas, Pauels Mondeken, Evrart Mocart, Raymont Reyngot, Hendrick Berbom, Matijs Spille, Jan Raymaker.

Is besloten dat Evrart Mocart sal spreken met Madelen Sonnemans ende haer vermannen dat sy een goden man of twe bestel aen Aneken inden Valuyt om har te kynen [1]) te gheven dat sy haer betalinge doe aen Madeleen vors.

Is besloten dat Raymont Rijngot sal spreken met Linken Jansens ende vernemen of Jan Raymaker har aen gesproken hef.

Adi 21 Januarij 1585. Op heden datum als boven is ghehauden het Consistorie, present: Godefrydus Mas, Pauwels Mondeken, Evrart Mocart, Raymont Reyngot, Hendryck Berbom ende Jan Rademaker.

Adi 27 Januarij 1585. Op heden datum als voren is ghehauden het Consistorie, present: Godefrydus Mas, Pauels Mondekens, Evrart Mocart, Jan Castelayn ende Raymont Rijngot, Matijs Spille.

Is besloten dat Raymont Reyngot sal spreken met [2]) vander Mersen ende vernemmen oft hy eenighe afschayt bryf heft van eenighe dinars der kerken, ende te vernemen van die vander Welscher gemaynten vat beschet [3]) sy van hem hebben.

---

1) D. i. kennen. 2) Opengelaten. 3) D. i. wat bescheid.

Digitized by Google

Is besloten dat men met de proftprediche sal vort varren ont volgende het nachmol vuyt richten.

Adi 4 februarij 1585. Op heden datum als vorren is ghehauden het Consistory, present: Godefrydus Mas, Pauels Mondeken, Evrart Mocart, Jan Castelayn, Raymont Reyngot, Hendryck Berb. ende Matijs Spil.

Is besloten dat ider diaken in sijn quartyr sal vragen vanden mester oft de vrau oft harre boden ofte dinars harre bekyntenis ghedaen heft oft dat sy boden hebben di dar tou [1]) gheschickt sijn om harre bekyntenis te doen.

Is besloten dat Raymont Reyngot ende Jan Castelayn sullen spreken met Nycolas Cuclyr ende hem segen dorsake war om dat men hem nyt geropen en heft tot der vermanighe ende dat sijn wijf sal ierst har faulten bekynen ende alsdan sal mense aennemen.

Is besloten den nasten mandach te hauden Censura.

Is besloten dat Evrart Mocart sal vernemen van de vorgande dinars warom de huysvrau van Andrys van Kerchem [?] ende har dochter achtergelaten sijn.

Adi 11 februarij 1585 is ghehauden het Consistory, present: Godefrydus Mas, Pauels Mondeken, Jan Raymaker, Matijs Spijl, Evrart Mocart, Jan Berb. ende Raymont Reyngot.

Is besloten dat Raymont sal vragen aen Jan Castelijn var [2]) sijn kynderen tot Catesesis gaen.

Is besloten dat Hendryck Berbom sal spreken met Elysabet Jansens ende har aengheven dat sy haer reet [3])

---

1) D. i. die daar toe. 2) D. i. waar. 3) D. i. gereed.

Digitized by Google

make met den kynde nar Winder [?] te trecken om har kynt te dopen.

Is besloten dat Raymont sal spreken met Adam Vrijfpenick dat hy hem sal voghen nar de ordeninghe inder kerken ghemackt; beghert hy dan by de Welsche te gaen sal men hem consenteren.

Is besloten dat Jorys van Pienen ende Raymont Rayngot suller har vynden inde Consistorye vande Velsche ende har remonstreren dordenyge vor tijden ghemackt is inder kerke angande het aennemen de personnen nyveleken der incommende.

Is besloten dat Jan Raymaker ende Jasper Antony sullen spreken met Wyllem Hesen oft hy noch tot der Colsche vermanighe gaet ende geropen wert.

Adi 18 februari 1585 is ghehauden het Consistory, present: Godefrydus Mas, Pawels Mondeken, Jan Raymaker, Matijs Spil, Evrart Mocart, Jan Berbom ende Raymont Reyngot.

Is besloten dat Raymont Reyngot ende Matijs Spille sullen spreken met Pauwels Pels ende vernemen hous dat de almossen onder de ghemaynte[1]) vuyt gedaylt werden, oft al in een borse compt oft dat elck natye sijn ghemnte onderhaut.

Is besloten dat Pauels Mondeken sal spreken met de vrau di Mychel Bochaut moder heft horren clagen over Mychil Bochaut, dat sy vraghe aen de moder wat Mychil misdaen heft.

Is besloten dat Evrart Mocart ende Pauels Mondeken sullen spreken met Herman Vasbynder ende aenghaende tghene inder Consistorye besloten is.

---

1) Op den kant staat met een verwijzingsteeken: „tot Antwerpen."

Digitized by Google

Adi 25 februarij 1585 is ghehauden het Consistorye, present: Godefrydus Mas, Pauels Mondeken, Evrart Mocart, Raymont Rgt, Matijs Spille, Jan Raymaker ende Hendryck Berbom.

Is besloten dat Evrart Mocart ende Raymont Reyngot sullen spreken met di vander Welscher ghemaynte ende har antworden: aengesyn de bryven nyt en hauden aen de nederlantsche ghemante ende dat wy dagelicx van gelijke bryven sijn verwachtende, dat wy de sake sullen laten berusten.

Is besloten dat men spreken sal met di vander Colscher ghemaynte aengande Herman Vasbynder, dat sy hem behorren aen te nemen ende di sy vanden onsen hebben ock aen ons wijsen.

Is besloten dat Raymont Rijngot sal spreken met Jorys van Pienen ende hem segen dat hy Jaques Matin [?] hem sal leveren sijnen afschaytbryf om ons dar nar te weten te reguleren.

Is besloten dat Pauwels Mondeken sal spreken met Peter Haylych [?] ende hem vorhaude de ordenighe onser kerken ende hoe hy hem halden sal ende ondervraghen narder beschet op sijnen bryf.

Item is besloten dat Pauwels Mondeken ende Hendryck Berbom sullen spreken met Lenart int swert ende van hem vernemen of vry stat hem te ropen ende nar het beschet van sijn hauwelijck.

Is besloten dat Pauels Mondeken sal spreken de wedue Le Mer dat sy aen Cukelyrs vrauwe sal segen dat sy har bekyntenysse sal segen vor 7 of 8 personen ende vander sake desen sal men haer de platse ende tijt laten weten.

Digitized by Google

Adi 4 marci 1585 is ghehauden het Consistorye, present: Godefridus Mas, Pauels Mondeken, Evrart Mocart, Raymont Reyngot, Matijs Spil, Jan Raymaker ende Hendryck Berbom.

Is besloten dat Pauwels Mondeken sal aensegen aen de wedue Le Mer dat Livijne [?] har sal vynden ten huse van de wedue Lemer mandach nastcommende ten 10 huren.

Adi 11 marci 1585 is ghehauden het Consistory, present: Godefryd Mas, Pauwels Mondeken, Evrart Mocart, Raymont Reyngot, Jan Ramaker, Hendryk Berbom.

Is besloten dat Godefrydus sal spreken met Hubrecht Brams ende sijn huysvrau ende hem vermannen dat hy hem wyl onthauden eenich volck by de auderlingen of de diaken te synden.

Is besloten dat Hendryck Berbom sal spreken met Lisbet Jansens ende har segen dat sy har saude generen met cnoppen te maken oft sijde te wynden ende afhauden met broet te draghen, oft anders sal men haer verlaten.

Adi 18 marci 1585 is ghehauden het Consistory, present: Godefrydus Mas, Pauwels Mondeken, Evrart Mokart, Raymont Reyngot, Hendryck Berbom.

Is besloten dat Fransoys van Lar sal overbrynghen sijn afschaytbryf ende dat Raymont Reyngot tselve sal van hem vorderen.

Matijs Spille apsent.

Adi 26 marci is ghehauden het Consistory, present: Godefrydus Mas, Pauwels Mondeken, Jan Catelayn, Everaert Mocart, Raymont Rijngot, Matijs Spijl, Jan Raymaker, Hendryck Berbom.

Is besloten dat Jan Raymaker sal spreken met Wyllem

Digitized by Google

Hesen ende hem vermanen by ons te commen, ende oft sijn huysvrau byde Colsche noch gaet.

Adi 29 aprylis 1585 is ghehauden het Consistorye, present: Pauels Mondeken, Evrart Mocart, Raymont Reyngot, Jan Castelayn, Mathijs Spille, Hendryck Berbom.

Item is besloten dat Jan Castelayn sal betellen voor Anna Gossens huyshurre twe dallers ende spreken vor de cammerhurre op een ander platse.

Item is besloten dat Pauels Mondeken sal gheven aen Nyclas Cornelus vraue een daller per almosse.

Item is besloten dat Pauels Mondeken sal betallen de twe dalders van Lisbet Jansens vor har huyshurre.

Is besloten dat elck onder sijn quartyr sal coligeren tot behoft vanden kerchove ende de armen di alhir passeren.

Is besloten dat Pauwels Mondeken sal aensegen aen Jorys van Peene dat hy hem sal vynden int Consistorye nastcommende om hen op te legen vanden dinst.

Is besloten dat Raymont Reyngot sal Pauels Pels ropen tot dierste vergadring te comen int Consystorye.

Is besloten dat men sal antworden ande ghemaynte van Antwerpen hoe dat wy de almosse van de armen van Antwerpen bestelt hebben.

Adi 7 maij 1585 is ghehauden het Consistorye, present: Godefrydus Mas, Pauels Mondeken, Evrart Mondiken [sic], Raymont Reyngot, Matijs Spille, Hendryck Berbom ende Jan Raymaker.

Is besloten dat Antonis Bel van Brussel sal aengesproken worden van Evrart Mocart ende Jan Castelayn ende aensoken tot den cranken by te staen.

Digitized by Google

Is besloten dat men een ghemaynen bedach sal hauden den 2 Junij nastcommende.

Te ghedinken vat men tot stur van een student sal doen om dyen te onderhauden.

Te gedenken te syn[1]) nar de acta van anno 73 oft 74 ghehauden tot Berkesdorp alwar staet vande schadinge[2]) vander nederlanders ende dusche kerke.

Is besloten dat Godefrydus Mas sal aensegen aen di vander Colschen ghemante, vaner[3]) dat har belyven sal met ons te handelen aengande het different van de Colsche ende nederlantsche ghemante.

Is besloten datmen inde naste vermanighe sal vordragen vor een elsten[4]) Jorys van Pienen ende Jasper Antony vor alderlinghen ende Herman van Wynich vor diaken.

Adi 15 maij 1585 is ghehauden het Consistorye, present: Godefrydus Mas, Raymont Reyngot, Jan Raymaker, Matijs Spijl, Hendryck Berbom, Pauels Mondeken.

Is besloten dat Pauels Mondeken ende Reymont Reyngot sullen spreken met Jasper Antoni ende versoken om den dynst van auderlynck.

Adi 22 maij 1585 is ghehauden het Consistorye, present: Godefrydus Mas, Pauels Mondeken, Evrart Mokart, Raymont Reyngot, Jan Raymaker ende Matijs Spijl.

Is besloten dat Jorys van Pienen, Jan Castelijn ende Raymont Reyngot sullen spreken met dy vander Colscher gemaynte aengande dordenighe van het afschayt van bayde de partyen ghemackt.

---

1) D. i. zien. 2) D. i. scheidinge.
3) D. i. wanneer. 4) D. i. ouderling.

Digitized by Google

Adi 28 maij 1585 is ghehauden het Consistory, present: Everat Mocart, Raymont Reyngot, Jan Castelayn, Matijs Spijl, Jan Raymaker ende Hendryck Berbom.

Is besloten dat de tsamencompste met de Colsche ghemaynte sal prolongeren noch vor een tijt om reden.

Adi 3 Junij 1585 is ghehauden het Consistorye, present: Godefrydus Mas, Pauels Mondeken, Raymont Reyngot, Evrart Mocart, Matijs Spijl, Jan Raymaker ende Hendryck Berbom.

Is besloten dat Raymont sal andermal aensegen aen Hans Clasen dat hy hem veracordere met Ingel Tobyas.

Godefrydus Mas sal secgen aen di vander Colscher ghemaynte dat sy vorderen het ghelt toten kerchof vande mertynissen [1]) ende dopers ende de rest sullen di vande gerefermerde besorgen op te bryngen, nameleken die Colsche, Welsche ende nederlansche ghemaynte.

Is besloten datmen uyter casse vanden armen sal betallen de vrau di Wauters kynt ghehauden heft vor een vyrendeel jars, sampt de begravinghe . . . *f* 12, 20 alb.

Item men sal coopen vor Carrel Preker per Berbom ende Raymaker een bedeken ende serge. [2])

Is besloten dat Pauels Mondeken sal spreken met Nycolas Jongelinck van tgen dat tot sijnen huyse ghesayt is vander ghemaynte.

Is besloten dat Evrart sal spreken met Guylm Sonnemas de sake vande relygye secret hauden.

---

1) D. i. Martinisten of Lutherschen.

2) D. i. een beddeke en deken.

Digitized by Google

Adi 13 Julij is ghehauden het Consistorye, ter presentye Godefrydus Mas, Evrart Mocart, Jasper Antony, Jan Raymaker, Hendrych Berbom, Jorys van Pienen.

Item is besloten dat Evrart Mocart den Colschen gheven sal vor het kerchof 12 dal.

Item is besloten dat Evrart Mocart de clederen van Carel de Gro van Brussel lossen sal ende hem eenen penick daer bylyghen.

Is besloten datmen Antonius Bel alle sake af segen sal ende dat dor Jorys van Pyen.

Item is besloten dat Jasper Antony ende Jorys van Pienen sullen Jonker Haren aenspreken van vegen het testament van Jan van Lommel.

Adi 19 Junij 1585 is ghehauden het Consistorye, present: Raymont Reyngot, Pauels Mondeken, Evrart Mocart, Matijs Spijl, Jan Raymaker, Hendryck Berbom, Jorys van Pien.

Is besloten dat Raymont sal de ordeninge scrijven vor Antony Bel om met hem te acorderen om de crancke te bewaren.

Is besloten dat Raymont Reyngot ende Jan Castelayn aenspreken sullen Jan Castelayn [sic] van wegen het verraysen van Clas Cuckelier.

Is besloten dat Matijs Spijle ende Jorys van Pien sullen aenspreken met Rolant van Meire van wegen sijne suster di har begert tot der ghemaynte te begheven.

Adi 25 Junij 1585. In tegenwordichayt onser Consistorye: Godefridus Mas, Reimont Reyngot, Pauels Mondeken, Evrart Mocart, Jan Raymaker, Herman Wynich, Jorys van Pyen.

Is besloten datmen Jaque Dabet nar hem aengesproken

Digitized by Google

te hebben op sijn ghetuygenssebryf opt quartyr van Jasper Antony instellen sal.

Is besloten dat ghen alster oft diaken den nijn [?] ghecomen by dandere dyners en sullen bryngen noch bekent maken.

Adi 2 Julij 1585. In di tegenvordichhayt onser Consistorye: Godefrydus Mas, Raymont Reyngot, Evrart Mocart, Jorys van Pyen, Jan Raymaker, Herman van Wynich.

Pauels Mondeken sal Nycolas Cuclyr spreken ende hem presenteren sijn hushur te betallen ende noch 4 dalders vor sijn rayse te gheven.

Adi 9 dito. In di tegenwordichhayt onser Consistorye: Godfrydius Mas, Raymont Reyngot, Jorys van Pien, Jan Raymaker, Hermes van Wynich.

Is nyt besloten.

Adi 16 Jullij 1585. In di tegenwordichhayt onser Consistorye: Godefrydus Mas, Raymont Reyngot, Evrar Mocarts, Pauels Mondeken, Jorys van Penen, Matijs Spijl, Herman van Wynich.

Is besloten dat Godefryd Mas Clas Cucelyrs een getugensbryf scrijven sal op di beste forme soe dar op dynt.

Is besloten dat Raymont Reyngot ende Evrart Mocart sullen aenspreken di van Brussel di onder onser kerke sijn om te vernemen nar dander manen [1]) van Brussel di hyr wonnen oft daer ghen vander kerke en sijn om di by te ropen.

Is besloten dat Godefrydus Mas den Colschen dinar

---

1) d. i. de andere mannen.

Digitized by Google

aenspreken sal om ordenige te stellen inder kerke aengande der aennemighe der personen.

Adi 23 Jullij 1585 in dy tegenwordichyt onser Consistorye, present: Godefrydus Mas, Evrart Mocart, Paels Mondeken, Matijs Spijl, Herman van Wynich ende Raymont Reyngot.

Is besloten dat men gedenken sal het nachmal uyt te rychten.

Is besloten dat Jorys van Pyen ende Raymont Reyngot sullen spreken met Hans Classen ende hem vorlesen de artykelen van Ingel Tobys.

Is besloten datmen met Anthony Bel sal acorderen opdat hy de crancke vyseter [1]) var vor men hem gheven sal alle jar 20 dal.

Adi 30 Julij 1585 is ghehauden het Consistorye, present: Godefrydis Mas, Raymont Reyngot, Everart Mocart, Pauels Mondeken, Jorys van Pien ende Lenart Hose.

Is besloten dat Raymont Reyngot ende Evrart Mocart sullen vernemen nar Bastyan Tapesyr ende hem te versorgen van sijn noetdruf.

Adi 6 augusty 1585, ter presentye onser Consistorye, present: Godefrydus Mas, Raymont Reyngot, Evrart Mocart, Hendryck Berbom, Lenart Hose ende Jorys van Piene.

Adi 13 Augusty, ter presentye onser Consistorye: Godefrydus Mas, Raymont Reyngot, Jorys van Piene, Evrart Mocart, Jan Raymaker, Lenart Hose ende Hendryck Berbom.

Is besloten dat men Jan Castelayn sal gheven 2 dal-

---

1) d. i. *visiteere.*

Digitized by Google

ders om te betallen de huyshurre van Anna Jossens di 4 manden vervallen.

Evrart Mocart sal Jan Flagelet op sijn anholt antworden ende hem vraghen di orsake warom hy hem soe langhe vander kerken af ghehauden heft.

Raymont Rayngot sal di armen van Brussel nar harren noet versyn om op te raysen nar Frankendal.

Adi 20 augusty 1585 in di tegenwordichayt onser Consistorye van Jorys van Pyenen, Raymont Reyngot, Everart Mocart, Jan Raymaker, Lenart Hose.

Pro memorye is alhir gherepitert dat Godefrydus Mas met di vander Colscher ghemaynte spreken sal van wegen dordenighe der kerken inder aennemighe der persoenen.

Is besloten dat Raymont Reyngot ende Jorys spreken sullen met Hans Clasen nopende de questye tusschen hem ende Ingel Tobyas.

Evrart Mocart sal spreken met Hans Flagelet volgende het vorgande Consistorye besloten.

Is besloten dat men dese weke de colecte vor den dinar doen sal, elck sijn quartyr.

Is besloten dat Raymont Rijngot ende Jorys van Piene sullen spreken met di vander Colscher ende Welsche ghemaynte van wegen de presentatye van den Lantgrave ende ander heerren om het vertreck van die vander relygye.

Adi 28 Augusty 1585 in di tegenwordichayt onser Consistorye: Jorys van Piene, Raymont Reyngot, Jan Raymaker, Hendryck Berbom.

Is nyt besloten.

Digitized by Google

Adi 2 Septembrys 1585 in de tegenwordichayt onser Consistorye, present: Godefrydus Mas, Jorys van Piene, Raymont Reyngot, Evrart Mocart, Jan Raymaker, Hendrych Berbom, Lenart Hose.

Is besloten dat Godefrydus Mas ende Hendryck Berbom Jaspar Sonnemans sijner vytblijvinge vermanen.

Is besloten dat Godefridus Mas sal met Raymont Reyngot ende Evrart Mocart sullen Jan Flagelet sijner bekyntenis aff vraghen.

Godefrydus Mas sal doctor Jan Steffen[1]) ende Bachhoven met tsammen di vander Colscher ghemaynte adverteren vande presentatye soe ons den Landgraf van Hessen presentert als nameleke plats vor di vander relygie.

Adi 16 Septembrys in de tegenwordichayt van onser Consistorye ter presentye van Jan Raymaker, Pauels Mondeken, Lenart Hosen, Jan Castelayn ende Evrart Mocart.

Is besloten dat Evrart Mocart ende Jan Castelayn sullen gaen vernemen nar de arme huyslyden di van Brussel commen sijn ende nar Frankendal begeren te vertrecken ende nar gelegnthayt de almossen uytrayken.

Adi 23 September 1585 in de tegenwordichayt onser Consistorye present: Evrart Mocart, Pauels Mondeken ende Jan Castelayn.

Nyt veryicht.

Adi 30 September 1585 in die tegenwordichayt onser Consistorye, present: Evrart Mocart, Jan Castelayn, Pauels Mondeken.

Nyt verycht.

---

1) Of: „Stessen."

Digitized by Google

Adi 8 octobrys 1585 in di tegenwordichayt onser Consistorye: *Herman Faukelius*, [1]) Jorys van Piene, Raymont Reyngot, Evrart Mocarts, Jan Castelayn, Jasper Antony, Jan Raymaker, Hendrych Berbom.

Is besloten dat Raymont Reyngot sal vorderen van di vander Colscher ghemaynte de acte vant leste Cinode ende vragen de orsake varom sy ons nyt en hebben ghe-advertert vande Cinode.

Adi 14 Octobrys in di tegenwordichayt onser Consistorye ter presentye: Hermans Faukelius, Raymont Reyngot, Jorys van Pyen, Jasper Antony, Hendryck Berbom.

Is besloten datmen ter naster Consistorye sal ander auderlingen ende diakes beropen.

Jan Raymaker apsent.

Lenart Hosen apsent.

Is besloten dat Jorys van Pien ende Jasper Antonye sullen acorderen met den huysher van Hermanus Faukelius ende dat vor sijn costen ende logyst vor 2 oft 3 manden.

Adi 21 october in di tegenwordichhayt onser Consistorye, present: Hermanus Faukelius, Jasper Antony, Jorys van Pien, Raymont Ryngot, Hendrych Berbom.

Is besloten datmen Herman Vasbynder sal overseten aen di vander Colscher ghemaynte, orsake dat hy onder hun behort, ende tselve sal gheschyden dor Jorys van Penen ende Raymont Reyngot.

Is besloten dat Raymont Reyngot, Jasper Antoni, Jan Castelayn ende Jorys van Pinen verschinen sullen by di vander Colscher ghemaynte om te accorden ende be-

---

1) De naam is onderschrapt en komt hier voor 't eerste voor.

Digitized by Google

sluyten aengande van het aennemen der personen di van over di Mase sijn.

Sullen ock vragen war dat de faulte is dat sy ons nyt aengeset [1]) ende hebben vande Classe ende den dach der bedinghe.

Aengande de sake van Jan Heryn [?] sullen met hem volgende dordenance der kerken met de excommunicacye vortvarren; sullen de Colsche ende Welsche narvolghen.

Is besloten dat Jorys van Pien Gherat Bocholt sal aenspreken ende dordenige der kerken vortstellen om hem dar nar te reguleren.

Adi 7 [sic] octobrys 1585. In di tegenwordichhayt onser Consistorye, present: Herman Fauckenies, Raymont Reyngot, Jasper Antony, Evrart Mocart, Hendrych Berbom, Hubrecht Brams ende Jorys van Piene.

Is besloten dat Raymont Reyngot Gherat Bocholt noch een mal aenspreken sal van vegen der deffer [2]) ende het selve ersteleken te onderhauden eer hy tot den ghehor des godeleken vorts gheropen sal worden.

Is besloten datmen in dyerste Consistorye sal beschayden Pauels Pels, Matijs Spijl vor auderlingen, item Lambrecht van Dallen, Fransoys Spyr, Jan van Hecke vor diakenen.

Adi pryma novembrys 1585. In Collen. In dy tegenwordichayt onser Consistorye, present: Hermanus Fauckenies, Jasper Antony, Raymont Reyngot, Hendrych Berbom, Jorys van Pyen.

Item Pauels Pels sal over 8 daghen veder ontboden werden vor de Consistorye ende hem noch eens den eist [3])

---

1) D. i. aangezegd. 2) Täufer, doopers (?), zie ad 3 Juni 1585.
3) Of „dist," d. i. dienst.

Digitized by Google

vorstellen, dewijlle hy hem soe seer beswart heft den dynst der ouderlincxschap aen te nemmen.

Lambrecht van Dallen heft den dinst aenghenomen om het diakensampt te bedynen.

Matijs Spyl sal van Hermanus Faukens ende Jasper Antoni vermant werden sijner hastichayt ende hem segen dat hy over 8 daghen by de Consistory compareren sal.

Jorys van Piene sal Jan van Heck inde Consistorye beschayden de naste vergaderinghe.

Fransoys Spirs heft in handen Raymont Ringouts aengenomen den dinst des diakens, ende dat dor orsake hy opt Consistory nyt comen en coste, orsake sijnes vertrex.

Item en sondage bynen 8 daghen salmen de Consistorye hauden by Raymont Ryngot.

Adi 10 novembrys 1585. In Collen. In dy tegenwordichayt onser Consistorie, present: Hermanus Fauckenius, Jasper Antony, Raymont Reyngot, Hendryck Berbom, Jan Raymaker, Jan Castelayn, Jorys van Pien.

Jan van Heck heft den dinst der diaken aenghenomen.

Hermanus Fauckenyus ende Jan Raymaker sullen vor de twede rayse Matijs Spijl[1]) sijnen dinst aen te nemmen.

Pauels Pels sal dor Raymont Reyngot vermant vorden sijnen dinst te aenverden.

Adi 17 november 1585. In Collen. In di tegenwordichayt onser Consistorye, present: Hermanus Faukenus, Raymont Reyngaut, Pauels Mondeken, Jan Raymaker, Jorys van Pien.

Pauels Pels heft den dinst aengenomen om het auderlincxschap te bedynen.

---

1) Hier is het woord *vermanen* uitgevallen.

Digitized by Google

Matijs Spille sal doer Raymont ende Hermanus vor de derde mal vermant verden, ende hem onslaen van sijne ampt daer in hy gheropen was, ende vort vermanen sijner herneckychayt ende mysbruyk.

In de eerste predich sullen vercondicht werden Pauels Pels vor auderlynck, Fransoys Spirs, Lambrecht van Dalle ende Jan van Hecke vor diakenen.

Adi 24 novembrys 1585. In Collen. In de presentye der mannen narbescreven is ghehauden het Consistorye, nameleken: Hermanus Faukenius, Raymont Reyngot, Pauels Mondeken, Hendrych Berbom, Jan Raymaker, Jorys van Pien.

Jan Castelayn sal Anne Jossens besoken in harre crancheyt.

Pauels Mondeken ende Hendrych Berbom sullen di vander Colscher Consistorye vraghen oft haren dinar di den Catasismum lert, onse jongeren nyt en saude wyllen ock den Catasismum lerren myts betollende [1]) den selven dynar dar van sijnen besonder loen.

Hermanus ende Raymont sullen Matijs Spijl seggen dat hy Rolant vande Merre ende sijne suster doe in sijn huys beschayden om met hem af te spreken van sijne susters ghesinthayt.

Adi 1 decembrys 1585 is het Consistory ghehauden in di tegenwordichayt: Hermannus Faukenius, Raymont Reyngot, Jan Raymaker, Hendrych Berbom, Herman van Wynich, Joris van Pienen ende Jan Castelayn, ende is besloten dat Joris van Pienen sal Johanes Badi aensegen dat de

---

1) d. i. *betalende.*

Digitized by Google

suster van Rolant van Mer begert by de lerre des Catasismus te commen ende har te laten dopen.

Jan Castelayn sal alle di van Brussel ende insonderhayt Jenne Soelmans segen dat sy nymant en sullen segen warmen de predicatye doet of vervorderen imant met te bryngen sonder ierst vanden auderlingen consent te hebben.

Joris van Pienen sal Johanes Badi aenspreken om den predike om de diakenen ende alsten[1]) te bevestighen.

Adi 8 december 1585. In di tegenwordichhayt onser Consistorye: Hermann Faukenius, Reymont Reyngot, Pauels Mondeken, Jan Castelayn, Hendrich Berbom, Jan Raymaker, Herman van Wynich, Joris van Pienen ende Jan van Hecke.

Is besloten dat Raymont Reyngot ende Jorys van Pien sullen aenspreken[2]) van wegen de mecht di har noch berompt in belofte met hem te sijn.

Adi 15 december 1585. In di tegenwordichayt onser Consistory: Hermann Fauckenius, Jorys van Pienen, Raymont Reyngot, Pauels Mondiken, Pauels Pels, Jan van Hecke, Fransoys Spirs, Herman van Wijnich is besloten dat

Raymont sal vernemen aen di van Brussel nar den broder van Peter van Merkenich oft hy tot Brussel by deghemaynte ghewest is.

Pauels Mondeken sal Fransoys van Sutphen vermanen van wegen sijnder huysvrauwe om van hem te weten oft

---

1) d. i. *oudsten*, *ouderlingen*.

2) De naam van hem, dien men aanspreken zou en met wien de maagd sich beroemde in belofte te zijn, schijnt vergeten.

Digitized by Google

sijn huysvrauwe bequam saude vesen om har in de predich te laten commen.

Raymont sal Waltere de Prat vermanen hem tot der predicatie te vynden.

Jorys van Pienen sal Wilhelmus ofte Johanes Bady aensegen dat sy de macht van Pauels Pels by den Catasismus sullen laten commen.

Adi 22 decembrys 1585. In di tegenwor. onser Consistorye: Jorys van Pien, Hermannus Faukenius, Raymont Reyngot, Pauels Pels, Pauels Mondeken, Jan Castelayn, Hendrych Berbom, Hermes van Wynich, Jan van Hecke, Jan Castelayn.

Raymont Reyngot sal Michil Bochaut vermannen sijnder lichtverdichayt met sijn macht inde predich te commen sonder ierst den dienaren aen te seghen.

Adi 29 december 1585. In de tegenwordichayt onser Consistorye: Herman Faukenius, Raymont Reyngot, Jan Castelayn, Pauels Pels, Hendrych Berbom, Jan Raymaker, Jan van Hecke, Jorys van Pyen.

[1]) Raymond Reyngolt sal vernemen naer den Jongen van de weduwe Jan Flagelet, dewijle hy anhoudt om by den gehoor des woordts te kommen, ende hem alle gelegenheyt aenseggen.

Hermes van Wyngen absent.

---

1) Van hier af tot aan de acten van 23 Februarij 1586 zijn de aanteekeningen geschreven met de nette en duidelijke hand van Hermannus Faukelius.

Digitized by Google

Adit 5 Januarij anno 1586. Die tegenwoordige onser Consistorie: Hermannus Faukelius, Raymondt Reyngolt, Paulus Pels, Jan Raedemaecker, Jan van Hecke, Heynderick Bierbom, Hermes van Wyngen, Jooris van Peene, Paulus Mondekin.

Jan Casteleyn sal de weduwe De Meere Anna Joos doen beantwoorden van wegen haer anhouden om by de predigh te kommen.

Hermannus Faukelius ende Jan Casteleyn sullen Gillis Segers vermanen sijnder naerlaeticheydt, hem vermanende vieriger by de predicatie godlickes woordts te kommen.

Is besloten datmen vercondigen sal voor de gemeente dat Wenchel Wouters ende Jakomijnken de Vriese beyde van Brussel sich begeeren tot den houwelicken staet te begeven; soo yemand eenige verhinderynghe daertegen wiste dat hy dat sal aenseggen, ende naerdat geen verhinderynghe gekommen is ende vutroepynghe, sijn sy tsamen bevestigt den iiij^en^ Januarij door Godefrido Maes, Dienaer des woordts tot Hockheym.

Adito 12 Januarij anno 86. Die tegenwoordige onser Consistory: Hermannus Faukelius, Raymondt Reyngoldt, Paulus Pels, Jan Casteleyn, Paulus Mondeken, Jan van Hecke, Hendryck Bierbom, Jooris van Peene, Jan Rademaecker.

Jooris van Peene sal Joannes Badius aenspreken ende an hem begeeren dat hy by ons wil het Avondtmael des Heeren vutrichten.

Jan Casteleyn sal Quinten den borraetmaecker [1]) aenspreken van wege sijn anhouden om by der predicatie te kommen.

---

1) *borraet* of *borat*, soort van zijden stof.

Digitized by Google

Anno 86, adito 19 Januarij. Die tegenwoordige onser Consistory: Hermannus Faukelius, Raymondt Reyngoldt, Jan Casteleyn, Heynderyck Bierboom, Hermes van Wyngen, Jan van Hecke, Jooris van Peene.

Raymond Rengoldt sal die vande Waelssche gemeente aenspreken omdat sy die vrauwe van Nivel souden annemen, ende hun die oordenynghe aen te seggen.

Raymondt sal den man van Loeven anspreken ende hem naer sijn afscheydt vraegen ende op wat maniere hy vut gekommen is vut Nederlandt.

Jan Casteleyn sal Heynderyck Voskuyl aenspreken ende hem vraegen naer dien man van Loven om te vernemen wat wijders is van tgene dat wy gehoordt hebben.

Jan Rademaecker
Paulus Pels } absentes.

Anno 1586, adi 26 Januarij. Die tegenwoordige onser Consistory: Hermannus Faukelius, Raymondt Ryngoldt, Paulus Mondekin, Jan van Hecke, Hermes van Wyngen, Everaerdt Mockardt, Jooris van Peenen, Jan Casteleyn.

Raymondt Ryngoldt, Jan Casteleyn ende Jooris van Peene sullen morgen ten 2 uren by de waelssche Consistory verschijnen om met hun te handelen van wegen het annemen der persoonen die van spraecke vlaemsch ofte waels sijn.

Is besloten dat Hermannus Faukelius an de kercke van Franckenthael schrijven sal van wegen dat sy een getuugenisbrief hebben gegeven an eenen man van Loven met namen Fransoys vande Wijle welcke hier een schrijver aen de poorte geweest is, ende nu noch afkommende tot Bon naer een schrijversampt gestaen heeft, in somma daer niet veel religie bevonden is: hun dan vermanende dat sy oock geen getuugenisse met sulcke opschriften aen ons senden van wegen des gevaers.

Digitized by Google

Adito 2 Februarij anno 86. Die tegenwoordige onser Consistory: Hermannus Faukelius, Raymond Reyngolt, Jan Casteleyn, Paulus Mondekin, Jan van Hecke, Hermes van Wyngen, Lambrecht van Dale, Jooris van Peene.

Adito 9 Februarij anno 86. Die tegenwoordige onser Consistory: Hermannus Faukelius, Raymond Reyngolt, Jaspar Anthoni, Franchois Pierens, Lambrecht van Dale, Jan van Hecke, Jan Casteleyn, Everaert Mockaerdt, Jooris van Peene.

Is besloten dat Hermannus, Reymondt, Jan Casteleyn, Jaspar Anthoni ende Jooris sullen antwoorden dien brief ende artyckelen, die ons de waelssche gegeven hebben.

Is besloten datmen dynxdaege naerstkommende in Raymondts hof de censure houden sal, ende dat een yder verneme in sijn quartier naer dien die haer bekentenisse des geloofs doen willen eer sy tot den Avondtmale kommen.

De censure is in Jaspar Anthoni huus ghehouden.

Is besloten dat een yder in sijn quartier sal om de Collecte ommegaen in dees weke op de brueck [1]) van eenen halven daler.

Adito 16 Februarij 86. Die tegenwoordige onser Consistory: Hermannus Faukelius, Raymondt Reyngoldt, Everaert Mockaerdt, Fransoys Pierens, Jan van Hecke, Hermes van Wyngen, Jan Casteleyn, Jaspar Anthoni, Jooris van Peene.

Raymondt sal Niclaeus Jongelinck ende Jaspar Sonneman afvraegen de naeme van Jaspars kyndt ende de getuugen, hem oock vermanende stille ende secreet te sijn voor sijn vriendschap ofte verwanten.

---

1) *brouk* d. i. *boete*.

Digitized by Google

Hermannus ende Jooris sullen Jan Rademaecker aenspreken ende hem vraegen of hy hem met Hermes van Wyngen begeerdt te versoenen; ofte soo niet, dat hy hem van den disch des Heeren onthoude. Ende sy sijn met eenander versoendt.

Raymondt Ryngoldt sal den waelsschen onse antwoordt op die artyckelen die sy ons gegeven hadden overleveren.

Lambrecht van Dale absens.

Adi 23 februarij 1586. In di tegenwordichayt onser Consistorye: Hermann Faukenius, Jorys van Pien, Raymont Reyngot, Jan Castelayn, Jasper Antony, Evrart Mocart, Jan van Hecke, Hermes van Wynich, Fransoys Spyrs.

Is besloten dat Hermann Faukenius, Jorys van Pienen Jasper Sonnemans vermanen sullen sijnder lichtverdichayt aengande de getuygen di hy by den doop van sijn kynt ghenommen heft.

Adi 2 marci 1586. In di tegenwordichayt onser Consistorye: Hermann Faukenius, Raymont Reyngot, Jorys van Pien, Evrart Mocart, Hendrych Birbom, Herman van Winich, Jan van Hecke, Fransoys Spirs.

Is besloten dat Hendrych Byrbom ende Jorys van Pienen den Colsche afvragen sullen oft sy Herman den Vasbynder aennemen vyllen oft nyt, volgende den lesten acort met hun ghemact.

Is besloten dat Raymont Reyngot het testart[1]) vande wedue Berenbach vorderen sal aen Jan Pelgryn.

Is besloten dat Hermann Faukenius Raymont Ringot sullen de acten der Classen van de Colsche vorderen ende alsoe te boke stellen.

---

1) Testament?

Digitized by Google

Raymont Rayngot sal di vande Walsche Consistorye afvraghen om te hebben dantworde van den artikelen hun overghegeven.

Adi 9 marci 1586. In di tegenwordichayt onser Consistorye: Hermann Faukeny, Raymont Reyngot, Jan Castelayn, Jorys van Pienen, Evrat Mocart, Herman van Wynich, Hendrych Berbom, Fransoys Spyrs.

Is besloten dat een igeleke hem bedinke of hy eenighe saken op het sinodi aen te gheven heft, velck gheholden sal wesen den 6 apryllis in Aken.

Adi 16 marci 1586. In di tegenwordichayt onser Consistorye: Jorys van Pien, Jasper Antony, Raymont Ryngot, Evrat Mocart, Herman van Wynich, Jan van Hecke, Pauels Pels.

Is besloten op ons bedenken dat Jan Castelayn met Hermann Faukeny op het sinodi trekken sullen, soe hy het selve aennempt sal hem sijn verlet betalt werden.

Jorys van Pienen sal Rutken [1]) vragen den ort sijner gheborte ende hem op sijn anholden antwort gheven.

Adi 23 marci 1586. In dy tegenwordichayt onser Consistorye: Hermann Faukenys, Jorys van Pienen, Jan Castelayn, Jasper Antony, Raymont Reyngot, Jan van Heck, Lambrecht van Dalen, Herman van Wynich.

Hermann Faukenius ende Raymont Reyngot sullen Hans de Drayer aenspreken van wegen sijnen dynar.

Ady 29 marci 1586. In di tegenwordichayt onser Consistorye: Hermann Faukeny, Paulus Pels, Jan van Heck, Hermes van Wynich, Casper Antony, Jan Castelayn.

---

1) Opengelaten.

Digitized by Google

Hermanus Faukelis sal aenspreken Hans den Drayer van wegen sijn cnecht.

Raymont Ringot te boten [1]) vor den armen vordat hy den bock ende segel nyt vyt gelev. en heft.

Jorys van Pienen boten vorden armen omdat hy vergheten heft het bryfken van sijnen quartyr te leveren.

Adi 7 apryllis 1586. In di tegenwordichayt onser Consistorye: Hermann Faukenys, Pauels Mondeken, Pauels Pels, Hermes van Wynich, Jan Kastelayn, Jan van Hecke, Lenart Hose.

Mester Lenart sal omsyn om laken te copen tot eenen mantel vor Sebastian Soelman.

Hermanus Faukenis ende Pauels Pels sullen mester Peter van Merkenich vermanen vlytiger te wesen om tot den ghehor des godeleken worts te commen.

Jasper Antony te vermanen om den bote te betallen vor dat hy nagelaten is ghewest den credensbryf te scrijven.

Dewijl dat men noch nyt seker en is soe vele het trekken op het sinodi aengaet, is besloten dat Hermanus Faukenius bayde een credensbryf ende onschuldichbryf aen het sinode ordoneren sal om van Hermes van Wynich ghecopiert te werden ende met scrijven den handel uyt rychten.

Adi 13 aprylis 1586. In di tegenwordichayt onser Consistorye: Hermann Faukenys, Pauels Pels, Jan Castelain, Hermes van Winich, Jan van Heck, Pauels Mondeken.

Pauels Mondeken heft aengenomen te vernemen breder aen Jan Gregor, vat vor een vrauwe person is dy aenghehouden heft om by te commen.

---

1) d. i. *te beboeten.*

Digitized by Google

[1]) Dit is de huusvrauwe geweest van Jaspar van Uffel ende is bygeropen worden.

Adi 20 apryllis 1586. In de tegenwordichayt onser Consistorye: Hermanus Faukenis, Raymont Reyngot, Jorys van Piene, Jasper Antony, Jan Castelayn, Jan van Heckke, Lambrecht van Dalen.

Is besloten datmen Lisbet de bekkersse sal gheven 2 dallers tot haren vertreck op Wesel.

Is besloten datmen opt naste Consistorye de namen der auderlingen ende diaken sal verkysen.

Adi 27 apryls 1586. In di tegenwordichayt onser Consistorye, present: Hermann Faukeny, Jasper Antony, Pauels Pels, Raymont Reyngot, Jan Castelayn, Fransoys Spurs ende Jan van Heck.

Is besloten dat Hermanus Faukelus sal aensegen Hubrecht Brams ende Nycels van Ghent ende Jan Gregor om te commen opt naste Consistorye.

De sake van Rutgher den dinar van Menyt ghewest is, sal blijven tot opt naste Consistorye.

Jorys van Pienen sal vernemen oft de huysvrauwe van Cornel de Bryn is een litmat onser kerke ende har te instrueren de ghelegenthayt der selver kerke.

Adi pryma maij 1586. In di tegenwordichayt onser Consistorye: Hermann Faukeny, Jorys van Pien, Raymont Ryngaut, Pauels Pels, Jan van Hecke, Fransoys Spyr.

Nycolas de Val[2]) heft den dinst der alsten aenghenomen.

---

1) De volgende volzin is er met eene andere hand bijgeschreven.

2) Er staat met een' andere hand boven: „Walens," in plaats van „de Val."

Digitized by Google

Hubrecht Brams heft den dinst der alsten aenghenomen.

Jan Gregor heft den dinst des diaken aenghenomen.

Is besloten datmen di personnen in der ierster vermanighe vercondigen sal.

Is besloten dat Hermani Faukenius, Jorys van Pien, Hendrych Berbom sullen de huysvrau van Rutken van hare faylle straffen ende vermanen ende Rutken op sijn aenhauden de orden der kerke vorstellen.

Adi 4 maij 1586. In di tegenwordichayt onser Consistorye, present: Hermann Faukeny, Jasper Antony, Raymont Reyngot, Jan Castelayn, Hendryck Berbom, Jan van Heck ende Fransoys Spyrs.

---

[1]) Adi 11 Maij. Die tegenwoordighe onser Consistory: Hermannus Faukelius, Raymondt Ryngoldt, Paulus Pels, Jooris van Peene, Franchois Pierins, Heyndrich Bierbon, Jan van Eck, Caspar Anthoni.

Is besloten dat een yder in sijn quartyer sich ercundigen ende bevraegen sal naer die kynderen die voor etlicke jaeren onder ons gedoopt sijn ende doch niet opgeteekendt, noch inden boeck niet geschreven zijn, dat datselve met den eersten geschieden magh.

Die tegenwoordige onser Consistory adi 18 Maij: Hermannus Faukelius, Reymondt Rijngoldt, Jooris van Peenen, Jan Casteleyn, Jan van Hecke, Caspar Anthony.

Is besloten datmen volgens der Classen ordonancy vastende beetdagh houden sal den v^en^ Junij toecommende.

---

1) Van hier af tot aan het einde zijn de acten weder geschreven met de hand van Faukelius.

Digitized by Google

Item datmen ter naester vermanynge die Onderlynghen ende Diakonen sal bevestigen.

Die tegenwoordighe der Consistory 25 Maij: Hermannus Faukelius, Reymondt Ryngoldt, Jooris van Peenen, Paulus Pels, Heyndrick Bierbon, Jan van Hecke, Caspar Anthoni.

Hermannus Faukelius sal schrijven op Aken an Petrus Pedius om den Dienaer tot Hensbergh te vermanen dat hy qualick gedaen heeft met Lambrecht van Dalen ende sijn huusvrauwe inde ehestandt te bevestigen eer dat hy alhier te Cuelen by den onseren oock vercondight is.

Hermannus ende Paulus Pels sullen desgelijcken oock Lambrecht van Dalen vermanen dat hy daerin oock buyten die oordenynge gedaen heeft.

Op het aengeven van Lijsbeth die backersche die begeerdt datmen haer getuugenis geven sal van dat haer kyndt tot Wynteren gedoopt is, is besloten dat Raymondt haer voor antwoordt geven sal, dat wanneer sy sal sijn ter platse daer sulks van noode sal sijn, sy dan aen ons schrijven sal, daerop wy alsdan sullen getuugenis senden.

In die naerste vermanynghe salmen vercondigen die belofte des houwelicks van Heyndrich Duffele ende Anna de dochter van Jan Pilgrom den jongen.

Heyndryck vander Hagen de jonghe sal die naerste vermanynghe bygeropen werden ende daernaer op het quartyer daerontrent gesteldt werden.

Franchois Pierens sal door Reymondt vermaent werden dat hy met die boete alleyn niet sal vry sijn; dan indien hy sijns vutblijvens geen gewichtige oorsaecken voordt en brenght, sal tot meerder boete ende naer bescheydt sijnes vutblijvens vermaent worden.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe adi 1 Junij: Hermannus Faukelius, Reymondt, Paulus Pels, Jooris van Peenen, Niclaes Walens, Caspar Anthony.

Niet verricht.

Die tegenwoordighe onser Consistory adi 8 Junij: Hermannus Faukelius, Reymondt Ryngoldt, Paulus Pels, Jooris van Peenen, Franchois Pieres, Caspar Anthony.

Reymondt ende Jooris sullen aenspreken eenighe van die Cuelnische Consistory als oock van den Welsschen om sich met eenanderen te vergelijcken om maendelicke Consistory tsamen te houden.

Dieselvighe sullen oock die Cuelsche vermanen dat sy te veel gedaen hebben in tversetten ende veranderen des vast- ende bitdaghs, sonder te vooren ons als oock diewelsche daeraf aen te kondighen.

Caspar Anthony met Raymondt ende Jooris sullen aenspreken Reynier Luitgens belangende die 20 dalers tot behoef vanden armen.

Hermannus Faukelius, Reymondt ende Caspar Anthony sullen aenspreken Margriete Minuydt ende haer vermanen haerer traecheydt tot de vermanynghe te kommen.

Adi xv^en^ Junij. Die tegenwoordighe onser Consistory: Reymondt Ryngoldt, Lambrecht van Dalen, Paulus Pels; Hermes van Wynghen, Franchois Pierens, Jan van Hecke, Hermannus Faukelius, Caspar Anthoni.

Franchois Pierens ende Caspar Anthoni sullen aenspreken Jacob Janssen, hem die oordenynghe der kercke vooren draeghen ende hem voorts op haer quartyer ter naester vermanynghe te roepen.

Caspar Anthony sal aenspreken Lenhardt Heymans om

Digitized by Google

te vraeghen of hy attestaty van Antwerpe heeft ende voordts de namen der getuugen sijns kyndts afvraghen.

Reymondt sal aenspreken eenige vande Cuelnische Consistory van weghe die 20 daelers, ofte anders eenige assistenty tot behoef der armen.

Paulus Pels sal aenspreken Pieter van Overbeke om voor die daeghelicksche verjaeghte passanten der gemeynte wat te contribueren.

Reymondt insgelijcks sal aenspreken Caerel Hoykens Melchior Novyle.

Caspar Anthony sal aenspreken Anthony Wachtmans ende Jaspar van Uffele.

Franchois Pierens sal anspreken Christoffel du Four.

Hermannus Faukelius sal aenspreken Johannes Badius om te vernemen naer yemandt die de kynderen den Catechismum sal mogen leeren.

Niclaes Walens sal Joos vander Schueren geven tot behulp om op Frankenthael te reysen voor hem, sijn huusvrauwe ende kynderen elck een Rijxdaler.

Adi 22 Junij. Die tegenwoordighe onser Consistory: Hermannus Faukelius, Reymondt Ryngoldt, Paulus Pels, Niclaes Walens, Franchois Pierens, Jan van Hecke, Hermes van Wynghen, Caspar Anthony, Lambrecht van Dalen.

Caspar Anthoni sal schrijven op Aken an Petrus Pedius belangende een kist soo by Caspar Anthony blijven is, toebehoorende Waelraff Mostdorp, wat men daermedt doen sal, sich te ervraghen, angemerckt hy voor dees tijt de kerck van Aken gedient heeft.

Digitized by Google

Adi 29 Junij. Die tegenwoordighe des Consistory: Hermannus Faukelius, Paulus Pels, Niclaes Walens, Johan Casteleyn, Reymondt Ryngoldt, Hermes van Wynghen, Jan van Hecke, Lambrecht van Dale.

Reymondt ende Jan Casteleyn sullen aenspreken Jan van der Croesen [?] ende sijner gelegenheyt naer vernemen, ende soo bevonden, in sijn noodt behulpich sijn.

Op het angeven Adriaen Boul is besloten dat byaldyen hy voortaen meer werdt anhouden om by te kommen an Hermes van Wynghen, dien hy deshalve voor deser tijdt heeft angesproken, hem die oordenynghe der kercke vooren te draeghen.

Op het angeven van Mayken vander Hagen is besloten datmen haer huushuere betaelen sal, ende soo vele belanght die saeck des houwelicks dat sy voorheeft, sal Jan Casteleyn haer vermanen, dattet haer niet geoorloft en is haer met eenen die buyten der ghemeynte is ende niet van onser Religion te vereenigen tot den houwelicken staet, daer beneffens dat die partye seer ongelijck sij van ouderdom.

Die tegenwoordighe onser Consistory ady 6 Julij: Hermannus Faukelius, Paulus Pels, Paulus Mondekins, Hermes van Wynghen, Jan van Hecke, Lambrecht van Dale, Caspar Anthony, Niclaes Walens.

Is besloten op het angeven van Jacob Janssens datmen ter naester gelegenheydt als men het Nachtmael houden sal, hem een plats oordoneren sal om alsdan die bekentenisse sijns geloofs aen te hooren ende alsoo tot den Nachtmael te laeten.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe onser Consistory 13 Julij: Hermannus Faukelius, Niclaes Walens, Johan Casteleyn, Hermes van Wynghen, Jan van Hecke, Lambrecht van Dalen, Caspar Anthouy, Paulus Pels.

Is besloten op het angeven ende schrijven van die van Franckenthael datmen ter naester gelegenheydt een algemeyne Collecta voor die van Franckenthael tot behoeff van hun armen doen sal, ende hun schrijven door Hermannus Faukelius beandtwoorden ende hun oock vermanen soo verre sy aen die Cuelensche ende oock die welssche desfals niet geschreven en hebben, dat selvighe noch te doen.

Adi 20 Julij. Die tegenwoordighe der Consistory: Hermannus Faukelius, Paulus Pels, Niclaes Walens, Reymondt Ryngoldt, Hans Casteleyn, Paulus Mondekins, Hermes van Wynghen, Jan van Hecke, Caspar Anthony.

Reymondt Ryngoldt ende Paulus Pels sullen aenspreken die Cuelensche Consistorialen van wegen dat sy geseght hebben, dat sy het gene daermede sy ons souden mogen assisteren voor onsen aermen, dat sy begeeren selve onsen armen ofte passanten dat selvighe over te leveren. Dat wy het selve alsoo niet verstaen konnen sonder hemlieden daer endlick op antwoorden, dat by aldien sy lieden ons het selve niet vertrouwen en willen, soo moeten wy alsoo gedult hebben, ende alsoo onsen armen ende passanten contribueren ende medtdeelen soo veel ende soo langhe het in onse macht sijn sal.

Adi 27 Julij. Die tegenwoordighe onser Consistory: Hermannus Faukelius, Paulus Pels, Reymondt Ryngoldt, Niclaes Walens, Hermes van Wynghen, Paulus Mondekin, Jan van Hecke, Caspar Anthony.

Reymondt ende Paulus Pels sullen aenspreken die Cuel-

Digitized by Google

nische ende oock die Welsche om die confirmation onser dienaer met den eersten te beveerdighen.

Is besloten datmen ter naester gelegenheydt ende vermanynghe diemen doen sal, die proefpredigh doen sal om tot den Nachtmaele sich te bereyden.

Adi 2 Augusto. Die tegenwoordige onser Consistory: Hermannus Faukelius, Paulus Pels, Reymondt Ryngoldt, Paulus Mondekins, Hubrecht Braems, Franchois Pierens, Jan Gregoire, Hermes van Wyngen, Jan. van Hecke, Caspar Anthoni.

Is besloten datmen op den Consistoriael boeck in margine van die letste acta Synodi in Aprili gehouden 86, schrijven sal dat onser dienaer Hermannus den j^en^ Augusti (volgens die ordonancy des ghehalden Synodi) geconfirmeerdt is per Joannem Badium. Besiet Acta Synodi Aquisgranensis anni 1586 16 Aprilis. [1])

Is besloten op het angeven van eenige luyden van dien van Nuys te assisteren: dat soo eenige voorquamen, dat men sy aen die Cuelnische (volgende de ordonancy) wijsen sal.

Paulus Pels ende Paulus Mondekins sullen aenspreken den knecht tot Jan Marchant hem die oordenynghe der kercke voorendraeghen ende voorts naer bevonden gelegenheydt hem gehoordt hebbende ter naester vermanynghe by te roepen.

Hermannus Faukelius sal met den eersten schrijven het contrackt tusschen die Waelssche ende ons gemackt ende tot gelegener tijdt den Welsschen overgeven, ende daer

---

1) Deze laatste volzin is door Faukelius met rooden inkt er bij geschreven.

Digitized by Google

aff van henluyden een rescriptie ofte tegenschrift te nemen ende te boecke te stellen.

Adi 10 Augusti. Die tegenwoordige der Consistory: Hermannus Faukelius, Paulus Pels, Niclaes Walens, Hubrecht Braems, Jan van Hecke, Lambrecht van Dale, Jan Gregoire, Caspar Anthony.

Is besloten dat een yder in sijn quartyer dese toekommende weke collecteren sal tot behouf der gevangene Broederen tot Nuys.

Niclaes Walens ende Jan Gregoire sullen aenspreken die vrauwe ende dochter in tsweerdt belangende die begeerte van die dochter om tot den nachtmaele te kommen.

Is besloten dat op het schrijven van Aken die kist welcke Walraff Mostdorp toebehoordt tot Caspar Anthony staende, met de naerste gelegenheyt op doen sal ende wat daerin bevonden zal werden tot nut der armen te verbrengen, waeraf men oock een inventaris maecken zal: ende oft geviele dat Mostdorp voorseydt weder quame, alsdan hem dat selvige dat daerof komen sal te restitueren.

Die tegenwoordighe des Consistorij adi 17 Augusti: Hermannus Faukelius, Paulus Pels, Hubrecht Braems, Nicolaes Walens, Franchois Pierens, Jan van Hecke, Jan Gregoire, Caspar Anthony.

Is besloten datmen tsamen roepen sal ter naester gelegenheydt om bekentenisse haeres geloofs te doen dees naervolgende persoonen: Rogier Suers, Jaques Janssens, de huusvrauwe van Hermes van Wynghen, Catharina Peene, Jan Jooris van Peene knecht, Gillis Pierens, ende dat op en donderdaeghe naerstkommende.

Digitized by Google

Is besloten datmen sondaeghe naerstkommende die Censura houden sal.

Hubrecht Braems sal aenspreken den pastor van Betbur om Jaques Janssens met Lyncken Janssens inde ehestandt te bevestigen, naerdemael die verkondynghe geschiedt is ende geen verhindernisse ons voorkommen is.

Is besloten dat Pauels Pels ende Caspar Anthony sullen die Cuelssche overgeven tgene dat wy vande onseren gecollecteerdt hebben tot behoeff der gevangenen Broederen tot Nuys de somma tachtentich daelers.

Die tegenwoordige der Consistory adi 24 Augusti: Hermannus Faukelius, Nicolaes Walens, Jan Gregoire, Hubrecht Braems, Jan van Hecke, Lambrecht van Dalhem, Caspar Anthony.

Alsoo een houwelicke belofte geschiet is tusschen Jaques van Hecke ende Sara de dochter van Simon de Nouvel wesende buyten die kercke, soo is omme gevraeght ofmen hun in het selvige houwelick soude mogen bevestigen? Is eyndlick besloten, dewijle de saecke soo wijdt gekommen is, datmen den jonghman vermanen sal dat hy daerin te vele ende buyten christlicke oordenynghe gedaen heeft, hem verbyndende met een die buyten die kercke is. Ende alsoo oock voorts die dochter vermaenen die belofte die sy gedaen heeft haer tot die kercke te begeven naer te kommen, ende dan voordt te vaeren, ende tot die ondertrauwe te kommen ende dan volgens die oordenynghe tot die verkondynghe ende daernaer te bevestighen.

---

31 Augusto. Die tegenwoordighe onses Consistorij: Hermannus Faukelius, Niclaes Walens, Jan van Hecke, Jan Gregoire, Lambrecht van Daelhem, Caspar Anthony.

Franchois Pierens, Hubrecht Braems absentes.

Digitized by Google

Nicolaes Walens ende Caspar Anthony sullen aenspreken Franchois Pierens om oock sijn advijs ende goetduyncken te hooren wat ende hoeveel dat wy die van Franckenthael sullen moghen toevoeghen ende of hy het selve soude willen verschieten.

Die tegenwoordighe des Consistorij adi 7 Septembris: Hermannus Faukelius, Nicolaes Walens, Johan Casteleyn, Jan Gregoire, Caspar Anthony.

Franchois Pierens, Jan van Hecke absentes.

Hermannus Faukelius ende Johan Casteleyn sullen aenspreken den knecht van Cornelis de Graeve, Rombout vande Putte, die Maeyken vander Haeghen tot den houwelicke begeerdt, om van hem sijn meenynghe ende grondt inde religion te vernemen soo veel als mogelick is, ende daernaer wijder daermedt naer gelegenheydt der saecke te handelen.

Die tegenwoordige des Consistorij 14 Septembris: Hermannus Faukelius, Niclaes Walens, Jan Casteleyn, Jan Gregoire, Jan van Hecke, Caspar Anthony.

Die tegenwoordighe des Consistorij den 21 Septembris: Hermannus Faukelius, Paulus Mondekins, Jan Gregoire, Jan van Hecke, Niclaes Walens.

Die tegenwoordighe des Consistorij den 28 Septembris: [dezelfden].

Digitized by Google

Den 4 October die Consistory versamelt per Hermannum Faukelium: Huybrecht Braems, Jan Casteleyn, Lambrecht van Daelhem, Paulus Mondekins, Jan Gregoire, Jan van Hecke, Nicolaes Walens.

Gemerckt die generale versamelynghe voorhanden is diemen nu houden sal binnen die stadt van Aken, alwaer onsen Dienaer Hermannus Faukelius als morgen reysen moet, vergeselschapt met eenen Ouderlynck ofte Diaken onser Consistory, ende dewijle groot dispuut gevallen is om te weten wie daer reysen soude, soo is ten letsten gelijcker handt geaccordeerdt onder alle die bovenschreven persoonen het lot te worpen ende op wien het selve valdt alsdan gewillichlick die reyse aen te nemen inden naem des Heeren. Het lot is geworpen ende gevallen op Jan Gregoire Diaken ende medtbroeder.

Is besloten in Synodo aen te geven: eerst, of alle die genighe welcke onder de gemeynte by ons getrout worden schuldich zijn eerst te vooren ondertraut te worden door den dienaer der selver, of dat die selve naer dat door de vrienden van beyde sijden thouwelick besloten is ende sy eens sijn, daernaer moghen haer namen verkondight ende getrout worden.

Die tweede vraeghe.

Of twee persoonen in belofte sijnde met contentement van beyder zijden vrienden, ende den eenen van dien daer over doot cranck werdt, ofmen dieselvighe soude moghen trauwen indien die selve persoonen sulcks aen ons begeerden, of datmen tselve zal vutstellen tot dat God zijn werck gedaen heeft? Besiet die acten der Synode van dit jaer 86, art. 12. [1])

---

1) Deze laatste volzin is later door Faukelius bijgeschreven.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe des Consistorij adi 12 Octobris: Hermannus Faukelius, Niclaes Walens, Jan Casteleyn, Jan van Hecke, Jan Gregoire, Hubrecht Braems, Franchois Pierens, Caspar Anthony.

Is besloten dat dese toekommende weke elck een in sijn quartier die oordentlicke ende gewonelicke Collecte doen sal ende dat op de boete van een halven daler.

Alsoo Franchois Pierens voor ons verleydt ende verschoten heeft an die van Frankenthael de somma van 100 gulden tot 15 batsen de gulden, soo salmen ter naerster gelegenheydt sick op middelen bedyncken om hem het zelve wederom te geven.

Is besloten datmen ter naester gelegenheydt nieuwe Ouderlynghen ende Diakonen naer oude gewoontheydt verkiesen sal.

Die tegenwoordighe des Consistorij den 19 Octobris: Hermannus Faukelius, Hubrecht Braems, Franchois Pierens, Jan Gregoire, Matthijs Spille, Jan van Hecke, Caspar Anthony.

Is besloten over veerthien daeghen, te weten den 2 Novembris, naer besluyt der Synode een algemeynen vast ende beetdach te houden ende die gemeynte die vooren te draeghen inde versamelynghe.

Die tegenwoordighe des Consistorij den 26 Octobris: Hermannus Faukelius, Jan van Hecke, Niclaes Walens, Huybrecht Braems, Jan Gregoire, Caspar Anthony.

Hubrecht Braems ende Niclaes Walens sullen aenspreken de weduwe Maertens ende haer naer alle gelegenheydt vraeghen ende die oorden der kercke voorendraeghen.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe des Consistorij adi 1ª Novembris: Hermannus Faukelius, Niclaes Walens, Jan Casteleyn, Jan van Hecke, Jan Gregoire, Huybrecht Braems, Franchois Pierens, Matthijs Spille, Caspar Anthony.

Is besloten datmen die gemeente sal voorendraeghen die verkoren sijn tot Ouderlynghen Anthony Balbiaen ende Paulus Mondekins, ende tot Diakonen Dionijs de Meistre ende Michiel Bouchaut.

Die tegenwoordighe des Consistorij adi 9ª Novembris: Hermannus Faukelius, Niclaes Walens, Jan van Hecke, Lambrecht van Dalen, Huybrecht Braems, Hans Casteleyn.

Is besloten dat Jan van Hecke tot sijnen laste sal nemen om de twee kynderen van Jan vanden Steene, legwercker tot Frankenthael te cleyden naer dat sy van nooden hebben.

Is besloten dat Lambrecht van Dalem sal Caspar Anthony vermaenen om Jan Pilgrem aen te spreken van weghe het testament van de weduwe Berrebarch van 20 dalers voor den armen.

Jan Gregoire sal voorderen het testament vanden soon in tsweerdt bedraghende oock voor den armen 6 Rijxdaelers.

Die tegenwoordige des Consistorij adi 16 Novembris: Hermannus Faukelius, Paulus Mondekins, Denijs de Meestre, Jan van Hecke, Jan Gregoire, Lambrecht van Daelhem, Huybrecht Braems, Niclaes Walens, Caspar Anthony.

Die tegenwoordighe des Consistorij den 23en Novembris: Hermannus Faukelius, Caspar Anthony, Hans Casteleyn, Paulus Mondekins, Michiel Bochout, Jan Gregoire, Huybrecht Braems, Niclaes Walens, Denijs de Meestre.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe des Consistorij den 30en Novembris: Hermannus Faukelius, Huybrecht Braems, Jan Gregoire, Denijs de Meestre, Michiel Bochout.

Niclaes Walens
Paulus Mondekins } absentes.
Lambrecht van Dalen

Die tegenwoordighe des Consistorij adi 7 Decembris: Hermannus Faukelius, Hans Casteleyn, Paulus Mondekins, Michiel Bochout, Denijs de Meestre, Jan Gregoire, Lambrecht van Dalem, Huybrecht Braems, Niclaes Walens.

Is besloten dat Hans Casteleyn ende Paulus Mondekins sullen vernemen aen Caspar Anthony of dat testament betaelt is daer Joncker Haren ende Caspar voorseydt testamentuers af sijn.

Is besloten datmen door dien dat het nu ter tijdt seere benaut is ende dees coude soo groot, datmen die 3 arme huysgesinnen sal voorsien met houdt ende elck 2 gulden Cuelsch ter weke ende dat voor een seker tijdt.

Is besloten dat Hans Casteleyn sal vermaenen Sebastiaen Soetman, dat hy niet en behoordt geldt op interest te nemen ende de kercke te belasten.

Is besloten dat Huybrecht Braems sal Joos vande Schuere vermaenen dat hy geen assistenty en behoorde te nemen vande papisten.

Is besloten dat Paulus Mondekins ende Michiel Bochout sullen Jaques Moons aenspreken van weghen een weduwe ende een knecht die begeeren by te kommen ende haer die oordenynghe der kercke voorendraeghen.

Is besloten dat Niclaes Walens sal het kistken voorderen met de brieven ende ander dynghen der kercke die Raymondt Ryngoldt heeft.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe des Consistorij adi 14 Decembris: Hermannus Faukelius, Paulus Mondekins, Niclaes Walens, Hans Casteleyn, Michiel Bouchault, Denijs de Meestre, Hubrecht Braems.

Dewijle lanck disputeren dickwils voorvalt waer datmen het Consistorium houden sal van weghen die ongelegenheydt der huysen, is besloten datmen het oordentlick d'een naer den anderen inde huysen dergeniger die in dienst zijn, houden sal, ofte die sullen het selve besorghen waer het geschieden sal. Dit is nu die oorde:

Hubrecht Braems.
Niclaes Waelens.
Paulus Mondekins.
Michiel Bouchault.
Denijs de Meestre.
Lambrecht van Daelen.
Anthony Balbiaen.
Jan Gregoire.

Die tegenwoordighe des Consistorij adi 22 Decembris: Hermannus Faukelius, Niclaes Walens, Paulus Mondekins, Hans Casteleyn, Matthijs Spille, Michiel Bouchault, Jan Gregoire, Denijs de Meestre.

Is besloten datmen de naeste mael die proefpredigh sal doen om soo voorts het H. Avondtmael te houden.

Die tegenwoordighe des Consistorij adi 28 Decembris: Hermannus Faukelius, Niclaes Walens, Paulus Mondekins, Lambrecht van Daelhem, Huybrecht Braems.

Is besloten dat Hubrecht Braems ende Paulus Mondekins sullen Jan Pelgrem aenspreken van weghen het testamendt vande weduwe Berrebach.

Digitized by Google

Lambrecht van Daelhem ende Jan Gregoire sullen voorderen het testament vanden soon in tsweerdt te weten 6 Rijxdaelers.

Is besloten datmen sondaeghe naerstkommende die Censuram houden sal.

Die tegenwoordighe des Consistorij den 4^{en} Januarij anno 1587: Hermannus Faukelius, Paulus Mondekins, Jan Casteleyn, Jan Gregoire, Jan van Hecke, Lambrecht van Dalen, Niclaes Walens, Michiel Bouchout ende Huybrecht Braems.

Is besloten dat Paulus Mondekins sal vernemen waer Aernout Pilgrem is in Hollandt ofte in Zeelandt, ende dat Huybrecht Braems aensegghen, die schrijven soude aen eenen bekenden vriendt om te doen voorderen die 20 daelders van het testament der weduwe Berrebach.

Is besloten datmen . . wendich [?] 14 daeghen sal collecteren voor den dienaer op de boete van 12 alb. voor den armen.

Is besloten dat Paulus Mondekins Jaques van Hecke sal op zijn quartyer setten ende by de vermanynghe laeten kommen.

Is besloten dat Hermannus Faukelius sal M^{r}. Lenaerdt Hosen aenspreken van weghe sijn swaegher Hans Claessens.

Is besloten dat Hans Casteleyn sal vernemen of een vrembden dienaer inde stadt is om die kynderen te doen doopen.

Is besloten datmen Woensdaeghe naerstkommende tsamen roepen sal Jan Flagelet, Anthone Venikens, Catharina Maertens ende de nichte van Maeyken Vrijfpenninck, Tannekin Sabboth genaemt, om belijdenisse haeres geloofs te doen.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe des Consistorij adi 11 Januarij 1587: Hermannus Faukelius, Niclaes Walens, Hans Casteleyn, Paulus Mondekins, Huybrecht Braems, Jan van Hecke, Michiel Bouchault, Jan Gregoire, Lambrecht van Dalem.

Is besloten dat Nicolaes Walens ende Hans Casteleyn sullen Hans Claessen aenspreken ende naer sijn saecken vernemen om te weten hoe het met hem staet.

Den 7a Januarij 1587 sijn by eenander gekommen Johannes Badius, Joannes Bourgois, Hermannus Faukelius, Richaerdt Bachoven Licentiaet, Herman van Monhem, Cornelis de Bruyn, Anthone Morinaut, Jooris van Peene, Nicolaes Walens, Hans Casteleyn, Michiel Bouchault, Hubrecht Braems, in welcker tegenwoordicheydt die oneenicheydt die tusschen Joncker Jan Bassem ende Paulus Mondekins was, is nedergeleght: dewijle Paulus Mondekin wederroep heeft gedaen van seker seghwoorden die te vooren geschiedt zijn, ende sy sijn alsoo vereenight ende malcanderen vergeven ende deen den anderen die handt daer op gegeven. Dit ter memory.

Is besloten dat Hermannus Faukelius schrijven sal op Dort aen Aernout Pilgrem om het testament vande wedùwe Berrebach.

Die tegenwoordighe des Consistorij den xvijen Januarij 87: Hermannus Faukelius, Paulus Mondekins, Lambrecht van Dalem, Jan Gregoire, Jan van Hecke, Jan Casteleyn, Niclaes Walens, Hubrecht Braems.

Is besloten, angesien Joos vander Schuere nu somighe weken seker aelmoessen ontfanghen heeft, welcke hem alleenelick voor een tijdt geaccordeert waeren, datmen hem als nu dieselvighe aelmoessen schorten ende ophouden sal; ende Huybrecht Braems salmen in tvriendelicke vermaenen, soo het moghelick is, sijnen loon te vermeerderen.

Is gevraeght worden van weghe die Cuelssche gemeynte

Digitized by Google

aen Paulus Mondekins, of Pieter den hoedemaeckers knecht soude moghen onder haer geoeffendt worden inde leere des Catechismi. Antwoordt: De voorseyde knecht kompt toe ende soorteerdt onder die Nederlandtsche gemeynte; nochtans gemerckt onder die Nederlandtsche nu tegenwoordich die Catechismus nu niet geoeffendt en wordt, is geaccordeerdt dat hy onder die Cuelssche sal moghen gaen hooren die leere Catechismi, doch daernaer sal schuldich sijn die predicaty des woordts te gebruycken by die Nederlanders.

Die tegenwoordighe des Consistorij den xxv^en^ Januarij 87: Hermannus Faukelius, Paulus Mondekins, Lambrecht van Daelhem, Jan Gregoire, Jan van Hecke, Niclaes Walens, Huybrecht Braems.

Angaende die saecke van Hans Claessens is besloten dat Huybrecht Braems, Hans Casteleyn ende Niclaes Walens hem sullen ten tweedemael aenspreken, scherp ende neerstich ondersoecken ende, soo het moghelick is, den selven behulpich wesen, op dat het Sacrament des H. Doops over hem mach geadministreerdt worden, dwelck tot noch toe niet geschiedt en is.

Die tegenwoordighe onser Consistory den j^en^ Februarij: Hermannus Faukelius, Huybrecht Braems, Hans Casteleyn, Paulus Mondekins, Denijs de Maistre, Michiel Bouchault, Niclaes Walens.

Huybrecht Braems ende Nicolaes Walens sullen aenspreken die huysvrauwe van Andries van Berchem om haer te vermaenen tot den ghehoor des woordts te kommen.

Dewijle Hans Casteleyn nu eenen tijdt lanck goetwillich sijn debvoir heeft gedaen om die kercke te dienen in

Digitized by Google

form van Diaken by provisie, heeft nu tegenwoordich an die Consistory begeerdt ontlast te sijn, dwelck hem geaccordeert is te moghen geschieden binnen acht daeghen ende hem bedancken van alle den voorganghen dienst.

Is besloten datmen den naesten mael Franchois Pierens sal wederom geven sulcks als sy[1]) voor die Consistory tot hulpe der armen verschoten heeft.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 8en Februarij: Hermannus Faukelius, Huybrecht Braems, Paulus Mondekins, Lambrecht van Daelhem, Denijs de Maistre, Michiel Bouchault, Jan Gregoire, Niclaes Walens.

Niclaes Walens ende Hans Casteleyn sullen aenspreken Hans Claessens van weghen beschuldynghe van hoereris over somighe jaeren geschiedt om te ondersoecken of tselve warachtich is ende hem tot boetveerdicheydt te vermaenen.

Huybrecht Braems is in sijn handen geteldt van weghen der armen gheldt f. 82, 17, 6, ende van tgeldt dat gecollecteerdt was tot onderhoudt onses Dienaers f. 133, 22, 6, al tsamen dienende tot restitutye van die hondert Dalers die Franchois Pierens voorseydt verschoten heeft om hem die wederom te geven, gelijck geschiedt is.

Die tegenwoordighe onses Consistorij 15 Februarij: Hermannus Faukelius, Huybrecht Braems, Paulus Mondekins, Nicolaes Walens, Jan Gregoire, Michiel Bouchault, Denijs de Maistre.

Nicolaes Mandernaeck heeft ons antwoordt geschreven op onsen brief van weghen het testament der weduwe Berrebach, des inhoudens, dat Aernout Pilgrem veerdich

---

1) lees Ãij.

Digitized by Google

is die 20 dalers te tellen, doch alleen naer Brabandtsche weerde, waerop Hermannus een brief van recommandation an Aernout Pilgrem schrijven sal, begeerende hy wil sulck geldt an Jan Gregoire overtellen die ons hier die geven sal; biddende oock dat hy wil Cuelssche dalers tellen volgende die plats daer het testament gemackt is.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 22en Februarij: Hermannus Faukelius, Huybrecht Braems, Jan Gregoire, Dionijs de Maistre, Nicolaes Walens.

Is besloten datmen Daniel van Conynxloo sal geven drie dalers om op Hollandt te vertrecken.

Is besloten van weghen der velerley kynderen ende jonck volck dat onder ons kompt, datmen die leere des Catechismi oprichten sal; welcke op bedencken van Hermannus sal gedaen worden.

Niclaes Walens sal Caspar Bynoit vermaenen dat hy teghen die oordenynghe heeft gedaen, dat hy sich inde ehestandt heeft laeten bevestighen sonder te vooren hier onder ons verkondight te sijn; item vraeghen wat oorsaeck dat hy heeft soo van tgehoor des woords te blijven, ende hem vermaenen sick wederom daertoe te voeghen.

Huybrecht Braems sal Franchois Pierens aenspreken dat hy sijn nichte niet en laete inde ehestandt bevestighen voor dat sy te vooren onder ons vercondight is.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 1en Martij 87: Hermannus Faukelius, Huybrecht Braems, Paulus Mondekins, Heyndryck Pierboom, Nicolaes Walens, Dionijs de Maistre.

Dewijle groote naerlaeticheydt in etlicke Consistorianten

Digitized by Google

bevonden wordt, die van hier verreysende haer plats onbesorght laeten, is besloten, dewijle die kerckelicke tsamenkompsten gansch nootwendich sijn ende moeten onderhouden worden, soo sal niemandt om lichte oorsaecken vut die Consistory achterblijven, ende vut die stadt vertreckende sal een ander in sijn plats bestellen, of die hierin naerlaetich wordt bevonden, sal, naer christlicke straffe ende vermaenynghe, den armen moeten geven twee Cuelsche dalers.

Die te laete kommen in Consistory naer dat tgebedt gedaen is, sal den armen geven moeten drie alb.; doch die gansch achterblijft ende en kompt niet in Consistory, dewijle die oorsaeck des vutblijvens meerstendeel weereltsche saecken angaen, diemen behoorde om goddelicke ende kerckelicke saecken achter rugghe te stellen, die sal alle mael den armen schuldigh sijn te geven een halven Cuelschen daler.

Hermannus Faukelius sal an die kercke van Franckfoort schrijven ende hun vermaenen dat sy tegen die oordenynghe gedaen hebben als sy Caspar Bynòit hebben inden ehestandt laeten bevestighen sonder ons eerst aen te segghen om hier verkondighet te worden.

Huybrecht Braems sal Franchois Pierens ansegghen dat sijn nichte moet eerst oock onder ons verkondighet sijn, eer ende te voor sy inden ehestandt bevestighet wordt.

Op het begeeren der wwe Bols datmen haeren soon soude laeten bykommen, is besloten, dewijle de jongman met den vader eerst onder die Martinisten heeft gegaen, dat hy eerst sal onder die leere des Catechismi kommen, ende soomen noch des avonds eenighe vermaenynghe doet, sal hy oock met sijn moeder moghen kommen om geselschap.

Huybrecht Braems sal aenspreken de huusvrauwe van Robert Jelé ende haer die oorsaecke afvraeghen waerom

Digitized by Google

sy begeerdt by ons te kommen, ende soo die genoechsaem bevonden worden, die Waelssche gemeente aenspreken, opdat sy sonder haer weten onder ons niet en komme, volgende die oorde onder ons gemackt.

Hermannus Faukelius ende Paulus Mondekins sullen Raymondt Ryngout aenspreken ende vermaenen, dat hy qualick gedaen heeft ende die swacke geergert, dat hy met het lijck van Simon de Decker heeft gegaen daer veel superstition ende papistische afgoderie beganghen is.

Nicolaes Walens ende Paulus Mondekins sullen Jan Raedemaecker aenspreken ende hem vermaenen, dat hy de plats van Lambrecht van Daelhem wil betreden tot dat hy wederom kommen is.

Op het begeeren van Heynderyck Bilderbeke door Niclaes Walens om by tot den gehoor des woordts te kommen, is geandtwoordt, dat sulks hem niet en kan afgeslaeghen worden, dewijle dat Nicolaes ende andre vrome getuyghen, dat hy een lidtmaet der kercke is, ende sal oock by geropen worden.

Die tegenwoordighe des Consistorij den vijᵉⁿ Martij: Hermannes Faukelius, Huybrecht Braems, Heyndryck Peerboom, Dionijs de Maistre, Nicolaes Walens, Jan Raedemaecker.

Nicolaes Walens sal Hans Claessens noch breyder anspreken om te weten hoe dat met sijn saeke staet, opdat sijn begeerte niet te rugghe noch achter en blijve.

Die synode is ons angeseydt gehouden te worden den vijᵉⁿ Aprilis naerstkommende: soo salmen dan sick bedencken of yemandt wat van nooden heeft op Synode aen te geven, ende oock wederom beraetslaghen, wie dat daer henen sal trecken eer ende te voor wy naer die franckfoordtsche Misse verreysen.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe des Consistorij den xv^en^ Martij: Hermannus Faukelius, Niclaes Walens, Heyndryck Peerboom, Paulus Mondekins, Jan Raedemaecker, Michiel Bouchault, Huybrecht Braems.

Petrus Pedius heeft ons geandtwoordt op het schrijven Hermanni ter cause van die dynghen, die in Walraef Mostaerdts kiste waeren, datmen namelick tgene dat niet verdervelick en is, oock soude voor Notario ende getuyghen vercoopen, op datmen vanden gelde een jonckman, die ses overlandtsche gulden met quitancy voordert, daermedt betaelen soude, ende die reste inde armen casse legghen soude. Doch de broeders hebben voor raetsaem angesien, datmen de kiste met de boecken noch bewaeren sal by eenander, opdat wy ons veellicht in geen grooter last en vynden; want op dese kiste wel mochten noch grooter ende swaerder schulden gemackt sijn ende wy in gevaer souden staen om te betaelen.

Nicolaes Walens ende Jan Raedemaecker sullen Joos vande Schueren aenspreken, dat hy Jacob de Bock in sijn huys by hem wil nemen; want hy hem niet beswaeren en sal, dewijle hy een out man ende alleen is.

Nicolaes Walens ende Paulus Mondekins sullen Adriaen Boel antwoorden op sijn begeerte om by te kommen, dat naerdemael hy inden voorighen leven seer onrechtveerdich ende ontstichtelick gehandelt heeft, dat sy hem vermaenen sijn vuterste debvoir te doen om die luyden die hy beschuldighet heeft, eerst genoech te doen, ende hem den bequaemsten middel verclaeren, hoe hy sulks sal aenrichten; soo hy die vermaeninghe hoordt ende den luyden genoech doet, gelijck oock die gegeven ergernisse inde kercke wegh weerdt, dan sal men hem in sijn begeerte voorderen.

Paulus Mondekins sal die vande Walssche gemeynte aenspreken, of sy eenighe oorsaeck weten, waerom die huysvrauwe van Aernout Dragon niet soude moghen by ons

Digitized by Google

kommen, dewijle sy, van Antwerpe geboren, die Franchoische spraecke niet grondich verstaende, sulks an ons begeerdt.

Paulus Mondekins ende Hermannus Fankelius sullen sick tsamen schicken om op Synodum te trecken ende die beswaernissen onser gemeente vooren te draeghen.

Die tegenwoordighe des Consistorij den xxij^en^ Martij: Hermannus Faukelius, Nicolaes Walens, Michiel Bouchault, Heynderyck Peerboom, Jan Raedmaecker, Paulus Mondekins, Huybrecht Braems.

Nicolaes Walens ende Paulus Mondekins sullen ernstelick voorderen het testament, dat ons van de soon in tSweerdt voor den armen gemackt is. Men heeftet noyt konnen van hen ontfanghen. [1])

Hermannus ende Paulus Mondekins sullen, op Aken treckende, mededraeghen tgeldt dat wy vande verdervelicke waere die in Walraeff Mostaerts kiste was, gemackt hebben, opdat die van Aken daermedt betaelen souden sulcks als voor schuldt van Walraf gevoordert wordt; ende wy dat overgebleven goet wederom gansch in haer handen stellen, opdat wy gansch daer van ontslaeghen worden.

Is besloten, dewijle de noodt der armen seere groot is ende die casse der armen vele ten achteren, datmen tot behoef van den armen een collecte doen sal dese toecommende weke, ende sal van een yder den naesten mael ingebracht worden op die boete van een halven daler.

---

1) Deze laatste opmerking is met kleiner schrift er bij gevoegd.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe onses Consistorij den xxx^en^ Martij: Hermannus Faukelius, Paulus Mondekins, Niclaes Walens, Heyndryck Peerboom, Michiel Bouchault, Leonaerdt Hose, Jan Raemmaecker, Huybrecht Braems.

Niclaes Walens sal vernemen, wat dat voor een persoon sij, die in Jaques de Bijkoy huys begeert by den gehoor des woordts te kommen. Was genaemt Annekin vander Dussen weduwe; is anno 1591 hier gehouwet met Philips Verbrugghe ende met attestatie daerna vertrocken naer Amsterdam. [1])

Es besloten datmen in die Instruction op Synodo voorgeven sal, dat etlicke sick hier vergrepen hebbende met mede te gaen op der papisten begraeffenisse, daer veel papistische superstition beganghen wordt, hebben sick beropen ende geweerdt met die authoritheydt des Synodi, die sulcks den Christenen soude vry gelaeten hebben, anno 1584 in October tot Aken: deshalven ons begeeren sij, dat de Synodus sulck een artyckel wil breyder verclaeren, op dattet by den voorgaenden Actis blijve ende niemant voortaen die authoritheydt des Synodi tot een deckmantel sijner sonden en misbruycke. [2])

Die tegenwoordighe onses Consistorij den xij^en^ Aprilis: Niclaes Walens, Paulus Mondekins, Hermannus Faukelius.

Die tegenwoordighe onses Consisterij den 19^en^ Aprilis: Hermannus Faukelius, Paulus Mondekins, Niclaes Walens, Jan Casteleyn.

---

1) Later bijgeschreven.

2) Op den kant staat aangeteekend: „Die antwoordt ende die verclaeryngbe daer van staet inde acten deses jaers: besiet hier achter, actum 87 anni, 30 7temb."

Digitized by Google

Huybrecht Braems ende Paulus Mondekins sullen aenspreken Jaques Amery om grondelick te vernemen, wat dat van Tannekin Leders sij, waerom dat hy niet en begeert, dat sijn soon ende jonckwijf in haer huys niet meer kommen en sal.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen 26 Aprilis: Hermannus Faukelius, Johan Casteleyn, Paulus Mondekins, Niclaes Walens.

Niclaes Walens ende Jan Casteleyn sullen gaen tot Jan Gregoire ende van hem begeeren dat gelt, dat hy in Hollandt soude ontfanghen hebben, om Niclaes voor verschoten gelde te betaelen, ende die reste om voor den armen dese weke vut te geven.

De naestemael sal men ingedachtich wesen te bedyncken, ofmen op het schrijven van Petrus Pedius alleen etlicke boecken van Walraeff Mostaert sal naer Aken schicken ende die andre hier vercoopen volgende sijn brief, of datmen het alles met eenander hun te huys schicken sal; is geandtwoordt, datmen deen met den anderen hun schicken sal; ende is oock geschiet; alleen de kiste die de vrecht niet werdt en was, die is hier om te verkoopen gebleven.

Vriedaghe naerstkommende sullen wy voor middach by malcanderen kommen om te besluyten, hoe wat ende wanneer wy den vastdach houden sullen.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den j^en^ Maij: Hans Casteleyn, Paulus Mondekins, Johan Gregoire, Lambrecht van Daelhem, Michiel Bauchault, Niclaes Walens, Hermannus Faukelius.

Is besloten, datmen sondaeghe naerstkommende den ij^en^ Maij sal naer tbesluydt der Synode eenen algemeynen vast ende beetdach houden.

Digitized by Google

Is besloten, datmen van nu voortaen het geldt, dat inde vermaenynghe is versamelt, eerst voor het wegh gaen sal tellen in presenty des Dienaers ofte Ouderlyncks, om meerder versekerheydt ende alle opspraecke te vermijden.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den x^en^ Maij: Niclaes Walens, Paulus Mondekins, Michiel Bouchault, Hans Casteleyn, Jan Gregory, Lambrecht van Daelhem, Huybrecht Braems, Hermannus Faukelius.

Huybrecht Braems ende Niclaes Walens sullen aenspreken die weduwe La Maire, ende haer vermaenen, dat sy te ongetijdich ende haestich is gewesen om te gaen voorderen van die huysvrauwe van Hans Salyngher sulcks als hy haer schuldich was, ende haer segghen, dat sy met alle goedicheydt met Rombout vanden Eynde handelen sal; ende Michiel Bouchault sal Rombout selve oock aenspreken om tot alle bescheydenheydt te vermaenen, opdat oock dese wed^we^ tot den haren, gelijck als die andre, souden moghen kommen.

Is besloten, datmen teghen dynxdaeghe naerstkommende sal bescheyden voor Consistorio Jooris van Peene, Jan Raemmaecker, Jan Casteleyn, Heyndryck Peerboom, David vande Piedt, ende sulcks sal geschieden door Paulus Mondekins ende Niclaes Walens, om hun vooren te draeghen, dat sy den dienst der kercke willen aennemen.

Hermannus Faukelius sal een getuygenissebrief schrijven voor Naentkin Ruelandts, die tot Embden van hier vertrocken is.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den xij^en^ Maij: Paulus Mondekins, Michiel Bouchault, Dionijs de Maistre, Jan Gregoire, Lambrecht van Daelhem, Huybrecht Braems, Niclaes Walens, Jan Casteleyn, Hermannus Faukelius.

Digitized by Google

Huybrecht Braems ende Dionijs de Maistre sullen aenspreken Tannekin Leders ende haer vermaenen haerer lichtveerdicheydt halven, dat sy die plats, daer die leere des Catechismi geleerdt wierdt, an anderen vermeldet heeft, oock dat sy van nu voortaen sick wachte an yemandt wie dat hy oock sij van sulcks te spreken.

Die mannen, die geropen waeren, hebben den dienst hun vooren gedraeghen bewillighet aen te nemen ende daerom salmen haer naemen met die eerste gelegenheydt de gemeynte vooren draeghen ende daer naer bevestighen.

Is besloten, dat Hermannus een beworp maecken sal waerin vervaet sal worden, wat dat het ampt des Dienaers, Onderlynghen ende Diaken hier in dese gemeynte sij, op datmen dat den aenkommenden Dienaeren mach vooren lesen ende sy weten waer naer dat sy sick schicken sullen.[1])

Jan Casteleyns sal Catharyna Boomgaerts antwoorden op haer begeerte om by te kommen, dewijle sy geen getuygenisse en heeft, oock niet en weet van eenighe gemeynte die t'Antwerpen is, ende men noch geen rechten grondt van haer vernemen kan, datmen noch een tijdt lanck wachten sal tot datmen beter alles vernomen heeft, opdat die gemeynte in geen gevaer en komme.

Die tegenwoordighe des Consistorij den 17en Maij: Huybrecht Braems, Dionijs de Maistre, Jan Gregoire, Paulus Mondekens, Michiel Bouchault, Hans Casteleyn, Nicolaes Walens, Hermannus Faukelius.

Jan Casteleyn ende Huybrecht Braems sullen aenspreken Hans Claessens op de begeerte van Jan Ramaecker, ende hem verclaeren die middel, die hem Jan Ramaecker pre-

---

1) Op den kant staat: „Siet dese kerckenordeninge hier achter in tboeck."

Digitized by Google

senteerdt om tot die betaelinghe sijner schult te kommen, opdat Jan niet gedronghen en werde ander weghen te soecken om tot den sijnen te kommen.

Huybrecht Braems heeft ons gepresenteerdt hier te willen tellen die xx dalers, die wy in Hollandt hebben van het testament vande wedwe Berrebach; daerom is verordoneerdt, dat hy aen Niclaes Mandernaeck schrijven sal ende hem dat geldt doen tellen, daer hy dat begeert, ende Huybrecht heeft ons hier inde Diaken handen geteldt de somma voorseyt, afgetrocken datgenighe welck men voor wissel moet geven, naemelick 4 sch., soo dat ons van xx dalers maer overblijven 4 ℔ 16 sch.

Jan Casteleyn ende Hermannus Faukelius sullen Lambrecht van Daelhem vermaenen omdat hy soo naerlaetich is, insonderheydt daer hy nu afgaet om in Consistorium te kommen ende hem segghen, dat hy inde boete van eenen halven daeler is gevallen, volgende het besluyt.

Paulus Mondekins ende Michiel Bouchault sullen gaen tot Vincent den bode van Brussel ende hem besoecken ende naer den noot, dien sy bevynden, haer hulpe doen.

Hans Casteleyn sal an sijn swaeger tot Frankenthael schrijven ende van hem begeeren, dat hy wil spreken een Heyndryck Miraens apotheker ende hem vraeghen of hy niet gekendt en heeft een weduwe met naemen Catharyna Boomgaerts ende wat getuygenisse dat hy van haer heeft, of sy t'Antwerpen by de kercke is geweest, ende hoe sy sick daer gehouden heeft.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 24en Maij: Huybrecht Braems, Jan Gregoire, Paulus Mondekins, Niclaes Walens, Hans Casteleyn, Hermannus Faukelius, Matthijs Speille.

Op het voorgeven van Paulus Mondekins, datmen soude

Digitized by Google

willen Pieter van Coetschem by den gehoor des woordts laeten kommen, is besloten, dewijle hier vele sijn die van hem getuyghen dat hy een lidtmaet der kercke is, oock christlick sick tot noch toe gehouden, datmen hem sal by laeten kommen ende op een quartier stellen.

Huybrecht Braems ende Jan Gregoire sullen gaen tot Grietken Minuyct ende haer vermaenen, dat sy wil haer achterstel betaelen, naemelick voor twee collecten vanden Dienaer, waervan Niclaes Walens een daler voor haer verschoten heeft, ende een daler, die sy bewillighet heeft voor den armen.

Is besloten, datmen ten naerstemael sal met eenander spreken om die proefpredick te doen, dewijle die Straesburgsche misse voorhanden is.

Die tegenwoordighe onser Consistorij den xxxj^en^ Maij: Niclaes Walens, Huybrecht Braems, Heyndryck Peerboom, Jan Gregoire, Dionijs de Maistre, Michiel Bouchault, Lambrecht van Daelhem, Paulus Mondekins, David vande Piedt, Hans Casteleyn, Hermannus Faukelius.

Niclaes Walens, Huybrecht Braems, Lambrecht van Daelhem, Jan Gregoire een jaer lanck haer debvoir gedaen hebbende in den dienst der kercke, hebben haer afscheydt genomen ende die andre in haer plats inden dienst getreden. Soo veel als die rekenynghe der armen door den Diaken gedaen, is bevonden meer ontfanghen als vutgegheven 37 f. 21 alb. welcke den aenkommenden Dienaeren sullen goet gedaen worden.

Op het aengeven van Jan Raemaecker, datmen Pieter Bulteel soude willen byroepen, is besloten, dewijle dat hy een lidtmaet der kerke sijnde genoech bekandt is, datmen hem op een quartier sal stellen ende byroepen; doch soo

Digitized by Google

sullen Jan Ramaecker ende Dionijs de Maistre hem eerst die oordenynghe des kercke vooren draeghen.

Jan Ramaecker ende Jan Casteleyn sullen aenspreken Servaes van Aken met sijn huysvrauwe dewijle sy aenhouden om by den gehoor des woordts te kommen, dat sy sick schicken om een vroom ende christlick leven te leyden, ende hun oock daer naer die oorden der kercke vooren draeghen.

Dionijs de Maistre ende Heyndryck Peerboom sullen desen toekommenden maendt die arme huysgenooten besoecken ende versorghen.

Die tegenwoordighe des Consistorij den 7en Junij: Jan Casteleyn, David vande Piet, Heyndryck Peerboom, Paulus Mondekins, Hermannus Faukelius.

Hermannus Faukelius ende Paulus Mondekins sullen aenspreken de huysvrouwe van Daniël van Bomberghe ende haer vooren draeghen die groote sonde, die sy heeft beganghen sick met den Romanisten reconcilierende, ende haer tot boetveerdicheydt ende leetwesen vermaenen.

Is besloten op het aengeven van David vande Piedt, dat men Guiljaeme Elaut by den gehoor des woordts sal laeten kommen ende op een quartier stellen, dewijle hy een attestaty vande Dienaeren van Gendt heeft medtgebracht.

Is besloten, dat Jan Ramaecker ende Jan Casteleyn sullen aenspreken Pieter van Geel ende hem vermaenen, dat hy sick tot den gehoor des woordts behoordt onder ons te begheven.

Huybrecht Braems heeft sijn rekenynghe aengaende tgeldt vanden Dienaer gedaen ende in Consistorio overgegeven, ende is bevonden per slot van rekenynghe, dat

Digitized by Google

hy 16 alb. meer heeft vutgegeven dan ontfanghèn, welcke hem vut die Casse der aermen sullen weder gegeven worden.

Die tegenwoordige onses Consistorij desen xiiij^en Junij: Jan Ramaecker, Paulus Mondekins, Heynderyc Peerboom, Jan Casteleyn, Michiel Bouchault, David vande Piet, Niclaes Walens, Hermannus Faukelius.

Den ij^en deses maens sijn by eenander geropen geweest Joos de Smet, Martini Juliaens, Lijnken de dienstmaeght van Raymondt Rijngoldt, de huusvrouwe Niclaes de Plance, de huusvrouwe Walteri del Prato, Sara de Maire, Pieter Verhaeghen ende hebben belijdenisse haeres geloofs gedaen in tegenwoordicheydt van Hermannus Faukelius, Paulus Mondekins ende Hans Casteleyn ende sijn als lidtmaten der kercke aengenomen.

Is besloten, datmen Margriete van Brugghe, die met haer dochter naer Frankenthael wil trecken, dewijle sy daer beter gelegenheyt sullen hebben om sick te generen, sal geven tot teergeldt 4 Rijxdalers.

Is besloten, dat die Diaken, ansiende den noot van Sebastiaen Soetman, sullen hem te hulpe kommen ende sijn huyshuere betaelen.

Is besloten, dat Paulus Mondekins sal aenspreken Jan Willemijn ende aen hem vernemen naer Balthasar Schuteen, hoe dat met hem geleghen is, of sijn huysvrouwe oock een lidtmaet der kercke is, opdat hy daernaer tot den doop sijnes kyndts geholpen werde.

Hermannus sal met een yder Ouderlynck in alle quartieren ommegaen ende alle lidtmaten der kercke in tbysondre aenspreken voor het houden des avondtmaels, morghen vroech met Niclaes Walens, naer die middach met Jan Casteleyn; dynxdaeghe smorgens met Jan Ramaecker ende naer die middach met Paulus Mondekins.

Digitized by Google

Die Censure is voor het houden des avondtmaels gehouden ende wat tot eenes yders verbeterynghe dienelick was, is hem broederlick aengeseydt worden.

Jan Raemaecker sal aenspreken Jan Bultel, ende aen hem vernemen naer Aelkin van Kuchraet, die by hem gewoont heeft, of sy een lidtmaet der kercke is.

Die tegenwoordighe des Consistorij den 22^{en} Junij: Paulus Mondeken, Michiel Bouchault, Jan Raemmaecker, Niclaes Walens, Heyndryc Peerboom, Jan Casteleyn, David vande Piedt, Dionijs de Maistre, Hermannus Faukelius.

Paulus Mondekins ende Michiel Bouchault sullen aenspreken Baltasar Schutsen ende hem die oordenynghe der kercke vooren draeghen, hem vermaenen tot een stichtelick leven, soo het den Christenen betaempt, ende hem voort by den gehoor des woordts roepen.

Paulus Mondekins sal de weduwe Bels [of Bols] raeden dattet wel soo goet waere dat haeren soon eerst in die leere des Catechismi gegrondet waere, eer dat hy tot den gehoor des woordts komme.

Paulus Mondekins sal Raymond Ryngoldt aenspreken ende aen hem vernemen hoe dattet staet met die saecken vande weduwe Flagelet; soo sullen oock de broeders een yder vermaenen om wat beter fondament te hebben dan datter van haer bemoedet wordt, op datmen daer naer handelen mach.

Den 17^{en} deses sijn by eenander geropen om belijdenisse haeres geloofs te doen, die noch over waeren gebleven in presenty van Hermannus Faukelius ende Heyndryck Peerboom, Tanneken Leders, Hans Horgels ende sijn huysvrouwe, de huysvrouwe van Andries Lambrecht.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen xxvijen Junij: Paulus Mondekins, Jan van Hecke, Jan Casteleyn, Davidt vande Piedt, Niclaes Walens, Hermannus Faukelius.

Paulus Mondekins ende Jan Casteleyn sullen aenspreken de weduwe Flagelet ende haer vermaenen, dat een groot vermoeden is ende een geruchte onder den luyden gaet, als dat sy sick niet stichtelick teghen haer knecht en sonde houden; ende sullen hooren, wat sy daerop voor antwoordt geeft ende naer gegevener antwoorde daerin handelen.

Op het voorgeven van Niclaes Walens is besloten, datmen Heyndryck vande Putte de jonghe, die sick begeert tot den gehoor des woordts te begeven, sal stellen op het quartier van Jan Raemmaecker; doch alvooren sal Niclaes Jan van Hecke den jongman aenwijsen, opdat hy hem kenne, ende die oordenynghe der kercke hem vooren draeghen.

Dionijs de Maistre ende Heyndryc Peerboom hebben haer rekenynghe vande aermen dese maendt by hun bedient overgegeven, ende is recht gevonden, alst blijckt by slot van rekenynghe; dus sullen dan dese toecommende maendt David vande Piedt ende Michiel Bouchault die armen besoecken ende besorghen.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den ven Julij: Niclaes Walens, Jan Casteleyn, David vande Piedt, Heyndryc Peerboom, Michiel Bouchault, Jan Ramaecker, Paulus Mondekins, Jan van Hecke, Hermannus Faukelius.

Is besloten, dat Niclaes Walens ende Jan Casteleyn sullen aenspreken Hans Claessens, ende hem vooren draeghen, naerdemael dat hy sick soo onbillick ende onboetveerdich in sijnen handel ende leven aenstelt; bevynden oock, dat hy anders met sijn woorden toeseght dan hy

Digitized by Google

met der daet volbrenght; dat wy hem tot den doop niet en konnen voorderen, dewijle hy doch sick selfs niet en voordert; ende soomen hem onboetveerdich doopte, soo soude dat Sacrament des doops misbruyct worden, die gemeynte ontsticht ende geergert. Daerom sal dit aldus open blijven staende tot der tijd toe dat die kercke beter boetveerdicheyt in hem spuert. Siet wat hier voorder met hem gedaen is anno 1591 den 11 februarij ende 7 octobris. [1])

Naer dat Paulus Mondekins ende Jan Casteleyn die weduwe Flagelet aengesproken hebben, heeft sy verclaerdt ende, God tot getuyghe genomen hebbende, vercondicht hoe dat van sulcks als die luyden van haer vermoeden, gansch niet en is ende sy voor God gansch ontschuldich is; ende dewijle dat een Christen niet alleen het boose maer oock die oorsaecke ende schijn van boos moet mijden, soo heeft sy oock voorgenomen dien knecht van welcken dat quaet vermoeden is, van haer te laeten gaen soo haest als haer immer mogelick is.

Is besloten, dat die Ouderlynghen dese weke sullen ommegaen in haer quartyer ende die collecte die den eersten Julij gevallen is voor den Dienaer inhaelen ende sondaeghe inbrynghen op die verbuerte van een halven daler.

Is besloten, dat die Diaken ommegaende Jan vande Moesen sullen ter hulpe kommen om sijn getauwen op te richten, hem geven 6 dalers, hem vermaenen, dat hy die daer toe wil aenlegghen, opdat hy daernaer wat beter middel mach hebben om sijn cost te winnen ende die kercke allenx te ontlasten.

Is besloten, dat die Diaken sullen aenspreken Joos vande Schuere, die van ons begeert datmen sijn huyshuere van

1) Dit laatste is naderhand bijgeschreven.

Digitized by Google

een jaer ende drie maenden souden willen betaelen, aen hem vernemen, waer dat het geldt is vande luyden, die by hem gewoont hebben ende hem strecks vooren houden dat sy het geldt, dwelck hun gegeven werdt, prouffytelick behoorden aen te legghen, ende naerdat sy die saecke gestelt vynden, daerin tot betaelynghe der huyshuere handelen, ende ons alsoo van het spreken voor die huushuere ontledighen.

Is besloten datmen Tannekin Huyde, huysvrouwe van Jan Throrcet sal stellen op het quartier van Jan Casteleyn, dewijle dat sy die Waelsche spraecke niet wel en verstaet ende die Waelsche ons verclaerdt hebben, dat sy niet en weten waerom dat sy sulcks haer soulen konnen verbieden.

Die tegenwoordighe onses Consistory desen xij^en^ Julij: Niclaes Walens, Michiel Bouchault, David vande Piedt, Jan Casteleyn, Jan van Hecke, Hermannus Faukelius.

Jan Casteleyn sal Jacob de Bock vermaenen, dat hy sick behoorde te schicken om met den nachbueren te waecken, dewijle dat hy hier in een stadt ende gebuerte woont, daer die previlegien die hy op ander platsen van weghen der ouderdom soude moghen hebben, weynich jae geen plats en hebben, daerom hy sick schicken sal om vredelick ende vriendelick met den nachbueren te leven.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen xix^en^ Julij: Niclaes Walens, Jan Casteleyn, Jan van Hecke, Paulus Mondekins, Heyndryc Peerboom, Jan Raemaecker, Michiel Bouchault, David vande Piedt, Hermannus Faukelius.

Is besloten, dat naerdemael Hans Claessens die vermaenynghe verworpen heeft ende in onweerdt genomen,

Digitized by Google

oock daer beneven in sijnen handel seer ergerlick is ende noch voortvaerdt, soo salmen hem een tijdt lanck van den gehoor des woordts opschorten, ende daernaer sien of hy sick selfs aengeven sal; soo niet, soo sal de kercke veroorsaeckt wesen hem noch ander mael te vermaenen tot boetveerdicheydt.

Op het aengeven van Jan Raemaecker, datmen soude willen Jan Rogiers by den gehoor des woordts laeten kommen, dewijle dat hy dan goede getuygenisse van hem geeft, soo salmen hem op een quartier stellen; doch sullen Jan Casteleyn ende Jan Raemaecker hem eerst aenspreken ende die oordenynghe der kercke voorendraeghen.

Is besloten, dat Niclaes Walens ende Jan Ramaecker sullen aenspreken ende vermaenen de weduwe Maertens van weghen datmen op haers dochters bruyloft gedanst ende ander gelijcke lichtveerdicheydt beganghen heeft, daerdoor groote ergernisse de gemeente gegeven, dewijle dattet in eenes vremden spotters huys geschiedt is.

Die tegenwoordighe des Consistorij den xxvj^en^ Julij: Paulus Mondekins, Heyndryc Peerboom, Michiel Bouchault, Jan van Hecke, David vande Pied, Niclaes Walens, Jan Raemaeker, Jan Casteleyn, Hermannus Faukelius.

Is besloten, datmen die dienstmaegt van Aernout Dragon sal by den gehoor des woords laeten kommen, dewijle sy ende de vrouwe dat seere begeeren. Doch Paulus Mondekins sal haer eerst die oorden der kercke voorendraeghen.

Is besloten, dat Jan Casteleyn ende Niclaes Walens sullen aenspreken Gillis Zegers ende hem hardt vermaenen, dat hy niemandt by den doop sijns kyndts sal laeten kommen als getuyghen, dan die vande kercke sijn, ofte anders dat hy sijn kyndt in groot gevaer brenght

Digitized by Google

van qualick op getrocken[1]) te sijn. Doch soomen ten vutersten niet voorby en mach, soo sullen sy aenspreken die huusvrouwe Hans Sonnemans ende haer vermaenen dat sy niet en kan met goeder conscienty getuyghe wesen over dat kyndt, ten sy dat sy die religion voor goet bekendt daerin dattet is gedoopt ende belofte doen oock in die selve religy tkyndt op te trecken soo de vaeder aflijvich wierde: want tot dien eynde neempt men ghetuyghen by den doop.

Paulus Mondekins sal Hermannus tellen 9 dalers vut die casse der collecte voor den Dienaer om dier selvighe aen de Cuelsche over te tellen volgende het besluyt der Synode laest leden, aengeleydt aen een persoon die met commissie naer Hollandt geschickt is om te solliciteren dat het vanghen der vrybuyteren, daermede sy oock die lidtmaeten der kercke onderdrucken, verhindert soude werden.

Michiel Bouchault ende David vande Piedt die hebben haer rekenynghe van die maendt voorleden gedaen ende is richtich gevonden, ende hebben de casse in handen van Heyndryc Peerboom getelt. Deshalven soo sullen Heyndryc Peerboom ende Dionijs de Maistre dese toecommende maendt den armen besorghen.

Die tegenwoordighe des Consistorij den 2en Augusti: Paulus Mondekins, Heyndryc Peerboom, Jan Casteleyn, David vande Piedt, Niclaes Walens, Jan Ramaecker, Hermannus Faukelius.

Op die begeerte van Christoffel du Four door Paulus Mondekins datmen syn kyndt soude willen laeten doopen, is besloten, naerdemael dat hy die waere religion is toegedaen, datmen hem sulcks niet en kan afslaeghen; doch

1) D. i. opgevoed.

Digitized by Google

soo sullen Paulus Mondekin ende Jan Casteleyn hem eerst aenspreken ende vermaenen, naerdemael dat hy die religion toegedaen is, dat hy van conscienty weghen schuldich is hem tot den gehoor des woordts te begeven ende onder die kercke te kommen daerin dat hy begeert sijn kyndt gedoopt te hebben.

Paulus Mondekins ende Jan Casteleyn sullen Lowijs Droshout aenspreken ende aen hem vernemen hoe dattet met sijn huysvrouwe staet, welck men segt dat sy een van haer dochters mede inde paepekercke geleydet heeft om den afgod te ontfanghen; dewijle hy dan nu begeert datmen sijn dochter soude willen by den gehoor des woordts laeten kommen, soo sullen sy eerst vernemen hoe die saecken hiervan staen, den vaeder vermaenen van sijn schuldige plicht teghen sijn kynders ende huysvrouwe sy[1]) tot den waeren godsdienst te gewinnen; ende soo sy dan die saecke bequem vynden, sullen sy de dochter tot godsalicheyt vermaenen, ende eer sy tot den gehoor des woordts kompt salmen haer die oorden der kercke vooren draeghen.

Jan Casteleyn sal aenspreeken Maeykin Crispijns dewijle sy begeert by den gehoor des woordts te kommen, ende aen haer vernemen of sy geen getuygenisse en heeft met sick gebracht ende hoe sy in haeren wandel is geweest, ende soo alles richtich bevonden werd, sal Jan haer die oordenynghe der kercke vooren draeghen ende op sijn quartyer stellen.

Die tegenwoordighe des Consistorij den ixen Augusti: Jan Casteleyns, Heyndryc Peerboom, Michiel Bouchault, David vande Piedt, Dionijs de Maistre, Paulus Mondekins, Niclaes Walens, Hermannus Faukelius.

Jan Raemaecker sal Leonardt Heymans aenspreken ende

1) Hoogd. *sie* d. i. *hem*.

Digitized by Google

an hem vernemen naer Jan van Zandfordt, of hy tAntwerpen sick by de kercke heeft gehouden ende wat getuygenisse dat hy van hem geeft, op datmen daer naer sien mach ofmen hem tot den gehoor des woordts sal vermaenen.

Den viijen dito is tusschen Pieter Heymans ende Ursula Alewijns, weduwe van Jan Herremans, een wettelicke belofte van toekommenden houwelicke geschiet in tegenwoordicheyt van Hermannus Faukelius ende Jan Ramaecker; daerom soo salmen haere naemen die gemeynte vooren draeghen.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen xvjen Augusti: Hermannus Faukelius, Heyndryck Peerboom, Nicolaes Walens, David vande Piedt, Michiel Bouchault, Jan Ramaecker, Jan Casteleyn, Paulus Mondekins.

Paulus Mondekins sal Anthone Wachtman op sijn quartier stellen ende by den gehoor des woordts laeten kommen, dewijle hy sulcks begeerdt ende ten anderen tijden meer by den gehoor des woordts is geweest.

Jan Casteleyn ende David vande Piedt sullen aenspreken Mattijs van Gerruwe, ende dewijle hy begeerdt by den gehoor des woordts te kommen, soo sullen sy hem vermaenen tot een godsaligen christlicken wandel ende hem die oorden der kercke vooren draeghen.

Op die begeerte van Pieter van Geel datmen sijn broeder soude willen laeten bykommen is geantwoordt: dewijle sijn broeder woont by Hans Sonneman, dat Pieter, als hy geropen wordt, hem sal mede brenghen; doch soo moet men hem eerst die oorden der kercke vooren draeghen.

Is besloten dat Niclaes Walens ende Heyndryck Peerboom sullen aenspreken Cornelis Boot ende hem vermaenen dat hy qualick gedaen heeft dat hy met de naergebuers

Digitized by Google

op die papistische begraefenisse geweest is ende met die andre wederom keerende voor de ziele gebeden heeft.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen xxiij Augusti: Paulus Mondekins, David vande Piedt, Jan Casteleyn, Niclaes Walens, Jan Ramaecker, Michiel Bouchault, Heyndryc Peerboom, Dionijs de Maistre, Hermannus Faukelius.

Hermannus Faukelius ende Paulus Mondekins sullen gaen tot Daniel van Bomberghe ende gelijck sy d'ander mael de vrouwe, alsoo sullen sy oock nu hem vermaenen ende sijn groote sonde voor oogen houden dat hy sick met den Romanisten heeft verreconcilieerdt: opdat hy sick wederom tot den Heere bekeere ende een leetwesen van sijn sonde hebbe.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den xxx^en^ Augusti: Niclaes Walens, Heyndryc Peerboom, Jan Ramaecker, Dionijs de Maistre, David vande Piedt, Paulus Mondekins, Hermannus Faukelius.

Op het voorgeven van Paulus Mondekins dat die vande Cuelsche gemeente begheeren datmen hun soude willen wederom gheven 4 dalers ende ½, die sy souden verschoten hebben an een vrouwe die naer Wesel vertrocken is ende onder ons gehoordt, is besloten datmen sy [1]) antwoorden sal: dewijle sy de vrouwe an ons niet gesonden en hebben, maer naerdemael sy selve naer haer gelegenheydt gevraegt hebben, dat sy sick des goeden wercks niet en laeten berouwen; ende dat des te meer, dewijle wy oock om etlicke die onder hun waeren behulpsaemheydt bewesen hebben tot 6 dalers, deshalven soo moghen sy daten [2]) teghen dat ander stellen.

---

1) Zie bl. 274.

2) D. i. dat een.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe onser Consistorij desen vjen Septembris: Niclaes Walens, Paulus Mondekins, David vande Pied, Hans Casteleyn, Michiel Bouchault, Jan Ramaecker, Hermannus Faukelius.

Op het voorgeven van Huybrecht Braems door Niclaes Walens, dat wy souden willen Huybrechts contreborghe zijn voor de huushuere van Joos vande Schure, bedragende 15 dalers tjaers, is geantwoordt: dewijle de huushuere vast groot is, ende wy ten anderen tijden gewaere zijn worden dat sy sick gansch op ons verlaeten, oock die saecke van quaede consequenty is, ende wy souden ten eynde vande jaere de gansche huushuere moeten betaelen, daerom soo konnen noch begeeren wy geen borghe te zijn; maer dewijle hy in Huybrechts dienst is, soo kan Huybrecht wel borghe zijn, ende hem ter weke van sijn dachhuere aftrecken wat tot die betaelynghe der huyshuere van nooden is.

Is besloten dat die Diaken sullen gaen ten huyse van Christiaen van Bael . . . ende dewijle dat sijn huusvrouwe seere kranck ligt ende hy deshalven sijn aerbeyt niet soo kan naerkommen, daervut merckelicke aermoede in huys is, soo salmen hem dan te hulpe kommen ende 3 dalers geven.

Is besloten datmen Jacob de Bock alle weke wat meer geven sal, opdat hy daer mede wekelick sijn huyshuere betaele.

Is besloten dat Paulus Mondekin ende Michiel Bouchault sullen gaen tot Vincent, den bode van Brussel, ende hem vermaenen dat hy qualick gedaen heeft dat hy sijn huusvrouwe, die christlick gestorven is, heeft met het papistische cruys laeten begraeven, oock by den grave geweest ende daer voor de ziele laeten bidden. Oock sullen sy Rombout vande Putte aenspreken, dat hy niet wel gedaen en heeft daermede gaende, ende sick te hoeden dat sulcks niet wijders en geschiede.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen xiij^en Septembris: Jan Ramaecker, David vande Piedt, Niclaes Walens, Hans Casteleyn, Paulus Mondekin, Hermannus Faukelius.

Dewijle dat ons aengeseydt is worden dat de toecommende Synodus tot Aken den xxx^en Septembris soude gehouden worden, soo sullen Jan Casteleyn ende Hermannus Faukelius sick schicken om daer te trecken, opdat sy met den andren broederen beraetslaeghen wat tot opbauwynghe der kercke van nooden is.

Den xx^en en is geen Consistory gehouden midts die absentye meest alle der consistoriaelen tot Francfort, als oock dat ons broeder Hermannus in een sware krancheydt gevallen was, waer van hem de Heere zeer haest verlost heeft dat hy wederom tot sijn ambt getreden is; doch nochtans sijn die arme altijt versorgt.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen xxvij Septembris: Hans Casteleyn, David vande Piedt, Hermannus Faukelius.

Hermannus sal den credentsbrief schrijven om daermede op Synode te trecken naer Aeken teghen den laesten Septembris.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen iij^en Octobris: Nicolaes Walens, David vande Piedt, Hans Casteleyns, Hermannus Faukelius.

Digitized by Google

Die tegenwoordige onses Consistorij desen xjen Octobris: Nicolaes Walens, Heyndryc Peerboom, Jan Casteleyn, David vande Piedt, Hermannus Faukelius.

Is besloten datmen in die naeste vermaenynghe de gemeynte sal waerschuwen van wegen die groote ergernisse die Huybrecht Braems gegeven heeft met die bankaroute tot Francfort, dat sick een yder Christen van sijn gesel-schap afsondere; hem schuwe op dat hy beschaemt worde ende tot kennisse sijner sonde komme, ende wy daerdoor te kennen geven dat wy, christenen, van sulck een sonde een afschricken hebben; ende eynlelick dat sy den Heere voor hem bidden dat hy hem een warachtige kennisse, leetwesen ende beterynge sijner sonde wil geven.

Jan Ramaecker absent sijnde om weereltsche saecken, dewijle dat nu grootelicks van noode was dat hy tegenwoordich soude zijn omdat wy van die groote gegeven schandale door Huybrecht te spreken hadden, oock die Dienaeren te verkiesen, is schuldich den armen die boete te gheven die inde oordenynghe vermeldt staet, ende heeft oock genoech gedaen.

Die voorstellynghe der toekommende Dienaeren is geschiedt, ende sijn naer aenroepynge des naems Gods met gemeene stemme tot Ouderlynghen gekozen Jooris van Peene, welcken Nicolaes Walens sal aenspreken, ende Anthone Balbiaen, welcken David vande Piedt sal aenspreken. Tot Diaken sijn gekozen worden Matthijs Spelle, welcken Hans Casteleyn, ende Jan van Hecke, welcken Paulus Mondekin sal aenspreken, ende tegen sondaeghe naestkommende voor Consistory bescheyden sullen.

Digitized by Google

Die tegenwoordige onses Consistorij desen xviij^en Octobris: Jan Casteleyn, Heyndryc Peerboom, David vande Piedt, Jan Ramaecker, Paulus Mondekins, Niclaes Walens, Hermannus Faukelius.

Die mannen voornoompt, die tot Ouderlynghen ende Diaken vercoren waeren, die hebben den dienst daer toe sy beropen waeren aen te nemen bewilliget, ende daerom soo salmen sy die gemeente vooren draeghen eer sy bevestiget worden.

Hermanus sal een brief schrijven an Jaspar van Conynxloo ende hem verantwoorden op sijn schrijven, dat hy te lichtelick heeft gelooft om ons te beschuldighen dat wy teghen hem Hans Claessens souden geloove gegeven hebben.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen xxv^en Octobris: Paulus Mondekin, Hendryck Peerboom, David vande Piedt, Denijs de Maistre, Nicolaes Walens, Jan Ramaecker, Hans Casteleyn, Hermannus Faukelius.

Die van Wesel hebben een brief an ons gesonden in welcken sy ons den noodt haerer kercke vooren draeghen die buyter mate groot is, begeerende onser hulpe; daerom is besloten datmen een collecte doen sal onder den geloovighen tot behulpsaemheydt in sulcker noodt.

Is besloten, dewijle dat groote onoordentlicheydt bevonden wordt dat een yder sick anneempt etlicke armen te recommanderen ende aen te brenghen ende die seer onbedacht ten huyse van die in dienste zijn wijsen, daer door de mannen die in regierynge zijn in gevaer kommen, soo salmen van nu voortaen niemandt aenbrenghen om assistenty te hebben dan die getuygenisse medt brenghen dat sy lidtmaten der kercke ende arm zijn; oock soo en salmen die aenkommende armen of sy schoon getuygenisse

Digitized by Google

hebben niet ten huyse der Dienaeren wijsen, maer welcken sy aenkommen die sullen selve tot die vande kercke kommen, haer saecke verclaeren en alsoo voor hun antwoorde geven.

Hermannus ende Jan Ramaecker sullen gaen tot Huybrecht Braems ende gelyck wy hem die gemeynte vooren gedraeghen hebben, soo sullen sy hem oock die grootheydt sijner sonde vooren draeghen, opdat hy vut den slaep der sonden opstae ende leetwesen daer van hebbe, hem oock tot volle betaelynghe sijner Crediteuren vermaene, opdat die opentlicke gegeven ergernisse wech genomen worde.

Is besloten, dewijle nu Sondaege een vast- ende beedtdach is, datmen om goede oordenynghe te stellen vrydaghe naestkommende by eenander sullen kommen des avondts ten 6 uren.

Die tegenwoordige onser Consistorij desen xxx^en^ Octobris: David vande Pied, Dionijs de Maistre, Paulus Mondekins, Jan Casteleyn, Heyndryc Peerboom, Nicolaes Walens, Jan Ramaecker, Hermannus Faukelius.

Is besloten datmen sondaeghe naerstkommende den eersten Novembris een algemeyne vast- ende beedtdach houden sal naer het besluyt der Synode; ende die eerste vermaenynghe sal hebben Hans Casteleyn ten 8 uren, die tweede Niclaes Walens ten 10 uren, die derde ende vierde Jan Ramaecker op de middach ende naer de middach ten 4 uren, die vijfde Paulus Mondekins op den avondt.

Is besloten datmen sondaege naerstkommende die vercosen Ouderlynghen ende Diaken sal in haer ampt bevestigen, Anthone Balbiaen met Matthijs Spelle in Paulus Mondekins quartier, ende Jooris van Peene ende Jan van Hecke in Nicolaes Walens quartier.

Digitized by Google

Is besloten dat die naestkommende weke die Diaken twee ende twee sullen ommegaen om een collecte onder de litmaeten onser kercke te doen voor die arme van Wesel op haer begeeren.

Paulus Mondekins heeft zijn rekenynghe voor Consistory gedaen van het geldt vande Dienaer, ende is bevonden per slot van rekenynghe dat hy meer heeft ontfanghen dan vutgegheven de somma van 41 f. 19 alb., welcke hy Consistory heeft goet gedaen; waervan dewijle de casse vande armen ten achter was, an David vande Piedt is wederom gegheven tgene dat hij hadde verschoten, de somma van f 34 alb. 23, ende die reste van dien namelick 6 f. 20 alb. sijn getelt ten prouffijte der armen in Heyndryck Peerbooms handen.

Die tegenwoordige onses Consistorij desen ix Novembris: Hendryc Peerboom, Dionijs de Maistre, Matthijs Spelle, Jooris van Peene, Paulus Mondekins, Jan van Hecke, Anthone Balbiaen, Jan Ramaecker, Jan Casteleyn, David vande Piedt, Nicolaes Walens, Hermannus Faukelius.

Paulus Mondekins, Nicolaes Walens ende Dionijs de Maistre, hebbende nu een sekeren tijdt de kercke gedient, hebben haer afscheydt genomen ende die andre sijn in haer plats gekommen.

Paulus Mondekin ende Heyndryck sullen gaen tot Walterus del Prato ende an hem vernemen wat dat hy den armen van Wesel wil geven, ende daer naer zijn meenynge gehoordt hebbende, sullen sy hem vraeghen of het hem gelieghen sij dat geldt tot Wesel over te maecken, opdat wy daer naer weten hoe wy inde saecke te handelen hebben.

Jan Casteleyn sal Yngel Tobias huysvrouwe aensprekken ende haer een plats wijsen waer sy haer kyndt sal laeten doopen.

Digitized by Google

Joeris van Peene sal een vande Cuelsche dienaers aenspreken ende sy bidden dat een van hun ons wil behulpich sijn in tdoopen onser kynderen, dewijle sy vele van onsen luyden onbekandt sijn ende alsoo voor vrombde van hun gehouden sullen werden. Ende dit is ons vanden Cuelschen consistorio afgeslaeghen.

Die tegenwoordige onses Consistorij desen xv^en^ Novembris: Anthone Balbiaen, David vande Piedt, Heyndryc Peerboom, Jan Ramaecker, Jan van Hecke, Matthijs Spille, Joeris van Peene, Hermannus Faukelius.

Is gecollecteerd worden onder die lidmaten der kercke voor den armen van Wesel de somma van 32 pondt, 16 sch., 3 groote, ende die sijn Walterus del Prato in handen geteelt om tot Wesel over te maecken; tot welcke somma hy ock sijn aelmoessen doen sal naer zijn belofte; heeft ock belooft viere ten hondert te geven voor die wissel op Wesel; daerom sullen wy nu besluyten an wien ende hoe wy dat geldt over maecken sullen.

Is besloten dat David vande Piedt an Walterus del Prato vernemen sal, hoe veel dat hy den armen te Wesel geven wil, ende daervut in een somma vernemen hoevele dat die gansche somma met de wissel bedraecht, ende sulcks vernomen hebbende, sal hy dat Joeris van Peene laeten weten opdat hy een brief schrijve aen Andries Verstrate, coopman tot Wesel, dat hy sulck een somma geldts wil ontfanghen ende den diaken der kercke in handen tellen. Daerom sal ock Hermannus Faukelius die vande kercke van Wesel adviseren ende weten laeten, dat sy sulck geldt by Andries Verstrate vynden sullen, haer biddende sy willent in danck nemen; ende als sy sulcks ontfanghen sullen hebben, ons daervan met schrijven wetenschap doen.

Digitized by Google

Jan Casteleyn ende David vande Pied sullen gaen in thuys van Bilderbus ende daer vernemen naer Tanneken Raves; ende dewijle sy begeert by te kommen, soo sullen sy haer getuygenisse besien ende afvoorderen, ende soo dat goet bevonden is, haer die oordenynghe der kercke vooren draeghen ende op haer quartier stellen.

Anthone Balbiaen sal met Paulus Mondekin gaen ten huyse van Hans Maniaet ende an sijn huysvrouwe vernemen, dewijle sy begeert datmen haer kyndt doopen sal, wat voor getuyghen dat sy nemen sal; dat sy niemandt dan lidmaten der kercke en neme, ende eyndelick met haer handelen in wiens huys sulcks sal geschieden, ende daer naer sullen wy sorge draeghen voor den Dienaer.

Die tegenwoordige onses Consistorij desen xxij^en^ Novembris: Jooris van Peene, Heyndryck Peerboom, David vande Piedt, Matthijs Spille, Jan Ramaecker, Anthonie Balbiaen, Jan van Hecke, Jan Casteleyn, Hermannus Faukelius.

Heyndryck Peerboom ende Jan van Hecke die hebben haer rekenynghe gedaen angaende die casse der armen, ende is richtich bevonden, alst blijckt per slot van rekenynghe, ende sy hebben de casse, in welcke dat bevonden was 36 f., overgegheven in handen van David vande Pied ende Matthijs Spille, welcke dese maent den armen besoecken ende versorghen sullen.

Walterus del Prato heeft verclaerdt wat hy den armen van Wesel geven wil, soo dat nu de gansche somme vande gelde bedraegt 37 pondt groote, Wesels geldts, ende sulcks is die van Wesel door hem overgemaeckt als boven besloten.

Anthone Balbiaen ende Hermannus Faukelius sullen aenspreken Jan Flagelet ende hem vermaenen dat hy qualick gedaen heeft dat hy sijn kyndt heeft laeten doopen

Digitized by Google

met eenen vutwendighen Dienaer ende niemandt van der kercke daer by geropen; ende soo hy sijns schoonvaders kyndt heeft medt laeten doopen, soo sullen sy hem oock vermaenen niet wel gedaen te hebben, dewijle hy noch met de kercke onversoendt is ende de kercke door desen die oorsaecke soude gehadt hebben hem te vermaenen.

David vande Piedt ende Matthijs Spille sullen Sebastiaen Soetman antwoorden op sijn begeerte, dat wy niet en verstaen dat hy op ons sal schuldt maecken; doch dewijle hy nu in nood is, soo salmen de schuldt tot den backer betaelen, maer nochtans sulcks van sijn weeckgeldt aftrecken, dat hy maer zes marck sal hebben, daer hy pleecht achte te hebben; hem oock vermaenen dat hy beter op sijn huushoudynge sal acht nemen ende tot gespaericheydt in huushouden vermaenen; oock verclaeren dat wy niet meer en sullen eenige gemaekte schulden voor hem betaelen.

Den 17en Januarij a° 1588 hebben wy antwoordt gekreghen vande kercke van Wesel van datum den 12en Decembris a° 1587, door welcke sy bekennen ontfanghen te hebben dat geldt dat wy hun hadden geschickt, namelick 37 ℔ Wesels geldts, ende bedancken ons der goeder gonste ende mildicheydt.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen xxixen Novembris: Jooris van Peene, Raymondt Ryngoldt, Matthijs Spille, Jan Casteleyn, Heyndryck Peerboom, David vande Piedt, Jan van Ecke, Anthone Balbiaen, Hermannus Faukelius.

Raymondt Ryngoldt ende Anthone Balbiaen sullen aenspreken Walterus del Prato ende antwoorden op zijn begeerte dat zijn kyndt soude moghen door eenen vrembden Dienaer gedoopt worden, begeerende die onkosten daervan

Digitized by Google

te betaelen. Sy sullen hem vooren draeghen dat wy ons beswaeren dat te doen, om dies wille dat de zaecke van quaeder consequenty is, ende dat daer door een groot misbruyck des doops allenx soude moghen kommen, als of sy veil ende te koopen waere, oock andre daer door te onwilligher in haeren dienst souden worden ende der armen kynderen, die niet en hebben om te geven, te ongeerner doopen; daerom sullen sy hem raeden die onkosten te spaeren ende sulcks door eenen vande Dienaeren alhier laeten geschieden. Doch soo hy hardt op zijn meenynghe drynght, dewijle dat sulcks een middelmatich dynck is, soo salmen hem die onkosten by naer vooren draeghen ende zijn begeerte doen.

Jooris van Peene ende David vande Piedt sullen gaen ten huyse van Geeraerdt Beckman ende hem antwoorden van weghe die blinde vrouwe, dat wy haer wat assistenty sullen doen, ende afvraeghen waer sy reysen wil ende haer daerin behulpelick zijn: dat wy oock niet en verstaen die vrouwe gansch op onsen hals te nemen ende te houden, dewijle sy blindt zijnde beswaerlick sal zijn by den gehoor te kommen; ende haer getuygenisse dat sy heeft en is niet genoechsaem gegrondet.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den v^{en} Decembris: Hermannus Faukelius, Jooris van Peene, Hendryc Peerboom, Anthone Balbiaen, Jan van Ecke, Jan Casteleyn, Raymondt Ryngoldt, David vande Piedt.

Raymondt sal Walterus aenspreken ende vernemen wanneer zijn eerste kyndt gedoopt is, op dat wy dan hem een getuygenisse daervan procureren; ende dan sal Hermannus een briefkin daervan naer Erverfeldt schrijven dat sy ons willen voordelick wesen om een getuygenisse daervan te hebben.

Digitized by Google

Is besloten datmen Jacob de Bock sal een paer schoen geven.

Hermannus Faukelius sal inde predich vermaenen datme den naeste mael zal die proefpredich doen om het avondtmael des Heeren te houden.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen xiij^en Decembris: Hermannus Faukelius, Raymondt Ryngoldt, Jan Casteleyn, Jan van Ecke, Jooris van Peene, David vande Piedt, Anthone Balbiaen, Hendryck Peerboom.

Anthone Balbiaen sal aenspreken Guiljame Elaut ende naer zijnen knecht breeder vernemen en soo hy hem wel geneegt vyndt om by den gehoor des woordts te kommen, soo sal hy hem vermaenen tot een godsalich leven ende hem dan die oorden der kercke vooren draeghen.

Om goede oordenynghe te houden ende de jonckheydt in meerder ontsich [1]) zij, op datmen oock te beter acht op die leere nemen soude, alsoo is besloten dat de Ouderlynghen bij gebuerte sullen de huysen bestellen daermen den Catechismum leeren zal; en in het een quartier sal de ouderlynck inde vermanynghe zijn ende zijn diaken in het andre quartier. Doch Hermannus sal noch die kyndren tsamen roepen.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den xx^en Decembris: Hermannus Faukelius, Raymondt Ryngoldt, Jan Casteleyn, Jooris van Peene, David vande Piedt, Jan van Ecke, Anthone Balbiaen, Heyndryc Peerboom, Mathijs Spille.

David vande Pied ende Matthijs Spille die hebben haer

---

1) D. i. ontzag.

Digitized by Google

rekenynghe van dese maendt over die cassen der armen gedaen ende is per slot van rekenynghe richtich bevonden. Soo is in cassa bevonden 32 f. 4 alb. 10 hell., welcke in handen van Heyndryc Peerboom ende Jan van Ecke getelt zijn, welcke dese maendt den armen sullen besoecken ende versorghen.

Jan Casteleyn sal aenspreeken de dienstmaegt van Charles Trappe, die begeerdt by te kommen, ende naer haer leven wat breeder vernemen, en soo hy alles richtich zal bevinden sal haer tot een stichtelick leven vermaenen, haer tcruys ende lijden vooren houdende, die oordenynghe der kercke vooren draeghen.

Is besloten op die begeerte van de huysvrouwe van Christiaen van Baelem datmen haer een getuygenisse sal geven dewijle sy naer Wesel trecken wil, ende voor elcken persoon salmen haer tot behulp geven een daler dat is tsamen 4 dalers Cuelsch.

Anthone Balbiaen ende Jooris van Peene sullen aenspreken de huusvrouwe van Margiaerdt ende haer doen te verstaen dat niet noodich en is ander dienaers te gebruycken om haer kyndt te doopen dan den onsen.

Hermannus Faukelius, begeerende sick tot den houwelicken staet te begeven met Elisabeth Delynck, geboren van Ronse, heeft begeerdt datmen naer die oordenynghe der kercke een ouderlynck by die ondertrouwe soude laeten wesen; alsoo is besloten dat Jooris van Peene daer by zal zijn om te besien of alles ordentlick toegaet ende daer naer zal hy vercondiget worden.

Hermannus ende Jan Casteleyn sullen gaen tot Lambrecht van Daelhem ende hem zijn groote sonde voor de ooghen houden ende vermaenen hem tot boetveerdicheydt; ende dewijle hy door sijn sonde van bankarotta groote ergernisse heeft gegeven, soo salmen hem die gemeynte vooren draeghen ende verklaeren, dat hy alhier vande

Digitized by Google

Sacramenten ende vanden gehoor goddlickes woordts sal opgeschort wesen, dat oock die geloovighe sick van zijn geselschap soo veel als mogelick is afschuwen, tot dat wy breeder boetveerdicheydt in hem spooren.[1]) Oock salmen daer beneven een vande voorneempste oorsaecken zijnes verderfs, namelick den excessiven woecker, straffen; ende die Christenen die sulcks doen daerom vermaenen dattet hun niet vry en staet sulk een onmatighe woecker te drijven.

Is besloten datmen dese toekommende weke de proefpredich doen zal ende sondaeghe naestkommende die Censura onder den Dienaeren der kercke houden.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen xxvij^en^ Decembris: Hermannus Faukelius, Raymondt Ryngoldt, Jan van Ecke, Jooris van Peene, Jan Casteleyn, David van Piedt, Heyndryc Peerboom, Anthone Balbiaen.

Is besloten angaende die verkondynghe van Hermannus, dewijle dat vut die opentlicke verkondynghe gevaer konde ontstaen ende die persoon Hermanni in grooter kennisse kommen, dat een yder Ouderlynck in sijn quartier sal verkondighen ende die luyden vermaenen tot stille wesen om allerley oorsaecken.

David vande Piedt ende Heyndryck Peerboom sullen aenspreken Michiel Bouchault ende aen hem begeeren dat hy zijn rekenynghe vande dienst der armen sal doen, ende wat noch in achterstel is den armen genoech doen.

De naerstemael salmen handelen hoe datmen aen die van Frankenthael schrijven zal op die saecke vande blinde vrouwe ende te vraeghen naer den naem des mans, die de vrouwe bedruckt heeft.

---

1) D. i. bespeuren.

Digitized by Google

Is besloten dat Hermannus met elck Ouderlynck in die quartieren sal ommegaen ende alle lidtmaeten der kercke besoecken, woensdaghe tsmorgens met Raymondt Ryngoldt, naer de middach met Jan Casteleyn, donderdaghe smorgens met Anthone Balbiaen ende naer de middach met Jooris van Peene.

Die tegenwoordighe onses Consistory desen iij^en^ Januarij 1588: Hermannus Faukelius, Raymondt Ryngoldt, Jooris van Peene, David vande Piedt, Jan van Ecke, Heyndryck Peerboom, Anthone Balbiaen, Hermannus Faukelius.

Hermannus ende Jooris van Peene sullen die blinde vrouwe aenspreken ende an haer vernemen (van) wat dienaer dat sy haer eerste getuygenisse heeft gehadt, waer dat sy met haeren tweeden man is bestaet,[1]) ende alsoo breeder van alles informaty genomen hebbende, sien met wat voeghe dat wy an die van Frankenthael moghen schrijven.

Raymondt Ryngoldt ende Matthijs Spille sullen gaen tot die w^we^ Parmentiers ende naer haer maegt vernemen, die daer begeert by den gehoor des woordts te kommen, ende naer bevonden zaecke haer die oorden der kercke vooren houden ende op haer quartier stellen.

Is besloten datmen dese naervolgende persoonen sal bescheyden om belijdenisse des geloofs te doen: Peter van Geel, Servaes van Aken met zijn huusvrouwe, Baltasar Schutfen, de huusvrouwe van Carle vande Bogaerde, de huusvrouwe van Hubrecht de Klerck, de dienstmaegt van Nicolaes de Plance, Christina de Pont, ende dat sal morgen geschieden.

---

1) Van *bestaden*, *besteden*.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen x^en^ Januarij 1588: Hermannus Faukelius, Jooris van Peene, Jan van Ecke, David vander Piedt, Jan Casteleyn, Anthone Balbiaen, Hendryc Peerboom, Raymondt Ryngoldt.

Hermannus sal eenen brief schrijven an die van Frankenthael ter cause van die blinde vrouwe, dewijle van alles wat sy segt schijnt goede grondt te hebben van haer ontschuldt: dat sy een weynich breeder informaty over haer saecke willen nemen an den weerdt tot Worms, of sy eerlick ofte oneerlick sick gedraeghen heeft, ende daer van ons breeder wetenschap doen. Item sal hy een brief aen Daniel de Dieu [1]) schrijven om naer den predicant van Sluys te vernemen, opdat hy ons ooc vande blinde vrouwe getuyghe. [2])

Is besloten dat die Ouderlynghen sullen inde quartieren ommegaen om die collecta voor den Dienaer in te samelen die den eersten Januarij is gevallen ende sullen die sondaghe toekommende inbrynghen.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den xvij^en^ Januarij 1588: Hermannus Faukelius, Jan Casteleyn, Anthone Balbiaen, Jan van Ecke, David vande Piedt, Heyndryc Peerboom, Jooris van Peene, Raymondt Ryngoldt.

Heyndryc Peerboom ende Jan van Ecke hebben haere rekenynghe van tbesoecken der armen gedaen ende is richtich bevonden, soo dat in cassa is meer ontfanghen dan vutgegeven bevonden 42 f. 17 alb. 10 hell., ende hebben die in handt van Matthijs Spille ende David vande Piedt getelt, die dese toekommende maendt sullen den armen besoecken.

---

1) Zie van Daniel de Dieu mijne *Kerkhervorming in Vlaanderen*, I, 158.

2) De laatste predikant te Sluis was Gillis van den Houte, toen Parma de stad innam in 1587. Zie a. w.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen xxiiij Januarij 1588: Hermannus Faukelius, Heyndryc Peerboom, Jan van Ecke, Jan Casteleyn, Matthijs Spille, Anthone Balbiaen.

Anthone Balbiaen ende Jan van Ecke sullen aenspreken den knecht tot Baltasar Schutfen ende hem vermaenen tot een Christlick leven, hem cruys ende lijden vooren draegende, die oordenynghe der kercke verclaeren ende soo volgens alle saecken richtich bevonden hebbende op haer quartier stellen.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den xxx^en^ Januarij 1588: Jooris van Peene, Hermannus Faukelius, Heyndryc Peerboom, Anthone Balbiaen, David vande Pied, Raymondt Ryngoldt.

Raymondt ende Matthijs Spille sullen Leonaert Hose aenspreken ende an hem vernemen wie dat begeerdt dat het kyndt van Hans Claessins soude gedoopt worden; ende soo sulcks de vader begeerdt, sullen sy des te meer oorsaecke hebben om den vader te vermanen dat hy hem selfs eerst laete doopen; soo dat de vrouwe begeerdt, soo sullen sy haer vermaenen tot meerder vlijticheydt in het gehoor des woordts, ende men sal maecken dat het kyndt gedoopt worde.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen vij^en^ Februarij 88: Hermannus Faukelius, Jooris van Peene, Jan Ramaecker, Jan Casteleyn, Jan van Ecke, Anthone Balbiaen, Matthijs Spille, David vande Piedt, Heyndryc Peerboom.

Jooris van Peene ende Jan Casteleyn sullen die Cuelsche aenspreken ende hun voorhouden dat sy het huys, daer Hermannus woont, onbeswaert laeten om daer vermaenynghe te doen, want daer door Hermannus in gevaer soude staen; dewijle wy oock het huys daer Wilhelmus woondt onbeswaert laeten.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe onser Consistorij desen xiiij februarij 88: Hermannus Faukelius, Jan Casteleyn, David vande Pied, Jan van Ecke, Heyndryc Peerboom, Anthone Balbiaen, Jooris van Peene, Jan Ramaecker.

Heyndryc Peerboom sal gaen tot Geeraert Beckman ende hem geven tot betaelynghe der onkosten voor de blinde vrouwe eenen halven daler ter weke, bedraegende tsamen 8 dalers Cuelsch, ende hem segghen wat noch overblijft te betaelen dat die Cuelsche willen te hulpe kommen: want sy haer ons angebracht hebben ende wy haer niet geheel aèngenomen en hebben, maer met condity alleen belovende tot haer onderhout te contribueren.

Jan Ramaecker ende Matthijs Spille sullen gaen tot Grietgen Braems ende haer vermaenen dat sy des veelfeltighen geswets van Hermannus houwelick wil een eynde maecken, dewijle dat daer door niemandt gebert [1]) en wordt, ende sijn doch ongegronde reden.

Dit is door Hermanus selfs geschiedt.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen xxj^{en} februarij 88: Hermannus Faukelius, Heyndryc Peerboom, Jan Casteleyn, Jan van Ecke, David vande Pied, Matthijs Spille, Jooris van Peene, Anthone Balbiaen.

Matthijs Spille ende David vande Piedt hebben haer rekenynghe vande cassa der armen gedaen van den voorleden maendt ende is recht bevonden, alsoo dat in cassa mer is ontfanghen dan vutgegeven 104 f. 1 alb. 6 hell., welcke Heyndryc Peerboom ende Jan van Ecke zijn overgetelt, die dese maendt den armen sullen besoecken.

Jan Casteleyn ende Jooris van Peene sullen aenspreken Maykin Hullegaerde, of die belofte des houwelicks tusschen haer ende Nicolaes Aernouts, Lieutenant van Capi-

---

1) Dit schijnt eene schrijffout voor *gebaet* of *gebeterd*.

Digitized by Google

teyn Sicoert, wettelick ende inde presenty van getuyghen geschiedt is, of wat versekerheydt dat sy daer van hebben, op dat wy weten waar op dat wy die verkondynghe doen; oock soo sy hier willen naer verkondynghe getrout wesen, soo sal sy oock an den Lieutenant schrijven, dat hy oock getuygenisse van sijnen Dienaer of Capiteyn met hem brenghe om te weten of van sijnen weghe oock geen verhindernisse en is; op dat alles oordentlick toegaet.

Jan Casteleyn sal op sijn quartier stellen Jaques van Thienen ende hem by den gehoor des woordt roepen dewijle hy ten anderen tijden meer by ons is geweest.

Jan Casteleyn ende Hermannus sullen gaen tot Rutger Suers ende hem vermaenen dat hy met Jan Salomon niet en trede in tgericht voor den rechter, op dat daer door geen grooter onraet en ontstaet, viandtschap ende twist gemijdet worde, maer dat hy veeleer schuldich is vrede met zijn partye te maecken, gelyck den geloovighen Christus geboden heeft.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen xxviij^en^ februarij 1588: Hermannus Faukelius, Jan van Ecke, Matthijs Spille, David vande Piedt, Jan Casteleyn.

Jan Casteleyn ende David vande Piedt sullen een vande Cuelssche aenspreken om te weten waerom dat Wilhelm Heese, die tot noch toe naer bespreck onder hun is geweest, nu begeert by ons te wesen, of sy yet op hem weten te seggen.

De Diaken sullen Jaques Stalens tot hulpe van zijn reyse op Franckenthael geven 2 Cuelssche dalers.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen 6 Martij 1588: Hermannus Faukelius, Anthone Balbiaen, Heyndryc Peerboom, Jan van Ecke, Jooris van Peene, David vande Pied, Jan Ramaecker, Jan Casteleyn, Matthijs Spille.

Dewijle dat Grietgen Braems begeerdt datmen haer kyndt

Digitized by Google

soude doopen, alsoo is besloten datmen haer dat niet afslaen en kan, alleen dat sy getuyghen neempt die vande kercke zijn; ende sal geschieden of door een vremden Dienaer, ofte soo sulcks niet voorhanden en is, soo sal het door den onsen geschieden ende sullen des te meer oorsaecke hebben haer te vermaenen tot godsalicheydt.

Dewijle den tijdt seere is verdiert, soo is besloten datmen Anna Joos, die nu door kranckheydt ende ouderdom seere vervallen is, eenen gulden Cuelsch de weke geven sal tot haer onderhout.

Is besloten, datmen Jacob de Bock, dewijle hy nu niet te wercken en heeft, sijn onderhout sal vermeeren ende men sal hem nu geven 1 f. 12 alb. Cuelsch ter weke, totdat hy werck krijcht of den tijdt verlicht wordt.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen xiij Martij 88: Hermannus Faukelius, Jan Ramaecker, Jan Casteleyn, Jan van Ecke, Jooris van Peene, David vande Pied, Heyndryc Peerboom, Matthijs Spille, Anthone Balbiaen.

Hendryc Peerboom ende Jan van Ecke hebben die rekenynghe vande armen gedaen ende is recht bevonden; ende is in cassa bevonden meer ontfangen dan vutgegeven 88 f. 2 alb. 6 hell. welcke sy in handen van David vande Piedt ende Matthijs Spille hebben getelt, die dese toekommende maent den armen sullen besoecken.

Dewijle Rombout vande Putte beroofft is te Duuts[1]) ende al het sijne is quyte worden, is besloten datmen hem tot behulp sal geven 2 dalers Cuelsch ende een yder sal het beste doen om hem eenighe handtreyckynghe te doen.

Is besloten, datmen den jonghen, die tot Jan Casteleyn is, sal geven eenen halven daler Cuelsch tot sijn onderhoudt tot dat hy in twercke is.

---

1) D. i. Deuts.

Digitized by Google

Anthone Balbiaen ende Jan van Ecke sullen gaen tot Gillis de Wijndel, ende dewijle hy begeerdt voor hem ende sijn knecht by te kommen, soo salmen Gillis eerst die beswaernissen vooren houden, die den geloovighen te verwachten zijn, om dat sy moeten vry zijn van alle huychelie; oock naer zijn knecht vernemen ende naer bevonden saecke daerin handelen.

Jan Casteleyn ende David vande Pied sullen aenspreken de weduwe Fourmenlou ende an haer vernemen wat dat haer dienstmaegt, die gestorven is, den armen voor testamente bestelt heeft.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen xx^en^ Martij 1588: Anthone Balbiaen, Jan van Ecke, David vande Pied, Jan Ramaecker, Hermannus Faukelius.

Dewijle Joos vander Schuere in lichamelicke kranckheydt gevallen is, alsoo dat hy niet aerbeyden en kan, soo salmen hem geven tot behulp 2 Cuelsche dalers.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen xxvij Martij 88: Hermannus Faukelius, Jan van Ecke, Paulus Mondekins, David vande Pied, Matthijs Spille, Anthone Balbiaen.

Jan van Ecke heeft eenen armen schoolmeester, die van alles berooft was, gegeven 4 f. 12 alb, ende dewijle hy goede getuygenisse met sich hadde, alsoo salmen hem die wederom geven.

Paulus Mondekins sal met Jan Gregoire gaen tot Boudewijn Kraye, ende an hem vernemen, dewijle hy begeert bij den gehoor des woordts te kommen, of hy ofte zijn huysvrouwe geen getuygenisse met sick en heeft, ende hem die beswaernissen voordraegende mitsgaders die oorden der kercke, daerin met hem handelen naer dat de saecken zullen bevonden zijn.

Digitized by Google

Hermannus sal een brief op Bremen schrijven an Margreten Vlas, dat sy wil dat goedt, dat haeren man den armen gemaekt heeft, noch wat by sick houden, sonder den raet van Bremen op renten te geven: want dewijle dattet den armen gereformeerden van Brussel is gemaekt, ende die nu meestendeel tot Frankenthael, Cuelen ende Aken zijn, soo soude sulcks voorderen dat sulck een geldt tot sulker armen onderhout gegeven worde.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen iij^en^ Aprilis: Hermannus Faukelius, Raymondt Ryngoldt, Paulus Mondekins, Nicolaes Walens, Anthone Balbiaen, David vande Piedt, Jan Gregoire, Jan van Ecke.

Is besloten, datmen den jonghen tot Casteleyn, dewijle schuldich ende ten achter is, dat hy met wercken niet en kan verdienen, sal geven voor eenmael tot sijn onderhout 2 f. Cuelsch.

Dewijle Joos vande Schuere noch niet aerbeyden en kan, verhindert door lichamelicke kranckheydt, is besloten datmen hem noch eenmael sal geven een daler Cuelsch, ende dat hy sick daermede behelpen sal.

Is besloten op die begeerte vande huysvrouwe van Andries Lambrecht datmen haer kyndren, die nog ongedoopt sijn, soude willen doopen, dat sulcks met die beste gelegenheydt sal geschieden, doch dat sy moet getuyghen nemen die vande kercke zijn om opsicht op die kyndren te nemen.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen x^en^ Aprilis: Hermannus Faukelius, Niclaes Walens, Jan Gregoire, Anthone Balbiaen, Jan van Ecke, Paulus Mondekins, David vande Piedt, Raymondt Ryngoldt.

Dewijle dat in het verkiesen der dienaren etlicke sick

Digitized by Google

beswaeren den dienst aen te nemen, voortbrengende dat sy bynaer in geduerighen dienst zijn in plats vande afwesenden, alsoo is goet gevonden datmen reysende naer Francfort niemant in sijn plats en stelle, dewijle dat somwijle wel van viere kan vutgerichtet worden tgene dat door achte geschiedt, ende in val des noots kan men wel een yder tot hulpe nemen.

David vande Piedt ende Matthijs Spille hebben haer rekenynghe gedaen vande armen deser maendt ende is richtich bevonden, soo dat in cassa is meer ontfanghen dan vutgegeven 125 f. 18 alb. 6 hell. welcke sy hebben overgetelt in handen van Jan van Ecke ende Jan Gregoire, die dese maendt den armen sullen besoecken.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen xvij^en^ Aprilis: Hermannus Faukelius, Raymondt Rijngoldt, Anthone Balbiaen, Niclaes Walens, Paulus Mondekins, Jan van Ecke, David vande Piedt.

Is raetsaem bevonden datmen alle de luyden der gemeynte een ygelick ouderlynck sal aenspreken om by gebuerte haer huysen te leenen alwaert maer met vijve ofte zesse tsamen, om dat de gevaerlicheydt inde somer grooter is ende niet billick en is dat alleen etlicke luyden de last opligghen en sal.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen xxiiij^en^ April.: Hermannus Faukelius, Raymondt Ryngoldt, Jan van Ecke, Jan Gregoire, David vande Piedt, Paulus Mondekins, Niclaes Walens, Anthone Balbiaen.

Is besloten op het angeven van Jan Gregoire, datmen Hans Gomaer sal by den gehoor roepen ende op een quartier stellen.

Digitized by Google

Is besloten, datmen den ionghen tot Casteleyn noch eenmael tot sijn onderhout sal geven 2 f. Cuelsch.

Raymondt Rijngoldt ende David vande Piedt sullen aenspreken Pieter van Merckenich, dewijle sy haer selfs niet en voorderen noch oock in langhen tijdt by den gehoor niet sijn geweest ende in alles traech bevonden, hun vermanen tot vlijticheydt en gehoor des woordts ende andre kerkelicke oeffenynghen.

Op het aengeven van Rombout vande Eynde, datmen Lodewijck Peres soude willen bij den gehoor des woordts roepen, alsoo is besloten dat Anthone Balbiaen sal aen Rombout vernemen om Lodewijck selve aen te spreken ende naer sijn getuygenisse vraeghen, hem oock onse beswaernissen voordraghen, of hy oock vry is voor zijn knechten, opdat wy in geen gevaer en kommen.

Ende dewijle dat Rombout andre aengeeft, soo sullen Niclaes Walens ende Anthone Balbiaen per occasy hem aenspreeken ende hem vermaenen, dewijle hy de religy is toegedaen ende een out man is, dat hy behoorde sick selfs te voorderen ende te dyncken om by de kercke te kommen.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen j^en^ Maij: Hermannus Faukelius, Jan Ramaecker, Jan Casteleyn, David vande Pied, Jan Gregoire, Matthijs Spille, Jan van Ecke, Paulus Mondekins.

Dewijle den tijdt der verkiesynghe der dienaeren voor de handt is, alsoo hebben de broeders goet gevonden dese vier mannen Jan Rogier, Caspar Anthoine tot Ouderlynghen, Pieter Bulteel ende Leonardt Heymans tot Diaken, ende sullen de naestemael voor Consistorij bescheyden worden, Caspar door Jan Ramaecker, Jan Rogier door Hans Casteleyn; David vande Piedt sal Pieter Bulteel ende Matthijs Spille sal Leonardt Heymans bescheyden.

Digitized by Google

Jan Raemaecker ende Hermannus Faukelius sullen aenspreken een vande Welsche ende hun voorgeven dat sy de huysvrouwe van Jeremias de la Court by hun behooren te roepen: want of sy schoon is van Antwerpen geboren, soo is sy doch van waelsche ouders ende heeft beneden inde walsche kercke niet alleen die sacramenten gebruikt, maer oock die predeken gefrequenteert, en daerom naer de oorden gehoort sy onder haer.

Paulus Mondekins ende Hermannus sullen aenspreken Rutger Suers, dewijle dat hij tot Francfort heeft uytstel van betalynghe begeerdt: hem vermaenen eerst in sijn sonde van bedroch ende lieghen, die hy beganghen heeft, oock dat hy van nu voortaen sich soo breet niet an en legghe, voorsichtiger sij in sijn handel, ende sorghe draghe dat hy sijn belofte houde, op dat die tweede ergernisse niet grooter en werde als die eerste.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen viij^{en} Maij 88: Hermannus Faukelius, Jan Ramaecker, Paulus Mondekins, David vande Pied, Jan Gregoire, Jan van Ecke, Anthone Balbiaen, Matthijs Spille, Jan Casteleyn.

Die mannen die bescheyden waren sijn gekompareerdt, ende Caspar Anthone heeft den dienst bewilliget met Pieter Bulteel. Jan Rogier heeft sijn ontschuldynghe gedaen: ende dewijle dat Leonardt Heymans vut die stad treckt ende een half jaer sal vut wesen, alsoo is door Jan Casteleyn ende Jan Ramaecker Joos Walpergens bescheyden, welcke den dienst in sijnen naem aen te nemen heeft bewilliget, ende daerom sullen haer namen die gemeynte voorgedraghen worden.

Jan Gregoire ende Jan van Ecke hebben haer rekenynghe vande dienst des armen dese maent gedaen ende is richtich bevonden, ende hebben de cassa overgelevert

Digitized by Google

in handen van Matthijs Spille ende David vande Piedt, die dese maent den armen sullen besoecken.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen xiij^{en} Maij 88: Hermannus Faukelius, Jan Ramaecker, Paulus Mondekins, David vande Piedt, Jan van Ecke, Anthoine Balbiaen, Heyndryc Peerboom.

Anthoine Balbiaen ende Hermannus Faukelius sullen aenspreken Jan Rogier ende dewijle dat hy sick beswaert het onderlyncx ampt aen te nemen ter cause van zeker dyngen die tot Antwerpen verloopen sijn, door welcke hy ofte de kercke soude moghen, soo hy segt, in gevaer kommen; soo sullen sy hem vooren draeghen dewijle dat die nootwendicheyt sulcks voordert, ende niemant bynaer onder ons is die sonder gevaer is, oock dewijle men die luyden vermaent ende vermaenen sal dat sy den Dienaer der kercke aen niemant bekendt en maecken, alsoo dat daervan geen gevaer en is te verwachten; deshalve soo sal hy onbeswaert zijn den dienst aen te nemen.

Die tegenwoordighe onses Consistsrij desen xxij^{en} Maij: 88: Hermannus Faukelius, David vande Pied, Jas Casteleyn, Heyndryc Peerboom, Jan van Ecke, Jan Ramaecker, Anthoine Balbiaen.

De Diaken sullen Jacob de Bock, dewijle hy nu kranck is ende niet doen en kan, eenen Cuelschen daler geven ter weke soo langhe als hy kranck is.

De Diaken sullen de huyshuere van Anna Joos betalen van wat meer dan een vierdeel jaers bedragende twee Cuelsche dalers, ende als sy in een ander huys gaet naer haer welgevallen, soo en sijn wy niet van sinne grooter huyshuere te geven dan te vooren.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen 20en Maij: Hermannus Faukelius, Anthoine Balbiaen, Paulus Mondekins, Heyndryc Peerboom, Matthijs Spille, Jan Ramaecker, Jan van Ecke, Jan Casteleyn, Caspar Anthoine, Jan Rogier, Joos Walpergens, Pieter Bulteel.

Is besloten, datmen Jan Ramaecker sal wederom geven dat hy betaelt heeft an Raymondt, dwelck Reymondt vande collecte vande Dienaer hadde meer vutgegeven dan ontfanghen, 2 f. 19 alb. 6 hell.

Welcke Jan Ramaecker sullen gegeven worden van die 12 f. 18 alb., die Jan Casteleyn heeft ingebracht vande restanten van sijn collecte, die laetstmael in Januario is geschiedt.

Wat nu alles vande collecte vande Dienaer overschoot, is in cassa der armen geworpen ende per rekenynghe ende bewijs in tboeck der Diaken ontfangen ende vutgegeven.

Jan Ramaecker, Jan Casteleyn, David vande Pied, Heyndryc Peerboom, hebbende een jaer lanck de kercke gedient, sijn ontslaeghen van haren dienst, ende in haer plats sijn gekommen Jan Rogier, Caspar Anthoine, Joos Walpergens, Pieter Bulteel.

Dewijle dat Rombout vande Putte gansch hier niet en kan inde Gaffel[1]) angenomen werden, dat hy hier niet mach werken ende van zin is om van hier naer Wesel te trecken, alsoo sal Hermannus hem een getuygenisbrief ende recommandatie schrijven ende tot sijn behulp op de reyse salmen hem geven 6 Cuelsche dalers.

Jan Rogier ende Joos Walpergens sullen aenspreken Franchois de Grammont ende hem voordraeghen naer die oordenynghe der kercke, dat hy onder de Nederlanders

---

1) „In de gaffel" of vork: waarschijnlijk de naam van een huis of werkplaats.

Digitized by Google

ende niet onder de Welsche en gehoordt: om dieswille dat hy tot Antwerpe niet alleen die Sacramenten en heeft gebruyckt onder de Nederlanders, maer oock die kercke gedient.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen ven Junij 88: Hermannus Faukelius, Caspar Anthoine, Jan Rogier, Pieter Bulteel, Anthoine Balbiaen, Joos Walpergens, Jan van Ecke, Jooris van Peene.

Caspar Anthone sal meester Leonardt Hose aenspreken dat hy wil sijn huys leenen om het kyndt van Hans Claessins zijn zwager te doopen, dewijle dat Hans Claessins huys om sijns vaders wille daer toe onbequaem is.

Jan Rogier ende Caspar Anthoine sullen Denijs de Maistre anspreken dat hy wil, soo langhe als hy hier is, de plats van Matthijs Spille inde dienst der kercke betreden.

Caspar Anthoine ende Hermannus sullen aenspreken de suster vande weduwe Sonnemans ende dewijle sy begeerdt by te kommen, sullen sy haer alle gelegenheyt afvraeghen ende naer bevonden saecke haer de oorden der kercke vooren draeghen.

Is besloten datmen in die naeste vermaenynghe sal ansegghen, datmen in die toekommende predich sal de proefpredigh tot den avondmale doen.

Matthijs Spille ende David vande Pied hebben haer rekenynghe gedaen ende is richtich bevonden, alsoo datter meer is ontfanghen dan vutgegeven 122 f. 16 alb. 6 hell. welcke sy in handen van Jan van Ecke ende Pieter Bulteel getelt hebben, die dese maendt den armen sullen besoecken.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen 12en Junij: Hermannus Faukelius, Jan Rogier, Jooris van Peene, Pieter Bulteel, Joos Walpergens, Jan van Ecke, Anthone Balbiaen, Denijs de Maistre, Casp. Anthoine.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen xxen Junij: Hermannus Faukelius, Jooris van Peene, Casp. Anthoine, Anthonie Balbiaen, Joos Walpergens, Denijs de Maistre, Jan Rogier, Pieter Bulteel, Jan van Ecke.

Jan van Ecke ende Anthoine Balbiaen sullen Gillis de Wyndel aenspreken ende hem vermaenen soo hy oprechtelick begeerte heeft tot Godes woordt, dat hy niet en mach omme sien, maer met eenen rechten voet wandelen, dewijle men niet en kan God ende den afgod dienen; ende dewijle hy hem hierin noch beswaert, soo sullen sy hem antwoorden, dewijle de saecke van quaede consequenty is ende oock ergherlick, dat wy sulcks noch konnen, noch moghen toelaeten; tot den tijdt toe dat hy sich houden wil in sijner kynderen doop naer Christi instellynghe ende oorden der Christlicke kercke.

Jooris van Peene ende Joos Walpergens sullen aenspreken de huysvrouwe van Hector Willekens met haer moeder, ende dewijle sy begeert by te kommen, alsoo sullen sy haer afvraghen of sy oock een getuygenisse hebben, ende naer bevonden saecke haer de oorden der kercke voorendraghen ende hier naer handelen.

Den 26 Junij sijn die consistorialen tsamen kommen ende is niet verricht dat aenteekenens noot hadde.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen 3^en^ Julij: Hermannus Faukelius, Jooris van Peene, Jan Rogier, Casp. Anthoine, Jan van Ecke, Anthoine Balbiaen, Joos Walpergens, Jan Ramaecker.

Dewijle dat die collecta vanden Dienaer is vervallen den j^en^ Julius, alsoo sullen die Ouderlynghen twee ende twee tsamen een yder in zijn quartier dese weke collecteren.

Jan van Ecke ende Pieter Bulteel hebben haer rekenynghe gedaen vande cassa vande aermen van dese maendt ende is richtich bevonden, alsoo dat in cassa is meer ontfanghen dan vutgegeven f. 96—19 alb.—2 hell., welcke sy in handen van Joos Walpergens ende Jan Ramaecker gestelt hebben, die dese maendt den armen sullen besoecken.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen x^en^ Julij: Hermannus Faukelius, Anthoine Balbiaen, Jan van Ecke, Joos Walpergens, Jooris van Peene, Jan Rogier, Jan Ramaecker, Caspar Anthoine, David vande Piedt.

Dewijle dat de weduwe van Robert Jele begeert by den gehoor des woordts te kommen, alsoo is besloten datmen in dat quartier haer eerst sal die gemeente voorendraeghen, dat sy onwetende en ontschuldich is van die sonde haers mans, en datmen om syn feyle, daer sy van vry is, haer niet en kan afhouden; ende sulck sal tot rechtveerdichmakynghe der kercke geschieden: ende sulcks sal oock haer door Jan Rogier angeseydt worden.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen xvij^en^ Julij: Hermannus Faukelius, Jan Rogier, Jooris van Peene, Anthoine Balbiaen, David vande Pied, Joos Walpergens, Jan van Ecke, Jan Ramaecker, Casp. Anthoine.

Dewijle dat in die saecke van tproces aengaende den

Digitized by Google

kynderendoop etlicke kosten vallen te betaelen ende dattet een gemeene saecke is betreffende die gansche kercke, alsoo is besloten dat Jooris van Peene in onsen name Jaques Pergens sal antwoorden dat wy, niet tegenstaende dat niemandt vande onseren is angesproken, nochtans van zin zijn wel naer advenant te contribueren; ende wat Jooris daerin sal verschieten, wy sullen hem naer bewijs van rekenynghe daerin te goede zijn.

Is besloten dat Hermannus sal met die Ouderlynghen alle lidtmaeten der kercke voor het houden des H. Avondtmaels besoecken: morgen vroech met Jooris van Peene, naer de middach met Anthoine Balbiaen; Dynxdaghe smorgens met Jan Rogier, naer de middach met Casp. Anthoine.

Is besloten datmen sal tsamen roepen dese naervolgende persoonen om belijdenisse haeres geloofs te doen: Carel vande Bogaerde, Maykin vande Kele, Heyndryck vande Putte, Lucretia de Bruyn, Catharyna Comijns, Frynken Monkens, Bayken Reets, Maykin Valcx, ende sal geschieden donderdaeghe ten twee uren naer middach.

Die Censura is onder den Dienaeren der kercke gehouden ende wat tot eenes yders verbeterynghe van noode was, is hem angeseydt worden.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen xxiiij^{en} Julij: Hermannus Faukelius, Casp. Anthoine, Jooris van Peene, Joos Walpergens, Jan Ramaecker, David vande Pied, Anthoine Balbiaen, Jan Rogiers, Jan van Ecke.

Jooris van Peene heeft Jaques Pergens van onsen weghe gegeven 16 Cuelsche dalers tot behoef der saecke voornoompt, welcke hem van het geldt vande collecta vanden Dienaer sijn wedergegeven.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen xxxjen Julij: Hermannus Faukelius, Jooris van Peene, Anthoine Balbiaen, Jan Rogiers, Jan van Ecke, Jan Ramaecker, Pieter Bulteel, Joos Walpergens.

Is besloten, dewijle dat de huysvrouwe van Jan Minuyct groot deel heeft ende oorsaecke is vanden onrechtveerdighen handel haeres mans, datmen oock haer die gemeente sal voorendraeghen ende die Christenen waerschuwen haer geselschap soo veel als mogelick is te schuwen; verclaerende oock dat sy sal opgeschort wesen vande gehoor des woordts ende gebruyck der H. Sacramenten, tot aller tijd dat sy haeren naesten te vrede heeft gestelt, hebbende die gegeven ergernisse weghgenomen. Dat sy oock God bidden, dat God haer wil een rechte kennisse geven haerer sonden ende oock een recht leetwesen.

Is besloten, volgende die oorden, dat de Diaken den armen selve sullen besoecken, dewijle dat in somighe naerlaticheydt is gevonden; sullen oock etlicke, daer sy bevynden den noot soo groot te zijn, die jonck zijn ende wel konnen meer aerbeyden, wat aftrecken van haeren ordinaris naer bevonden gelegenheydt.

Jan Ramaecker ende Joos Walpergens sullen die weduwe Fourmenau aenspreken ende aen haer vernemen naer het testament, dat onsen armen van haer dienstmaegt gemaeckt is, dewijle dat haeren knecht die testamentarius is gekommen.

Joos Walpergens ende Jan Ramaecker hebben haer rekenynghe vande dienst der armen deser maent gedaen ende is richtich bevonden, alsoo dat in Cassa meer is ontfanghen dan vutgegeven f. 91—6 alb.—6 hell., welcke sy in handen van Pieter Bulteel ende Jan van Ecke getelt hebben, welcke dese maent den armen sullen besoecken.

Digitized by Google

Den vijen Augusti sijn die Consistorialen tsamen kommen ende en is niet besloten dat anteekenens noodich was.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen 21en Augusti:[1]) Hermannus Faukelius, Casp. Anthoine, Jan Rogiers, Anthoine Balbiaen, Jooris van Peene, Joos Walpergens, Jan van Ecke, Pieter Bulteel.

Dewijle dat Nicolaes Tielynck, testamentarius van Jannekin Goivaers Janssens, bereydt is dat gene dat sy onsen armen gemaekt heeft te betaelen, mids gevende quitancy van onse Diaken, is besloten dat Hermannus een quitancy maecken zal ende die met der kercke zegel onderteekenen, om den testamentarius genoech te doen.

Jooris van Peene ende Anthoine Balbiaen sullen aenspreken Pieter Boel van Wesel ende an hem breeder vernemen naer tgene dat hy ons heeft angegeven door Paulus Mondekins.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen 21en Augusti: Hermannus Faukelius, Casp. Anthoine, Jan Rogier, Anthoine Balbiaen, Joos Walpergens, Jan van Ecke, Matthijs Spille.

Anthonie Balbiaen sal de weduwe Flagelet ontbieden ende haer door Hermannus vermaenen, dat sy om die gegeven ergernisse te weeren, schuldich is naer haer eerste belofte haeren knecht van haer te laeten.

---

1) Moet vermoedelijk zijn: „14en Augusti" omdat anders twee vergaderingen op 21 Augustus komen.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen 28 Augusti: Hermannus Faukelius, Hans Casteleyn, Pieter Bulteel, Joos Walpergens, Jan van Ecke, Caspar Anthoine, Matthijs Spille.

Pieter Bulteel ende Jan van Ecke hebben haer rekenynghe vande dienst der armen dese maendt gedaen ende is richtich bevonden, alsoo dat in cassa is meer ontfanghen dan vutgegeven f. 102—10 alb., welcke in handen van Matthijs Spille ende Joos Walpergens getelt zijn, die dese toekommende maendt den armen sullen besoecken.

Nicolaes Tielynck heeft ons overgetelt tgene dat Jannekin Goivaerts Janssens den armen onser gemeynte gemaekt heeft, namelick 155 f. 17 stuvers ende een halven brabants, welcke zijn inde kiste geleydt tot breeder behoef der armen; als oock wat oude ende lijne kleederen ende wolle kleederen.

Die tegenwoordighe onser Consistorij desen iiij^{en} Septembris: Hermannus Faukelius, Jooris van Peene, Pieter Bulteel, Joos Walpergens, Jan van Ecke, Casp. Anthoine, Matthijs Spille, Anthoine Balbiaen.

Pieter Bulteel sal Hans Casteleyn aenspreken met een vande Diaken ende an hem vernemen naer die gelegenheydt van Zeger de Putter, welcke door zijn vrouwe een beddekin gevoordert heeft, ende naer bevonden zaecke daerin handelen.

Jooris van Peene sal Raymondt Ryngoldt aensegghen dat hy wat breeder vermanen zal naer die wasscherse, [1]) die daer soude geseydt hebben ergens seker predicanten gesien te hebben.

Etlicke vande oude kleederen die van Jannekin Goivaerts quamen sijn verkocht ende daervan gemackt f. 30 — 1 alb. — 0. cuelsch ende die reste vande kleederen salmen den armen naer bevonden noot vutdeelen.

---

1) D. i. waschvrouw.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen xj^en^ Septembris: Hermannus Faukelius, Jan Rogier, Jan van Ecke, Anthoine Balbiaen, Matthijs Spille.

Dewijle ons aengeseydt is worden, datmen des 27^en^ deser tot Aken sal die Synode houden, alsoo is besloten dat Hermannus ende Anthoine Balbiaen daer henen sullen trecken; doch dewijle dat die tijden seer verscheyden zijn, ende die reyse gevaerlick, soo salmen sick middeler tijdt bedyncken hoemen daerin handelen sal.

Men sal op Synodo voorgeven, hoe datmen met eenen man handelen zal, welcke anhoudt om bij den gehoor godlickes woorts te kommen, maer nochtans verclaerdt dat hem niet mogelick en is te verhinderen dat sijn kynderen in tpausdom niet gedoopt worden ende dat om sijn partijdiger huysvrouw wille; ofmen daerom dien man mach achterlaeten ende tgehoor des woordts ontsegghen. [1])

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen 18^en^ Septembris: Hermannus Faukelius, Paulus Mondekins, Anthoine Balbiaen, Matthijs Spille, Caspar Anthoine.

Dewijle dat huidiges daegs onder etlicke die inde kercke zijn oock die groote onrechtveerdicheydt gevonden wordt diemen gemeenelick noompt Bankarotta, daerdoor sy haeren naesten groot onrechte doen ende groote ergernisse inde kercke werdt angericht, hoe datmen alderbest handelen soude moghen met die luyden, opdat die ergernisse geweest worde.

Is op Synodo geantwoordt, doch om seker oorsaeken niet noodich geacht dattet in die acten soude gestelt worden: datmen wel moet onderscheyden of die luyden

---

1) Op den kant staat dese aantecekening: „Die antwoord besiet in actis Synod. anni 88 artic. "

Digitized by Google

door groot verlies daertoe gekommen zijn ofte anders door haer onordentlick huyshouden, ofte andre onrechtveerdighe middelen. Want die eerste hebben meer troost dan straffe van doene; doch tegen die andre laet sick de Synodus onsen gebruyck bevallen van afhouden ofte opschorten vande gehoor des woordts ende gebruyck der H. Sacramenten.

Item of sulcke luyden, wanneer sy segghen dattet hun leed is dat sy gedaen hebben, begeeren oock daervan voor die kercke hoer schuldt te bekennen, ofmen op sulck haer segghen hun zal annemen al vooren ende eer sy haer betaelynghe naer haer appoinctement gedaen hebben;

Is geantwoordt dat sy niet alleen met den woorde maer oock met der daet sulck een leetwesen moeten te kennen geven, ende sal die gemeynte acht nemen of sy oock vruchten voortbrenghen, die de bekeerynghe weerdt zijn; doch sullen die consistorialen vlijtich acht nemen dat geen ergernisse door haer licht annemen angericht en werde, en dat oock die gevallene sondaers voor grooter quaet behoedet worden ende tot rechte beterynghe ende leetwesen gebracht. Dit en is oock niet raetsaem bevonden datmen het in acta refereren soude.

Hermannus sal den Credensbriefschrijven voor hem ende Anthoine Balbiaen, om daermede naer die Synode op Aken te trecken.

Dewijle dat Matthijs Spille verreysen soude naer Francfort, alsoo heeft hy eerst zijn rekenynghe gedaen vande armen dienst deser maendt ende is richtich bevonden, alsoo dat in cassa is meer ontfanghen dan vutgegeven 155 f. 23 alb. — 0, welcke in Cassa geleydt zijn totdat wy vande misse kommen; middeler tijdt sal Paulus Mondekins die armen versorghen, ende wat hy verleyt, sal hem weder gegeven worden.

Digitized by Google

Dese drie naervolgende weken en is geen Consistorium gehouden ende dat omdat geen Dienaers te huys en waeren; doch soo sijn nochtans middeler tijdt die armen versorgt worden.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen 16en Octobris: Hermannus Faukelius, Anthoine Balbiaen, Jan van Ecke, Pieter Bulteel, Joos Walpergens, Paulus Mondekins, Matthijs Spille.

Op die begeerte van Huybrecht Braems datmen hem nu tot den gehoor des woorts soude laeten kommen, is besloten dat Jooris van Peene hem antwoorden sal, dat hy noch een weynich gedult hebbe tot dat wy zien hoe hy sick in sijn andre payementen sal houden; doch dat hy sick niet en beswaert dewijle hy niet afgesneden maer alleen opgeschort en is vande kercke. Middeler tijdt nochtans sal hem Hermannus somwijlen besoecken om te besien hoe hy sick in sijn gemoet stellen zal.

Is besloten datmen den eersten Novembris sal een algemeynen vast- ende beetdagh houden naer ordonnancy des Synodi; daermen [sic] salmen sorge draeghen datmen dese weke in alle quartieren vermaenynghe doe, op dat de vastdach soude moghen angekondiget worden.

Dewijle dat etlicke broederen nu een tijdtlanck die kercke gedient hebben, alsoo is die oordentlicke verkiesynghe geschiedt, ende naer aenroepynghe des namens Gods sijn tot ouderlynghen gekozen Raymondt Ryngoldt ende Paulus Mondekins, ende tot Diaken Leonardt Heymans ende Carle vande Bogaerde; ende daerom sullen zy voor Consistorium bescheyden worden.

Anthoine Balbiaen sal Raymond aenspreken, Jan van Ecke sal Carel vande Bogaerde de wete doen, ende Matthijs Spille sal Jan Gregoire bescheyden teghen sondaeghe.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen 23en Octobris: Hermannus Faukelius, Anthoine Balbiaen, Jan van Ecke, Joos Walpergens, Jooris van Peene, Caspar Anthoine, Matthijs Spille, Pieter Bulteel.

Raymond Ryngoldt, Paulus Mondekins, Carle vande Bogaerde, ende Jan Gregoire hebben haer ampt bewilliget; daerom sullen sy die gemeynte voorengedraghen worden eer sy bevestiget worden.

Jan van Ecke ende Pieter Bulteel sullen ten huyse van Sebastiaen Soetman vernemen naer Cyncken die by hun woont, hoe sy haer in haer leven steldt, dewijle sy begeert by den gehoor des woordts te kommen.

Die tegenwoordighe des Consistorij den 30 Octobris: Hermannus Faukelius, Jooris vande Peen; Jan van Ecke, Joos Walpergens, Pieter Bulteel, Casp. Anthoine, Matthijs Spille.

Is niet besloten dat aenteekenens noet hadde.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 6en Novembris 88: Hermannus Faukelius, Caspar Anthoine, Joos Walpergens, Pieter Bulteel, Jan van Ecke, Matthijs Spille.

Jan van Ecke ende Pieter Bulteel hebben haer rekenynghe gedaen vande armen van dese maendt ende is richtich, bevonden alsoo dat in Cassa is meer ontfanghen dan vutgegeven 155 f. 12 alb., welcke sy in handen van Joos Walpergens ende Jan Gregoire getelt hebben, die dese maendt den armen sullen besoecken.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen 13^{en} Novembris: Hermannus Faukelius, Jooris van Peene, Jan Rogier, Jan van Ecke, Anthoine Balbiaen, Jan Gregoire, Raymond Rijngoldt, Carle vande Bogaerde, Paulus Mondekins, Casp. Anthoine, Matthijs Spille.

Hermannus sal den soon van Jaques Loonhout by den Catechismus roepen.

Hermannus ende Raymond Rijngoldt sullen aenspreken Vincent Carly, bode van Brussel, ende hem vermaenen dat hy zijn toecommende huysvrouwe niet en behoort by hem te houden, maer van hem te doen tot dat hy getrout is, om ergernisse te weeren, dat hy oock maecke dat hy getuygenisse van Brussel crijghe dat zijn houwelick met bewillynghe der vrienden geschiet, al eer dat wy hem verkondighen.

Jooris van Peene, Anthoine Balbiaen, Jan van Ecke, Matthijs Spille hebbende een jaer lanck de kercke gedient, hebben haer afscheet genomen ende die niewe beropen Dienaers sijn in haer plats getreden.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen 20 Novembris: Hermannus Faukelius, Raymond Rijngoldt, Casp. Anthoni, Joos Walpergens, Jan Rogeers, Jan Gregoire, Carle vande Bogaerde, Pieter Bulteel.

Jan Gregoire sal gaen ten huyse van Anthonie Lempereur ende aldaer voorderen een stuck carsey [1]) twelck vande motten beschaedight is ende de huysvrouwe des voors. Lempereur tot behoef der armen gegeven heeft, alsoo ons door Casp. Anthoni is angedient, welcke stuc Jan Gregoire gekocht heeft voor 35 sch. vlaems ende is inde armen cassa gebracht.

---

1) Carsey, een soort van laken of stoffe.

Digitized by Google

Is goet gevonden dat de Diaken, wanneer sy de Collecta hebben gedaen, sullen hetselve geldt op die tafel legghen ende naer dat het volck vertrocken is, sal het de Diaken ofte die het collecteert stellen, ende alsoo overbrenghen ter naester Consistory dagh.

Die tegenwoordighe des Consistorij den 27 Novembris: Hermannus Faukelius, Raymond Ryngoldt, Caspar Antoni, Paulus Mondekins, Jan Rogiers, Carle vande Bogaerde, Joos Walpergens, Jan Gregoire, Pieter Bulteel.

Is besloten dat Hermannus inde naeste predicaty de gemeynte sal aensegghen, datmen de proefpredigh de naeste mael doen sal.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 4 decembris: Hermannus Faukel., Raymond Ryngold, Paulus Mondekens, Carle vande Bogaerde, Jan Rogiers, Pieter Bulteel, Joos Walpergens, Jan Gregoire, Casp. Anthony.

Joos Walpergens ende Jan Gregoire hebben haer rekenynghe gedaen vande armen angaende dese maendt ende is richtich bevonden, alsoo dat in Cassa is meer ontfanghen dan vutgegeven 146 f. 19 alb., welcke sy gegeven hebben in handen van Pieter Bulteel ende Carle vande Bogaerde, die den armen dese maendt sullen besoecken.

Is besloten, dat soo wanneer yemandt sijn kyndt ten doope praesenteerdt ende den Dienaer duer den ouderlynck de wete gedaen is wat ure datmen het doopen sal, soo sal den ouderlynck dies quartier het is ende de wete vande ure heeft, gehouden wesen hem daer ter gesetter ure te vynden ende opteekenen de naem der ouders des kyndts ende der getuyghen ende des Dienaers die het doopt; ende wie in faulte valt van niet te compareren sal

Digitized by Google

te boete voor den armen schuldich wesen een f. Cuelsch, ende wanneer hy te spade kompt, dat de Dienaer int doopen is, sal hy schuldich wesen 12 alb; van gelycke sal oock de Dienaer verbeuren wanneer hy de wete hebbende in faulte valt. Dit is met gemeen consent ende bewillynghe besloten 1580, 4 December.

Alsoo Jacob de Bock deser weerelt verscheden is ende men langhe hem geassisteert heeft vut de Cassa der armen, soo ist datter gevonden is in sijn huys in Cuelsch geldt 12 f. 7½ alb. ende de ontkosten van tbegraeven zijn geweest 9 f. 7½ alb., soo datter resteerdt noch drie gulden Cuelsch, welcke gegeven zijn an Joos vande Schure, welcke hem in sijn sieckte heeft bygestaen, waermede hy oock betaelt is van Jacobs huyshuere; en alsoo noch eenighe quaede kleederen gevonden zijn, sullen de Diaken daermede doen naer discretie.

Ende alsoo David vande Pied ons aengegeven heeft, dat de selve Jacob de Bock heeft noch in gelde gehadt by een weduwe, genaempt Tanneken van Dussel, de somma van 2 pondt 18 sch. 10½ gr., ende Jacob begeert heeft door den voorseyden van Pied datmen tselve geldt sijn dochter soude willen geven, is besloten datmen tselve geldt den voorseyden vande Pied laten sal ende door hem aen sijn dochter bestellen, mydts het selve wat daer is, dat vande Pied daer van sal notity houden.

Die tegenwoordige onses Consistorij desen 11 Decembris: Hermannus Faukelius, Raymond Ryngoldt, Caspar Anthony, Jan Rogiers, Paulus Mondekins, Joos Walpergens, Carle vande Bogaerde, Jan Gregoire.

Is niet besloten dat aenteekenens noodich was.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 19 Decembre: Hermannus Faukelius, Raymond Ryngoldt, Jan Rogiers, Paulus Mondekins, Carle vande Bogaerde, Jan Cregoire, Casp. Anthoni, Pieter Bulteel.

Hermannus sal met die ouderlynghen in alle quartieren die lydtmaten der kercke besoecken voor het houden des H. Avondtmaels, des maendags smorgens met Paulus Mondekins, naermiddags met Hans Rogeers, dynxdags smorgens met Raymond Ryngoldt, naermiddagh met Casp. Anthony.

Is besloten datmen den 20 deser die Censura sal houden onder die Dienaers der kercke voor het houden des avondtmaels.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 26 Decembris: Hermanus Faukelius, Casp. Anthony, Paulus Mondekins, Jan Rogeers, Pieter Bulteel, Jan Gregoire, Carle vande Bogaerde.

Dese persoonen hebben den 21 Decembris belijdenisse haeres geloofs gedaen, present den Dienaer Hermannus ende Paulus Mondekins Ouderlynck: Boudewijn Craye, Catharyna Burghrees, Grietgen Comes, Jacob van Thienen, Jan Schats.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen jen Januarij 1589: Hermannus Faakelius, Raymond Ryngoldt, Paulus Mondekins, Joos Walpergens, Jan Gregoire, Caspar Anthony, Carle vande Bogaerde, Jan Rogiers..

Is besloten, datmen Zeger de Putter tot betaelynghe sijner huyshuere te hulpe sal kommen met 2½ dalers Colnisch.

Is besloten, dat Raymond Ryngold sal aenspreken Vincent Carly, bode van Brussel, ende hem raeden dat wy

Digitized by Google

goet gevonden hebben dat die bevestynghe sijnes houwelicks in een open kercke geschiede, het sij tot Aken ofte tot Overvelt, daer het hem best gelegen zij, aengesien dat hy vande stad van Brussel affirmaty ende getuygenisse genomen heeft van sijn houwelicke belofte, vruchtende [1]) of oock de stadt van Brussel mochte vernemen of vraeghen, waer dat die bevestynghe sijnes houwelicks geschiet waere.

Alsoo de Collecta voor den Dienaer vervallen is j^{a} Januarij, soo sullen die ouderlynghen ter naester gelegenheyd ommegaen ende collecteren: Raymond Ryngoldt met Paulus Mondekins, Casp. Anthony ende Jan Rogeers.

Carle vande Bogaerde ende Pieter Bulteel hebben haer rekenynghe gedaen vande dienst der armen, dese maendt geschiedt; is richtich bevonden, alsoo dat Cassa is bevonden meer ontfanghen dan vutgegeven 217. 11 alb. 8 beller, welcke inde handen van Jan Gregoire ende Joos Walpergens sijn getelt, die dese maendt den armen sullen besoecken.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 8 Januarij 1589: Hermannus Faukelius, Raymond Ryngoldt, Paulus Mondekins, Hans Rogiers, Caspar Anthony, Joos Walpergens, Carle vande Bogaerde, Jan Gregoire.

Op het aengeven van Jan Gregoire, dat hy aengesproken is van Adriaen Boel, welcke geerne hem wederom tot die gemeynte begeven soude, is besloten dat Paulus Mondekins ende Jan Gregoire hem sullen eerst afvraeghen of hy een lidtmaet der kercke is geweest, ende soo dat is, soo sullen sy hem segghen dat wy wel willen hem wederom annemen, by aldien hy bereydt is sijn schult te bekennen, dwelck men oock die gemeente sal voorendraeghen.

---

1) D. i. vreesende.

Digitized by Google

Op die begeerte van Gillis de Wyndel, die door Hermannus nog eens versoeckt om tot den gehoor des Woordts te kommen, is besloten dat men hem by sal laeten kommen op hope dat hy door het gehoor des Woordts sal gewonnen werden dat hy sijn kynderen onder de Christlicke gemeente sal laeten doopen ende sijn authoriteydt over den doop sijner kynderen gebruycke; welcke hem door Paulus Mondekins sal angeseydt worden.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen 15 Januarij: Hermannus Faukelius, Paulus Mondekins, Casp. Anthony Raymondt Ryngoldt, Jan Rogiers, Carle vande Bogaerde, Joos Walpergens, Jan Gregoire.

Is besloten dat alsoo Adriaen Boel, is angeseydt worden door Paulus Mondekins, dat wy op sijn voorighe begeerte met conditie als sondaghe geseydt te vreden zijn, ende dewijle hy Boel dat willich is, soo is besloten datmen hem te naeste reyse in een quartier ontbieden sal ende hem aldaer sijn feyle voor houden, welcke in het eerste quartier geschiedt sijnde, salmen hem voorts in die andre quartieren die gemeente voorendraeghen, dat hy sijn schuldt bekendt heeft, ende men sal hem oock aensegghen dat hy ons getuygenisse sal betuyghen dat hy tot Antwerpen een lydtmaet der gemeynte is geweest, ofte soo niet sal hy hier moeten sijn belijdenisse doen.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 22^{en} Januarij 1589: Hermannus Faukelius, Pauwels Mondekins, Joos Walpergens, Jan Gregoire; Carle vande Bogaerde, Raymond Ryngoldt.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen 29 Januarij: present minister Hermannus Faukelius; Ouderlynghen: Paulus Mondekin, Raymondt Ryngoldt, Jan Rogiers, Caspar Anthony; Diaken: Carle vande Bogaerde, Jan Gregoire, Joos Walpergens.

Op het angeven van Raymond Ryngoldt, dat alsoo alhier is eenen, met naemen Martin Loupes, welcke eertijds tot Dusburgh onder de gemeente hem gehouden ende niet en weet onder wien hy hier sorterende is, soo is goet gevonden hem aen te spreken ende die kercken oordenynghe vooren te draeghen, ten eynde hy hem onder onse gemeente begeven soude, welcke geschieden sal door Raymond Ryngoldt ende Jan Rogiers.

Jan Gregoire ende Joos Walpergens hebben haer rekenynghe gedaen van dese maent ende is richtich bevonden, alsoo dat in Cassa is meer ontfanghen dan vutgegeven de somma van f. 270 — 22 — 1, ende hier af is in Cassa, daer de kiste is, geleydt voor den armen f. 194 — 19 — 10, ende die reste, wesende f. 76 — 2 — 3, sijn gegeven an Pieter Bulteel ende Carle vande Bogaerdt die dese toecommende maent den armen sullen versorghen.

Dit is geschiedt present minister, ouderlynghen ende diaken.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 5en Februarij 1589: Hermannus Faukelius, Caspar Anthony, Paulus Mondekins, Jan Rogiers, Joos Walpergens, Carle vande Bogaert, Jan Gregoire, Pieter Bulteel, Raymond Ryngold absent niet gecompareert.

Niet verricht dat anschrijvens noodich was.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen 12 Februarij 1589: [Dezelfden met R. Ryngoldt].

Niet verricht dat anschrijvens noodich was.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 19 Februarij 89: [Dezelfden zonder C. van den Bogaerde].

Niet verricht [enz.].

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 27 Februarij: Hermannus Faukelius, Raymond Ryngoldt, Jan Rogiers, Carlè vande Bogardt, Jan Gregorie, Joos Walpergens, Pieter Bulteel, Caspar Anthony.

Carle vande Bogardt ende Jan Gregoire hebben haer rekenynghe van dese maent gedaen ende is richtich bevonden, alsoo dat in cassa is meer ontfanghen dan vutgegeven f. 106 — 16 — 7, welcke sy in handen van Pieter Bulteel ende Joos Walpergens getelt hebben, present alle de Consistorialen.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 5en Martij 89: Raymond Ryngoldt, Jan Rogiers, Carle vande Bogaerde, Pieter Bulteel, Jan Gregoire, Caspar Anthony.

Is besloten op Synodo aen te geven dat den angestelden tijdt van Synodo een ongelegen tijdt is, dewijle die Francfoordische misse by de handt is ende dat elck een sick schicken moet om naer Francfoordt te reysen, daerom qualick niemant vande onseren ditmael in Synodo sal konnen kommen; souden deshalve voor goet achten, datmen op een andre tijdt een maent voor die misse ofte een maent naer die misse die konde anstellen.

Is besloten, van weghen die aenstaende gevaer ende

Digitized by Google

perijkel onser bykompsten, datmen voortaen die quartieren in 3 ofte 4 naer gelegenheydt verdeelen sal ende soo veel mogelick die vrienden ende familiaren onder malcanderen zijn, die selve tsamen te vervoeghen, ende daer toe is geseydt dat Ouderlynghen ende Diaken morghen tsamen sullen kommen, elck sijn briefkin mitbrengende, expresselick ten 2 uren, op de peen van 6 alb. Cuelsch voor den armen, ende daertoe sal Hermannus geropen worden door Raymond Ryngoldt.

Is besloten, dat men ter naerster gelegenheydt ingedachtich sal sijn sick te bedyncken, of men geen middel konde hebben om den Catechismus die kynderen te lehren ende vut te legghen anders dan door onsen dienaer Hermannus, dewijle daerin groot perijkel geleghen is.

Is besloten dat Hermannus Faukelius ende Jan Gregoire sullen naer Aken trecken op Synode in onser naem ende sullen het patroon onser zegel mededraeghen, opdat het den kercken aldaer bekendt sij als wy eenighe brieven schrijven.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 12en Martij 89: Raymond Ryngoldt, Pieter Bulteel, Joos Walpergens, Casp. Anthony.

Is goet gevonden in het byeenkommen vande Consistorij datmen ordoneren sal die oorsaeck onses byeenkommens, als of wy tsamen quaemen om eenich accoordt te maecken, tot defensy onser byeencompste in allen gevaer.

Is goet gevonden Hermannus te vermaenen als dese boexkins gecopierdt werden, dieselvighe te collationeren tegen doriginael ende alsdan die minute te verbranden.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen 16 April: Hermannus Faukelius, Jan Rogiers, Joos Walpergens, Carle vande Bogardt, Jan Gregoire.

Op het aengeven Hermanni Faukelii, dat in Synodo tot Aken den 15 Martij 1589 besloten is een algemeene vastende beeddach den 23 Aprilis naestkommende, is besloten dat sulcks die gemeente sal angeseydt worden ende die boetpredigh van weghe den gevaerlicken tijdt voor ende naer den beeddagh gehouden worden.

Is besloten dat men hem bedynken sal tegen die naeste consistorijdagh wat persoonen souden moghen bequaem sijn om den dienst der Ouderlynghen ofte Diaken te bedienen.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 23 April: Hermannus Faukelius, Minister; Ouderlynghen: Raymond Ryngold, Caspars Anthony, Jan Rogiers, Paulus Mondekins; Diaken: Joos Walpergens, Carle vande Bogardt, Jan Gregoire, Peeter Bulteel.

Jan Gregoire ende Joos Walpergens hebben haer rekenynghe gedaen van twee maenden ende is richtich bevonden, alsoo dat in cassa is meer ontfanghen per reste dan vutgegeven f. 77 — 0 — 4, ende hebben die overgetelt in handen van Pieter Bulteel ende Carle vande Bogardt.

Alsoo men die kuere[1]) vande Ouderlinghen ende Diaken gedaen heeft, is naer aenroepynghe des naems Gods een eendrachtich besluit met gemeene stemmen ghemaekt, en die persoonen hier onder genaempt tot den dienst bequaem geacht: tot Ouderlynghen Nicolaes Walens ende David vande Piedt; tot Diaken Leonard Heymans ende Joos de Smet, welck men teghen die naeste mael voor Consistory sal bescheyden.

---

1) D. i. keuze.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 29 April 89: Minister: Hermannus Faukelius; Ouderlynghen: Raymondt Ryngoldt, Paulus Mondekins, Jan Rogiers; Diaken: Joos Walpergens, Carle vande Bogardt, Jan Gregoire, Pieter Bulteel, Casp. Anthony.

Is besloten alsoo den tijd nu zeer dangerenx is ende datmen onse Consistory op den Sondaghe tot nu toe pleecht te houden, is goet gevonden dat men nu voortaen die byeencompste op den Saterdagh houden zal naer middagh 2 uren.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 6en Maij, ao 1589: Minister: Hermannus Faukelius; Ouderlinghen: Raymond Rijngoldt, Jan Rogiers; Diaken: Carle vande Bogarde, Joos Walpergens, Jan Gregoire, Pieter Bulteel.

Die mannen, die tot den dienst der kercke geropen waeren, hebben oock daertoe bewilligt; daerom sullen sy die gemeente voorengedraeghen worden; doch is oock goet gevonden, alsoo men de naemen der aenkommende Ouderlynghen ende Diaken die gemeente voorendraegt, dat men oock die gemeente voorendraeghen sal die 2 Ouderlynghen ende Diaken, die afgaen ende haeren dienst volbracht hebben, opdat die afgaende Ouderlynghen ende Diaken vande gemeente niet meer angesproken en werden van eenighen kerckendienst.

Alsoo Jan van Peenen alhier is gekommen van Aken ende heeft angehouden aen Jooris van Peene om mede tot het gehoor te kommen, is besloten dat Raymond Ryngold en Jan Rogiers hem sullen aenspreeken ende hem die oorden der kercke voorendraeghen van secreet te houden die ministers ende ander kerckendienaers ende in alles discreet te wesen.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 13en Maij: Hermannus Faukelius; Ouderlynghen: Raymond Ryngold, Jan Rogiers, Paulus Mondekins; Diaken: Joos Walpergens, Carle vande Bogardt, Jan Gregoire, Pieter Bulteel. Casp. Anthony absent.

Is goet gevonden, van wegen den anstaenden noot ende perykelen die hem nu presenteren, dat men een andre persoon nemen sal die den kyndren de Catechismus leeren sal opdat onsen dienaer Hermannus niet sou vande kyndren bekendt en worden. Soo is daer toe genomen ende bequaem bevonden Theodorus vander Douck, jongman nu ter tijd leerende de kyndren der burgerlicke gemeente; ende is met hem alsoo afgehandelt, dat hy onse kyndren sal wekelick den Catechismus leeren, ende wy sullen hem geven jaerlix 20 rijcksdalers.

Alsoo Franchois Granrondt, hier gekommen sijnde, is aengegeven die kerckenoorden alhier naer te kommen, te weten dewijle hy hem eertijts t'Antwerpen onder de Duutsche gemeente gehouden heeft, hy hem oock alhier onder de Duutsche gemeente voeghen soude; ende niettegenstaende hem sulcks is angeseydt, soo en heeft hy nochtans tot noch toe niet gecompareert ende is hem meer onder de Welsche als onder die Duutsche houdende; is goet gevonden hem anderwerf aen te spreken ende hem vooren te draeghen, dat hy wel die kerckenoorden alhier naerkomme ende hem by onser gemeente voeghe, om alsoo sijnen dienst ende raet schier [1]) ofte morghen in onser kerckenraet te gebruycken, ende dit sal geschieden door Hermannus Faukelius ende Jan Rogiers.

Is besloten, dewijle de nieuwe Dienaers verkondigt zijn ende geen verhindernisse voorgevallen en is, dat men sy [2]) in haeren dienst sal bevestighen in dese quartieren: in

1) D. i. *spoedig, dadelijk.* 2) D. i. *hen.*

Digitized by Google

tquartier van Jan Rogiers sullen bevesticht worden David vande Pied ende Joos de Smet; in tquartier van Caspar Anthony sullen bevesticht worden Nicolaes Walens ende Leonardt Heymans.

Die tegenwoordige onses Consistorij desen 20 Maij 1589: Hermannus Faukelius, Raymond Ryngoldt, Paulus Mondekins, Niclaes Walens, David vande Pied, Carle vande Bogarde, Jan Gregoire, Leonard Heymans, Joos de Smet.

Jan Rogier ende Caspar Anthony, die een jaer lanck het ampt der Ouderlynghen bedient hebben, Pieter Bulteel ende Joos Walpergens het ampt der Diaken oock een jaer lank bedient hebben, die hebben nu haer afscheydt genomen ende zijn ontslagen van haer ampt, ende in haer plats sijn getreden Niclaes Walens ende David vande Pied tot Ouderlynghen, Leonardt Heymans ende Joos de Smet tot Diaken.

Pieter Bulteel ende Carle vande Bogarde hebben een maent den armen versorgt ende daervan haer rekenynghe gedaen ende is richtich bevonden, alsoo dat in Cassa is meer ontfanghen dan vutgegeven de somma van f. 66 — 22 alb. — 8 hell., welcke sy in handen van Jan Gregoire ende Leonardt Heymans hebben getelt, die dese maendt den armen versorghen zullen.

Die tegenwoordige onses Consistorij desen 27 Maij 89: Hermannus Faukelius, Paulus Mondekins, Raymond Ryngoldt, David vande Piedt, Jan Gregoire, Carle vande Bogaerdt, Joos de Smit, Leonardt Heymans. Niclaes Walens absent.

Is besloten voortaen die Consistorij te houden op den maendagh naer de noen ten twee uren, vut oorsaecke dat die andre daeghen voor somige persoonen niet gelegen en waeren.

Digitized by Google

Is besloten, datmen Sebastiaen Soetman sal te hulpe kommen van lijnwaet, tsij een paer slaeplakens ende een paer hemden, tsij meer ofte min ter discretie vande Diaken.

Die tegenwoordige onses Consistorij den 5 Junij 89: Paulus Mondekin, David vande Pied, Hermannus Faukelius, Raymond Ryngold, Karel vande Bogaerde, Jan Gregoire, Joos de Smit, Niclaes Walens. Absent Leonard Heymans.

Is besloten, dat Hermannus Faukelius ende Niclaes Walens, præsent Paulus Mondekins, sullen aenspreken Geertruyt Omfalius, haer vermanen om tot den gehoor des woordts te kommen gelijck sy oock begeerdt; item haer oock t'ondersoecken, gemerckt sy tot noch toe onder die Doopers gewandelt heeft.

Die tegenwoordige onses Consistorij den 12 Junij: Hermannus Faukelius, David vande Pied, Paulus Mondekins, Jan Gregoire, Leonardt Heyman, Raymond Ryngoldt, Carle vande Bogarde, Niclaes Walens, Joos de Smit.

Niet verricht dat anteekenens noodich was.

Die tegenwoordige onses Consistorij desen 19 Junij 89; Hermannus Faukelius, Paulus Mondekins, David vande Piedt, Leonard Heyman, Carle vande Bogarde, Nicolaes Walens. Absentes: Raymond Ryngoldt, Jan Gregoire, Joos de Smit.

Paulus Mondekins sal besorgen een bequaem huys ten dienst vande Catechismus, in plats van thuys van Heyndryc Bilderbeke, dewijle tselve ongelegen is.

Jan Gregoire of Carle vande Bogaerde sal betaelen an Vincent, de bode tot Duyts, de somma van drie dalers Cuelsch, ter oorsaecke dat hy eens een reyse op Aken heeft gedaen.

Digitized by Google

Jan Gregoire ende Leonardt Heymans hebben haer rekenynge gedaen vande bedienynghe der armen van dese maendt ende is richtich bevonden, alsoo dat in cassa is meer ontfangen dan vutgegeven die somma van f. 67 — 4 alb. — 9 helb., die sy in handen van Carel vande Bogarde ende Joos de Smidt getelt hebben, welcke nu die arme besoecken sullen.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen 26 Junij: Hermannus Faukelius, David vande Piedt, Paulus Mondekins, Jan Gregoire, Carle vande Bogarde, Joos de Smit, Nicolaes Walens. Absentes: Raymond Ryngoldt, Leonardt Heymans.

Is besloten, dat een yder Ouderlynck sijn quartier hebbende gedaen, sal sulcks adverteren an den Ouderlynck naestvolgende op dat deselve oock mach voortvaeren.

Die tegenwoordige des Consistorij desen 3 Julij 89: Hermannus Faukelius, Paulus Mondekins, Leonardt Heymans, Joos de Smit, Niclaes Walens, Jan Gregoire, Carle vande Bogardt. Absentes David vande Pied ende Raymond Ryngoldt.

Niet verricht dat anteekenens noodich was.

Die tegenwoordige onses Consistorij desen 11 Julij 89: Hermannus Faukelius, David vande Pied, Paulus Mondekins, Leonard Heymans, Jan Gregoire, Joos de Smit, Carle vande Bogarde. Absentes: Raymond Ryngold ende Paulus Mondekins ende Niclaes Wàlens.

Niet verricht dat anteekenens noodich was.

Digitized by Google

Die tegenwoordige des Consistorij desen 17 Julij 89: Hermannus Faukelius, Paulus Mondekins, Raymond Ryngoldt, David vande Pied, Niclves Walens, Leonart Heymans, Joos de Smit, Jan Gregoire, Carle vande Bogarde.

Is besloten, dat men het collecteren van tgeld voor den Dienaer sal vutstellen tot dat het avondmael sal gehouden zijn.

Woensdaghe naestkommende ten 5 uren sal men die belijdenisse des geloofs doen, present den Dienaer Hermannus ende een Ouderlynck Niclaes Walens.

Oock is heden de Censure onder de Consistoriales gehouden ende wat tot verbeterynge van een yder diende, is hem broederlick angeseydt worden.

Oock sal men dese weke die besoeckynge aller lidmaeten der kercke doen door den Dienaer ende den Ouderlynck eenes ygelicken quartiers; eerst in tquartier van David vande Pied, daernaer Nicolaes Walens, daernaer Raymond Ryngoldt ende ten letsten Paulus Mondekins.

Die tegenwoordige onses Consistorij desen 24^{en} Julij 89: Hermannus Faukelius, David vande Pied, Raymond Ryngoldt, Paulus Mondekins, Jan Gregoire, Joos de Smit, Leonard Heymans, Carle vande Bogaerde, Nicolaes Walens.

Alsoo ons angeseydt worden dat men den 9^{en} Augusti die Synode tot Aken houden soude, soo is het lot gevallen op Raymond Ryngoldt om met onsen Dienaer naer Aken te reysen, ende gemerckt by noodwendige oorsaecken verclaerd heeft waerom hy die gelegenheydt niet en kan hebben om selve in persoon te gaen, soo is hem ditmael met bewillynghe des consistorij toegelaeten Jan Rogiers in sijn plats te stellen.

Niclaes Walens sal aenspreken Sijnken van Gendt, die anhoudt om by den gehoor des Woordts te kommen; ende

Digitized by Google

soo sy in saecke gefondeert van hem bevonden wordt, soo sal hy haer van die oordenynghe der kercke vermaenen.

Paulus Mondekins sal aenspreken Lowijsekin, de vroevrouwe, om haer huys te gebruycken ten dienste van Catechismus.

Den 11en Julij letsleden hebben belijdenisse des geloofs gedaen dese naervolgende persoonen: per attestatie Jan van Peene van Brugghe, Michiel Boldeyn, Jooris Nijs, Anna sijn huysvrouwe, Hans Willeboort, Francijnken wewe van Robert Jele, Catharijna Jeheus, Anna Boel, Margriete van der Vynck, Maykin Strijbosch.

Carel vande Bogarde ende Joos de Smidt hebben haer rekenynghe gedaen vande bedienynghe der armen deses maendts ende is richtich bevonden, alsoo dat in cassa is meer ontfanghen dan vutgegeven f. 83 — 18 alb. — 6 hell., welcke sij in handen van Jan Gregoire ende Leonard Heymans getelt hebben, die dese maendt toecommende den armen sullen versorgen.

Die tegenwoordige onses Consistorij desen 30 Julij 89: Hermannus Faukelius, Raymond Ryngoldt, David vande Pied, Joos de Smit, Carle vande Bogaerde, Leonard Heymans, Niclaes Walens. Paulus Mondekins absent. Te laete gekommen: Walens, vander Pied, Heyman.

Dese naervolgende persoonen, kommende van Antwerpen met attestatie, sijn angenomen: Hans Corbesiere met sijn huysvrouwe; Gertruyd van Eeck, Lijskin de Pottere met haer suster Jannekin; Lijskin van Cruybeke.

Die tegenwoordige onses Consistorij desen 7en Augusti; David vande Pied, Raymond Ryngold, Paulus Mondekins, Joos de Smit, Carle vande Bogaerde, Niclaes Walens.

Dese naestkommende daeghen sullen d'Ouderlynghen

Digitized by Google

ommegaen om te collecteren voor den Dienaer, twee tsamen: David vande Pied ende Nicolaes Walens, Raymond Ryngoudt ende Paulus Mondekins.

Binnen acht daegen den naesten keer is besloten te handelen om eenige sekerheydt te hebben van tgene dat Hans Casteleyn by forma van leenynghe ontfanghen heeft.

'Die tegenwoordige onses Consistorij desen 14^{en} Augusti: Hermannus Faukelius, Raymond Ryngoldt, David vande Pied, Paulus Mondekin, Nicolaes Walens, Joos de Smit, Carel vande Bogaerde, Leonardt Heymans.

Is gelijckelick geaccordeert, soo eenige consistorianten niet ter gesetter ure in Consistorium en kommen ter platse verordoneerdt, wie het oock sij, sonder ansien der persoonen sal verbueren ende die boete schuldigh sijn.

Raymond Ryngold sal aenspreken Jan van Ecke, op dat denselven van Ecke soude aenspreken Jan Casteleyn ter causen van tgeleend geldt aen hem gedaen; opdat soo hy tgelt niet en kan opbrenghen, ten minsten een obligatie geve om te betaelen binnen eén jaer.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 21 Augusti: Hermannus Faukelius, Raymond Ryngold, David vande Piedt, Niclaes Walens, Leonardt Heymans, Paulus Mondekins, Carle vande Bogardt.

Leonard Heymans ende Jan Gregoire hebben haer rekenynghe vande dienst der armen gedaen ende is richtich bevonden, alsoo dat in cassa is meer ontfanghen dan vutgegeven f. 74 — 11 alb. — 2 hell., welcke sy in handen van Carle vande Bogaerde ende Joos de Smit getelt hebben, die dese toecommende maent den armen besoecken sullen.

Digitized by Google

Die tegenwoordige onses Consistorij desen 29 Augusti: Hermannus Faukelius, Raymond Ryngoldt, Joos de Smit, Jan Gregoire, Leonard Heymans, Paulus Mondekins, Niclaes Walens. David vande Pied ende Carle vande Bogaerde sijn te spaede gekommen.

Jan Casteleyn, angesproken sijnde door Jan van Ecke, heeft belooft te restitueren dat hem geleend was seer haest naer dat die Francfoordische misse sal gedaen zijn.

Die tegenwoordige onses Consistorij den 4en Septembris 89: Hermannus Faukelius, Raymond Ryngoldt, David vande Pied, Paulus Mondekins, Joos de Smet, Jan Gregoire, Nicolaes Walens. Absent: Carel vande Bogaerde.

Rombout vanden Eynden soon sal angesproken werden: men sal hem die oorden der kercke voorendraeghen, ende men sal hem by den gehoor des Woordts roepen door sijnen vader; sulcks sal geschieden door Nicolaes Walens.

Guiljame Wyebout, gekommen met attestatie van Antwerpen, is angenomen; deshalven sal men naer sijn wonynghe vernemen ende hem op een quartier stellen.

Die dienstmaegt van Jan Juda, begeert hebbende tot den gehoor des Woorts te kommen, is besloten haer eerst te recommanderen die leere des Catechismi te anhooren, doch Paulus Mondekin sal eerst vernemen van waer dat sy is.

Om dies wille somwijlen quæstie valt, hoe verre elx quartier streckt, is besloten dat Raymondt sal de stad in vier deelen', opdat men dan daerin accordere elc sijn quartier aen te nemen.

Lonaerdt Heymans absent, mids gedaen hebbende excuse dat hy goede vrienden te gaste hadde, sal den armen geven 6 alb.

Digitized by Google

Die tegenwoordige des Consistorij den 17en Septembris: Hermannus Faukelius, David vande Pied, Nicolaes Walens.

Dewijle de meesten deel der Consistorialen naer Francfort waeren, ende Paulus Mondekin absent sonder eenige ontschult te doen, is niet verricht. Des sal Paulus voor boete den armen betalen 12 alb.

Die tegenwoordige des Consistorij den 24 Septembris 89: Hermannus Faukelius, Paulus Mondekins, David vande Piedt, Nicolaes Walens. Die andre sijn noch niet kommen van Francfoort.

Nicolaes Spilleur is met attestatie van Antwerpen tot ons gekommen ende is angenomen; des sal hem Paulus Mondekins op sijn quartier stellen.

Die tegenwoordige des Consistorij den 9 Octobris 89: Hermannus Faukelius, Paulus Mondekins, Leonaert Heymans, Nocolaes Walens.

David vande Piedt	absent	sonder excuse; is den armen schuldich 12 alb.
Joos de Smit	absent	met excuse; is den armen schuldigh 6 alb.
Carle vande Bogaerdt	absent	sonder excuse; is den armen schuldigh 12 alb.

Die tegenwoordige onses Consistorij versamelt den 16 Octobris: Hermannus Faukelius, Paulus Mondekins, Reymond Ryngoldt, David vande Piedt, Joos de Smit, Carle vande Bogaerde, Nicolaes Walens.

Is veraccordeert, datmen sal te hulpe kommen een weduwe met namen Lijnken, die wasschersse, dewelcke ten huyse

Digitized by Google

van Cornelis de Grave haer been gebroken heeft; derhalven sy voor meester gelt sal van noode hebben omtrent negen daler, dwelck de Diaken sullen versorgen.

Die oordentlicke verkiesynghe der Dienaeren is héden geschiet, ende tot in platse van Raymond Ryngoldt ende Paulus Mondekin syn tot Ouderlynghen verkozen Jan Ramaecker ende Matthijs Spille; in platse van Carle vande Bogaerde ende Jan Gregoire, welcker jaer oock geexpireert is, sijn tot Diaken verkozen Boudewijn Craye ende Cornelis Boot, die de naestemael voor Consistorium sullen gedaecht werden.

David vande Pied sal anspreken Jan Ramaecker.

Nicolaes Walens sal anspreken Matthijs Spille.

Paulus Mondekins sal anspreken Boudewijn Craye ende Cornelis Boot, te compareren tegen dynxdaeghe tsavonts naestkommende.

Leonart Heymans absent, mids sijn ontschult gedaen, is den armen schuldigh 6 alb.

Op dyncxdagh den 17^{en} Octobris die Consistory versamelt sijnde, hebben die mannen, die tot Ouderlynghen ende Diaken verkozen waeren, soo veel als haer persoon angaet, den dienst waertoe sy beropen waeren, verwilligt ende angenomen; sullen derhalven met haere namen die gemeynte voorengestelt werden eer sy bevestiget worden.

Rombout van Pulle ende sijn soon Abraham van Pulle, met attestatie van Antwerpe gekommen sijnde, is angenomen ende op het quartier van David vande Pied gestelt.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen 23 Octobris 89: Hermannus Faukelius, Raymond Ryngoldt, David vande Pied, Paulus Mondekin, Leonaert Heymans, Carle vande Bogaerde, Joos de Smit.

Guiljame de Neufville is met attestatie van Antwerpen

Digitized by Google

tot ons gekommen ende angenomen; Paulus Mondekin heeft hem op sijn quartier gestelt.

Carle vande Bogaerde sal yemant tot hem nemen ende eenighe coopluyden aensprecken, of yemant werck hadde te geven aen Yngel, de weduwe van Jan Schats.

De rekenynghe vande armen is gedaen door Carle vande Bogaerde ende is richtich bevonden, alsoo dat in cassa is meer ontfanghen dan vutgegeven f 32 — 7 alb. — 6 hell., welcke hy in handen van Leonaert Heymans ende Jan Gregoire getelt heeft, die dese toecommende maend den armen sullen besoecken.

Die tegenwoordige onses Consistorij desen 30 Octobris 89: Hermannus Faukelius, Paulus Mondekins, Reymond Ryngoldt, Nicolaes Walens, Joos de Smit, Leonaert Heymans.

David vande Pied ende Carle vande Bogaerde absentes met wettelicke oorsaecken.

Die tegenwoordighe des Consistorij den 6 Novembris 89: Hermannus Faukelius, Raymond Ryngold, Paulus Mondekins, David vande Pied, Nicolaes Walens, Carle vande Bogaerde, Joos de Smit.

Leonaert Heymans absent; is den armen schuldigh 6 alb.

Die tegenwoordige onses Consistorij den 14^{en} Novembris: Hermannus Faukelius, David vande Pied, Jan Ramaecker, Matthijs Spille, Nicolaes Walens, Joos de Smit, Cornelis Boot, Boudewijn Craye, Leonardt Heymans.

Alsoo van ons seker aelmoesse geheist is tot onderstand van eenen Italiaen, kommende met attestatie van Geneve

Digitized by Google

ende die Walsche kercke tot Basel, met toenaem Bersens, om te vertrecken naer Londen, is geaccordeert tot sijn reyse te geven 6 dalers Cuelsch.

Seger de Putter ende sijn huysvrouwe, biddende om tegen de wynter wat decksel te hebben, is geresolveert hem te geven een paer slaeplakens ter discretie der Diaken.

Die tegenwoordige onses Consistorij den 20 Novembris: Hermannus Faukelius, David vande Pied, Nicolaes Walens, Joos de Smit, Cornelis Boot, Leonaert Heymans, Jan Ramaecker, Boudewijn Craye. Absent Matthijs Spille.

Jan Dibbout ende Heylken Reulbens sijn huysvrouwe, van Antwerpe met attestatie tot ons gekommen sijnde, sullen angesproken worden door David vande Pied ende Nicolaes Walens ende men sal hem die oordenynghe onser kercke voorhouden.

Leonaert Heymans ende Boudewijn Craye hebben de rekenynghe vande armen gedaen ende is richtich bevonden: meer ontfangen dan vutgegeven f 11 — 5 alb. — 6, welcke sy in handen getelt hebben van Joos de Smit ende Cornelis Boot, die dese maent den armen sullen besoecken.

Die tegenwoordige des Consistorij den 27 Novembris: Leonaert Heymans, Joos de Smit, Boudewijn Craye, Nicolaes Walens.

Hermannus Faukelius
David vande Pied
Jan Ramaecker
Matthijs Spille
} te spade gekommen, sijn den armen schuldigh elck 3 alb.

Is besloten dat men inde naerste vermaenynghe de luyden sal adverteren, dat men die proefpredigh voor het avondtmael doen sal, opdat niemant die predigh en versuyme.

Digitized by Google

Die tegenwoordige onses Consistorij den 4 Decembris: Hermannus Faukelius, Matthijs Spil, Jan Ramaecker, Joos de Smit, Cornelis Boot, Boudewijn Craye, Nicolaes Walens. Leonaert Heymans absent.

Dewijle sommige onser broederen haer misgaen hebben met lichtveerdich danssen, is besloten dat elck in sijn quartier daervan sullen angesproken ende vermaent werden: Hermannus ende Jan Ramaecker sullen aenspreken Hans Flagelet, Pieter van Cassel, Raymond Ryngoou die het toegelaeten heeft, David le Conte; David vande Pied ende Hermannus sullen Casp. Bynoit vermaenen.

Hermannus Faukelius ende Nicolaes Walens sullen aenspreken die Cuelssche en Walsche Dienaers ende versoecken een tsamenkompste, daerin men gelijck beraetslaghen mach hoe dat lichtveerdich danssen soude moghen verhindert werden.

Caspar Coymans met sijn huysvrouwe sullen angesproken werden door Jan Ramaecker op haer versoeck om by den gehoor te kommen, ende men sal hun die oorden der kercke voorhouden.

Die weduwe van Jan Schats op haer versoeck sal getelt werden 12 f. Cuelsch ende dat by forme van leenynghe, oft et waere dat sy tvoorseyde geldt t'eeniger tijd konde wedergeven.

Margareta Bobba is met attestatie vande kercke van Aken tot ons gekommen ende angenomen: Matthijs Spille sal se op sijn quartier stellen.

Wilhem vander Wimphen, out kleerkooper van Antwerpe, versoeckende by den gehoor te kommen, sal angesproken werden door Nicolaes Walens met yemant anders, ende men sal hem die oorden der kercke voordraeghen.

Digitized by Google

Die tegenwoordige onses Consistorij den 11en Decembris: Hermannus Faukelius, Joos de Smit, Jan Ramaecker, Matthijs Spille, Cornelis Boot, Boudewijn Craye, Nicolaes Walens, David vande Piedt. Leonardt Heymans absent.

De huysvrouwe van Sebastiaen Soetman begeert hebbende assistentie van hout inden wynter, is geresolveert tselve noch wat vut te stellen tot breeder advijs, om oorsaecken.

Annekin van Huesden huysvrouwe van Jan Trachet is met attestatie van Amsterdam gekommen, ende op haer begeerte gestelt op het quartier van Jan Ramaecker.

Die tegenwoordige onses Consistorij den 18 Decembris: Hermannus Faukelius, David vande Piedt, Matthijs Spille, Leonaert Heymans, Boudewijn Craye, Cornelis Boot, Nicolaes Walens, Joos de Smit, Jan Ramaecker.

Hermannus Faukelius ende Nicolaes Walens hebben aengegeven, dat op het voorgaende besluyt angaende het danssen geresolveert is met die Cuelsche ende Walssche kercke: gemerckt dat lichtveerdich danssen dagelicks toenempt, datmen sal alle lidtmaten in tgenerael ende in tparticuliere adverteren, soo verre noch yemand bevonden wordt in sulcke openbaere lichtveerdicheyt van danssen, datsy sullen voor die eerste mael haer schuldt bekennen voor consistory; item daernaer noch bevonden sijnde, sullen openbaer inde vergaderynghe haer schuldt bekennen, dewijle sy sich der openbaere sonden niet en hebben geschaempt, ende soo yemant halstarrich waere, die sal vande avondtmale afgehouden werden totdat hy tot kennisse sijnder sonden kompt.

Die rekenynghe vande armen geldt is gedaen door Joos de Smit ende Cornelis Boot ende richtich bevonden: meer ontfanghen dan vutgegeven f 9 — 17 alb. — 7, die sy

Digitized by Google

overgetelt hebben aen Boudewijn Craye ende Lenardt Heymans die dese maent den armen sullen besoecken.

Die Censura is onder den Dienaeren der kercke gehouden; ende is oock besloten met den eersten die Censura der gantsche gemeynte te houden, soo sullen door Hermanno ende den Ouderlyck eenes ygelicken quartiers alle lidtmaten besocht werden, ende daernaer sal men het avondtmael houden.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen 25 Decembris: Hermannus Faukelius, Matthijs Spille, David vande Piedt, Boudewijn Craye, Cornelis Boot, Nicolaes Walens, Leonaert Heymans, Joos de Smit.

Adam Zeude jongman is met attestatie van Aken angenomen ende op het quartier van Nicolaes Walens gestelt.

Op de begeerte van Jan den Draijer is besloten, dat men sijnen jonghen sal assisteren met 2 goutgulden opdat hy op de Gaffel der Dreselers [1]) ingeschreven werde ende sijn ambacht mach leeren; want des jonghen vader, Daniel Huegelman afgestorven, is een lidtmaet der kercke geweest.

Dese tegenwoordighe hebben nu belijdenisse haeres geloofs gedhaen: Nicolaes vande Putte, Gillis de Wyndel, Elysabet de huysvrouwe van Carel Groenendael, die twee susters van Carles Romeyn van Brugghe, Margriete ende Maria.

Matthijs Spille sal aenspreken Guiljame Elaut om te verkrijghen sijn huys ten dienste des Catechismi.

Boudewijn Craye met Leonaert Heymans sullen aenspreken de huysvrouwe van Hans Claessins door middel van Caspar Anthony huysvrouwe ende haer assisteren naer dat sy den noot bevynden.

---

1) De gilde der *Drechsler*, d. i. der *draaiers*.

Digitized by Google

Die tegenwoordige des Consistorij den j^en^ Januarij 1590: Hermannus Faukelius, David vande Pied, Matthijs Spille, Joos de Smit, Leonaert Heymans, Boudewijn Craye, Nicolaes Walens.

Hermannus Faukelius met David vande Pied sullen aenspreken Sebastiaen Soetman, dat hy hem wachte voor die valssche leere der wederdoopers; oock sullen sy Hans Casteleyn vermaenen van sijn officy om sorge te draghen over sijn huysgesin, opdat niemant van dien wederdooper vervoert en werde.

Die tegenwoordige des Consistorij versamelt den 8^en^ Januarij: Hermannus Faukelius, David vande Pied, Leonaert Heymans, Joos de Smit, Cornelis Boot, Boudewijn Craye, Nicolaes Walens.

Is geresolveert, datmen sal collecteren voor den Dienaer, soo haest als het avondtmael gehouden is.

Hans Broen is met attestatie van Staden tot ons gekommen ende angenomen.

Geertruyt van Eeck is met attestatie van Antwerpe tot ons gekommen ende angenomen.

Is besloten, dat men Seger de Putter sal assisteren met 2 daelers, gemerckt den kouden wynter ende den noôt sulcks heescht. [1])

De vrouwe van Hans Claessens die men nu over een maendt geleden geassisteerdt heeft met 8 f., ende dewijle sy noch versoeckt meerder hulpe, oock om alle weke geassisteert te werden, is besloten om quaeder consequentie die daer vut mochte rijsen, datmense niet en sal weeckelick besorghen, maer sal afslaen ende liever altemet een weynich bystaen, tsij met een gulden of twee naer gelegenheyt der saecken; sulcks sal haer angeseyd werden door Boudewijn Craye.

Absent Matthijs Spille is den armen schuldich 6 alb.

---

1) d. i. *verciecht.*

Digitized by Google

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 16en Januarij 1590: Hermannus Faukelius, David vander Pied, Matthijs Spille, Joos de Smit, Cornelis Boot, Leonaert Heymans, Boudewijn Craye, Nicolaes Walens.

Die rekenynghe vanden aermen is gedaen door Boudewijn Craye ende Leonaert Heymans ende is richtich bevonden, soo dat meer is ontfanghen dan vutgegeven die somma van f 14 — 13 alb. — 6 hel., die sy aen Joos de Smit ende Cornelis Boot hebben overgetelt, die dese toekommende maent den armen sullen versorghen.

Is geresolveert die collecte te doen voor den Dienaer, soo haest als het avondtmael sal vutgericht zijn.

Is besloten, datmen Sebastiaen Soetmaen boven sijn ordinaris noch wat gelts geven zal om hout te koopen, tsy 2 ofte 3 gulden naer discretie der Diaken.

Louwys Jonas huysvrouwe ons recommanderende een meyskin om tot den gehoor te kommen, is geresolveert, dat Boudewijn Craye wat breeder daernaer vernemen zal om te weten of sy vande onsen ofte van ander volcke is, op datmen hem daer naer wete te richten. Dit meysken is een tijdlanck bygekommen, ende daernaer ist met zijn moeder naer Hollandt gereist.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 22 Januarij 1590: Hermannus Faukelius, Matthijs Spille, David vander Pied, Joos de Smit, Cornelis Boot, Leonaert Heymans, Boudewijn Craye, Nicolaes Walens.

Meester Leonaert Hoose sal angesproken werden door Nicolaes Walens ende Boudewijn Craye ter cause van een seker vrouwe van Antwerpe gekommén sijnde, geboren van Heidelbergh die naer de Diaken op de burse gevraeght heeft, ende aen hem vernemen of hy de vrouwe

Digitized by Google

sulck een addres ingegeven heeft, ende soo sulcks is, hem vermaenen van zijn onbedachtsaemheydt.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 28 Januarij 1590: Hermannus Faukelius, David vander Piet, Matthijs Spille, Joos de Smit, Leonaert Heymans, Boudewijn Craye, Cornelis Boot, Niclaes Walens.

Niet verricht dat aen te schrijven noodich was.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 5 Februarij: Hermannus Faukelius, David vande Piet, Leonaert Heymans, Joos de Smit, Boudewijn Craye, Cornelis Boot, Niclaes Walens.

Een jonghen van Brussel gekommen zijnde om te reysen naer Frankenthael, gemerckt hy seer van doen heeft somighe kleederen, is geresolveert hem te assisteren met gelt van een daler ende met hemden ofte anders naer gelegenheyt ter discretie der Diaken.

Is geresolveert dat Hermannus sal die biletten veranderen ende op elck quartier die persoonen achtervolgens setten, soo gelijck alst mogelick zijn zal, gemerckt het volck zeere verscheyden staet.

Jan Ramaecker ende Matthijs Spille te spaede gekommen.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 13 Februarij: Hermannus Faukelius, David vander Piet, Jan Ramaecker, Matthijs Spille, Joos de Smit, Cornelis Boot, Boudewijn Craye, Niclaes Walens.

Is besloten dat een yder sal ommehooren ende vernemen naer een vrouwe die de weduwe Sonnemans in haer zieckte soude moghen bystaen.

Digitized by Google

Jan Ramaecker sal aenspreken de suster van Wilhelm Heese ende haer voorhouden de oorden des kercke, dewijle sy begeert by te kommen ende haer dan op sijn quartier stellen.

Jan vander Monsen, hoewel hy alle weke 6 marck tot assistentie ontfangt, heeft daerenboven noch begeerdt en pennynck om een beddekin te koopen; is daer op geresolveert hem aen te spreken ende 2 dalers te geven; indien het bevonden werdt noot te zijn.

Cornelis Boot ende Joos de Smit hebben de rekenynghe vande armen gedaen ende is richtich bevonden ende is meer ontfanghen dan vutgegeven de somma van f 41 — 19 alb. — 0, welcke zy in handen van Leonaert Heymans ende Boudewijn Craye hebben getelt, die dese toekommende maent den armen sullen versorghen.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 19 februarij: Hermannus Faukelius, Leonaert Heymans, David vander Piet, Boudewijn Craye, Jan Ramaecker, Joos de Smit, Cornelis Boot, Matthijs Spille, Niclaes Walens.

Seger de Putter sal in gelde gegeven worden die somma van 2 dalers tot zijn huysheure.

Den 14^{en} Martij naerstkommende is aengeseydt datmen het Synode houden zal binnen Aken.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 26^{en} Februarij: Hermannus Faukelius, David vander Piet, Leonaert Heymans, Joos de Smit, Boudewijn Craye, Cornelis Boot, Nicolaes Walens.

Matthijs Spille
Jan Ramaecker } absentes.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 5en Martij 1590: Hermannus Faukelius, Matthijs Spille, Jan Ramaecker, David vander Piet, Joos de Smit, Cornelis Boot, Boudewijn Craye, Lenaert Heymans, Niclaes Walens.

Is geresolveert angaende de reyse van Aken datmen voor ditmael tselve sal vutstellen om des gevaers wille op den wegh, ons daermede excuserende, ende gemerckt die Synodus alle halve jaere gehouden werdt, daer weynich stucken vut te richten zijn; derhalven vynden de broeders goet soo langhe die reyse soo periculeus is, datmen op Aken sal schrijven om alleenelick eens des jaers te vergaederen ten waere dat extraordinaersch yet besonders voorviele.

Is besloten, dat die Diaken dese naestkommende weke sullen een collecte doen voor den armen van Geneve volgens haer begeeren door een brief aen ons geschreven, inde welcken zij ons verklaeren haeren grooten noot mids die omliggende armen by haer met groote hoopen zijn in gevlucht.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 12en Martij: Hermannus Faukelius, Matthijs Spille, Jan Ramaecker, Joos de Smit, Cornelis Boot, Boudewijn Craye, Leonaert Heymans, Niclaes Walens. David vande Piet absent.

De rekenynghe vande armen is gedaen door Boudewijn Craye ende Leonaert Heymans ende is richtich bevonden; meer ontfanghen dan vutgegeven f 36 — 9 alb. — 0, welcke zy in handen van Joos de Smit ende Cornelis Boot getelt hebben die dese maent den armen sullen besoecken.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 19en Martij: Hermannus Faukelius, Cornelis Boot, Joos de Smit, Leonaert Heymans, Jan Ramaecker, Matthijs Spille, David vande Piet.

Boudewijn Craye absent is excusable om de dachwacht.

Nicolaes Walens absent met excuse sal den armen geven 6 alb.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 23en Martij: Hermannus Faukelius, Matthijs Spille, Jan Ramaecker, Boudewijn Craye, Joos de Smit, Cornelis Boot, Leonaert Heymans, Nicolaes Walens.

Niet verricht dat aenteekenens noodich was.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 2 Aprilis: Hermannus Faukelius, David vander Piet, Lenaert Heymans, Joos de Smit, Cornelis Boot, Boudewijn Craye, Niclaes Walens.

Die collecte is gedaen voor die van Geneve ende is versamelt die somma van 61 pistoletten, welcke gelevert zijn an Joos de Smit om op Francfort ende alsoo voort over te maecken op Geneve; dwelcke geschiet is blijkende by de quytancie daervan ingebracht in Consistorie, onderteekent by Jan le Preux. Hebben oock den 2en Julij daernaer een brief ontfanghen van die van Geneve selve, met welcke sy ons hebben laeten weten dat sy sulcke gelt ontfanghen hebben, ende bedancken ons der gonste ende aelmoessen.

Een jongman, wonende by de suster van Jooris van Peene, die aenhoudt by te kommen, is besloten hem anderwerf aen te spreken ende te segghen, dewijle hy van Santen geboren is dat hy onder die Cuelsche sorteert;

Digitized by Google

daerom onder ons niet zijn en kan, ten waere hem die duytsche taele vrembt waere, dewijle hy soo langhe tot Middelburgh gewoont heeft. Dees jongman is onder ons gebleven verstaende beter Nederlands dan Duytsch:[1]) was genaemt Guiljame Gammerslach.

Matthijs Spille sal aenspreken de huysvrouwe van Jan Narijn, gemerckt zy begeert heeft onder ons te kommen omdat sy de waelsche tale niet en kan.

Joos de Smit ende Cornelis Boot hebben de rekenynghe vanden armen dese maent gedaen ende is richtich bevonden: meer ontfanghen dan vutgegeven de somma van f 35 — 15 alb. — 6 hell. welcke sy in handen van Boudewijn Craye ende Heymans getelt hebben, die nu de armen sullen versorghen.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 8 Aprilis: Hermannus Faukelius, David vander Piet, Boudewijn Craye, Niclaes Walens.

Jan Ramaecker
Matthijs Spille } absentes.
Cornelis Boot

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 15 April: Hermannus Faukelius, David vander Piet, Jan Ramaecker, Cornelis Boot, Niclaes Walens.

Niet verricht.

Die Consistoria sijn oock gehouden vanden broederen die niet naer Francfort gereist en waeren den 22^{en} ende den 29de Aprilis, ende is inden zelven niet besloten dat noodich was aen te teekenen anders dan:

Lijsken van Cruybeke weduwe bevonden zijnde noot te

---

1) De volgende woorden van desen volsin zijn er naderhand bij geschreven.

Digitized by Google

hebben, is geresolveert te assisteren met 12 alb. ter weke tot breeder advijs.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 7en Maij 1590: Hermannus Faukelius, Jan Ramaecker, Matthijs Spille, Joos de Smit, Leonaert Heymans, Niclaes Walens.

Is geresolveert datmen de naestemael zal handelen vande verkiesynghe der Dienaeren in platse vande gene die nu een jaer lanck hebben gedient, om andre in haer plats te stellen.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 14en Maij: Hermannus Faukelius, David vander Piet, Jan Ramaecker, Lenaert Heymans, Joos de Smit, Cornelis Boot, Boudewijn Craye, Niclaes Walens.

Naer aenroepynghe des naems Gods zijn met de meeste voysen in Consistorie verkozen tot Ouderlynghen Jan Rogiers ende Guiljame Elout, tot Diaken Anthone Adams, Denijs de Maistre.

Dese voorseyde persoonen sullen bescheyden worden voor Consistory vrydaeghe naestkommende ten drie uren. Anthone Adams sal door Joos de Smit ontboden werden, Jan Rogiers door David vande Piet, Guiljame Elout door Lenaert Heymans, Denijs de Maistre door Niclaes Walens.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 18 Maij: Hermannus Faukelius, David vander Piet, Jan Ramaecker, Matthijs Spille, Boudewijn Craye, Lenaert Heymans, Joos de Smit, Niclaes Walens.

Die voorseyde mannen voor consistorie gecompareert hebben den dienst aen te nemen bewilligt; daer sullen zy die gemeynte voorengedraeghen werden ende daernaer bevestight.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 22en Maij: Hermannus Faukelius, David vande Piet, Jan Ramaecker, Joos de Smit, Boudewijn Craye, Cornelis Boot, Niclaes Walens.

Mathijs Spille
Lenaert Heymans } absentes.

Lambrecht van Daelem, begeert hebbende verkondight te zijn in het houwelick, is geresolveert tselve niet by ons te geschieden vuyt oorsaecken; ten eersten soo en is Lambrecht van weghe zijn bankaroutta, onlancx geschiet, noch niet versoent met de kerke; ten tweeden soo heeft hy dese dochter door godloose middelen tot hem genomen in zijn huys teghen der vrienden danck al eer zy getrout zijn, daervan hy billick oock zijn schult soude moeten bekennen voor de kercke; ten derden soo en is die vrouwe niet van onser gemeynte, alsoo dat die schandalen lancks soo meerder zijn.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 29en Maij: Hermannus Faukelius, David vander Piet, Jan Ramaecker, Matthijs Spille, Joos de Smit, Niclaes Walens, Lenaert Heymans, Boudewijn Craye, Cornelis Boot.

Niclaes Walens, David vander Piet, Joos de Smet, Lenaert Heymans, hebbende een jaer lanck de kercke gedient, sijn van haeren dienst ontslaeghen ende in haer platse zijn in haer ampt getreden Jan Rogiers, Guiljame Elout, Anthone Adams, Denijs de Maistre.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 13en Junij: Hermannus Faukelius, Matthijs Spille, Jan Ramaecker, Guiljame Elout, Jan Rogiers, Denijs de Maistre, Anthone Adams, Cornelis Boot, Boudewijn Craye.

Is besloten, datmen zien zal, ist mogelick, alle de quar-

Digitized by Google

tieren in 14 daeghen omme te doen; daertoe sullen alle weke twee Ouderlynghen beneerstighen haer quartieren te doen ende die andre weke die andre twee; soo sullen eerst beghinnen Guiljame Elout ende Jan Rogiers ende daernaer Jan Ramaecker, Matthijs Spille.

Catharina Manjaert is angenomen, met attestatie van Leyden.

Quinthyn de Fosse ende zijn huysvrouwe zijn oock aengenomen, met attestatie van Aken.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 18 Junij: Hermannus Faukelius, Jan Ramaecker, Matthijs Spille, Jan Rogiers, Guiljame Elout, Anthone Adams, Boudewijn Craye.

Niet verricht dat noodich is aen te teekenen.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 2en Julij 1590: Hermannus Faukelius, Jan Ramaecker, Matthijs Spille, Jan Rogiers, Guiljame Elout, Anthone Adams, Boudewijn Craye, Cornelis Boot.

Die censura is onder die consistoriales gehouden ende alle die lidtmaeten der kercke zijn door Hermannus ende een yder Ouderlynck besocht worden; oock is de selve weke gedaen die belijdenisse des geloofs van die gene die noch niet ten avondtmaele geweest en waeren.

Cornelis vande Bogaerde sal aenspreken Willem vander Wimphen, of hy de weten sal willen doen aen Hans van Laere die te Mullem woont, of dat hy beter bequaemheyt weet.

Op het aengeven van Gillis Zegers, dewelcke heeft een meyskin by hem dat noch ongedoopt is, kan noch lesen noch schrijven, is besloten datmen Gillis sal aenspreken

Digitized by Google

ende bidden dat hy het kyndt wille laeten schole gaen om te leeren lesen ende schrijven, ende dat die vander kercke haer schoolgelt sullen betaelen, ende daerenboven dat sy wekelick mochte inde Catechismus gaen ende die leere aen te hooren; welck doen sullen Guiljame Elout ende Boudewijn Craye.[1])

Dit zijn de persoonen die de belijdenisse des geloofs gedaen hebben, present Hermannus Faukelius ende Boudewijn Craye:

Tannekin Balbiaen, Sara Narijn de huysvrouwe van Jan Narijn, Anna Gobau, Suzanna Sabboths, Willemijnken Sabboths, Sara Spilleur, Catharina Spilleur, Clara van Hersberghe, Genoveva de huysvrouwe van Heyndryck van Tielt.

Boudewijn Craye ende Lenaert Heymans hebben haer rekenynghe vanden armen gedaen ende is richtich bevonden; meer ontfanghen dan vutgegeven de somma van f 49 — 11 alb. — 3 hel., welcke zy in handen Cornelis Boot ende Anthone Adams getelt hebben, die dese maent den armen sullen versorghen.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 9en Julij: Hermannus Faukelius, Guiljame Elout, Cornelis Boot, Boudewijn Craye, Anthone Adams, Jan Ramaecker, Jan Rogiers absent.

Guiljame Elout sal aenspreken Lijsken Moesmans, de schoolvrouwe, ende haer recommanderen dat maegdekin tot Gillis Zegers dat noch ongedoopt is, dat syt wil leeren lesen ende schrijven ende sooveel als mogelick is die voorneempste puncten vande religy inbeelden[2]) op dattet ge-

1) Op den kant staat: „is genaemt Magdalena vanden Berghe, ende anno 1592 den 15 Januarij gedoopt worden: Siet die acta consistorialia."

2) D. i. inprenten.

Digitized by Google

doopt werde; het schoolgelt sullen wy haer betaelen. Is besteet den 16en Julij om schole te gaen.

Cornelis Boot sal aenspreken Willem vander Wimphen ende hem segghen, dat hy Jan van Laere sal aensegghen dat als hy hier dicqwils in stat kompt, hy verneme of oock eenighe vermaenynghe gedaen wordt, ende advijs vyndende sal hy sick daer naer schicken; sal des Sondachs tot Jan Gregoire kommen, daer sal hy bescheet vynden.

De tegenwoordige onses Consistorie desen 16en Julij: Hermannus Faukelius, Guiljame Elout, Jan Rogiers, Anthoine Adams, Boudewijn Craye, Cornelis Boot.

Is besloten, dat Guiljame Elout ende Jan Rogiers sullen aenspreken de huysvrouwe van Huybrecht Braems, haer segghen soo verre sy wederom tot den gehoor wil kommen dat sy sal bygeropen werden, soo verre zy bekentnisse wil voor de gemeente doen dat sy geen gemeynschap en heeft met die feyle haeres mans ende haer meteen aensegghen dat sy al des geklaps ende klaegens ophoude ende stille zij, ten minste dat sy inde gemeynte kommende niemant ergernisse en geve, maer vande andre zijde dat de gemeynte spueren mach dat rechte boetveerdicheyt in haer is. Dit is haer door Jan Rogiers aengeseydt, ende heeft kleene antwoordt gegeven; derhalven sal blijven alsoo staendè tot breeder versoeck.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen 23en Julij: Hermannus Faukelius, Jan Rogiers, Anthoine Adams, Boudewijn Craye, Cornelis Boot.

Niet verricht.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen 30en Julij: Hermannus Faukelius, Jan Rogiers, Anthone Adams, Matthijs Spille, Boudewijn Craye, Cornelis Boot, Denijs de Maistre.

De rekenynghe vanden armen is gedaen door Cornelis Boot ende Anthoine Adams ende is richtich bevonden, alsoo dat in cassa is meer ontfanghen dan vutgegeven de somma van f 76 — 4 alb. — 1 hel., welcke zij in handen van Boudewijn Craye ende Denijs de Maistre getelt hebben.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 6en Augusti 1590: Hermannus Faukelius, Guiljame Elout, Anthone Adams, Cornelis Boot, Boudewijn Craye, Denijs de Maistre, Jan Rogiers. Matthijs Spille absent.

Niet verricht dat aenteekenens noodich was.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 13en Augusti: [dezelfden, met Spille].

Niet verricht dat aenteekenens noodich was.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 20en Augusti: [dezelfden].

Alsoo Hans Dibbout alhier groot burger geworden is ende eenighe onser broederen verwondert zijn dat hy alsoo den eedt deser stat Cuelen gedaen heeft, dewijle blijckt gemeenelick dien eedt gedaen wordt teghen het Woordt Gods, in welck sulck een religy gesworen werdt daervan de Christnen een afschuwen hebben; alsoo is besloten datmen hem ondersoecken sal, in wat voeghen hy sulck een eedt gedaen heeft, of sulcks niet geschiet teghen zijn

Digitized by Google

gemoet ende wetenschap, welck doen sullen Jan Rogiers ende Guiljame Elout.

Op het aengeven der Walsche gemeynte, dat men met hun Woensdaghe naerstkommende den 22en Augusti soude willen een algemeyne vast- ende beetdach houden ten eynde dat God die affairen der Kercke ten goede eynde geleyden wille ende dat tot sijns naems eere, is besloten dat wy met hun een beetdach houden sullen ten eynde voorseydt; daerom sal men die ghemeynte ten daghe voorseydt laeten versamelen, ende die inde predich niet en konnen kommen, sullen vermaent wesen soo vele tsamen te kommen als mogelick is, ende alsoo gesaemder handt haer gebet tot God doen.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 27en Augusti: Hermannus Faukelius, Jan Ramaecker, Matthijs Spille, Jan Rogiers, Guiljame Elout, Boudewijn Craye, Denijs de Maistre, Anthone Adams, Cornelis Boot.

De rekenynghe vanden armen is gedaen door Anthone Adams ende is richtich bevonden; meer ontfanghen dan vutgegeven de somma van f 126 — 11 alb., welcke sijn getelt aen Denijs de Maistre ende Boudewijn Craye, die dese toekommende maent den armen versorghen zullen.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 3en Septembris 1590: Hermannus Fankelius, Guiljame Elout, Jan Ramaecker, Cornelis Boot, Boudewijn Craye.

Denijs de Maistre
Anthoni Adams
Matthijs Spille
Jan Rogiers. } absentes.

Niet verricht dat aenteekenens noodich was.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 10^en^ Septembris: Hermannus Faukelius, Guiljame Elout, Jan Ramaecker, Cornelis Boot, Boudewijn Craye, Anthoine Adams, Jan Rogiers.

Matthijs Spille
Denijs de Maistre } absentes.

Petrus Hasart [1]) minister hier gekommen zijnde heeft aengegeven aen de broeders hem een kamer te willen stellen daer hy voor een maent mochte vry wesen; is bebesloten dat Jan Ramaecker hem een bequaeme plats bestellen zal ende wat dat kost dat sullen wy betaelen.

De broeders meerendeels naer Francfort getrocken zijnde en is dese verthien daghen geen consistorium gehouden, doch middeler tijdt sijn die arme versorgt worden.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 8 Octobris: Hermannus Faukelius, Matthijs Spille, Jan Ramaecker, Jan Rogiers, Guiljame Elout, Anthone Adams, Boudewijn Craye, Cornelis Boot.

Catharina, de huysvrouwe van Hermes van Wynghen, inden Heere ontslaepen sijnde tot Treesen in Hessen, heeft voor haer afsterven begeert dat men den armen der nederlandsche gemeynte tot Cuelen soude geven sulck een gelt als sy in haer leven soude verspaert hebben; dwelcke haer man, onsen broeder Hermes van Wynghen, door onsen broeder Hermannus Faukelius overgelevert heeft in een versegelt saxken volgende haer begeerte, waarin gevonden zijn dese naervolgende specien:

---

1) Zie van hem *Kerkherv. in Vlaand.*, d. I., bl. 389 verv.

Digitized by Google

eerstelick 2 oude goude leewen tot 12 sch. 10 gr. tstuck is	£	1	— 5	— 8	gr.
3 goude vlaemsche rijders tot 11 sch. 5 gr. tstuck is	£	1	— 14	— 3	gr.
3 goude fransche florette kroonen tot 12 sch. gr. tstuck is	£	1	— 16	— 0.	
6 goude stucken genaemt franck a piet tot 11 sch. tstuck is	£	3	— 6	— 0.	
1 golt gulden a 8 sch. 4 gr.	£	0	— 8	— 4.	
9 rijxdalers tot 7 sch. 8 gr. tstuck is	£	3	— 7	— 0.	
10 engelsche silver pennynghen van 6 gr. engels tot 10 gr. tstuck	£	0	— 8	— 4	gr.
1 dobbelen engelschen pennynck van 12 gr. engels doet	£	0	— 1	— 8	gr.
2 italiaensche testoenen tot 2 sch. tstuck is	£	0	— 4	— 6.	
1 franschen teston tot	£	0	— 2	— 4	gr.
4 schrickenbergens tot 1 sch.	£	0	— 4	— 0.	
4 muenyncks koppen tot 1 sch. 2 gr.	£	0	— 4	— 8.	
In brabants gelt in veel diversche specien tsamen	£	0	— 4	— 0.	
In Cuelsch payment 6 alb. 4 hell.	£	0	— 0	— 9.	
In stucken seltsaem gelt is gerekent voor	£	0	— 2	— 8.	
Somma doet tsamen	£	13	— 8 sch. 8.		
Van dit gelt is meer gegeven dan het geschat was	£	0	— 4 sch. 10.		
Dus doet dit tsamen voor den armen	£	13	— 13	— 6.	

Digitized by Google

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 15 Octobris: Hermannus Faukelius, Guiljame Elout, Matthijs Spille, Jan Rogiers, Boudewijn Craye, Cornelis Boot, Anthone Adams. Jan Ramaecker absent.

Is besloten, datmen den 21en Octobris sal tsamen kommen om ander Dienaers te verkiesen inde platse deren die nu een jaer gedient hebben; middeler tijdt sal een yder hem bedyncken op eenige bequaeme mannen.

Den 21en Octobris die consistoriales tsamen gekommen sijnde, sich bedacht hebbende op bequaeme mannen tot den dienst, sijn naer aenroepynghe des naems Gods door die meeste stemmen verkozen tot ouderlynghen:

Casp. Anthony, Jan van Hecke } die bescheiden sal } Cornelis Boot. Jan Ramaecker.

tot Diaken:

Cornelis vanden Bogaerde, Joos Juliaens } die voor Consistorij bescheiden worden door } Jan Rogiers. Boudewijn Craye.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 29en Octobris: Hermannus Faukelius, Matthijs Spille, Guiljame Elout, Boudewijn Craye, Cornelis Boot.

Jan Ramaecker, Jan Rogiers } absentes.

Niet verricht dat aenteekenens noodich was.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 5 Novembris: Hermannus Faukelius, Guiljame Elout, Jan Rogiers, Cornelis Boot, Boudewijn Craye.

Die mannen, tot den dienst beropen, hebben hem voor Consistorij bewilliget; daerom sullen sy in de quartieren die gemeynte vooren gedraegen werden, eer sy bevestiget werden.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 12^en^ Novembris: Hermannus Faukelius, Guiljame Elout, Jan Ramaecker, Jan Rogier, Boudewijn Craye, Cornelis Boot, Denijs de Maistre. Matthijs Spille absent.

De rekenynghe vande armen is gedaen door Boudewijn Craye ende is richtich bevonden; meer ontfanghen dan vutgegeven f. 7 — 23 alb. — 0, welcke hy overgelevert heeft an Denijs de Maistre, die nu den armen sal versorghen.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 19 Novembris 1590: Hermannus Faukelius, Jan Ramaecker, Matthijs Spille, Jan Rogiers, Guiljame Elout, Cornelis Boot, Boudewijn Craye. Denijs de Maistre absent.

Jan Ramaecker, Matthijs Spille, Ouderlynghen; Boudewijn Craye, Cornelis Boot, Diaken, hebbende een jaer lanck de kercke gedient, sijn ontslaeghen van haeren dienst; ende in haer plats sijn naer gedaener bevestynghe in dienst der Ouderlynghen Casp. Anthone ende Jan van Hecke, inde dienst der Diaken getreden Joos Juliaens, Cornelis vande Bogaerde.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 26^en^ Novembris: Hermannus Faukelius, Jan van Ecke, Jan Rogiers, Guiljame Elout, Anthone Adams, Cornelis vande Bogaerde, Denijs de Maistre. Casp. Anthone te spade kommen.

Niet verricht dat aenteekenens noodich was.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 3^en^ Decembris: Hermannus Faukelius, Casp. Anthone, Guiljame Elout, Jan van' Ecke, Joos Juliaens, Cornelis vande Bogaerde, Jan Rogiers, Anthone Adams, Denijs de Maistre.

Op het aengeven van Hans Claessens, die andermael

Digitized by Google

versoeckt tot den gehoor des godlicken Woords te kommen, is besloten datmen hem sal aenspreken ende voorhouden of hy begeert bekentenisse sijns geloofs te doen ende gedoopt te worden, ende voorts naer zijn gelegenheyt in sijn affairen wat breeder vernemen; dwelck doen sullen Hermannus Faukelius ende Jan Rogiers.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 10 Decembris: Hermannus Faukelius, Caspar Anthony, Jan Rogiers, Jan van Ecke, Anthone Adams, Joos Juliaens, Denijs de Maistre, Cornelis vande Bogaert. Guiljame Elout absent.

Sara van Pulle, dochter van Rombout van Pulle, kommende van Antwerpe met attestatie, onderteekent by Loys Fercy [?], is angenomen ende op een quartier gestelt.

De rekenynghe vande armen is geschiet door Denijs de Maistre ende Joos Juliaens ende is richtich bevonden; meer ontfanghen dan vutgegeven de somma van f 25 — 0 — 4 hel., welcke sy in handen van Anthone Adams ende Cornelis vande Bogaerde getelt hebben, die dese maent den armen sullen versorghen.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 17 Decembris: Hermannus Faukelius, Caspar Anthone, Guiljame Elout, Jan Rogiers, Jan van Ecke, Anthone Adams, Joos Juliaens, Denijs de Maistre, Cornelis vande Bogaerde.

Alsoo men bevyndt dat Engel Tobias hem nu eenighe tijden van jaeren vande kercke afgehouden heeft, ende dat om een questie, die hy vormaels met Hans Claessens gehadt heeft, is goet gevonden dat men hen sal aenspreken ende vermaenen, dat hy soo langhe tijdt niet en behoorde soo onversoent te blijven, noch vande kercke hem te absenteren, maer veel meer alle verhindernissen wegh te

Digitized by Google

nemen om met een goet gemoet God in sijn Kercke naer zijn woort te dienen; dwelcke doen sullen Hermannus Faukelius ende Jan Rogiers.

Hy heeft geantwoordt, dat hy gerust was in sijn conscienty ende begeerde niet wijders. Is derhalven hier by gebleven.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 29en Decembris: Hermannus Faukelius, Caspar Anthone, Guiljame Elout, Jan van Ecke, Jan Rogiers, Anthone Adams, Joos Juliaens.

Cornelis vande Bogaerde
Denijs de Maistre } absentes.

Alsoo Hermannus Faukelius ende Jan Rogiers opgeleydt is informatie te nemen vande feelen [1]) Hans Claessins, dwelcke sy de broederen ingebracht hebben, is daerop andermael besloten, dat men Hans Claessins andermael sal laeten versoecken om aengenomen te werden, ende versocht hebbende sullen de broeders twee mannen om hem senden ende hem aensegghen die feylen, die wy van hem gehoort hebben, met begeerte dat hy noch een weynich wil pacientie hebben voor een tijdt, totdat men middeler tijdt verneme of hy met yemant anders noch yet vutstaende hadde; doch soo verre hy niet op en houdt, sal men hem by den gehoor des woorts laeten kommen mit condicie dat hy eerst sijn schult sal bekennen van sijn sonden, die bekendt zijn.

Is goet gevonden dat de Diaken ofte Ouderlynghen de collecte ontfanghen hebbende vanden aermen, sullen de selve alle consistory daeghe inbrenghen, ende dat selvighe eerst exacte tellen ende dat op een briefkin teekenen

---

1) D. i. feilen.

Digitized by Google

met de name dessen, die het gecollecteert is; opdat men des langhen tellens in Consistorio ontslaeghen werde; ende wie hierin niet soo besloten is, gedaen sal hebben, sal den aermen geven 3 alb. Cuelsch.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 31 Decembris: Hermannus Faukelius, Casp. Anthoni, Jan van Ecke, Jan Rogiers, Anthone Adams, Joos Juliaens, Cornelis vande Bogaerdt. Guiljame Elout absent.

Niet verricht dat aenteekenens noodich was.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 7 Januarij 1591: [dezelfden met Elout.]

Dewijle etlicke persoonen van Maseyck vutgeseydt zijnde om de waere rellgy, alhier gekommen sijnde hun sorteren onder die Cuelsche gemeente, teghen tbesluyt hier voormaels met de Cuelsche daervan gemaeckt, is goet gevonden dat Hermannus Faukelius ende Casp. Anthony die vande Cuelsche gemeynte sullen aenspreken ende haer vermaenen te willen oordre houden, soo hier van voortijts besloten is.

De proefpredigh voor het avondtmael is dese weke gedaen; oock is die censura onder de Consistoriales gehouden ende alle lidtmaten der kercke zijn bezocht worden ende volgens is de belijdenisse des geloofs gedaen vande naervolgende persoonen, present Hermannus Faukelius ende Jan Rogiers:

Maria de huysvrouwe Cornelis vande Bogaerde, Elisabeth le Maire, Fa. Adam, Elisabeth de Forse, Fa. Quinthijn, Mayken van Liere, dienstmaecht van Matthijs Spille, Jannekin vande Berghe, Jaquemijnken Spilleur, Margriete vanden Berghe, Francynken de Puttere, Hans van Ecke,

Digitized by Google

Augustijn Marcelis, Anthone de Hoest, Bernaert Tobias, Olivier van Ecke.

De rekenynghe vanden aermen is gedaen door Anthone Adams ende Cornelis vande Bogaerde ende is richtich bevonden, alsoo dat meer is ontfanghen dan vutgegeven de somma van f 75 — 3 alb. 6 hel., welcke sijn over getelt an Joos Juliaens ende Denijs de Maistre, die dese maent den armen sullen versorghen.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 14^{en} Januarij: Hermannus Faukelius, Jan van Ecke, Guiljame Elout, Jan Rogiers, Anthone Adams, Joos Juliaens. Cornelis vande Bogaerde, Caspar Anthony absentes.

Niet verricht dat aenteekenens noodich was.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 21 Januarij: [dezelfden met van den Bogaerde ende Anthony; afwezig Rogiers en Adams].

Op het begeeren ende aengeven der weduwe Flagelet en Antonette haerer dochter, die andermael versocht hebben wederom te moghen kommen tot den gehoor des Woordts ende christlicke versamelynghe, waervan sy om gegeven ergernisse een tijdt lanck afgehouden zijn, is besloten dat Hermannus Faukelius ende Jan van Ecke haer wederom sullen aenspreken ende haer vermaenen tot stichteliker leven, schandale ende ergernisse te verhueden ende voorts hoorende haer antwoorde naer gelegenheyt met haer handelen.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 20 Januarij: Hermannus Faukelius, Jan van Ecke, Guiljame Elout Casp. Anthony, Jan Rogiers, Joos Juliaens, Cornelis vande Bogaerde. Anthone Adams absent.

Niet verricht dat aenteekenens noodich was.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 4en Februarij: [dezelfden met Adams. Jan Rogiers absent.]

Is besloten op het wijder aensoecken Hans Claessins, dat men hem den naestemael voort consistory sal bescheyden, daerby oock sullen geropen werden die broeders, welcke sijn feyle bekendt is, ende sal voor den eerst moeten zijn schult bekennen van hoererie die hy tot Antwerpe beganghen heeft, door welcke hy die kercke ontsticht heeft, alvooren eer hy tot den gehoor geropen wordt.

Gillis Reuber ende Lucretia zijn huysvrouwe, met attestatie van Aken gekommen, onderteekent by Petrus Pædius, Dienaer des Woorts aldaer, sijn aengenomen ende op een quartier gestelt.

Maykin Vrijfpennynck, inde Heere ontslaepen zijnde, heeft den armen per testamente gemackt 2 pondt vleemsch; daerom sullen die Diaken ingedachtich zijn die selvighe van Adam Vrijfpennynck in te voorderen.

Joos Juliaens ende Denijs de Maistre hebben haer rekenynghe vanden armen gedaen ende is richtigh bevonden; meer ontfanghen dan vutgegeven de somma van f 128 — 16 — 10, welcke zy in handen van Cornelis vanden Bogaerde ende Anthone Adams overgetelt hebben, die dese toekommende maent den armen sullen versorghen.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 11 Februarij: 1591: Hermannus Faukel, Casp. Anthone, Jan Rogiers, Jan van Ecke, Guiljame Elout, Anthoni Adams, Cornelis vande Bogaerde, Denijs de Maistre absent.

Desen daegh is Hans Claessens verschenen voor de gantsche Consistory ende noch somighe andre broeders, die voortijden de kercke gedient hebbende wisten van zijn feyle; ende hy heeft daer opentlick voor den kerckenraedt zijn feyle ende schult bekendt, bekennende voor God een hertelick leetwesen te hebben dat hy teghen Hem gesondigt hadde, heeft oock beterynghe belooft; en door den Dienaer vermaent, dat hy opgestaan zijnde nu wel toe zie dat hy niet wederom en valle, opdat het latste niet quader en werde dan het eerste, ende dat hy die, welcke hy geergert heeft, nu door zijnen christlicken wandel stichte, ende is alsoo wederom aengenomen. Maer dewijle hy noch ongedoopt is, soo is hem belofte gedaen, dat dat selvighe geschieden sal; maer dat hy noch een tijdtlanck gedult hebbe, totdat wy zien vut de vruchten of oock een rechte bekeerynghe by hem is.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 18en Februarij: Hermannus Faukelius, Guiljame Elout, Jan Rogiers, Cornelis vande Bogaerde, Anthoni Adams, Joos Juliaens, Denijs de Maistre.

Niet verricht dat schrijvens noodich was.

De tegenwoordighe onses Consistorij den 27 Februarij: Hermannus Faukelius, Guiljame Elout, Jan van Ecke, Jan Rogiers, Cornelis vande Bogaerde, Anthone Adams.

Joos Juliaens
Casp. Anthoni
Denijs de Maistre
} absentes.

Niet verricht dat aenteekenens noodich was.

Digitized by Google

Die tegenwoordige onses Consistorij den 4en Martij: Hermannus Faukelius, Guiljame Elout, Cornelis vande Bogaerde, Joos Juliaens, Jan van Ecke, Denijs de Maistre.

Anthoni Adams
Jan Rogiers
} absentes.

Cornelis vande Bogaerde ende Joos Juliaens hebben haer rekenynghe gedaen vande armen ende is richtich bevonden; meer ontfanghen dan vutgegeven de somma van f 143 — 11 alb. — 3 hell., welcke zy in handen van Denijs de Maistre en Anthone Adams getelt hebben, die dese maent den armen sullen versorghen.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 11en Martij: Hermannus Faukel, Anthone Adams, Denijs de Maistre: Jan Rogiers, Jan van Ecke, Joos Juliaens.

Guiljame Elout
Casp. Anthoni
} absentes.

Niet dat aenteekenens noodich was.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 18en Martij: Hermannus Faukel, Guiljame Elout, Anthone Adams, Cornelis vande Bogaerde, Joos Juliaens, Jan Rogiers.

Denijs de Maistre
Casp. Anthone
} absentes.

Alsoo den meersten deel onser Consistorialen naer Francfort verreysen, opdat middeler tijd de gemeynte soo langhe sonder vermaenynghe niet en sij, sal Hermannus Faukelius of alleyn of met hulpe deren, die hier blijven, sijn beste doen om somighe vermaenynghen aen te stellen voor degene die hier blijven.

Is goet gevonden, dewijle die Cassa vanden armen nu

Digitized by Google

rijkelick te vooren is ende seer moyelick valt dat geldt alle maende over te tellen, oock niet nuttelick en is dat het gelt stille light, dat de Diaken sullen wtmaecken soo veel als sy overschickende hebben boven haeren noodt, ende wat sy ontbeiren konnen, sal men yemandt tot gewin voor den armen geven. De Diaken hebben wtgegeven, soo nu als hier voormaels, de somma van f 700 Cuelsch; is dan opgeleydt in name des Consistorij Casp. Anthoni ende Jan Rogiers, dat sy sullen haer beste doen om dat selve aen eenich goet man te geven, totdat wy dat breeder van noode hebben.

Hier sijn die consistoriales meestal naer Francfort gereist, soodat geen ordinarische consistorium en is gehouden; middeler tijdt is die gemeynte ende armen versorght door Hermannus Faukelius.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 22en Aprilis 1591: Hermannus Faukelius, Guiljame Elout, Jan van Ecke, Jan Rogiers, Cornelis vande Bogaerde. Joos Juliaens absent.

Hermannus Faukelius hebbende den armen versorght in plats van Denijs de Maistre ende Anthoni Adams, die te Francfort sijn geweest, heeft sijn rekenynghe gedaen ende is richtich bevonden; meer ontfanghen dan vutgegeven de somma van f 89 — 21 alb. — 8 hell., welcke hy getelt heeft in handen van Joos Juliaens en Cornelis vande Bogaerde, die dese maendt den armen sullen versorghen.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 27en Aprilis: Hermannus Faukelius, Jan van Ecke, Guiljame Elout, Jan Rogiers, Casp. Anthoni, Joos Juliaens. Cornelis van de Bogaerde absent.

Digitized by Google

Alsoo die kercke van Aken ons hebben geroepen om te kommen den jen dagh van Meye op de Synode aldaer, is besloten van weghe die tegenwoordighe peryckelen, ter cause van den Vorst van Gulicks volck, als oock vande vrybuiters, door welcke de weghen gansch onvry sijn, dat men aen die van Aken schrijven zal ende ons ontschuldighen, dat ons nu niet mogelick en is te kommen; doch wanneer den tijdt hem anders presenteert ende dat die peryckelen soo groot niet en sijn, sullen ons dan geern daer laeten vynden.

Dewijle dat etlicke Broeders nu een jaer lanck die kercke gedient hebben, is besloten dat men ter naester consistory-dagh elck sal overbrenghen de namen der mannen die beqaem souden moghen zijn tot Ouderlynghen ende Diaken, om alsoo naer aenroepynghe des naems Gods die bequaemste mannen daer ut te kiesen.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 6en Maij 1591: Hermannus Faukelius, Jan van Ecke, Anthone Adams, Joos Juliaens, Cornelis vande Bogaerde, Jan Rogiers, Denijs de Maistre, Casp. Anthoine.

Alsoo Jan Gomersen, alias Koeckenbacker, van Brussel, is hier van Franckenthael gekommen ende versocht om by te kommen, doch dewijle hy geen getuygenisse vande kercke aldaer en heeft medegebracht, soo heeft men an die van Franckenthal geschreven om informatie van hem te nemen; welcke ons geandtwoordt hebben, dat hy noch wat wtstaende hadde met de kercke, omdat hy hem hadde vergrepen met het broodt te licht te backen, waerdoore hy te Franckenthal in een quaet geruchte is kommen, oock vande Magistraet daerom gestraft met een goet boete, is besloten, dat Hermannus Faukelius met twee Ouderlynghen hem sullen aenspreken ende ondersoecken

Digitized by Google

hoe het daermedt geleghen is, hem sijn sonde vooren houden, tot leetwesen vermaenen; en sulck hy bewesen hebbende sal men hem by die kercke roepen ende hem oock aensegghen, soo wy wijders noch eenighe swaricheydt hooren (dwelck wy niet en hopen) dat hy hem dan sal der kercke straffe ende vermanynghe onderwerpen.

Naer aenroepynghe des naems Gods sijn tot den dienst der kercke verkosen, tot Ouderlynghen Rombout van Pulle ende Anthoine Balbiaen; tot Diaken Pieter van Geel, Servaes van Aken, welcke teghen de naestemael voor Consistorio sullen bescheyden worden van yder in sijn quartier.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 13en Maij 1591: Hermannus Faukelius, Jan van Ecke, Guiljame Elout, Jan Rogiers, Cornelis vande Bogaerde, Denijs de Maistre, Joos Juliaens, Anthone Adams. Casp. Anthone absent.

Die mannen, die voor Consistorio bescheyden waeren om den dienst der kercke aen te nemen, sijn heden gecompareert ende den dienst daertoe sy geropen waeren, aen te nemen bewilligt.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 20 Maij 1591: [dezelfden zonder Adams, met Anthone]..

Joos Juliaens ende Cornelis vande Bogaerde hebben haer rekenynghe gedaen ende is richtich bevonden, alsoo dat in Cassa meer is ontfanghen dan vutgegeven de somma van f 95 — 17 alb. — 3 hell., welcke sy overgelevert hebben aen Anthone Adams ende Denijs de Maistre, die dese maendt den armen sullen versorghen.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 27en Maij 1591: [dezelfden, zonder Adams].

Alsoo op die Synode te Aken is besloten om der tegenwoordigher bedroefde tijdt wille, datmen op den 3en Juny naestkommende sal een algemeyne vast- ende beeddagh houden, is goet gevonden dat men sulcks inde vermaenynghe den broederen sal voordraeghen ende tot leedtwesen over de sonde, boetveerdicheyt, vasten ende bidden vermaenen, ende op den vastdagh sal men in alle quartieren een vermaenynghe ofte boetpredigh doen.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 4en Junij: Hermannus Faukelius, Johan Rogiers, Jan van Ecke, Joos Juliaens, Denijs de Maistre, Guiljame Elout, Casp. Anthoni, Anthone Balbiaen, Peter van Geel, Servaes van Aken. Cornelis vande Bogaerde absent.

Jan Rogiers, Guiljame Elout, Denijs de Maistre, Anthone Adams hebbende een jaer lanck de kercke gedient, sijn vande dienst ontslaeghen worden, ende die nieuwe dienaers naer geschiede bevestynghe sijn in haer ampt getreden, namelick Anthoine Balbiaen, Rombout van Pulle, Pieter van Geel, Servaes van Aken.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 10 Junij: Hermannus Faukelius, Rombout van Pulle, Anthonie Balbiaen, Jan van Ecken, Cornelis vande Bogaerde, Joos Juliaens, Servaes van Aken, Pieter van Geel, Casp. Anthoni.

De quartieren sijn by laste des Consistorij van Hermanno Faukelio verandert ende verdeylt worden ende een yder sijn briefkin gegeven; soo sullen tsamen dienen Rombout van Pulle ende Servaes van Aken, Anthoni Balbian ende Pieter van Geel, Jan van Ecke ende Cornelis vande Bogaerde, Casp. Anthoni ende Joos Juliaens.

Digitized by Google

Is besloten, naerdien men in ervarynghe komt dat Joos vande Schuren geen armoede en heeft, maer wel sonder die aelmoessen dore kan, datmen hem die gewoonlicke aelmoessen voor een tijdt lanck opschorten sal.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 27en Junij: Hermannus Faukelius, Rombout van Pulle, Servaes van Aken, Joos Juliaens, Pieter van Geel, Jan van Ecke, Anthonie Balbian. Casp. Anthoine heeft verlof begeert om voor een tijdtlanck te moghen wt consistorio blijven, om seer noodighe affairen, die hem voorgevallen sijn.

Philips Verbrugghe, wedunaer, is van Franckenthael kommen met attestatie, onderteekent door den Dienaer aldaer Joannes Ursinus ende der kercken Zeghel, gedateerdt den 29 Maij 1591 in Franckenthael.

Francijnken de Pottere, een weduwe, kranck geworden sijnde, alsoo dat sij niet en kan verdienen met aerbeyden, is besloten datmen haer twee dalers Cuelsch sal geven voor eerst, om haer in haer kranckheydt te behelpen, ende voorts daerin te doen gelijck de Diaken den noodt sullen bevynden groot ofte klein te sijn.

Cornelis vande Bogaerde ende Servaes van Aken hebben haer rekenynghe gedaen ende is richtich bevonden, alsoo dat meer is ontfanghen dan wtgegeven de somma van f 106 — 23 alb. — 7 hell., welcke sy in handen van Pieter van Geel ende Joos Juliaens hebben getelt, die dese toekommende maendt den armen sullen versorghen.

Alsoo Magdalene, de weduwe Sonnemans, een dochterkin heeft naergelaeten, dwelcke by papistische luyden nu woont ende inde afgoderie opgetrocken werdt, is besloten dat Hermannus Faukelius ende Pieter van Geel sullen Jasp. Sonnemans aenspreken, haer broeder: dat hy sorghe draeghe dat het kindt wt sulcke platse gebracht werde; hem oock

Digitized by Google

vermaenende van sijn schuldighe plicht teghen zijn suster, ende naer die antwoorde die hy geeft, sullen wy daerin handelen.

Men sal ingedachtich sijn het gelt vanden armen ergens aen te legghen.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 29 Junij 1591: Hermannus Faukelius, Rombout van Pulle, Jan van Ecke, Anthonie Balbian, Servaes van Aken, Joos Juliaens, Pieter van Geel, Cornelis vande Bogaerde.

Casp. Anthoine, hem geëxcuseert hebbende, is gekommen: is besloten, datmen die naestemael sijn excuse sal hooren, dewijle het nu gaer noodich was by malcanderen te kommen om die verstoorynghe, die inde gemeynte gekommen is door het vanghen Wilhelmi Nikelij, dienaer der burgerlicker gemeynte; ende sullen aenhooren of die ontschult genoechsaem is ofte niet.

Pieter van Geel ende Anthoine Balbian sullen gaen ten huyse van Hans Claessens, welckers huysvrouwe kranck is ende begeert hulpe in haeren noodt; sullen vernemen naer alle gelegenheyt ende haer te hulpe kommen. Haer is gegeven f 2 Cuelsch.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den jen Julij 1591: Hermanus Faukelius, Jan van Ecke, Rombout van Pulle, Pieter van Geel, Anthoine Balbian, Cornelis vanden Bogaerde, Joos Juliaens, Servaes van Aken.

Alsoo is bevonden dat Hans Claessins in groote aermoede is met sijn kinderen, is besloten dat men hem voer eenmael sal geven vijf dalers Cuelsch, opdat hy in sijn groote aermoede broot voor sijn kinderen coope; maer 'ten is niet raetsaem bevonden dat men hem yet wekelick

Digitized by Google

geven sal om oirsaecken; alleen als de noot noch soude moghen grooter worden, dan sullen wij daerin moghen doen naer dat de noodt eischt.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 8en Julij: Hermannus Faukelius, Rombout van Pulle, Casp. Anthoni, Jan van Ecke, Anthoine Balbian, Cornelis vande Bogaerde.

Joos Juliaens
Servaes van Aken } absentes.

Niet verricht dat hier aenteekenens noodich ware.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 15en Julij: Hermannus Faukelius, Anthoine Balbian, Pieter van Geel, Rombout van Pulle, Jan van Ecke, Servaes van Aken, Joos Juliaens, Cornelis vande Bogaerde.

Die collecta voor den Dienaer gevallen sijnde prima Julij van een half iaer, is besloten dat de Ouderlynghen sullen in haer quartieren collecteren ende dat met den eersten inbrenghen sonder langhe te laeten verachteren, om oirsaecken. Des sal Anthone Balbian een yghelick sijn quartier wtschrijven.

De Ouderlynghen sullen gaen ten huyse van Jan Rogiers ende aenhooren die rekenynghe van die Cassa tot het dienstgelt, ende die geschiet synde, sullen sy verordonneren yemant, die het kistken met die cassa aenneemt.

Die tegenwoordighe onses Consistorij desen 22en Julij: Hermannus Faukelius, Rombout van Pulle, Anthoine Balbian, Jan van Ecke, Pieter van Geel, Joos Juliaens, Servaes van Aken, Cornelis vande Bogaerde.

Naer dat die Ouderlynghen haer rekenynghe hebben

Digitized by Google

gedaen van het gelt dat in cassa was ende is richtich bevonden, soo hebben sy wedergegeven tgelt vanden aermen, dat in haer bewaerynghe was, soo dat die Diaken nu 700 f Cuelsch hebben gemackt. Dese f 700 sijn an Anthoine Balbian getelt, welcke die wtgegeven heeft met bewillynghe des Consistorij an een seker man tot voordeel voor den armen teghen zeven van hondert, gelijck blijckt by die obligatie, daer van in cassa geleydt.

Pieter van Geel ende Servaes van Aken sullen aenspreken Adriaen vander Cammen, die met attestatie van Franckenthal is kommen om met zijn huysvrouwe ende zeven kinderen naer Hollandt te trecken, ende naer dat sy hem benoodight vynden hem te hulpe te kommen om sijn reyse te doen, ende wat sy hem geven dat op sijn attestatie te stellen.[1]) Is hier een langhen tijdt gebleven tot den beghin des somers van 1592, ende dan is hy met onse attestatie naer Hollandt verreyst.

Pieter van Geel ende Joos Juliaens hebben haer rekenynghe gedaen vande armen ende is richtich bevonden, alsoo dat in cassa is meer ontfanghen dan wtghegeven de somma van f 118 — 3 alb. — 3 hell., welcke sy in handen van Servaes van Aken ende Cornelis vande Bogaerde getelt hebben, die dese maendt den armen sullen versorghen.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 29 Julij: Hermannus Faukelius, Anthoine Balbian, Rombout van Pulle, Cornelis vanden Bogaerde, Jan van Ecke, Joos Jordaens, Pieter van Geel.

Jannekin Houchepied, jonghe dochter is met attestatie van Francfort kommen: was onderteekent met der kercke

---

1) De volgende zinsnee is hier naderhand door Faukelius bijgevoegd.

Digitized by Google

zegel ende des Dienaers Francisci Gomari handt; is angenomen.

Maria Spilleur, jonghe dochter, is met attestatie van Staeden gekommen ende is anghenomen: die attestatie was onderteekent met des Dienaers Joannis Bollij [1]) handt ende Michiel Balde ende R. van Hulle.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 5en Augusti 1591: Hermannus Faukelius, Anthoine Balbian, Casp. Anthoni, Servaes van Aken, Pieter van Heel, Jan van Ecke, Joos Juliaens, Cornelis vande Bogaerde, Rombout van Pulle.

Is besloten, dat die Ouderlynghen die collecta voor den Dienaer sullen doen in haere quartieren, dat sy gedaen sij voor de Franckfoordtsche misse op de boete van een daler voor den armen.

Alsoo Joos vander Schuren die aelmoessen opgeschort sijn ende sijn huysvrouwe by etlicke gaet klaeghen, is besloten dat Rombout van Pulle ende Servaes van Aken hem sullen aenspreken ende vermanen dat sy des veel geswets sick onthouden, dewijle wy genoechsaem weten dat sy geen klaegens noodt en hebben.

Die censura voor het houden des heylghen avondmaels is onder den broederen des Consistorij gehouden, ende is besloten datmen ten naestemael tsamen roepen sal die die belijdenisse des geloofs begheeren te doen.

---

1) Johannes Bollius was predikant te Staden van 1577 tot zeker in 1590, volgens A. 's Gravesande, *Twee hondert jarige gedachtenis van het syn. te Wesel*, bl. 200. Dit jaartal soude uit deze opgave moeten verbeterd worden, tenzij de hier bedoelde attestatie laat is ingeleverd. Ook was Joh. Bollius predikant te Gend in 1578. Zie *Kerkherv. te Brugge* en *Kerkherv. in Vlaanderen.*

Digitized by Google

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 12en Augusti: Hermannus Faukelius, Cornelis vande Bogaerde, Anthoine Balbian, Rombout van Pulle, Joos Juliaens, Jan van Ecke, Servaes van Aken, Pieter van Geel.

Den 7en Augusti 1591 hebben dese naervolgende personen haer belijdenisse des geloofs gedaen, in tegenwoordicheyt Hermanni Faukelij ende Rombout van Pulle:

Isabella Lemans, huysvrouwe van Casp. Coymans;

Willemijnken Augustijns, huysvrouwe van Melchior le Maire;

Jannekin Allaerts, jonghe dochter van Venlo; ramaker, Fa. Allaert;

Mayken van Veet, jonghe dochter van Antwerpen;

Abraham Wrichters, jongman, van Antwerpen;

Tannekin van Rasseghem, jonghe dochter, van Brussel;

Jan de Ruyter, de jonghe, van Antwerpen;

Jaques Urselincx, jongman van Brussel, dienaer van Raymond Rijngoldt.

Cornelis van Schouwen, alias van Maestricht, wedunaer, gevallen sijnde in die sonde van hoererie, daer door hy de kercke ergernisse angericht heeft, is besloten dat hy tot boetveerdicheyt sal vermaent werden ende in sijn quartier schult sal opentlick bekennen ende alsoo sick met die kercke versoenen.

Martin Pigoese, een jonck knecht van Brugghe gekommen sijnde ende leerende sijn ambacht by Piere le Maire, is besloten, dewijle het een arm kindt is ende geen vrienden hier en heeft ende inde Christlicke leere opgetrocken, datmen hem voor een tijdt, tot dat hy wt het swaerste is, sal een halve gulden ter weke geven, op dat hy sijn ambacht leere.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 19en Augusti: Hermannus Faukelius, Rombout van Pulle, Joos Juliaens, Jan van Ecke, Pieter van Geel, Servaes van Aken, Anthoine Balbian, Cornelis vande Bogaerde.

Maykin Mois, weduwe van Dieryck Tribels, is met attestatie van Frankenthal gekommen, welcke was onderteekent met den kerckenzeghel ende des dienaers Joannis Ursini handt, gedateert den jen Augusti 1587; heeft daer beneven een getuygenisse medt gebracht vanden pastor van Gemundt, dat sy den tijdt van drie jaer sick aldaer eerlick ende Christlick gedraeghen heeft; is angenomen.

Joos Juliaens sal aenspreken Balthasar Schutsen ter cause van sijn knecht, die begeert by te kommen, ende vernemen naer die gelegenheyt des knechts of hy eerbaer ende stichtelick is van leven, of een rechten ijver in hem is of hy stille is van mondt, dat hy soude mogen vertrouwt werden; ende sulcks vernomen hebbende, mach men daer naer handelen.

Servaes van Aken ende Cornelis vande Bogaerde hebben haer rekenynghe gedaen vanden armen van dese maendt ende is richtich bevonden, alsoo dat in cassa is meer ontfanghen dan wtgegeven de somma f 176 — 6 alb. — 11 hell., die sij in handen van Joos Juliaens ende Pieter van Geel getelt hebben, die dese maent den armen sullen versorghen.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 26en Augusti: Hermannus Faukel, Rombout van Pulle, Joos Juliaens, Jan van Ecke, Cornelis vande Bogaerde, Anthoine Balbian, Pieter van Geel. Servaes van Aken absent.

Joos Juliaens sal aenspreken Aernout Truyens, welcke schijnt armoede te lijden met sijn huysvrouwe ende kinderen, door dat hy sijn goet niet en kan gebruycken; ende

Digitized by Google

hem vermanen soo hy noot lijdet, dat hy sulcks wille verklaeren, men sal hem te hulpe kommen, dat hy sick oock der armoede niet schamen en moet, die een gave Godts is.[1]) Hij heeft sijn noot verclaert, is bevonden groot te sijn: men sal hem somwijlen te hulpe kommen.

Hermannus Faukelius ende Rombout van Pulle sullen aenspreken Heyndryck Janssens, verruwer van Antwerpe hier gekommen, dewijle wij vernemen dat hy wederom van sinne soude sijn naer Antwerpe te keeren: hem vermanen dat hy niet en moet sick wederom in tgevaer geven of van ziele verlies of van lijf ende schande te behalen ende hem met den Antichrist te moeten versoenen; dat hy dan niet omme en zie gelijck de huysvrouwe Loth noch naer Babilon en gae, maer blijve wt het midden van haer.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 2en Septembris: Hermannus Faukelius, Rombout van Pulle, Jan van Ecke, Joos Juliaens, Anthoine Balbian, Pieter van Geel, Cornelis vande Bogaerde. Servaes van Aken absent per excuse.

Is besloten, datmen Gillis Asseliers, jongman, sal geven twee Cuelsche dalers tot sijn reyse om naer Frankenthael te gaen, dewijle hy aldaer sijn handtwerck doen wil, dwelcke daer beter gaet dan hier.

Is besloten, dat Rombout van Pulle sal met Jan vander Monsen gaen besoecken Philips Verbrugghe, die kranck is, ende naer dat hy hem benoodight vyndt, hem te hulpe kommen. Heeft verklaert noch niet benoodight te sijn tot noch ter tijdt.

---

1) 't Volgende is naderhand er bij gevoegd.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 9en Septembris: Hermannus Faukelius, Rombout van Pulle, Jan van Ecke, Anthoine Balbian. Die andre consistoriales sijn naer Francfort gereist.

Is goet gevonden datmen sick bedyncken sal teghen dat die broeders vande Francfoortsche misse kommen, of het niet noodich ende goet soude sijn Jan vander Monssen te bewillighen dat hy die krancke alhier woude besoecken, insonderheyt in platsen daer het voor den Dienaer soude moghen gevaerlick sijn, ende watmen hem geven soude. Propositum sed nihil conclusum.

Is besloten, datmen eenen armen man, die langhe tijdt te Harlem schoolmeester is geweest ende nu met sijn huysvrouwe naer de Pals treckt, sal tot sijn reyse geven twee rijxthaller.

Item noch een jonghman, die van Cuelen naer Weefflaer treckt om aldaer sijn handtwerck van passement te doen, met namen Anthoine van Beniel, is besloten dat men hem tot sijn reyse sal geven een rijxthaller.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 16en Septembris: Hermannus Faukelius, Rombout van Pulle, Jan van Ecke, Anthoine Balbian.

Is besloten, dewijle in tquartier van Casp. Anthoine beyde den Ouderlynck ende Diaken naer Francfort zijn, dat wy dat quartier onder ons sullen bedienen. Is geschiet door Hermannus Faukelius.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 23en Septembris: [dezelfden].

Dewijle dat Jan vander Monsen Phlips Verbrugghe in sijn kranckheyt een weke lanck continuelick heeft by gestaen ende sijn werck daer door verlet, oock men be-

Digitized by Google

vyndt dewijle hy van sijn meester, die hem doet wercken, niet betaelt en werdt, derhalven armoede lijdt, dat men hem drie dalers Cuelsch geven om hem te behelpen.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 30 Septembris: [dezelfden].

Rombout van Pulle sal aenspreken de dienstmaegt van Nicolaes Jongelynck, die begeert by den gehoor te kommen ende nu een tijdlanck in Catechismus leere gekommen is, haer vermanen dat sy haer wil christlick draeghen, vermanen oock tot secreet sijn, dat sy de Dienaers nochte die huysen niemandt bekendt en maecke.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 7en Octobris: Hermannus Faukelius, Rombout van Pulle, Anthoine Balbian, Pieter van Geel, Jan van Ecke, Casp. Anthoni, Servaes van Aken, Cornelis vande Bogaerde.

Anthoine Peters, een oudtman, hebbende twee jaer te Francfort die kercke gevolght ende nu bereydt is die belijdenisse sijns geloofs te doen, soo ons getuyght sijn meester Hans Provoost, met schrijven wt Francfort den 13en Augusti 1591; hy begeert by den gehoor des Woordts te kommen. Is besloten, dat men hem aenspreken ende byroepen sal, ende dewijle hy nu kranck is ende armoede lijdet, sullen hem die Diaken geven twee hembden ende een stuck gelts, naer dat sy den noodt groot vynden.

Hans Claessins houdet aen om gedoopt te sijn; is geantwoordt ende geresolveert, dat Anthoine Balbian hem aensegghen sal, angesien hy hem stichtelick heeft gedraeghen sichtent[1]) sijn reconciliatie met die kercke, datmen hem daerin sal voordelick zijn, dat hy dan wel een wey-

1) D. i. sedert.

Digitized By Google

nich die fondamenten der leere wille overdencken, om naer belijdenisse sijns geloofs ende belofte eenes stichtelicken levens te moghen gedoopt werden. Tselve is oock besloten van een jonghe dochter, ten huyse van Gillis Zeghers wonachtich.

Rombout van Pulle ende Cornelis vanden Bogaerde sullen aenspreken Crispijn van Nopsem, dewijle hy Hendryck Janssens wil afdrenghen sijn conste van veruwen te leeren, volgende eenich bespreck onder hun gemaeckt, ende hem tot dien eynde in het recht getrocken, sullen hem vermanen dat hy niet alsoo hardt met het rechte voort en gae, maer in goede mannen komme ende hem tot vredelickheyt raeden. [1]) Hij en heeft den raet niet willen volghen, maer geseydt te willen met procederen voortvaeren.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 14[en] Octobris: Hermannus Faukelius, Rombout van Pulle, Jan van Ecke, Cornelis vanden Bogaerde, Joos Juliaens, Servaes van Aken, Anthone Balbian, Peter van Geel.

Is besloten, dewijle den tijdt gekommen is dat men die cuer soude doen om nieuwe dienaers, dat een yder sick bedyncken sal in sijn quartier wat voor bequaeme mannen sijn tot Ouderlynghen ende Diaken, ende die te naestemael inbrenghen.

Joos Juliaens ende Peter van Geel hebben haer rekenynghe gedaen vande armen voor twee maenden ende is richtich bevonden: meer ontfanghen dan wtgegeven de somma van f 185 — 21 alb. — 6 hell., welcke sy in handen van Servaes van Aken ende Cornelis vanden Bogaerde getelt hebben, die dese toekommende maendt den armen sullen versorghen.

---

1) Het volgende later bijgeschreven.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 21en Octobris: Hermannus Faukelius, Casp. Anthoni, Joos Juliaens, Anthoine Balbian, Jan van Ecke, Servaes van Aken, Cornelis vande Bogaerde.

Pieter van Geel sal aenspreken Peter van Merckenich ende Lenaert Hose ende hun bidden dat sy by die ambachtsmeesters vande snijders willen gaen om Aernout Truyens te helpen dat hy mochte het recht van hoetstoffers krijghen om een gerynghe gelt, ende voorts Cornelis vanden Bogaerde sal meester Goddaert inde borgerstrate ten selven eynde aenspreken ende dewijle Aernouts huysvrouwe nu op haer geleghen gaet, salmen hem oock te hulpe kommen om brandynghe ende andre nootwendicheyt te koopen, daer toe men hem geven zal 10 dalers Cuelsch.

Naer aenroepynghe des namens Gods is de cuer vande Ouderlynghen ende Diaken gedaen; ende sijn verkozen tot Ouderlynghen Paulus Mondekins ende Jaques Pilgrem, tot Diaken David de Cunsenaere ende Guiljame Wybout, welcke sullen voor Consistorio ontboden worden een yder van dies, in welckers quartier hy is teghen Woensdaghe ten 2 uren. Dese mannen ontboden sijnde hebben bewilliget ende sullen inde quartieren verkondiget worden.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 28 Octobris: Hermannus Faukelius, Anthonie Balbian, Pieter van Geel, Cornelis vanden Bogaerde, Jan van Ecke, Servaes van Aken. Joos Juliaens absent.

Niet dat alhier aenteekenens noodigh was.

Digitized by Google

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 4 Novembris: Hermannus Faukelius, Pieter van Geel, Rombout van Pulle, Jan van Ecke, Cornelis vande Bogaerde. Casp. Anthoine te spade gekommen.

absentes { Servaes van Aken, Anthoine Balbian per excuse, Joos Juliaens.

Dewijle dat etlicke Ouderlynghen nu souden afgaen, is besloten dat sy dese weke sullen by malcanderen kommen ende die collecta vande Dienaer inbrenghen ende haer rekenynghe doen ende sluyten eer ende te voor dat die nieuwe Ouderlynghen aenkommen.

Rombout van Pulle sal aenspreken die dienstmaegt van Engel Tobias, die begeert by den gehoor des Woordts te kommen, ende hooren alle gelegenheyt van haer ende soo hy haer gequalificeert vyndt, sal hy sulcks in Consistorio inbrenghen, ende dan mach men sien of men sy byroepen sal ofte niet. Is by te kommen toegelaeten.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 11 Novembris: Hermannus Faukelius, Rombout van Pulle, Jan van Ecke, Joos Juliaens, Anthoine Balbian, Peter van Geel.

Servaes van Aken absent per excuse: men sal hooren of sy gewichtich sij.

Cornelis vande Bogaerde absent per excuse, die gewichtich genoech is.

Margriete Bouba alsoo sy inde vermaenynghe nu niet gekommen en is, ende oock rondwt geseydt dat sy niet meer en begeert inde predicatie te kommen, maer tot de wederdoopers haer gevoegt heeft, is besloten dat Rombout van Pulle ende Hermannus Faukelius sullen haer aenspreken ende hooren wat oorsaecke dat sy heeft vande kercke te willen afwycken ende haer ernstelick vermae-

Digitized by Google

nen, dat sij wel toesie dat sy haer vande gemeynschap der heyligen niet af en scheyde; ende naer dat sy antwoordt, sal de kercke daer naer met der tijdt met haer handelen.

Pieter Hellaert van Antwerpen versoeckt by den gehoor des Woordts kommen; is besloten datmen hem aenspreken sal ende die oorden der kercke hem vooren draeghen, ende angaende sijn huysvrouwe hem segghen, dat hy se noch een weynich onderwijse eer sy bykomme; ende met der tijdt sal men sien hoe sy sick schicken sal ende daer naer handelen.

Jan van Ecke sal met Casteleyn gaen tot Geirckin, Weduwe van Jan Nop, die met attestatie van Wesel gekommen is, gedateert den 22 Octobris 1591, stilo novo, ende met den kerckenzeghel onderteekent, ende vernemen van waer sy geboortich is ende haer dan op tquartier stellen. Dese vrouwe is van Emmerijck; daerom is sy die Cuelsschen aengegeven, maer dewijle die attestatie nederlands was, hebben sy haer tot ons gewesen.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 18en Novembris: Hermannus Faukelius, Joos Juliaens, Pieter van Geel, Jan van Ecke, Anthoine Balbian, Servaes van Aken, Rombout van Pulle.

Is besloten, naerdemael Margriete Bouba nu tweemael ernstelick vermaent sijnde even hartneckich noch (doch sonder verstandt) in haer afwijckinghe blijft, dat men, ongenaemt die persoon, sal in alle quartieren een algemeyn gebedt doen ende begheeren, opdat haer God wille behoeden voor den val ende afwijckinghe vanden christlicken geloove.

De broederen van Antwerpe aen ons geschreven hebben om hulpe ende bystandt voor die kercke aldaer, ende wy met meer schrijvens versekert sijnde, dat goede hope is daer een kercke op te richten, alst ock blijckt by schrijven

Digitized by Google

van Gonthier Damant[1]), dienaer des Woordts daer toe wt Zeelandt geschreven, is besloten dat men hun dertich ponden groot sal geven, datmen hun schrijve dat sy trecken op Pieter van Geel ende men sal te dancke betaelen.

Is besloten, dat Rombout van Pulle ende Anthoine Balbian sullen ergens ontbieden die dochters van Andries van Berchem, welcke anhouden om by den gehoor des Woordts te kommen, ende vernemen waerom sy soo langhe sijn vande kercke gebleven, oock of nu ernst in hen is; ende die antwoorde gehoordt hebbende sal men zien wat men daer doen sal. Die antwoorde gehoort hebbende, is besloten dat men sy byroepen sal.

Alsoo vernomen ende aengegeven is dat Joos vander Schuren wat onordentlick huys houdt ende brassen, wijndrincken ende andersins, is goet gevonden dat als men voor het Avondtmael sal die visitation doen, dat men hem dan vermanen sal, dat hy sick oordentlicke houde, opdat de broeders sick niet en ergeren als tot noch toe is geschiet.

Cornelis vande Bogaerde ende Servaes van Aken hebben haer rekenynghe gedaen vande armen van een maent ende is richtich bevonden: meer ontfanghen dan wtgegeven f 207 — 6 alb. — 0, die sy in handen van Pieter van Geel getelt hebben, die dese maent den armen sal versorghen.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 25 Novembris: Hermannus Faukelius, Paulus Mondekins, Jaques Pilgrem, David de Cousenare, Anthoine Balbian, Pieter van Geel, Servaes van Aken, Rombout van Pulle.

Casp. Anthoni, Jan van Ecke, Cornelis vande Bogaerde,

---

1) Gunthier of Gothier Aldegonde Damman was predikant te Goes, in 1586 te Kloetingen, voorts te Serooskerke in Walcheren, waar hij stierf in 1608. Zie te Water, *Ref. van Zeeland*, bl. 204, 205, 277, 278, 310.

Digitized by Google

Joos Juliaens hebben een jaer lanck die kercke gedient; sijn van haeren dienst ontslaeghen, ende die nieuwe dienaers naer gedaene bevestynghe sijn in haeren dienst en plats getreden.

Anthoine Balbian sal met Jaques Mois aenspreken de huysvrouwe van Bartholomeus van Couwenbergh, wonachtich in tgulde calf, welcke anhoudt om by den gehoor des Woordts te kommen, ende haer die oordenynghe der kercke alhier voordraeghen.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 3en Decembris: Hermannus Faukelius, Paulus Mondekins, Jaques Pilgrem, David de Cousenare, Pieter van Geel, Anthoine Balbian, Servaes van Aken.

De huysvrouwe van Jan Minuyct versoeckt dat men haer dochter soude willen by die leere des Catechismi roêpen; is besloten, dat Paulus Mondekins haer segghen sal dat wy alleen des Donderdaegs haer konnen roepen; doch om alle gevaer te mijden sal men Theodorus segghen, dat hy haer door een derde altijdt die wete laete.

David de Cousenare heeft by laste des Consistorij gekocht laecken tot een rock ende een paer coussens voor eenen armen leerjonghen, by Jooris Nijs werckende.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 10 Decembris 1591: Hermannus Faukelius, Rombout van Pulle, Peter van Geel, Jaques Pilgrem, David de Cousenare, Servaes van Aken, Anthoine Balbian, Paulus Mondekins.

Hermannus sal schrijven aen die van Wesel, die ons met Geircken vs. [1]) Nop een weeskind, dat gansch gebreckelick is, hebben gesonden, dwelcke weeckelick sijn leefdaghe moet onderhouden sijn, ende hun vraeghen op wat voeghe

1) d. i. vidua, *weduwe*.

Digitized by Google

sy dat kind van sick schicken ons hier ten laste; hun oock verclaeren dat wy niet en verstaen sulck een kindt euelick,[1]) tot onsen laste aen te nemen; maer of wy schoon hier een tijdt lanck willen het beste daermede doen, dat sy nochtans in alle geval de naeste vanden kinde sullen sijn. Siet de copie des briefs hier achter onder die copiën.

Hans Cores ende Catharina sijn huysvrouwe, van Aken gekommen sijnde, begheeren dat men sy by soude roepen; ende dewijle dat men goet getuygenisse van hen heeft, oock sy een attestatie van Aken mede gebracht hebben, onderteekent by den dienaer des Woordts, meester Jan Oosterroodt, gedateert van den 2 Decembris anno 1591, sullen sy bygeropen werden ende op Paulus Mondekins quartier gestelt werden.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 17en Decembris 1591: Hermannus Faukelius, Jaques Pilgrem, Anthoine Balbian, Rombout van Pulle, Paulus Mondekins, Servaes van Aken, David de Cousenare, Pieter van Geel.

Rombout van Pulle sal ter eerster gelegenheyt Margrieta Bouba in sijn huys outbieden om haer in presentie van twee ofte drie des Consistorij noch eens ernstelick te vermanen, tbedrog ende valsche leere der wederdooperen haer toonen, dat sy derhalven van hun wille afblijven.

Cornelis Fierens wt Brabandt houdt an om by den gehoor godlickes Woordt geroepen te werden; is besloten dat Jaques Pilgrem ende Hermannus hem sullen aenspreken ende vermanen dat hy sick wille stichtelick ende godsalichlick draeghen ende ooc secreet sijn van de Dienaers ende huysen niet te vermelden.

Is besloten, naerdemael die proefpredich gedaen sal sijn,

---

1) D. i. eeuwiglijk, op den duur.

Digitized by Google

dat men teghen Sondaeghe toekommende die censura sal houden onder die Consistoriales voor het houden des H. Avondtmaels.

Die tegenwoordighe onses Consistorij den 22 Decembris: Hermannus Faukelius, Pieter van Geel, David de Cousenare, Jaques Pilgrem, Paulus Mondekins, Anthoine Balbian. Rombout van Pulle, absent door kranckheyt, is geexcuseert. Servaes van Aken absent: hem niet angeseydt worden.

Alsoo die kercke van Antwerpe om hulpe versocht hadde, sijn hun den 18en Decembris overgemaeckt vande kercke weghe dertich ponden groote, als toegeseyt was den 18en Novembris; ende sijn doen tellen an Hans Coomans door den comijs van Jan de Visschere, Willeboort. Sy hebben ons geantwoordt den 28 Decemb. 1591 dat sulcke een somma is ontfanghen door Hans Coomans, volgende de wisselbrief.

Anthoine Balbian sal Boudewijn Craye aenspreken ende Paulus Mondekins Jan vander Monsen ende aan hun vernemen of sy geen werck en hebben voor een armen jonghen, van Frankenthal kommen, welcke de vader ons gerecommandeert heeft ende soo verre dat men geen meester en vyndt, sal men hem weder naer Frankenthal schicken, volgende het schrijven sijns vaders.

Is besloten, dat men alle lidtmaten der kercke besoecken sal voor het houden des H. Avondmaels: eerst in tquartier van Anthoine Balbian, daernaer in Paulus Mondekins, dan Jaques Pilgrem, eyndelick Rombout van Pulle.

Anthoine Balbian sal de naestemael in Consistory mede brenghen het boeck, daer die namen der lidtmaten der kercke opstaen, opdat men aenteekene die hier met attestatie gekommen sijn ofte anders met belijdenisse des geloofs angenomen werden.

Digitized by Google

Die censura is onder die Consistoriales gehouden ende wat tot verbeterynghe van een yder noodich was is hem broederlick angeseyt worden.

Pieter van Geel heeft die rekenynghe vanden armen gedaen van dese vijf weken ende is richtich bevonden: meer ontfanghen dan wtgegeven die somma van f 28 — 0 — 1, welcke hy in handen van David de Cousenare getelt heeft, die dese toecommende maendt den armen sal versorghen. Nota, wt de cassa sijn getelt worden sulcke 30 pondt gr., die die van Antwerpe sijn overgemackt.

Die tegenwoordige onses Consistorij den 31en Decembris 1591: Hermannus Faukelius, Paulus Mondekins, Anthoine Balbian, Jaques Pilgrem, Rombout van Pulle, David de Cousenare, Pieter van Geel, Servaes van Aken.

Alsoo Lenaert Hoose ons aengegeven heeft dat een jonckman, die hier is geweest, ende is met ernstich sijn anhouden geholpen, ende is nu te Leyden in Holland, daer hy studeert ende alsoo de broeders der Cuelsche ende Walsche gemeynte hem behulp doen, is besloten dat Anthoine Balbian sal met Lenaert Hoose Herman van Monnem aenspreken ende hooren wat sy daerin doen ende van onsen weghe hem toesegghen dat wy hem 10 cuelsche dalers sullen geven ende dat voor eens.

Jaques Pilgrem sal papier koopen om een nieuw boeck te maecken, datmen die Acta Consistorialia in schrijven sal, dewijle dat dit boeck nu vol geschreven is.

Den 27en Decembris 1591 hebben dese naevolgende persoonen belijdenisse des geloofs gedaen, present Hermannus Faukelius ende Anthoine Balbian:

Heylkin vanden Broecke, jonge dochter van tShertoghenbosch;

Cornelis van Schumen, hoetmaecker van Maestricht;

Digitized by Google

Magdalena, Fa. Pieter Dablijn, jonge dochter;
Jannekin de Raedt, huysvrouwe van Edouwaert Pels;
Jannekin Bakeler, jonghe dochter;
Barbara, de huysvrouwe van Wilhelm vander Wimschen;
Mayken Pottey
Jannekin Pottey } drie gesusters jonge dochters;
Anna Pottey
Sara Fa. Lonwijs Droshault, jonge dochter;
Aernout Truyens;
Cornelia Alenson, jonge dochter;
Eva Wijler, jonge dochter;
Wilhelm Tobias, Fus. Yngel, jongheselle;
Clara Potters, jonghe dochter.

DIE ACTA DES NAEVOLGENDEN JAERS SIET IN HET ANDER BOECK.

Digitized by Google

REGISTER.

A.

Adams, (Anthonie) 348, vgg.
Aernouts, (Nikolaas) luitenant, 293.
Aken, 14, 16, 21, 33, 34, 39, 62, 130, 160, 197, 233, 239, 243, 259, 260, 261, 278, 297, 310, 311, 318, 322, 323, 327, 329, 339, 349, 362, 366, 368.
Aken, (Leynaart van) 62, 68, 72, 76, 84, 107, 140, 210.
Aken, (Servaas van) 266, 290, 367 vgg.
Alva, (Hertog van) 124.
Alençon, (Cornelia) 388.
Algemius, (Paulus) 178.
Allaerts, (Janneke) 374.
Allerley, (Janneke) 113, 115.
Amery, (Jaques) 261.
Amsterdam, 260, 338.
Anthony, (Jaspar) 95, vvg.
Antwerpen, 11, 18, 58, 77, 132, 134, 138, 143, 149, 212, 239, 259, 275, 300, 301, 303, 319, 325, 332, 333, 334, 337, 340, 341, 343, 344, 358, 386.
Asseliers, (Gillis) 376.
Audenaarde, 119.
Augustijn, (Willemjntje) 374.
Aulem, (de predikant van) 209.

B.

Baal, (Christiaan van) 277.
Bacers, (Wed.) 205.
Bachoffen, (Richard) licentiaat, 168, 177, 252.
Back, (Christoffel) 130.
Back, (Hendrik) 38, 52.
Baclier, (Anthonie) 40.
Badius, (Johannes) predikant, 120, 180, 226, 252.
Baes, (Jasper) 30, 63, 65, 79, 86, 109, 193.
Bakeler, (Janneke) 388.
Balbiaan, (Anthonie) 248, 279, vvg.
Balbiaan, (Tanneken) 350.
Barbach of Berenbach, (Wed.) 165, 204, 232, 248, 250, 251, 254, 264.
Barry, (Jaques) 80, 127.
Basel, 156, 336.
Bassem, (Jonker Jan) 252.
Baumer, (Herman) 187.
Bauts, (Jan) 137, 142.
Bedeeling, (Armen) 52, vvg.
Bekman, (Geerard) 286, 293.
Bel, (Anthonie) 215, 218, 220.
Bender, (Herman) 197.
Beniel, (Anthonie van) 377.
Benoit, (Caspar) 193, 200, 255, 256, 337.
Berchem, (Andries van) 253, 383.
Berge, (Janneke van den) 360.
Berge, (Margriet van den) 360.
Bergen, (Balthasar van) 159.
Bergen, (Pieter van) 100.
Berlekom, (Jan van) 17, 61, 62.
Bethur, 21, 49, 59, 60, 65, 67, 71, 80, 83, 91, 97, 105, 110, 115, 116, 119, 131, 141, 149, 154, 171, 182, 200, 244.
Bierkensdorp, 15, 216.
Billerbeke, (Hendrik) 257, 327.
Billerbus, 284.

Digitized by Google

Biquoy, (Jaques de) 260.
Bobba, (Margareta) 337, 381, 382, 385,
Bocholt, (Gerard) 224.
Bock, (Jacob de) 258, 271, 277, 287, 295, 301, 316.
Boel, (Adriaan) 151, 240, 258, 318, 319.
Boel, (Anna) 330.
Boel, (Pieter) 308.
Boerevermake, (Janus) 161.
Boerman, (Herman) 20.
Boldeyn, (Michiel) 330.
Bolius, (Jacobus) 130.
Bollius, (Johannes) predikant, 373.
Bols, (Wed.) 256, 268.
Bomberge, (Daniel van) 266, 276.
Bonn, (de schoolmeester van) 195.
Bonnetmacher, (Claas) 201, 204, 207.
Bontwerker, (Jan) 140.
Boogaarde, (Cornelis van den) 356 vvg.
Boogaarde, (Karel van den) 290, 306, 312, vvg.
Boomgaards, (Catharina) 263, 264.
Boot, (Cornelis) 275, 334, vvg.
Bortzut, 13, 39, 41.
Bosen, (Paulus) 203.
Bouchout, (Michiel) 197, 212, 228, 248 vvg. 262, 289.
Boudringie, (Daniel) 140.
Bourgois, (Johannes) 252.
Bout, (Willem) 26 vvg.
Braams, (Grietje) 293, 294.
Braams, (Hubrecht) 116 vvg. 149, 185, 214, 351.
Braband, 131.
Breda, 110.
Bremen, 297.
Brienen, (Adriaan de) 69.
Briens, (Wed.) 124.
Broecke, (Heilke van den) 387.
Broen, (Hans) 340.
Brugge, (Alexander van der) 95, 96, 101.
Brugge, (Margriet van) 267.
Bruns, (Tilman) 86, 87, 90, 91.
Brusigem (Hans van) 165.
Brussel, 38, 39, 64, 69, 124, 177, 182, 215, 218, 220, 221, 222, 227, 264, 277, 297, 314, 318, 342.
Bruyn, (Cornelis de) 252.
Bruyn, (Lucretia de) 306.
Bry, (Hugo de) 191.
Bryn, (Cornelis de) 235.
Büchel, (Koen op den) 170, 174.
Bucquoy, (Guillaume de) 27.
Bulderstraete, (Roeland) 85.
Bulteel, (Jan) 268.
Bulteel, (Pieter) 265, 299, vvg.
Buren, (Claas van) 103.
Burghrees, (Catharina) 317.
Buyten, (Maarten van) 73.

C.

Cammen, (Adriaan van der) 372.
Cassel, (Pieter van) 337.
Cassel, (Roeland van) 202, 207.
Castellain, (Jan) 36, vvg. 220.
Castertt, 155.
Cauwenberch, (Anna van) 140.
Censura morum, 10, 43, 61, 103, 179, 192, 211, 231, 251, 268, 329, 349, 360, 373, 386.
Christianus, (Johannes) 24.
Claassen, (Cornelis) 31.
Claessens, (Hans) 129, vvg. 209, 217, 220, 221, 251, 252, 253, 254, 263, 269, 271, 280, 292, 303, 357, 359, 362, 363, 370, 378.
Cnipraat, (Jan) 22, 42, 170.
Coen, (Frans) 187.
Collecte. (voor de armen) passim.
Collecte, (voor gevangenen) 78.
Collecte, (voor de kerk) 86, 125, 177, 221, 270, 291, 330, 341, 371, 373.
Colonius, 8.
Comes, (Grietje) 317.
Coninck, (Hans de) 75, 90.
Coninxloo, (Adriaan van) 5, vvg. 35, 48, 81, 89.
Coninxloo, (Daniel van) 255.
Coninxloo, (François van) 84, 86, vvg. 126, 129, 154, 185.
Coninxloo, (Hubrecht van) 35, 94.
Coninxloo, (Jasper van) 280.
Conte, (David le) 337.
Coomans, (Hans) 386.

Digitized by Google

Corbesiere, (Hans) 330.
Cores, (Hans) 385.
Cornelis, (Niclaas) 215.
Corput, (Hendrik van de) 182.
Court, (Jeremias de la) 300.
Cousenare, (David de) 380, 384.
Couwenberg, (Bartholomeus van) 384.
Coxelens, 86.
Coymans. (Caspar) 337, 374.
Crispijn, (Maatje) 274.
Croesen, (Jan van der) 240.
Cruybeke, (Lijsken van) 330, 346.
Cuelens, (Maarten) 30.
Cuilenborch, (Gerardus van) 25.

D.

Dabet, (Jaques) 218.
Dablyn, (Magdalena) 388.
Daelman, (Johannes) 42.
Dallen, (Lambrecht van) 224, 237, 264, 288, 348.
Damman, (Adriaan) 85, vvg.
Damman, (Gonthier) predikant, 383.
Danels, (Jan) 141, 146, 154, 155, 174, 175, 176, 177.
Dathenus (Petrus) 8, 67, 73, 78, 143, 147.
Deintz, (Jaques) 133, 142, 143.
Dekker, (Gillis de) 24, 69, 81, 82.
Dekker, (Simon den) 257.
Dekkers, (Maria) 37.
Delynck, (Elisabeth) 288.
Dens, (Jacob) 126.
Deutz, 183, 184, 295.
Dibbout, (Jan) 336, 352.
Dierrichen, (Leenaart) 194, 203.
Diest, (Cornelis van) 129, 132.
Diest, (Hendrik Steven van) 151, 158.
Dieu, (Daniel de) predikant, 291.
Dist, (Jacob van) 36.
Doesburg, 58, 105, 320.
Doheim, (Monsieur van) 67, 76.
Donck, (Theodorus van der) Catechiseermeester, 325.
Doopregister, 26, 27.
Dordrecht, 182.
Dragon, (Aernout) 258, 272.
Draijer, (Jan den) 87, 107, 112, 114, 130, 185, 209, 233, 234, 339.
Droogbrood, (Jan) 5.
Droshout, (Louis) 274.
Droshout, (Sara) 388.
Duinen, (Karel van) 45, vvg.
Dussel, (Hendrik van den) 102.
Dussel, (Tannetje van) 316.
Dussen, (Anna van der) 260.
Dusseldorf, 56.
Duyts, (Jaques van) 92, 120.

E.

Ecke, (Hans van) 360.
Ecke, (Olivier van) 361.
Eeck, (Geertruid van) 330, 340.
Eelbot, (Pieter) 92.
Emden, 11, 13, 14, 19, 21, 31, 126.
Elaut, (Guillaume) 266, 287, 339.
Elburg, (van der) burgemeester, 61.
Engeland, 12.
Enhobias, (Ingel) 120.
Enholose, (heer van) 120.
Erkellenbout, (Paulus) 61, 62.
Ernst, 10.
Elberfeld, 196, 286.
Essen, 12.
Eynde, (Anna van den) 197.
Eynde, (Jan Daniel van den) 144. Zie Jan Danels.
Eynde (Pieter van den) 5, 14, 18, 19, 129, 144.
Eynde, (Rombout van den) 123, 126, 128, 129, 139, 141, 142, 144, 146, 155, 156, 168, 172, 176, 177, 183, 186, 187, 202, 262 vvg.

F.

Faes, (Joris) 5.
Faukelius, (Herman) predikant, 223. vvg.
Febre, (Lodewijk le) 10, 37, 45, vvg. 65, 79, 136, 137, 152, 156, vvg. 191, 208.
Fercy, (Louis) 358.
Feucht, (Jan) 142, 143, 187.

Digitized by Google

Fierens, (Cornelis) 385.
Flagelet, (de weduwe) 308, 361.
Flagolet, (Jan) 14, 93, 122, 152, 157, 179, 221, 222, 251, 269, 270, 284, 337.
Forse, (Elisabeth de) 360.
Fosse, (Quentijn de) 349.
Four, (Christoffel du) 273.
Fourmenlou, (de weduwe) 296.
Frankendaal, 18, 29, 40, 41, 46, 59, 69, 99, 101, 117, 143, 147, 169, 170, 182, 183, 220, 222, 230, 239, 241, 245, 247, 248, 264, 267, 289, 291, 294, 297, 342, 366, 369, 372, 376.
Frankfort, 46, 63, 73, 74, 113, 143, 147, 176, 177, 180, 182, 187, 256, 278, 279, 298, 300, 311, 321, 333, 345, 346, 354, 364, 365, 372, 377, 378.
Frans, (de naaldenmaker) 169, 188.
Fraxinus, (Libertus) predikant, 79, vvg., 119.
Fraisne, (Libertus du) zie Fraxinus.
Fryenaldenhoven, (Arnoldus) Zie Vryenaldenhoven..
Fuchts (dė Weduwe) 188.
Fuseler, (Johan) 166.

G.

Gammerschlag, (Guillaume) 246.
Gate, (Jan van de) 63, 92, 93, 95, 97.
Geel, (Pieter van) 266, 275, 290, 367 vgg.
Geeraart, (de schilder) 38.
Geneve, 335, 344, 345.
Genius, (Arnoldus) 74 vvg.
Gent, 266.
Gent, (Cynken van) 329.
Gent, (Nycels van) 235.
Gerruwe, (Matthijs van) 275.
Gullis, (de molder) 65, 105.
Gobau, (Anna) 351.
Goddaart, predikant, 160, 380.
Godschalk, (Walrave) 36 vvg.
Goesens, (Hans) 115.
Goltschmit, (Dirk) 191.
Goltschmit, (Hans) 133, 135.
Goltschmit, (Heinrich) 188, 197, 198, 199, 200, 204, 207.
Goltschmit, (Jaques) 68, 119, 150, 151, 153.
Goltschmit (Jelis) 172.
Goltschmit, (Peter) 189.
Gomaer, (Hans) 299.
Gomarus, (Franciscus) predikant, 373.
Gomersen, (Jan) alias koekebakker van Brussel, 366.
Gor, (de Heer van) 78.
Gor, (de Vrouwe van) 64.
Gordin, (Jan) 52, 73.
Gossens, (Anna) 215.
Graeve, (Cornelis) 245.
Grammont, (François de) 302, 325.
Gregoire, (Hagar) 178.
Gregoire, (Jan) 234, 235 vvg. 315.
Greve, (Ioris de). 24. Zie Tapissier.
Greven, (Rabort) 196.
Gro, (Karel de) 218.
Groenendaal, (Karel) 339.
Groenevelt, (Johan) predikant, 199.
Groter, (Jonker) 164.
Gülich, 15.
Gülich, (Vorst van) 67, 366.

H.

Haesert, (Pieter). Zie Hazaart.
Hage, (Hendrik van der) 73, 80, 168, 173, 174, 175, 237.
Hage, (Mayken van der) 240, 244.
Halewijn, (Floris) 45, 47, 48.
Haren, (Jonker van) 117, 178, 187, 218, 249.
Haren, (de pastoor van) 166.
Haseveldt, (jufvrouw) 111, 112, 113, 114.
Hauchepied, (Janneke) 327.
Hauchepied, (Philips) 89.
Haylich, (Peter) 213.
Hazaart, (Petrus) 8, 40, vv.
Hazaart, (Petrus) predikant, 354.
Hecke, (Jan van) 51, 224, vvg.
Hecke, (Jaques van) 244, 251.
Heidelberg, 41, 64, 65, 73, 341.
Heimans, (Leonard) 238, 274, 299, vvg.

Digitized by Google

Heilman, doctor, 139.
Heinsberg, 15, 237.
Hellaart, (Pieter) 382.
Hendrik (de damascineerder) 28.
Hendrik, (de kleermaker) 26 vvg.
Herman, (mr.) 35.
Herremans, (Wed. Jan) 275.
Hersberge, (Clara van) 350.
Herijn, (Jan) 224.
Hesen, (Johan) 199.
Hesen, (Willem) 212, 215, 294, 343.
Heseveld (Jacob) 38.
Hessen, (de landgraaf van) 221, 222.
Heusden, (Anneken van) 338.
Heuvelmans, (Tanneken) 179.
Heyden, (Jasper van den) 41.
Heymans, (Pieter) 275.
Heyst, (Everaart van) 5, vvg. 93.
Hochheim 229.
Hoest, (Anthonie de) 361.
Hoorne, (M. van) 57.
Horgels, (Hans) 268.
Hosen, (Lenaart) 12, 60, 68 vvg. 101, 108, 114, 156, 380. vvg. Zie Hoese.
Hospiet, (Paulus) 87.
Houtte, (Herman van) 72.
Hovelman, (Hans) 166.
Hoykens, (Karel) 239.
Huigelman, (Daniel) 339.
Huisbezoek, 16, 29, 38, 96, 266.
Hukelem, (Johannes) 25, 33.
Hulkeraet, 115.
Hullegaarde, (Mayken) 293.
Huwelijksafkondigingen, 34, 111 vvg.
Huyde, (Anna) 271.

I.

Ingel, (de passementmaker) 98, 99, 100.
Ipersen, 175.

J.

Janssen, (Jacob) 238, 240, 244.
Janssens, (Elisabeth) 211, 214, 215.
Janssens, (Hendrik) 376, 379.
Janssens, (Janneke Gowaars) 308, 309.
Jeheus, (Catharina) 330.
Jelé, (Robert) 256, 305, 330.
Jochem, (de verwer) 42.
Johannes, rector, 156.
Jonas, (Louis) 341.
Jonge, (Bartbolomeüs de) 156 vvg.
Jongelinks, (Niklaas) 125 vvg, 378.
Jongelings, (Wed.) 53, 57, 103, 104, 105, 123.
Joost, (Anna) 127, 131, 132, 145, 147, 159, 162, 164, 166, 167, 171, 174, 175, 180. 184, 185, 188, 190, 193, 195, 197, 200, 221, 229, 295, 301.
Jorgius, 38.
Joris, (de bodendienaar) 66.
Juda, (Jan) 332.
Juliaans, (Joost) 356, vvg.
Juliaans, (Martinus) 267.

K.

Kaerels, (Nikolaas) 11 vvg.
Kappelberg, (Joris van) 167.
Keizerslautern, (Ambtman van) 64.
Kele, (Mayken van de) 306
Kerchem, (Andries van) 211.
Kerkzegel, 6, 48.
Kestelin, (Jan) 63, 72, 80, 85.
Keukeloir, (Clays) 99, 139, 150.
Keulen, passim.
Klerk, (Hubrecht de) 290.
Knipraet, Zie Cnipraet.
Kniprodt, 168. Zie Cnipraat.
Konink, (Hans de) 121, 178, 198.
Konichsloo, (Anneke) 136.
Konichsloo, (Grietje) 136.
Koninchove, (Godfried) 143 vvg.
Kraye, (Boudewijn) 297, 317, 334 vvg,
Kraij, (Wilhelm) 130, 140.
Kuchraat, (Aaltje van) 268.
Kuefler, (Jacob) 20, 38.
Kukelier, (Nicolaas) 114 vvg.
Kuyfler, Zie Keufler.
Kyp, (Hubrecht) 130.

L.

Laer, (Jan van) 47, 49, 50, 53, 60, 351.

Digitized by Google

Laere, (Hans van) 46, 121, 158, 170, 349.
Laere, (François van) 46, 57, 72, 74, 109, 214.
Lahr, (Engel van) 162, 165.
Lambrecht, (Andries) 268, 297.
Leders, (Tanneke) 261, 263, 268.
Leenaart, 17, 171.
Leenaart, (Nicolaas) 153, 155, 156, 164.
Lefyn, 206.
Leiden, 349.
Lemans, (Isabella) 374.
Lempreur, (Wed.) 206, 314.
Lenel, (Pieter) 52.
Levendale, (H.) 66, 73, 76.
Lhermite, (Jeronimus) 130, 131, 136, 150.
Lidt, (Pieter van) 92.
Liere, (Joos van) 77, 93.
Liere, (Mayke van) 360.
Limmer, (Adam van) 163.
Lippens, (Nicolaas) 138.
Lohn, (Sibertus) predikant, 5, 12, 13, 16, 17, 18, 19, 176, 177, 179.
Lommele, (Daniël de) 54.
Lommels, (Johan) 173, 177, 184, 218.
Londen, 336.
Loonhout, (Jaques) 314.
Louise, (de vroedvrouw) 329.
Loupes, (Martin) 320.
Luitgens, (Reinard) 135, 184, 238.
Lumellis, (jufvrouw) 110, 112, 115.
Luyt, (Vrouwe van) 41, 66, 67, 73.

M.

Maas, Godefridus 160 vvg. predikant, 229.
Maaseyk, 360.
Maaseyk, (Stass. van) 133.
Maastricht, 133.
Maers, (Michiel de la) 198.
Maertens, (Catharina) 251.
Maertens, (Weduwe) 247, 272.
Maire, (Elisabeth le) 360.
Maire, (Melchior le) 374.
Maire, (Sara de) 267.
Mandernaak, (Nicolaas) 254, 264.
Maniaat, (Hans) 284.
Manjaert, (Catharina) 349.
Manssaert, (Monsr de) 33, 37.
Marcelis, (Augustijn) 361.
Marchand, (Jan) 242.
Mares, (Nicolas des) 121, 134, 136.
Margiaard, 288.
Mase, (*Thr*) 202.
Matin, (Jaques) 213.
Matte, (Sebastiaan) 63.
Matteüs, (Jaques) 40.
Mechelbach, 133.
Mechelen, (Mayken van) 12.
Medman, (Hendrik) 38, 42, 58, 66.
Meer, (Adam la) 161.
Meickenids, (Peter von) 202. Zie Merkedich.
Meire, (Rolant van) 218, 226.
Meistre, (Dionijs de) 248.
Melius, (Johannes) 135, 139.
Menut, (Margreta) 205, 206, 207, 238, 265.
Mer, (Wed. la) 201, 205, 213, 214, 229, 262.
Merkedich (Pieter) 126, 194, 227, 254, 299, 380.
Merman, 206.
Mersen, (van der) 210.
Mersier, (Julian) 160, 161.
Mertens, (Hans) 35.
Mester, (Beatrice de) 83.
Mester, (Joos de) 83.
Middelburg, 346.
Minuyct, (Jan) 307, 384.
Miraens, (Hendrik) apotheker, 264.
Mockart, (Anna) 198.
Mockart, (Everart) 151, 193, vvg.
Moenen, (Herman) 177.
Moesen, (Jan van de) 270, 343, 377.
Moesman, (Lijske) 350.
Molenslager, (Willem de) 14, 37.
Mondekins, (Jan) 101.
Mondekins, (Paulus) 164, 180, vvg.
Monein, 168.
Monhem, 173.
Monick, (Lucas) 58, 151.

Digitized by Google

Monkens, (Trijnke) 306.
Monnem, (Herman van) 20, 252, 387.
Moons, (Jaques) 249.
Morinaut, (Anthonie) 252.
Mornen, (Antonie) 172.
Mostart, (Walraff) 149 vvg. 239, 243, 258, 259, 261.
Mostdorp, Zie Mostart.
Motte, (Daniël de la) 99.
Moys, (Jaques) 384.
Moys, (Maatje) 384.
Mueniget, (Johan) 200.
Muldere, (Nikolaas de) 17.
Mullem, 349.
Muysen, bij Mechelen, 29.

N.

Nachtpar, (Simon) 168.
Narijn, (Jan) 350.
Narijn, (Sara) 350.
Nassau, (Anthonis van) 102.
Nederwezel, 126.
Neufville, (Guillaume) 334.
Nickelius, (Wilhelmus) 370.
Ninhove, (Thomas van) 202.
Nieuwenaarde, 77.
Nivelt, (Vrouwe van) 230.
Nivelt, (Jonker Willem) 32.
Nop, (Jan) 382.
Nopsem, (Crispijn van) 379.
Nott, (Caspar de) 194.
Nouvel, (Simon) 244.
Novyle, (Melchior) 239.
Nuijs, 49, 53, 54, 70, 115, 242, 243, 244.
Nuijs, (Dirk van) 161, 163.
Nys, (Joris) 330, 384.

O.

Omfalius, (Geertruida) 327.
Oostenraat, (Johannes) 33.
Oranje, (Prins van) 32, 33.
Oriander, (Wynandus) 177.
Otts, (Paulus) 143.
Ouderlingen en Diakenen, (Verkiezing van) 5, 9, 14, 19, 178, 223, 235, 247, 262, 280, 299, 347, 367.
Overbeke, (Pieter van) 239.
Overvelt, 318.

P.

Paltsgraaf, 67.
Paltsgravin, 41, 66.
Pamele, (Cornelis van) 104 vvg.
Parmentiers, (Weduwe) 290.
Pauwels, 65.
Pedius, (Petrus) predikant, 29, 35, 38, 47, 48, 49, 53, 54, 70, 84, 88, 96, 108, 120, vvg. 133, 160, 239, 258, 261, 362.
Peen, (Joris van) 26, 37 vvg. 190, 213, 215.
Peene, 94.
Peene, (Catharina) 243.
Peenen, (Jan van) 324, 330.
Peerboom, (Hendrik) 208, 209.
Peeres, (Lodewijk) 299.
Peeres, (Marcus) 175.
Peeres, (Weduwe—van Basel) 183.
Pein, (Joris van) 10.
Pelgrim, (Anna) 237.
Pelgrim, (Jan) 232, 248, 250.
Pellens, (Jochem) 131.
Pellerorius, 208.
Pellinck, (Jochem) 73.
Pels, (Paulus) 191, 209, 212, 215 vvg.
Pergens, (Jaques) 306.
Peters, (Anthoine) 378.
Petitpas, (Dominicus) 10, 24, 34, 45, 47, 60, 70, 75, 102, 123, 124.
Petitpas, (Wed) 134, 139, 155, 156, 163, 168, 172, 173, 174, 181, 183, 185.
Petrus, (N. — van Betbert) 27. Zie Pedius.
Piedt, (David van de) 262, 316.
Pierens, (François) 237, 245, 247, 254, 255, 256.
Pierens, (Gilles) 243.
Pierre, (François) 150.
Pieter, (de passementmaker) 199.
Pigoese, (Martin) 374.
Pil, (Ahasuerus) 15, 16, 17.
Pilgrem, (Aarnout) 251, 254.

Digitized by Google

Pilgrem, (Jaques) 380.
Pintz, (Nicolas le) 164.
Plance, (Niklaas de) 267, 290.
Pont, (Christina de) 290.
Porck, (Jan de) 71.
Potey, (Ingel) 124, 158, 159, 160.
Potter, (Clara de) 388.
Potter, (Lijsken de) 330.
Potter, (Tanneken de) 330.
Pottey, (Anna) 388.
Pottey, (Janneke) 388.
Pottey, (Maatje) 388.
Potz, (Hans) 173.
Prat, (Walter de) 227, 267, 282, 283, 284, 285.
Preker, (Carel) 217.
Preuz, (Jan le) 345.
Provoost, (Hans) 378.
Provoost, (Joost) 120, 121.
Pulle, (Abraham van) 334.
Pulle, (Rombout van) 334, 367, vvg.
Pulle, (Sara van) 358.
Putte, (Hendrik van de) 269, 306.
Putte, (Niklaas van de) 339.
Putte, (Rombout van de) 245, 277.
Putter, (Francyntje de) 360, 369.
Putter, (Zeger de) 309, 317, 336, 340, 343.

Q.

Quackaert, (Herman) 93.
Quatrebras, 53, 54, 57, 107.
Quintus, (de boratmaker) 229.

R.

Rademacher, (Johannes) 202, 206 vvg.
Raedt, (Janneke de) 388.
Rangelraad, 29.
Rassegem, (Tannetje van) 374.
Rassyve, (Pieter) 17.
Raves, (Tanneke) 284.
Reets, (Bayke) 306.
Reglement, (Kerkelijk) voor de Keulsche gemeente, 3 vvg.
Reiman, 164. Zie Reimont.
Rekening, (doen van) 44, 88, 181, 194, 282, 288, 295, 299, 302, 303, 313, 318, 321, 326, 328, 331, 335, 346, 350, 352, 353, 357, 358, 364, 367, 379, 383, 387.
Remond, (Bisschop van) 78.
Remont, 72, 90, 114, 115, 121, 122, 124.
Rengold, (Remond) predikant, 142, 144, 156, 159, 182, 257, 337.
Reuber, (Gilles) 362.
Reulbens, (Heilke) 336.
Reyers, (Pieter) 61.
Reynier, 35.
Reyth, (Elisabeth van) 134.
Ringold, (Reimond) 193, vvg.
Roelants, meester, 83.
Roetz, (Jasper) 89. Zie Rutz.
Rogiers, (Jan) 272, 299, vvg.
Romeyn, (Karel) 339.
Romeyn, (Margriet) 339.
Romeyn, (Maria) 339.
Rosenberch, doctor, 51, 64.
Roye, (Jan de) 5, 13 vvg. 93.
Ruelandts, (Naentke) 262.
Ruesburg, 105.
Rutz, (Jasper) 37, 39 vvg. 137.
Ruyter, (Jan de) 374.

S.

Sabboths, (Suzanna) 350.
Sabboths, (Willemina) 350.
Sabboth, (Tanneke) 251.
Salenger, (Jan) 144, 262.
Salomon, (Jan) 294.
Santen, 345.
Saselet, (Jan) 64.
Sauvage, (Johan) 136, 142, 146, 147.
Sauvage, (Anna) 107, 141.
Schats, (Jacob) 317.
Schats, (Jan) 335, 337.
Schee, (Arnoldus) 71.
Scheelkens, (Jan) 29, 30.
Schepper, (Gillis de) 7, 14, 17, 19, 45, 47, 59 vvg. 101.
Schonck, (Herman) 117.
Schouwen, (Cornelis van) alias van Maastricht, 374.

Digitized by Google

Schueren, (Joost van der) 239, 249, 252, 258, 270, 277, 296, 297, 316, 369, 373, 383.
Schutze, (Balthasar) 267, 268, 290, 292, 375.
Segers, (Gilles) 229.
Sekker, (Gillis) 197.
Sibertus, dienaar te Breda 171.
Sicoert, (kapitein) 294.
Sieghen, 59.
Sils, 156.
Simonse, (Arnold) 156.
Sittard, 15.
Sluis, 291.
Smet, (Joost de) 267, 323 vvg.
Soeckerbacker, (Hubrecht) 114.
Soelmans, (Janna) 227.
Soetman, (Sebastiaan) 234, 249, 267, 285, 313, 327, 338, 340.
Sonnemans, (Guillaume) 217.
Sonnemans, (Hans) 46, 273, 275.
Sonnemans, (Jaspar) 46, 56, 63, 86, 127, 145, 147, 148, 172, 179, 186, 204, 206, 222, 231, 369.
Sonnemans, (Magdalena) 210.
Sonnemans, (Weduwe) 203, 207, 303, 342, 369.
Speill, (Matthijs) 193 vvg.
Spilleur, (Catharina) 350.
Spilleur, (Jakemijntje) 360.
Spilleur, (Maria) 372.
Spilleur, (Nicolaas) 333.
Spilleur, (Sara) 350.
Spris, (Frans von) 202.
Spyr, (François) 207, 224 vvg.
Staden, 340, 373.
Stalens, (Jaques) 294.
Steen, (Jan van der) 248.
Steffens, (Jan) doctor, 131, 223.
Straal de Jongē, (Jonker) 23.
Stral, (Jan) 144.
Stralen, (Jonker) 20.
Strijbosch, (Maatje) 330.
Student, 216.
Suers, (Rutger) 243, 294, 300.

T.

Taffin, 8, 89.
Tannierekins, 55, 58.
Tapesyr, (Bastiaan) 220.
Tapissier, (Joris) 17.
Terboem, (Hendrik) 181.
Thienen, (Cornelis N. van) 91.
Thienen, (Jaques van) 294, 317.
Tholix, (Aletea) 127.
Thorcet, (Jan) 271.
Tielt, (Hendrik van) 350.
Tielynck, (Nicolaas) 308.
Tilius, (Thomas) 134.
Tobias, (Bernard) 361.
Tobias, (Ingel) 81, 90, 92, 133, 209, 217, 220, 221, 282, 358, 381.
Tobias, (Wilhelm) 388.
Trachet, (Jan) 338.
Trappe, (Charles) 288.
Tressen, in Hessen 354.
Tribels, (Dirk) 375.
Truyens, (Aarnout) 375, 380, 388.
Tuyne, (Carl van) 52, 65, 68 vvg. 87, 108.

U.

Uffel, (Jasper van) 235, 239.
Urselincx, (Jaques) 374.
Ursinus, (Johannes) predikant, 369, 375.

V.

Vaesbinders, (Janneke) 198.
Vaerwer, (Lucas) 67, 152, 158, 159, 160, 161, 163.
Valcx, (Maatje) 306.
Veet, (Maatje van) 374.
Vellem, (Henricus) predikant, 5, 14, 19, 24.
Venikens, (Anthonie) 251.
Venlo, 119.
Venlo, (Anna van) 120.
Venlo, (Claartje van) 75.
Verbrugge, (Philips) 260, 369, 376, 377.
Verhage, (Ingelke) 95.
Verhage, (Pieter) 267.
Verhouck, (Herman) 116.
Vermeer, (Aart) 100, 101.
Vermeulen, (Weduwe) 150.

Digitized by Google

Verspeck, (Albert) 96.
Verstrate, (Andries) 283.
Veurne, (Nicolaas van) 92.
Veut, (Philippus van) 27.
Vincent, de bode van Brussel, 264, 277, 314, 317, 327.
Villemont, (Jan) 73, 267.
Visscher, (Jan de) 386.
Vlaming, (Hans) 114. Zie den Drayer
Vlas, (Margreta) 297.
Vryenaldenhoven, (Arnoldus) 20, 22, vvg., 134.
Vijnck, (Margriete van der) 330.

W.

Wachtendonck, 135.
Wachtmans, (Anthonie) 239, 275.
Walraven, (Cornelis) predikant, 18 vvg. 79, 94.
Walpergens, (Joost) 300 vvg.
Weduwen, (Jan der) 17.
Weerdt, (Jan de) 64.
Weertt, 200.
Wels, (Petrus) predikant, 202.
Weswyler, (Herman) 6.
Wever, (Dirk) 199.
Wesel, 10, 14, 17, 18, 31, 40, 60, 62, 64, 71, 76, 85, 123, 126, 138, 176, 276, 283, 284, 285, 288, 302, 309.
Willeboord, (Hans) 330.
Willekens, (Hector) 304.
Willem in de Walvisch, 105.
Willems, (Beatrix) 151.
Wimphen, (Willem van der) 337, 349, 351, 388.
Wingen, (Herman van) 354.
Winig, (Herman van) 202, 216 vvg.
Winteren, 38, 141, 237.
Wismaar, (Johannes) 79.
Witte, (Margriet de) 142, 145.
Worms, 291.
Wouter, (passementwever) 191, 192, 199, 200, 203, 205, 207.
Wrichters, (Abraham) 374.
Wybout, (Guillaume) 332, 380.
Wijle, (François van de) 230.
Wyller, (Eva) 388.
Wynando, predikant, 196. Zie Aulem.
Wynberge, (Johannes) 69.
Wyndel, (Gillis de) 182, 296, 304, 319, 339.

Z.

Zandvoort, (Jan van) 275.
Zeeland, 251.
Zee, (Pieter de) 63.
Zegers, (Gillis) 272, 349, 350, 379.
Zeude, (Adam) 339.
Zimmerman, (Lisbeth) 163.
Zutphen, (Frans van) 192, 196, 206. 227.
Zuudorp, (Johan van) 188.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

WERKEN DER MARNIX-VEREENIGING.

Serie I, Dl. I. Kerkeraads-protocollen red Holl. gemeente te Londen (1569—1571), door Dr. A. Kuyper.

» » » II. Stukken betreffende de Diaconie der vreemdelingen te Emden (1560—1576), door Dr. J. J. van Toorenenbergen.

» II, » I. Acten van de Colloquia der Nederl. gemeenten in Engeland (1575—1624), door Dr. J. J. van Toorenenbergen.

» III, » I. Geschiedenissen ende Handelingen die voornemelick aengaen de Nederduitsche Natie ende gemeynten in Engelant, vergadert door S. Ruytinck, door Dr. J. J. van Toorenenbergen.

» » » II. Brieven uit onderscheidene kerkelijke Archieven (Emden en Delft) verzameld en uitgegeven door H. Q. Janssen en Dr. J. J. van Toorenenbergen.

» » » III. Bescheiden aangaande de Kerkhervorming in Vlaanderen, door H. Q. Janssen.

» » » IV. Brieven uit onderscheidene kerkelijke Archieven (Delft) verzameld en uitgegeven door H. Q. Janssen en Dr. J. J. van Toorenenbergen.

» I. » II. Handelingen van den Kerkeraad der Nederlandsche gemeente te Keulen 1571—1591, uitgegeven door H. Q. Janssen en Dr. J. J. van Toorenenbergen.

☛ **NB. Bij dit Deel wordt afgeleverd een verbeterd Register op Deel IV van de 3e Serie der Werken. — Den bezitters wordt verzocht dit in te voegen waar het behoort.**

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

DO NOT CIRCULATE

Digitized by Google